Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program Irányító Hatóság

ZÁRÓ VÉGREHAJTÁSI J E L E N T É S

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program megvalósításáról

(Határnap: 20……)

Jóváhagyta a … Monitoring Bizottság

20…....

Benyújtva az Európai Bizottság számára

20…..…

AVOP MB írásbeli eljárás 2010. június 1.

ÚJ MAGYARORSZÁG VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM 2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Alapinformációk

CCI szám	2003HU061PO001
Célkitűzés száma	1.
Tagállam	Magyarország
Cím	Agrár-és vidékfejlesztési Operatív Program
Programozási időszak	2004-2006
Irányító Hatóság	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Közösségi Ügyekért Felelős Szakállamtitkárság Agrár-vidékfejlesztési Főosztály A 2010. évi XLII. tv. alapján 2010. május 29-étől a minisztérium neve Vidékfejlesztési Minisztérium
Kifizető Hatóság	Pénzügyminisztérium, Nemzeti Programengedélyező Iroda
A jelentés Monitoring Bizottság általi jóváhagyásának időpontja	2010. június
A jelentés kitér a 2008-2009-es évre is?	Igen
A jelentés készítésének záró dátuma	2010.04.18.

VEZETŐI ÖSSZEFOGALÓ

Magyarországon a 2004-2006. évi programozási időszakban a Nemzeti Fejlesztési Tervben megfogalmazott célokhoz kapcsolódóan öt operatív program került megvalósításra, amelyek közül az egyik az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP).

Az **AVOP egyik fő célja** volt a mezőgazdasági, halászati és élelmiszer-feldolgozó ágazatokban tevékenykedő gazdasági szereplők versenyképességének javítása, amelynek együtt kell járnia a termékek minőségének és az élelmiszer-biztonság javulásával, ugyanakkor elengedhetetlen a környezetvédelmi, állathigiéniai és –elhelyezési normák teljes körű betartása is.

A vidékfejlesztés középpontjában a hátrányos helyzetű térségek lemaradásának csökkentésére nyújtott segítség állt az infrastruktúra fejlesztése, a vidéki népesség foglalkoztatási lehetőségeinek javítása érdekében a vállalkozások számára alternatív jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása, valamint élő, vonzó és egészséges környezet megteremtése révén.

Az **AVOP két Alapból** - az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Orientációs Részlegéből, valamint a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközből (HOPE) **részesül**, közösségi társfinanszírozás formájában. A HOPE forrásait kizárólag egyetlen intézkedés, az 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása" használja fel.

Tekintettel a támogató Alapok jellegére, az agrár- és vidékfejlesztés céljaira, a megvalósításukat szolgáló intézkedések és a támogatható tevékenységek kapcsolatrendszerére az AVOP **három** fő fejlesztési irányt, **prioritást** határoz meg, amelyekhez **8 intézkedés** (és megvalósításukat segítő Technikai Segítségnyújtás intézkedés), valamint **28 alintézkedés társul**. Az AVOP prioritásai és intézkedései az alábbiak:

1. Prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

- 1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása
- 1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása
- 1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása
- 1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása

2. Prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

- 2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése

3. Prioritás: Vidéki térségek fejlesztése

- 3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
- 3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
- 3.3. Falufejlesztés és –megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- 3.4. LEADER+

4. Technikai segítségnyújtás

- 4.1. Technikai segítségnyújtás

Az **AVOP** Európai Bizottsághoz történő **hivatalos benyújtására** – a közel féléves egyeztető tárgyalásokat követően – **2003. december 22-én került sor**, amelyet az **Európai Bizottság 2004. június 21-én** a C(2004)2322 számú határozatában **hagyott jóvá**.

Az AVOP intézkedéseinek végrehajtása a **Program-kiegészítő Dokumentum** alapján történt, amely az operatív programhoz képest részletesebb, pályázat-orientált leírást ad az intézkedésekről, tartalmazza az intézkedésekre vonatkozó **forrásallokációt,** szabályozza a pályázó és a programban résztvevő hatóságok kapcsolatát, valamint az értékelés (monitoring) folyamatát.

Az AVOP megvalósításához rendelkezésre álló **közkiadás keret 422,8 M euró.** A program célkitűzéseinek megfelelően az AVOP forrásaiból legnagyobb arányban (57,0%) a gazdasági teljesítmény növelését célzó 1. prioritás: „A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban" részesült. A 2. prioritás: „Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása" a teljes forrásallokációból 14%-os, míg a 3. prioritás: „A vidéki térségek fejlesztése" pedig 26,5%-os részarányt képviselt. A program végrehajtását, megvalósítását elősegítő „Technikai Segítségnyújtás" intézkedésre a rendelkezésre álló források 2,5%-a került felhasználásra.

Tekintettel arra, hogy Magyarország a 2000-2006.évek programozási időszakának ötödik évében, 2004. május 1-én csatlakozott az Európai Unióhoz, **az AVOP megvalósítása komoly kihívást jelentett az intézményrendszer számára.** Az idő rövidsége miatt az egyes években eltérő feladatok jelentkeztek az Irányító Hatóságnál és a Közreműködő Szervezetnél.

A program intézkedéseire vonatkozó „előzetes" pályázati felhívások közzétételére 2004. március 31-én került sor, **a pályázatok benyújtására** pedig – a pályázati csomagok véglegesítése és jóváhagyása után – **2004. május 3-tól volt lehetőség**. A pályázatok benyújtása folyamatosan történt, de **feldolgozásuk** – a SAPARD szerződéskötések 2004. szeptember 30-i lezárása után – **2004. október 1-én kezdődhetett** el.

Az **első két év többségében a pályáztatás időszakát jelentette**, ekkor volt lehetőség a legtöbb prioritás esetében a pályázatok benyújtására. **2006. évtől** kezdve a legtöbb pályázat esetében – a szerződés megkötése után - **a megvalósítás volt a cél**. A **2007-től** kezdődő időszakban a hangsúly a projektek megvalósítására, a **kifizetések**re és az **ellenőrzések**re helyeződött. A Program életciklusából adódóan - azaz, hogy a **2008-2009. időszakában** már csak a megvalósítás és az ellenőrzés feladata maradt a legtöbb pályázat esetében – **a hangsúly a projektek kifizetésére, és befejezésére helyeződött.**

A 2008-ban bekövetkezett pénzügyi válság következtében a gazdasági növekedés jelentősen lelassult, ez pedig közvetlen hatással volt a tagországok társadalmi-gazdasági helyzetére, nevezetesen a támogatott projektek megvalósítására, lezárására. Ezért az Európai Bizottság 2008. december 12-én kelt levelében felajánlotta a tagállamok számára, hogy a 2000-2006-os (2004-2006-os) operatív programok, köztük az AVOP esetében is az **elszámolhatóság végső határidejét 2008. december 31-ről 2009. június 30-ra módosítsák**, amennyiben a tagállamok azt kérik. A Bizottság lehetővé tette, hogy a tagország kérésére a 1260/1999/EK rendelet 30(2) és 14(2) cikkei értelmében a pénzügyi zárás időpontja a fentieknek megfelelően módosuljon, és ezzel összefüggésben a programok végső zárásának határideje is 2010. szeptember 30-ra módosult.

Az AVOP esetében a határidő hosszabbítását különösen indokolta, hogy a LEADER projektek, illetve a halászati projektek esetében kétséges volt, hogy megvalósításuk 2008. december 31-ig megtörténik, így az AVOP Irányító Hatóság a közösségi forráslehívás maximalizálása érdekében - a másik négy Operatív Program Irányító Hatóságához hasonlóan - élt a hosszabbítás kérelmezésének lehetőségével, mely hosszabbítási kérelmet az Európai Bizottság C(2009) 1133 sz. határozatában jóváhagyott.

A programzáráshoz kapcsolódóan fontos megemlíteni azt az EU Bizottsági módszertant, amely értelmében a záróegyenleg kiszámításánál lehetőség van ún. rugalmasságra. Ennek megfelelően egy jobban teljesítő intézkedés kisegítheti az azonos prioritáson belüli rosszabbul teljesítő intézkedést, illetve az adott operatív programon/alapon belül a rosszabbul teljesítő prioritásokat bizonyos mértékig kisegíthetik a jobban teljesítő prioritások. Ez a **rugalmassági mérték** eredetileg maximum 2% volt, azonban az abszorpció biztosítása és a program végrehajtásának könnyítése érdekében az Európai Bizottság C (2009) 960 sz. döntése értelmében a maximum 2%-os mértéket **maximum 10%-**ra módosította (rugalmassági küszöb), tehát adott prioritás esetén lehetőség van az AVOP pénzügyi táblájában rögzítettnél maximum 10%-kal magasabb kumulált összeg elszámolására.

Fontos hangsúlyozni, hogy az AVOP esetében csak az EMOGA által finanszírozott intézkedések esetében értelmezhető ez a rugalmasság, ugyanis a HOPE és az EMOGA, mint két különböző alap közötti rugalmasságot/átjárhatóságot a fent említett rendelkezés nem biztosítja.

A rugalmassági szabályt a Kifizető Hatóság (Pénzügyminisztérium) alkalmazza a záró elszámolás összeállítása során.

Az AVOP keretében meghirdetett pályázati felhívásokra **a teljes időszakban összesen 11.171 db pályázat került benyújtásra 199,50 Mrd Ft támogatási igénnyel**. Mind összegben, mind a pályázatok száma tekintetében a várakozásokat jóval meghaladta a teljesülés. A program sikerességét jól mutatja, hogy a rendelkezésre álló keret közel duplájára érkezett pályázat, és ez az arány minden prioritás esetében egységesen megmutatkozott. Ez a magas arány a program által meghirdetett célok, illetve a pályázati rendszer iránti magas érdeklődést igazolja. A pályáztatás sikerességét mutatja az is, hogy a kiválasztott – IH által támogatást nyert – pályázatok túlnyomó része sikeresen befejeződött.

A teljes időszakban kötött szerződések összességében 116,25 Mrd Ft támogatás nyújtása mellett 276,01 Mrd Ft összköltségű projekt megvalósítását tették lehetővé.

A pályázatok legnagyobb része a 3. prioritás intézkedéseire érkezett, mivel a vidéki térségek fejlesztésére meghirdetett intézkedések kisebb projekteket képviseltek, így a beérkezett igények alapján ez a prioritás csak a 2. legnagyobb volt.

A Technikai Segítségnyújtás forrásai iránti igény esetében elmondható, hogy 2008. év végére a teljes keret felhasználásra került.

Az AVOP prioritásokra beérkezett **pályázatok regionális megoszlásával** kapcsolatban megállapítható, hogy a SAPARD Programhoz hasonlóan az AVOP-nál is az alföldi régiók vállalkozásai jóval nagyobb számban érdeklődtek a különböző intézkedések, és az általuk nyújtott lehetőségek iránt, mint például a közép–magyarországi vagy a dunántúli régiók. Ezt mutatja a beérkezett pályázatok száma, egészen a megvalósult pályázatok számáig.

Az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Program keretében beérkezett pályázatok közül **összesen 4.166 db pályázat (azaz 37%) volt sikertelen,** mely különböző okokra vezethető vissza pl. jogosultsági kritériumok nem teljesülése, pénzügyi gondok, visszalépések, visszavonások.

Az AVOP-ra beérkezett és szerződött pályázatok esetében program szinten **nincs jelentős különbség a pályázók típusai szempontjából, a különbségek inkább az egyes prioritások esetében figyelhetőek meg.** Az 1. prioritás esetében a kedvezményezettek 86%-a a mikro-, kis- és középvállalkozásokból került ki, a 2. prioritás esetében az intézkedés főként a közép- és nagyvállalatok számára nyújtott támogatást (66%), a 3. prioritás esetében – az 1. prioritáshoz hasonlóan – a kisebb vállalkozások támogatása volt a cél, bár ebben az esetben a non-profit szervezetek (53%) is forrást kaphattak a saját céljaik megvalósítására.

Az AVOP végrehajtásában résztvevő szervezetek számára az I. NFT számos hasznos tapasztalatot nyújtott, melyek beépítésre és hasznosításra kerülnek a 2007-2013-as programozási periódus Új Magyarország Vidékfejlesztési Programjának megvalósítása során.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS 7

2. A GAZDASÁGI ÉS SZAKMAPOLITIKAI KERETFELTÉTELEK VÁLTOZÁSAI 9

2.1. Társadalmi – gazdasági trendek 9

2.2. Országos, regionális és ágazati politikák változásai 52

2.3. A foglalkoztatáspolitika stratégiájának alakulása: az 1260/99/EK rendelet 9. cikke szerinti referenciakeret változása 60

2.4. Az Alapok és egyéb pénzügyi eszközök közötti konzisztencia 61

3. A PRIORITÁSOK ÉS INTÉZKEDÉSEK MEGVALÓSÍTÁSÁBAN ELÉRT EREDMÉNYEK 62

3.1. A prioritások előrehaladásának áttekintése 62

3.2. AVOP 1. Prioritás: Versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban 77

3.3. AVOP 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása 153

3.4. AVOP 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése 166

3.5. AVOP 4. prioritás: Technikai Segítségnyújtás 235

4. PÉNZÜGYI MEGVALÓSÍTÁS 242

4.1. A kedvezményezett számára teljesített kifizetések 245

4.2. Pénzügyi kapcsolat az Európai Bizottsággal 247

4.3. Az egyes alapok pénzügyi előrehaladásnak bemutatása 251

4.4. Pénzügyi előrejelzés 2008-ra 252

5. PROGRAMMENEDZSMENT 254

5.1. Monitoring, értékelés és a támogatások koordinációja (KTK és OP szinten) 254

5.2. Pénzügyi ellenőrzés 300

5.3. A megvalósítás során felmerült jelentős problémák és az ezek megoldására hozott intézkedések 321

5.4. A Technikai segítségnyújtás igénybevétele 322

5.5. Információs és tájékoztatási tevékenységek, képzések 333

6. KÖZÖSSÉGI POLITIKÁKKAL VALÓ ÖSSZHANG 351

6.1. Esélyegyenlőség és környezeti szempontú fenntarthatóság 351

6.2. Közbeszerzés 356

6.3. Állami támogatások 360

6.4. Társadalmi befogadás és a roma népesség társadalmi integrációjának elősegítése 361

6.5. Közös Agrárpolitika 364

7. GLOBÁLIS TÁMOGATÁSOK 369

8. PÉNZÜGYI TERVEZÉS 370

9. MELLÉKLETEK 371

9.1. melléklet – Rövidítések jegyzéke 371

9.2. melléklet – Intézkedés-kód megfeleltetési tábla 372

9.3. melléklet – Függő projektek listája 372

1. Bevezetés

A 1260/1999/EK Rendelet 37. cikke értelmében a többéves támogatási programok esetében a Tagállamok kötelezettsége, hogy a végrehajtás minden naptári évének teljesítéséről éves, a program zárása alkalmával záró jelentést készítse a Bizottság részére. A 34. cikk (1) bekezdés (c) pontja alapján a Tagállamok a jelentéseket az előírt tartalommal a Monitoring Bizottság jóváhagyása után nyújtják be a Bizottsághoz.

A jelentés célja, hogy feldolgozott, összegző információt nyújtson a Monitoring Bizottság és az Európai Unió Bizottsága számára az AVOP előrehaladásáról, a megvalósítás hatékonyságának növelése érdekében tett lépésekről, az esetleges problémákról és a javasolt megoldásokról.

Az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) megvalósítását bemutató jelen záró végrehajtási jelentés a 2008. év, illetve a 2009. év történéseit egy anyagban bemutató összefoglaló jelentés, mely a program megvalósítását az alábbi fejezetekben tekinti át:

1. Vezetői Összefoglaló – éves jelentés készítésének jogalapja, készítésbe bevont szervezetek, adatforrás;
2. A gazdasági és szakmapolitikai feltételek változásai – különös tekintettel a társadalmi-gazdasági folyamatok, az országos, a regionális, és az ágazati politikák mezőgazdasági és vidékfejlesztési aspektusainak programmódosító változásaira;
3. A prioritások és az intézkedések megvalósításában elért eredmények – a pályázatok benyújtásának, feldolgozásának, értékelésének folyamata, minősítése, a területi lefedettség, a kedvezményezettek összetételének értékelése;
4. Pénzügyi megvalósítás;
5. Programmenedzsment;
6. A közösségi politikákkal való összhang;
7. Globális támogatások;
8. Pénzügyi tervezés.

A záró végrehajtási jelentés a program teljes életciklusának terjedelmét öleli föl, kitérve a megvalósítás során bekövetkezett változásokra, a végrehajtás sikerességére, a pénzügyi lebonyolításra, a nyomon követésre, valamint a Program által elért eredmények eredeti célokkal történő összevetésére. Tekintettel arra, hogy a záró jelentés külön kitér a 2008-2009. évekre, ezen időszakról külön beszámoló nem készült.

Az AVOP Záró végrehajtási jelentése a 1260/1999/EK bizottsági rendelet 37. cikkében, valamint a C(2006)3424sz. bizottsági határozatban leírtak szerint készült.

A jelentés összeállításába az FVM Agrár-vidékfejlesztési Főosztálya, mint AVOP Irányító Hatóság bevonta az AVOP Közreműködő Szervezet, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) szakembereit, valamint az Agrárgazdasági Kutató Intézetet (AKI) és a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) – korábban már a tervezés folyamatába is bevont, majd különböző mezőgazdasági és vidékfejlesztési adatgyűjtéssel és elemzések készítésével a megvalósítást is nyomon kísérő szervezetek – munkatársait, akik az alábbi feladatmegosztás szerint járultak hozzá a záró végrehajtási jelentés elkészítéséhez:

- AVOP IH: a jelentés koordinációja, megfogalmazása, egységes szerkezetbe való foglalása és fordítása,
- MVH: a végrehajtási feladatok ellátásából kifolyólag operatív információ szolgáltatása, a jelentés egyes szakmai részeinek elkészítése,
- AKII: agrárgazdasági adatok gyűjtése, feldolgozása és szolgáltatása,

- KSH: a nemzetgazdaságra, valamint azon belül az agrárágazatra vonatkozó adatok gyűjtése, feldolgozása és szolgáltatása.

A jelentés adatainak záró dátuma 2010. április 18. A jelentésben szereplő adatok elsődleges forrása az Egységes Monitoring és Információs Rendszer (EMIR). A jelentés adatai az AVOP megvalósítási időszaka tekintetében tehát a 2010. április 18-i kumulált EMIR lekérdezés adatokból kerültek feldolgozásra. A fentiekben leírtaktól eltérően kivételt képeznek a logikai indikátorok kumulált adatai, amelyek 2009. június 9-én kerültek az EMIR adatbázisból lehívásra tekintettel arra, hogy a kedvezményezettek minden év június 30-ig szolgáltatnak monitoring adatokat, tehát a 2009. június 30-ig szolgáltatott adatok a záró végrehajtási jelentés záró dátumáig (2010. április 18.) nem változtak. Ugyanakkor a 2008. évre vonatkozó adatok esetében az EMIR 2008. december 31-i lekérdezés adatai kerültek felhasználásra.

A statisztikai módszertannak és így pl. a KSH gyakorlatának is megfelelően a jelentésben szereplő, kerekített értékeket – forint esetében Mrd Ft, euró esetében M euró 2 tizedesre - tartalmazó táblákban az összesen-értékek az eredeti EMIR adatbázisból (a kerekítés nélküli értékek összegzése utáni kerekítéssel) képzett értékek, nem pedig a kerekített rész-értékek összege. Így az ilyen adattáblákban a már kerekített adatok összegzése nem feltétlenül adja a jelentés táblázataiban szereplő (és szintén kerekített) összeredményt.

A jelentés készítésénél a 2004-2006 között rendelkezésre álló közkiadás keretek forintra történő átszámítása során a Program-kiegészítő Dokumentum (PKD) tervezéskori, PKD-ban szereplő meghatározott 255Ft/euró irányadó árfolyam került alkalmazásra. A jelentésben minden adat (beérkezett támogatási igény, IH döntés keretében megítélt támogatás, szerződött összeg, kedvezményezett felé teljesített kifizetés, stb.) Ft-ban került megjelenítésre, tekintettel arra, hogy az AVOP végrehajtása során alkalmazott devizanem a forint volt.

A jelentés 4. sz. Pénzügyi megvalósítás c. fejezetében a Kifizető Hatóság (Pénzügyminisztérium) által bonyolított, az Európai Bizottság felé történő elszámolások euróban kerültek feltüntetésre, és a forint alapú kifizetések euróra történő átszámítását a Kifizető Hatóság az Európai Bizottság felé történő elszámolásokra meghatározott árfolyamon végezte, mely kifizetésenként eltérő.

2003-ban, az AVOP PKD készítésénél az intézkedések (1. és 3. prioritások esetében) tévesen kerültek számozásra, és ezen téves számozás alapján került kialakításra a pályázatok meghirdetésekor alkalmazott intézkedés/alintézkedés kódszámrendszer, mely az EMIR-ben is így került alkalmazásra. A hibára az első költségnyilatkozat EU Bizottsághoz történő benyújtásakor derült fény. A Bizottság kérésének megfelelően a számozást mind a PKD-ban, mind pedig a Költségnyilatkozatban javítani kellett. A záró jelentésben szereplő egyes intézkedések számozása már a módosított helyes számozást tartalmazó PKD-nak megfelelő. A két eltérő számozás a jelentés mellékletében összefoglaltan is bemutatásra kerül.

1. táblázat – Főbb információk az AVOP-ról 2004-2006

Prioritás címe	*Alap*	*Keret*							*KSz neve*
		M euró			*Mrd Ft*			*OP %-ban*	
		EU támogatás összesen	**Összes nemzeti támogatás**	**Összes közkiadás**	**EU támogatás összesen**	**Összes nemzeti támogatás**	**Összes közkiadás**		
Összesen 2004-2006		***317,22***	***105,62***	***422,84***	***80,89***	***26,93***	***107,82***	***100,00***	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	*EMOGA*	176,52	58,84	**235,36**	45,01	15,00	**60,02**	55,66	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
	HOPE	4,39	1,34	**5,73**	1,12	0,34	**1,46**	1,35	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
2. Az élelmiszer-feldogozás támogatása	*EMOGA*	44,40	14,80	**59,20**	11,32	3,77	**15,10**	14,00	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
3. Vidéki térségek fejlesztése	*EMOGA*	84,01	28,00	**112,01**	21,42	7,14	**28,56**	26,49	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
4. Technikai segítségnyújtás	*EMOGA*	7,90	2,63	**10,54**	2,02	0,67	**2,69**	2,49	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal

2. A gazdasági és szakmapolitikai keretfeltételek változásai

2.1. *Társadalmi – gazdasági trendek*

2.1.1. Külső környezet

2004-ben az elmúlt másfél évtized legmagasabb növekedési ütemét érte el a világgazdaság, és valamennyi világgazdasági centrumban erőteljesen gyorsult a növekedés. A 2003. évi stagnálás után 2004-ben az EU gazdasága is lendületbe jött, és – a magyar kivitel szempontjából különösen kedvező módon- a német gazdaság is erőteljes növekedésnek indult, azonban az év második felében a növekedési ütem újra lassulást mutatott.

Az AVOP megvalósítás körülményeit, feltételeit Magyarország 2004. május 1-én történt uniós csatlakozása, valamint a világgazdaság 2004-ben megindult gyors növekedése a korábbiaknál lényegesen kedvezőbbé tette.

A világgazdaság **2005-ben** némileg lelassult, azonban a finanszírozási kondíciók továbbra is kedvezőek maradtak, a hosszú távú kamatlábak az előző évi alacsony szinten voltak. Az olajárak 2004 óta tartó folyamatos, bár mérséklődő növekedése ellenére a fogyasztói árak nem emelkedtek jelentős mértékben.

Exportpiacainkon a konjunkturális helyzet 2005 közepétől jelentősen javult. Az év második felében a legfontosabb külkereskedelmi partereink számának növekedése felgyorsult, a negyedik negyedévben azonban lassulás volt tapasztalható. 2005-ben összességében az EU-25 tagországok 1,6%-os gazdasági növekedést produkáltak, ami 0,8% ponttal volt alacsonyabb, mint az előző évi. A munkanélküliség csökkenése két éves stagnálás után megindult, ami várhatóan az idei évben is folytatódik. Az elmúlt évben a meghatározó külső pénzügyi piacokon a hazai gazdaság számára továbbra is kedvező környezet volt a jellemző. Alacsony infláció melletti alacsony kamatláb volt az év egészében az unió tagországaiban.

2006-ban az Európai Unió növekedése a 2005-ben történt visszaesést követően jelentősen felgyorsult, az éves növekedés majd 3%-os volt, a 2004-2008-as időszakot tekintve ekkor érte el tetőpontját. Az Uniós legjelentősebb gazdaságai új lendületet kaptak. A növekedés a termelékenység emelkedése nélkül ment végbe, a növekedés fő húzóereje az export volt. Az EU-25 egészében a GDP összes komponensének bővülése meghaladta az előző évit. A pénzügyi piacokon a finanszírozási kondíciók romlottak, a rövid- és hosszú távú kamatok viszonylagos árstabilitás mellett növekedtek.

Bár az év második felében már érzékelhetően mérséklődött, a **2007. év** egészét tekintve összességében igen kedvezően alakult a globális konjunktúra: a világgazdaság növekedési üteme megközelítette az 5%-ot, ami csupán minimális lassulást jelent az előző évi, évtizedes rekordszinthez képest. Az év második felében az amerikai másodlagos jelzálogpiacról indult pénzügyi korrekció, valamint ennek negatív reálgazdasági hatásai globális szinten 2007-ben még kevéssé voltak érzékelhetők.

Az Európai Unió növekedése alig lassult az előző évhez képest, de az utolsó negyedévben már Európában is éreztette hatását az amerikai konjunktúra megtorpanása, illetve a dollár ezzel párhuzamosan bekövetkező, látványos gyengülése az euróval szemben.

A korábbi évek dinamikus világgazdasági növekedése után **2008-ban** drámai romlás következett be a globális konjunktúrában, elsősorban az amerikai másodlagos jelzálogpiacról kiindult, a tőkepiacokat 2008 őszén világszerte példátlan erővel megrázó pénzügyi válság reálgazdasági következményeként. A világgazdasági növekedés üteme a 2004-2007 közötti időszakra jellemző, 5% körüli szintről éves átlagban 3,4%-ra esett tavaly, de év végén már csak minimális volt a növekedés, tekintettel arra, hogy a legfejlettebb gazdaságok teljesítménye az év második felében már csökkent.

A válság hatása a külkereskedelemben és a bruttó állóeszköz felhalmozásában jelentkezett leginkább, de csökkenő dinamikájú volt a végső fogyasztás is. A pénzügyi válság reálgazdasági hatásai a leggyorsabban az USA-ban jelentkeztek, ahol bár éves szinten még növekedett a GDP, az utolsó negyedévben már 6,2%-os visszaesés következett be. Az éves növekedés az Európai Unióban is pozitív volt, de a második félévben már Európa legnagyobb gazdaságai (és az EU egésze) is recesszióba süllyedtek.

A 2008 végén kibontakozott globális pénzügyi-gazdasági válság 2009. elejére drámaian visszavetette a nemzetközi konjunktúrát: a világkereskedelem és a nemzetközi tőkeáramlások drasztikus visszaesése mellett a világgazdaság teljesítménye 2009-ben előzetes becslések szerint közel 1%-kal csökkent, amire a második világháború óta nem volt példa. A globális recesszió 2009 tavaszán érte el mélypontját, a nyári hónapoktól kezdődően azonban már lassú, törékeny javulás figyelhető meg a világgazdasági konjunktúrában, ami az év második felében a növekedési prognózisok óvatos javulásában is nyomon követhető volt. A középtávú növekedési kilátások ennek ellenére továbbra is bizonytalanok, hiszen a fejlett országok nagy részében elkerülhetetlenné váló fiskális konszolidáció a következő években visszafoghatja a lassan újra beindulni látszó növekedési dinamikát. Emiatt az aktuális előrejelzések szerint a világgazdaság, bár 2010-ben újra növekedésnek indul, középtávon nem fog visszatérni a válság előtti időszakra jellemző, dinamikus növekedési pályára.

2. táblázat – EU27 2004-2009 közötti főbb gazdasági-társadalmi mutatói

EU27	2004	2005	2006	2007	2008	2009
GDP fő komponensei (%-os változás, év/év)						
GDP	2,4	2	3,1	2,9	0,8	-4,2
Végső fogyasztás	2	1,9	2,2	2,1	1,2	-0,7
Bruttó állóeszköz felhalmozás	3,1	3,6	6,2	5,5	-0,4	-11,4
Export	7,1	5,9	9,2	5	1,5	-13,0
Import	7,3	6,2	9,2	5,2	1,3	-12,7
Munkaerő-piac (15-64 éves korosztályra vonatkozó adatok)						
Foglalkoztatási ráta	63	63,6	64,5	65,4	65,9	*64,7
Munkanélküliségi ráta	9	8,9	8,2	7,1	7,1	*8,8
Általános gazdasági mutatók						
Fogyasztói árindex (HICP)	2,1	2,2	2,2	2,3	3,7	1,0
Államháztartási egyenleg (GDP %-ában)	-2,9	-2,4	-1,4	-0,8	-2,3	(e)-6,9
Államadósság (GDP %-ában)	62,2	62,7	61,3	58,7	61,5	(e)73,1

* az első három negyedév súlyozatlan átlaga
(e) az Európai Bizottság 2009. őszi előrejelzése
Forrás: Euróostat

2.1.2. Belső folyamatok

2.1.2.1. Gazdasági növekedés

A **magyar gazdaságban** a 2004-2008 közötti időszakot alapvetően három folyamat befolyásolta: az uniós csatlakozás, majd a költségvetési konszolidációs folyamat, végül a 2008-ban kezdődött pénzügyi-gazdasági válság.

2004-2006-ban a költségvetési egyensúly megbomlása miatt fenntarthatatlan növekedési pálya alakult ki, amely 2006-ban kiigazítási kényszerhez, költségvetési konszolidációhoz vezetett. Az ekkor elfogadott konvergencia program a belső kereslet jelentős visszafogásával járt, aminek hatására a korábbi 4-5 %-os növekedési ütem 1,1%-ra mérséklődött.

2008-ban ehhez járult az Amerikai Egyesült Államokból kiinduló pénzügyi és gazdasági válság, amely Európában is a gazdaság drasztikus lassulásához, és a pénzügyi szektor megrendüléséhez vezetett. Ez különösen élesen jelentkezett Magyarországon, ahol a hitelezési források szűkülését követően a költségvetés finanszírozhatóságához az IMF és az EU 2008 októberében megítélt hitelkerete jelentősen hozzájárult.

2009-ben megállni látszik a világgazdasági konjunktúra 2008 ősze óta tartó drasztikus romlása. A növekedési adatok a vártnál kedvezőbben alakultak a második negyedévben, és a globális recesszió számos jel szerint túljuthatott a mélypontján, Jóllehet az érdemi fellendülés kilátásai továbbra is bizonytalanok. Az aktuális prognózisok szerint Magyarország legfontosabb külkereskedelmi partnereinek átlagos gazdasági teljesítménye idén 4,5% körüli ütemben csökken, jövőre pedig gyakorlatilag stagnálni fog.

A 2004-2009 közötti időszak bemutatása részletesen:

A gyorsabb világgazdasági növekedéssel párhuzamosan a magyar gazdaságot is egyértelmű élénkülés jellemezte **2004-ben**. A bruttó hazai termék éves szinten 4%-kal bővült, bár a növekedési dinamika a második félévben valamelyest mérséklődött. A beruházások 7,8%-kal bővültek, a feldolgozóipari beruházások kiugró ütemű, 15,3%-os emelkedést mutattak. A fogyasztás növekedése 2004-ben – részben a bérdinamika lefékeződésével, részben a fiskális szigorításokkal összefüggésben – lényegesen lelassult.

Látványosan gyorsult, éves szinten 15,7%-kal bővült a kivitel, a nettó export pozíció változása pozitívan járult hozzá a GDP növekedéséhez.

2004-ben folytatódott az ipari termelés gyorsulása, a bruttó termelés volumene 8,3%-kal bővült. A GDP növekedését 2004-ben az ipari fellendülés mellett a mezőgazdaság kiugró bővülése, és az építőipar gyorsabb növekedése is húzta. A termelő ágazatokkal szemben ugyanakkor a szolgáltatások növekedése egyértelműen lassult, köszönhetően a visszafogottabb fogyasztási keresletnek.

2005-ben a világgazdasági növekedés nem érte el az előző évi rekordszintet, de az elmúlt tíz év átlagát így is meghaladta. A mérséklődő nyugat-Európai konjunktúrával egy időben a magyar gazdaságot is minimálisan lassuló, de 4% fölötti növekedés jellemezte. A növekedés motorja az export és a beruházások bővülése volt. A bruttó hazai termék éves átlagban 4,1%-kal bővült.

Az ipart 2005-ben is dinamikus növekedés jellemezte, az ipari termelés volumene 7,3%-kal nőtt az előző évhez képest. A termelő ágazatokkal szemben a szolgáltatások növekedése (4,2%) gyakorlatilag megegyezett a teljes GDP növekedési ütemével, miközben a mezőgazdaság teljesítménye több mint 10%-kal visszaesett.

2006-ban a magyar gazdaság növekedése 3,9%-ot ért el, ami a kedvező Európai konjunktúra ellenére némi lassulást jelent az előző évhez képest. A lendületvesztést elsősorban az év közben végrehajtott egyensúlyjavító intézkedések belső keresletet visszafogó hatásával függ össze. A feldolgozóipari beruházások visszaesése ugyanakkor váratlanul következett be. A fogyasztási dinamika visszafogottnak bizonyult, mindössze 0,4%-ot ért el, és az utolsó negyedévben már csökkenésbe fordult. A növekedést szinte teljes egészében az export húzta: az áru –és szolgáltatás kivitel volumene 18%-kal bővült, a nettó exporttöbblet a GDP 2,4-át érte el.

Az ipari termelés 10% feletti ütemben bővült. Az iparral szemben a szolgáltató ágazatok növekedése 3,3%-ra lassult 2006-ban.

2007-ben a magyar gazdaság üteme negyedévről negyedévre mérséklődött, és a kedvező külső konjuktúrális feltételek ellenére évtizedes mélypontra, 1,3%-ra csökkent. A lassulás elsődleges oka az államháztartási konszolidáció volt, amelynek eredményeként az államháztartás hiánya jelentősen csökkent. A növekedés vártnál nagyobb mértékű lefékeződésében jelentős szerepet játszott a mezőgazdaság teljesítményének előre nem látható súlyos visszaesése, valamint az építőipar nem várt mértékű termeléscsökkenése is.

A GDP növekedés meghatározó erejét a nettóexport –pozíció látványos javulása jelentette, amely 1,6% ponttal növelte a gazdasági növekedés ütemét 2007-ben.

Termelési oldalról a gazdasági növekedés egyedüli érdemi forrása az ipar hozzáadott értékének 6,2%-os növekedése volt, miközben a természeti károk sújtotta mezőgazdaság 13,3%.-os teljesítménycsökkenése, valamint a mélypontra eső építőipar által előállított GDP 11,6-os volumencsökkenése együttesen közel 1% ponttal csökkentette a bruttó hazai terméket 2007-ben.

A gazdasági növekedés erőteljes lefékeződésével párhuzamosan folytatódott a külső egyensúly javulása, a külkereskedelmi mérleg látványosan javult: a termékforgalmi hiány 2007-ben mindössze 308 millió eurót ért el, ami alig nyolcada az előző deficitnek.

2008-ban a gyökeresen megváltozott külső konjuktúrális környezet megtörte az év elején még az élénkülés jeleit mutató magyar gazdaság növekedését. A bruttó hazai termék 2008-ban éves átlagban 0,5%-kal bővült ugyan, de a növekedési dinamika, amely a második negyedévben még 2%-ra gyorsult, a harmadik negyedévben drasztikusan lassult, az utolsó negyedévben pedig 2,3%-os visszaesés következet be. Csökkent a fogyasztás, a beruházások egész évben folyamatosan zsugorodtak, melynek köszönhetően a belső felhasználás egésze is zsugorodott 2008-ban (0,1%). A növekedés teljes egészében a nettó exportból táplálkozott annak ellenére, hogy a kivitel dinamikája drasztikusan csökkent.

Termelési oldalról vizsgálva a gazdasági növekedés legfontosabb forrása a mezőgazdaság volt, amelynek teljesítménye 43%-kal nőtt.

Az ipari termelés dinamikája visszaeset, az ipari GDP éves átlagban csökkent. A szolgáltató ágak teljesítménye a korábbi évek folyamatos növekedésével csökkent. Legnagyobb mértékben a pénzügyi tevékenység, ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatások ágazat esett vissza.

1. ábra – A GDP alakulása negyedévenként

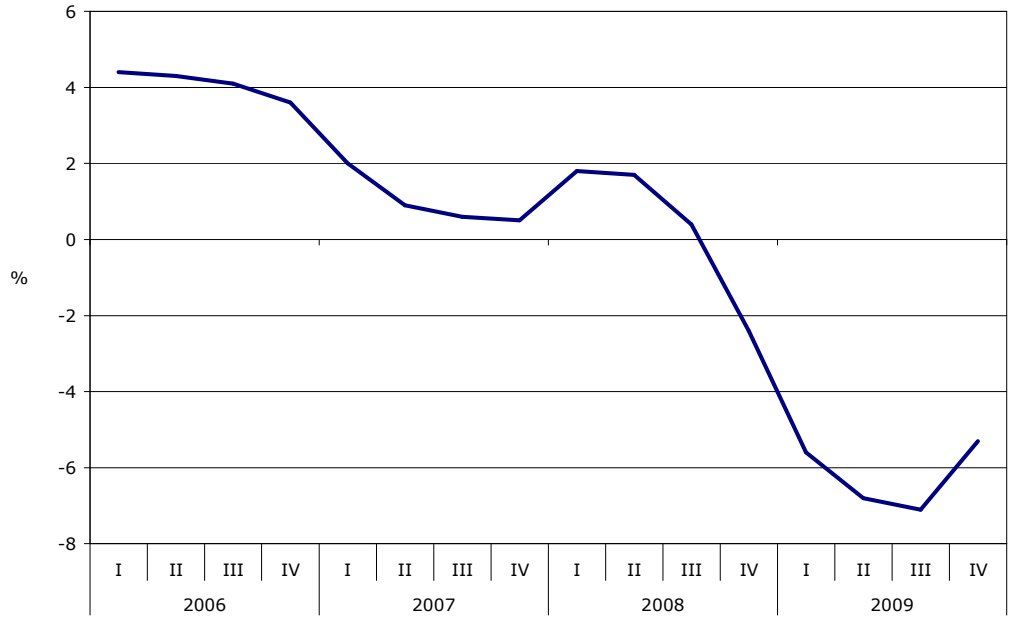

Megjegyzés: Szezonálisan és naptári hatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok (előző év azonos időszaka=100,0)
Forrás: KSH

3. táblázat – Magyarország 2004-2009 közötti főbb gazdasági-társadalmi folyamatai

Magyarország	2004	2005	2006	2007	2008	2009
GDP fő komponensei (%-os változás, év/év)						
GDP	4,9	3,5	4,0	1,0	0,6	-6,3
Végső fogyasztás	2,8	2,9	2,3	-2,0	-0,6	-5,7
Bruttó állóeszköz felhalmozás	7,7	5,7	-3,6	1,6	0,4	-6,5
Export	15,7	11,3	18,6	16,2	5,6	-9,1
Import	14,1	7,0	14,8	13,3	5,7	-15,4
Folyó fizetési mérleg egyenlege (GDP %-ában)		-7,2	-7,5	-6,5	-7,2	*0,9
Külső finanszírozási igény (-) / képesség (+) (GDP %-ában)		-6,5	-6,7	-5,4	-6,2	*2,5
Munkaerő-piac (15-64 éves korosztályra vonatkozó adatok)						
Foglalkoztatási ráta	56,8	56,9	57,3	57,3	56,7	55,4
Munkanélküliségi ráta	6,1	7,2	7,5	7,4	7,9	10,1
Aktivitási arány		61,4	62	61,9	61,5	61,6
Munkaerő termelékenység (PPS, egy főre, az EU-27%-ában)	68,1	72,3	73,0	68,3	71,3	[b]72
Általános gazdasági mutatók						
Fogyasztói árindex változása (HICP)	6,77	3,5	4,0	7,9	6,0	[(e)]4,0
Államháztartás egyenlege (GDP %-ában)	-6,4	-7,9	-9,3	-5,0	-3,8	[(e)]-3,9
Államadósság (GDP %-ában)	59,4	61,8	65,6	65,9	72,9	78,0

* az első három negyedév szezonálisan nem igazított adata
(b) előrejelzés (EURÓOSTAT)
(e) előrejelzés (Pénzügyminisztérium, 2010. január)
Forrás: KSH, EURÓOSTAT, Pénzügyminisztérium, MNB

A kis, nyitott, a világgazdaságba szervesen integrálódott gazdaságként Magyarországot az átlagosnál súlyosabban érintette a globális pénzügyi válság, melynek következtében a GDP 2009-ben 6,3%-kal csökkent. A komoly gazdasági visszaesés a külső konjunktúra kedvezőtlen alakulása mellett

nagyrészt a belső kereslet szűkülésére vezethető vissza. A lakossági fogyasztás az év folyamán folyamatosan és jelentősen zsugorodott. A háztartások fogyasztási kiadásai 6,5%-kal, a teljes végső fogyasztás pedig 5,7%-kal csökkent.

A visszafogott küldő kereslet mellett az export is számottevően, éves átlagban 9,1%-kal visszaesett, miközben az import volumene ennél is nagyobb mértékben, 15,45-kal zuhant.

A legnagyobb mértékű visszaesés nagyrészt időjárási tényezők miatt a mezőgazdaságban következett be (-17,5%), a feldolgozóipar pedig az exportkereslet szűkülése miatt 16,7%-kal esett vissza 2009-ben.

A termelés csökkenése miatt 5,5%-kal romlott az ipari termelékenység, ami a munkaerőköltségek 3,1%-os emelkedésével, valamint a forint euróval szembeni éves összevetésében tapasztalt közel 12%-os gyengülésével párosult.

2.1.2.2. Munkaerőpiac

2004-ben a 4%-os gazdasági növekedés ellenére a munkanélküliségi ráta éves átlagban 6,1%-ra emelkedett, az év végén pedig már 6,3%-on állt. Ezzel egy időben a foglalkoztatottak számának korábbi növekedése is csökkenésbe fordult, ugyanakkor a magánszféra létszáma növekedést mutatott. Az 5 főnél nagyobb létszámú hazai cégek körében 2004-ben jelentősen nőtt az alkalmazotti létszám, miközben a közszférában alkalmazottak száma csökkent.

Éves átlagban a munkanélküliségi ráta 6%-ra emelkedett, míg az aktivitási arány megegyezett az egy évvel korábbival (53,8%). A munkanélküliség több egyéb mutatója is kedvezőtlenül változott: nőtt a munkakeresés átlagos időtartama, s emelkedett az érettségivel, illetve felsőfokú végzettséggel rendelkező munkanélküliek száma.

A munkaerőpiaci folyamatokat jól tükrözik a különböző korcsoportoknál megfigyelhető változások. A munkanélküliség tekintetében különösen a fiatal korosztályok relatív pozíciója romlott számottevően: 7,7 százalékponttal emelkedett a 15-19 és a 20-24 éves korosztály munkanélküliségi rátája 2003 végéhez képest. A ráta a többi korosztályban is emelkedett.

A foglalkoztatottság tekintetében az 55-59 és a 60-69 éves korcsoport mutatója javult.

A regionális bontás is romló képet mutat, egyedül Közép-Magyarország tudott némi pozíciójavulást felmutatni a foglalkozottság és az aktivitás tekintetében. A déli és keleti négy régió átlagos foglalkoztatottsági és aktivitási mutatói 9 illetve 8 százalékponttal maradnak el a három éllovas régió átlagától.

2005-ben a dinamikus gazdasági növekedés nem járt együtt a munkaerőpiaci helyzet számottevő javulásával, a munkanélküliségi ráta 7,2%-ra nőtt. A gyorsabb növekedés és az emelkedő munkanélküliség közötti ellentmondás egyik oka az, hogy a fellendülés mögött olyan ágazatok húzódhatnak meg, amelyek kisebb, de képzettebb létszámot foglalkoztatnak, így az e területeken tapasztalható prosperálás nem a létszámban, hanem a termelékenységi és jövedelmezőségi mutatókban jelenik meg.

A foglalkoztatottsági ráta stagnált. Ami a rendkívül alacsony hazai munkaerőpiaci aktivitás szignifikáns emelkedését hozta.

2005-ben megállt az alkalmazotti létszám növekedése, de folytatódott a magánszféra és a közszféra közötti kedvező irányú átrendeződés.

2005 átlagában a 15-64 évesek 61,4%-a volt gazdaságilag aktív és 56,9%-a foglalkoztatott.

A munkaerőpiacon tovább folytatódott a fokozatos szerkezeti átalakulás. Az ipar és a mezőgazdaság fokozatosan csökkenő, míg az építőipar és a szolgáltatások fokozatosan növekvő

létszámot foglalkoztatnak. A legtöbb embert foglalkoztató feldolgozóiparban tovább folytatódott a 2001 óta tartó létszámcsökkenés.

A 2005-ös év tendenciái az egyes régiókat eltérően érintették. Míg az aktivitási ráta országos átlagban 0,7%-ponttal emelkedett a 15-74 éves korosztályban, addig Dél-Dunántúlon 1,6%-pontos, Nyugat-Dunántúlon és a Dél-Alföldön 1,1%-pontos javulást regisztráltak. Az észak-magyarországi régióban ugyanakkor további 0,6%-ponttal romlott az amúgy is alacsony aktivitási mutató, ráadásul ebben a térségben 1%-ponttal csökkent a foglalkoztatottság és 0,9%-ponttal növekedett a munkanélküliségi ráta.

2006-ban a gazdaságilag aktív népesség az előző évhez képest mintegy 42 ezer fővel nőtt, a létszámemelkedés nagyobb részt (69%) a foglalkoztatás bővülésével, kisebb részt a munkakeresés intenzitásának erősödésével magyarázható (31%). A foglalkoztatási ráta 0,4%-kal emelkedett.

A 15–24 éves korosztály munkaerő-piaci jelenléte 2005-ben 26,8%-os volt. A fiatalok távolmaradását továbbra is főként az oktatási, képzési idő meghosszabbodása indokolja. Míg a korábbi években a fiatalok foglalkoztatási aránya csökkenő tendenciát mutatott, addig 2006-ban a stagnálás volt a jellemző.

A foglalkoztatottak létszáma, ha kis mértékben is, de nőtt, így éves átlagban 3906 ezren minősültek foglalkoztatottnak, ami 27,4 ezer fős bővülést jelent – a foglalkoztatási ráta így a 15–64 éves korosztályban elérte az 57,3%-ot. Ehhez a bővüléshez elsősorban az 55-64 éves korcsoport körében bekövetkezett mintegy 3,6 százalékos növekedés járult hozzá, míg a 15-24 éves népesség munkaerőpiaci mutatói jelentősen romlottak.

A relatíve alacsony magyar foglalkoztatási ráta fő magyarázata a csak alapfokú iskolai végzettségűek igen nagyfokú inaktivitása, amely mindkét nemre és a munkaerőpiacon legaktívabbnak számító középkorosztályra is igaz. Az atipikusnak tekintett munkavállalási formák közül a részmunkaidős foglalkoztatás súlya nem változott. Az összes foglalkoztatott kevesebb, mint 4%-a dolgozott 2006-ban is ilyen módon, többségükben idősebb (gyakran már nyugdíjasként munkát vállaló) nők.

A munkaerőpiac területi egyenlőtlenségei továbbra is jelentősek. Míg a legkedvezőbb helyzetben levő Közép-Magyarországon a foglalkoztatási ráta 56,2%-os, a munkanélküliség pedig 5,1%-os volt, addig a legrosszabb mutatókkal rendelkező Észak-Magyarországon ennél több mint 10%ponttal alacsonyabb a foglalkoztatás, és több mint a duplája a munkanélküliségi ráta.

A munkaerő iránti kereslet nemzetgazdasági szinten 2006. első negyedévében 4,5%-kal meghaladta az egy évvel azelőttit, a második és harmadik negyedévben 0,5, illetve 1,5%-kal elmaradt attól, a negyedik negyedévben ismét, mégpedig jelentősen – 15,6%-kal – túlhaladta azt. A nemzetgazdaság üres álláshely számának 2005. évhez mért növekedésében a vállalkozásoknál jelentkező munkaerő iránti kereslet játszotta a főszerepet.

2007-ben az államháztartási egyensúly megteremtése, illetve a kiigazítás érdekében bevezetett reformok még csak kevéssé éreztették hatásukat a munkaerő-piaci helyzet alakulásában, érdemi változás 2006-hoz képest még nem következett be. Úgy a foglalkoztatottak, mint a munkanélküliek száma közel az előző évivel azonos szinten maradt, hasonlóan a kitüntetett mutatónak minősülő foglalkoztatási, aktivitási és munkanélküliségi rátához. Mivel ezek a mutatók uniós szinten kedvezően alakultak, így az ország relatív pozíciója a tagországok között a korábbihoz képest némileg romlott. Ez elsősorban a foglalkoztatás szintjét tekintve kedvezőtlen, a munkanélküliségi ráta tekintetében még mindig a közepes mutatójú országok közé tartozik Magyarország.

A gazdaságilag aktív 15-64 éves népesség az előző évhez képest mintegy 13 ezer fővel csökkent (0,3%), ez részben a foglalkoztatottak létszámának 9 ezer fős (0,2%), részben a munkanélküliek számának mintegy 4 ezer fős (1,5%) csökkenéséből adódik. Mindezzel párhuzamosan némileg csökkent az inaktívak, valamint a munkavállalási korú népesség létszáma is (2 ezer, illetve 15 ezer fővel), ami magyarázatul szolgál arra, hogy a munkaerő-piaci mutatók miért maradtak kvázi változatlanok.

A 15–24 éves korosztály munkaerő-piaci jelenléte 2007-ben tovább csökkent 25,6 százalékra. A fiatalok távolmaradását továbbra is főként az oktatási, képzési idő meghosszabbodása indokolja, a tanulással töltött idő, illetve a munkaerő-piaci átmenet időszaka egyre hosszabbodik, a tanulás melletti rendszeres munkavégzés továbbra sem tekinthető tipikusnak Magyarországon.

Az idősebb 55-64 éves korcsoport foglalkoztatási jellemzői 2007-ben – a korábbi évek tendenciáit megszakítva – nem javultak tovább, a foglalkoztatási ráta 0,5 százalékpontos csökkenését a munkanélküliség 0,3 százalékpontos növekedése kísérte, ami elsősorban a nyugdíjrendszer változtatására irányuló reformok bevezetésével függ össze.

Bár a foglalkoztatás mértéke országos szinten stagnált, a régiók relatív foglalkoztatási helyzete változott. A munkaerő-piac területi egyenlőtlenségei továbbra is jelentősek. A 15-64 éves népesség foglalkoztatási rátája 1998-tól az elmúlt évig a Közép-magyarországi régióban nőtt a legdinamikusabban, 2007-ben ez a növekedés megtorpant. Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön némileg emelkedett a foglalkoztatási ráta, de az emelkedés mértéke az egy százalékpontot nem haladta meg. Nyugat-Dunántúl megtartotta vezető szerepét, mint a legkedvezőbb foglalkoztatási helyzetben lévő régió, az uniós átlagtól (65,4%) csak két százalékponttal maradva el. A foglalkoztatás terén kedvezőtlen változás következett be a Dél-Dunántúlon, ahol a foglalkoztatási ráta több mint két százalékponttal 51,2 százalékra csökkent. Dél-Dunántúl ezzel a legalacsonyabb mutatóval rendelkező észak-magyarországi és észak-alföldi régiókhoz csatlakozott.

Az uniós viszonylatban igen alacsony magyar foglalkoztatási ráta egyik magyarázata az alacsony iskolai végzettségűek rendkívül rossz foglalkoztatási esélyei. Magyarországon a 15–64 éves alapfokú iskolai végzettségűeknek csak 27,3 százaléka minősült foglalkoztatottnak 2007-ben. A magyarországinál alacsonyabb ráta 4 uniós országra jellemző, míg az EU-27 átlaga 48,3%. A középfokú végzettséggel rendelkező 15–64 évesek 64,8 százaléka volt foglalkoztatott 2007-ben, ami 6 százalékponttal marad el az Unió 27 tagországának átlagától, míg a felsőfokú végzettségűeknél még ennél is kisebb – bár az előző éviekhez képest némileg növekvő a különbség. (A tagországok a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátáját tekintve jóval homogénebb képet mutatnak, mint a képzetlenek esetében.)

2008-ban összességében romlott a munkaerő-piaci helyzet. Az aktív korú népességen belül mind abszolút, mind relatív értelemben csökkent az aktivitási arány és a foglalkoztatottság és nőtt a munkanélküliség.

A foglalkoztatási ráta és az aktivitási aránya az év első három negyedéves növekedése után ismét csökkent. A foglalkoztatottság az év egészében 0,6 százalékponttal 56,7%-ra esett vissza, a visszaesés a férfi munkavállalókat valamivel jobban érintette. A munkanélküliségi ráta évtizedes csúcson volt, utoljára 1998-ban volt 8% körüli a mutató.

Magyarország továbbra is az egyik legalacsonyabb foglalkozatási szinttel és magas munkanélküliséggel rendelkező EU tagország. 2008 harmadik negyedévében a foglalkoztatottsági szint 57,3%-os, míg a munkanélküliség 7,7%-os volt.

A gyorsan romló makrogazdasági környezet mellett a bérek és a foglalkoztatás valamivel lassabban alkalmazkodott. A negyedik negyedév adatai alapján, mintegy 40 ezer fős foglalkoztatottság-csökkenés volt a nemzetgazdaságban a 15-64 éves korcsoportban. A visszaeső gazdasági aktivitás és a romló kilátások miatt a termelő ágazatok (feldolgozóipar és a hozzájuk kötődő beszállítók) bocsátották el a legtöbb munkavállalót. A foglalkoztatottság csökkenése és a munkanélküliség növekedése mellett folytatódott az inaktivitás növekedése. Mivel a termelés gyors csökkenését eddig csak részben követték bérben és létszámban a munkaerő-piaci folyamatok, a fajlagos munkaköltségek gyorsuló ütemben bővültek.

A tervezett kormányzati lépések hosszabb távon növelni fogják a munkakeresletet, de a pozitív munkapiaci hatások 2010-ig csak igen korlátozottak lehetnek. A korábbi évek tapasztalatai alapján a foglalkoztatotti körből kikerülő munkavállalóknak várhatóan csak egy része marad munkanélküliként a munkaerő-piacon, miközben az érintettek egy jelentős hányada elhagyja a munkaerő-piacot és inaktivitásba vonul. Ezen hatások mellett is jelentős mértékben emelkedő munkanélküliségi rátára számíthatunk.

2009-ben a recesszió mélyülésével és a reálgazdaság csökkenésével párhuzamosan folytatódtak a kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatok, felgyorsult a munkaerőpiaci mutatók romlása. Az aktivitási arány stagnálása mellett erőteljesen csökkent a foglalkoztatottság és drasztikusan megnőtt a munkanélküliségi ráta. A foglalkoztatási ráta már az év első negyedévében elérte mélypontját, majd a hátralévő időszakban 55,5 % körül stabilizálódott. A munkanélküliség ugyanakkor a II. negyedév rövid megtorpanásától eltekintve folyamatosan növekedett 2009-ban, az év végére már megközelítette a 11%-ot.

A foglalkoztatottság az év egészében 2008-hoz képest 1,3 százalékponttal 55,4%-ra esett vissza. A csökkenés a férfi munkavállalókat valamivel erőteljesebben érintette – a foglalkoztatotti létszámvesztés körükben több mint a kétszerese volt a nők esetében mért hasonló adathoz képest. A munkanélküliség újabb évtizedes csúcsot döntött 2009-ben 10 százalékkal, ez 1996 óta a legmagasabb mért adat Magyarországon. A növekedés mértéke még szembetűnőbb: 2008-hoz képest 2,2 százalékponttal nőtt a munkanélküliségi ráta – a rendszerváltástól eltekintve egyetlen év alatt eddig még soha nem mértek hazánkban ekkora növekedést.

A tavalyi évben jelentősen megváltozott a munkanélküliek álláskeresés időtartama szerinti összetétele is. Nőtt a friss munkanélküliek aránya, azaz azoké, akik kevesebb mint 12 hónapja kerestek állást (51,6%-ról 57,0%-ra), míg a tartósan, legalább 1 éve állást keresők aránya 48,4%-ról 43,0%-ra csökkent. Ezzel a munkakeresés átlagos időtartama is 16,5 hónapra rövidült. Az adminisztratív forrásból származó adat, az ún. nyilvántartott álláskeresők száma 2009-ben (a havi adatok átlaga alapján) 562 ezer fő volt, 27%-kal magasabb, mint 2008-ban.

Magyarország továbbra is az egyik legalacsonyabb foglalkoztatási szinttel rendelkező uniós tagország – relatív lemaradásunk az elmúlt évben sem csökkent (Magyarországnál egyedül Málta rendelkezik alacsonyabb foglalkoztatási mutatóval az Európai Unióban). Az elmúlt évben az EU27 átlagot kissé meghaladó mértékben csökkent a foglalkoztatás, míg a munkanélküliség tekintetében az átlagnál erőteljesebb romlás volt tapasztalható. Ezzel együtt a magyar munkaerőpiac a válság munkaerőpiaci hatásai, illetve a főbb mutatók romlása tekintetében az unió középmezőnyében helyezkedik el.

Az uniós viszonylatban igen kedvezőtlen magyar foglalkoztatási ráta (az egyik legalacsonyabb) egyik oka az alapfokú iskolai végzettségűek rendkívül alacsony munkaerőpiaci jelenléte. Magyarországon a 15–64 éves alapfokú iskolai végzettségűeknek csak 25,7%-a minősült foglalkoztatottnak 2009-ben, míg az EU-27 átlaga 46,2% volt. A középfokú végzettséggel rendelkező 15–64 évesek 61,6%-a dolgozott, ami közel 8 százalékponttal maradt el az unió 27 tagországának átlagától. A felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátája (78,1%) ugyanakkor az előbbi csoportokénál közelebb áll az uniós átlaghoz.

2009-ben a legnagyobb foglalkoztatotti létszámveszteséget a feldolgozóipar szenvedte el, ahol egy év alatt 58 ezer fővel (6,8%-kal) csökkent a foglalkoztatottak száma. A visszaeső termék- és szolgáltatáskereslet és a romló kilátások miatt a termelő vállalkozások és a hozzájuk kötődő beszállítók bocsátották el a legtöbb munkavállalót. A relatíve nagyobb létszámleadó gazdasági ágak közé tartozott még az építőipar (6%) és a kereskedelem (5%). A létszámveszteségek jól tükröződnek a munkanélkülivé váltak adataiban: a feldolgozóiparból munkanélkülivé váltak száma jelentősen nőtt (41 ezerrel), ezt követi a korábban a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatokban dolgozó álláskeresők (mintegy 14 ezer fővel), valamint az építőiparból elbocsátottak létszáma (9 ezer fő).

A részmunkaidős foglalkoztatottak létszáma 17,3%-kal (31 ezer fővel) nőtt, jórészt a gazdasági okokból bekövetkező rövidített munkaidős foglalkoztatás elterjedése miatt. A 15–64 éves foglalkoztatottak 5,2%-a (akiknek közel 2/3-a nő) dolgozott 2009-ben ilyen módon, míg az EU-27 átlaga 18,2% volt. Határozott idejű szerződéssel a 15–64 éves alkalmazottak 8,4%-a (az uniós átlag 13,4%) állt munkaviszonyban. Tovább csökkent (12,3%-ra) a foglalkoztatottakon belül az egyéni vállalkozók és társas vállalkozások tagjainak (segítő családtagjaikkal és a szövetkezeti tagokkal együttes) aránya.

2. ábra

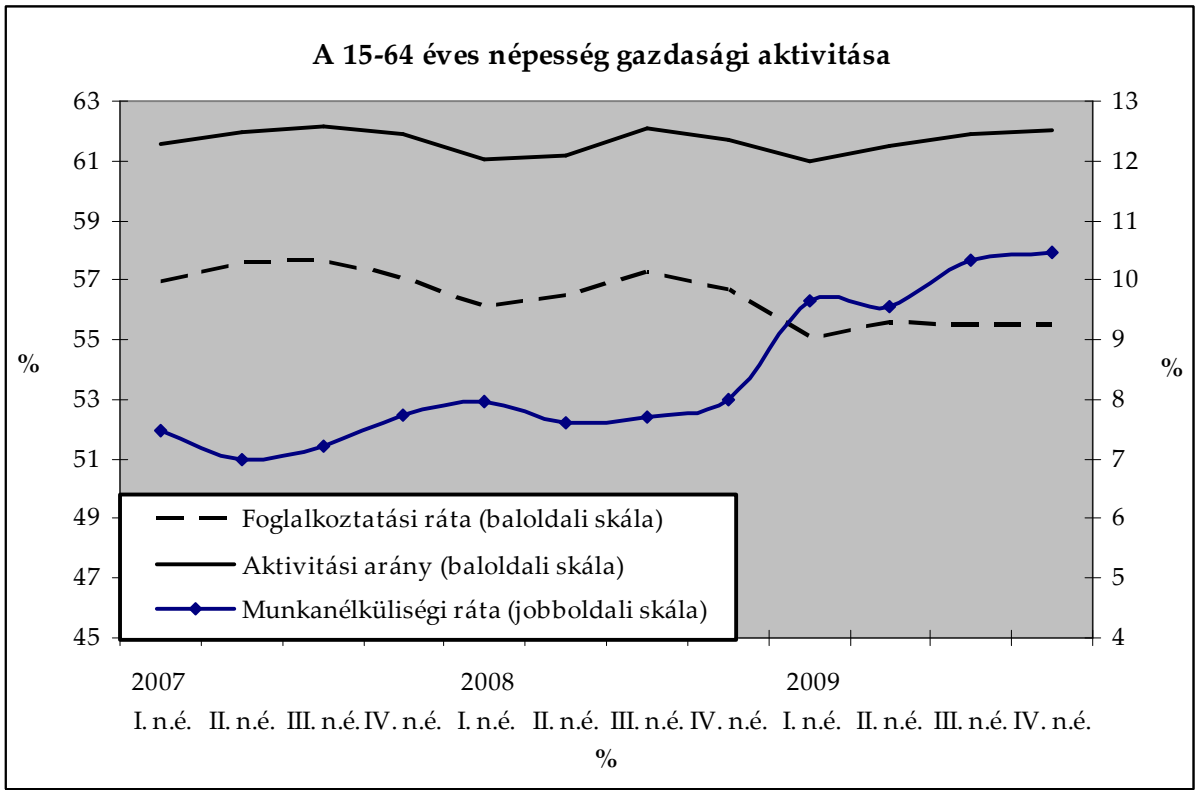

Forrás: KSH

2.1.2.3. Árak-bérek

2004-ben az éves átlagos infláció- döntően az ÁFA és a jövedéki adók változása miatt- 6,8%-ra emelkedett (a 2003.évi 4.7%-ról), az inflációs ráta éven belüli lefutása azonban a második félévben már egyértelmű lassulást mutatott. A 12 havi fogyasztói árindex, amely májusban 7,6%-on érte el éves csúcspontját, a nyári hónapoktól kezdve fokozatosan mérséklődött, és decemberig 5,5%-ra csökkent

Jelentősen mérséklődött a nemzetgazdasági átlagkeresetek növekedése, köszönhetően elsősorban a szigorú kormányzati jövedelempolitikának. A bruttó átlagkeresetek 6,1%-kal emelkedtek, ezen belül a versenyszférában 9,35-os, a közszférában (a 13. havi juttatások kifizetésének januárra tolódása miatt) csupán 0,7%-os nominális emelkedés következett be. A nettó reálkereset – köszönhetően az éves átlagban gyorsuló inflációnak és az adóváltozásoknak – 1%-kal csökkent.

2005-ben a fogyasztói infláció az év eleji meredek csökkenés után az év jelentős részében a 3,5-3,9% közötti sávban mozgott, majd az utolsó negyedévben 3% közelébe mérséklődött.

Bár a nemzetgazdasági bérdinamika 2005-ben látszólag gyorsulást mutatott az előző évhez képest, a bérkiáramlás statisztika által kimutatott gyorsulása valójában egyszeri torzító hatásokra (a közszféra 13. havi juttatásának 2005-től egységesen januárban történő kifizetésére) vezethető vissza, s a versenyszférában 6,9%-ra mérséklődött a bruttó kereseti dinamika. A nettó reálkeresetek 2005-ben átlagosan 6,3%-kal emelkedtek.

2006-ban az inflációs folyamatokban trendforduló következett be: a 12 havi fogyasztói árindex a tavaszi hónapokban – elsősorban az év eleji áfa-csökkentésnek köszönhetően – 3% alá, történelmi mélypontra csökkent, azt követően azonban fokozatosan gyorsulni kezdett, és a szeptemberi adóemelések, illetve a hatósági árak kiigazítása immár egy egyértelmű emelkedést mutató inflációs

trendhez adódott hozzá. Mindezek következtében az infláció év végén 6,5%-ra ugrott, bár a 3,9%-os éves átlagos infláció csak kismértékű emelkedést mutat az előző évhez viszonyítva.

Folytatódott a munkanélküliség és a foglalkoztatottság párhuzamos emelkedése, a nettó reálkeresetek pedig éves szinten 3,4%-kal nőttek. A versenyszféra bruttó keresetnövekedése 9,3% volt, míg a közszféra keresetei 6,4% körüli mértékben emelkedtek.

2007-ben az inflációs folyamatokat az energiahordozók és az élelmiszerek – jórészt globális, illetve időjárási tényezőkre visszavezethető – áremelkedése határozta meg, ami jelentős részben ellensúlyozta a fiskális konszolidációval összefüggő (2006. második félévi) intézkedések inflációs hatásának fokozatos kifutását. A márciusi tetőzést követő dezinfláció a vártnál lassabbnak bizonyult, és noha szeptemberben – az egy évvel korábbi ÁFA-emelés és hatóságiár-emelések bázishatásaként – számottevő csökkenés következett be az árindexben, az éves átlagos fogyasztói árindex így is 8%-ra emelkedett.

A reálgazdasági konjunktúra mérséklődésével párhuzamosan és azzal összefüggésben a munkaerőpiaci aktivitás korábbi növekedése megtorpant. A romló tendencia az intézményi létszámstatisztikákban is megmutatkozott, a közszférában folytatódó létszámcsökkenés mellett a versenyszárában is csökkenésnek indult az alkalmazottak száma. A bruttó keresetnövekedés üteme (8%) megegyezett az egy évvel korábbival, de a megugró infláció és az adóváltozások nyomán romló nettó pozíció miatt a nettó reálkeresetek 4,8%-os csökkenéséhez vezetett 2007-ben.

2008-ban az infláció átlagosan 6,1 százalékos volt, az éven belüli lefutás azonban igen egyenlőtlenül alakult: míg az év első felében 7 százalék körüli áremelkedés történt, az év végén az infláció növekedési üteme jelentősen lassult, elsősorban a nemzetközi nyersanyagárak csökkenése és a visszaeső hazai kereslet hatására. A Nemzeti Bank által alkalmazott peremfeltételek mellett (290 forint/eurós árfolyam, 50 dollár körüli olajár, a bejelentett kormányzati intézkedések megvalósulása) a csökkenő infláció az idei év második felében valamivel 3 % fölé emelkedhet. Ennek oka a kormányzat áfa- és egyéb indirektadó-emeléseinek hatása. Ugyanakkor a nagyobb, 5 % körüli infláció létrejöttét egyértelműen fékezi a kedvezőtlen globális konjunkturális környezet, és a középtávon is várhatóan visszaeső hazai gazdasági aktivitás.

A nettó átlagkeresetek 2008-ban átlagosan 6,8%-kal nőttek, a legnagyobb növekedést a bányászatban és a pénzügyi területen, a legalacsonyabbat a közigazgatásban és a közösségi szolgáltatások területén dolgozóknál tapasztalhattunk.

A munkapiacon továbbra is a vállalati szektor alkalmazkodási folyamata lesz megfigyelhető, amit a jelentősen tovább romló profithelyzete indokol. A kedvezőtlen makrogazdasági környezetben a vállalatok csökkenő jövedelmezőségük miatt várhatóan a munkavállalói létszám csökkentésére és a bérdinamika lassítására törekszenek.

2009-ben a fogyasztói árak átlagosan 4,2%-kal emelkedtek. Az I. félévi 3,3%-os növekedést a II. félévben – az adóintézkedések (áfa-emelés) hatására – 5,1%-os emelkedés követte. Éves szinten továbbra is az átlagosnál nagyobb drágulás jellemezte a háztartási energiát, valamint a szeszes italokat, dohányárukat és a szolgáltatásokat.

Az elmúlt évben a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete 200 ezer forint volt, ami 0,5 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. A bruttó átlagkereset a versenyszférában 4,3%-kal nőtt, a költségvetési szférában 7,9%-kal csökkent. A költségvetési szféra kereset-csökkenésének hátterében döntően a 13. havi illetmény fizetésének felfüggesztése, illetve a közfoglalkoztatás növekedése áll. A versenyszférában a legnagyobb kereseti növekedést az energiaipar, valamint a feldolgozóiparon belül az egyéb feldolgozóipar és a gyógyszergyártás produkálta.

A nettó nemzetgazdasági átlagkereset 124 ezer forintot tett ki, ez 1,7%-kal magasabb a 2008. évinél. Ezen belül a versenyszférában 4,4%-os növekedés, a költségvetésben pedig 4,5%-os csökkenés következett be. A nettó keresetek változását tavaly a személyi jövedelemadó július 1-jei – január 1-jéig visszamenőleges hatályú – módosítása jelentősen befolyásolta, a nettó keresetek növekedési üteme meghaladta a bruttó átlagkeresetek emelkedését.

A keresetek reálértékében a 2008. évi 0,7%-os emelkedés után, tavaly 2,4%-os csökkenés következett be úgy, hogy míg a versenyszférában a reálkereset – az alkalmazásban állók létszámának 6,7%-os csökkenése mellett - 0,2%-kal meghaladta a 2008. évit, addig a költségvetés területén – a közfoglalkoztatás nélkül tekintve gyakorlatilag változatlan létszám mellett – a reálkeresetek 8,3%-os visszaesése következett be. A versenyszférában jelzett, elsősorban a válsággal összefüggő, nagyarányú létszámleépítések döntően a fizikai munkakörben dolgozókat sújtották.

A munkapiacon továbbra is a vállalati szektor alkalmazkodási folyamata lesz megfigyelhető, amit a számottevően nem javuló profithelyzet indokol. A kedvezőtlen makrogazdasági környezetben a vállalatok csökkenő jövedelmezőségük miatt várhatóan a munkavállalói létszám racionalizálására törekednek, és - figyelembe véve az szja változás jelentős nettó keresetnövelő hatását is - a bruttó keresetek számottevő növekedése nem valószínű.

2.1.2.4. Államháztartás

2004-ben az államháztartás pénzforgalmi hiánya 1 284 milliárd forintot ért el, amely a GDP 5,1%-ának felel meg. Ez utóbbi számottevő csökkenést jelent az előző évi deficithez képest, és a Konvergenciaprogramban megjelölt szintnél is kedvezőbb. A GDP 5,1%-ának megfelelő hiány számottevő csökkenést jelent a 2003. évi 6,2%-hoz képest, vagyis 2004-ben erőteljes fiskális szigorítás következett be.

A költségvetési törvényben szereplő eredeti tervekhez képest magasabb hiány kialakulásában meghatározó szerepe volt annak, hogy a központi költségvetés hiánya közel 240 milliárd Ft-tal lépte túl az előirányzott szintet. A bevételek elmaradása a főbb adónemek szinte mindegyikénél megfigyelhető volt, ugyanakkor jelentős befizetési többlet alakult ki az egyszerűsített vállalkozói adó esetében.

2005-ben az államháztartás pénzforgalmi hiánya a bevételek kedvező év végi alakulásának köszönhetően alacsonyabb lett az előirányzottnál, és a havi deficitek az év közepe óta kedvezőbben alakultak a tervezettnél. Az államháztartás hiánya a Pénzügyminisztérium prognózisánál 40 milliárd Ft-tal kevesebb lett, és 1021 milliárd Ft-ot tett ki. Az eredményszemléletű hiány 2005-ben a GDP 6,1%-a volt.

2006 második felében már a módosított terveknek megfelelően alakultak az államháztartási folyamatok, az évközi egyensúlyjavító intézkedések azonban az infláció megugrásához vezettek. Az eredeti törvényi előirányzatnál magasabb volt az államháztartás hiánya, de a költségvetési tervek évközi módosítása óta a költségvetési folyamatok a terveknek megfelelően, illetve azoknál kedvezőbben alakultak. Az év közben életbe lépett kiadáscsökkentő és bevételnövelő intézkedések az államháztartási hiányt a GDP kb. 1,5%-ával javították, amivel együtt az éves (eredményszemléletű) deficit a GDP 10%-a körül alakulhatott.

2007-ben az államháztartási folyamatok összességében lényegesen kedvezőbben alakultak az eredetileg tervezettnél, így a vártnál is nagyobb mértékű hiánycsökkenés következett be. Döntően az adó- és járulékbevételek túlteljesülésének köszönhetően a pénzforgalmi hiányszámok szinte minden hónapban elmaradtak a tervezettől. Az eredményszemléletű (ESA) deficit is kedvezőbben alakult az év közben többször lefelé módosított prognózisoknál, és végül nem érte el a GDP 6%-át (szemben az eredetileg tervezett 6,8%-kal).

2008-ban folytatódott a 2006 második felében megkezdett erőteljes fiskális kiigazítás, sőt az államháztartási folyamatok összességében kedvezőbben is alakultak az eredetileg tervezettnél – részben egyes bevételek túlteljesülésének, részben pedig az év végén hozott kiadáscsökkentő intézkedéseknek köszönhetően. Az államháztartás (ESA módszertan szerinti) hiánya a GDP 3,6%-a volt (szemben az eredetileg tervezett 4%-kal), vagyis figyelembe véve a magánnyugdíjpénztárakkal kapcsolatos 0,6 százalékpontos korrekciós lehetőséget, Magyarország tavaly teljesítette a maastrichti államháztartási kritériumot.

Bár a reálgazdaság visszaesése **2009-ben** negatívan hatott az államháztartás egyenlegére (visszaeső fogyasztás és zsugorodó foglalkoztatás), az év közben végrehajtott költségvetési stabilizációs intézkedések nyomán a tavalyi 3,6%-os GDP arányos deficit csak minimális növekedést jelent az előző évi hiányszinthez képest. Eközben az év elején még 3% alatti mélypontra csökkent infláció a júliusi ÁFA emelés nyomán 5% körüli szintre emelkedett, de a szűkülő fogyasztói kereslet mellett az ÁFA emelés inflációs hatása lényegesen elmaradt az előzetes várakozásoktól. Bár az év utolsó hónapjaiban a fogyasztói infláció további enyhe gyorsulást mutatott, a magyar gazdaság tavaly összességében a korábban gondoltnál alacsonyabb (éves szinten 4,2%-os) inflációs pályán mozgott.

2.1.2.5. A főbb gazdasági mutatók regionális megoszlása

A **NUTS 2 területi szint** hazai egységei között jelenleg is fennálló regionális egyenlőtlenségek a piacgazdasági átalakulás során alakultak ki, és az elmúlt másfél-két évtizedben többé-kevésbé megmerevedtek. A kilencvenes években megszilárdult relatív fejlettségi pozíciók a 2004 és 2008 közötti időszakban sem változtak meg érdemben, a **gazdasági válság hatására** ugyanakkor 2009-ben a NUTS 2 régiók között egy mértékében szerény **közeledés**, egyfajta **negatív kiegyenlítődés** jelei mutatkoztak, amelynek motorja a fejlett – és egyben a válság által leginkább sújtott ágazatokat koncentráló - régiók **relatív pozíciójának visszaesése** volt. Mindez elsősorban a munkanélküliségi és foglalkoztatottsági adatokon érhető tetten: habár valamennyi régióban növekedett munkanélküliek száma és a munkanélküliségi ráta, ez a növekedés a fejlett térségekben magasabb, a fejletlenebbekben alacsonyabb volt; ez különösen az utolsó két év adatait tekintve szembeötlő.

3. ábra – A regisztrált munkanélküliek számának növekedése a hazai NUTS 2 régiókban 2008 második negyedéve és 2009 első negyedéve között

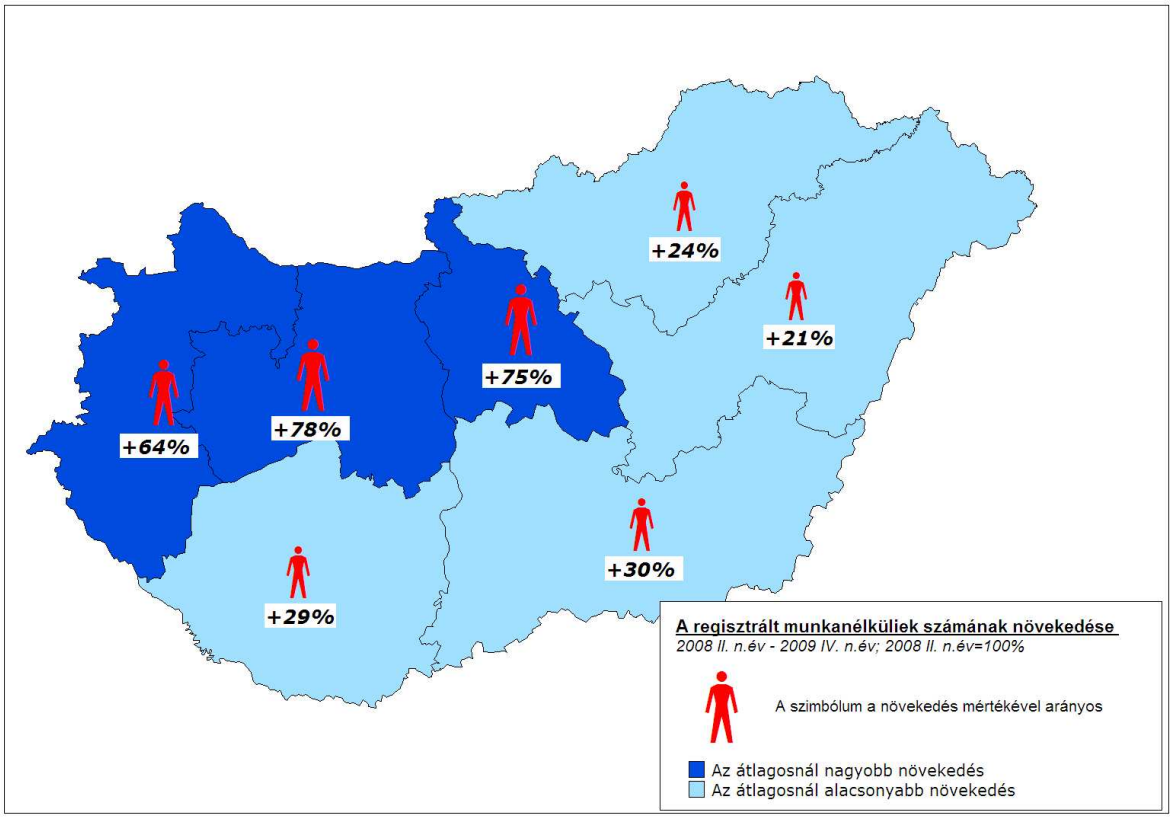

A többi lényeges társadalmi-gazdasági mutatókat tekintve nem állnak rendelkezésünkre a legutóbbi évekre vonatkozó regionális bontású adatok, az országos adatokból és a területi folyamatok trendjeiből azonban a következő legfontosabb jellemzőket foglalhatjuk össze:

- Az **egy főre jutó GDP területi bontású adatai** 2007-ig állnak rendelkezésre. A vizsgált időszakban a regionális területi szint egységei között a legdinamikusabb egy főre jutó GDP-növekedést Közép-Magyarország és Közép-Dunántúl mutatta fel. Országos szinten a 2008-2009-es időszak a GDP-növekedés lassulását, majd negatív irányba fordulását hozta magával. Figyelembe véve, hogy az ekkor kibontakozó válság hatásai – elsősorban az ipari termelés visszaesése - leginkább az iparosodott nyugati régiókban jelentkeztek, feltételezhető, hogy a regionális GDP visszaesése is a fejlett dunántúli régiókban, így Nyugat- és Közép-Dunántúlon volt a legjelentősebb. Ezt az aktuális foglalkoztatási adatokon túl bizonyos mértékben már a 2008 előtti GDP-adatok is alátámasztják: az országos átlagból való részesedés tekintetében Közép-Magyarország és Nyugat-Dunántúl kiemelkedően jó pozíciójának visszaesése már 2007-ben látszódott, habár Közép-Dunántúl fejlődése ekkor még töretlen volt.
- A **munkanélküliségi ráta** jellemzője, hogy erős, negatív irányú korrelációt mutat az egy főre jutó GDP értékeivel. Az egy aktív lakosra jutó munkanélküliek száma 2004 és 2009 között valamennyi régióban nőtt, azonban eltérő mértékben; míg a ráta a fejletlen térségekben az időszak folyamán lassú, trendszerű növekedést mutatott, addig a fejlett régiókban csupán 2009-re ugrott meg jelentősebb mértékben. Emellett még 2009-ben is Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon volt a legalacsonyabb a munkanélküliség mutatószáma, mely azonban Közép-Dunántúlon is országos átlag alatti értéket vett fel. Legmagasabb értékeit ezzel szemben tradicionálisan Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön érte el. 2009-ben a munkanélküliségi ráta regionális különbségei bizonyos mértékben mérséklődtek; a ráta növekedése a fejlett régiók közül csupán Közép-Magyarországon volt az országos átlag alatt, a fejletlen térségek ugyanakkor inkább átlag alatti növekedést produkáltak. Ezzel szemben a válság által leginkább sújtott Közép- és Nyugat-Dunántúlon a munkanélküliségi ráta értéke 3,5, illetve 3,7 százalékponttal lett magasabb (a növekedés országos átlagban 2,2 százalékpont volt).
- **A foglalkoztatási ráta** értékei területileg differenciált képet mutatnak, amely összhangban van a régiók általános társadalmi-gazdasági fejlettségével; a fejlett régiók foglalkoztatási rátája szignifikánsan magasabb az alacsonyabb fejlettségűekénél. 2004 és 2007 között országos szinten alig változott, majd 2007 és 2008 között minimális mértékben csökkent a foglalkoztatottság, számottevő változást a régiók között pedig csak Közép- és Nyugat-Dunántúl, valamint Észak-Magyarország 1-1 százalékpontos csökkenése jelentett. A másik négy régióban kisebb mértékben csökkent a foglalkoztatottság, Dél-Dunántúlon pedig változatlan maradt az arányszám 2007-hez képest. 2009-ben bizonyos – a mutató jellegéből fakadóan a munkanélküliségi rátánál tapasztaltakhoz képest szerényebb mértékű – közeledés látszott a NUTS 2 szintű térségek között. 2009-ben ugyanakkor bizonyos – a mutató jellegéből fakadóan a munkanélküliségi rátánál tapasztaltakhoz képest szerényebb mértékű - közeledés látszott a NUTS 2 szintű térségek között.
- **A gazdasági szervezetek beruházásainak teljesítményértékére** vonatkozóan 2007-re állnak rendelkezésre a legfrissebb területi bontású adatok; a beruházások teljesítményértéke 2007-ben Közép-Magyarországon volt a legmagasabb, a legdinamikusabb növekedést pedig az ipari beruházásoknak köszönhetően Közép-Dunántúlon érte el. A válság hatására 2009-ben valamennyi régióban csökkent a beruházási teljesítmény; a csökkenés feltehetően azokban a fejlett régiókban volt a legjelentősebb, amelyeket korábban leginkább érintették a beruházások.
- **A külföldi tulajdonú vállalkozások tőkéje** 2007-ig valamennyi régióban növekedett, ám eltérő mértékben: a bázisérték Közép-Magyarországon volt a legnagyobb és volumenében is itt következett be a legjelentősebb növekedés. Arányait tekintve ugyanakkor Dél-Alföld mutatta a legnagyobb dinamikát, míg a legkevésbé intenzív tőkenövekedés arányában az Észak-Alföldön, volumenében a Dél-Dunántúlon következett be. A 2008-2009-es évekről e mutató tekintetében nem állnak rendelkezésre adatok.
- **A kutatás-fejlesztéssel** foglalkozó kutatók számának megoszlása térbeli szempontból meglehetősen aránytalan; Közép-Magyarországon több mint hétszer annyian tevékenykednek a

szektorban, mint a második helyezett Dél-Alföldön. A kutatás-fejlesztés humán kapacitása – vélhetően az új, innovatív vállalkozások megjelenésének köszönhetően – Közép- és Nyugat-Dunántúlon növekedett a legintenzívebben. 2008-ig egyedül a dél-dunántúli K+F kutatók létszáma csökkent, meglehetősen intenzív mértékben, 2008-ra ugyanakkor Észak-Magyarországon és a Dél-Alföldön is megállt a kutatók létszámának – korábban viszonylag gyors ütemű - bővülése. Az összes K+F ráfordítás vizsgálata során hasonló képet kapunk, ám a K+F ráfordítások növekedése sokkal intenzívebb volt, mint a kutatók létszámának bővülése. A legdinamikusabb fejlődést Nyugat-Dunántúl mutatta fel, ahol a K+F ráfordítások 2004 és 2007 között a duplájára nőttek, ugyanakkor Észak-Magyarországon, Közép-Dunántúlon és a Dél-Alföldön is több mint 30%-os növekedést regisztráltak. A K+F ráfordítások volumene 2007-ig csupán a dél-dunántúli régióban mutatott csökkenést, 2008-ra azonban megállt, sőt enyhén negatív irányába fordult a Nyugat-Dunántúl és a Dél-Alföld K+F ráfordításainak növekedése is.

4. táblázat – A főbb gazdasági mutatók regionális megoszlása (1.)

		Egy főre jutó GDP *(ezer Ft)*	Egy főre jutó GDP *(az orsz. átlag százaléka)*	Munkanélküliségi ráta *(százalék)*	Foglalkoztatási ráta *(százalék)*
Közép-Magyarország	2004	3 257	159,1	4,5	56,3
	2005	3 557	163,2	5,2	56,6
	2006	3 911	165,7	5,1	56,2
	2007	4 162	164,3	4,7	56,2
	2008	nincs adat	nincs adat	4,6	55,9
	2009	nincs adat	nincs adat	6,6	54,8
Közép-Dunántúl	2004	1 948	95,1	5,6	53,7
	2005	2 053	94,1	6,3	53,6
	2006	2 141	90,7	6,1	54,6
	2007	2 357	93,0	5,0	54,7
	2008	nincs adat	nincs adat	5,8	53,7
	2009	nincs adat	nincs adat	9,3	51,1
Nyugat-Dunántúl	2004	2 132	104,1	4,6	54,5
	2005	2 165	99,3	5,9	54,8
	2006	2 369	100,4	5,7	55,3
	2007	2 487	98,1	5,0	55,8
	2008	nincs adat	nincs adat	4,9	54,9
	2009	nincs adat	nincs adat	8,6	52,8
Dél-Dunántúl	2004	1 458	71,2	7,3	46,4
	2005	1 513	69,4	8,8	47,1
	2006	1 598	67,7	9,0	47,1
	2007	1 730	68,3	10,0	45,1
	2008	nincs adat	nincs adat	10,3	45,1
	2009	nincs adat	nincs adat	11,0	46,1
Észak-Magyarország	2004	1 357	66,3	9,7	44,6
	2005	1 435	65,8	10,6	43,6
	2006	1 512	64,0	11,0	44,3
	2007	1 627	64,2	12,3	44,7
	2008	nincs adat	nincs adat	13,4	43,7
	2009	nincs adat	nincs adat	15,2	43
Észak-Alföld	2004	1 339	65,4	7,2	45
	2005	1 386	63,6	9,1	44,7
	2006	1 491	63,2	10,9	45,8
	2007	1 596	63,0	10,8	45,3
	2008	nincs adat	nincs adat	12,0	44,8
	2009	nincs adat	nincs adat	14,2	43,1
Dél-Alföld	2004	1 421	69,4	6,3	47,3
	2005	1 477	67,7	8,2	47,4
	2006	1 564	66,3	7,8	47,7
	2007	1 692	66,8	7,9	48,4
	2008	nincs adat	nincs adat	8,7	47,9
	2009	nincs adat	nincs adat	10,6	46,9
Ország összesen	2004	2 048	100,0	6,1	50,5
	2005	2 180	100,0	7,2	50,5
	2006	2 361	100,0	7,5	50,9
	2007	2 534	100,0	7,4	50,9
	2008	2 642**	100,0	7,8	50,3
	2009	2 601**	100,0	10,0	49,2

* Régiók szerint nem besorolható ráfordítást is tartalmaz.

** Számított érték, melyben a népességszám a 2001-i népszámlálás bázisán továbbszámított adat.

5. táblázat – A főbb gazdasági mutatók regionális megoszlása (2.)

		Gazdasági szervezetek beruházásai (ezer forint/fő)	Külföldi vállalkozások tőkéje (ezer forint/fő)	Kutatók létszáma (K+F) (fő)	Összes K+F ráfordítás (millió Ft)
Közép-Magyarország	2004	500,9	2244,2	nincs adat	nincs adat
	2005	591,5	2738,3	10 341	138 790
	2006	646,5	3298,1	11 451	163 076
	2007	659,6	3614,7	11 092	158 761
	2008	nincs adat	nincs adat	12 285	172 245
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Közép-Dunántúl	2004	307,6	907,4	nincs adat	nincs adat
	2005	320,5	1066,4	807	9 673
	2006	310,2	1025,5	972	11 337
	2007	440,4	1129,8	964	12 916
	2008	nincs adat	nincs adat	998	15 069
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Nyugat-Dunántúl	2004	243,6	1154,1	nincs adat	nincs adat
	2005	260,7	1287,6	673	6 737
	2006	269,4	1572,9	842	9 431
	2007	278,0	1641,0	847	14 819
	2008	nincs adat	nincs adat	884	14 300
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Dél-Dunántúl	2004	169,6	150,5	nincs adat	nincs adat
	2005	163,4	180,9	842	6 459
	2006	177,3	178,9	822	6 926
	2007	180,6	166,1	793	6 072
	2008	nincs adat	nincs adat	673	5 738
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Észak-Magyarország	2004	204,0	322,4	nincs adat	nincs adat
	2005	197,6	375,7	645	5 890
	2006	195,9	375,2	736	7 363
	2007	171,7	377,4	740	8 373
	2008	nincs adat	nincs adat	711	9 153
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Észak-Alföld	2004	142,6	300,5	nincs adat	nincs adat
	2005	209,6	294,7	1 272	17 913
	2006	155,5	323,2	1 351	18 113
	2007	161,7	324,7	1476	20 446
	2008	nincs adat	nincs adat	1 513	25 997
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Dél-Alföld	2004	143,6	168,0	nincs adat	nincs adat
	2005	149,4	164,5	1 298	14 658
	2006	155,5	228,1	1 373	16 941
	2007	161,7	320,1	1479	18 983
	2008	nincs adat	nincs adat	1 440	18 558
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Ország összesen	2004	281,5	982,7	nincs adat	nincs adat
	2005	320,3	1168,1	15 878	207 764*
	2006	330,1	1373,8	17 547	237 953*
	2007	349,1	1506,5	17 391	245 693*
	2008	nincs adat	nincs adat	18 504	266 388*
	2009	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat

* Régiók szerint nem besorolható ráfordítást is tartalmaz.
** Számított érték, melyben a népességszám a 2001-i népszámlálás bázisán továbbszámított adat.

2.1.2.6. A mezőgazdaság nemzetgazdasági súlya

2004. év

Hazánkban a mezőgazdaság nemzetgazdaságon belüli aránya – a fejlett országokban tapasztalható irányzathoz hasonlóan – fokozatosan csökkent az elmúlt években. A mezőgazdaságnak (erdő- és vadgazdálkodással, valamint halászattal együtt) a megtermelt bruttó hazai termékből (GDP) való részesedése 2000 óta folyamatosan 4% alatti értéket tesz ki.

2004-ben a mezőgazdaság az ország teljesítményéhez – folyó áron – 3,2%-kal járult hozzá. A 2004. évi ágazati GDP növekedés a – kedvező időjárási hatások következtében – relatíve magas hozamokat, jó terméseredményeket realizált növénytermesztés hatására következett be. ***Hosszú évek óta először nőtt a mezőgazdasági GDP arány a nemzetgazdasági GDP-n belül.***

6. táblázat A mezőgazdaság részaránya

Év	A mezőgazdaság részaránya					A külkereskedelmi forgalom egyenlege[a], Mrd Ft[d]
	a GDP-termelésben	a fogyasztásban[a]	az exportban[a]	a beruházásban[b]	a foglalkoztatottságban[c]	
	folyó áron,%					
2003	2,9	27,0	6,5	6,2	5,5	303,1
2004	3,2[+]	26,7[+]	6,0[+]	4,3	5,3	243,1[+]

a) Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek.
b)A mezőgazdasági számlarendszer alapján számítva.
c) A munkaerő-felmérés adatai (erdőgazdálkodással együtt).
d) Folyó áron.
+) Előzetes adat (az AKI szakértői becslése).
Forrás: KSH

A fejlett ipari országok fogyasztásában egyre kisebb hányadot képviselnek az élelmiszerek, mely irányzat Magyarországon is megfigyelhető, és 2000 óta folyamatosan csökken az élelmiszerek aránya a fogyasztói kosárban. A mezőgazdaság a nemzetgazdasági beruházásokból való részesedése 2004-ben is alacsony (4,3%) volt. Ez az előző évhez képest 1,9 százalékpontos visszaesést jelentett, amiben szerepet játszott az EU csatlakozás következtében csökkenő beruházási támogatási lehetőség is.

A nemzetközi irányzathoz hasonlóan az elmúlt évtizedben Magyarországon is folyamatosan mérséklődött a mezőgazdaságnak az összes foglalkoztatottakon belüli aránya, 2004-ben ez már csak 5,3%-ot tett ki. Az élelmiszergazdasági export több mint egy évtizede tartó aránycsökkenése 2004-ben is folytatódott: a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek a nemzetgazdaság összes exportjából az előző évi 6,5%-kal szemben már csupán 6,0%-kal részesedtek.

Az élelmiszergazdaság külkereskedelmi egyenlege az elmúlt években mindig pozitív volt. Ez a folyamat 2004-ben annak ellenére sem szakadt meg, hogy az előző évhez viszonyítva 60 milliárd Ft-os romlás következett be. A kivitel és a behozatal egyenlege 243 milliárd Ft-ot tett ki.

2005-ben a mezőgazdaság az ország teljesítményéhez – folyó áron – 3%-kal járult hozzá. A 3%-os mérték azonban csak a mezőgazdasági alapanyag-termelés részesedését tükrözi. Magyarországon is az a jellemző, hogy az alapanyag-termelésről a hangsúly fokozatosan áthelyeződött az agrobizniszre, illetve kiemelt szerepet játszik az agrár-környezetgazdálkodás, amelynek a vidékfejlesztés részeként nagy szerepe van.

Az élelmiszerek aránya 2005-ben is tovább csökkent. A mezőgazdaságnak a nemzetgazdasági beruházásokból való részesedése 2005-ben is alacsony (4,6%) volt. Mérséklődött a mezőgazdaságnak az összes foglalkoztatottakon belüli aránya, amely 2005-ben már csak 5%-ot tett ki.

Az élelmiszergazdasági export több mint egy évtizede tartó aránycsökkenése 2005-ben nem folytatódott: a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek a nemzetgazdaság összes exportjából az előző évi 6%-kal szemben 6,1%-kal részesedtek. Az élelmiszergazdaság külkereskedelmi egyenlege 2005-ben is pozitív volt, a kivitel és a behozatal egyenlege 278,4 milliárd Ft-ot tett ki.

7. táblázat A mezőgazdaság részaránya

Év	A mezőgazdaság részaránya					A külkereskedelmi forgalom egyenlege[a], Mrd Ft[d]
	a GDP-termelésben	a fogyasztásban[a]	az exportban[a]	a beruházásban[b]	a foglalkoztatottságban[c], %	
	folyó áron,%					
2004	3,3	25,8	6,0	4,3	5,2	275,8
2005	3,0[+]	25,0[+]	6,1[+]	4,6	5,0	278,4

a) Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek.
b) A mezőgazdasági számlarendszer (MSZR) alapján számítva.
c) A munkaerő-felmérés adatai (erdőgazdálkodással együtt).
d) Folyó áron.
+) Előzetes adat (az AKI szakértői becslése).
Forrás: KSH

2006-ban a mezőgazdaság nemzetgazdaságból való részesedése a – 2005-ös adattal megegyező – 2006. évi 3,7%-os GDP részesedési arányt jelent, mely csak a mezőgazdasági alapanyag termelést tükrözi. Ehhez járul hozzá az agrobiznisz aránya, mely hazánkban a GDP termelésben 12-13%.

A mezőgazdaság részaránya a fogyasztásból tendenciájában ugyancsak csökkent, de közel sem olyan meredek ütemben, mint a GDP termelésben. Az élelmiszerek aránya a fogyasztói kosárban 2006-ban 25%-ot ért el.

A nemzetgazdaság más ágazataihoz viszonyított alacsony jövedelmezősége miatt a befektetők számára továbbra is kevésbé vonzó az agrárágazat. Az elmúlt néhány évben a mezőgazdaság beruházásai hullámzó képet mutatnak. A mezőgazdaságnak a nemzetgazdasági beruházásokból való részesedése 2006-ban alacsony volt (4,2%). Ez az előző évhez képest 0,3%-os csökkenés. A beruházási helyzet megítélésénél meghatározó volt, hogy a befejezett SAPARD és AVOP intézkedések keretében jelentős, elsősorban gépberuházások valósultak meg.

A munkaerő-felmérés adatai szerint 2006-ban tovább csökkent a mezőgazdasági foglalkoztatottak száma, s a nemzetgazdaságon belüli részesedése már az 5%-ot sem érte el.

A termelő ágazatok közül az agrárágazat az egyetlen, amely tartósan pozitív egyenlegével javítja az ország külkereskedelmi mérlegét. Az agrár-külkereskedelmi forgalom pozitív egyenlege 2006-ban 265 milliárd forintot tett ki.

8. táblázat – A mezőgazdaság részaránya

Év	A mezőgazdaság részaránya					A külkereskedelmi forgalom egyenlege, Mrd Ft
	a GDP-termelésben	a fogyasztásban	az exportban	a beruházásban	a foglalkoztatásban	
	folyó áron, %					
2004	4,1	26,1	6,9	4,3	5,3	275,8
2005	3,7	25,1	6,6	4,5	5,0	227,9
2006*	3,7	25,1	6,3	4,2	4,9	264,5

*Előzetes adatok
Forrás: KSH, AKI

A 2007. év mezőgazdasági termelését elsősorban a szélsőséges időjárási tényezők határozták meg. A késő tavaszi jég- és fagykárok, valamint a hosszan tartó aszályos nyár nehezítette az ágazat helyzetét, aminek következtében a mezőgazdasági termékek bruttó termelésének volumene ***13%-kal maradt el az előző évitől.***

Az utóbbi három év alatt 24%-kal csökkent az ágazat termelése, és ezt megközelítően esett vissza bruttó hozzáadott értéke is. A mezőgazdasági termelés évenkénti ingadozását döntően a növényi termékek, elsősorban a gabonafélék hozama határozta meg. Míg 2004-ben a növényi termékek volumenének kiemelkedő, 48%-os növekedését a rekord gabonatermés eredményezte, addig a tavalyi évben a rendkívüli aszály miatt a 2004. évi mennyiség alig több mint fele termett. A 2007. évi kiesést fokozta a gyümölcsösöket ért súlyos tavaszi fagykár, melynek következtében a gyümölcstermés még az előző évi mennyiség felét sem érte el. Ezen természeti tényezők hatására a növényi termékek volumene az előző évhez viszonyítva 21%-kal csökkent 2007-ben.

Az állattenyésztés bruttó termelési értéke az ezredforduló óta lassú tempóban, de fokozatosan csökkent.

A mezőgazdaság súlya a foglalkoztatásban, a bruttó hozzáadott érték előállításában és a beruházásokban egyaránt 3–5% között alakult 2007-ben. A nemzetgazdaságban foglalkoztatottak 4,7%-a, 183 ezer fő dolgozott a mezőgazdaságban, 4,1%-kal kevesebb, mint 2006-ban.

A nemzetgazdaság más ágazataihoz viszonyított alacsony jövedelmezősége, és a jelenleg érvényes földszerzési korlát miatt a befektetők számára továbbra is kevésbé vonzó az agrárágazat. Az elmúlt néhány évben a mezőgazdaság beruházásai hullámzó képet mutattak. A jövőt illetően kockázatot jelent, hogy az ágazat beruházásainak aránya elmaradt az ágazat bruttó hozzáadott érték arányától. Ugyanakkor az új támogatási lehetőségek megnyílásával 2007. év utolsó harmadától a beruházások egyértelmű növekedési tendenciát mutatnak.

Az élelmiszer-gazdaság egyre csökkenő hányadát adja a lakossági fogyasztásnak és az exportnak, külkereskedelmi aktívuma többéves alacsony szint után csak 2007-ben ért el hasonló összeget, mint ami 2001–2003 között volt jellemző. Ebben alapvetően meghatározó szerepet játszott a gabonaintervenciós készletek külpiacokon történt értékesítése.

Kiemelhető, hogy a termelő ágazatok közül az agrárágazat az egyetlen, amely tartósan pozitív egyenlegével javítja az ország külkereskedelmi mérlegét.

9. táblázat – A mezőgazdaság részaránya

Év	A mezőgazdaság[a] részaránya				Élelmiszer, ital, dohányáru[c] részaránya		külkereskedelmi forgalmának egyenlege, milliárd Ft	Fogyasztóiár-index, előző év = 100,0	
	a foglalkoztatásban[b] %	a bruttó hazai termék (GDP) termelésében	a bruttó hozzáadott érték termelésében	a beruházásban	a fogyasztásban[d]	az exportban		élelmiszer	összesen
		folyó áron, %							
2004	5,3	4,1	4,8	4,3	26,1	6,0	223,1	106,5	106,8
2005	5,0	3,7	4,3	4,4	25,1	5,8	181,1	102,5	103,6
2006	4,9	3,6	4,2	4,2	25,8	5,5	214,8	107,7	103,9
2007	4,7	3,6	4,2	3,7	25,0*	6,3	342,0	111,5	108,0

a) Mezőgazdaság, erdő- és vadgazdálkodás, halászat ágba sorolt gazdasági szervezetek.
b) A munkaerő-felmérés adatai.
c) A javak rendeltetése (COICOP) szerint.
d) A háztartások hazai fogyasztási kiadásaiból.
* Számított adat, forrás: AKI
Forrás: KSH

2008-ban a kiemelkedően jónak ítélhető növénytermesztési hozamok eredményeként a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értéke az előzetes adatok szerint több mint 16%-kal emelkedett a

2007. évi bázishoz képest. Az agrárgazdaság jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a nemzetgazdasági GDP volumenindexe 2008-ban a pozitív tartományban maradjon.

10. táblázat – A mezőgazdaság részaránya

Év	A mezőgazdaság részaránya					Az agrár-külkereskedelem egyenlege, millió euró
	A GDP-termelésben	A fogyasztásban[a]	Az exportban [b]	A beruházásban	A foglalkoztatottságban[c]	
	folyó áron %					
2006	3,6	25,8	5,5	4,2	4,9	995
2007	3,6	25,0	6,3	3,7	4,7	1 675
2008	4	25	7	5	4,6	1 750

a) A háztartások hazai fogyasztási kiadásaiból, élelmiszer, ital, dohányáru
b) Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek
c) A munkaerő-felmérés adatai (erdőgazdálkodással együtt)
Forrás: 2006, 2007 KSH, 2008 AKI szakértői becslés, évközi adatok alapján.

Az ágazat GDP-ből való részesedése 4%-ot, vagy annál valamivel magasabb arányt érhetett el. A 2008. évre prognosztizált mérték csak a mezőgazdasági alapanyag-termelés részesedését tükrözi. Ez mintegy 3%-kal magasabb, ha az élelmiszeripar teljesítményét is figyelembe vesszük. Az ún. agrobizniszt (műtrágya- és növényvédőszer-gyártás, mezőgazdasági gép- és alkatrész előállítás, forgalmazás, valamint agrárkereskedelem, szállítás, oktatás, kutatás stb.) alapul véve további 5-6%-kal magasabb részarányt kapunk.

A fejlett ipari országokban a fogyasztásban egyre kisebb hányadot képviselnek az élelmiszerek (15-18%). Ez az irányzat Magyarországon is megfigyelhető, 2008-ban az élelmiszerfogyasztás aránya a háztartások fogyasztási kiadásaiból 25%-ra becsülhető, ami megegyezik a 2007. évivel. A csökkenő tendencia az előrejelzések szerint 2008-ban azért nem folytatódott, mert az élelmiszerek körében az átlagot meghaladó volt az árnövekedés.

Az élelmiszergazdasági export aránycsökkenése a nemzetgazdaság teljes kiviteléből 2007-ben megállt, közel 1%-ot javult az ágazat pozíciója. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek kivitelének aránya a nemzetgazdaság összes külpiaci értékesítéséből 6,6% volt. Az élelmiszergazdaság külkereskedelmi egyenlege az elmúlt években mindig pozitív volt, és ez a folyamat 2008-ban sem szakadt meg.

A mezőgazdaság nemzetgazdasági beruházásokból való részesedése 2008-ban emelkedett. Értéke 1,3-1,8 százalékponttal lehetett nagyobb, mint az előző évben. Más ágazatokban csökkent a beruházások dinamikája, az agrárágazatban viszont a felhasznált támogatások hatására jelentős gépberuházások történtek.

A nemzetközi irányzathoz hasonlóan Magyarországon is folyamatosan csökken a mezőgazdaságban (erdőgazdálkodással és halászattal együtt) foglalkoztatottak aránya. A munkaerő-felmérés adatai szerint 2008-ban ez a folyamat folytatódott, az alkalmazásban állók létszáma 3,8%-kal volt alacsonyabb, mint 2007-ben.

2009. év

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátásának volumene 2009-ben 10%-kal alacsonyabb volt az előző évinél. A növényi termékek termelésének volumene 15, az állatoké és állati termékeké 2%-kal csökkent.

A változást főként a gabonák és a burgonya 20-22, az ipari növények 12, valamint a zöldségfélék 9%-os volumencsökkenése okozta. A szőlő és a gyümölcsfélék kibocsátása mintegy 3%-kal haladta meg az előző évit.

Az élő állatok közül a szarvasmarhából 9, sertésből 3%-kal csökkent, baromfiból az előző évi szinten maradt a kibocsátás volumene. Az állati termékek közül a nyers tej kibocsátása 5%-kal csökkent, a tojásé nem változott.

A mezőgazdasági termelést csökkentette, hogy az állatállomány az EU-tagság elnyerését követően szinte folyamatosan fogyott. A vágóállatok és az állati termékek termelése 2004-ben visszaesett, és az óta is csökkenő tendenciájú, miközben az import jelentősen meghaladja a korábbit.

A mezőgazdaság teljes bruttó kibocsátása folyó alapáron 2009-ben az előzetes adatok szerint 1621 milliárd Ft volt, ebből a növényi termékek 871 milliárd Ft, az állatok és állati termékek 597 milliárd Ft, a mezőgazdasági szolgáltatások és másodlagos tevékenységek 153 milliárd Ft értékkel részesedtek.

A növénytermesztésen belül a gabonafélék kibocsátása a legjelentősebb, az állattenyésztésen belül pedig a baromfié, ami számottevően magasabb volt, mint a sertésé és a szarvasmarháé.

Magyarország a mezőgazdasági eredetű áruk külkereskedelmében 150 országgal állt kapcsolatban 2009-ben, melynek során 478 milliárd Ft aktívumot ért el. A külkereskedelmi aktívum 4 milliárd Ft-tal elmaradt az előző évitől. A gabonafélék aktívuma 52 milliárddal csökkent, az olajos magvaké és növényolajoké viszont 24, a hús és húskészítményeké pedig 23 milliárddal emelkedett.

A világválság kevésbé rázta meg mezőgazdaságot, mint az ipart, de ez nem jelenti azt, hogy ne okozott volna, illetve ne okozna súlyos gondokat a termelés finanszírozása. A gondok alapvető forrása a hitelhez jutás megnehezülése, a banki finanszírozási források elapadása, amely érzékenyen érintette és érinti ma is az agrárgazdaságot.

Növénytermesztés

A magyar mezőgazdaság a nemzetgazdaság egyik meghatározó ágazata. Az ország egyedi természeti adottságai, a domborzati viszonyok, a klimatikus tényezők és a kiváló termőképességű talajok a legtöbb kultúrnövény termelésében potenciálisan kiemelkedő minőségű és mennyiségű eredménnyel elérését teszik lehetővé.

Magyarország összes területe 9,3 millió hektár. Az ország mezőgazdasági területe 5 millió 807 ezer hektár, ami arányát tekintve egyedülállóan magas Európában. A mezőgazdasági terület 78%-a szántó, 17%-a gyep. A konyhakert, a gyümölcsös és a szőlőterület együttesen 5%-os aránnyal részesedett a mezőgazdasági területből.

2004. év

A szántóföldi növénytermesztés vetésszerkezete a gabonafélék javára változott. Az ország ténylegesen hasznosított szántóterületének 70%-án gabonatermelés folyt, 16,8 millió tonna gabona termett, közel kétszer annyi (+91%), mint az előző évben. A búzával bevetett terület 5,3%-kal nőtt. Az őszi árpa és a tritikálé vetésterülete növekedett (3,6, illetve 14,3%-kal), a többi kalászosé csökkent.

2004-ben az előző évinél 9%-kal kisebb területen rekord-mennyiségű (1,2 millió tonna) napraforgó termett, 20%-kal több mint 2003-ban. A 2004. évi csaknem 9 millió tonna gabonatöbblet levezetésében az intervenció kiemelkedő jelentőséget kapott.

A gabonafélék után az **ipari növények** részesedése volt a legnagyobb (több mint 14%). A rekord cukorrépatermés kiemelkedő cukortermelést eredményezett (mintegy 490 ezer tonna), amely 88%-kal haladta meg a 2003. évit.

A **szántóföldi zöldségtermelés** termőterülete 117 ezer hektárról 103 ezer hektárra (közel 12%-kal) csökkent, azonban a szántóföldi zöldségtermelés összességében 4,7%-kal növekedett, főleg a csapadékosabb időjárásnak köszönhető terméseredmény-javulás következtében.

Az ország 103 ezer hektáros gyümölcsterületén (+2%) 1038 ezer tonna **gyümölcs** (+43,4%) termett. A 2004. évi gyümölcstermelésben a legkiemelkedőbb termésmennyiség növekedés az őszi-baracknál figyelhető meg: a termés a 2003. évinek a 2,6-szorosa volt.

A 2004. évi összes **szőlőterület** lényegében megegyezett az előző évivel (93ezer hektár). A termésmennyiség 36%-kal növekedett.

2005. év

A **szántóföldi növénytermesztés** vetésszerkezetében jelentős változás nem történt 2005-ben. A ténylegesen hasznosított szántóterület 67%-án gabonatermelés folyt, az előző évinél 2%-kal kisebb területről 16,2 millió tonna gabonát – az előző évinél 567 ezer tonnával kevesebbet – takarítottak be. A gabonafélék közül a búza területi aránya csökkent 2004-hez képest, az árpával és kukoricával bevetett területé alig változott.

Az **ipari növények** részesedése nőtt a vetésszerkezetben, a burgonyáé pedig tovább mérséklődött.

A **takarmánynövények** aránya a kisebb takarmány-felhasználás következtében nem érte el az előző évi mennyiséget. Továbbra is a silókukorica és a lucerna a meghatározó takarmánynövény.

A 2004. évi kínálati piac hatására kialakult alacsony árak és értékesítési nehézségek (elsősorban a vöröshagyma és a csemegekukorica esetében), valamint a 2005. évi kedvezőtlen tavaszi időjárás következtében a **zöldségfélék** területe számottevően visszaesett. Zöldségféléket 2005-ben 87 ezer hektáron, az előző évinél 12%-kal kisebb területen vetettek (szántóföldi termelés). A legnagyobb csökkenés az ipari zöldségfélék esetében következett be, a visszaesés mértéke egyes fajoknál a 35%-ot is elérte.

Az ország 103 ezer hektáros **gyümölcsterületén** 732 ezer tonna gyümölcs termett. A gyümölcs-terület lényegében nem változott, az összes gyümölcstermés viszont 30%-kal volt kisebb, mint az előző évben. Gyümölcstermesztésünkben továbbra is meghatározó gyümölcsfaj az alma, amelynek termése az összes gyümölcstermés 70%-át tette ki.

A 2005. évi összes **szőlőterület** megegyezik az előző évivel. A kedvezőtlen időjárás hatására számottevően csökkenő termésátlag (-32%) az összes termésmennyiségben is hasonló mértékű (-32%) csökkenést okozott.

2006. év

A 2005/2006. évi téli évszakra jellemző volt a sokévi átlagnál jelentősen több csapadék és a hideg napok magas száma. Jelentős nagyságú – mintegy 60 ezer hektár – mezőgazdasági terület került víz alá. A zord téli időjárás és a belvíz következtében a kipusztulás mértéke meghaladta az előző évek nagyságát: búzánál 37 ezer hektár, őszi árpánál 10 ezer hektár volt a kipusztulás.

2006-ban 2,8 millió hektáron 14,5 millió tonna **gabona** termett, ami az előző évinél 3%-kal kisebb betakarított területet és 11%-kal kevesebb termést jelent.

Az **ipari növények** közül a napraforgóból 5%-kal nagyobb területen 1,2 millió tonnát takarítottak be 2006-ban. A cukorrépa betakarított területe az előző évinél 24%-kal volt kisebb.

Zöldségféléket 2006-ban a megelőző évinél nagyobb területen termeltek és az össztermés is meghaladta a 2005. évi szintet. A legnagyobb mennyiséget a csemegekukorica adta, amelynek a termése 513 ezer tonna volt.

A **gyümölcsösök** összes területe 2005-ről 2006-ra 2 ezer hektárral csökkent, míg a betakarított gyümölcstermés (863 ezer tonna) több mint 130 ezer tonnával növekedett 2006-ban.

A szőlő összes területe 2006-ban 84 ezer hektár volt, melyről közel 47 ezer tonnával több termést takarítottak be a 2005.évhez képest. A leszüretelt szőlő minősége és az abból előállított bor évjárata rendkívül jó volt.

2007. év

A tavaszi fagykárok és az aszály következményeként a növényi termékek termelésének volumene több mint 21%-kal maradt el az előző évitől. Az időjárási tényezők miatt a növényi kultúrák esetében a kipusztulás mértéke a 2006. évihez képest nagyon alacsony volt, mindössze 13 ezer hektárt tett ki.

2007-ben 2,8 millió hektáron (az előző évinél 2%-kal kisebb területen) 9,7 millió tonna **gabona** termett, 33%-kal kevesebb, mint az előző évben. Az őszi árpa kivételével mindegyik kalászos gabona termésmennyisége csökkent 2006-hoz képest.

Kukoricát 2007-ben, nagyrészt az intervenciós lehetőségek elbizonytalanodása miatt, 10,9%-kal kisebb területen termeltek. A betakarított termésmennyiség a 2006. évi 8,3 millió tonna után alig 4 millió tonnát tett ki, ami az utóbbi évtizedek legalacsonyabb termésmennyiségét eredményezte.

A **repce** a Biodízel Program felfutásának köszönhetően egyre jelentősebbé válik, 2007-ben a betakarított terület a 2006. évi másfélszerese, a 2003. évi háromszorosa volt.

Az előző évinél 1%-kal kisebb területen, 91 ezer hektáron termeltek **zöldségféléket** az elmúlt évben. 2007-ben 1760 ezer tonna zöldség termett.

Az ország 99 ezer hektáros **gyümölcsös területén** 2007-ben közel 370 ezer tonna gyümölcs termett, ami az előző évi 863 ezer tonnás termés mindössze 43%-a. Rendkívüli módon visszaesett az őszibarack, a szilva és a kajszi termelése is.

Az összes **szőlőterület** 2007-ben 84 ezer hektárt tett ki. A termésátlag az egy évvel korábbinak megfelelően alakult, ami 517 ezer tonnás össztermést eredményezett.

2008. év

A 2008-as évet a növényi termékek kiemelkedő hozama jellemezte, amely különösen a 2007. évi gyenge eredmények után szembetűnő. A búza termésmennyisége több mint 40%-kal nőtt, a kukoricáé pedig több mint duplájára emelkedett. A gyümölcsfélék mennyiségének erőteljes bővülését elsősorban az almatermelés megháromszorozódása okozta. A növényi termékek volumene így átlagosan 45%-kal nőtt, az állati termékeké pedig stagnált. A nagy mennyiségi növekedés és a 2007. évi kiugró áremelkedés korrekciója miatt jelentős árcsökkenés következett be.

Gabonaféléket 2008-ban a 2007. évinél 2%-kal nagyobb területen, 1,7 millió hektáron termeltek. A termésátlagok erőteljesen növekedtek, így a 2008. évi kalászos gabonatermés 42%-kal múlta felül az előző évi termést. Búzából közel 5,7 millió tonna termett.

Kukoricát 11%-kal nagyobb területen termeltek, méghozzá kiváló eredménnyel, a hektáronként 7470 kg-os hozam összesen 9 millió tonnányi termést eredményezett.

Az EU piacszabályozási intézkedéseinek hatására a cukorrépa termelés töredékére esett vissza. A betakarított terület 2008-ban az előző évinek mindössze 22%-a, 9 ezer ha volt.

A repce egyre nagyobb szerepet kap a termelésszerkezetben, 2008-ban a betakarított terület a 2007. évinél 11%-kal volt nagyobb. A termésátlag 16%-kal nőtt, ami a fontosabb növényfélék közül az egyik legalacsonyabb ütem, de a 2007. évi visszaesés is csekélyebb volt. Hektáronként 2620 kg termett, összesen 656 ezer tonna.

Zöldségféléket 2008-ban 85 ezer hektáron termeltek. A termésmennyiség 1628 ezer tonnára tehető.

A mintegy 100 ezer hektárnyi gyümölcsös területen 2008-ban 929 ezer tonna gyümölcs termett, ami két és félszerese az előző évi – különösen alacsony – 360 ezer tonnás termésnek. A gyümölcstermés legnagyobb részét kitevő almából újra jó eredménnyel 584 ezer tonna termett, több mint háromszorosa a fagykárok miatt mindössze 171 ezer tonnás 2007. évi eredménynek. Az őszibarack mennyisége 15%-kal nőtt, 47 ezer tonnára, a kajszié 23%-kal 27 ezer tonnára, a körtetermés pedig megduplázódott, mégsem érték el a 2007 évi visszaesés előtti szintet.

Az összes szőlőterület némileg növekedett, 2008-ban 85 ezer hektárt tett ki. A magasabb, mintegy 8809 kg/ha-os termésátlag az előzetes adatok szerint 660 ezer tonnás össztermést eredményezett

2009. év

A **mezőgazdaság idei eddigi teljesítménye** jelentősen elmaradt a tavalyi kiugró szinttől, ami elsősorban a növénytermesztés kedvezőtlen eredményeivel magyarázható. Nagyobb terület maradt vetetlenül, és több vetés pusztult ki, mint az előző évben.

A szántóterület 2009-ben 4 millió 502 ezer hektárt, az ország területéből 48%-ot, a mezőgazdasági területéből pedig 78%-ot foglalt el. Folytatódott a szántóföldi vetésszerkezet lassú átalakulása: a gabonafélék részaránya alig változott, ezzel szemben az olajos magvúaké tovább növekedett. A napraforgóé 2009-ben 2%-kal, a repcéé 4%-kal haladta meg az öt évvel korábbit.

Az összes **gabonaféle** termésátlaga az előző évihez képest csökkent, termésmennyiségük az előző 5 év átlagától 9%-kal elmaradt. A legfontosabb kalászos gabonából, a búzából 2009-ben az előző évivel közel azonos nagyságú területen 1,2 millió tonnával (22%-kal) kevesebbet arattak.

Az utóbbi években az időjárási szélsőségek fokozódtak, emiatt korábban nem tapasztalt mértékű termésingadozások fordultak elő. A tavaszi és nyár eleji aszály főleg a kalászosoknak árt, a júliusi – augusztusi száraz kánikula a kukoricatermést vetette vissza. A csapadékhiány és a hőség káros hatása vidékenként eltérő ingadozást okozott a gabonatermelésben,

Cukorrépából 2009-ben 13 ezer hektáron 692 ezer tonnát, az előző évinél 21%-kal többet takarítottak be.

A főbb **olajos magvakból** 2009-ben az előző évihez hasonlóan 13%-kal kevesebbet takarítottak be, ez azonban még így is jelentősen meghaladta a korábbi évek termését. Napraforgóból 14%-kal kevesebb termett. A repce betakarított területe 6%-kal nőtt, termésmennyisége azonban 11%-kal maradt el az egy évvel korábbitól.

Burgonyából 2009-ben 541 ezer tonna, ez előző évinél 21%-kal kevesebb termett.

Zöldségfélékből 2009-ben az előző évinél egytizeddel kevesebbet, 1,6 millió tonnát, **gyümölcsből** pedig az előző évinél némileg többet, 850 ezer tonnát takarítottak be. A 600 ezer tonna körüli **szőlőtermés** kissé meghaladta az egy évvel korábbit.

Állattenyésztés

Magyarország állatállománya az elmúlt 20 év során jelentősen csökkenő tendenciát mutatott. A szarvasmarha és sertés állományunk több mint felével csökkent az 1988-2008-as évek során. Juhállományunk is több mint 40%-kal lett kisebb az elmúlt 20 év alatt. Az állattenyésztés fejlődése során tapasztalható egyedszintű hozamok növekedése pedig nem pótolta az 1988-ban előállított alapanyagokat az állati termékek tekintetében.

Az EU-csatlakozással bekövetkező változások – a Közös Agrárpolitika abrakfogyasztó ágazatokat kevéssé preferáló gyakorlata, a piacnyitás következtében fellendülő import – inkább a növénytermesztési ágazat erősítését eredményezték, és sajnos az állatállomány további csökkenése volt jellemző.

Az állattenyésztés visszaszorulásának tendenciája az elmúlt években az egész világon megfigyelhető volt, e folyamat alól – a fenti együttes okok miatt – a magyar agrárgazdaság sem volt kivétel.

Statisztikai adatok alapján az állatállomány helyzetképe az elmúlt 20 év viszonylatában, táblázattal szemléltetve:

11. táblázat – Állatállomány

Ágazat Egység: ezer db	**1988**	**1994**	**2000**	**2004**	**2006**	**2008**	A csökkenés mértéke **2008/1988**
Szarvasmarha	1715	984	805	723	702	701	40,93%
ebből: tehén	661	441	380	345	322	324	49,17%
Sertés	8664	5035	4834	4059	3987	3709	42,81%
ebből: anyakoca	754	421	348	296	290	230	32,63%
Juh	2216	1237	1129	1397	1298	1269	57,27%
ebből: anyajuh	754	845	897	1088	1030	989	131,17%

Forrás: KSH

2004. év

2004-ben folytatódott az előző évben már elkezdődött **szerkezetváltozás**: az abrakfogyasztók állománya számottevően, a szarvasmarháé – ezen belül a teheneké – mérsékeltebben csökkent. A juhok száma, s a baromfifélék közül a kacsaállomány viszont nőtt.

A **sertésállomány** 2004. december elsején 854 ezerrel (17%-kal) volt kisebb, mint egy évvel korábban. A sertésállomány alakulására már 2003-ban is kedvezőtlen hatást gyakorolt az ágazat romló jövedelmezősége, az egyre kedvezőtlenebb vágósertés-takarmány árarány következményeként. Az ágazat 2003-ban ugyan jelentős támogatásban részesült a piaci egyensúly megteremtése érdekében, a kifizetések azonban nem oldották meg a termékpálya alapvető gondjait.

A **juhállomány** 2004. december elsején csaknem 8%-kal volt nagyobb, mint 2003. hasonló időpontjában.

A **baromfiágazatban** 2004-ben jelentős visszaesés következett be, a tyúkfélék-állománya 12,5%-kal csökkent.

A **vágóállat-termelés** 2004-ben – az előzetes adatok alapján – 4,5%-kal csökkent az előző évhez képest. A legnagyobb mértékben (8,5%-kal) a vágóállat-termelés 48%-át kitevő vágósertés-termelés esett vissza. A csökkenés a 2003. évinél kisebb állomány következménye.

Az állati termékek közül csak a **gyapjú** termelése emelkedett 2004-ben, a tehéntejé viszont 4,4%-kal, a tyúktojásé 1%-kal, a mézé pedig 9,5%-kal mérséklődött. Az egy tojóra jutó tojástermelés 4,2%-kal nőtt, a számottevően gyarapodó juhállomány ellenére azonban visszaesett az egy juhra jutó gyapjútermelés.

2005. év

Az ágazatok többségében folytatódott az előző évek **negatív irányzata**. 2005-ben több mint 2%-kal kevesebb **szarvasmarhá**t tartottak az országban, mint egy évvel korábban. A mérséklődő szarvasmarha-állományban kisebb elmozdulás figyelhető meg a húshasznú állomány javára, a tehénállományban a húshasznúak száma mintegy 17%-kal bővült egy év alatt, a tejhasznú teheneké viszont csökkent. A **vágómarha-termelés** jóval erőteljesebben (mintegy 24%-kal) esett vissza, mint a szarvasmarhalétszám. Ennek hátterében az élőmarha-értékesítés növekedése, valamint a vágóhidak csökkenő felvásárlása áll.

A **sertésállomány** csökkenése is folytatódott: 2005. december elsején 206 ezerrel (5%-kal) kevesebb sertést tartottak nyilván a megelőző évhez képest. A sertésállomány erőteljes csökkenése már korábban elkezdődött, s noha a 2004. évi rekord-gabonatermés és a keresleti piac hatására

növekvő húsárak révén javultak a sertéstartás jövedelmezőségi viszonyai, az állomány mégis tovább csökkent.

A **juhállomány** 2004-hez képest csak szerényen (0,6%-kal), az 1996-2000. évek átlagához viszonyítva viszont erőteljesen (49%-kal) növekedett.

A **baromfiágazatban** az egyes baromfifélék létszáma eltérő módon változott. Az ágazaton belül legnagyobb arányú tyúkfélék létszáma alig változott, erőteljesen nőtt a pulyka- és a kacsalétszám (+23%, illetve +21%), a libáé viszont 36%-ot meghaladó mértékben visszaesett.

A **vágóállat-termelés** 2005-ben – előzetes adatok alapján – 8%-kal csökkent az előző évhez képest. A legnagyobb mértékben (23,5%-kal) a vágóállat-termelésben egyik legkisebb arányt képviselő vágómarha-termelés esett vissza.

Az **állati termékek** közül a tojástermelés 8%-kal mérséklődött, a tejtermelés lényegében stagnált, egyedül a gyapjútermelés emelkedett (+3,3) A gyapjútermelés növekedése elsősorban a 2005. évi átlagos juhállomány bővülésére vezethető vissza.

2006. év

Az állattenyésztés visszaesése a 2006. évben jelentősen mérséklődött a korábbi időszakhoz képest, de pozitív fordulat nem következett be.

A **szarvasmarhák** egyedszáma 2006. december 1-én 702 ezer volt, az állomány egy év alatt 6 ezerrel apadt. A tehénállomány (322 ezer egyed) az egy évvel ezelőttihez viszonyítva 12 ezerrel csökkent.

A **sertésállomány** 4 milliós egyedszám körül stabilizálódni látszik, ami az egy évvel korábbinál 134 ezerrel több.

A **juhállomány** egyedszáma a 2006. decemberi adatok alapján 1298 ezer darab volt, amely 107 ezerrel kevesebb, mint a megelőző évben.

A **madárinfluenza** megjelenése a szárnyasok tenyésztését jelentősen visszavetette, a tyúkfélék száma 30,3 millió darab volt decemberben, 1,6 millióval kevesebb az egy évvel korábbinál.

2007. év

A korábbi éveket jellemző állatállomány **csökkenési tendencia** 2007-ben is folytatódott, de a csökkenés üteme lassult.

A **szarvasmarha-**állomány esetében gyenge emelkedés zajlott, a 2007. december 1-i állomány 3 ezerrel nagyobb volt, mint az előző év decemberében.

A **vágómarha** piac kis mértékben megélénkült. A termelési színvonal emelése, hatékonyság növelése fontos feladat a hús-marha tenyésztésben, amiben alapvető szerepe van szaporodás-biológiai, tenyésztési, tartási és takarmányozási feltételek javításának.

Az ország **sertésállománya** 3 millió 871 ezer volt, 3%-kal kevesebb, mint a 2006. év végén. A sertés állomány koncentrációja kedvezőtlen, elaprózott, a termelés műszaki-technológiai színvonala elavult, a telepek elöregedtek, amelyek kihatnak a teljesítménymutatók alakulására. Mindezek a tényezők közvetlenül befolyásolják a jövedelmi helyzetet, a termelésnél felhasznált erőforrások hatékonyságát.

A **juhállomány** 2007. december 1-én 1 millió 232 ezer volt, az előző évinél 5%-kal kevesebb.

A **baromfiágazatban** 2007-ben enyhe csökkenés következett be, a tyúkfélék közel 30 milliós állománya 2006 decemberéhez képest 1%-kal csökkent.

A **vágóállat-termelés** 2007-ben az előzetes adatok szerint 1,4 millió tonna volt, 22 ezer tonnával (1,6%-kal) több mint az előző évben. A vágóállat termelés 46%-át képviselő vágósertés-előállítás 5,1%-kal növekedett.

2008. év

A korábbi éveket jellemző állatállomány csökkenési tendencia összességében 2008-ban is folytatódott.

A szarvasmarha-állomány a 2007. december 1-i 705 ezres állományhoz képest 2008. decemberre 701 ezerre csökkent. Ezen belül azonban a tehénállomány növekedett, 2008. december 1-én 324 ezer darab volt. A vágómarha piac kis mértékben megélénkült, 2008-ban 90 ezer tonnás forgalom várható. A tejtermelésben kismértékű (2%-os) csökkenés valószínű, így 1764 millió literes értékesítéssel kalkulálhatunk.

Az ország sertésállománya 3 millió 383 ezer volt 2008 decemberében, ami mintegy 13%-os visszaesés 2007-hez képest. Az anyakocák száma is nagyon alacsony volt, a decemberben felmért 230 ezer darab az egy évvel korábbi 259 ezer darabnál 11%-kal kevesebb. A sertéshústermelés a fokozott kivágás miatt nem csökken a létszámadatnak megfelelően, csak 5%-os elmaradásra számítunk.

A juhállomány nem változott számottevően az 2007 decemberéhez képest, 1236 ezer darab volt. A gyapjútermelés enyhén csökkent.

12. táblázat – Állatállomány

Megnevezés	2006	2007	2008
	évben		
	december 1-én, ezer db		
Szarvasmarha összesen	702	705	701
Ebből: tehén	322	322	324
Sertés összesen	3 987	3 871	3 383
Ebből: anyakoca	290	259	230
Juh összesen	1 298	1 232	1 236
Tyúkféle[a)]	30 303	29 866	31 165

a)Gyöngyös nélkül.
Forrás: KSH, saját számítás

13. táblázat – Vágóállat- és állatitermék-termelés

Megnevezés	Mértékegység	2006	2007	2008*
Vágóállat összesen,	ezer tonna	1 372	1 394	1 373
Ebből: vágómarha	ezer tonna	84	86	90
vágósertés	ezer tonna	613	644	626
vágójuh	ezer tonna	20	19	18
vágóbaromfi	ezer tonna	632	621	630
Áruhal	ezer tonna	21	21	21
Tehéntej	millió liter	1 796	1 800	1 764
Tyúktojás	millió darab	2 956	2 838	2 810
Gyapjú	tonna	4 689	4 361	4 265

*előzetes, becsült adatok
Forrás: KSH, saját számítás

A **baromfiágazatban** a 2007. évi enyhe csökkenés után emelkedő tendencia bontakozott ki. A tyúkfélék állománya decemberben több mint egymillió darabbal meghaladta a 2007. évi 29,9 milliós értéket. A vágóbaromfi-termelésszámításaink szerint mintegy 1,5%-kal volt magasabb, a tojástermelés viszont egy árnyalatnyit visszaesve 2810 millió darabra becsülhető.

A **vágóállat-termelés** 2008-ban 1,4 millió tonna volt, 18 ezer tonnával (1%-kal) kevesebb, mint az előző évben.

Az **állati termékek** közül a legnagyobb volument képviselő tehéntejből az előző évihez hasonlóan 1,8 milliárd litert, a tyúktojásból pedig 2,9 milliárd darabot, 1%-kal többet termeltek a gazdaságok, mint 2007-ben. A nyersgyapjú termelése (4,5 ezer tonna) 2%-kal maradt el az előző évitől. A méztermelés (22,4 ezer tonna) 40%-kal növekedett. A tejtermelésben igen jelentős eredmény, hogy az egy állatra jutó tejtermelés jelentős mértékben nőtt.

2009. év

Az állatállomány 2009-ben általában csökkenést mutatott.

A **szarvasmarhák** száma a több évtizedes mérséklődést követően az utóbbi három évben megállapodott: 2009 decemberében 700 ezer darab szarvasmarhát tartottak a gazdaságok.

A **tehénállomány** 312 ezer darab volt, 12 ezerrel (4%-kal) maradt el az egy évvel korábbitól. A tej alacsony termelői ára a tej-és a kettőshasznú tehénállomány 16 ezres csökkenéséhez vezetett, a húshasznú tehénlétszám eközben 4 ezerrel gyarapodott.

A **sertésállomány** 3,2 millió darab volt, ez a szám mindössze 4%-kal maradt el az előző évitől. A 226 ezer darabos kocaállomány mintegy 2%-kal maradt el az egy évvel korábbitól.

A **juhállomány** 1,2 millió darab volt, némileg csökkent, ezen belül az anyajuhok száma kissé növekedett.

A **baromfiállomány** összességében alig több mint 1%-kal növekedett. Tyúkféléből 3, kacsából 28%-kal többet, pulykából 14, libából 34%-kal kevesebbet tartottak a gazdaságok, mint 2008 decemberében. A takarmánygabonák 2008. II. félévi áresése a tyúkféle-és a kacsaállomány növekedését tette lehetővé. A pulykatartás az egyik legnagyobb feldolgozó csődje, a lúdtartás pedig a libamáj exportkeresletének zuhanása miatt esett vissza.

A főbb állatfajok közül az előző évhez viszonyítva a baromfitartásban fokozódtak, a szarvasmarha- és sertéstartásban mérséklődtek a régiónkénti különbségek.

A **vágóállat**-termelés 2009-ben az előzetes adatok szerint megközelítőleg 1,4 millió tonna volt, 33 ezer tonnával (2%) kevesebb az előző évinél. A vágóállat-teremlésből 47%-kal részesedett a vágóbaromfi és 43%-kal a vágósertés. A vágóbaromfi mennyisége az előző évihez hasonlóan alakult, a vágósertésé 5%-kal csökkent. Vágómarhából 2009-ben 6%-kal mérséklődött a termelés.

2.1.2.7. Mezőgazdasági árak

2004. év

A mezőgazdasági termékek 2004. évi áralakulásában az előző évivel **ellentétes folyamatok** zajlottak le. A növényi eredetű termékek átlagos árszínvonala csaknem 14%-kal visszaesett, az élőállatoké és állati termékeké közel 4%-kal emelkedett, a termelőiár-színvonal pedig összességében 5,4%-kal mérséklődött.

A rekord-gabonatermés következtében a gabonafélék árszintje az előző évhez képest több mint 20%-kal csökkent.

A **zöldségféléknél** folytatódott a már évek óta tartó keresletnövekedés, s az elmúlt évinél kisebb termés miatt az előző évhez képest erőteljesebben (4%-kal) nőtt a termelőiár-szint.

A 2003. évi aszályos időjárás miatt nőttek a **takarmányárak** és elsősorban az abraktakarmányra épülő ágazatokban (pl. sertéshizlalás) csökkent a termelés volumene, a kialakuló keresleti piac pedig növekvő árakat eredményezett az állattenyésztésben. Az élő állatok termelői árai folyamatosan emelkedtek 2000 és 2004 között.

Az **állattenyésztés** kissé torz termelési szerkezetére utal, hogy miközben egyes termékekből (pl. élő állatok) kismértékben ugyan, de már szinte állandósuló a hiány, más termékekből (pl. tej és tojás) folyamatosan, vagy időlegesen túltermelés van.

A **mezőgazdasági ráfordítások árszínvonala** 2004-ben 9,8%-kal nőtt az előző évhez képest. A mezőgazdasági célú beruházási javak árszínvonala 6%-kal, a mezőgazdasági folyó termelő felhasználási célú termékek és szolgáltatások árai pedig 10,4%-kal haladták meg az előző évit.

A **folyó termelő felhasználási célú termékek** közül az energia- és a takarmányárak emelkedtek a legnagyobb mértékben. Az energiaárak 18,3%-kal növekedtek, a takarmányok árszínvonala pedig – az év első felének magas takarmányárai következtében – 13,9%-kal nőtt.

A mezőgazdasági termelőiár-indexe csökkent, a mezőgazdasági ráfordítás-árindex pedig megint nőtt, így az agrárolló tovább –, immár drasztikusan – nyílt.

2005. év

2005-ben a **mezőgazdaság bruttó kibocsátása** több mint 10%-kal visszaesett az előző évhez képest. A két főágazat közül a növénytermesztés és kertészet bruttó kibocsátása csaknem 17%-kal csökkent, az állattenyésztésé pedig1,7%-kal.

Az **állattenyésztés** 2005. évi teljesítménye változatlan áron 5,4%-kal csökkent. Folyó Valamennyi hazai állatfaj állományi létszáma tovább apadt a 2005-ben még szerény mértékben növekvő juhállomány kivételével.

A mezőgazdasági kibocsátásban a 2004. évi 26 százalékpontról 2005-re 18 százalékpontra mérséklődött a növénytermesztés és az állattenyésztés arányának a különbsége. Az arányjavulás hátterében azonban a növénytermesztés és kertészet kibocsátásának időjárásból fakadó ingadozása áll, nem pedig az állattenyésztési kibocsátás növekedése.

2006. év

2006-ban a **mezőgazdasági termékek felvásárlása** 6,6%-kal elmaradt az előző évi szinttől. Az értékesítés visszaesése a **növény**i termékcsoportban nagyobb mértékű volt, mint az állattenyésztés termékei esetében. Míg 2003-ban és 2004-ben nőtt a növénytermesztési és kertészeti termékek értékesítése, addig 2005-ben 9,1%-os, 2006-ban ennél is nagyobb, 11,6%-os csökkenés következett be. Az éves felvásárlás 54%-át kitevő élő állatok és állati termékek értékesítése 1,9%-kal volt kevesebb, mint 2005-ben.

A **két fő gabonaféle**, a búza és a kukorica felvásárlása mérsékelten változott egy év alatt; az előbbiből 2,2%-kal kevesebbet, az utóbbiból közel ugyanennyivel többet vásároltak fel.

Az élő állatok közül a **vágósertés** értékesítésében a két éven át tartó csökkenés megállt, 2006-ban az előző évinél 3,7%-kal többet, 453 ezer tonnát vásároltak fel. Az ugyancsak nagy volumenű **baromfi**-értékesítés (343 ezer t) 5,4%-kal meghaladta az előző évi alacsony szintet. Az állati termékek közül a **tehéntej** és a **tyúktojás** felvásárlása tovább csökkent, az előbbi 15, az utóbbi 20%-kal volt alacsonyabb a 2005. évinél.

2007. év

A **mezőgazdaság teljes kibocsátása** 2007-ben 1655 milliárd Ft volt.

Folyó áron számítva ez 4,4%-os emelkedést jelent az egy évvel korábbihoz képest, volumene viszont 11,6%-kal elmaradt az előző évitől. A különbség oka a növényi termékek, mindenekelőtt a kukorica és az alma termésmennyiségének drasztikus visszaesése, illetve az ezt ellensúlyozó drágulási hullám. Az áremelkedés a gabonafélék, ipari növények és gyümölcsfélék körében volt különösen erős.

A **mezőgazdasági termékek felvásárlásának volumene** 2000–2004 között összességében mintegy 15%-kal növekedett, 2006-ra újra visszaesett a 2000. év szintjére, 2007-ben pedig csak minimálisan emelkedett. (Mezőgazdasági termékekből 2007-ben 1,5%-kal többet vásároltak fel, mint az előző évben.

A **növénytermesztési** és **kertészeti termékek**ből 5,5%-kal csökkent a felvásárolt mennyiség. A **gabonafélék** és a **gyümölcsök** esetében 20%-os visszaesés következett be, ezt azonban részben javította az ipari növények és a zöldségfélék felvásárolt mennyiségének 9, illetve 14%-os emelkedése.

Az **élő állatok** és **állati termékek** felvásárolt 2002–2003-ban növekedett, de ezután meredeken csökkent, és 2006-ban már 9,3%-kal elmaradt a 2000. évitől. 2007-ben a felvásárolt vágóállatok (sertés, baromfi) és állati termékek (tej, tojás) mennyisége egyaránt növekedett. Élő állatokból 6%-os, állati termékekből 10,2%-os, összességében 7,2%-os emelkedés történt**.**

2008 év.

A 2007. évi árrobbanást kiváltó világpiaci tényezők 2008 második felére jelentősen módosultak. Az aszály hatására alacsony 2007. évi búza-, olajosmag- és nyerstej-kínálat 2008-ban növekedett. A sertés- és baromfihúsok termelése szintén nőtt, a marhahúsoké viszont 3%-kal csökkent. 2008 második felében az egyre kiszélesedő pénzügyi válság hatására bizonytalanabbá vált a fogyasztás. Az egyes hónapok között az árak jelentősen ingadoztak, ami elsősorban nem a reálszférában bekövetkezett változásokra, hanem a pénzügyi alapok árupiacokon való jelenlétére vezethető vissza.

A **kukorica** termelői ára már 2008. év elejétől lassú ütemben csökkent, ugyanakkor a búza ára tovább emelkedett.

2008-ban **napraforgóbó**l és repcéből is rekordtermést értek el Magyarországon, termelői ára év végén 71 ezer forint/t volt. A **repce** hazai ára kedvezőbben alakult a napraforgóéhoz képest, a kiépült repcefeldolgozó üzemek kereslete miatt. Év végén a hazai repce termelői ára 98 ezer forint/t körül stabilizálódott.

A **húsok** ára a világpiacon folyamatosan nőtt 2008. január és augusztus között, ami az év első felében megfigyelhető keresletbővülésnek és a stagnáló készleteknek tudható be. Az év utolsó egy-két hónapjában azonban ezek a hatások már érezhetően gyengültek, és az árak csökkenésbe fordultak.

A magyarországi sertésárak 2008-ban folyamatosan emelkedtek, a hazai marhaárak a csökkenő marhavágás hatására több mint 4%-kal nőttek.

A **vágócsirke** hazai termelői ára élősúlyban nyár végétől csökkent, a 2008. decemberi ár (209,39 forint/kg) az előző évi árszint alá került. A tojás hazai csomagolóhelyi ára 2008-ban meghaladta az uniós átlagárat. A 2008. évi decemberi ár (17,90 forint/db) mintegy 2%-kal volt alacsonyabb az előző év decemberének árához képest.

A **vaj** és **tej**por világpiaci ára 2008-ban folyamatosan esett, és a 2007. évi árrobbanás előtti szintre csökkent. Ugyanakkor a nyerstej termelői árában a tejtermékek iránt gyengülő kereslet kevésbé fejeződött ki, ezért a nyerstej-árak a 2007. év végi árszintnél valamivel magasabban stabilizálódtak. A tejtermékek hazai feldolgozói-értékesítési ára 2008-ban kisebb mértékben növekedett az előző évhez képest (9%), mint a nyerstejé (15%).

A **zöldségek** és **gyümölcsök** termelői ára a bel- és külpiaci kereslet függvényében alakult. A gyümölcstermelésen belül legnagyobb arányú alma termelői ára a 2007. évinek felére csökkent, éves szinten pedig 2,5%-kal volt alacsonyabb. A nyári érésű gyümölcsök termése lényegesen nagyobb lett 2008-ban. A meggy piaca a több év átlagában is rekordnak számító termés, valamint az ennél jóval alacsonyabb hazai és külpiaci kereslet következtében gyakorlatilag összeomlott. A meggy ipari célú felvásárlási ára harmadára esett.

2009. év

A termelőiár-színvonal a 2008. évi 2,7%-os mérséklődés után 2009-ben 9,5%-kal esett vissza, mely visszaesés fő oka valószínűleg a világgazdasági válság volt. Az áresés 2009-ben általánossá vált. Legkevésbé a zöldségek, leginkább a szőlő-gyümölcs termékcsoport árai csökkentek.

A növénytermesztési és kertészeti termékek termelőiár-színvonala 2009-ben tovább mérséklődött.

A főbb **szántóföldi árunövények** ára 2009-ben általában csökkent. Az előző évihez viszonyítva a búzáért 25, a kukoricáért 4%-kal kaptak kevesebbet a termelők. A napraforgót 19, a repcét 32%-kal kevesebbért tudták értékesíteni a gazdálkodók.

A **zöldségfélék** közül a paradicsom ára 20%-kal csökkent, a szőlő szintén egyötöddel, a gyümölcsfélék közül az alma ára 24%-kal esett vissza.

Az **élő állatok** ára a 2008. évi magas bázis szintjén maradt. Közülük a vágómarha és a vágójuh ára 8-9, a vágósertésé 4%-kal emelkedett, a vágóbaromfié 6%-kal csökkent.

Az **állati termékek** közül a tejért 22%-kal kevesebbet, a tojásért 5%-kal többet fizettek a felvásárlók, mint az előző évben. A tehéntej ára 2009 nyarán eléret mélypontját, és háromtizeddel volt alacsonyabb, mint egy évvel korábban. A tyúktojás ára az év során kiegyenlítetten havonta néhány százalékkal volt magasabb, mint 2008-ban.

2.1.2.8. Időjárás

Magyarország éghajlata mérsékelt, földrajzi elhelyezkedése mentes a túlzott éghajlati szélsőségektől. Az ország éghajlata meglehetősen egyöntetű - természetesen a hegyrajzi tényezők befolyásoló hatással vannak.

Hazánk a „kontinentális éghajlat hosszabb melegebb évszakkal” altípusban helyezkedik el.

Magyarországon a nyár hosszú, legalább 3 hónap középhőmérséklete meghaladja a 18°C-ot, s a nyár derekán nem ritkán 35°C-ot meghaladó felmelegedés is előfordul. A téli hőmérséklet szeszélyes, zord és enyhébb időszakok váltják egymást, de a 0°C-nál alacsonyabb középhőmérsékletű hónapok száma 3-nál nem több. Magyarország csapadékellátottsága a vízigények közepes mértékű kielégítését biztosítja, azonban csapadékhozam tekintetében jelentős az évek közötti változékonyság. Az éves csapadék nagyobbik része a nyári félévben hullik.

2004. év országos viszonylatban az átlagnál csapadékosabb volt, középhőmérséklete az átlag fölött alakult, az országos évi középhőmérséklet 10,1 °C volt, ami 0,2°C-kal meghaladta az 1961-90-es 30 éves átlagot.

2004-ben az átlag 97 %-ában, 1903 órán át sütött a nap. Január, február, augusztus és november kivételével átlag alatti mennyiségű napsütésben volt részünk az év során. A legnaposabb hónap augusztus volt. A legnaposabb területek a Tiszántúl délkeleti felében voltak, míg a legalacsonyabb értékeket a nyugati határ mentén mérték

Hazánk csapadékellátottságát az évről évre tapasztalható változékonyság jellemzi. A lehulló csapadék nagyobbik része a nyári félévre koncentrálódik. 2004-ben országos átlagban 686 mm csapadék hullott. A legcsapadékosabb országrész 2004-ben a délnyugati volt. Az év során a legkevesebb csapadék (494 mm) Tápiószelén hullott, a legnagyobb csapadékösszeget pedig (1070 mm) Miskolcon regisztrálták.

A 2005. év országos átlagban valamivel hidegebb, és csapadékosabb volt, mint a 30 éves átlag. Országos átlagban 748 mm csapadék hullott, ami mintegy 20%-kal haladja meg a sokévi átlagot. 2005-ben az országos évi középhőmérséklet 9,7 °C volt, ami 0,2°C-kal elmaradt az 1961-90-es 30 éves átlagtól. A napsütéses órák éves összege 2005-ben 1820 és 2260 óra között váltakozott az ország területén, az átlagosan 2051 óra 4%-kal haladja meg az 1961-90-es átlagértéket.

2005-ben a mezőgazdasági terület 0,8%-a, mintegy 44,7 ezer hektár mezőgazdasági terület volt árvízzel, vagy belvízzel borítva, amiből 16,5 ezer hektár terület április 10-én nem volt megművelve. Emiatt a szántóterületből a vetetlen terület nagysága 5,65 ezer hektárral növekedett 2004-hez képest.[1].

2006-ban az időjárására a változékonyság volt a legjellemzőbb. Országos átlagban 0,6 ºC-kal volt melegebb, és valamivel csapadékszegényebb a sokévi átlagnál. Ugyanakkor mind a hőmérséklet mind pedig a csapadék havi értékei jelentős változékonyságot mutattak.

A napsütötte órák száma 2006-ban 2.041 volt, ebből a sokévi átlaghoz képest kiemelkedett július, szeptember és október. A csapadékmennyiséget tekintve átlagosan az 584 mm-nyi lehullott csapadék mintegy 5%-kal maradt el a sokévi átlagtól

A **2007. év** az elmúlt évszázad legmelegebb éve volt Magyarországon. 2007. év közép-hőmérséklete országos átlagban 1,7 fokkal volt magasabb az 1971-2000-es éghajlati átlagnál.

A szokásosnál melegebb idő miatt ugyanakkor komoly károkat okozott a késő tavaszi fagy. Az április végi-május eleji, mindössze 4 fagyos éjszakának köszönhetően a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kertekben a kedvező időjárás következtében jól fejlődő alma-és kajszitermés 70-90%-a károsodott.

2007-ben országos átlagban 611 mm csapadék hullott, ami mintegy 8%-kal haladta meg a sokévi átlagot.

Ami az évi napfénytartamot illeti, 2007-ben 2198 órán át sütött a nap hazánkban. Szeptember, október valamint december kivételével átlag feletti mennyiségű napsütésben volt részünk az év során. 2007-ben július volt a legnaposabb hónap. A legnaposabb területek a Közép-Dunántúlon és az ország délkeleti vidékei voltak, míg a legalacsonyabb értékeket a déli területeken mérték

[1] Forrás: AKI

2008. év középhőmérséklete országos átlagban 1,5 fokkal volt magasabb az 1971-2000-es éghajlati átlagnál. Az országos évi középhőmérséklet 11,5ºC volt, ami 1,5ºC-kal meghaladta az 1971-2000-es 30 éves átlagot. 2008-ban kétszer kellett másodfokú hőségriasztást elrendelni. 2008 novembere az átlagnál ismét melegebb volt, olyannyira, hogy a napos, enyhe időjárásnak köszönhetően Nyíregyházán másodszor érlelt gyümölcsöt a málna.

2008-ban nem okozott komolyabb károkat a késő tavaszi fagy. A március végi havazás és a hideg miatt főként a mandulások és a korán nyíló kajszi és cseresznye ültetvények sínylették meg a hideg időjárást.

2008-ban átlagban 579 mm csapadék hullott, ami mintegy 2%-kal haladta meg a sokévi átlagot. 2008 februárja az egyik legszárazabb hónap volt, 2008 nyarán összességében bőséges volt a csapadékellátottság.

Ami az évi napfénytartamot illeti, 2008-ban az átlag 109%-ban, 2107 órán át sütött a nap hazánkban. A legnaposabb területek a Közép-Dunántúl és az ország délkeleti vidékei voltak, míg a legalacsonyabb értékeket a déli és az északi területeken mérték.

2009. év

A 2009-es év időjárása szélsőségekben bővelkedett. Télen az ónos eső és a tapadó hó okozott fennakadásokat és károkat, nyáron pedig többfelé pusztított nagy vihar, jelentős hozamveszteséget és terméskárokat okozva. A csapadékos időjárásnak köszönhetően a folyók megáradtak, a Rábán rekord vízállást mértek.

Országos átlagban 2009 **január**ja az átlagnál hidegebb, és csapadékban gazdagabb volt. Az országos középhőmérséklet alacsonyabb volt a sokévi átlagnál

Februárban az ország jelentős részén a pozitív hőmérsékleti anomália volt jellemző. A havi csapadékösszeg 50 mm körül alakult országosan. A dunántúli és a nógrádi területek voltak a legcsapadékosabbak, a legkevesebb csapadék Szeged, és Nyíregyháza térségében hullott

Országos átlagban 2009 **márciu**sa átlagos hőmérsékletű, csapadékban gazdagabb volt. Az ország jelentős részén a pozitív hőmérsékleti anomália volt jellemző. Az időszak első felében valamint az időszak végén a napi átlagok a sokévi értékek felett helyezkedtek el, majd a hónap végén az országos középérték közel 6 fokkal maradt el a sokévi átlagértéktől.

2009 **április**a rendkívül meleg és csapadékban nagyon szegény volt.

2009 **május**a átlag feletti hőmérsékletű, csapadékban szegényebb volt. Az ország szinte egész területén a pozitív hőmérsékleti anomália volt jellemző. Az időszak első felében valamint a hónap közepétől kezdődően az időszak végéig, a napi átlagok a sokévi értékek felett helyezkedtek el, azonban a hónap végén erőteljesen visszaesett a hőmérséklet.

Június átlag alatti hőmérsékletű, csapadékosabb volt. A napi országos középhőmérsékletek főként a hónap első öt napján illetve 20-tól kezdődően a sokévi átlagértékek alatt maradtak.

A havi csapadékösszeg valamivel 100 mm alatt adódott országos átlagban. Csapadék tekintetében a területi eltérések jelentősek voltak. Átlagtól kevesebb csapadékot, főként az ország középső részén regisztráltak, azonban az Északi-középhegységben, Dunántúli-középhegységben, a Dunántúl dél-nyugati részén, és a Tiszántúlon is voltak olyan területek, ahol a sokévi csapadék 1.5-2-szerese hullott júniusban.

Országos átlagban 2009 **július**a átlag feletti hőmérsékletű, csapadékban szegényebb volt.

Az ország teljese területén pozitív hőmérsékleti anomália adódott július hónapban. Főként az alföldi területeken az eltérés mértéke 1.5 - 2°C közöttinek adódott. Az ország többi részén a havi középhőmérséklet 1-1.5 fokkal volt a sokévi átlag felett.

A havi csapadékösszeg valamivel 45 mm felett adódott országos átlagban. Csapadék tekintetében a területi eltérések jelentősek voltak. A legtöbb csapadék a Dunántúli-középhegység területén, a

délnyugati országrészben, és a zempléni területeken hullott, azonban az ország jelentős részén átlag alatti csapadékmennyiséget regisztráltak.

Országos átlagban **augusztus**ban a napi országos középhőmérsékletek alapvetően az átlag felett helyezkedtek el. Az időszak elején a napi országos középértékek átlag felettinek adódtak, utána a hónap közepéig közel átlagosnak, (egy-egy napon átlag alattinak) adódott a középhőmérséklet.

A havi csapadékösszeg valamivel 48 mm felett adódott országos átlagban. Csapadék tekintetében a területi eltérések jelentősek voltak. A legszárazabb területek a Hortobágy, Hajdúság, Nagykunság térségében voltak, ahol 5-25 mm közötti csapadékot regisztráltak. A legtöbb csapadék a keleti és a nyugati országrészben hullott, ahol 100 mm-t meghaladó havi csapadékösszegek is előfordultak.

Szeptember átlag feletti hőmérsékletű, csapadékban szegény volt. A napi országos középhőmérsékletek az átlag felett helyezkedtek el, az északi, nyugati határvidékeken a középhőmérséklet 1.5-2 fokkal volta sokévi átlagnál.

A havi csapadékösszeg valamivel 25 mm felett adódott országos átlagban. Csapadék tekintetében a területi eltérések jelentősek voltak. A legszárazabb területek Miskolc és a Balaton vonalától délre helyezkedtek el. A legtöbb csapadék főként az ország nyugati területén hullott, ahol 40-60mm közötti havi csapadékösszeget mértek.

Országos átlagban 2009 **október**e átlagos hőmérsékletű, csapadékban gazdagabb volt. A napi országos középhőmérsékletek az időszak elején és a végén alapvetően az átlag felett helyezkedtek el. A hónap során mért legmagasabb hőmérséklet 29,7 fok volt, melyet Bács-Kiskun megyében mértek október 8-án. A leghidegebbet, -6,6 fokot Nógrádban mérték október 31-én.

A havi csapadékösszeg közel 60 mm volt országos átlagban, a területi eltérések jelentősek voltak. A legszárazabb területek a Duna mentén, az Észak-alföldi hordalékkúpon és a nyugati országrészben voltak. A legtöbb csapadék az ország keleti és délnyugati területén hullott, ahol 80-100mm közötti összeget mértek.

Novemberben az átlagnál magasabb hőmérsékletű, csapadékosabb hónapot zártunk. Az Alföldön és a Dunántúl déli részén volt a legmagasabb átlaghőmérséklet, 7-8 fok volt jellemző ezeken a területeken. A legmagasabb hőmérsékletet, 20.1 fokot Baranya megyében mérték november 17-én, a legalacsonyabb hőmérsékletet pedig november 2-án regisztrálták Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

A hónapban mindenütt 40mm-nél több csapadék hullott. A nagyobb mennyiségek elsősorban a Tiszántúlon, a Körös mentés fordultak elő. A szárazabb területek a Dunántúl északi felén helyezkedtek el, a legkevesebb csapadékot Balatonlellén mérték.

Decemberben az átlagnál csapadékosabb, országszerte enyhébb és rendkívül változatos volt időjárásunk. Az országos napi középhőmérséklet nagyon szélsőségesen alakult, 5 nap alatt közel 22 fokot emelkedett a hőmérséklet. A hónap során a legmagasabb hőmérsékletet, 21.8 fokot december 25-én mérték Baranya megyében, a legalacsonyabb hőmérsékletet (-25.5 fok) pedig december 21-én Nógrád megyében.

A csapadék havi összege mindenütt meghaladta a 35 mm-t. A legszárazabb terület az Alföld és a Kisalföld térsége volt. A legtöbb csapadék a Dél-Dunántúlon fordult elő. A hónap közepén leesett számottevő mennyiségű hó a hónap második felében tapasztalt szokatlanul erőteljes felmelegedés során elolvadt, mely az észak-magyarországi folyók áradásához vezetett.

2.1.2.9. Környezetvédelem

2.1.2.9.1. Vízminőség

Vizeink minőségét – igaz nem kizárólag – a mezőgazdaságból származó nitrát-terhelés valamint az ammónia kibocsátás is veszélyezteti. A 2000-2002 és a 2004-2005 közötti időszak nitrát-szennyezettségi szintjeinek összehasonlítása a nitrát-trend jellemzésére előírt módszerrel azt mutatta

ki, hogy az állóvizekben a nitrát-szennyezettségi szint a két időszak között nem változott a nitrát átlagok alapján, a nitrát maximum értékek enyhén csökkentek. A folyókban a nitrát-szennyezettségi szint enyhe növekedését tapasztaltuk. A felszín alatti vizek esetében a nitrát éves átlag koncentráció a monitoring pontok 77,25%-ánál nem mutat változást, a növekvő és csökkenő szinttel jellemezhető pontok 10 % körül alakulnak. A vizek pontszerű szennyezettsége leginkább az állattartó területekhez kapcsolódóan fordul elő. A nitrogén összetevők kibocsátása elsősorban a marha-, sertés-, és baromfitenyésztő telepek által képződik, vagy a nem megfelelő műtrágyahasználatból adódik.

Magyarország körülbelül 47%-a a környezetvédelmi szempontok alapján nitrát-érzékeny terület, ebből 3.902.310 ha mezőgazdasági terület. A nitrát-érzékeny területen a gazdálkodó szervezetek és egyéni gazdálkodók száma 450,7 ezer. A KSH által végzett Általános Mezőgazdasági Összeírás (2000.) adatai szerint az állatot tartók száma nitrát-érzékeny területen 320,7 ezer. Az uniós előírásoknak való megfelelés jelentős probléma az állattenyésztő szektor esetében, amelyek teljesítésének késedelme maga után vonja a megfelelő minőségű víz biztosításának időbeli csúszását is. A vízkészletek védelmének szempontjából a sertés-, szarvasmarha- és baromfitartó telepek hígtrágya és szennyvízkibocsátása jelenti a legnagyobb problémát.

2.1.2.9.2. A Nitrát direktíva teljesítése

Magyarországon a Nitrát direktíva előírásai alapján a nitrátérzékeny területek lehatárolásra kerültek, és 2001-ben elindult az első cselekvési program. Jelenleg a direktíva végrehajtását a 27/2006. (II.7.) Korm. Rendelet szolgálja. A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet tartalmazza a 2011-ig érvényes akcióprogramot, valamint a Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat szabályait a vizek védelme érdekében. Az akcióprogram 4 évenkénti felülvizsgálata a gazdálkodók folyamatos adatszolgáltatása és a helyszíni ellenőrzések során nyert tapasztalatok alapján módosítható.

A nitrát-érzékeny területek kijelölése a települések adminisztratív határai mentén, a talajvizek figyelembe vételével történt érzékenységi kategóriák alapján. A talajvizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezése elsősorban az intenzív tartású, nagy létszámú állattartó telepekkel függ össze, ezek közül is főleg a hígtrágyás technológiával üzemelő telepek okozzák a legtöbb problémát. Az 1996-98. évi felmérés szerint az évente termelődött hígtrágya mennyisége mintegy 11 millió m^3, mely elhelyezéséhez mintegy 80 ezer ha mezőgazdasági terület szükséges. Éves szinten a nitrát érzékeny területeken mintegy 3,4 millió m^3 istállótrágya képződik. A káros nitrát kibocsátás hazai viszonylatban részben az előbb említett állattartó telepek nem kielégítő trágyatárolási módjaiból, valamint a csatornázatlan települések, lakóövezetek, ingatlanok nem megfelelő szennyvíz elhelyezésből egyaránt ered. Az I. intézkedéscsoport intézkedéseivel összhangban a hígtárgya-elhelyezéshez kötődő problémák hatékonyabban kezelhetőek.

2.1.2.9.3. Levegőminőség

Magyarországon a mezőgazdasági tevékenység okozta **levegőszennyezés** megfelel az EU átlagnak. A megfelelő szintű környezetvédelmi intézkedésekkel (erdősítés, AKG, gyepesítés) a Kiotói Egyezményben rögzített, az éghajlatváltozás enyhítését szolgáló kötelezettségek teljesíthetők. A megújuló energiaforrások (biomassza) bővülése mellett a mezőgazdasági földterületek erdősítése döntő fontosságú a széndioxid-kibocsátás (CO_2), illetve a savasodást okozó gázok közül a nitrátkibocsátás (NO_3) mérséklése szempontjából. A mezőgazdaság, a vadgazdálkodás és az erdőgazdálkodás által kibocsátott üvegházhatású gázok közül a széndioxid (CO_2) kibocsátott mennyisége 5502,2 ezer tonna, ami Magyarország teljes kibocsátásának 9,8%-a (2004-ben), míg ugyanez az adat a metán-kibocsátásra (CH_4) 331,1 ezer tonna (az összkibocsátás 52,5 százaléka). A savasodást okozó gázok tekintetében 2004-ben a mezőgazdaság 3.366,3 tonna kéndioxid (SO_2) (az összes kibocsátás 1,7%-a), 4.349,1 tonna nitrogénoxid (NO_x) (2,4%) és 96.251,5 tonna ammónia (NH_3) (98,62%) kibocsátásával járult hozzá az összkibocsátáshoz.

A múltban már eddig is jelentős erőfeszítéseket tettünk a **légszennyezés visszaszorítására**, mely célra a mezőgazdaság közvetlen környezetvédelmi beruházásainak több mint negyedét fordítottuk. 2000 óta a mezőgazdasági ágazat széndioxid- és metán-kibocsátása sorrendben 11,3%-kal, illetve 1,0%-kal csökkent, míg a savasodást okozó gázok közül a kéndioxid-kibocsátás 37,6%-kal, a nitrogénoxidok kibocsátása 7,5%-kal csökkent, az ammónia esetében pedig 2,0%-ra tehető a kibocsátás mérséklődése. Az országos kezdeményezések elsősorban a feldolgozóipar, a közlekedés és az energiatermelés által okozott légszennyezés visszaszorítására összpontosítanak, ezért a mezőgazdaság csupán 3,6%-kal részesedik a levegő minőségének védelmére juttatott forrásokból. Ezért továbbra is célkitűzés a nem megfelelő szerves trágya és hígtrágya tárolásból és alkalmazásból származó ammónia, dinitrogén-oxid és metán-kibocsátások csökkentése, ami hatékonyan kezelhető az I. tengely hatálya alatt.

Az erdők jelentősen hozzájárulnak a levegő minőségének javításához, elsősorban a por kiszűréséhez. A települések, pontszerű és vonalas szennyező források közelében található erdőknek köszönhetően számottevően csökkenthető a lakosságot érő szennyezés. Kívánatos a települések védelmét szolgáló erdőterületek, utakat és ipari létesítményeket szegélyező erdősávok arányának növelése.

2.1.2.9.4. Klímaváltozás

Magyarországon a 2006-ban elkészült globális **éghajlatváltozás** hatásaival foglalkozó tanulmány megállapításai alapján az elmúlt harminc évben gyorsult a felmelegedés, nőtt a szélsőséges időjárási elemek előfordulásának gyakorisága, és csökkent az évi csapadékmennyiség. A globális felmelegedés hatásai jelentős mértékben függnek az időjárási viszonyoktól, valamint a földrajzi elhelyezkedéstől. A globális felmelegedéssel összhangban a csapadékmennyiség – különösen a nyári időszakban – jelentős mértékben csökken. Ez eredményezheti az aszályos időszakok gyakoribbá válását (60%-al). A globális felmelegedés másik hatása a szélsőséges időjárási jelenségek növekvő előfordulása lehet, amely jellemzően szélsőséges mennyiségű csapadékban, valamint növekvő hőmérséklet-ingadozásban nyilvánul meg. A hazai speciális talajadottságok mellett a belvizek és aszályok gyakorisága növekedni fog. Az erdők **a klímaváltozás elleni küzdelem** mellett jelentős szerepet töltenek be **az** erózió és a defláció elleni védelemben, a vízgazdálkodás javításával a klímaváltozás hatásait is enyhítik.

Az üvegházhatást okozó gázok légköri kibocsátásának csökkentése és az abszorpciójuk növelése mellett elengedhetetlen a megváltozott időjárási és éghajlati körülményekhez való alkalmazkodás is. A megfelelő szintű környezeti intézkedések (erdősítés, AKG, gyepesítés) hiányában nehezen teljesíthetők a **Kiotói Egyezményben** rögzített, az éghajlatváltozás enyhítését szolgáló kötelezettségek. A megújuló energiaforrások (biomassza) térnyerésén kívül a mezőgazdasági területek erdősítése is létfontosságú a CO_2, SO_2, és különös tekintettel az NO_3 **kibocsátás csökkentésé**ben. A jelenlegi széndioxid kibocsátás a Kiotói Egyezményben előírt mértéknél 24 százalékkal kevesebb, amely 25-28 millió tonna GWP^2-t jelent évente.

A **megújuló energiatermelésben** hasznosíthatóak a mezőgazdasági és az erdészeti melléktermékek is. A főként mezőgazdasági eredetű anyagok (biomassza) tüzelőanyagként való felhasználása egyben a klímaváltozás elleni küzdelem részét is képezi. Az ilyen típusú fejlesztések összhangban vannak a biomassza energetikai hasznosításának uniós stratégiai célkitűzéseivel is (Biomass Action Plan, EU Strategy for Biofuels, 77/2001/EK Irányelv a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról a belső piacon[3]; 30/2003/EK Irányelv a bio-üzemanyagok közlekedési célú felhasználásának támogatásáról[4]).

Ez utóbbi irányelvvel összhangban a tagállamoknak 5,75%-ra kell növelniük a bio-üzemanyagok részesedését a közúti közlekedés energiafelhasználásán belül.

[2] Global Warming Potential, Föld Felmelegítési Képesség

[3] OJ L 283, 27.10.2001

[4] OJ L 123, 17.5.2003

A **biomassza termelés** szempontjából Magyarország jó adottságokkal rendelkezik. Ez egyrészt hazánk kiváló mezőgazdasági adottságainak, másrészt a több évszázados agrártermelési hagyományoknak köszönhető. Magyarország éves biomassza energiapotenciálja közel 60 petajoule. Magyarországon a megújuló energiaforrások az összes energiaigény mindössze 5,3%-át biztosítják 2005 évi adatok szerint. A környezetbiztonság növelése, fenntartható térségi rendszerek kialakítása egyre fokozottabb mértékben követeli meg a megújuló energiaforrások feltárását és alkalmazásának kiterjesztését. A környezetvédelem szempontjai az energiatakarékosság mellett a megújuló forrásokból származó energia arányának növelését követelik meg.

A bio-üzemanyagok növekvő jelentősége eredményeképp a káros kibocsátás csökken, ami jelentős mértékben hozzájárul az éghajlatváltozás káros hatásainak csökkentéséhez Jelenleg Magyarországon a bio-üzemanyagok részaránya csak körülbelül 0,4% az összes felhasznált üzemanyagon belül, ami egytizede a megfelelő EU-s adatnak. A 2058/2006. (III.27.) Korm. határozatban meghatározott célok elérése érdekében összehangolt intézkedések és akciók végrehajtása szükséges. Az ország csak minimális feldolgozó-kapacitással rendelkezik a megújuló energiatermelés szempontjából. Az összes megtermelt biomassza mindössze 8-10%-a kerül energetikai felhasználásra. A biomasszára aktívan alapozó, decentralizált energiastruktúra kialakítása nagyban hozzájárulhat országunk jelenleg igen magas, 70% feletti energia importfüggőségének csökkentéséhez.

2.1.2.10. Vidéki térségek

Az AVOP 2004-es helyzetfeltárásának vidéki térségekre vonatkozó főbb megállapításait vizsgálva az elmúlt évek az alábbi változásokkal jellemezhetők:

Demográfiai folyamatok

Az AVOP definíciója szerint vidékinek minősülő településeken a népsűrűség 58 fő/km^2 szemben az országos átlaggal, amely 109-110 fő/km^2 között mozog.

14. táblázat – Vándorlási egyenleg a vidéki – nem vidéki térségekben (2000, 2005, 2008)

Megnevezés	Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen)	Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen)	Ezer főre jutó vándorlási különbözet*	Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen)	Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen)	Ezer főre jutó vándorlási különbözet*	Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen)	Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen)	Ezer főre jutó vándorlási különbözet*
	2001			**2005**			**2008**		
Vidéki térség	196 426	216 130	4,05	220 304	221 208	0,19	209 714	186 086	-2,36
Nem vidéki térség	203 451	183 747	-3,71	212 849	211 945	-0,17	187 430	211 058	4,35

Forrás: KSH, TSTAR

*Számítás: odavándorlás - elvándorlás / lakónépesség / 1000

A migrációs adatok azt mutatják, hogy a 2001 környékén tapasztalható vidéki településekre történő odavándorlás (főként közép és nyugat Magyarország nagyvárosainak agglomerációs települé-

seiről van szó) 2005-re jelentősen lelassult, 2008-ra pedig a vidékinek minősülő településekről történő elvándorlások száma jóval meghaladta az odavándorlást. Ezer főre vetítve 2,36 fő hagyta el 2008-ban a vidéki településeket, szemben a 2001-es 4,05 fős odavándorlással. Ez a kedvezőtlen demográfia folyamat a vidéki településeken tapasztalható egyre nehezebb megélhetési lehetőségeknek köszönhető. Jellemző a fiatalok migrációja ezért a fogyó népességű vidéki településekre az elöregedés jellemző.

15. táblázat – Vándorlási egyenleg regionális megoszlása

Megnevezés	Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) 2001	Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) 2001	Ezer főre jutó vándorlási különbözet*, 2001	Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) 2005	Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) 2005	Ezer főre jutó vándorlási különbözet*, 2005	Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) 2008	Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) 2008	Ezer főre jutó vándorlási különbözet* , 2008
Dél-Alföld	47 994	46 960	-0,75	52 155	50 845	-0,97	49 226	45 532	-2,79
Dél-Dunántúl	45 324	45 097	-0,23	49 720	47 923	-1,85	44 866	41 287	-3,76
Észak-Alföld	59 927	57 757	-1,39	64 795	60 242	-2,97	61 545	51 774	-6,50
Észak-Magyarország	55 114	53 067	-1,58	62 492	58 706	-3,00	56 449	47 186	-7,57
Közép-Dunántúl	48 430	50 616	1,95	52 644	53 420	0,68	49 040	49 671	0,57
Közép-Magyarország	105 078	106 711	0,58	108 833	118 281	3,31	98 380	121 659	7,96
Nyugat-Dunántúl	38 010	39 669	1,65	42 514	43 736	1,25	37 638	40 035	2,40

Forrás: KSH, TSTAR

*Számítás: (odavándorlás – elvándorlás) / régió lakónépesség * 1000

A régiós bontásból jól látszik, hogy 2001-től folyamatos volt a keleti régiókból a középső és nyugati országrészbe történő migráció. A legnagyobb arányú elvándorlás 2001-ben és 2008-ban is az Észak-Alföldi és az Észak-Magyarországi régiót jellemezte, amelyhez fokozatosan a Dél-Dunántúli régió is csatlakozott. A legjelentősebb bevándorlás a Budapest agglomerációt is tartalmazó Közép-Magyarországi régióba történt.

Foglalkoztatás, gazdasági aktivitás

Mivel a címben szereplő adatok települési szinten nem állnak rendelkezésre, ezért az AVOP települési szintű vidéklehatárolása miatt a programban definiált „vidéki térségekre” nem tudjuk a fenti adatokat generálni. A foglalkoztatás szektoronkénti és regionális bontásából azonban jól látható, hogy a mezőgazdaság foglalkoztatásban betöltött szerepe a vizsgált időszakban jól kivehetően a Dél-Alföldi, Dél-Dunántúli és Észak-Alföldi régióban volt a legjelentősebb, ez a szerep azonban az évek során lassuló mértékben ugyan, de csökkent, helyét fokozatosan a szolgáltatási szektor vette át, amely a mezőgazdasággal ellentétben inkább a városokhoz kötődik. A fenti folyamatokból is érzékelhető a vidéki települések foglalkoztatási helyzetének romlása.

16. táblázat – Foglalkoztatás regionális bontásban

Megnevezés	Foglalkoztatottak száma a mezőgazdaságban (15-74 évesek)	Mezőgazdasági foglalkoztatottak (15-74 évesek) aránya	Foglalkoztatottak száma az iparban (15-74 évesek)	Ipari foglalkoztatottak (15-74 évesek) aránya	Foglalkoztatottak száma a szolgáltatásokban (15-74 évesek)	A szolgáltatási ágazatban foglalkoztatottak (15-74 évesek) aránya
2001						
Dél-Alföld	72 718	14,23%	172 328	33,72%	265 974	52,05%
Dél-Dunántúl	34 698	9,82%	119 458	33,81%	199 129	56,36%
Észak-Alföld	41 836	8,11%	175 566	34,02%	298 671	57,87%
Észak-Magyarország	20 539	4,79%	166 100	38,73%	242 250	56,48%
Közép-Dunántúl	27 541	6,10%	199 603	44,22%	224 207	49,67%
Közép-Magyarország	22 441	1,91%	312 707	26,56%	842 400	71,54%
Nyugat-Dunántúl	23 672	5,50%	180 022	41,85%	226 415	52,64%
Magyarország	243 445	6,29%	1 325 784	34,27%	2 299 046	59,43%
2005						
Dél-Alföld	50 283	10,31%	160 271	32,85%	277 286	56,84%
Dél-Dunántúl	28 311	8,01%	114 849	32,48%	210 464	59,52%
Észak-Alföld	36 812	7,11%	166 487	32,18%	314 123	60,71%
Észak-Magyarország	16 701	3,99%	156 053	37,27%	245 920	58,74%
Közép-Dunántúl	22 411	4,88%	198 078	43,11%	238 987	52,01%
Közép-Magyarország	16 671	1,35%	301 745	24,36%	920 501	74,30%
Nyugat-Dunántúl	22 739	5,34%	166 539	39,14%	236 269	55,52%
Magyarország	193 928	4,97%	1 264 022	32,40%	2443 550	62,63%
2007						
Dél-Alföld	45 754	9,24%	157 162	31,73%	292 471	59,04%
Dél-Dunántúl	26 506	7,91%	109 158	32,57%	199 504	59,52%
Észak-Alföld	38 840	7,44%	174 966	33,53%	307 957	59,02%
Észak-Magyarország	16 475	3,88%	162 327	38,26%	245 491	57,86%
Közép-Dunántúl	23 061	4,94%	201 806	43,24%	241 809	51,82%
Közép-Magyarország	13 791	1,10%	303 448	24,29%	931 853	74,60%
Nyugat-Dunántúl	18 501	4,26%	172 377	39,74%	242 932	56,00%
Magyarország	182 928	4,66%	1 281 244	32,63%	2 462 017	62,71%

Forrás: Munkaerő felmérés 2001, 2005, 2007

A gazdasági aktivitás a vizsgált időszakban változatlanul a három keleti régióban és a Dél-Dunántúlon volt a legalacsonyabb. Lemaradásuk a nyugati régiókhoz képest enyhén nőtt. A foglalkoztatottak aránya a gazdaságilag aktív népességen belül változatlanul az Észak-Magyarországi és az Észak-Alföldi régióban volt a legkedvezőtlenebb, romló képet mutat.

17. táblázat – Gazdasági aktivitás regionális bontásban

Megnevezés	Gazdaságilag aktív népesség (15-74 évesek)	Gazdaságilag nem aktív népesség (15-74 évesek)	Gazdaságilag aktív népesség aránya (15-74 évesek)	Foglalkoztatottak aránya a gazdaságilag aktív népességből %
2001.				
Dél-Alföld	540 190	501 870	51,84%	94,60%
Dél-Dunántúl	382 915	380 477	50,16%	92,26%
Észak-Alföld	559 582	607 326	47,95%	92,22%
Észak-Magyarország	468 476	511 820	47,79%	91,55%
Közép-Dunántúl	471 823	385 174	55,06%	95,66%
Közép-Magyarország	1 230 675	959 374	56,19%	95,68%
Nyugat-Dunántúl	448 724	323 928	58,08%	95,85%
Magyarország	4 102 385	3 669 969	52,78%	94,29%
2005.				
Dél-Alföld	531 291	498 108	52%	91,82%
Dél-Dunántúl	387 736	362 961	52%	91,20%
Észak-Alföld	569 004	589 550	49%	90,93%
Észak-Magyarország	468 387	492 007	49%	89,39%
Közép-Dunántúl	490 388	366 176	57%	93,70%
Közép-Magyarország	1 306 242	884 474	60%	94,85%
Nyugat-Dunántúl	452 306	323 841	58%	94,08%
Magyarország	4 205 354	3 517 117	54%	92,77%
2007.				
Dél-Alföld	537 963,00	485 289,00	53%	92,09%
Dél-Dunántúl	372 354,00	370 894,00	50%	90,01%
Észak-Alföld	584 927,00	566 287,00	51%	89,20%
Észak-Magyarország	483 709,00	465 444,00	51%	87,72%
Közép-Dunántúl	491 333,00	361 977,00	58%	94,98%
Közép-Magyarország	1 311 192,00	911 098,00	59%	95,26%
Nyugat-Dunántúl	456 669,00	320 273,00	59%	94,99%
Magyarország	4 238 147,00	3 481 262,00	55%	92,64%

Forrás: Munkaerő felmérés 2001, 2005, 2007

A regisztrált munkanélküliek száma és azok aránya a 15-59 éves népességen belül a vidéki térségekben jóval kedvezőtlenebb képet mutat, mint az országos átlag. A munkanélküliségi ráta emelkedésének üteme ezekben a térségekben jelentősen meghaladja az országos átlagot.

18. táblázat – Munkanélküliség a vidéki és nem vidéki térségekben

Megnevezés	Regisztrált munka-nélküliek száma összesen 2001 (fő)	Munkanél-küliségi ráta (regisztrált munkanél-küliek / 15-59 éves né-pesség) 2001	Regisztrált munkanélküliek száma összesen 2005 (fő)	Munkanél-küliségi ráta (regisztrált munkanélküliek / 15-59 éves népesség) 2005	Regisztrált munkanélküliek száma összesen 2008 (fő)	Munkanélküliségi ráta (regisztrált munkanél-küliek / 15-59 éves népesség) 2008
Magyarország	343 012	5,28%	410 649	6,33%	477 351	7,39%
Vidéki térség	220 164	7,21%	265 198	8,79%	307 109	10,25%
Nem vidéki térség	122 848	3,57%	145 451	4,19%	170 242	4,91%

Forrás: KSH TSTAR 2001, 2005, 2008

A munkanélküliségi adatok is az Észak-Magyarországi és az Észak-Alföldi régió fokozatosan súlyosbodó foglalkoztatási problémáit mutatják.

19. táblázat – Munkanélküliségi adatok regionális bontásban

Megnevezés	Regisztrált munkanélküliek száma összesen 2001. (fő)	Munkanélküliségi ráta (regisztrált munkanél-küliek / 15-59 éves né-pesség) 2001	Regisztrált munkanélküliek száma összesen 2005 (fő)	Munkanélküliségi ráta (regisztrált munkanél-küliek / 15-59 éves népesség) 2005	Regisztrált munkanél-küliek száma összesen 2008 (fő)	Munkanélküliségi ráta (regisztrált munkanél-küliek / 15-59 éves népesség) 2008
Dél-Alföld	51 529	5,91%	62 562	7,24%	72 393	8,50%
Dél-Dunántúl	44 354	6,96%	56 128	8,89%	62 061	9,99%
Észak-Alföld	82 041	8,22%	95 390	9,54%	118 912	12,02%
Észak-Magyarország	75 224	9,19%	87 665	10,86%	97 425	12,31%
Közép-Dunántúl	32 549	4,47%	36 442	5,01%	42 941	5,92%
Közép-Magyarország	35 119	1,95%	40 580	2,24%	50 344	2,74%
Nyugat-Dunántúl	22 196	3,44%	31 882	4,92%	33 275	5,17%
Magyarország	343 012	5,28%	410 649	6,33%	477 351	7,39%

Forrás: KSH TSTAR 2001, 2005, 2008

A vállalkozások száma és ezer lakosra vetített sűrűsége 2001-től 2007-ig országos és vidéki vonatkozásban is emelkedett. A vidéki térségekben tapasztalt emelkedés azonban alacsonyabb volt, és a kiinduló érték is jóval alatta van az országos átlagnak.

20. táblázat – Ezer főre jutó vállalkozások száma a vidéki térségekben

Megnevezés	Működő vállalkozások száma (db) 2001	Működő vállalkozások száma (db) 2007	1000 főre jutó vállalkozások száma 2001	1000 főre jutó vállalkozások száma 2007
Magyarország	645 881	688 058	63	68
Vidéki térség	208 141	212 902	43	46
Nem vidéki térség	437 740	475 156	82	88

Forrás: KSH TSTAR 2001, 2007

Az ezer főre jutó vállalkozások száma és növekedési mértéke is a három keleti régióban a legalacsonyabb.

21. táblázat – Ezer főre jutó vállalkozások számának regionális megoszlása

Megnevezés	Működő vállalkozások száma (átalakulásra kötelezett és megszűnő gazdálkodási formákkal együtt, év végén) (db) 2001	Működő vállalkozások száma (átalakulásra kötelezett és megszűnő gazdálkodási formákkal együtt, év végén) (db) 2007	1000 főre jutó működő vállalkozások száma (db) 2001	1000 főre jutó működő vállalkozások száma (db) 2007
Dél-Alföld	76 070	78 752	55	59
Dél-Dunántúl	57 625	58 878	58	61
Észak-Alföld	76 091	78 942	49	52
Észak-Magyarország	58 327	60 703	45	49
Közép-Dunántúl	66 832	71 177	60	64
Közép-Magyarország	247 690	270 786	88	93
Nyugat-Dunántúl	63 246	68 820	63	69

Forrás: KSH

A 2001 és 2007 közötti időszakban a bruttó hazai termék előállításában bekövetkezett változás az Észak-Magyarországi és Észak-Alföldi régiók felzárkózásának jelét mutatja. A régiók teljesítésében ugyanakkor még mindig - a korábbi adatoknak megfelelően - az Észak Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Dunántúl és Dél Alföld elmaradása olvasható ki.

22. táblázat – Egy lakosra jutó bruttó hazai termék regionális megoszlásban

Megnevezés	Bruttó hazai termék egy lakosra 2001. (1000 Ft)	Bruttó hazai termék egy lakosra 2005. (1000 Ft)	Bruttó hazai termék egy lakosra 2007. (1000 Ft)	Változás (%)
Dél-Alföld	1 064	1 478	1 688	159
Dél-Dunántúl	1 115	1 510	1 724	155
Észak-Alföld	999	1 385	1 591	159
Észak-Magyarország	969	1 431	1 619	167
Közép-Dunántúl	1 412	2 045	2 348	166
Közép-Magyarország	2 379	3 564	4 153	175
Nyugat-Dunántúl	1 574	2 161	2 480	158

Forrás: KSH, Megyei-Regionális Statisztikai Adatok Rendszere

Életminőség

A vidéki térségekben az életminőség javulásának szűk keresztmetszete továbbra is a megélhetési lehetőségek hiánya és az alacsony jövedelemszint maradt. Ennek okai többek között a vidéki lakosság az alacsony mobilitása, amely a falvak elérhetőségének (felújításra szoruló úthálózat) és a közösségi közlekedésnek a problémáiból fakad (ritkuló járatok). A másik ok a nehezedő vállalkozási körülmények mellett a megfelelően felkészült és rendszeres, jó minőségű munkavégzésre alkalmas munkaerő hiánya (több generációs munkanélküli emberek). A rendszeres szociális segélyben részesülők száma és aránya és annak változása jól érzékelteti a probléma súlyosságát. A segélyezettek száma és aránya országos és vidéki viszonylatban is jelentősen megemelkedett a vizsgált időszakban.

23. táblázat – Rendszeres szociális segélyben részesülők száma

Megnevezés	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (fő) 2001	1000 főre jutó rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (fő) 2001	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (fő) 2008	1000 főre jutó rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (fő) 2008
Magyarország	111 556	11	193 801	19
Vidéki térség	108 039	22	134 852	28
Nem vidéki térség	3 517	1	58 949	11

Forrás: KSH TSTAR 2001, 2008

2.1.2.11. NATURA 2000 és a Víz Keretirányelv teljesülése

Magyarországon a Natura 2000 hálózat területeinek javasolt jegyzékét a 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet tartalmazza. A kijelölt Natura 2000 területek mintegy 1,95 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 20,5%-a. Az Európai ökológiai hálózat magyarországi területein 467 különleges természet-megőrzési területet – összesen 1,41 millió ha - jelöltek ki, míg 55 különleges madárvédelmi területet határoztak meg 1,29 millió ha kiterjedésben. E két területtípus átfedése közel 42%. A Natura 2000 hálózat részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül (a jelölt területek 37%-a), de eddig még nem védett területek is részét képezik. A már jelenleg is védett

természeti területek több mint 90%-a bekerült a Natura 2000 hálózatba. A Magyar Közlönyben 2005 júniusában megjelent a Natura 2000 területek helyrajzi szám alapú listája, amely kapcsán észrevételt 90 napig lehetett tenni. Ezt a határidőt többször meghosszabbítva a lista 2006. december 8-án került véglegesítésre. A listát az Európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet tartalmazza. A javasolt területek – mind a madárvédelmi direktíva, mind az élőhelyvédelmi direktíva szerinti jegyzéke - az Európai Bizottsághoz benyújtásra került. 2007-ben az EU Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága a kijelölést szakmailag elfogadta, így Magyarországon a „jelölt Natura 200 területek" „jóváhagyott Natura 2000 területekké" váltak. A Natura 2000 területek Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerbe (MEPAR) történő illesztése megtörtént, amely lehatárolás alapul szolgál az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program területalapú támogatásainak kifizetésekor. A Natura 2000 területeken a kompenzációs kifizetés a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben foglalt előírások betartásának ellentételezése céljából vehető igénybe. A Natura 2000 szántóföldi területek környezetkímélő művelését a 2009-ben induló önkéntes alapon vállalható agrár-környezetgazdálkodási kifizetések teszik lehetővé.

A kompenzációs támogatás megjelenésének köszönhetően hatékonyabban megőrizhető a Natura 2000 gyepterületek természeti állapota.

Az Európai Tanács és Parlament által 2000. december 22-én hatályba lépett 2000/60/EK Víz Keretirányelv célja szerint a vizek állapotának romlását meg kell akadályozni, illetve el kell érni az Európai vizek „jó állapotát" 2015-ig. Magyarország teljes területe a Duna vízgyűjtőkerület része. A kapcsolódó fejlesztések Magyarország területén a négy nagyobb részvízgyűjtőt (Duna, Tisza, Dráva és a Balaton vízgyűjtők) és annak 17 alegységét érintik. Mind az agrár-környezetgazdálkodási, mind a bevezetendő Natura 2000 intézkedések tartalmaznak olyan előírásokat, melyek betartatásával biztosítható a nevezett vízgyűjtők területén a vizek jó állapota. A jogharmonizációs feladatok tekintetében 2003. végén két törvény módosítása történt meg (az 1995. évi LVII. tv. a vízgazdálkodásról, és az 1995. évi LIII. tv. a környezetvédelméről), továbbá 3 Korm. rendelet került elfogadásra a felszíni vizek minőségének és a vízgyűjtő-gazdálkodás szabályairól.

Az irányelv 5. cikkében foglaltak szerint 2005 márciusában benyújtásra került az Európai Bizottság felé a Duna vízgyűjtőkerület magyarországi területének jellemzőiről, az emberi tevékenységek környezeti hatásairól és a vízhasználatok gazdasági elemzéséről szóló jelentés. 2005-ben a vízfolyások esetében megtörtént a víztestek kijelölése, típusok szerinti elkülönítése, az erősen módosított és mesterséges víztestek előzetes kijelölése. Lezáródott a felszín alatti víztestek jellemzése, az emberi tevékenységek környezeti hatásainak áttekintése.

A 2007. évben társadalmi konzultáció zajlott le az Európai Unió Víz Keretirányelve szerinti vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés folyamatában az országos jelentőségű jelentős vízgazdálkodási kérdésekről. Erre alapozva készült el 2008 novemberében a Magyarország jelentős vízgazdálkodási kérdéseiről készült jelentés, melynek célja, hogy segítse a tervezést azokra a kérdésekre, megoldandó problémákra összpontosítva, amelyekre a 2009. december 22-éig elkészülő országos vízgyűjtő-gazdálkodási tervben (VGT) kell megoldást találni. Ehhez a dokumentumhoz szorosan kapcsolódva készült el 2008. év végére 'A Víz Keretirányelv hazai megvalósítása - Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási terve - Az országos terv háttéranyaga' című dokumentum, melynek célja, hogy bemutassa az országos szintű jelentős vízgazdálkodási kérdések, problémák megoldását célzó ***intézkedési javaslatokat***, koncepcionális szinten, szorosan kapcsolódva az előbb említett jelentéshez. A véleményeket és javaslatokat feldolgozva várhatóan 2009. év végére készülnek el a végleges vízgyűjtő-gazdálkodási tervek.

2.2. *Országos, regionális és ágazati politikák változásai*

Az országos, a regionális és az ágazati politikák nem idéztek elő változásokat a támogatások felhasználásában. Ennek ellenére ismertetni szükséges néhány olyan területet, amelyek a program megvalósítására hatással voltak.

2004-2007:

Az uniós csatlakozás jelentősen megváltoztatta a mezőgazdaság és vidékfejlesztés támogatási rendszerének szerkezetét, illetve a rendelkezésre álló keretek nagyságát. Alapvető fontosságúvá vált az uniós fejlesztési források minél teljesebb lekötése, a fejlesztések nemzeti és magán forrásokat is mobilizáló, összehangolt megvalósítása.

- A csatlakozással Magyarországon is életbe léptek az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti, higiéniai és élelmiszerbiztonsági feltételeire vonatkozó követelményei, amelyek új kötelezettségeket, fejlesztési irányokat jelentenek a mezőgazdasági termelők, és az élelmiszer feldolgozó vállalkozások számára egyaránt.
- A csatlakozás után Magyarország az egységes piac részévé vált, amely több termék esetében kritikus értékesítési helyzetet teremtett, jelezve a termelői és piaci szerveződések, és a raktárkapacitások szűkösségét. A piaci-termelői szervezetek és a raktárkapacitások hiánya 2004-ben jelentős gondot okozott a kiemelkedően jó gabonatermés miatt. Ez a mielőbb és hosszú távon is megoldandó feszültség (logisztikai és szervezési probléma) a mezőgazdaság egyik lehetséges (és szükséges) fejlesztési irányára hívta fel a figyelmet.
- A területi differenciálódás enyhítése érdekében változások történtek a Kormány regionális politikájában, elsősorban a döntési szintek decentralizálását, a kistérségi szerveződések összehangolt fejlesztéseit illetően.
- A Kormány foglalkoztatás politikája (Nemzeti Foglalkoztatási Akcióterv) a korszerű és konvertálható szaktudás, a képzettség megszerzését, ezáltal pedig a tevékenységek diverzifikálását, a munkahelyek megőrzését segíti.
- A fejlesztéspolitikai stratégia megalapozására 2005-ben elkészült az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK), mely célul tűzi ki, hogy 2020-ra Magyarország Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa legyen, ahol emelkedik az emberek életszínvonala, és javul életminőségük, vagyis ahol több (és jobb) a munkahely, magasabbak a jövedelmek, biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet.
- A területrendezés és területfejlesztés stratégiájának megalapozására - szintén 2005-ben – elkészült az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK). A dokumentum kijelöli az ország területfejlesztési politikájának céljait, elveit és prioritásrendszerét, amely az ország területileg harmonikus és hatékony működését és kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődését kívánja biztosítani.
- A területi differenciálódás enyhítése érdekében változások történtek a Kormány regionális politikájában, elsősorban a döntési szintek decentralizálását, a kistérségi szerveződések összehangolt fejlesztéseit illetően.
- A Lisszaboni Stratégia felülvizsgálatának kezdeményezésére a magyar Kormány 2005 októberében nyújtotta be három évre szóló Akcióprogramját az Európai Bizottságnak, ez azonban a 2006 júniusában hivatalba lépő új kormány stratégiájának megfelelően felülvizsgálatra került. A változtatások átvezetése az Akcióprogram végrehajtásáról szóló 2006. évi első jelentésben történt meg az Új Magyarország Fejlesztési Tervnek és a konvergencia-programnak megfelelően.

A Felülvizsgált Lisszaboni Nemzeti Akcióprogram céljai 2005-höz képest nem változtak, ezek megvalósítása azonban – elsősorban a makrogazdasági területeket illetően – új súlypontok mentén megy végbe. Prioritást élvez az állam egész működését átfogó reformfolyamat végrehajtása, a stabil makrogazdasági környezet megteremtése, valamint a hosszútávon fenntartható pénzügyi egyensúly biztosítása – ezek a tényezők alapozhatják meg a tartós gazdasági növekedést és a foglalkoztatás bővítését. A kiigazítás érdekében tett erőfeszítések rövidtávon negatív hatást gyakorolhatnak a foglalkoztatásra és a növekedésre, ezeket a kockázatokat minimalizálni kell. Ennek érdekében a foglalkoztatási terület kiemelt céljai *rövidtávon* a foglalkoztatás és aktivitás szintjének fenntartása, illetve az, hogy az esetleges kedvezőtlen foglalkoztatási hatások ne a leghátrányosabb helyzetűeket érintse leginkább. *Hosszabb távon* a dokumentum azzal számol, hogy a 2008-ig tartó időszak intézkedései megteremtik a makrogazdasági feltételeit annak, hogy ezt követően megindulhasson a foglalkoztatás növekedése, elsősorban a versenyszférában teremtve új munkahelyeket.

Az Akcióprogram a következő területeket nevezi meg a 2010-ig terjedő időszakra a foglalkoztatási stratégia prioritásaiként:

- az aktív munkaerő-piaci politikák szerepének megerősítése,
- célzott támogatások a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása érdekében,
- az egész életen át tartó tanulás támogatása,
- az oktatás minőségének, eredményességének és hatékonyságának javítása.

- 2007 januárjában megszületett az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (ÚMVST). Az ÚMVST-n alapuló program-dokumentum, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP), amely már részletesen, intézkedések szintjén tartalmazza az időszak agráriumra és vidékfejlesztésre vonatkozó prioritásait, 2007. február 19-én hivatalosan is benyújtásra került az Európai Bizottság részére, melyet az Európai Bizottság 2007. szeptember 19-i ülésén egyhangú szavazással elfogadott. Döntését 2007. október 24-én kiadott határozatában (CCI 2007 HU 06 RPO 001) megerősítette.
- A Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakeretet megvalósító Új Magyarország Fejlesztési Tervet az Európai Bizottság és a Magyar Kormány 2007. május 8-án a németországi Hofban ünnepélyes keretek között aláírta. Az operatív programok elfogadása 2007. július vége, szeptember eleje között megtörtént. A 2007-13-as időszakra vonatkozó tervezési dokumentumok a 2004-06-os időszak végrehajtását nem befolyásolták.
- 2007. szeptember 25-én lezárásra került a Nemzeti Halászati Stratégiai Terv (NHST), melyet 2007 októberében nyújtott be a minisztérium a Bizottság részére. A Tengeri és Halászati Ügyek Főigazgatósága 2007. december 20-án kelt levelében tájékoztatta a minisztériumot, hogy a stratégia terv jóváhagyásra került.
- Ezzel párhuzamosan került kidolgozásra 2007-ben a Halászati Operatív Program (HOP), melyet a társadalmi vita és a kormány jóváhagyása után, 2007. december 14-én küldött meg hivatalosan az FVM a Halászati Főigazgatóság részére. A HOP-ot a Bizottság 2008. szeptember 9-én fogadta el.
- 2007-ben Magyarországon újnak számító agrárkár-enyhítési rendszer került bevezetésre. Az új kárenyhítési rendszer keretében létrehozott kockázatközösséghez kárenyhítési szerződés alapján csatlakozó mezőgazdasági termelők évenként rendszeres hozzájárulást kell, hogy befizessenek a kárenyhítési alapba, amelyhez az állam legalább azonos összegű támogatást biztosít. Az így kiegészített kárenyhítési alapból történnek a keletkezett elemi károk enyhítését célzó kifizetések. Az aszálykárt szenvedett termelők, a kárenyhítési rendszerben összegyűlt és az állam által ugyanolyan összeggel kiegészített kárenyhítési alapból (1,1 milliárd Ft összeg erejéig) kárenyhítési juttatást kaphattak, amely azonban csak a kármérték 6%-át tehette ki 2007-ben.
- 2007-ben az állattenyésztés helyzetét enyhítő intézkedések kerültek bevezetésre, melyeknek értelmében 2007-ben a Bizottság által jóváhagyott támogatási konstrukciók (139/2007., illetve a 140/2007. FVM rendeletek) alapján, éves szinten a baromfi ágazatban mintegy 4 Mrd Ft, a sertés ágazatban pedig mintegy 6 Mrd Ft támogatás kifizetésére van lehetőség.
- Állategészségügyi költségek csökkentésére, meghatározott állategészségügyi intézkedések költségeinek jelentős részben történő átvállalásával új támogatási rendszer került meghirdetésre (53/2007. (VII. 2.) FVM rendelet). A támogatási rendszer eljárási rendjének változtatása, valamint a betegségek körének kiszélesítése érdekében megjelent a 148/2007. (XII. 8.) FVM rendelet, amely a bevonja a terméktanácsokat is a lebonyolításba.
- Ugyancsak az állategészségügyi költségek csökkentését szolgálja, hogy a szolgáltatások díjáról szóló 46/1999. (V. 19.) FVM rendelet módosításával megszűntek a berakodási költségekhez kapcsolódó állategészségügyi díjak mind a sertés, mind a baromfi esetében.
- A takarmány biztosítása érdekében tett intézkedések keretében a 94/2007. (IX.4.) FVM rendelet kiadásával az állattenyésztők a vásárolt és közraktárban elhelyezett takarmány után (kamat-támogatás és tárolási támogatás formájában) ún. „de minimis” támogatásban részesülhetnek.

- A 75/2003. (VII.14.) FVM rendelet módosításával egyszerűbbé, olcsóbbá vált a vágóállatok, vágás utáni minősítésének rendszere és javították az ellenőrzés hatékonyságát.
- 2007-ben új nemzeti támogatási rendszer kidolgozására és notifikációjára került sor. A támogatási rendszer átalakításával a prioritások a gazdálkodás hatékonyságának növelése, a piaci versenyképesség javítása, és a minőségi termelés feltételeinek megteremtése. A prioritások átalakítása során – az uniós rendelkezésekkel és az agrárpolitikai célkitűzésekkel összhangban – elsődlegesnek tekinthetjük az állattenyésztés fejlesztését; a versenyképes termeléshez szükséges birtokméretek kialakulásának elősegítését; a mezőgazdasági termelés korszerűsítését szolgáló beruházások ösztönzését; az élelmiszerbiztonság erősítését, és az agrármarketing tevékenység támogatását. A 2007-ben meghirdetett prioritások között első helyen szerepelt az állattenyésztés támogatása.
- A tisztán nemzeti forrásból működtetett támogatások között a jövőben jelentős arányt képviselnek majd a finanszírozást biztosító hitelprogramokhoz kapcsolódó támogatások. Ezek keretében kamattámogatás és kezességvállalás történt, kiemelt figyelmet fordítva a fagy- és aszály által sújtott gazdálkodók problémáira.
- Nemzeti forrásból kerültek támogatásra 2007-ben a termőföldvédelmi, vad- és halgazdálkodási, erdészeti, vízgazdálkodási célokhoz kapcsolódó programok. Kiemelten kezelték továbbá az agrármarketinghez, a piacra jutáshoz, a termelők piaci ismereteinek, információinak bővítéséhez kapcsolódó támogatásokat is.
- Megújításra került a „top up" rendszer. Az eddig teljes mértékben termeléshez kötötten adott nemzeti kiegészítő támogatások 2007-től már csak a KAP reform által meghatározott mértékben köthetők termeléshez, illetve adott kultúra termesztéséhez. A „top-up" rendszer korszerűsítési elvei alapján a 2007. évi jogosultság szerinti, de 2008-tól fizetendő „top-up" a termeléstől teljes mértékben elválasztott jövedelemtámogatás túlsúlyát mutatja. Ennek következményeként a 2008. évi kifizetéseknél teljes „decoupling" jellemezte a GOFR növények blokkját, a tejprémiumot, a szarvasmarha extenzifikációs támogatást, a húsmarha prémiumot, a kiegészítő anyajuh támogatást, illetve részleges termeléshez kötöttség marad a dohány, a rizs, az anyajuh támogatás, az anyatehén támogatás és az energianövény termesztés ösztönzése esetében.

2008. év

A 2008 nyarán az amerikai jelzálogpiacról kiindult és a globálissá duzzadt pénzügyi zavarok Magyarországon is éreztették hatásukat. A világgazdaságot sújtó energia-, nyersanyag- illetve mezőgazdasági ársokk ugyan 2008 őszére a lassuló világgazdasági növekedés és a jó agrártermés hatására veszített erejéből, de az árszint továbbra is tartósan magas maradt.

Magyarországon, 2008 őszén, az általános tendenciákkal ellentétben erőteljes javulás következett be az egyensúlyi mutatókban, azonban továbbra is igen magas volt a külső-, belső adósságállomány, lassult a gazdaság növekedése, és emiatt a külföldi tőkebeáramlás jelentős visszaesésének kockázatával kellett szembesülnünk.

Az egyre apadó piaci finanszírozás pótlására **a Kormány a Magyar Nemzeti Bankkal közösen 20 milliárd eurós hitelcsomagról állapodott meg az Európai Unióval,** a Nemzetközi Valutaalappal, és a Világbankkal. Ezzel párhuzamosan, összhangban az Ecofin és az Európai Tanács állásfoglalásával, a pénzügyi rendszer stabilitásának erősítését, a betétesek biztonságát és a piaci likviditás növelését szolgáló intézkedések meghozatalára is sor került.

A mérséklődő Európai konjunktúra ellenére Magyarországon kissé gyorsult a gazdasági növekedés. **A magyar gazdaság növekedési pályán tartásában a mezőgazdaságnak kitüntetett szerepe volt**. Az árutermelő ágazatok közül a mezőgazdaság teljesítménye jelentette a gazdaság legdinamikusabb tényezőjét, **az ágazat hozzáadott értéke kiemelkedő mértékben, 33,8%-al nőtt.**

A pénzügyi-gazdasági válság agrárgazdaságot érintő hatásai és a kapcsolódó intézkedései

A magyar agrárgazdaság jelenlegi és közel jövőbeni helyzetét a váratlanul bekövetkezett világméretű pénzügyi és gazdasági válság következményei jelentős mértékben rontják. Ezek között a legfontosabbak: a fizetőképes kereslet csökkenése és az ebből következő termeléskorlátozás, az energiahordozók és a termelőeszköz árak növekedése, a termelői jövedelem pozíció romlása, valamint a gazdálkodói szervezetek közötti pénzügyi kapcsolatok romlása, a nehezedő hitelhez jutás és a növekvő kamat költségek.

A **növénytermesztés** területén a válság következtében mind a kül- és belpiacon – a jó termésátlagok és termésmennyiség mellett – csökkentek az árak és lanyhult a kereslet. Egyes ágazatoknál kiéleződtek a termelés strukturális gondjai, és néhány kertészeti terméknél, például alma, dinnye, kormányzati beavatkozás vált szükségessé.

Az állattenyésztési ágazat területén (elsősorban az abrakfogyasztó ágazatokban) az egyensúly tovább romlott, a takarmányárak növekedését, a szállítási költségek emelkedését az állattenyésztők nem tudták érvényesíteni a felvásárlási árakban.

Rendkívül nehéz helyzetbe került a magyar **élelmiszeripar** és a hazai piacra termelő gazdálkodók döntő többsége alapvetően a piacvesztés és az áruház láncokhoz beérkező növekvő mennyiségű olcsó, ugyanakkor esetenként rosszabb minőségű import termékek dömpingje miatt. Kiütközött egyes termékpályák stabilitásának hiánya, továbbra is gyenge a termelői érdekérvényesítés az élelmiszerláncok agresszív üzletpolitikájával szemben. Több fontos élelmiszer feldolgozó cég csőd-, illetve felszámolási eljárás alatt van (pld. Zalabaromfi, Pápa, Nagyréde). Ez közvetlenül és közvetve több ezer beszállító, illetve család megélhetését veszélyezteti.

A kis- és középvállalkozások hitelhez jutási nehézségei (banki források szűkülése, szigorúbb hitelbírálat, kamatok drasztikus növekedése) fokozódtak. A költségnövekedések tartós és kiterjedt likviditási probléma hullámot indítottak el, melynek következtében fizetésképtelenség és csődhelyzet közeli állapot alakult ki e körben.

Tovább nehezítette a helyzetet a pénzügyi, gazdasági válság következtében a forint gyengülése (termelőeszközök áremelkedése, a beruházások drágulása, kamatok emelkedése).

A válság következményeinek enyhítésére tett intézkedések

A mezőgazdasági termékek elsődleges előállításával foglalkozó mezőgazdasági vállalkozások piaci helyzetének stabilizálására és megerősítésére nemzeti hatáskörben több kedvezményes hitel-konstrukció került meghirdetésre.

A gabonafélék és a hústermékek piacán világszerte kialakult, a magyar mezőgazdaságot is jelentősen érintő, tartósnak ígérkező költségnövekedés áthidalásához a mezőgazdaságban **kedvezményes, éven túli forgóeszköz hitelnyújtási lehetőséget teremtett meg az agrártárca** a Magyar Fejlesztési Bank Zrt. által biztosított piaci forrásból. Ez a lehetőség a költségek több évre való szétterítését segítheti több ezer állattartó gazdaságban. Ezáltal elkerülhetővé válik az ágazat, kiemelten a sertés- és baromfitartás nem kívánatos zsugorodása, a kereslet-kínálat egyensúlyának megbomlása, fékezhető az élelmiszer fogyasztói árak emelkedése.

Az **Új Magyarország TÉSZ Forgóeszköz Hitelkonstrukció** 5 milliárd forint keretösszegű, az MFB Zrt. által refinanszírozott kedvezményes forgóeszköz hitelnyújtást tett lehetővé a TÉSZ-ek számára. A hitelt a programban résztvevő pénzintézetek 3 havi EURÓIBOR + legfeljebb 4,5% végső ügyfélkamat mellett folyósítják a TÉSZ-ek részére. A hitelhez szükség esetén az Agrár Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (AVHA) legfeljebb 80%-os készfizető kezesség vállalást biztosíthat.

A mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez, fejlesztéséhez nemzeti hatáskörben nyújtott **kedvezményes hitel és lízingdíj-támogatás** igénybevételének részletes feltételeiről szóló rendelet-tervezetet az EU 2008 márciusában engedélyezte. Ennek alapján a mezőgazdasági vállalkozások azon beruházások esetében, amelyek valamilyen oknál fogva nem kerülnek be és nem támogathatók az Új

Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretében, kedvezményt vehetnek igénybe pl. új mezőgazdasági gépek és technológiai berendezések beszerzéséhez, illetve lízingbe vételéhez, meglévő állattartási férőhelyek korszerűsítéséhez, valamint mezőgazdasági termékfeldolgozást szolgáló beruházásokhoz.

Nemzeti támogatások

A 2008. évben tisztán nemzeti támogatásokra eredeti előirányzatként összesen 99,8 milliárd forint állt rendelkezésre, amely az előző évi kötelezettséggel terhelt maradvány és az évközi belső átcsoportosítások következtében 107,5 milliárd forintra módosult.

Az előirányzatból az év során **106,4 milliárd forint** került kifizetésre, melynek részletezését az alábbi táblázat foglalja össze.

24. táblázat – A 2008. évi nemzeti hatáskörben nyújtott agrár- és vidékfejlesztési támogatások (millió Ft)

Előirányzat megnevezése	2008.évi teljesítés
Erdészeti feladatok	827,6
Termőföldvédelem támogatása	370,9
Állattenyésztési feladatok	769,4
Halgazdálkodás támogatása	1,0
Vadgazdálkodás támogatása	79,5
Fejlesztési típusú támogatások	1 281,9
Folyó kiadások és jövedelemtámogatás	101 615,8
Erdőtelepítés, erdőszerkezet átalakítás	714,5
Nemzeti agrár kárenyhítés	694,9
Nemzeti támogatások összesen	106 355,5

A **költségvetési törvény FVM fejezetének Nemzeti támogatások jogcím előirányzata** alcímen összesített nemzeti támogatások **95%-a folyó kiadások és jövedelemtámogatások jogcímen teljesül**. A nemzeti támogatási programok átalakításánál kiemelt prioritásként szerepelt az állattenyésztés fejlesztése, az élelmiszerbiztonság erősítése, az agrármarketing tevékenység támogatása.

A folyó kiadások és jövedelemtámogatások előirányzatból történik a **kiegészítő területalapú támogatás (top-up),** az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes terület-alapú támogatásokhoz (SAPS) nyújtott kiegészítő nemzeti támogatás finanszírozása. A 2008. évben a 2007. évi top-up jogalapra kifizethető támogatás összegét a Kormány a 2056/2007. (III.31.) határozatában 78,0 milliárd forintban állapította meg. Az igénybevétel szabályait a 29/2007. (IV. 20.) illetve az 54/2007. (VII. 2.) FVM rendeletek tartalmazzák.

Az **anyakecske-, és anyajuhtartás** támogatása az 55/2007. (VII.2.) és az 56/2007. (VII. 2.) FVM rendeletek alapján történt. E jogcímen összesen 527,6 millió forint mezőgazdasági „de minimis" támogatást kaptak az állattenyésztők.

A folyó kiadások és jövedelemtámogatások előirányzatból történik az **állatjóléti támogatások** kifizetése, amelyre 2008. évben összesen 8.077,6 millió forint teljesítés történt, amely a 2009. évi támogatások előrehozott teljesítését jelenti. A támogatások jogszabályi alapjait a baromfi ágazatban igénybe vehető állatjóléti támogatások feltételeiről szóló 139/2007.(XI.28.), illetve a sertés ágazatban igénybe vehető állatjóléti támogatások feltételeiről szóló 140/2007.(XI.28.) FVM rendeletek határozzák meg.

A **rendezett piaci kapcsolatok kialakítása érdekében nyújtott csekély összegű (de minimis) támogatásról** szóló 41/2008. (IV. 3.) FVM rendelet alapján 2008. második felétől a sertés, a baromfi

és a tej ágazatokban támogatást igényelhettek azon termeltetők, amelyek termeltetési szerződést kötöttek az állattartókkal. A támogatási konstrukció keretében kifizetett összeg 117,5 millió forint.

Az **egyes állatbetegségek megelőzése, leküzdése jogcímen** összesen 3.100,0 millió forint kifizetés történt a 148/2007. (XII. 8.) illetve az ezt módosító 65/2008. (V. 14.) és a 95/2008. VII. 25.) FVM rendeletek alapján.

Az **állati hulla eltávolítási és ártalmatlanítási költségének támogatására** az 56/2008. (IV. 254.) FVM rendelet előírásainak megfelelően 1.117,4 millió forint kifizetésre került sor.

A **közösségi agrármarketing programokra** összesen 1.200,0 millió forint támogatás került kifizetésre. Jogszabályi alap a közösségi agrármarketing támogatások igénybevételének szabályairól szóló 66/2008. (V. 16.) FVM rendelet.

A **mezőgazdasági hitelek kamattámogatására** kifizetett összeg 9.623,0 millió forint, amely a fennálló 124,2 milliárd forint támogatott agrárhitel állomány után történt. A támogatott hitelállomány 41,1%-kal csökkent 2007. évhez képest. A csökkenés oka, hogy az Unióhoz történt csatlakozást követően csak a birtokfejlesztési hitelkonstrukció, valamint a 2007. évi fagy- és aszálykárt szenvedett termelők megsegítéséről szóló hitelprogramok keretében lehet új támogatott hitelszerződéseket kötni és a fennálló hitelek állománya pedig folyamatosan törlesztésre kerül.

2008. évben az előző időszakban bekövetkezett fagykárok miatt az almatermelők támogatásban részesültek. Az **iparialma-termesztés 2008. évi csekély összegű (de minimis) támogatásáról** szóló 128/2008. (X.1) FVM rendelet értelmében az almatermelők 1.052,6 millió forint támogatáshoz jutottak.

A **mezőőri támogatásról** a 39/2006. (V.19) FVM-PM együttes rendelet intézkedik. A támogatási konstrukció az önkormányzatok által fenntartott mezőőri szolgálat fenntartását segíti, melynek keretében az önkormányzatok 2008. évben 416,1 millió forint kiegészítő támogatáshoz jutottak.

Az agrártermelés költségeit csökkentő támogatások esetében az APEH-nél megszűnt jogcímekre, determinációkra (állatjóléti-, biológiai alapok-, szaktanácsadási-, vízügyi-, fiatal pályakezdők-, egyéb piaci támogatások stb.) az év során összesen 1.744,2 millió forintot fizetett ki az APEH.

A nemzeti agrár kárenyhítési rendszerben résztvevő termelők között megkötött **kárenyhítési szerződés** alapján 2008. évben a termelők összesen 357,1 millió forintot fizettek be a kárenyhítési kasszába. Az előző évi 20,2 millió forint összegű maradvánnyal, és a kárenyhítési törvény által előírt költségvetési támogatással együtt a 2008. évi kárenyhítés céljaira összesen 1.437,7 millió forint állt rendelkezésre, amelyből összesen 694,9 millió forint kifizetés történt.

A 2008. év mentes volt a súlyosabb, nagyobb területekre kiterjedő természeti katasztrófáktól, ennek ellenére az országban helyenként jelentkeztek nagyobb tavaszi fagyok, és a belvíz is okozott kisebb károkat három megyében. A kárenyhítő juttatásokra vonatkozó igény alig haladta meg a 100 millió forint értéket, így a kárenyhítési igények kielégítésének a mértéke 100%-os volt. Aszálykár 2008. évben nem volt. A kárenyhítő juttatásokra a 90%-os mértékű előleg kifizetése 2008. december 31-éig megtörtént (a további 10% kifizetésére az EU Bizottságának 2009. április 28-ai keltű jóváhagyását követően került sor). A 2008. évben jóváhagyott kárenyhítő juttatások összege 100,3 millió forint, amelyből a fagykár miatti kárenyhítésre 81,8 millió forint, a belvízkárok miatti kárenyhítésre 18,5 millió forint került kifizetésre. A kifizetéssel érintett termelők száma 42 volt.

2009. év

2009-ben az **agrárium gazdasági teljesítménye más ágazatokhoz képest kevésbé csökkent** a globális pénzügyi válság hatására kialakult gazdasági krízisben, ám az ágazat finanszírozása nehezebbé vált. **A recesszió miatt az agrárium fejlesztéseinek finanszírozhatósága jelenti az ágazat számára a legnagyobb gondot.** Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) projektjeinek mintegy 50 százaléka fejlesztési célú, ezért is fontos a finanszírozhatóság fenntartása.

A gondok enyhítésére a Magyar Fejlesztési Bank (MFB) tovább bővítette az **agrárvállalkozások finanszírozási lehetőségeit**. Ennek értelmében a vállalkozások számára az Új Magyarország Agrárfejlesztési Hitelprogram keretében egyszerűbbé válik a továbbiakban a pályázatok kiegészítő finanszírozása, vagyis a szükséges önerő biztosítása, melynek értelmében az agrárvállalkozások az önerő finanszírozását egy hosszú - 15 éves - lejáratú, olcsó hitellel oldhatják meg. A hitel kamata EU-Libor plusz 4 százalék, ami jelenleg 5 százalékot tesz ki.

Annak érdekében, hogy minden mezőgazdasági vállalkozás igénybe vehesse ezt a kölcsönt, feloldották azt a korlátozást, hogy a szóban forgó hitelt csak kis- és közepes vállalkozások vehetik igénybe. Így például az állattenyésztő vállalkozások is igényelhetnek ebből a kölcsönből. Az **Új Magyarország Agrárfejlesztési Hitelprogramban** az eddig jóváhagyott hitelösszeg elérte a 18,9 milliárd forintot. A hitelprogramból még rendelkezésre áll mintegy 21 milliárd forint. Ebből az összegből - ha a tényleges önerőt is számításba veszik - a későbbiekben mintegy 70-80 milliárd forint értékű beruházás valósítható meg.

A Magyar Fejlesztési Banknak jelenleg több **forgóeszközhitel-konstrukciója** is van az agrárium szereplői számára. Az Új Magyarország Agrárforgóeszköz Hitelprogramból eddig 14,5 milliárd forintot használtak fel a mezőgazdasági vállalkozások, s még további, több mint 18 milliárd forint forrás áll rendelkezésre e konstrukció keretében. Emellett az idei gabonakészletek zavartalan finanszírozása érdekében az MFB ez év december 31-ig meghosszabbította a **Gabona Forgóeszköz Hitelprogram** igénybevételi határidejét. A programban még több mint 7,6 milliárd forint szabad keret áll rendelkezésre.

Az MFB 30 milliárd forint keretösszeggel meghirdette az **Élelmiszeripari Bankgarancia Programot**. A bankgarancia célja, hogy megkönnyítse az élelmiszer-feldolgozó ágazatban működő vállalkozások számára a hitelhez jutás lehetőségét azáltal, hogy a forgóeszközhitel fedezetét az MFB államilag garantált bankgaranciájával erősítik meg. Ennek mértéke 80%. A vállalkozások igénye eddig 6,7 milliárd forint volt. A bankgarancia lehetőségét kiterjesztették a növényolajipari, valamint a zöldség- és gyümölcsfeldolgozást végző cégekre is.

2009. október közepén **több agrártámogatás kifizetése is megkezdődött**. Az EU döntése értelmében október 15-ét követően lehetett megkezdeni az uniós közvetlen, illetve a hasonló elven működő nemzeti kiegészítő támogatások kifizetését. Tizennégy tagország - köztük Magyarország is - jelezte, hogy ennek alapján előleget fizet.

Átutalásra került a tejtermelőknek a 16 milliárd forintot kitevő „tej top up” támogatás, melynek értelmében literenként egy termelő 8,30 forintot kap.

Elkezdődtek **az uniós területalapú támogatás kifizetések is**, melynek értelmében egy hektárra 42.900 forintot kapnak a gazdálkodók. Az összeg 70%-át lehet kifizetni előlegként.

November 1-jén kezdődik a gabonaintervenciós időszak is, a termelők mintegy 2 millió tonna búzát ajánlanak majd fel intervenciós átvételre. Az első felajánlott mennyiségek árát két hónap alatt tudják kifizetni a termelőknek, így ők jövő év januárjában juthatnak a pénzükhöz.

Emellett a magyar állam is vásárol fel gabonát, mintegy 200 ezer tonnát. Ezzel azoknak a gazdálkodóknak kívánnak segíteni, akik nem tudják intervencióra felajánlani terményüket. A Tartalék Gazdálkodási Intézet az akciót 24.500 forintos tonnánkénti áron hirdeti meg. Egy termelő csak maximum 3 ezer tonna termény ajánlhat fel megvételre az államnak.

A **tejpiaci gondok** megoldására Magyarország az Európai Bizottsághoz fordult, és kérte, hogy a két évvel ezelőtt eldöntött kvótaemeléseket az unió tejpiaci anomáliáinak megoldása érdekében legalább egy évig függesszék fel. Az Uniós döntés megszületéséig a magyar kormány lehetőségei szerint segíteni kívánja a magyar tejtermelőket: három hónappal ezelőtt a kormány azonnali intézkedéseket vezetett be a gondok mérséklésére, és egy **2,5 milliárd forint összértékű csomag**ot hirdetett meg. Ebben a csomagban szerepelt egyebek mellett a tejtermelők adminisztratív terheinek csökkentése, vagy a szállítási költségek elengedése, illetve egyes állatbetegségek megelőzési költségének állami átvállalása, és a tej marketig költségeinek növelése.

Ezen kívül a magyar kormány kihasználja azokat az uniós lehetőségeket, amelyek lehetővé teszik, hogy bizonyos kifizetések időpontját előre lehet hozni, így 2010. január helyett már ez év októberében megkezdték az előrehozott kifizetéseket. Emellett 2010. január 1-jétől Magyarországnak lehetősége van az összes uniós támogatás 3,5 százalékának felhasználására a piaci zavarok enyhítésére. Ezt hazánk a tejpiaci gondok orvoslására fordítja.

Magyarországon jövőre bevezetik az **egységes mezőgazdasági támogatási rendszert, az SPS-t**, melynek bevezetése jótékonyan hat majd a magyar agráriumra, ugyanis kiszámíthatóvá teszi az uniós támogatásokat a gazdálkodók számára. Az SPS bevezetését követően a támogatásokat biztosan azok kapják majd, akik a termelést végzik.

2.3. *A foglalkoztatáspolitika stratégiájának alakulása: az 1260/99/EK rendelet 9. cikke szerinti referenciakeret változása*

A magyar kormány 2005 októberében nyújtotta be három évre szóló akcióprogramját az Európai Bizottságnak, amelyet a 2006 júniusában hivatalba lépő új kormány a kiigazított konvergencia programnak megfelelően felülvizsgált. A felülvizsgált program a foglalkoztatási stratégia prioritásaiként a következő területeket nevezte meg a 2010-ig terjedő időszakra:

- az aktív munkaerő-piaci politikák szerepének megerősítése,
- célzott támogatások a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása érdekében,
- az egész életen át tartó tanulás támogatása,
- az oktatás minőségének, eredményességének és hatékonyságának javítása.

A felülvizsgált program végrehajtásának értékelése eredményeként az Európai Tanács azt ajánlotta Magyarországnak, hogy

- a költségvetési politika hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása és a gazdasági hatékonyság javítása érdekében folytassa a közigazgatás, az egészségügy, a nyugdíjrendszer és az oktatási rendszer reformját. Ebbe beletartoznak a korai nyugdíjazás további korlátozására, a rokkantsági nyugdíjban részesülő új kedvezményezettek számának csökkentésére és az egészségügyi ellátás szerkezetének folytatódó átalakítására irányuló lépések;
- a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében erősítse meg az aktív munkaerő-piaci politikákat; és csökkentse a foglalkoztatás terén jelentkező tartós regionális egyenlőtlenségeket;
- mindenki számára biztosítson hozzáférést a magas színvonalú oktatáshoz és képzéshez, emelje a készségszinteket, valamint fokozza az oktatási és képzési rendszerek munkaerő-piaci igényeknek való megfelelését.

A Felülvizsgált nemzeti akcióprogram legfontosabb célként a makrogazdasági egyensúly megteremtését jelölte meg, mint a gazdasági növekedés és foglalkoztatás növelésének előfeltételét. Az egyensúlyteremtés szempontjából az utóbbi egy év sikeres volt, mivel az akcióprogramban bemutatott intézkedéseknek köszönhetően a kiigazítás a konvergencia programban megjelölt hiánycsökkentési pálya szerint alakult. A Bizottság ajánlásainak megfelelően a hiánycsökkentés részben a költségvetés kiadásainak mérséklésével valósult meg (a gáz-, távhő- és gyógyszertámogatási rendszer változásaival, az egészségügy intézményrendszerének átalakításával, az oktatás és a közigazgatás területét érintő intézkedésekkel, a közlekedési támogatások átalakításával, illetve a közszféra béreinek átmeneti befagyasztásával). Az egyensúly fenntarthatóságát a megkezdett strukturális reformok biztosítják. A makrogazdasági egyensúlyteremtés ugyanakkor a gazdasági növekedés lassulásával járt, amit a foglalkoztatottak számának kismértékű csökkenése követett.

Az Európai Bizottság ajánlásának megfelelően 2007-ben folytatódott a közigazgatás, oktatás, egészségügy és nyugdíjrendszer reformja a fenntarthatóság és a minőségi szolgáltatások nyújtásának elvét figyelembe véve. A rokkantsági nyugdíj rendszere átalakult, a munkavégző képesség fejlesztését és a munkaerőpiaci integrációt ösztönző és segítő rendszer kialakításáról döntött a Kormány. Az

oktatás reformjához a Humánerőforrás-fejlesztés operatív program (3.1. és 3.2. intézkedése) az integrált és kompetencia alapú oktatás elterjesztésével járul hozzá.

2.4. *Az Alapok és egyéb pénzügyi eszközök közötti konzisztencia*

A Közösségi Támogatási Keret finanszírozásában az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) az Európai Szociális Alap (ESZA), az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Orientációs Részlege (EMOGA), valamint a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközök (HOPE) vesznek részt. Az egyes alapok közötti konzisztencia lehetővé teszi, hogy a végrehajtás során a támogatások, programok adta lehetőségek maximálisan kihasználásra kerüljenek. Ez a gyakorlatban az öt operatív program intézkedéseinek már a tervezés szakaszában történt összehangolását, az átfedések kiszűrését, valamint a pályázati felhívások tartalmi egyeztetését jelenti.

Az operatív programok közötti konzisztencia megvalósulását szervezetileg a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség keretében működő, a programok közös koordinációját ellátó közösségi Támogatási Keret Irányító Hatósága, és az általa rendszeresen működtetett Monitoring Bizottság biztosítja.

Technikailag a konzisztenciát az operatív programok megvalósításának nyilvántartására fejlesztett, közös informatikai hálózat, az EMIR biztosítja. Ugyanakkor az EMIR kapcsolódik az Országos Támogatási Monitoring Rendszerhez (OTMR), amely a projektenkénti támogatáshalmozódást, és a pályázók köztartozás-mentességét vizsgálja, ezáltal biztosítva ugyanazon fejlesztések több forrásból történő támogatásának kizárását.

A KTK megvalósítása során **nem merült fel** olyan gazdasági vagy szakmapolitikai változás, amely az Alapok és az egyéb pénzügyi eszközök felhasználását, illetőleg konzisztenciáját befolyásolta volna.

A Magyar Állam 2004. április 30-án egy 445 millió euró összegű hitelkeret-megállapodást (22.539 sz.) írt alá az Európai Beruházási Bankkal (EIB), amely a 2004-2006-os pénzügyi időszak Strukturális Alap támogatásokhoz kapcsolódó központi költségvetési rész finanszírozását szolgálta a Közösségi Támogatási Keret Operatív Programjait (kivéve AVOP) illetően. 2008 márciusáig a teljes hitelkeret lehívásra került.

A szintén az FVM által működtetett Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az EMOGA Garancia Részlegéből részesül finanszírozásban, és intézkedéseinek célja elsősorban a környezeti kihívásokra való válaszok megadása, illetve az átalakulás okozta gazdasági és társadalmi nehézségek enyhítésében való közreműködés. **A két terv összehangolása már a tervezés szakaszában megtörtént.** Ez alapján az egymástól való elhatárolás, a két program támogatásrendszerének átfedés-mentessége biztosított.

A két terv megvalósításának összehangolt irányítását jelentősen elősegíti, hogy mindkét terv esetén az Irányító Hatósági funkciókat az FVM Irányító Hatósági Főosztálya látja el.

Nyilatkozat 1.

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program Irányító Hatósága kijelenti, hogy Európai Tanács strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezést lefektető az 1260/1999. sz. rendeletének 17. cikkelye és 37(2)(e) cikkelye értelmében minden intézkedést megtett az adott támogatási keretek között, hogy biztosítsa a koordináció érvényesítését valamennyi strukturális támogatás vonatkozásában. Az Irányító Hatóság biztosította az AVOP–on belül megvalósuló központi fejlesztések, és pályázati programok közti koordinációt.

Az AVOP Irányító Hatóság minden intézkedést megtett az Operatív Programot finanszírozó két strukturális alap közti szinergia biztosítása érdekében.

3. A prioritások és intézkedések megvalósításában elért eredmények

3.1. *A prioritások előrehaladásának áttekintése*

Az AVOP a mezőgazdasági termelés és az élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítását, a vidéki gazdaság potenciáljának erősítését és a vidéki környezet vonzóbbá tételét tűzte ki célul. A kitűzött célokat szolgáló fejlesztések támogatása az alábbi négy prioritás keretében került megvalósításra:

- AVOP 1. prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban;
- AVOP 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása;
- AVOP 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése.
- AVOP 4. prioritás: Technikai segítségnyújtás

Az AVOP Technikai Segítségnyújtás c. prioritása/intézkedése az AVOP hatékony lebonyolítását segíti elő az általános tájékoztatás és felkészítés, a tervezés, és a fejlesztések konkrét végrehajtása során.

Intézkedések/alintézkedések számozása

A dokumentum koherenciájának érdekében, jelen fejezetben is szükséges megemlíteni az **intézkedések** - alintézkedések **számozásának** problémáját. 2003-ban, az AVOP PKD készítésénél az intézkedések/alintézkedések (1. és 3. prioritások esetében) tévesen kerültek számozásra, és ezen téves számozás alapján került kialakításra a pályázatok meghirdetésekor alkalmazott intézkedés/alintézkedés kódszámrendszer, mely az EMIR-ben is így került alkalmazásra. A hibára az első költségnyilatkozat EU Bizottsághoz történő benyújtásakor derült fény. A Bizottság kérésének megfelelően a számozást mind a PKD-ban, mind pedig a Költségnyilatkozatban javítani kellett. A záró jelentésben és jelen fejezetben szereplő egyes intézkedések számozása már a módosított helyes számozást tartalmazó PKD-nak megfelelő.

Forint és Euró alkalmazása

A Bizottság által jóváhagyott **Program-kiegészítő Dokumentum (PKD) pénzügyi táblája euróban tartalmazza az AVOP kereteket és indikatív, tervezéskori árfolyamként 255 Ft/euró alkalmazásával a Ft értékeket.**

A kötelezettségvállalásra és szerződéskötésre, illetve a kedvezményezettel történő elszámolásra minden esetben Forintban került sor. A kötelezettségvállalási keretek forint összegét a mindenkor hatályos Költségvetési Törvény rögzítette és ez alapján történt a keretfigyelés is kötelezettségvállalás előtt.

Az egyes prioritások és intézkedések eredményeinek bemutatásánál minden adat; mind a keretek – PKD tervezéskori 255 Ft/euró árfolyamon -, mind a beérkezett támogatási igény, IH döntés keretében megítélt támogatás, szerződött összeg, és a kedvezményezettek felé teljesített kifizetések adatai forintban kerültek megjelenítésre, tekintettel arra, hogy az AVOP végrehajtása során alkalmazott devizanem a forint volt, így mind a kötelezettségvállalás, mind a szerződéskötések, mind a kifizetések forintban valósultak meg.

Elszámolhatósági/jogosultsági határidő

A 2008-ban bekövetkezett pénzügyi válság következtében a gazdasági növekedés jelentősen lelassult, ez pedig közvetlen hatással volt a tagországok társadalmi-gazdasági helyzetére, ami befolyásolta, nehezítette a támogatott projektek megvalósítását, befejezését, ezért az Európai Bizottság lehetővé tette a tagállamok számára, hogy kérelmezzék **az elszámolhatóság végső határidejének módosítását 2008. december 31-ről 2009. június 30-ra történő módosítását**. Az **AVOP** Irányító Hatóság, a közösségi forráslehívás maximalizálása érdekében élt a **hosszabbítás** kérelmezésének lehetőségével, mely hosszabbítási kérelmet az **Európai Bizottság C(2009) 1133 sz. határozatában**

hagyott jóvá. A fentiek értelmében az AVOP jogosultsági határideje 2009. június 30-ra változott, ami azt jelenteti, hogy **minden kedvezményezett által 2009. június 30-ig pénzügyileg is teljesített számla jogosult** támogatásra.

3.1.1 Pénzügyi terv és megvalósulás

Az AVOP megvalósításához rendelkezésre álló **közkiadás keret 422,8 M euró.** A lebonyolítás első 2-3 éve többségében a pályáztatás időszakát jelentette, ekkor volt lehetőség a legtöbb prioritás esetében a pályázatok benyújtására. 2006. évtől kezdve a legtöbb pályázat esetében – a szerződés megkötése után - a megvalósítás volt a cél.

Az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Program nagyon nagy érdeklődést váltott ki a magyarországi agrár- és vidékfejlesztés szereplői körében. A rendelkezésre álló támogatási keret prioritások közötti megoszlása egyúttal szemlélteti a megoldandó feladatok súlyát, nagyságrendjét, és ebből eredően a megvalósítás forrásigényét is.

Az **1. prioritás** az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program legjelentősebb prioritása. Az 1. prioritás keretében a versenyképes mezőgazdasági alapanyag-termelést megalapozó beruházások, képzések valósulhattak meg. Az Európai Unió támogatásával a SAPARD program keretében kezdődtek meg a fejlesztések, amelyekben jelentős lemaradások voltak a nyugat-Európai versenytársakhoz képest, illetve a tőkehiány következtében a környezetvédelmi követelmények sem teljesültek maradéktalanul. A SAPARD program nyújtott először pénzügyi támogatást azon beruházások elvégzéséhez, amelyek a műszaki és minőségi felzárkózást segítették. Ennek folytatásaként az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Program elindításával lehetőség nyílt a szektor számára a megkezdett fejlesztések folytatására, illetve új beruházások indítására. A célok meghatározásakor a Program kidolgozói nagy hangsúlyt fektettek a folytonosságra, amelyet az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program is tovább visz, felhasználva az előző két program tapasztalatait. A prioritáson belül az intézkedések megvalósítására szánt keretösszeg legnagyobb része a 2004-2006. közötti időszakban lekötésre került. Az azóta eltelt időszakban a megvalósításra helyeződött a hangsúly.

Az előzetesen tervezettől eltérően 2008-ban ismételten megnyitásra került a halászati ágazat strukturális támogatását célul kitűző **1.2 intézkedés**, melynek oka, hogy a korábbi pályázati lehetőség keretében benyújtott és szerződött pályázatok megvalósítása nem eredményezett a tervezettnek megfelelő forrásfelhasználást, így a HOPE források felhasználásának biztosítása érekében többlet-kötelezettségvállalási kerettel növelt forráskeret megnyitására került sor.

Az AVOP **2. Prioritás** nyújtotta fejlesztési lehetőségek iránt már az induláskor jelentős érdeklődés volt tapasztalható, a teljes keret túlnyomó része 2005-ben lekötésre került, így az intézkedés pályázati lehetőségét még abban az évben felfüggesztették.

A **3. prioritás** esetében meghirdetett intézkedésekre - váltakozva ugyan, de - szinte az egész Program időszaka alatt lehetőség volt pályázatok benyújtására. Ezen intézkedések célja a vidéki térségekben kialakult gazdasági és társadalmi hátrányok csökkentése, ezen belül a vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi helyzetének javítása, a vidék építészeti, kulturális és természeti értékeinek megőrzése, a vidéki térségek településképének fejlesztése. A 3. prioritás intézkedései iránti érdeklődés, illetve a rendelkezésre álló források magas felhasználási szintje igazolja, hogy az intézkedések valós szükségleteket fogalmaztak meg, illetve egyes intézkedések esetén az igények jóval meghaladták a Program kínálta pénzügyi lehetőségeket.

25. táblázat – Az AVOP prioritásainak pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
Összesen	2004-2006	422 836 087 (5 730 918)	317 218 751 (4 389 882)	105 617 336 (1 341 036)	446 928 098 (5 730 918)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		241 094 964 (5 730 918)	180 912 913 (4 389 882)	60 182 051 (1 341 036)	326 219 005 (5 730 918)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		59 196 895	44 397 671	14 799 224	88 795 343
3. Vidéki térségek fejlesztése		112 008 511	84 006 380	28 002 131	31 913 750
4. Technikai segítségnyújtás		10 535 717	7 901 787	2 633 930	0

** a kötelező saját forrás (saját erő): HOPE esetében
Forrás: AVOP PKD

A teljes periódusban rendelkezésre álló keret Európai Unió által biztosított összegének - **317,2 M euró -** meghatározó része, 98,6%-a - 312,8 M euró - az EMOGA forrásaiból származik. A HOPE forrásaiból finanszírozott 4,4 M euró támogatás mindössze a teljes EU támogatás 1,4%-át adta. A HOPE forrásai célzottan kizárólag az 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása" intézkedés keretében beérkezett pályázatok támogatására voltak felhasználhatók.

A fenti táblázatból látszik a rendelkezésre álló **támogatási keret prioritások közötti megoszlása, amely egyúttal szemlélteti a megoldandó feladatok súlyát, nagyságrendjét,** és ebből eredően a megvalósítás forrásigényét is. A program célkitűzéseinek megfelelően az AVOP forrásaiból legnagyobb arányban (57,0%) a gazdasági teljesítmény növelését célzó 1. prioritás: „A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban" részesült. A 2. prioritás: „Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása" a teljes forrásallokációból 14%-os, míg a 3. prioritás: „A vidéki térségek fejlesztése" pedig 26,5%-os részarányt képviselt. A program végrehajtását, megvalósítását elősegítő 4. prioritás: a „Technikai Segítségnyújtás" intézkedésre a rendelkezésre álló források 2,5%-a került felhasználásra.

Kötelezettségvállalás/abszorpció

Az AVOP IH kötelezettségvállalással, illetve szerződéssel lekötötte az AVOP PKD pénzügyi tervében az egyes intézkedésekre/alintézkedésekre allokált teljes közkiadás keretet.

Az AVOP források maximális felhasználása érdekében, az AVOP IH a kötelezettségvállalások során alkalmazta a többlet-kötelezettségvállalás technikáját. A többlet-kötelezettségvállalási keret nemzeti forrásból – a mindenkor hatályos Költségvetési Törvényben foglaltak szerint - került biztosításra. Az AVOP végrehajtási időszakában mindösszesen **az AVOP közkiadás kerete 12%-ának megfelelő többlet-kötelezettségvállalási keret került biztosításra és lekötésre.**

Kifizetések

Az AVOP esetében a projektek megvalósításának biztosítása érdekében a támogatási összeg 25%-ának megfelelő előleg biztosítására is sor került nemzeti forrás terhére. Jelen fejezetben szereplő kifizetési adatok a kedvezményezett részére kifizetett összes támogatást tartalmazzák (előleg és utólagos számla alapú finanszírozás), így egyes kedvezményezettek számlával el nem számolt előleg összegét is tartalmazzák. A kifizetések részletes megbontását (számla alapú utólagos finanszírozás, előleg folyósítás, számlával utólagosan elszámolt előleg összege) a záró jelentés Pénzügyi Fejezete tartalmazza.

26. táblázat – Az AVOP prioritások eredményei (2004-2009) (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
		db	db	db	db
ÖSSZESEN	2004-2009	11 171 (86)	7 228 (55)	7 041 (53)	6 583 (51)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		4 626 (86)	2 990 (55)	2 940 (53)	2 827 (51)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		361	155	150	142
3. Vidéki térségek fejlesztése		6 037	3 939	3 807	3 473
4. Technikai Segítségnyújtás		147	144	144	141

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek darabszáma

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az AVOP keretében meghirdetett pályázati felhívásokra a teljes időszakban összesen 11.171 db pályázat került benyújtásra 199,51 Mrd Ft támogatási igénnyel. Mind összegben, mind a pályázatok száma tekintetében a várakozásokat jóval meghaladta a teljesülés. A program sikerességét jól mutatja, hogy a rendelkezésre álló keret közel duplájára érkezett pályázat, és ez az arány minden prioritás esetében egységesen megmutatkozott. Ez a magas arány a program által meghirdetett célok, illetve a pályázati rendszer iránti magas érdeklődést igazolja.

A pályázatok legnagyobb része a 3. prioritás intézkedéseire érkezett, mivel a vidéki térségek fejlesztésére meghirdetett intézkedések kisebb volumenű projekteket képviseltek, így a beérkezett támogatási igények alapján ez a prioritás csak a 2. legnagyobb volt az AVOP-on belül.

A 2. és a 4. prioritás a már említett 1. és 3. prioritáshoz képest jóval kisebb nagyságrendet képviselt a pályázatok darabszámát tekintve. A 2. prioritás esetében a várakozásokhoz képest így is jóval több támogatási igény érkezett, mivel ez a tengely főleg nagyobb összegű fejlesztési beruházásokat célzott meg, illetve a pályázati kritériumrendszernek egy szűkebb célcsoport tudott csak eleget tenni. A tervezett forrás és a beérkezett igény közötti számottevő különbség miatt jelentős számú pályázat került elutasításra.

A pályáztatás sikerességét mutatja, hogy a kiválasztott – IH által támogatást nyert – pályázatok túlnyomó része sikeresen befejeződött.

27. táblázat – Az AVOP prioritások eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
		Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
ÖSSZESEN	**2004-2009**	199,50 (3,17)	122,33 (1,79)	116,25 (1,56)	109,22 (1,45)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		106,02 (3,17)	72,42 (1,79)	68,57 (1,56)	64,51 (1,45)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		35,22	16,63	15,44	14,55
3. Vidéki térségek fejlesztése		55,52	30,59	29,50	27,39
4. Technikai Segítségnyújtás		2,75	2,68	2,74	2,77

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek összege
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A beérkezett igény döntő többsége az 1. prioritáshoz kapcsolódik. A Program ezen prioritásában a pályázók többségében mezőgazdasági gépvásárlásokat tudtak megvalósítani a támogatásból, amely biztosítani tudta a versenyképességük növeléséhez szükséges hatékonyságjavítást.

Fontos megjegyezni, hogy az AVOP keretében a 2004. és 2005. évben a többi prioritással összehasonlítva a 3. prioritás iránt jóval alacsonyabb érdeklődés mutatkozott, mely döntően két AVOP intézkedésnek volt tudható: a diverzifikáció intézkedés specialitásának, illetve a LEADER+ intézkedés helyi vidékfejlesztési tervének megvalósítására kiírt pályázati felhívások időbeli csúszásának. A 2006-2007. években azonban a pályázati lehetőségek bővítésének, a források megnyitásának, illetve a tájékoztatásnak köszönhetően az érdeklődés a várakozásokat jóval meghaladta.

A 2. prioritás esetében fontos megjegyeznünk, hogy az utólagosan bekövetkező szerződés visszavonások miatt – ahol a pályázó a megvalósítás, illetve a működtetés időszakában nem tud(ott) megfelelni minden feltételnek – az eredetileg ezen prioritásra allokált keret felhasználása kockázatos, a 10%-os rugalmassági küszöb alkalmazhatósága miatt ennek az AVOP egészének forrásfelhasználására nincs hatása.

A fentiekben leírt eredmények a Program életciklusának megfelelően, a támogatási összegben bemutatott eredmények esetében is megfigyelhetőek. Azonban az arányok egy kicsit változtak azáltal, hogy a 3. prioritásnál a támogatási igények egységnyi értéke jóval alacsonyabb volt, mint az 1. vagy a 2. prioritás esetében.

28. táblázat – A tervezett közkiadások és beérkezett támogatási igények összegének megoszlása az AVOP prioritások között (2004-2009) (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Tervezett közkiadás		Beérkezett igény	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
Összesen	107,83	100	199,50	185%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	61,48	100%	106,02	172%
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	15,10	100%	35,22	233%
3. Vidéki térségek fejlesztése	28,56	100%	55,52	194%
4. Technikai segítségnyújtás	2,69	100%	2,75	102%

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg
Tervezett közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon

Az 1. prioritás esetében a beérkezett pályázatok támogatási igénye jóval meghaladta a tervezett forrásallokációt, amelyet az 1.1 „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedésre beérkezett jelentős számú és támogatási igényű pályázat indokol.

A 2. prioritásra beérkezett támogatási igény szintén meghaladta az előzetes forrásallokációt.

A 3. prioritás intézkedésein belül az egyes alintézkedések esetében túligénylés (falufejlesztés, LEADER+) mutatkozott a beérkezett támogatási igény tekintetében, míg a más alintézkedés (diverzifikáció) iránti érdeklődés alatta maradt a tervezettnek, amely intézkedésen belüli, alintézkedések közötti forrásátcsoportosítást vont maga után. Összességében a prioritás iránt megmutatkozó igény ennek ellenére a teljes időszakra nézve jóval meghaladta a tervezéskori várakozásokat.

A Technikai Segítségnyújtás forrásai iránti igény esetében elmondható, hogy 2008. év végére a teljes keret felhasználásra került.

3.1.1.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

Az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Program első három évében a pályáztatás és az elbírálás az intézkedések többségében lezajlott. A 2007-től kezdődő időszakban a hangsúly a projektek megvalósítására, a kifizetésekre és az ellenőrzésekre helyeződött.

A 2008. évben – az összes intézkedés közül – már csak „A halászati ágazat strukturális támogatása” c. intézkedésre lehetett pályázni azzal a megkötéssel, hogy a projektek megvalósításának 2008. év végéig le kell zárulnia. A rövid határidő ellenére 10 pályázat érkezett be, majd egy visszalépést követően 9 projekt valósult meg a 2008. évben. A Technikai Segítségnyújtás intézkedés esetében 1 db pályázat került benyújtásra, amely a sikeres elbírálás után még 2008-ban megvalósításra került.

29. táblázat – Az AVOP prioritások eredményei (2008) (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
		db	db	db	db
ÖSSZESEN	**2008**	11 (10)	132 (9)	232 (9)	2 681 (18)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		10 (10)	9 (9)	9 (9)	224 (18)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		0	0	0	17
3. Vidéki térségek fejlesztése		0	122	222	2 432
4. Technikai Segítségnyújtás		1	1	1	8

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek darab száma
Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A Program életciklusából adódóan - azaz, hogy a 2008-2009. időszakában már csak a megvalósítás és az ellenőrzés feladata maradt a legtöbb pályázat esetében – a hangsúly a projektek kifizetésére, és befejezésére helyeződött. Mivel az 1. és a 2. prioritás esetében a pályázatok nagy része már megvalósult, így a 3. azaz a „Vidéki térségek fejlesztése" prioritásnál volt a legtöbb folyamatban lévő projekt, így kifizetés (2.432 darab) is. Ez ugyanakkor az a prioritás, ahol a korábban beérkezett pályázatok esetében még IH vezetői döntéshozatalra és szerződéskötésre is jelentős számban került sor.

30. táblázat – Az AVOP prioritások eredményei (2008) (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
		Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
ÖSSZESEN	**2008**	0,25 (0,24)	1,1707 (0,15)	1,3407 (0,15)	13,22 (0,38)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		0,24 (0,24)	0,15 (0,15)	0,15 (0,15)	4,57 (0,38)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		0,00	0,00	0,00	1,76
3. Vidéki térségek fejlesztése		0,00	1,02	1,19	6,73
4. Technikai Segítségnyújtás		0,00	0,0007	0,0007	0,16

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek összege
Forrás: EMIR 2008.december 31. támogatási összeg

2009. tekintetében az 1. prioritás 1.2 alintézkedése esetében került sor szerződéskötésre 2 pályázat esetében, a szerződés aláírásának elhúzódása miatt 0,02 Mrd Ft támogatási összegben. Kifizetések tekintetében az 1. prioritás esetében 0,69 Mrd Ft összegű kifizetésre került sor 30 db pályázat esetében. A 2. prioritás vonatkozásában nem történt 2009-ben kifizetés, de a 3. prioritás 186 db pályázata esetében 0,72 Mrd Ft összegű kifizetésre került sor, míg a 4. prioritás 2 pályázata esetében további 0,02 Mrd Ft került kifizetésre. Ezáltal 2009-ben mindösszesen 218 db pályázat esetében került sor kifizetésre összesen 1,44 Mrd Ft támogatási összegben.

3.1.2. Regionális megoszlás

A következő táblázatok az AVOP-ra beérkezett pályázatok regionális megoszlását mutatják be.

31. Táblázat – Az AVOP-ra beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (2004-2009) (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**11 171**	**7 228**	**7 041**	**6 583**
Nyugat-Dunántúl	1 375	1 017	985	937
Közép-Dunántúl	974	605	587	560
Közép-Magyarország	1 101	624	616	584
Dél-Dunántúl	1 535	925	919	877
Észak-Magyarország	1 778	1 133	1 078	937
Észak-Alföld	2 338	1 629	1 574	1 458
Dél-Alföld	2 070	1 295	1 282	1 230

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A regionális megbontás elemzésekor elmondhatjuk, hogy a teljes Program esetében megfigyelhető a mezőgazdasági szektorban tapasztalható jelentős regionális eltérés. A SAPARD Programhoz hasonlóan az AVOP-nál is látszik, hogy az alföldi régiók vállalkozásai jóval nagyobb számban érdeklődtek a különböző intézkedések és az általuk nyújtott fejlesztési lehetőségek iránt, mint például a közép–magyarországi vagy a dunántúli régiók. Ezt mutatja mind a beérkezett pályázatok száma, mind pedig a megvalósult pályázatok száma.

32. táblázat – Az AVOP-ra beérkezett és támogatott pályázatok támogatási értékének regionális megoszlása (2004-2009) (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	199,50	122,33	116,25	109,22
Nyugat-Dunántúl	18,68	13,32	12,79	12,16
Közép-Dunántúl	18,28	9,78	8,98	8,47
Közép-Magyarország	24,62	13,41	12,87	11,91
Dél-Dunántúl	26,84	16,85	16,21	15,58
Észak-Magyarország	26,64	13,97	13,41	12,29
Észak-Alföld	45,41	30,32	28,30	26,54
Dél-Alföld	39,04	24,67	23,69	22,27

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A teljes időszakban beérkezett és feldolgozott pályázatok regionális megoszlása támogatási értékben a naturális adatokkal azonosan alakult. Minden egyes pályázati időszak esetében a beérkezett vagy felhasznált keretösszeg az Észak-alföldi és Dél-alföldi régióban a legmagasabb.

3.1.3 A pályázatok minősége

Az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Program keretében beérkezett pályázatok közül összesen 4166 db pályázat (azaz 37%) volt sikertelen.

A visszalépések mögött többféle ok húzódik meg, például a külső körülmények, a gazdálkodás feltételeinek változása - ami esetenként befolyással bírt a jogosultsági kritériumok teljesítésére -, pénzügyi okok (saját erő hiánya), a pályáztatás folyamatának időbeli elhúzódása miatt bekövetkező érdekvesztés, stb.

A visszavonás (MVH által) oka határidő túllépés, a szerződéskötéshez szükséges dokumentumok pl. hitelszerződés, szakhatósági engedélyek benyújtásának elmulasztása volt.

Az alábbi táblázatok a beérkezett sikertelen pályázatok számát és támogatási igényét szemléltetik.

33. táblázat – Az AVOP prioritásaira beérkezett pályázatok sikertelensége (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése		Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
		db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Összesen	2004-2009	11 171 (86)	2 023 (10)	100%	514 (13)	100%	1233 (0)	100%	292 (1)	100%	104 (3)	100%	4166 (27)	100%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		4 626 (86)	818 (10)	40%	144 (13)	28%	655 (0)	53%	93 (1)	30%	25 (3)	16%	1735 (27)	41%
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		361	53	3%	81	16%	49	4%	7	2%	5	5%	195	5%
3. Vidéki térségek fejlesztése		6 037	1 152	57%	289	56%	529	43%	191	67%	74	79%	2 235	54%
4. Technikai segítségnyújtás		147	0	0%	0	0%	0	0%	1	0%	0	0%	1	0%

* ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek db-száma
Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

34. táblázat – Az AVOP prioritásaira beérkezett pályázatok sikertelensége (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése		Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
		Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	2004-2009	199,50 (3,17)	32,76 (0,76)	14,36 (0,65)	29,45 (0)	3,46 (0,03)	1,96 (0,11)	81,99 (1,55)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		106,02 (3,17)	15,34 (0,76)	4,28 (0,65)	14,11 (0)	2,37 (0,03)	0,78 (0,11)	36,88 (1,55)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		35,22	4,19	7,32	6,54	0,30	0,85	19,20
3. Vidéki térségek fejlesztése		55,52	13,22	2,76	8,80	0,77	0,33	25,88
4. Technikai segítségnyújtás		2,75	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,02

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek támogatási összege
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

3.1.3.1 Pályázatok minősége (2008-2009)

35. táblázat – Az AVOP prioritásaira beérkezett pályázatok sikertelensége (2008) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése		Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
		db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Összesen	2008	11 (10)	0 (0)	0%	4 (1)	100%	3 (0)	100%	105 (0)	100%	11 (0)	100%	123 (1)	100%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		10 (10)	0 (0)	0%	1 (1)	25%	0 (0)	0%	0 (0)	0%	1 (0)	9%	2 (1)	2%
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		0	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	9%	1	1%
3. Vidéki térségek fejlesztése		0	0	0%	3	75%	3	100%	105	100%	9	82%	120	97%
4. Technikai segítségnyújtás		1	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

* ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek db-száma
Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

36. táblázat – Az AVOP prioritásaira beérkezett pályázatok sikertelensége (2008) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése		Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
		Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	2008	0,25 (0,24)	0 (0)	0,12 (0,1)	0,01 (0)	0,37 (0)	0,11 (0)	0,61 (0,1)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban		0,24 (0,24)	0 (0)	0,10 (0,1)	0 (0)	0 (0)	0,03 (0)	0,13 (0,1)
2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02
3. Vidéki térségek fejlesztése		0,00	0,00	0,02	0,01	0,37	0,06	0,46
4. Technikai segítségnyújtás		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

** ()-ben szerepel a HOPE forrásait érintő projektek támogatási összege
Forrás: EMIR 2008.december.31. támogatási összeg

2009. tekintetében már nem elemezhető a pályázatok minősége, tekintettel arra, hogy ekkor már csak a projektek megvalósítására, zárására került sor.

3.1.4. A kedvezményezettek típusai

Az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Programra beérkezett és szerződött pályázatok esetében Program szinten nincs jelentős különbség a pályázók típusai szempontjából.

A jelentős különbségek inkább az egyes prioritások esetében figyelhetőek meg:

Az 1. prioritás esetében a pályázók 86% a mikro-, kis- és középvállalkozásokból került ki, hiszen a prioritás céljainak meghatározásában főleg ezen vállalkozások támogatása volt az alapvető szempont.

A 2. prioritás esetében az intézkedés a közép- és nagyvállalatok számára, azaz az élelmiszer feldolgozóipar versenyképességének javítására nyújtott támogatást.

A Vidéki térségek fejlesztése prioritás esetében – az 1. prioritáshoz hasonlóan – a kisebb vállalkozások támogatása volt a cél, bár ebben az esetben a non-profit szervezetek is forrást kaphattak fejlesztési céljaik megvalósítására.

37. táblázat – Az AVOP prioritásokra szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társasági típus szerinti megoszlásban (2004-2009) (Mrd Ft, db, %)

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	Összesen			1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban			2. Élelmiszer-feldolgozás modernizálása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	116,25	7 041	100	68,57	2940	100	15,44	150
Belföldi természetes személy	7,68	8,92	1 025	6,78	4,65	445	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	31,85	37,02	2 176	42,77	29,33	1580	20,79	3,21	27
Kisvállalkozás	15,50	18,02	652	19,85	13,61	412	11,98	1,85	34
Középvállalkozás	20,02	23,27	497	23,83	16,34	399	41,13	6,35	65
Nagyvállalkozás	6,58	7,65	104	5,16	3,54	75	25,19	3,89	23
Non-profit szervezet AH-on belül	15,51	18,03	1 801	0,88	0,60	17	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	2,87	3,34	786	0,73	0,50	12	0,91	0,14	1

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3. Vidéki térségek fejlesztése			4. Technikai segítségnyújtás		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	29,50	3807	100	2,74	144
Belföldi természetes személy	14,13	2,56	538	62,41	1,71	42
Mikrovállalkozás	14,95	4,48	569	0,00	0,00	0
Kisvállalkozás	5,41	2,56	206	0,00	0,00	0
Középvállalkozás	0,87	0,58	33	0,00	0,00	0
Nagyvállalkozás	0,16	0,22	6	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on belül	44,18	16,40	1682	37,59	1,03	102
Non-profit szervezet AH-on kívül	9,15	2,70	773	0,00	0,00	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

3.1.4.1. A kedvezményezettek típusai (2008-2009)

A kedvezményezettek típusai szerinti megbontásnál elmondhatjuk, hogy mivel 2008-ban csak az 1. és a 3. prioritás esetében volt szerződéskötés, így ennek a két prioritásnak a tapasztalatait lehet elemezni.

A 2008. évben az 1. prioritás esetében csak az 1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása intézkedésre lehetett pályázatokat benyújtani, a többi intézkedésnél a projektek kifizetései, megvalósítása, illetve ellenőrzése zajlott.

A szerződött pályázók (9) közül négy halászattal foglalkozó kisvállalkozás, három közép-vállalkozás (halászat, haltenyésztés, húsfeldolgozás tevékenységekkel) egy halfeldolgozó kisvállalkozás, és egy haltenyésztési mikrovállalkozás. A megítélt támogatás nagysága a pályázók számával fordítottan arányos. Az egyetlen mikrovállalkozás 0,053 Mrd Ft–ról, a két középvállalkozás 0,05 Mrd Ft-ról, az öt kisvállalkozás 0,045 Mrd Ft-ról írt alá támogatási szerződést.

A 3. prioritás esetében, a 3.1, a 3.2 és a 3.4 intézkedésnél történt 2008-ban szerződéskötés. A szerződéskötések többségének kedvezményezettjei a non-profit szervezeteket, illetve a kis és mikrovállalkozásokat képviselték, amely elsősorban az intézkedések jellegéből és a kitűzött céljaiból adódik.

3.1.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A Program teljes időszakában kötött szerződések összességében 116,25 Mrd Ft támogatás nyújtása mellett, 276,01 Mrd Ft projekt összköltségű fejlesztések megvalósítását tették lehetővé.

38. táblázat – Az AVOP prioritásokra 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
Összesen	276,01	100	159,76	100	116,25	100
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	179,24	65%	110,67	69%	68,57	59%
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	48,49	18%	33,05	21%	15,44	13%
3. Vidéki térségek fejlesztése	45,54	16%	16,04	10%	29,50	25%
4. Technikai segítségnyújtás	2,74	1%	0,00	0%	2,74	2%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A támogatás intenzitás intézkedésenként eltérő mértékben lett meghatározva, ehhez igazodott a pályázók saját forrás része. Az AVOP által célzott fejlesztési célokkal összhangban az 1. és 2. prioritás esetében valósultak meg a legnagyobb összköltségű projektek és saját forrásigényű projektek.

Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele(2008-2009)

A 2008. évben csak az 1. (halászati ágazat) és a 3. prioritás esetében mutatható be a szerződött pályázatok támogatási összeg forrásösszetétele.

39. táblázat – Az AVOP prioritásokra 2008-ban szerződött pályázatainak pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
Összesen	2,69	100,0%	1,34	100,0%	1,34	100,0%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	0,35	13,0%	0,20	14,9%	0,15	11,2%
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,00	0,0%
3. Vidéki térségek fejlesztése	2,34	87,0%	1,14	85,1%	1,19	88,8%
4. Technikai segítségnyújtás	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,00	0,0%

Forrás: EMIR 2008. december 31.

Az első prioritás esetében a 2009-ben kötött szerződések összes kiadása 0,03 Mrd Ft, a saját forrás 0,01 Mrd Ft, míg a támogatási összeg 0,02 Mrd Ft volt.

3.1.6 A program indikátorok

Az AVOP célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő indikátorok teljesülésével válik mérhetővé. Az indikátorokkal jelzett változások számszerű meghatározása a helyzetértékelés, a kitűzött célok és a rendelkezésre álló pénzügyi források figyelembevételével történt.

A Program indikátorainak elemzése előtt, külső szakértő segítségével megtörtént az indikátoradatok pályázati szintű ellenőrzése. Az ellenőrzés során felfedezett adathiányosságok esetében kiegészítő adatbekérésre került sor a kedvezményezettektől. Az adatszolgáltatás, illetve az EMIR-ben történő rögzítés típushibáinak többsége korrigálásra került.

A jelentésben szereplő indikátorok a hatályos szerződéssel rendelkező pályázatok tényadatainak EMIR-be történő feltöltése után kerültek összesítésre az EMIR 2009. június 9-i adatbázisából.

40. táblázat – Program indikátorok (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Változás mértéke (2004-2006)	Megvalósult eredmény
Output	A mezőgazdasági és egyéb diverzifikációs tevékenységek támogatásával létrehozott és megtartott munkahelyek száma (darab)	3.500	20.237
Hatás	A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének növekedése, % (változatlan áron, 2000-2003 évek átlaga = 100%)	1,5	0,5
	A foglalkoztatási szint növekedése a vidéki térségekben, % (2001. évi = 100%)	1	1,57
	Az elvándorlás mérséklődése a vidéki térségekből, % (2000-2003. évek átlaga = 100%)	2	-4,34
	A környezetterhelés csökkenése (szöveges)		Lásd lejjebb szöveges elemzés
	A vidéki térségekben élő hátrányos helyzetűek életminőségének javulása (szöveges)		Lásd lejjebb szöveges elemzés

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A mezőgazdasági és egyéb diverzifikációs tevékenységek támogatásával létrehozott és megtartott munkahelyek száma (darab)

A mezőgazdasági és egyéb diverzifikációs tevékenységek támogatásával létrehozott és megtartott munkahelyek száma kalkulációjánál az EMIR-ben rögzített, ide vonatkozó adatok kerültek felhasználásra. Ez az adat összes darabszám tekintetében mutatja meg a változás mértékét, és nem használja fel a munkaidőegységekből előállított különböző kalkulált adatokat, mint például az AWU vagy az FTE. A kedvezményezettektől beérkezett adatok vizsgálata után elmondhatjuk, hogy a fentiekben szerepeltetett 20.237 db munkahely létrehozása vagy megtartása egyértelműen a Program keretében felhasznált támogatások hatékonyságát, sikerességét bizonyítja, tekintettel arra, hogy az eredendően a program tervezésekor kitűzött célt jelentősen felülmúlta az elért eredmény.

A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének növekedése, % (változatlan áron, 2000-2003 évek átlaga = 100%)

A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének növekedése hatásindikátor értékének meghatározásánál több tényező együttes változását kellett értékelni. A gazdasági növekedés a 2007-2009. időszakban jelentősen megtorpant. Ez a változás – amely világviszonylatban is megfigyelhető – a mezőgazdaság szinte minden területére kihatott. A 2004-2006. közötti időszakban – összgazdasági értelemben, illetve az egyes iparágak esetében is – a gazdasági helyzet sokkal stabilabb képet mutatott. A 2004-es évben 4,9% volt a GDP, míg 2008-ra a növekedés nemzetgazdasági viszonylatban 1% körül volt. Figyelembe véve az inflációt, ez jelentős gazdasági visszaesést jelent. Továbbá, ez a kép sokkal negatívabb a közép- és nagyvállalatok esetében, ahol a társaságok az eddig meglévő pénzügyi stabilitásukat vesztették el. A fenti hatások adnak magyarázatot a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének fent szerepeltetett tényértékére, ami a tervezett értéket jelentősen alul teljesíti.

A foglalkoztatási szint növekedése a vidéki térségekben (2001. évi = 100%)

Az AVOP-ban a vidéki térség, mint támogatási célterület, település szinten került lehatárolásra (120 fő/km^2 alatti vagy 10 ezer fő alatti települések alkotják) ezért a vidéki térségeket jellemző mutatók is település szinten kell, hogy rendelkezésre álljanak. Településszintű foglalkoztatási adatok a népszámlálás adatsoraiban találhatók (2001), ezért a viszonyítási alapot meg tudjuk adni, azonban a teljesülés évére (2008) nincs település szintű foglalkoztatási adatunk. Az adat, amelyet az alapadathoz viszonyítani tudunk, az a program teljes időszakában az összes intézkedés keretében létrehozott munkahelyek száma. Ez a viszonyítás azonban torzít, mert nem tartalmazza a munkahelyek megszűnését, illetve a 2001-2008-ig a vidéki térségekben történő változást (települések szétváltak, összeolvadtak, lakosságszámuk és népességük változott) sem.

A 2001-ben a vidéki térségekben a foglalkoztatottak száma: 1 535 606 fő. A program teljes időszaka alatt az összes intézkedés keretében létrehozott munkahelyek száma: 24.061 db. A fenti viszonyításban a növekedés: 24.061 /1.535.606 * 100.

Az elvándorlás mérséklődése a vidéki térségekből (2000-2003. évek átlaga = 100%)

A programszintű mutató 2%-os javulást prognosztizált az elvándorlások számát tekintve.

Ezzel szemben a vidéki térségekben az elvándorlások száma a 2000-2003-as évek átlagához képest a 2008-as évet vizsgálva 4,34%-os növekedést mutat.

Az odavándorlások és elvándorlások különbözete a 2000-2003-as években 17 803 fő volt, az oda- és elvándorlások különbözeteként ennyivel nőtt a vidéki térségek lakosságszáma. 2008-ban az oda- és elvándorlások különbözete negatív értéket mutat, a vándorlások eredményeképpen 2008-ban 23 628 fővel csökkent a vidéki népesség száma (-32,7%).

Az 1000 főre jutó vándorlási különbözet a 2000-2003-as években 3,72 fő volt. 1000 főre vetítve 3,72 fővel gyarapodott ebben az időszakban a vidéki térségek népessége. Ugyanez a mutató 2008-ban -4,99 fő. 2008-ban 1000 főre vetítve 4,99 fővel csökkent a vidéki térségek népessége (-34,21%).

4. ábra – A vidéki tréségekből történő elvándorlás alakulása

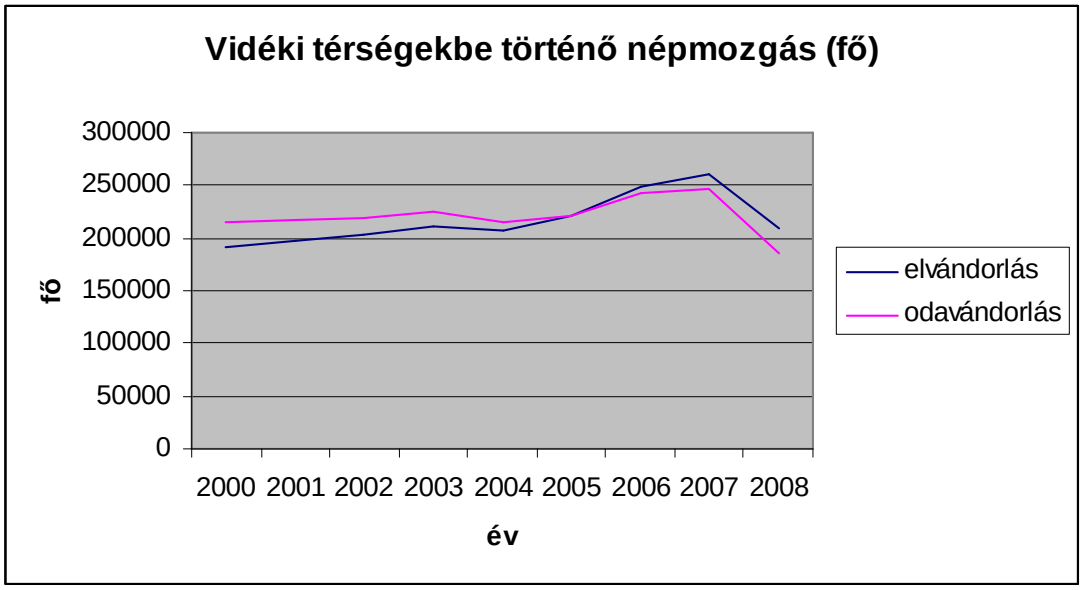

5 - 6. ábra

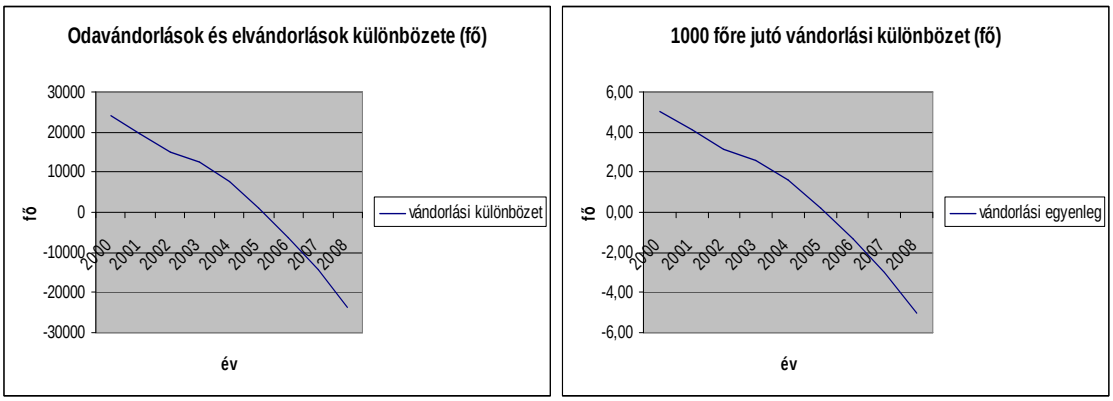

A fenti diagramok jól szemléltetik, hogy a 2000-2003-ig érzékelhető, a vidéki térségek növekvő népességmegtartó erejét mutató folyamat 2004-ben csökkent, majd 2005-ben az elvándorlások száma már meghaladta az odavándorlások számát.

A vidéki és urbánus térségek közötti oda és elvándorlás irányát és mértékét több tényező befolyásolja. A vidéki térségekbe történő odavándorlást főként a nagyvárosok agglomerációs térségeiben elhelyezkedő, az AVOP szempontjából vidékinek minősülő szuburbánus településekre történő letelepedés erősítette, amely a ’90-es években és a 2000-es évek elején igen erőteljes volt. Ebből fakadóan a 2000-2003-as időszakban a vándorlási különbözet és egyenérték a vidéki térségek javára igen jelentős volt. Ezzel szembe állítható a vidéki térségekből történő elvándorlás, amelyet főként a városoktól távol eső térségekből, aprófalvakból, megélhetési okból történő városba vándorló népesség adja.

A szuburbánus településekre történő kivándorlás dinamikája a 2000-es évek közepétől csökkent. Valószínűsíthető egy jelentős mértékű, városokba történő visszaáramlás is (pl. kisgyermekekkel kiköltöző családok kamasz és felnőtt korú tagjainak városba költözése). Ezzel egy időben a nehezedő

megélhetési körülmények miatt, amelyek a fejlődési gócpontoktól távol eső, aprófalvas vidéki térségekben fokozottabban érvényesülnek, nőtt az ezeket a térségeket elhagyók száma.

Ezeket a folyamatokat az AVOP korlátozott forrásai nem tudták számottevő mértékben befolyásolni.

Környezetterhelés csökkenése

A múltban már eddig is jelentős erőfeszítéseket tettünk a környezetterhelés csökkentésére, a nitrát direktíva teljesítésére, a klímaváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatosan, vagy akár a légszennyezés visszaszorítására, mely célokra a mezőgazdaság közvetlen környezetvédelmi beruházásainak több mint negyedét fordítottuk. 2000 óta a mezőgazdasági ágazat széndioxid- és metán-kibocsátása 11,3%-kal, illetve 1,0%-kal csökkent, míg a savasodást okozó gázok közül a kéndioxid-kibocsátás 37,6%-kal, a nitrogénoxidok kibocsátása 7,5%-kal csökkent, az ammónia esetében pedig 2,0%-ra tehető a kibocsátás mérséklődése. Az országos kezdeményezések elsősorban a feldolgozóipar, a közlekedés és az energiatermelés által okozott légszennyezés visszaszorítására összpontosítanak, ezért a mezőgazdaság csupán 3,6%-kal részesedik a levegő minőségének védelmére juttatott forrásokból. Ezért továbbra is célkitűzés a nem megfelelő szerves trágya- és hígtrágya tárolásból, és alkalmazásból származó ammónia, dinitrogén-oxid és metán-kibocsátások csökkentése, ami hatékonyan kezelhető az ÚMVP I. tengelyének keretében.

A záró jelentés 2. fejezetében részletesen bemutatjuk a környezetterhelés csökkentésére hozott rendelkezéseket, lépéseket és azok hatásait.

A vidéki térségekben élő hátrányos helyzetűek életminőségének javulása

Az AVOP-on belül nem terveztek kimondottan a hátrányos helyzetű csoportok és a nők helyzetének javítását célzó intézkedést. A programon belül a nők, a romák és a fogyatékkal élők foglalkoztatási helyzetének javulását mutatja az ezen csoportok képviselői által betöltött újonnan létrehozott munkahelyek száma. A nők által betöltött munkahelyek számát a 3. prioritás minden intézkedésénél rögzítették. Ennek száma: 283 db. A romák és fogyatékkal élők által betöltött munkahelyek számát csak a LEADER+ intézkedésnél rögzítették, amelynek adatkitöltöttsége igen alacsony. A LEADER+ intézkedés keretén belül mindössze 2 db munkahelyet töltenek be romák, 8-at pedig fogyatékkal élők. Ezek alapján elmondható, hogy az AVOP a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatására nem volt jelentős hatással.

A hátrányos helyzetű csoportok és a nők helyzetének javulásához az AVOP-on belül az alábbi támogatási feltételek és intézkedések járultak hozzá:

- Az 1. prioritásban, „A fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedésen belül kiemelt figyelmet kapott a női vállalkozók gazdaságindításának támogatása. A felhívások ellenére sem sikerült akkora mértékben bevonni a támogatottak körébe nőket, mint a tervezett mérték, de végül a célkitűzés 87%-os megvalósulással zárult.

  A szakmai továbbképzés és átképzés intézkedésben a nők képzések iránti érdeklődése a tervezettnél nagyobb mértékű volt. A 25%-os részvételi arány arra utal, hogy a mezőgazdasági ágazatban dolgozó nők nagyobb hajlandóságot mutatnak a képzéseken való részvételre, mint a férfiak. A képzésekbe bevont roma származásúak száma a tervezetthez képest ugyan kisebb (63%) arányú lett, azonban az összes résztvevőn belüli arányuk eléri a tervezettet.

- A 3. prioritás Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése és védelme intézkedésének keretén belül olyan épületek felújítására került sor, ahol az akadálymentes és biztonságos épített környezet kialakítása a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. Törvény értelmében kötelező.

Horizontális elvek érvényesülése

A horizontális elvek a PKD-ban kerültek külön részben kidolgozásra a különböző intézkedések leírása alkalmával. A különböző szempontok hangsúlyossága intézkedésenként differenciált, de általános elvként elmondható, hogy a női munkavállalók, a romák, illetve a fogyatékkal élő munkavállalók foglalkoztatását célzó projektek többletpontot jelentettek az értékelés során. Az esetek többségében, ahol környezetvédelmi szempontok is érvényesültek, a projektek előfeltétele volt, hogy a környezetvédelmi előírásoknak megfeleljenek.

- *1. Prioritás*: A vonatkozó környezetvédelmi rendeleteknek való megfelelés alapfeltétel. A női munkavállalók, a romák, illetve a fogyatékkal élő munkavállalók foglalkoztatását célzó projektek többletpontot kaptak. A „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása" intézkedés esetében mind a tananyag tartalma, mind a célcsoport összetétele szempontként szerepelt.
- *2. Prioritás*: A vonatkozó környezetvédelmi rendeleteknek való megfelelés jogosultsági feltétel, továbbá az esélyegyenlőség megteremtését célzó pályázatok előnyt élveztek.
- *3. Prioritás*: A vonatkozó környezetvédelmi rendeleteknek való megfelelés alapfeltétel; a földterület-fejlesztés kapcsán végzett táj-rehabilitáció a tájképet javítja. A közösségi élet fejlesztése fontos szempont, ezért az értékelés során figyelembe kellett venni, hogy a lehető legtöbb célcsoport számára hozzáférhető legyen, valamint, hogy a közösségi hely keretén belül az új vagy felújított szolgáltatások száma növekedjen.
- Az AVOP LEADER+ intézkedése háromféle módon érvényesíti az esélyegyenlőség szempontjait. Egyrészt, a Helyi Akciócsoportok első körben történő kiválasztásakor azok az akciócsoportok, amelyek vidékfejlesztési tervében a nők, a fiatalok, illetve a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, különösen a romák helyzetének javítása szerepelt, maximum 5 pluszpontot kaptak, a második körös kiválasztáskor maximum 3 pontot. Másrészt, a nyertes helyi vidékfejlesztési tervek megvalósítása során az azonos minősítésű pályázatok esetén a kiírás előnyt biztosított a vidéki nők, fiatalok és a romák élethelyzetét célzó projektek részére.
- *Technikai Segítségnyújtás*: Az intézkedés keretén belül nyújtott információk és felkészítések kiemelten kezelik az EU környezetvédelmi követelményeit és ellenőrzik ezek érvényesülését. Az esélyegyenlőség teljes körűen biztosított. A benyújtott pályázatok egyenlő feltételek mellett kerültek kiválasztásra. Amennyiben két ugyanolyan minőségű pályázat közül kellett választani, a nők, a romák és a megváltozott képességű emberek előnyt élveztek. A fogyatékosság ebben az esetben megváltozott munkaképességet jelentett.

3.2. *AVOP 1. Prioritás: Versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban*

3.2.1. Áttekintés - AVOP 1. prioritás

A 1. prioritás az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program legjelentősebb prioritása tekintve, hogy a teljes program megvalósítására szánt közösségi hozzájárulás összegének (317 M euró) 57%-a ennek a prioritásnak az intézkedéseire lett elkülönítve.

Az 1. prioritás keretében a versenyképes mezőgazdasági alapanyag-termelést megalapozó, valamint a halászati ágazat fejlesztését elősegítő beruházások, képzések valósulhattak meg.

Az AVOP 1. prioritás intézkedéseinek célterületei a következők voltak:

- 1.1 intézkedés – A mezőgazdasági beruházások támogatása
- 1.2 intézkedés – A halászati ágazat strukturális támogatása
- 1.3 intézkedés – Fiatal gazdálkodók induló támogatása
- 1.4. intézkedés – Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása.

Az 1. prioritás intézkedései iránti érdeklődés, illetve a rendelkezésre álló források magas felhasználási szintje igazolja, hogy az intézkedések fejlesztési céljai valós szükségleteket fogalmaztak meg, illetve egyes intézkedések esetén az igények jóval meghaladták a Program kínálta pénzügyi lehetőségeket.

A prioritás pályázatkezelési eljárása során kiválasztott projektek magas minőséget képviselnek, nagy hozzáadott értéktartalommal rendelkeznek, így a prioritás előzetesen kitűzött céljait – azaz a termelési eszközök és erőforrások korszerűsítését, eredményesebb hasznosítását, a költségkímélő technológiák alkalmazását ösztönző fejlesztéseket, a szakképzettség növelését – maradéktalanul megvalósították.

Az 1. prioritás – közkiadás összegét tekintve– legjelentősebb intézkedése az **1.1 A mezőgazdasági beruházások támogatása intézkedés** rendkívül sikeresnek értékelhető, mivel a tekintélyes mennyiségű beérkezett pályázat (3.796 db) 68%-a minden követelménynek megfelelt, így 2.569 db szerződés megkötésére került sor.

Az intézkedés sikerességét mutatja, hogy a gépbeszerzés támogatását megcélzó alintézkedést már a 2004. évben fel kellett függeszteni a források túligénylése miatt. A nagy érdeklődést az elhasználódott, korszerűtlen géppark megújítása, illetve a beruházás viszonylag rövid idő alatt remélt megtérülése is indokolta. Az építési beruházásokat támogató alintézkedéseket is nagy érdeklődés övezte, a 2005. év után már ezekre az alintézkedésekre sem lehetett új pályázatokat benyújtani.

A HOPE támogatásában megvalósuló, a halászati ágazat strukturális támogatását célul kitűző **1.2 intézkedéssel** kapcsolatban a kezdetben tapasztalható alacsony érdeklődés később pozitív irányba változott. Ez egyrészt a kommunikációnak és a sikeres pályázók pozitív példájának volt köszönhető, másrészt annak, hogy az állami tulajdoni részesedéssel rendelkező pályázók részére – melyek Magyarországon meghatározó szerepet töltenek be a halászati ágazatban – is lehetőség nyílt a támogatás elnyerésére.

Az intézkedés esetében 2007-ben szükség volt az alintézkedések közötti átcsoportosításra, annak érdekében, hogy a rendelkezésre álló keret maradéktalanul felhasználásra kerüljön. Az intézkedést – annak ellenére, hogy két alintézkedés végül nem került meghirdetésre – sikeresnek mondhatjuk, pozitív eredményt hozott a haltermelés növelésének megvalósításában, hiszen a 2003-2007 közötti

időszakban a magyarországi éves bruttó haltermelés kimutathatóan 20%-kal növekedett, és ebben közrejátszott az előző években többségében HOPE támogatással megvalósított új, illetve felújított halastavak termelése is.

A prioritáson belül ez volt az egyetlen intézkedés, ahol a 2008. évben még lehetőség volt pályázatok benyújtására, mely lehetőség elsődleges célja a HOPE források teljes körű felhasználásának biztosítása volt.

Az **1.3 intézkedés** a „Fiatal gazdálkodók induló támogatása" címmel a fiatal - komoly tőkével még nem rendelkező - gazdák gazdasági életben való elindulását, illetve a gazdasági életképesség javítását tűzte ki céljául. Ezen társadalmi csoport támogatása a korábbi nemzeti támogatási rendszerekben nem volt jellemző, így képzéssel és tájékoztatással kellett mozgósítani a potenciális pályázói kört. Ennek köszönhetően a tervezett szerződéskötési számot meghaladta a megkötött szerződések száma, a rendelkezésre álló közkiadások teljes értékére sikerült pályázókkal leszerződni, és így a terveknek megfelelően nőtt a fiatal vállalkozók által vezetett gazdaságok száma.

A 2008. és 2009. években a projektek megvalósulása és a támogatások eredményeként létrehozott, illetve átvett gazdaságok ellenőrzése volt a legfontosabb feladat.

Az **1.4. intézkedés** „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása" a prioritás legkisebb pénzügyi kerettel rendelkező intézkedése volt. A képzések támogatása némiképp eltérő típusú projektkezelést igényelt a beruházási típusú pályázatkezeléstől, ezért nehezebben illeszkedett a közös szabályozási rendszerbe. Az intézkedésnek nem volt közvetlen kapcsolódása az AVOP többi intézkedésével. A képzési célok ugyan a közös célok mentén lettek kialakítva, de azok nem direkt módon szolgálták a beruházások támogatását. Erre a hiányosságra az ÚMVP kialakítása során sikerült megoldást találni.

A nehézségek ellenére az intézkedés eredményes volt, sikerült kiválasztani és megvalósítani megfelelő számú képzést, melyek a kitűzött célokat a terveknek megfelelően érték el.

3.2.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

Az **1. prioritás pénzügyi megvalósulását eredményesnek értékelhetjük**. A pályázatbenyújtási időszakban megfelelő mennyiségű pályázati anyag érkezett, így sikerült minden intézkedésen belül kiválasztani a céljaiban és minőségében is megfelelő projekteket. A prioritásra tervezett hozzájárulási közkiadása keret a források teljes mértékű felhasználása érdekében nemzeti forrásból biztosított többlet-kötelezettségvállalási forrással került kiegészítésre. A források a benyújtott támogatási igények szerinti átcsoportosításokkal optimálisabb támogatási lehetőséget nyújtottak.

41. táblázat – Az AVOP 1. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás / intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás / Kötelező saját erő
		Euró	Euró	Euró	Euró
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	2004 - 2006	241 094 964	180 912 913	60 182 051	326 219 005 / 5 730 918
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása		223 457 332	167 592 998	55 864 334	325 509 528 / 0
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása		5 730 918	4 389 882	1 341 036	0 / 5 730 918
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása		7 317 507	5 488 129	1 829 378	0 / 0
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása		4 589 207	3 441 904	1 147 303	709 477 / 0

** HOPE esetében: kötelező saját forrás (saját erő)
Forrás: AVOP PKD

Az 1. prioritáson belül meghirdetésre került 4 intézkedés a program teljes időszakára tervezett közkiadás keretének EU által biztosított összege 180,91 M euró, melyből a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE) 4,39 M euró.

3.2.1.2. Keret meghatározás - átcsoportosítások

Az AVOP 1. prioritás PKD-ban rögzített pénzügyi tervében az AVOP megvalósítása során az alábbi módosításokra/forrásátcsoportosításokra került sor.

Az **1.1 „Mezőgazdasági beruházások támogatása"** intézkedésre - azon belül az 1.1.2 alintézkedésére beérkezett pályázatok támogatási igényének kielégítésére - mindösszesen 1,645 Mrd Ft (6.450.980 Euró) átcsoportosítása történt meg az **1.3 „Fiatal gazdálkodók induló támogatása"** intézkedés, valamint az **1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása"** intézkedés közkiadás keretéből. A forrásátcsoportosításra vonatkozó döntést a 2005. június 16-ai AVOP MB ülés hagyta jóvá.

Az **1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása"** intézkedésen belül az egyes alintézkedések közötti közkiadás keretarány módosítására került sor. Az *Akvakultúra* alintézkedés esetében 35%-ról 70%-ra, a *Feldolgozás és értékesítés* alintézkedés esetében 20%-ról 10%-ra, a *Természetesvízi halászat* alintézkedés esetében 5%-ról 0%-ra, a *Promóció* alintézkedés esetében 20%-ról 11%-ra, a *Termelői szervezetek* alintézkedés esetében 5%-ról 0%-ra, míg az *Innovatív intézkedések* alintézkedés esetében 15%-ról 9%-ra módosult a forrásmegosztás aránya. A közkiadás keretarány módosítására vonatkozó előterjesztést a 2006. szeptember 26-ai AVOP MB írásbeli eljárás (FB 6614/2006) keretében fogadta el az ABOP MB.

Az **1.3. „Fiatal gazdálkodók induló támogatása"** intézkedésről mindösszesen 1,187 Mrd Ft (4.654.902 Euró) közkiadás keret került átcsoportosítása az **1.1 „Mezőgazdasági beruházások támogatása"** intézkedésre, azon belül az 1.1.2 alintézkedésére beérkezett pályázatok támogatási igényének kielégítésére. A forrásátcsoportosításra vonatkozó döntést a 2005. június 16-ai AVOP MB ülés hagyta jóvá.

Az **1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása"** intézkedés közkiadás keretéből 0,458 Mrd Ft (1.796.078 Euró) átcsoportosítása történt meg az **1.1 „Mezőgazdasági beruházások támogatása"** intézkedésre, azon belül az 1.1.2 alintézkedésére beérkezett pályázatok támogatási igényének kielégítésére. A forrásátcsoportosításra vonatkozó döntést a 2005. június 16-ai AVOP MB ülés hagyta jóvá.

3.2.1.3. Pénzügyi megvalósítás

Az **1.1** intézkedés a prioritás legjelentősebb intézkedése, mind a benyújtott pályázatok számát, mind a rendelkezésre álló közösségi hozzájárulás összegét tekintve. A **„Mezőgazdasági beruházások támogatása"** intézkedés igényelte a pályázóktól a legnagyobb összegű saját forrás biztosítását. Az intézkedésre meghirdetett pályázati felhívást, a várakozáson felüli sikeresség és a beérkezett pályázatok támogatási igénye miatt a tervezettnél előbb fel kellett függeszteni, valamint az egyes intézkedések között támogatási összegeket kellett átcsoportosítani, a beérkezett igényeknek megfelelően.

Az **1.2 „A halászati ágazat strukturális támogatása"** - a mezőgazdaság egy speciális, kevés szereplős területére koncentrál. A 2005. évi nehézségek és a kevés számú beérkezett pályázat okán ezen intézkedés esetében alintézkedések közötti forrásátcsoportosításra volt szükség a pályázói igényeknek megfelelően. A hat alintézkedésből kettőre nem érkeztek be pályázatok, így az ezen intézkedésekre allokált keret átcsoportosításra került. A természetes-vízi halászat esetében a termelők alapvetően tőkehiányban szenvednek, mely nagyban rontotta a pályázati hajlandóságot. További meghatározó elem volt, hogy 2007-ben már körvonalazódott az új programozási időszakra vonatkozó Európai Halászati Alap forrásainak felhasználására készített Nemzeti Halászati Stratégiai Terv,

valamint a Halászati Operatív Program, mely a 2007-2013 közötti időszakára kedvező támogatási konstrukciókat helyezett kilátásba.

Az **1.3 – „Fiatal gazdálkodók induló támogatását”** célul kitűző intézkedésnél a pályázati kedven nagyot lendített a pályázatok számának és színvonalának javítása érdekében szervezett országos *road show*. Ennek köszönhetően a rendelkezésre álló támogatási források felhasználásra kerültek, így a fiatal vállalkozók egyre nagyobb arányban vesznek részt mezőgazdasági vállalkozások vezetésében. A fiatal gazdálkodók saját forrást nem kellett biztosítsanak a támogatás igénybevételéhez, ezáltal a támogató az induló, tőkével még nem rendelkező pályázók gazdaságindítását, és a gazdasági életképesség elérését támogatta.

A prioritás negyedik pillére az **1.4.** intézkedés – **„Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása”** – a prioritáson belül az allokált források és a beérkezett pályázatok támogatási igényét, illetve darabszámát tekintve is kisebb súlyt képvisel. A tervezett 1,17 Mrd Ft kerettel szemben megvalósult mindössze 1,02 Mrd Ft támogatás felhasználása a szerződéskötés után visszalépett és visszavont néhány pályázat viszonylag magas támogatási igényével magyarázható.

42. táblázat – Az AVOP 1. prioritás eredményei 2004-2009 (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	4 626	2990	64,63	2940	63,55	2827	61,11
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	3 796	2612	68,81	2569	67,68	2471	65,09
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	86	55	63,95	53	61,63	51	59,30
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	681	285	41,85	280	41,12	270	39,65
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	63	38	60,32	38	60,32	35	55,56

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A prioritás intézkedéseire összesen 4.626 db pályázat érkezett be, melynek 82%-át az 1.1 „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedésre, az AVOP legnagyobb érdeklődést kiváltott intézkedésére benyújtott pályázatok teszik ki. A beérkezett pályázatok számához viszonyítva a legnagyobb arányú szerződéskötés (67,68%) is az 1.1 intézkedés sikerességét mutatja. A szakmai értékelés során támogathatónak besorolt pályázatok megvalósulása a fiatal gazdák indulását támogató intézkedésnél zárult a legjobb aránnyal, részben azért is, mert az intézkedésben nem volt szükséges önrészt biztosítani a támogatás mellé.

43. táblázat – Az AVOP 1. prioritás eredményei 2004-2009 (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	61,48	106,02	72,42	68,57	64,51
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	56,98	95,57	67,28	63,75	60,15
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	1,46	3,17	1,79	1,56	1,45
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	1,87	4,76	2,02	1,97	1,89
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1,17	2,51	1,33	1,29	1,02

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg (Ft)

A prioritás keretében a versenyképes mezőgazdasási alapanyag-termelésre összesen 61,48 Mrd Ft forráskeret állt rendelkezésre. A jelentős érdeklődés miatt az elbírálás során a keretnél nagyobb 72,42 Mrd Ft összegben kerültek projektek támogatásra (IH támogatás révén), majd 68,57 Mrd Ft összegben sikerült szerződést kötni. Az adatfeldolgozási időszak végéig a 2.827 darab pályázatra 64,51 Mrd Ft összegű támogatás került kifizetésre.

Az alábbi oszlopdiagramon a pályázat-elbírálási folyamat egyes szakaszaiban lekötött támogatási összegeket összesítettük a rendelkezésre álló támogatási kerethez viszonyítva.

7. ábra – „A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban" prioritás 2004-2009 időszaki pénzügyi eredménye (%)

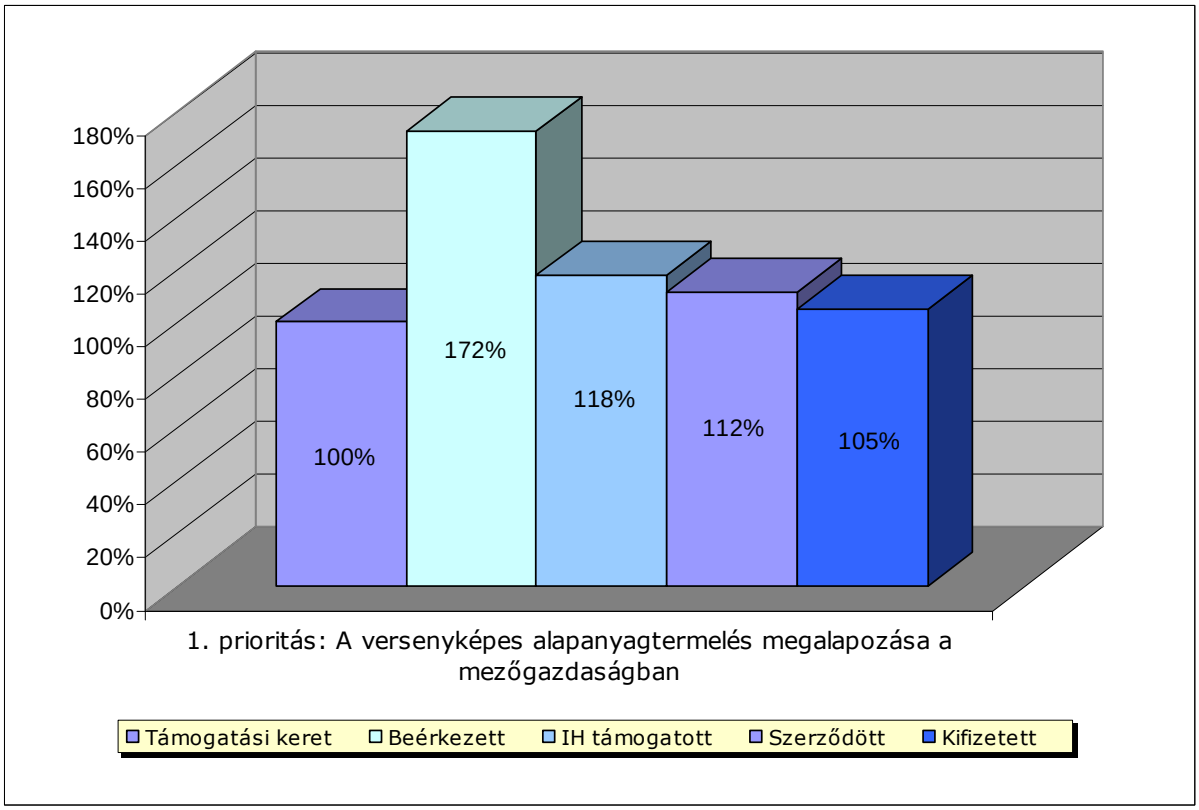

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az 1. prioritás pályáztatásának eredményeiről elmondhatjuk, hogy a korábbiakban már említett „A mezőgazdasági beruházások támogatását", illetve a „Fiatal gazdálkodók induló támogatását" célzó intézkedések meghatározó súlyt képviselnek mind a beérkezett pályázatok száma, mind a támogatási igények tekintetében. Ez iránt a két intézkedés iránt volt a legnagyobb az érdeklődés a program teljes időszaka alatt.

Ezen intézkedések jelentősége meghatározó, hiszen a támogatott beruházások megvalósulásával a magyar mezőgazdaságnak lehetősége nyílt az Európai Unió állattenyésztési és növénytermesztési technológiáinak megközelítésére, majd az új pályázati ciklusban (2007-2013) a felzárkózásra.

3.2.1.3.1. Pénzügyi megvalósítás (2008-2009)

44. táblázat – Az AVOP 1. prioritás 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	10	9	9	224
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0	0	0	172
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	10	9	9	18
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	0	0	16
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	0	0	18

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A népszerűbb intézkedések hamarabb kerültek lezárásra, így az elbírálás, szerződéskötés és a kifizetések is korábban megvalósulhattak. A 2008. évben már csak halászati intézkedés nyújtotta fejlesztési lehetőségekre lehetett pályázni. A nyári és őszi pályázati időszakban összesen 10 db pályázat érkezett be, de az egyik pályázó visszalépett. A 9 kiválasztott pályázóval szerződéskötésre is sor került, és már 2008-ban elkezdték és túlnyomó részben be is fejezték a projektek megvalósítását.

45. táblázat – Az AVOP 1. prioritás 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	0,24	0,15	0,15	4,58
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	3,88
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	0,24	0,15	0,15	0,38
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0,00	0,00	0,00	0,05
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,27

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

Az 1. prioritás négy alintézkedésének összes kifizetése 2008-ban 224 db pályázathoz kapcsolódott, mintegy 4,58 Mrd Ft értékben, amely az összes kifizetés mindössze 7,5%-a.

A 2009. évben IH támogatásra már nem került sor azonban az 1.2 intézkedés esetében 2 pályázat szerződéskötése áthúzódott 2009-re, melynek támogatási összege 0,02 Mrd Ft volt. Ugyanakkor az 1. prioritás esetében 30 db pályázat esetében történt kifizetés (0,69 Mrd Ft), darabszámban is és értékben is leginkább az 1.1 intézkedéshez kapcsolódóan (17 db, 0,5 Mrd Ft), az 1.2 intézkedés esetében 9 db pályázat esetében került sor 0,15 Mrd Ft összegű kifizetésre, míg az 1.3 intézkedés esetében már csak 1 db kedvezményezett számára 0,005 Mrd Ft összegben. Az 1.4. intézkedés 3 db pályázata esetében mindössze 0,04 Mrd Ft összegű kifizetésre került sor.

3.2.1.4. Regionális megoszlás

A jelentés előző részeiben részletesen bemutatásra kerültek a 1. prioritás eredményei naturáliában, illetve értékekben kifejezve, az alábbiakban bemutatásra kerül az adatok regionális megoszlása.

46. táblázat – Az AVOP 1. prioritásra 2004-2009 időszakban beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (db/régiók)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**4 626**	**2 990**	**2 940**	**2 827**
Nyugat-Dunántúl	540	407	397	391
Közép-Dunántúl	378	241	238	229
Közép-Magyarország	316	165	162	149
Dél-Dunántúl	614	396	396	383
Észak-Magyarország	550	330	322	306
Észak-Alföld	1 159	782	760	727
Dél-Alföld	1 069	669	665	642

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A táblázat adataiban szembetűnő, hogy a két alföldi régióból jelentősen több pályázat érkezett be és részesült a program nyújtotta fejlesztési lehetőségekben, mit más régiókból. A beérkezett pályázatok 48%-a az alföldről származik. Ezek az adatok nem meglepőek, hiszen ez a két – mezőgazdasági termelés szempontjából jó adottságokkal rendelkező – terület Magyarország legjelentősebb agrárrégiója.

Pályázati aktivitást és sikeres pályázati szereplést tekintve a közép-magyarországi régió mutatja a leggyengébb részvételt, mindössze 316 db pályázatot nyújtottak be, és ezeknek is csak a 47%-a került kifizetésre.

8. ábra – Az AVOP 1. prioritásra szerződött pályázatok számának regionális megoszlása 2004-2009 (db/régiók)

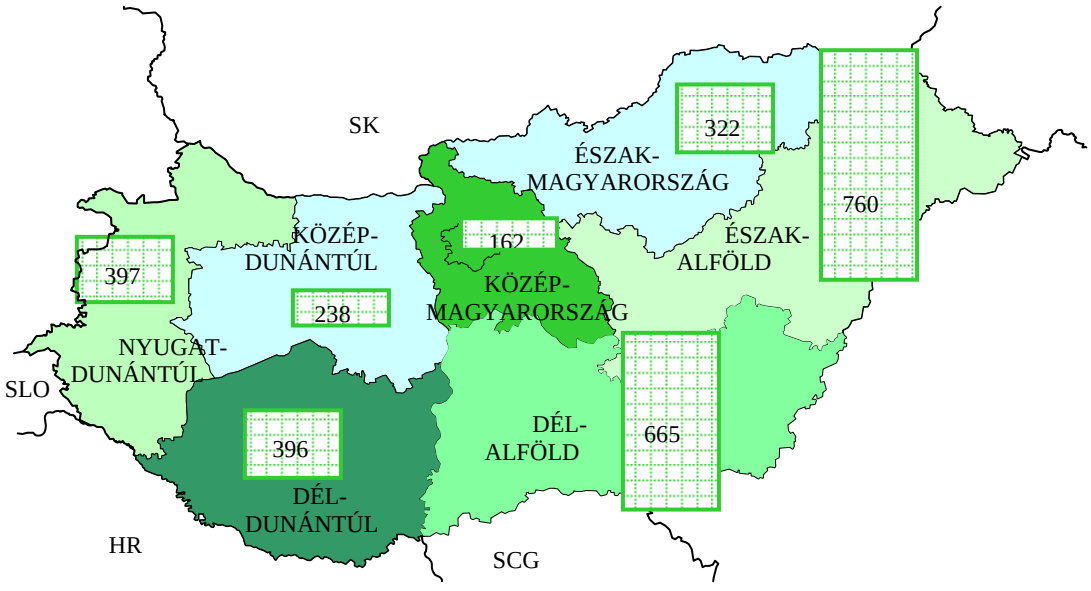

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Térképen ábrázolva még szembetűnőbbek a regionális különbségek az alföldi régiók előnyére.

47. táblázat – Az AVOP 1. prioritásra 2004-2009 időszakban beérkezett és támogatott pályázatok támogatási igényének regionális megoszlása (Mrd Ft/régiók)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**106,02**	**72,42**	**68,57**	**64,51**
Nyugat-Dunántúl	10,14	7,96	7,62	7,33
Közép-Dunántúl	9,75	6,19	5,87	5,56
Közép-Magyarország	7,47	4,24	3,98	3,59
Dél-Dunántúl	14,45	9,88	9,57	9,09
Észak-Magyarország	13,47	7,94	7,47	7,01
Észak-Alföld	26,89	20,13	18,65	17,57
Dél-Alföld	23,85	16,11	15,43	14,37

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A programban részt vett pályázatok támogatási értékét vizsgálva a naturáliák regionális megoszlásához nagyon hasonló eredményeket kaptunk. A két alföldi régió adja a beérkezett pályázatok közel felét. A pályázatok megvalósulásának későbbi szakaszaiban a régiók közötti különbségek még erőteljesebben jelentkeznek, mint a darabszámok esetében. Az alföldi régiók támogatási értékben az összes befejezett pályázat támogatásának 50%-ában részesültek. Az Alföld népességének és gazdaságának ez az átfogó célrendszerrel kialakított célzott támogatás nagy segítség az ország többi tájegységeihez való felzárkóztatásban. Az egyes intézkedések céljai között szerepelt a jövedelmi helyzet javítása, gazdasági életképesség megteremtése, munkahelyek megőrzése és létrehozása, a hozzáadott érték növelése, új technológiák bevezetése és minőségjavítás, valamint a képzettségi szint emelése, amelyek mind a tájegység kiemelten fejlesztendő területei.

Pályázati aktivitást és sikeres pályázati szereplést tekintve támogatási értékben is a közép-magyarországi régió mutatja a leggyengébb részvételt, mindössze 3,98 Mrd Ft támogatási igény realizálódott a beérkezett 7,47 Mrd Ft támogatási igényből, amely 53%-os megvalósulást jelent.

Az alábbi térképen a kifizetett támogatás regionális eltérései még szembetűnőbben láthatóak.

9. ábra – Az AVOP 1. prioritás keretében szerződött pályázatok regionális megoszlása 2004-2009 (Mrd Ft/régiók)

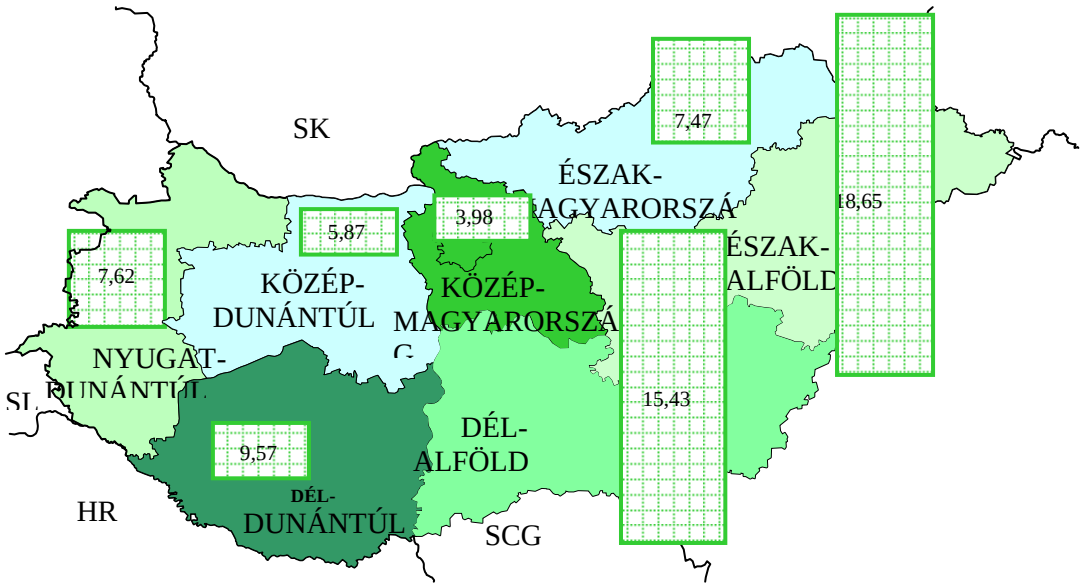

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.2.1.4.1. Regionális megoszlás 2008-2009

Az 1. prioritás esetében 2008-ban és 2009-ben a projektek megvalósítása zajlott. A feladatok a kifizetésekre és a projektek megvalósítására, illetve azok ellenőrzésére korlátozódtak.

10. ábra – Az AVOP 1. prioritás keretében támogatott pályázatok kifizetéseinek regionális megoszlása 2008 (db)

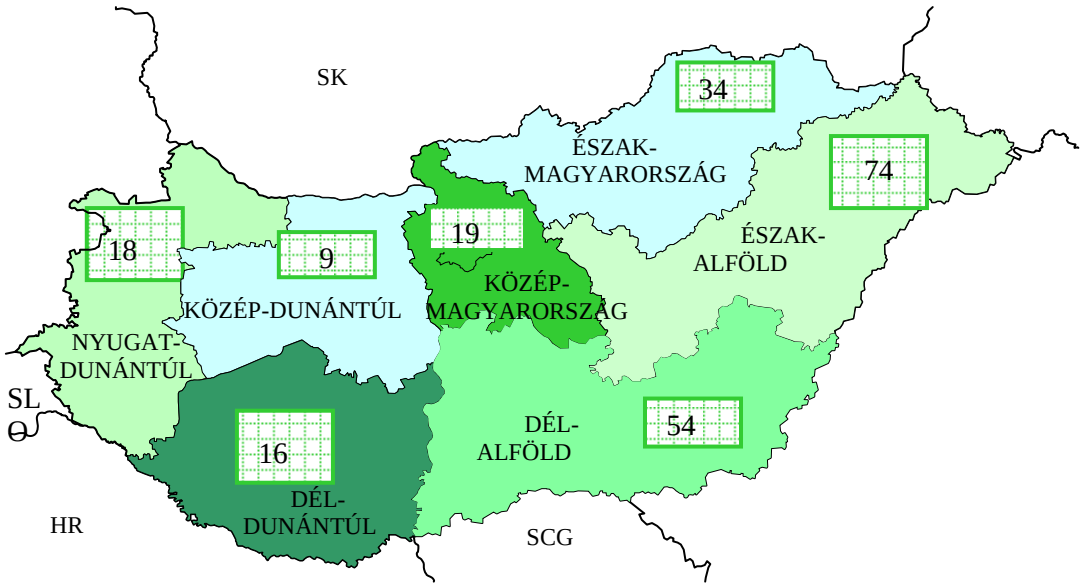

Forrás: EMIR 2008. december 31.

A teljes programidőszakhoz hasonlóan a két alföldi régióban volt a legtöbb kifizetés a 2008. évben, amely a két régióban együtt 128 db pályázatot jelent.

A közép-magyarországi régió a programból kivett részesedéséhez képest 2008-ban sok kifizetést teljesített.

A támogatási igények alapján végzett kimutatás hasonló regionális megbontást mutat, mint a naturália esetében, azaz az észak- és dél-alföldi régióban történt kifizetések összege messze kiemelkedik a többi régióhoz képest.

11. ábra – Az AVOP 1. prioritás keretében támogatott pályázatok kifizetéseinek regionális megoszlása 2008 (Mrd Ft)

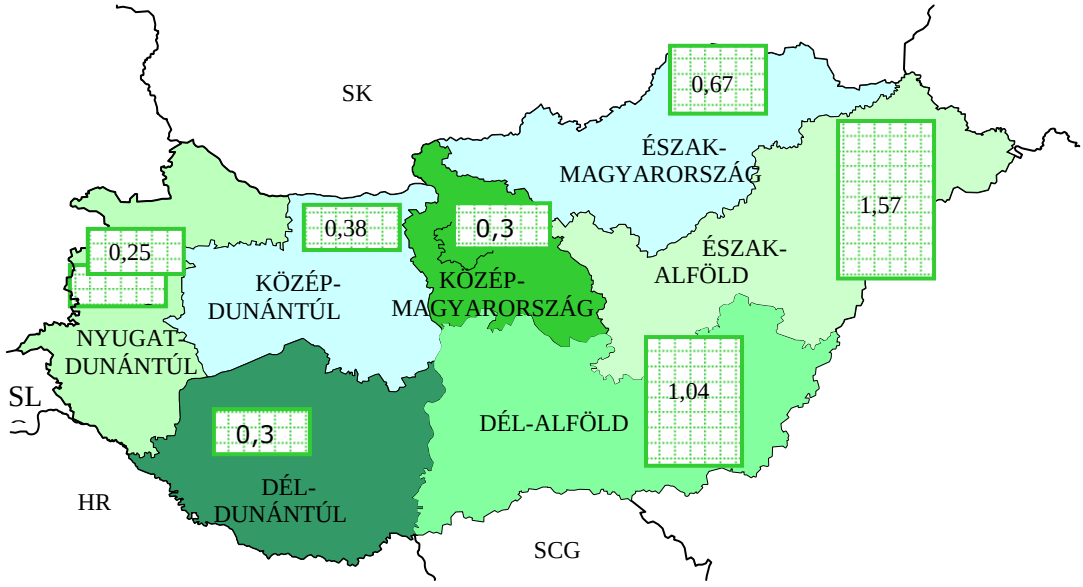

Forrás: EMIR 2008. december 31.

3.2.1.5. A pályázatok minősége

A prioritás legnépszerűbb alintézkedéseinek (erő- és munkagépek beszerzése, állattenyésztési, és növénytermesztési építési beruházások) pályáztatása már 2004. illetve 2005. években felfüggesztésre került forrástúligénylés miatt. A befogadott pályázatok nagy száma lehetővé tette, hogy a legjobb pályázatok kerüljenek kiválasztásra és támogatásra. A prioritás kevésbé nagy érdeklődést kiváltott intézkedései és alintézkedései később újra megnyitásra kerültek (fiatal gazdálkodók támogatása, öntözés, melioráció támogatása) és a támogatási keretek intézkedések közötti átcsoportosítására is sor került a támogatási célok hatékonyabb elérése érdekében. A halászati ágazat támogatása intézkedés a támogatási keret teljes felhasználása, illetve a kitűzött célok eredményesebb megvalósítása érdekében még a 2008. évben megnyitásra került.

A folyamatos pályáztatás, a támogatási keret folyamatos lekötése a pályázatkezelés gördülékenyebb megvalósítását szolgálta. A befogadott 4.626 db pályázat között nagyon sok jól kidolgozott, a pályázati kiírásnak mindenben megfelelő, szakmailag is és üzletileg is megvalósítható, jó minőségű pályázat volt, de a pályázók pályázati tapasztalatlansága, felkészületlensége, hiányossága miatt sok elégtelen minőségű pályázattal is találkozhattunk.

48. táblázat – Az AVOP 1. prioritás sikertelen pályázatai (2004-2009) (db, %)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
	db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	4 626	818	18%	144	3%	655	14%	93	2%	25	1%	1 735	38%
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	3796	568	15%	106	3%	501	13%	84	2%	20	1%	1 279	34%
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	86	10	12%	13	15%	0	0%	1	1%	3	3%	27	31%
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	681	225	33%	23	3%	147	22%	7	1%	1	0%	403	59%
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	63	15	24%	2	3%	7	11%	1	2%	1	2%	26	41%

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az 1.1 beruházási támogatásoknál forráshiány miatt több pályázatot is el kellett utasítani, míg az 1.2 halászatot támogató alintézkedésben a pontatlan pályázatok, és a jogszabályi környezet változása miatti adminisztratív problémák okozták az összességében 31%-os sikertelenséget. A fiatal gazdálkodók pályázati tapasztalatlansága 33%-os sikertelenséget eredményezett még a szakmai értékelés előtt. A jogosulatlan és nem megfelelően hiánypótolt pályázók közül többen átdolgozták és újra benyújtották pályázatukat, tehát valójában az elutasítottak ennél jóval kevesebben vannak. A szakmai képzések szervezői között is a jogosulatlanság miatti pályázati elutasítás a sikertelenség legjellemzőbb esete.

A szerződéskötés utáni pályázói visszalépések tipikus esetei a pályázó gazdasági, pénzügyi helyzetének megváltozása, illetve egy pályázóhoz tartozó több támogatásra javasolt pályázat közül egy megvalósítása mellett a többitől való elállás. A sikertelenségek okai az egyes intézkedéseknél részletesen is kifejtésre kerülnek.

49. táblázat – Az AVOP 1. prioritás sikertelen pályázatai (2004-2009) (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	106,02	15,34	4,28	14,11	2,37	0,78	36,88
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	95,57	12,47	3,34	12,61	2,23	0,57	31,22
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	3,17	0,76	0,65	0,00	0,03	0,11	1,55
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	4,76	1,54	0,16	1,03	0,04	0,01	2,78
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	2,51	0,58	0,13	0,47	0,07	0,09	1,34

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A sikertelen pályázatok támogatási igényét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a jogosulatlan és nem megfelelően hiánypótlással elutasított pályázatok képviselik a legmagasabb értéket.

A következő térkép azt szemlélteti, hogy hogyan alakult a 2004-2009 között beérkezett, illetve sikertelen pályázatok megoszlása darabszámuk alapján százalékban, vagyis mely régiók pályáztak sikeresebben.

12. ábra – Az AVOP 1. prioritásra beérkezett és sikertelen pályázatok regionális megoszlása 2004-2009 (%)

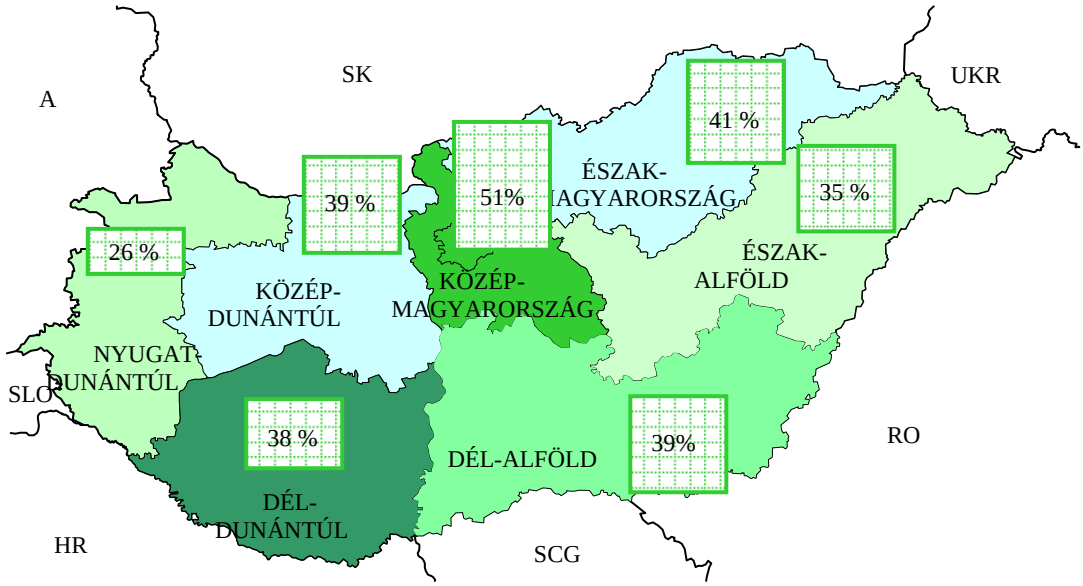

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Jól körvonalazott regionális eltérések jellemzik a pályázatok minőségét. Míg a régiók többségének átlaga az országos átlag körül alakult a pályázatok sikertelenségét illetően, addig két régió átlaga jelentősen eltér. A közép-magyarországi régió pályázataira az országos átlagnál magasabb, 51%-os átlagos sikertelenség a jellemző. A legjobban teljesítő régió a nyugat-dunántúli régió, ahol a pályázatok megvalósulásáig a legkevesebb elutasítás illetve visszalépés történt (26%). Egyik régió sem tartozik a fő agrárrégiók közé, Közép-Magyarországról pedig mind darabszámban, mind támogatási értékben a legkevesebb pályázat érkezett.

3.2.1.5.1 Pályázatok minősége (2008-2009)

Az 1. prioritásban, 2008-ban újra megnyílt a lehetőség pályázatok benyújtására a halászati intézkedés esetében. Az egyik sikertelen pályázat az újonnan benyújtott pályázatok egyike volt, ugyanis egy pályázó néhány nappal a benyújtás után visszavonta a pályázatát. A többi kilenc beérkezett pályázat minőségileg megfelelő volt.

A 2008. év másik sikertelen pályázata a mezőgazdasági beruházás támogatása intézkedés egy korábban szerződött pályázójához tartozik, aki azonban csődbe jutott, így növénytermesztéssel kapcsolatos rekonstrukciós pályázatát már nem valósíthatta meg.

50. táblázat – Az AVOP 1. prioritás pályázatainak sikertelensége (2008) (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	10	0	1	0	0	1	2
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0	0	0	0	0	1	1
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	10	0	1	0	0	0	1
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	0	0	0	0	0	0
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

51. táblázat – Az AVOP 1. prioritás pályázatainak sikertelensége (2008) (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	0,24	0,00	0,10	0,00	0,00	0,03	0,13
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,03
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	0,24	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,10
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évben újonnan benyújtott 10 db pályázat összes támogatási igényéhez képest (0,24 Mrd Ft) a visszalépett pályázat támogatási igénye meglehetősen magas volt (0,10 Mrd Ft).

A hűtőtároló építési pályázat visszavont támogatási igénye 0,03 Mrd Ft.

2009. évben, az 1. prioritás intézkedés pályázatai között visszalépés nem történt, visszavonás pedig csak egy esetben.

3.2.1.6. A kedvezményezettek típusai

Az alábbiakban a 2004-2009. közötti időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjeinek megoszlását vizsgáltuk a pályázó társaságok típusa szerint.

52. táblázat – Az AVOP 1. prioritás 2004-2009 időszakban szerződött pályázat kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (%, Mrd Ft, db)

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1. prioritás: A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban			1.1. intézkedés: A mezőgazdasági beruházások támogatása			1.2. intézkedés: A halászati ágazat strukturális támogatása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	68,57	2 940	100	63,75	2 569	100	1,56	53
Belföldi természetes személy	6,78	4,65	445	7,12	4,54	429	0	0	0
Mikrovállalkozás	42,77	29,33	1 580	41,35	26,36	1278	58,33	0,91	23
Kisvállalkozás	19,85	13,61	412	20,67	13,18	396	21,15	0,33	14
Középvállalkozás	23,83	16,34	399	25,18	16,05	385	17,95	0,28	14
Nagyvállalkozás	5,16	3,54	75	5,55	3,54	75	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,88	0,60	17	0,05	0,03	5	2,56	0,04	2
Non-profit szervezet AH-on kívül	0,73	0,50	12	0,08	0,05	1	0	0	0

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.3 intézkedés: Fiatal gazdálkodók induló támogatása			1.4 intézkedés: Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	1,97	280	100	1,29	38
Belföldi természetes személy	5,58	0,11	16	0	0	0
Mikrovállalkozás	94,42	1,86	264	15,50	0,2	15
Kisvállalkozás	0	0	0	7,75	0,1	2
Középvállalkozás	0	0	0	0	0	0
Nagyvállalkozás	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0	0	0	41,09	0,53	10
Non-profit szervezet AH-on kívül	0	0	0	35,66	0,46	11

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) támogatási összeg

Az 1. prioritás szerződött pályázatainak **kedvezményezetti körét** vizsgálva megállapítható, hogy döntő a kisebb szervezetek súlya. A mezőgazdaság strukturális felépítését, illetve az intézkedések fókuszát jól tükrözi az eredmény. A kedvezményeztettek 54%-a mikro-vállalkozás; 1580 db pályázó írt alá támogatási szerződést, 29,35 Mrd Ft összesített támogatási igénnyel. A következő kedvezményezetti csoport a belföldi természetes személy kategória, melybe a szerződők 15%-a tartozik 445 db pályázattal. A kisvállalkozások 14%-os arányát mezőgazdasági beruházásra irányuló szerződések adják (412 db). Az egyes intézkedéseken belül mások a súlypontok. Az 1.1 beruházásokat támogató intézkedésnél a gépbeszerzés és az építési beruházások iránti nagy érdeklődés miatt kiugró eredményt mutat a mikrovállalkozások száma. A profitorientált társaságok között a 1.2 halászat fejlesztése intézkedésen belül pedig a mikro-, kis- és középvállalatok között kiegyenlítettebbek az arányok. A fiatal gazdálkodók támogatását célzó intézkedésen belül a témából adódóan a fiatal gazdálkodók mikrovállalkozásaival történtek a szerződéskötések.

Az 1. prioritás intézkedéseire támogatási szerződést aláíró kedvezményezettek tevékenységi kör (**TEÁOR**) szerinti megbontását az intézkedések ágazati irányultsága miatt nem érdemes egy táblázatban összefoglalni. Természetes, hogy a halászati ágazat támogatására halászati és halfeldolgozással foglalkozó társaságok szerződtek, míg a képzettség növelését közép-, felső-, és felnőttoktatással foglalkozó társaságok vállalták. Az intézkedések megvalósulását tárgyaló fejezetekben külön bemutatásra kerülnek a részletes arányok.

A mezőgazdasági beruházások- és a fiatal gazdák körében kimagaslóan szerepeltek (59%) a gabonafélék, máshova nem sorolt növények termesztésével foglalkozó vállalkozások. Az állattenyésztési ágazatból a szarvasmarha-tenyésztők vettek részt legnagyobb arányban a támogatásból, ők a szerződött állomány 5%-át és a szerződött összeg szintén 5%-át képviselik.

3.2.1.6.1. Kedvezményezettek típusai (2008-2009)

A 2008. évben csak az *1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása* intézkedésre lehetett pályázatokat benyújtani, a többi intézkedésnél a projektek kifizetései, megvalósítása, illetve ellenőrzése zajlott.

A szerződött pályázók (9) közül négy halászattal foglalkozó kisvállalkozás, három közép-vállalkozás (halászat, haltenyésztés, húsfeldolgozás tevékenységekkel) egy halfeldolgozó kisvállalkozás, és egy haltenyésztési mikrovállalkozás. A megítélt támogatás nagysága a pályázók számával fordítottan arányos. Az egyetlen mikrovállalkozás 0,053 Mrd Ft–ról, a két középvállalkozás 0,05 Mrd Ft-ról, az öt kisvállalkozás 0,045 Mrd Ft-ról írt alá támogatási szerződést.

A 2009-ben szerződött pályázók (2) halászattal foglalkozó középvállalkozások.

3.2.1.7. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

Az 1. prioritásban a teljes időszakban kötött szerződések összességében 68,57 Mrd Ft közösségi támogatás nyújtása mellett 179,24 Mrd Ft összköltségű projekt megvalósítását tették lehetővé.

53. táblázat – Az AVOP 1. prioritás 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	179,24	100%	110,67	100%	68,57	100%
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	171,28	96%	107,53	97%	63,75	93%
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	3,97	2%	2,41	2%	1,56	2%
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	2,51	1%	0,54	0%	1,97	3%
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1,48	1%	0,19	0%	1,29	2%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A támogatás intenzitás intézkedésenként eltérő mértékben lett meghatározva. A fiatal gazdák az induló pályázatukhoz egyösszegű tőke, illetve kamat-támogatást – gyakorlatilag 100%-os támogatást – igényelhettek (itt csak a támogatási összeg került maximalizálásra), ezzel szemben a megvalósított projektek összes kiadása jóval magasabb volt, mint a támogatás alapjául szolgáló elszámolható összköltség.

3.2.1.7.1. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele (2008-2009)

54. táblázat – Az AVOP 1. prioritás 2008-ban szerződött pályázatainak pénzügyi megvalósulása

Prioritás/intézkedés megnevezése	Összes kiadás 2008		Saját forrás 2008		Támogatás 2008	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	0,35	100	0,20	100	0,15	100
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	0,35	100	0,20	100	0,15	100
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31.

A 2008. évben szerződött pályázók (halászati ágazat) 0,20 Mrd Ft saját forrás mellett 0,35 Mrd Ft összköltségű pályázat megvalósítására szerződtek.

A 2009. évben szerződött pályázók (halászati ágazat) 0,01 Mrd Ft saját forrás mellett 0,02 Mrd Ft támogatási összegű pályázat megvalósítására szerződtek.

3.2.1.8. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

55. táblázat – Az AVOP 1. prioritás 2004-2009 időszakban kedvezőtlen adottságú területen megvalósuló projektjei (db, Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Támogatási igény	
	db	Mrd Ft
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	119	1,86
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	104	1,68
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	5	0,11
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	10	0,07
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	0,00

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az 1. prioritáson belül összesen 119 db kedvezőtlen adottságú területen megvalósított pályázatra kötöttek szerződést, összesen 1,86 Mrd Ft támogatási igény mellett.

3.2.1.9. Indikátorok

Az AVOP 1. prioritása célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő szám-szerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

56. táblázat – Az AVOP 1. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A leszerződött pályázatok száma, db	15 700	2 940
Eredmény	Fiatal gazdálkodók által létrehozott gazdaságok száma, db	254	285
	ebből nők által létrehozott: gazdaságok száma:	40	39
Hatás	A mezőgazdasági tevékenység jövedelmezőségének növelése, %	1-2	-

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A program teljes időszakára az 1. prioritáson belül 15.700 db szerződéses pályázattal kalkulált az FVM a tervezés során, azonban csak 2.940 db pályázat esetében történt szerződéskötés. Ez az arány a program tervezett output eredményének csupán 19%-a, amely a beérkezett pályázatok nagyobb összegű támogatási igényével magyarázható. A fiatal gazdák által létrehozott gazdaságok száma a tervezett eredménynek a 112%-át teszi ki, a nők által létrehozandó gazdaságok száma mindössze egy fővel maradt el a tervezettől, így az eredmény indikátorokra vonatkozóan a megvalósulások jó eredménynek számítanak.

Az intézkedés elsődleges célja a vállalkozások versenyképességének javítása volt. A pályázatok ennek megfelelően alapvetően a versenyképességet növelő beruházásokra irányultak, de e mellett számos projekt környezetvédelmi feltételek javítását szolgáló fejlesztéseket is magában foglalt.

Az 1. prioritás indikátorai között szereplő hatásindikátor értékének meghatározása nem volt lehetséges. Ez a mutató hivatott meghatározni a mezőgazdasági tevékenység jövedelmezőségének növekedését. A meghatározás kudarcának oka kettős: egyrészt az **alapadatok,** másrészt a **makrogazdasági helyzet változása** nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az alapadatokkal kapcsolatos probléma, hogy a pályázóktól bekért gazdálkodási eredményadatok a Társaságok egész működésére vonatkozó információkat tartalmaznak, ennek következtében a projekt hatása nem volt kimutatható.

3.2.2. AVOP 1.1. „Mezőgazdasági beruházások támogatása" intézkedés

Az intézkedés indokoltságát az adta, hogy Magyarországon a korábbi nagyüzemek eszközállományának egy része az új üzemstruktúrában hatékonyan nem hasznosítható, állaga erősen leromlott, ez hátráltatta a minőségében javuló, versenyképes alapanyag-termelést. A gazdaságok tőkehiány miatt, támogatás nélkül nem tudták a termelés – az eddigiektől jelentősen eltérő összetételű és kapacitású – műszaki-technológiai hátterét megteremteni. A gazdasági épületek meghatározó hányada szintén elavult, korszerűtlen volt. Az állattartás környezetvédelmi, higiéniai, állat-jóléti feltételei – különösen az egyéni gazdaságokban – messze elmaradtak a követelményektől. A szőlő- és gyümölcsültetvények kor- és fajtaösszetétele igen kedvezőtlen, a telepítés rendszere többnyire korszerűtlen, a birtokszerkezet elaprózott. A tulajdonviszonyok, a területi tagoltság és gazdálkodási struktúra alapján egyaránt átalakult gazdaságokban az amortizálódott, korszerűtlen öntözőtelepek fejlesztése, a meliorációs beavatkozások növelése elkerülhetetlen. Az eszközállomány amortizálódottsága, valamint az új birtokmérettel és struktúrával kevéssé harmonizáló épület- és gép kapacitás volumen szükségessé tette állami támogatás biztosításával beruházások megvalósítását.

Az 1. prioritás intézkedései közül az **1.1. „Mezőgazdasági beruházások támogatása"** című intézkedés várakozásokon felüli sikert aratott. Az intézkedés forrásainak támogatásával megvalósuló fejlesztések igen sokféle specifikus és operatív célkitűzés megvalósulását segítették elő. A fejlesztések egyúttal hozzájárultak a makroszintű strukturális változások bekövetkezéséhez, azáltal, hogy elősegítették a hatékonyság javítását, a munkahelyek megőrzését, a környezet védelmét, és mindezzel egy időben az uniós előírásoknak történő megfelelést.

Az 1.1 intézkedés esetében összességében elmondhatjuk, hogy a programban megfogalmazott célok teljesülése érdekében jelentős számú (3.796 db) pályázat érkezett be. A nagy érdeklődésre való tekintettel az intézkedés hat alintézkedéséből négy alintézkedés esetében a pályázati felhívást a tervezettnél jóval korábban, - forráshiány miatt – fel kellett függeszteni. A 2006. év végétől pályázat benyújtására már nem volt lehetőség, december végéig sikerült a teljes keretösszeget szerződéssel lefedni, és ezáltal minden fejlesztés kivitelezése megkezdődhetett.

A 2007. évben tovább folytatódott az előző években benyújtott pályázatok értékelése, bírálata, valamint a támogatási szerződések megkötése, továbbá megkezdődött, illetve folytatódott a projektek megvalósítása. A gépbeszerzések túlnyomó többsége már realizálódott.

Érdektelenség mutatkozott ugyanakkor a gyümölcs ültetvény telepítések és a meliorációs fejlesztések kapcsán. Ennek okát a gyümölcstermelés esetében a kedvezőtlenül megváltozott értékesítési és piaci viszonyokban, valamint az új telepítések termőre fordulásának jelentős időigényében látjuk. A melioratív beavatkozások esetében szintén a hosszú megtérülési idő az érdektelenség fő indoka, mivel ezen beavatkozásoknak a gazdálkodási eredmény fokozása szempontjából elenyésző, vagy csak hosszú távon kimutatható jövedelemnövelő hatása van.

Összességében megállapítható, hogy az intézkedés kapcsán megvalósult fejlesztések /post-harvest létesítmények, tároló kapacitásnövelés, technológiakorszerűsítés, termelésbiztonságot és minőséget javító öntözésfejlesztés, stb./ a program célkitűzéseiben meghatározott irányba hatnak. A megkezdődött jó irányú változások folytatására és beteljesülésére a 2007-2013-as programozási időszakban kerülhet sor.

3.2.2.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

57. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés pénzügyi terve (EURÓ)

Intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	**2004 - 2006**	223 457 332	167 592 998	55 864 334	325 509 528

Forrás: AVOP PKD

Az 1.1 intézkedés, a program teljes időszakában, 223,46 M EURÓ közkiadást – 167,59 M euró közösségi hozzájárulás mellett – biztosított a mezőgazdasági beruházásokhoz kapcsolódó célok megvalósítására.

A teljes megvalósítási időszakot figyelembe véve az 1. prioritás esetében az 1.1 intézkedés tekinthető az AVOP legnépszerűbb és legeredményesebb intézkedésének, illetve ennél az intézkedésre érkezett a legtöbb pályázat, és itt történt a legtöbb kifizetés mind pályázati darabszámot, mind támogatási összeget tekintve. A mezőgazdasági beruházások támogatását célul kitűzött intézkedéshez 6 alintézkedés kapcsolódik.

Az alábbi táblázatban a pályázatkezelés egyes szakaszaiban kezelt és értékelt pályázatok számát, illetve arányát mutatjuk be.

58. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés 2004-2009 időszak eredményei (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	3 796	2612	68,81	2569	67,68	2471	65,09
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	470	285	60,64	280	59,57	266	56,60
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	907	639	70,45	623	68,69	596	65,71
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének	2 115	1495	70,69	1479	69,93	1441	68,13
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	19	9	47,37	8	42,11	7	36,84
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	238	148	62,18	146	61,34	128	53,78
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	47	36	76,60	33	70,21	33	70,21

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az **1.1.1 Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása** alintézkedés célja, a környezetvédelmi és állatjóléti, higiéniai előírásoknak való megfelelés, valamint az állattenyésztési alapanyag-termelés minőségi és gazdaságos fejlesztése volt. Az alintézkedés keretében 470 db pályázat érkezett be. A rendelkezésre álló keret túligénylése miatt az új pályázatok befogadása már a 2005. évben felfüggesztésre került.

A pályázatkezelés során csak azon pályázatok kerültek támogatásra, amelyek megfeleltek az EU szabályozásával azonos hazai környezetvédelmi előírásoknak, ezen belül is különösen a nitrát direktívára vonatkozó 91/676/EGK irányelvnek, illetve nagyságukat tekintve összhangban voltak a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervvel, a PKD-ban lefektetett, kettős támogatást kiküszöbölő lehatárolásokkal.

Az alintézkedés pályázatiból végül 280 db támogatási szerződés megkötésére került sor.

Az 1.1 intézkedés legnagyobb kerettel rendelkező alintézkedése az **1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása** volt. A Program első két éve alatt összesen több mint 900 db pályázat érkezett erre az alintézkedésre. A jelentős érdeklődést a 2004. és 2005. évek kiugróan magas gabonatermése és az értékesítés nehézségei indokolták, amely következtében a vállalkozások előnyben részesítették az új gabonatárolók építését, illetve a meglévők korszerűsítését. Az intézkedés népszerűségét mutatja az is, hogy a 2005-ben beérkezett támogatási igény jelentősen túlszárnyalta még a 2005 júniusában történt forrás-átcsoportosítás nyomán megnövelt keretösszeget is, így az alintézkedés 2005-ben felfüggesztésre került.

A pályázatok többsége már a 2005. évben elbírálásra került, és az elbírált pályázatok túlnyomó részében szerződéskötésre is sor került. Végül a teljes időszakban 623 db szerződés lépett hatályba. A kifizetések háromnegyed része már a 2006. évben realizálódott.

Az 1.1 intézkedés legnépszerűbb alintézkedése az **1.1.3 Új erő- és munkagépek technológiai és informatikai berendezések támogatása** volt, amelyre a legtöbb pályázat (2.115 db) érkezett a teljes időszakban. A nagy érdeklődést az elhasználódott, korszerűtlen géppark megújítása, illetve a beruházás viszonylag rövid idő alatt remélt megtérülése is indokolta. Ez a pályázati felhívás is jóval az AVOP programozási időszakának letelte előtt, még 2004-ben felfüggesztésre került a rendelkezésre álló forrásokat jelentősen meghaladó támogatási igények beérkezése miatt. Tekintettel a 2004-es felfüggesztésre a pályáztatás és a szerződéskötés időszaka még 2005-ben lezajlott. Végül 1.479 db hatályba lépett szerződéssel zárult az alintézkedés.

Az **1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása** alintézkedés a mérsékelt érdeklődésre való tekintettel 2005-ben felfüggesztésre került, összesen 19 db pályázat befogadása után. Az alintézkedésre jellemző alacsony pályázási kedv elsősorban az ágazatra jellemző jövedelmezőségi és piaci nehézségekkel, valamint az ipari feldolgozás támogatásának megszűnésével magyarázható, illetve azzal, hogy kevés az ültetvénytelepítésben fejlődési/fejlesztési lehetőséget látó vállalkozás. Végül összesen 8 db pályázat esetében került sor szerződéskötésre az 1.1.4. alintézkedés esetében.

Az **öntözés-fejlesztési beruházások** iránti növekvő igény jelzi a gazdálkodók termelési szerkezet-váltási törekvését. A nagyobb hozamot ígérő növényi kultúrák termesztésének elengedhetetlen feltétele az öntözéses-gazdálkodás fejlesztése. A piaci igények magas termelésbiztonságot követelnek meg a minőség folyamatos biztosításával. Egyes területeken pl. vetőmagtermesztés esetében a multinacionális cégek alapkövetelménye a terület megbízható öntözésének biztosítása. A hosszú távra tervező agrártermelők érzékelik az időjárás változás hatásait, a szélsőséges időjárási jelenségek fokozott jelenlétét, mely a termelés biztonságának fokozására készteti őket. Az **1.1.5 Öntözési beruházások támogatása** alintézkedés a 2004-2005 pályázati időszak után 2006. év elején újból megnyitásra került és újabb pályázatok érkeztek be, összesen 238 db. Végül 146 db szerződéskötésre került sor. A pályázatok minősége fejezetben az okok részletesen is bemutatásra kerülnek.

Az **1.1.6 Meliorációs beruházások támogatása** a másik alintézkedés, amelyre 2006. év elején még befogadtak pályázatot, azonban ekkorra sem nőtt meg lényegesen a pályázói érdeklődés. Erre a beruházások jelentős forrásigénye és a lassú megtérülés ad magyarázatot. Mindezek ellenére a teljes időszak alatt 47 db pályázatot fogadtak be és 33 pályázatot valósítottak meg.

59. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés 2004-2009 időszak eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	56,98	95,57	67,28	63,75	60,15
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása		18,66	11,19	10,34	9,39
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása		40,43	29,51	27,79	26,41
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása		31,66	23,15	22,38	21,63
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása		0,27	0,22	0,21	0,19
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása		3,68	2,48	2,36	1,88
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása		0,87	0,72	0,66	0,65

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Az intézkedés teljes időszaka alatt összességében 63,75 Mrd Ft támogatás értékű szerződés került megkötésre, és 60,15 Mrd Ft kifizetésére került sor.

A rendelkezésre álló keretből a **1.1.1 Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása** alintézkedésre 9,39 Mrd Ft került felhasználásra. Azonban ez az összeg az ágazat ilyen irányú fejlesztési igényeinek hozzávetőlegesen csak 60%-át tudta finanszírozni, a fennmaradó 40% fejlesztési igényt a 2007. évben indult ÚMVP-től várta biztosítani a jelenleg még mindig tőkehiánnyal küzdő állattenyésztési ágazat.

Az **1.1.2 A növénytermesztést és a kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása** a legnagyobb összegű támogatási keretet felhasználó alintézkedés 26,30 Mrd Ft összeggel.

Az 1.1.3. Új erő- és munkagépek technológiai és informatikai berendezések támogatására 21,63 Mrd Ft került felhasználásra, a teljes intézkedés tervezett keretösszegének 38%-a.

Az **1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása** c. alintézkedés a legkisebb részt képviseli az intézkedésen belül, 0,19 Mrd Ft forrás felhasználásával.

Az **1.1.5. Öntözési beruházások támogatására** alintézkedés két pályázati ciklusának eredménye: 1,88 Mrd Ft kifizetett támogatás.

Az **1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása** alintézkedés támogatására 0,65 Mrd Ft értékben került sor, a kifizetési adatokat vizsgálva.

3.2.2.1.1. Pénzügyi megvalósítás (2008-2009)

60. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0	0	0	172
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	0	0	0	53
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	0	0	0	59
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének	0	0	0	9
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0	0	0	6
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	0	0	0	25
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	0	0	0	20

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)
A 2008. évben mindössze a kifizetések %-ára került sor összesen 172 db pályázat esetében és 3,88 Mrd Ft értékben.

61. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	3,88
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	1,27
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	1,69
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	0,00	0,00	0,00	0,10
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,04
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,47
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,31

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2009. évben IH támogatásra, szerződéskötésre már nem került sor azonban az 1.1 intézkedés esetében. Az 1.1 intézkedéshez kapcsolódóan 17 db pályázat esetében, 0,5 Mrd Ft összegű támogatás kifizetésére került sor, 1.1.1 alintézkedés esetében 10 pályázat esetében 0,34 Mrd Ft összegben, az 1.1.2 alintézkedés esetében 3 pályázat esetében 0,14 Mrd Ft összegben, illetve az 1.1.5 alintézkedés 4 pályázata esetében 0,02 Mrd Ft összegben.

3.2.2.2. Regionális megoszlás

Az előző fejezetekben bemutatásra kerültek a 1.1. intézkedés eredményei naturálisan, illetve összegszerűen kifejezve. Az alábbiakban bemutatásra kerül ezen adatok regionális megoszlása.

62. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett pályázatok számának regionális megoszlása (db/régiók)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**3 796**	**2 612**	**2 569**	**2 471**
Nyugat-Dunántúl	456	369	360	354
Közép-Dunántúl	317	215	212	206
Közép-Magyarország	230	132	129	119
Dél-Dunántúl	525	357	357	346
Észak-Magyarország	476	292	284	269
Észak-Alföld	948	680	664	635
Dél-Alföld	844	567	563	542

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az 1.1 intézkedés pályázatainak regionális megoszlása jól mutatja a magyarországi agrárterületek elhelyezkedését. Alintézkedésenként ugyan nem vizsgáltuk a regionális megoszlást, de az összesített számok az ágazat egészére vonatkozóan tükrözik a megoszlást.

Az alföldi régiókban és a dél-dunántúli régióban találhatók a legjelentősebb mezőgazdasági területek, és ezekből a régiókból érkeztek legnagyobb számban pályázatok. A legaktívabb régió mind a benyújtott pályázatok, mind a kifizetett pályázatok szempontjából az észak-alföldi régió, ahonnan 948 db pályázat került befogadásra és 635 db kifizetésre. A legkevésbé mezőgazdasági jellegű terület a közép-magyarországi régió, ahonnan mindössze 230 db pályázat érkezett és 119 db került kifizetésre.

63. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**95,57**	**67,28**	**63,75**	**60,15**
Nyugat-Dunántúl	9,46	7,69	7,36	7,07
Közép-Dunántúl	9,21	5,93	5,62	5,34
Közép-Magyarország	5,46	3,72	3,49	3,24
Dél-Dunántúl	13,39	9,30	9,00	8,54
Észak-Magyarország	12,63	7,46	7,00	6,60
Észak-Alföld	24,03	18,31	17,08	16,11
Dél-Alföld	21,40	14,87	14,20	13,24

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A regionális megoszlás értékeit tekintve hasonlóak az eredmények a darabszámos eredményekhez, az alföldi régiók és a dél-dunántúli régió jutottak a legtöbb támogatáshoz. Az észak-alföldi régióban összesen 16,11 Mrd Ft kifizetés történt a jelentés készítésének záró dátumáig.

3.2.2.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

64. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedésre 2008-ban kifizetett pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**0**	**0**	**172**
Nyugat-Dunántúl	0	0	0	15
Közép-Dunántúl	0	0	0	8
Közép-Magyarország	0	0	0	11
Dél-Dunántúl	0	0	0	11
Észak-Magyarország	0	0	0	26
Észak-Alföld	0	0	0	62
Dél-Alföld	0	0	0	39

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A 2008. évi kifizetések darabszáma régiónként az összes kifizetések 3%-a és 12%-a között mozgott. A kifizetésekkel legjobban a dél-dunántúli régió haladt a korábbi években, ezért mindössze 11 db pályázat kifizetése maradt a 2008. évre, míg a közép-magyarországi régió a viszonylag kevés pályázatának ellenére, a többi régió kifizetési arányához viszonyítva a legtöbb kifizetést végezte el 2008-ban (12%).

65. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedésre 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**3,88**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,24
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,34
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,19
Dél-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,29
Észak-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,64
Észak-Alföld	0,00	0,00	0,00	1,31
Dél-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,86

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések értéküket tekintve 34%-ban (1,31 Mrd Ft) az észak-alföldi régióhoz kapcsolódtak.

3.2.2.3. Pályázatok minősége

66. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2010	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
	db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	3 796	568	15	106	3	501	13	84	2	20	1	1279	34
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	470	103	22	24	5	57	12	13	3	4	1	201	43
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	907	126	14	26	3	115	13	21	2	6	1	294	32
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	2 115	263	12	44	2	309	15	34	2	7	0	657	31
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	19	10	53	0	0	0	0	1	5	1	5	12	63
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	238	59	25	9	4	19	8	15	6	2	1	104	44
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	47	7	15	3	6	1	2	0	0	0	0	11	23

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az AVOP 1.1 intézkedés megvalósításáról elmondható, hogy a beérkezett pályázatokon belül magas volt a sikertelen pályázatok aránya (34%), Az összes (1.279 db) sikertelen pályázatból a legnagyobb arányt a jogosulatlan, illetve nem megfelelő hiánypótlás miatti sikertelenségek képviselik. A jogosultsági kritériumok között szerepelt, hogy az a pályázó kaphat támogatást, akinek éves nettó árbevételében a mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétel aránya eléri, vagy meghaladja az 50%-ot, és azt a támogatási jogviszony időtartama alatt is megtartja, továbbá helyes mezőgazdasági gyakorlatot folytat. Ezeket a feltételeket sokan nem vették figyelembe pályázatuk elkészítésénél és benyújtásánál. A hiánypótlásra felszólított pályázók esetében a késői hiánypótlás jelentett elutasítást. Az 568 db sikertelen pályázat a pályázatkezelés első szakaszában, valamint az Irányító Hatóság szakmai értékelésen alapuló elutasító döntései (501 db) azonban nem jelentik, hogy összesen több mint ezer pályázó pályázatának támogatását utasították el. A pályáztatás első időszakában elutasított pályázók közül többen a pályázatuk átdolgozása után ugyanarra az alintézkedésre, vagy új pályázattal egy másik alintézkedésre még tudtak sikeres pályázatot benyújtani.

A viszonylag sok sikertelenség ellenére jelentős sikereket is találni az intézkedésben. Az sem ritka, hogy három illetve négy alintézkedésben is sikeresen szerepelt ugyanaz a pályázó. Kiemelkedő példa az észak alföldi régióból egy középvállalkozás egyik telephelyének öt pályázata: szarvasmarha telep tartástechnológia modernizálása (1.1 alintézkedés), baromfitelep rekonstrukciója (1.1 alintézkedés), minőségjavítást célzó tárolókapacitás bővítése (1.2 alintézkedés), hatékonyságot javító öntözőtelep létesítése (1.5 alintézkedés) és hatékonyságot javító víztározók létesítése (1.6 alintézkedés) összesen 0,33 Mrd Ft támogatási értékben.

A legtöbb sikertelenség az 1.1.3 alintézkedés gépbeszerzések támogatása során az IH elutasítások alkalmával született. A kiválasztás kritériumai a használt földterület nagysága; a gazdaság tevékenységi körének bővülése; termelői csoport, TÉSZ, BÉSZ tagság, illetve a termelés hatékonyságára gyakorolt hatás voltak.

Pályázói visszalépések nem voltak az intézkedésen belül kimagasló arányban. Olyan esetek fordultak elő, hogy a pályázó gazdasági helyzete megváltozott, és nem tudta biztosítani a szükséges önrészt a pályázat megvalósításához, illetve nyertes pályázatai közül csak az egyik megvalósítását vállalta. A növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása alintézkedés korábban szerződött pályázatai közül több esetben mikrovállalkozások álltak el kisebb településeken építendő terményszárítók, illetve terménytárolók építésének megvalósításától.

67. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2010	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	95,57	12,47	3,34	12,61	2,23	0,57	31,22
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	18,66	3,49	1,10	2,94	0,58	0,11	8,22
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	40,43	4,56	1,32	5,15	0,80	0,24	12,07
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	31,66	3,53	0,61	4,33	0,42	0,11	9,00
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0,27	0,05	0,00	0,00	0,00	0,08	0,13
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	3,68	0,76	0,25	0,18	0,43	0,02	1,64
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	0,87	0,09	0,06	0,01	0,00	0,00	0,16

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Az összes sikertelenség 31,22 Mrd Ft támogatási értékben valósult meg, amely a darabszámos arányhoz hasonlóan 33%-a a beérkezett pályázatok értékének. Támogatási értékben a legtöbb sikertelenség a növénytermesztéshez kapcsolódó beruházások irányító hatósági elutasításához kötődik 5,15 Mrd Ft értékben. Támogatás csak akkora fejlesztéshez volt adható, melynek következtében a fejlesztéssel érintett termelésnövekedés a növényi termékekre megállapított kvótát nem haladta meg, ezért a pályázatok alapos szakmai értékelését követően kerültek kiválasztásra. A kiválasztási kritériumok a tárolási veszteségek csökkentése; a fajlagos energia-felhasználás mérséklése; geotermikus energia vagy megújuló energiaforrás felhasználása; a beruházás környezetre gyakorolt hatása voltak.

3.2.2.3.1. Pályázatok minősége (2008-2009)

68. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedés sikertelen pályázatai (2008) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0	0	0	0	0	1	1
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	0	0	0	0	0	0	0
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	0	0	0	0	0	1	1
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	0	0	0	0	0	0	0
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0	0	0	0	0	0	0
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	0	0	0	0	0	0	0
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A 2008. év egyetlen sikertelen pályázata egy 2005. évben szerződött pályázó hűtőtároló rekonstrukciójára irányult (0,03 Mrd Ft támogatással), és a pályázó gazdasági helyzetének romlása, végül csődbe jutása volt a támogatás visszavonásának az oka.

69. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedés sikertelen pályázatai (2008) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,03
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,03
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

3.2.2.4. A kedvezményezettek típusai

Az alábbiakban a teljes pályázati időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjeinek megoszlását vizsgáltuk a pályázók vállalkozásának típusa, illetve mérete szerint.

70. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedésre 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.1. intézkedés: A mezőgazdasági beruházások támogatása			1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása			1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása			1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	63,75	2 569	100	10,34	280	100	27,79	623	100	22,38	1 479
Belföldi természetes személy	7,12	4,54	429	3,87	0,4	20	5,15	1,43	54	10,99	2,46	323
Mikrovállalkozás	41,35	26,36	1278	28,72	2,97	106	42,07	11,69	300	46,07	10,31	778
Kisvállalkozás	20,67	13,18	396	22,24	2,3	55	23,39	6,5	129	18,32	4,1	194
Középvállalkozás	25,18	16,05	385	36,17	3,74	80	25,15	6,99	118	19,53	4,37	151
Nagyvállalkozás	5,55	3,54	75	8,61	0,89	17	4,21	1,17	22	5,00	1,12	29
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,05	0,03	5	0,00	0,00	1	0,00	0	0	0,09	0,02	4
Non-profit szervezet AH-on kívül	0,08	0,05	1	0,48	0,05	1	0,00	0	0	0,00	0	0

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása			1.1.5. Öntözési beruházások támogatása			1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,21	8	100	2,36	146	100	0,66	33
Belföldi természetes személy	4,76	0,01	4	9,32	0,22	27	1,52	0,01	1
Mikrovállalkozás	52,38	0,11	3	45,34	1,07	78	31,82	0,21	13
Kisvállalkozás	0,00	0	0	8,05	0,19	14	13,64	0,09	4
Középvállalkozás	42,86	0,09	1	22,03	0,52	20	53,03	0,35	15
Nagyvállalkozás	0,00	0	0	15,25	0,36	7	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,00	0	0	0,00	0,00	0	0,00	0	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

Az AVOP 1.1. „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedés pályázóinak köre jellemzően a mikro-, kis- és középvállalkozások voltak. A mikrovállalkozások száma jelentősen meghaladta a többi kedvezményezetti csoport számát. 1.278 db támogatási szerződés lépett hatályba mikrovállalkozásokkal (49,75%). Támogatási értékben kisebb arányt képvisel a mikrovállalkozások támogatása (41,38%), de a 26,38 Mrd Ft szerződött összeg jelentős támogatási értéket képvisel a kedvezményezetti kör számára.

Elenyésző volt a non-profit társaságok részvétele az intézkedésen belül.

3.2.2.4.1 Kedvezményezettek típusai (2008-2009)

71. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedésre 2008-ban kifizetett pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (%, Mrd Ft,db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.1. intézkedés: A mezőgazdasági beruházások támogatása			1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása			1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása			1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	3,88	172	100	1,26	53	100	1,69	59	100	0,11	9
Belföldi természetes személy	2,65	0,10	17	0,09	0	2	5,01	0,09	7	8,93	0,01	4
Mikrovállalkozás	30,45	1,18	71	18,29	0,23	19	36,84	0,62	28	35,71	0,04	2
Kisvállalkozás	29,44	1,14	37	34,75	0,44	12	38,13	0,64	18	1,79	0,00	2
Középvállalkozás	32,05	1,24	41	40,90	0,51	17	19,60	0,33	5	0	0	0
Nagyvállalkozás	5,41	0,21	6	5,96	0,08	3	0,43	0,01	1	53,57	0,06	1
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása			1.1.5. Öntözési beruházások támogatása			1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,03	6	100	0,46	25	100	0,31	20
Belföldi természetes személy	12,22	0,00	3	0	0	0	1,63	0,01	1
Mikrovállalkozás	24,73	0,01	2	52,22	0,24	15	11,57	0,04	5
Kisvállalkozás	0	0	0	2,89	0,01	2	12,50	0,04	3
Középvállalkozás	63,05	0,02	1	29,91	0,14	7	74,30	0,22	11
Nagyvállalkozás	0	0	0	14,98	0,07	1	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db) és támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések kedvezményezetti megbontásáról elmondható, hogy tükrözi a kumulált arányokat. Darabszámban a mikrovállalkozások kifizetései, értékben a középvállalkozások nagyobb támogatási igényű pályázatainak kifizetései voltak többségben.

72. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedés 2004-2009 között szerződött pályázatok kedvezményezettjei tevékenységi kör (TEÁOR) szerinti megoszlásban (Mrd Ft, %)

TEÁOR szerinti megnevezés	Szerződött pályázatok száma	%	Szerződött pályázatok értéke (Mrd Ft)	%
Gabonafélék, egyéb, máshova nem sorolt növény termelése	1 617	63%	37,43	59%
Gyümölcs, fűszernövény termelése	180	7%	2,58	4%
Vegyes gazdálkodás	135	5%	2,89	5%
Szarvasmarha-tenyésztés	124	5%	3,60	6%
Sertéstenyésztés	98	4%	3,66	6%
Baromfitenyésztés	97	4%	3,14	5%
Zöldség, dísznövény termelése	92	4%	2,34	4%
Növénytermelési szolgáltatás	79	3%	2,62	4%
Tárolás, raktározás	25	1%	2,96	5%
Juh-, kecske-, lótenyésztés	21	1%	0,41	1%
Egyéb állatok tenyésztése	17	1%	0,46	1%
Egyéb	84	3%	1,68	3%
Osszesen	**2 569**	**100%**	**63,75**	**100%**

Forrás: EMIR 2009. június 09. pályázat (db) és támogatási összeg

A program teljes időszaka alatt szerződött pályázatok 63%-a (1.617 db) gabonafélék, egyéb, máshova nem sorolt növény termelése kategóriába sorolt pályázatokból adódik, és a szerződések összértékét tekintve 37,43 Mrd Ft támogatási igényt tesz ki. A növénytermesztéssel kapcsolatos projektek mind számukban, mind értékükben jelentősen nagyobb arányban szerepelnek az intézkedésben, mint az állattartással kapcsolatos projektek.

3.2.2.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

73. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	171,28	100%	107,53	100%	63,75	100%
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	27,84	16%	17,50	16%	10,34	16%
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	76,69	45%	48,90	45%	27,79	44%
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	57,98	34%	35,60	33%	22,38	35%
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0,53	0%	0,32	0%	0,21	0%
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	6,43	4%	4,07	4%	2,36	4%
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	1,81	1%	1,15	1%	0,66	1%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az AVOP megvalósítási időszaka alatt szerződött pályázatok támogatási igényéhez (63,75 Mrd Ft) 107,53 Mrd Ft saját forrás társul, amely az összes kiadás 63%-át teszi ki.

3.2.2.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

74. táblázat – Az AVOP 1.1 intézkedés 2004-2009 időszakban a kedvezőtlen adottságú területen megvalósuló projektjei (db, Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Támogatási igény	
	db	Mrd Ft
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	104	1,68
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	12	0,32
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	13	0,28
1.1.3. Új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	75	0,99
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0	0,00
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	3	0,07
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	1	0,02

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A programozási időszak alatt 104 db kedvezőtlen adottságú területen megvalósítandó projektről született támogatási szerződés, összesen 1,68 Mrd Ft értékben.

3.2.2.7. Indikátorok

A 1.1. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

75. táblázat – Az AVOP 1.1. intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A) Az elfogadott pályázatok száma tevékenységenként (db)		
	1. Épületfejlesztési beruházások	1273	924
	a) Állattartó létesítményekkel kapcsolatos beruházások	525	285
	b) Egyéb gazdasági épületekkel kapcsolatos beruházások	748	639
	növényház		24
	egyéb		615
	2. Új erő- és munkagépek, technológiai- és informatikai berendezések	14 261	1 495
	3. Gazdaságon belüli öntözésfejlesztési és meliorációs beruházások	166	182
	az új vagy korszerűsített öntözőrendszerrel lefedett terület (ha)	11 403	3 114,24
	4. Alma, körte, őszibarack ültetvénytelepítések fejlesztése		9
	Az összes elfogadott pályázatból a fiatal gazdálkodók száma (fő)	124	99
	B) Állatférőhelyek száma, ebből	321 873	1 495 751
	új	37 481	187 256
	felújított	134 432	1 308 495
	C) Új erőgép teljesítménye összesen (kW)	490 000	128 380
	D) Új munkagépek száma, (db)	8 000	4 012
Eredmény	Támogatott gazdaságok száma	12 000	2 130
	A támogatással vásárolt erőgépek kapacitásnövelő hatása az országos vonóerő kapacitásra (%)	5	
Hatás	A támogatásnak köszönhetően létrehozott, vagy megtartott		14 624

	munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (FTE, AWU)	2 490	
	Az épületfejlesztési beruházások tevékenységben támogatott gazdaságok között azok aránya, amelyek környezetvédelmi fejlesztéseket valósítottak meg (%)	40	7
	A támogatott gazdaságok bruttó hozzáadott értékének növekedése (%)	2	-

Forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedés támogatási területei a pályázati kiírások megjelenésétől kezdve azonnal nagy érdeklődést váltottak ki a támogatási célcsoportok gazdálkodóinál. A beruházási támogatásokat az érdekképviseleti szervektől érkezett információk alapján már nagyon várták a vállalkozások.

Az output indikátorok az elfogadott pályázatok tevékenységenkénti számát mutatják, amely az Irányító Hatóság által támogatásra javasolt pályázati állománynak felel meg. Az épületfejlesztéssel kapcsolatos beruházások némiképp alul maradtak a tervezettnél, 924 db pályázat került elfogadásra, amely 74%-os, tehát közepes megvalósulást jelent. A megbontás állattartással és egyéb épületekkel kapcsolatos beruházás mutatói a tervezetthez képest némileg a növénytermesztésnek köszönhetően kedvezően alakultak, a tervezett 59%-os részesedéssel szemben 70%-os részesedés valósult meg. A növénytermesztés irányába történő elmozdulás már egy ideje jellemző tendencia az ágazatban.

Az állattartó létesítményekkel kapcsolatos beruházások esetében megállapítható, hogy a közösségi jogszabályoknak, illetve normáknak való megfelelés teljesítése érdekében a pályázatok többsége állatjóléti célú beruházások megvalósítására irányult. A hosszú távon is működni szándékozó állattartóknak ez kötelezettségük is. A pályázás nyújtotta lehetőségekkel éltek is az érintett termelők és állattartók, azonban az ágazati problémák megoldásának csupán a kezdetéig jutottak el.

Egyéb gazdasági épületekkel kapcsolatos beruházások, a növénytermesztést és kertészetet szolgáló gazdasági épületek megvalósítása kapcsán prioritást kaptak a szemestermény-tároló létesítmények és a növényházak. Ennek szakmapolitikai indoka egyrészt az időszak, ill. a később is várható rendkívüli mennyiségű gabonatermése, másrészt a zöldség ágazatban tapasztalható fedett termesztő-hely hiány kompenzálása. A kapacitásban és minőségben történő előrelépés a terménytárolók vonatkozásában lehetővé teszi a hazai teljes termékmennyiség uniós előírásoknak megfelelő módon történő tárolását.

Új erő- és munkagépek, technológiai- és informatikai berendezések indikátormutatójának esetében a megvalósulás jelentős mértékben eltér a tervezett eredménytől. A különbség oka részben azzal magyarázható, hogy sok esetben a pályázat nem csak egyetlen erő- vagy munkagép beszerzését tartalmazta, hanem több gépet egyszerre, másrészt a tervezett 14.261 darabszám is kicsit felültervezett célkitűzés volt. Az új erőgépek és új munkagépek indikátorok is ehhez hasonlóan jelentősen a tervezett eredmény alatt maradtak. Végül a támogatás révén 128.380 kW teljesítményű erőgép és 4.012 db munkagép beruházása valósult meg. Meg kell jegyezni azonban, hogy az indikátoradatokat szolgáltató kedvezményezettek nem kezelték egységesen az arató-cséplő gépeket (kombájnokat), többen erőgépként sorolták be, míg mások munkagépként.

Gazdaságon belüli öntözésfejlesztési és meliorációs beruházások esetén a 80-as években jellemző több száz hektáros területeket lefedő öntözőfürtök helyett, lokális lehetőségeket nyújtó, néhány hektáros szórvány-öntözőtelepek megvalósítására érkeztek be pályázatok. Az öntözéses pályázatok nagy része az ültetvényekhez kapcsolódik, víz- és energiatakarékos technológiát alkalmaz, mely illeszkedik a programban meghirdetett célokhoz. Az elfogadott pályázatok száma a tervezettnél jobb eredménnyel zárult (109,64%), de az új vagy korszerűsített öntözőrendszerrel lefedett terület nagysága jelentősen elmarad a célértéktől. A meliorációs beruházások esetében a fö*ldterület fejlesztés, melioráció* fejlesztései kerültek előtérbe, elsősorban nem a beruházások számával, mint inkább az egyes pályázatok támogatás igényének nagyságrendjével (történelmi borvidékek meliorációja).

Összességében a tervezett célok – melyek nem igazán fejezhetők ki a pályázatok számával – nagyrészt teljesültek. Tendenciájában a minőségi termék előállításának és a biztonságos termelés feltételei megteremtésének igénye dominál, mely az öntözéses-gazdálkodás kiterjesztését fogja eredményezni.

Ültetvénytelepítésre nem sikerült a pályázókat akkora mértékben mozgósítani, mint azt a program tervezésekor prognosztizálták. A néhány benyújtott pályázat is a termőhelyi hagyományoknak megfelelő, és nem a piac igényeit kielégíteni szándékozó fajták telepítésére irányult. Ennek okai a piacvesztésre és az import jelentős mértékben történő növekedésére vezethető vissza.

A már meglévő **állatférőhelyek** felújítására, illetve új férőhelyek létrehozására vonatkozó tervszámokat már a 2007. év végéig megvalósult projektek teljesítették, sőt jelentősen meg is haladták. Az intézkedésen belül 30-30%-os volt a baromfi, illetve a sertéstartó telepek állatjóléti célú beruházásainak aránya. Az elért jó eredmények még nem jelentik az ágazat feladatainak teljes megoldását, a telepek korszerűsítése vonatkozásában további beruházások megvalósítására lesz szükség az ÚMFT forrásainak igénybevételével.

Az 1.1 intézkedés keretein belül 2.130 db gazdaság jutott támogatáshoz beruházásai megvalósításához.

A támogatásnak köszönhetően létrehozott, és megtartott munkahelyek száma AWU egységben a tervezettnél jobb megvalósulást mutat, ám az indikátor értelmezése és számítása sok problémát okozott a pályázóknak, ezért ellenőrizni kellett őket. A gazdálkodók még nem nagyon tudtak projektekben gondolkodni, nehezen tudták szétválasztani a projekteredményeket a normál működés eredményeitől, ezért kissé túlzottnak tűnik az eredmény. Az azonban egyértelműen látszik, hogy az intézkedés kedvező hatással volt, főleg a munkahelyek megtartására.

Környezetvédelmi fejlesztéseket megvalósított pályázatok az épületfejlesztési pályázatok között mindössze 7%-ban teljesültek. Az intézkedés keretein belül megvalósuló projektek a Magyarországon előírt hatósági engedélyezési eljárás során juthatnak engedélyhez. Magyarországon a Környezetvédelmi Hatóság szigorúbb környezetvédelmi előírásokat ír elő építési és beruházási projektek engedélyezésére a legtöbb uniós tagország szabályainál. Engedélyezési eljárások során a környezetre hatást gyakorló tevékenységek megkezdése előtt környezeti hatásvizsgálatot kell végezni, mely során fel kell tárni a tevékenység várható környezeti hatásait. Az általános engedélyeztetési eljárás merev szabályainál szigorúbb előírásokat az intézkedés nem vetett ki.

Az 1.1 intézkedés utolsó hatásindikátor értékének meghatározása nehézségekbe ütközött. Ez a mutató határozza meg a támogatott gazdaságok **bruttó hozzáadott értékének növekedését**. A gazdálkodók által szolgáltatott alapadatok felhasználása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az indikátor mérésére kért adatok, azaz az árbevétel és a fedezet összegek egy része a Társaságok egész működésére vetített információit, másik része pedig a támogatott projektek működésére vetített információkat tartalmazza.

Az AVOP 1.1. számú intézkedése a pályázati rendszer legjelentősebb/legnépszerűbb intézkedésének bizonyult mind a tervezett támogatási összeg, mind a benyújtott pályázatok száma vonatkozásában. A rendkívüli mértékű érdeklődést az indokolta, hogy az intézkedés szakmai vonatkozásban felöleli az egész mezőgazdasági termelési vertikumban adható minden fontosabb támogatást.

Új erő- és munkagépek, technológiai- és informatikai berendezések: A termelők által leginkább preferált alintézkedés a gépbeszerzési lehetőség volt. A pályázatok többsége erőgépek, önjáró betakarítók, munkagépek és növényvédelmi gépek beszerzésére irányultak. A támogatási igény olyan mértékű volt, hogy a pályázati konstrukciót félévnyi működés után fel kellett függeszteni a rendelkezésre álló forrás túligénylése miatt. A jóváhagyott pályázatok alapján a hazai traktorállomány és a betakarító kapacitás jelentős mértékben növekedett. Ennek ellenére azonban a magyar agrárágazat mind darabszámban, mind pedig az egy hektárra jutó vonóerő, illetve betakarítható termésmennyiség vonatkozásában máig is csak az EU 15-ök átlagának a felét éri el. Ezen tendenciák szükségessé teszik a gépvásárlási támogatási lehetőségek hosszú távon történő fenntartását az ÚMVP-ben is, oly módon, hogy az a magyar mezőgazdaság technikai eszközrendszerének korszerűsítését szolgálja, és ne egyszerű gépcseréket jelentsen, illetve ne a gépi kapacitásokat növelje.

A következőkben az intézkedés egyik kiemelkedő projektje kerül bemutatásra:

A **Bátortrade Kft.** a 1989-ben 1600 ezer Ft törzstőkével alapított Szatmár-Impex nevű vállalkozás jogutódja, jegyzett tőkéje mára részben az AVOP támogatásoknak köszönhetően 252,9 M Ft-ra növekedett.

A Kft. fő profilja a 90-es évek elejétől a tejtermelésre szakosodott **szarvasmarhatartás**, valamint az állattenyésztéshez kapcsolódó takarmány előállítás, illetve növénytermesztés. A vállalkozás 1999-ben profilját bővítette energiahordozó elállításával, **bioenergia termelő üzem**et létesített. Az üzem állati eredetű hulladékok, a mezőgazdasági termelés során képződő hulladék, valamint az állattartásban keletkező trágya feldolgozását végzi. Érlelési eljárással biogáz keletkezik, amiből villamos energia és meleg víz kerül előállításra. A fermentációs folyamat során visszamaradt folyékony anyag biotrágyaként hasznosítható, kiváló talajélet serkentő hatással rendelkezik.

Az **állattenyésztés** keretében a Kft. Holstein-Fríz fajtájú törzskönyvezett állományt tart. Tehén létszáma 475 db, a teljes állatlétszám 957 db. A Kft. éves tejtermelése meghaladja a 4,1 millió litert, melynek 98%-a extra minőségű tej. Az állattenyésztési ágazatban évente több száz szaporulat keletkezik, melyek értékesítése marhakereskedő cégek, valamint vágóhidak irányában történik.

A Kft. 305.000 férőhelyes baromfinevelő kapacitással rendelkezik, éves kibocsátása 1.600 ezer db vágó csirke.

A **növénytermesztés**i ágazat keretében előállított termények egy része az állattenyésztés takarmányigényét elégíti ki.

A Kft. az **AVOP 1.1 intézkedés forrásaiból 371,7 M Ft támogatásban részesült**. A sikeresen megvalósított hat projekt összköltsége 826,1 M Ft volt.

A Bátortrade Kft. hosszú távú stratégiai fejlesztési programmal rendelkezik, mely a gazdálkodás egész területét (növénytermesztés, állattenyésztés) átfogja. A Kft. 314 ha területen foglalkozik növénytermesztéssel.

A növénytermesztés keretein belül AVOP támogatással a gazdálkodási terület mélyebb mocsarasabb részeit kimélyítve földmedrű tározókat alakított ki, javítva ezzel a termőhely mikroklímáját, és növelve a művelésre alkalmas terület nagyságát. A mikroklíma javítása a termésátlagra és a termés minőségére, a víz megtartása az öntözés lehetőségének kialakítására, a művelhető terület nagysága pedig a termés mennyiségére volt kedvező hatással.

Ezt egészíti ki a szintén AVOP támogatással megvalósított öntözőtelep, ahol egy 10 000 m3 nagyságú bélelt földmedrű medencét kialakítva a 21,7 ha terület esőztető öntözése valósult meg. Az öntözőkútból kitermelt víz fix nyomóvezetéken keresztül kerül a víztározóba, majd pedig szétosztásra. Az öntözés-fejlesztés hatására a növénytermesztési termékek mennyisége megnövekedett.

Ezen kívül az állatállomány (szarvasmarha és baromfi) számának növekedése további szemestermény tároló kapacitást igényelt, ezért a Kft. pályázott az AVOP 1.1.2 alintézkedés forrásaira is. Projektjük keretében modernizálásra és felújításra került a terményszárító technológia, illetve egy terménytárolási célt szolgáló síktároló került megépítésre.

Az állattartó telepeken megvalósított fejlesztések a szarvasmarha és a baromfi ágazatot egyaránt érintették. Az AVOP 1.1.1 alintézkedés keretében baromfinevelő telepek rekonstrukcióját valósították

meg. Létesítésre került két teljesen új 38.000 férőhelyes 12,3 m x 110 m nagyságú emeletes baromfinevelő épület, 8 istállót modernizáltak, a nyírbátori szociális épület és mérlegház, valamint a nyírmeggyesi alomtároló pedig felújításra került. A felújítás során a nyírbátori baromfitelepen az istállók technológiája, víz és villamos rendszere és a szociális épület került modernizációra, a nyírmeggyesi településünkön pedig új ól került megépítésre. Az új épületek a legmodernebb számítógépes vezérléssel ellátott automatikus baromfinevelési technológiával vannak felszerelve, mely a nevelés során gyűjtött adatokat egy központi számítógépre továbbítja. A naprakész adatok birtokában operatívan be lehet avatkozni a nevelési folyamtatba, illetve a turnus leadása után az értékelési munka is egyszerűbbé vált.

A szarvasmarha telep modernizációja először a meglévő telep rekonstrukciójára irányult, azonban a piaci igények megváltozásával világossá vált, hogy egy régi termelési rendszerben épült állattartó telep modernizációja – a más jellegű építészeti megoldások miatt – feltehetően nem fogja az elvárt eredményeket sem a termelés, sem az állatférőhely, sem pedig az állategészségügy szempontjából hozni. A felújítás tehát nem bizonyult gazdaságosnak, így a Kft. módosítási kérelemmel fordult az MVH kirendeltségéhez, melyet el is fogadtak. A telep felújítása helyett egy teljesen új istálló került megépítésre, mely egyrészt illeszkedett a Kft. által működtetett biogáz üzem üzemi rendszeréhez (trágyakezelési oldaltól), másrészt a legszigorúbb EU-s előírásoknak is megfelelt, így a korábbi rossz technológiájú épületekből az állatok egy modern istállóba kerültek elhelyezésre, ahol az állatok termelése szempontjából elengedhetetlenül fontos komfort, és a megfelelő férőhely maximálisan biztosíthatóvá vált.

A Kft. dolgozói létszámának szinten tartását vállalta a projektekben. Elmondható, hogy a támogatások céljai teljesültek, és folyamatosan teljesülnek, hiszen a projektben vállalt árbevételt és adózás előtti eredményt, valamint foglalkoztatotti létszámot a Kft. tartja, sőt több esetben túl is teljesíti. A jövedelmi helyzet javul, a munkahelyek megőrzésre kerültek, a projekt több helyen a környezet védelmét is szolgálja, hiszen a trágyaelfolyás megakadályozásra kerül (szarvasmarha), a baromfinevelés során pedig a víz, energia és anyagtakarékosság, valamint a termelés során a környezet zaj- és a porterhelése (baromfi) jelentősen csökken az új technológiáknak köszönhetően.

Az egységnyi termékre eső előállítási költségek a kibocsátás növekedése ellenére nem növekedtek, ezzel a termelés hatékonysága javult. A termelési szerkezet a termelés minden területén egyértelműen korszerűsödött a technológiai színvonal fokozása mellett. Az állatjóléti feltételek javulása (szarvasmarha egyedi pihenőbokszos elhelyezés, gumiszőnyeg, légtechnika) már önmagában is hatékonyabbá tette a termelést az állatok komfortérzetének javításán keresztül. Ezzel a termékek minősége tovább javult, az extra tej aránya az összes termelt tej mennyiségén belül nőtt.

A Kft. minden fejlesztésével a méretgazdaságosság elérésére és a termelés folyamatainak optimalizálására törekszik. Folyamatosan fejleszti az összes tevékenységét, és új egymástól független mégis összetartozó, egymást kiegészítő tevékenységeket indít el. Ezzel célja, hogy a több tevékenység segítségével ne kizárólag egy piaci szegmensre koncentrálja termelését, így az egyes ágazatok kedvezőtlen piaci helyzete esetén a többi ágazat kiegyenlíti ezeket a negatív hatásokat, ennek köszönhetően pedig a Kft. piaci stressztűrő képessége és piaci stabilitása javul. Amennyiben a pályázatok nem nyertek volna, a Kft. nem tudta volna kihasználni a tevékenységeiben rejlő fejlődési lehetőségeket, rosszabb technológiai háttérrel kellett volna a piacain talpon maradnia a szigorodó állategészségügyi és élelmiszer-biztonsági, állatjóléti és higiéniai előírások betartása mellett, mely olyan mértékű pénzügyi többletterhet jelentett volna a gazdaságnak, mellyel rentábilis termelést már nem lehetett volna megvalósítani. A fejlesztés hatásai igazából a 2009. évben a gazdasági válság idején jelentettek igazi többletet, hiszen a korszerű technológia, és a gazdaságos termelési méret kialakításával minimumra szorított termelési költségek biztosítottak lehetőséget ahhoz, hogy a Kft. a jelentősen csökkenő tej és baromfi felvásárlási árak mellett is életben tudott maradni.

A Kft. nyírbátori telephelye nitrátérzékeny területen fekszik, így a trágyakezelés, és a trágya kijuttatása kifejezetten hangsúlyos kérdés. A Bátortrade Kft. fejlesztési terveiben szerepel a baromfinevelő telepek (Nyírbátor 2 db telephely, Nyírmeggyes 1 telephely) trágyakezelésének korszerűsítése, ezért az ÚMVP-ből további fejlesztések vannak folyamatban Állattartó telepek korszerűsítése (ÁTK) I., ÁTK II. és ÁTK III pályázatok keretében. Az ÁTK III pályázat most került benyújtásra, az ÁTK. I (trágyakezelés) és ÁTK II. pályázatok megvalósítása folyamatban van, végelszámolásuk 2010. első negyedévében várható. Az ÚMVP forrásaiból az állattartó telepen képződő trágya kezelését, tárolását, részbeni feldolgozását és felhasználását szolgáló beruházásokat valósítják meg.

A folyamatosan fejlődő állattenyésztési ágazat hulladék-kibocsátása is növekedett, így az ÁTK II. program biogáz üzemi fejlesztést is tartalmaz.

3.2.3. AVOP 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása" intézkedés

Az AVOP 1. prioritás – a versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban - keretein belül az **1.2 intézkedés a halászati ágazat strukturális támogatását** célozza meg. Ez az egyetlen intézkedés az AVOP keretein belül, mely a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE) forrásaiból kerül finanszírozásra.

Az önálló strukturális alapként működő HOPE, az AVOP részeként került kidolgozásra és a Halászati Főigazgatósággal történt egyeztetéseket követően, és hozzájárulásukkal, az AVOP-ot elfogadó C(2004) 2093 számú határozatban 2004. június 17-én hagyta jóvá a Bizottság.

A **támogatásintenzitás meghatározás**ának alapja a **2792/1999/EK Tanácsi Rendelet IV. mellékletének 2. pontja** a műveletek csoportba sorolásról, és a kapcsolódó **3. számú Táblázat** volt. Minden esetben a lehető legmagasabb támogatás intenzitás került a PKD-ban rögzítésre, alintézkedésenként az alábbiak szerint.

76. táblázat

alintézkedések		**HOPE**	**nemzeti forrás**	**saját forrás**
		%		
4.1.	Akvakultúra	35	11	54
4.2.	Halfeldolgozók építése és felújítása	35	11	54
4.4.2.	Promóció (kollektív)	75	25	0
4.5.	Termelői szervezetek támogatása	75	25	0
4.6.1.	Innovatív fejlesztések privát részvétellel	75	5	20
4.6.1.	Innovatív fejlesztések állami vállalatok részvételével (20% a vállalat hozzájárulása)	75	25	0

A 1260/1999/EK Tanácsi Rendelet 29.cikkének (3) bekezdés a) pontja szerint az alapokból történő hozzájárulás felső határa az összes támogatható költség maximum 75 %-a és, főszabály szerint, a támogatható közkiadások legalább 50 %-a az 1. célkitűzés hatókörébe tartozó régiókban végrehajtott intézkedések esetében. A HOPE esetében a **1260/1999/EK Tanácsi Rendelet 29. cikkének (2) bekezdés**ében felsorolt lehetőségek közül az **összes elszámolható költség alapú elszámolás** (ellentétben az EMOGA-val ahol közpénz alapú) került kiválasztásra. **A** támogatás intenzitás, a nemzeti és hazai forrásarány is az elszámolható összköltség arányában került meghatározásra, így a kedvezményezettek felé történt kifizetések esetében a közösségi hozzájárulás mértéke a támogatható költségek (közösségi+nemzeti+sajáterő) 75%-át egyetlen esetben sem lépte túl.

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a **Kifizető Hatóság** a Költségnyilatkozat összeállítása során a **1260/1999/EK Tanácsi Rendelet 32 cikk (3) bekezdése alapján jár el és az időközi kifizetési kérelmet intézkedés -** és nem alintézkedés - **szinten állítja össze és** számol el a Bizottság felé. Mindezek alapján a KH a Költségnyilatkozat összeállítása során minden alintézkedés esetében engedélyezett jogosult összes költséget egységesen a következő – az AVOP PKD pénzügyi táblájának megfelelő – arányok szerint állította be a költségnyilatkozatba: HOPE 38,3%, nemzeti társfinanszírozás 11,7%, magán finanszírozás 50%.

A fentiek alapján tehát a Költségnyilatkozatban szereplő összes elszámolható költség egyezik meg a HOPE esetében a kedvezményezettek felé engedélyezett összes elszámolható költséggel, de az engedélyezett és Költségnyilatkozatba állított összes elszámolható költség belső – EU-hazai–magán – forrásaránya eltér.

A magyarországi halastavak nagy része régebben létesített, korszerűsítésre szorul, újak építésére pedig az árualap biztosítása, és a termelésből természetes elöregedés miatt kiesők pótlása miatt van szükség. Halivadék előállításához szükséges halkeltetők rendelkezésre álltak ugyan, de egy részük korszerűsítése elengedhetetlenné vált. A választékbővítéshez, melyhez intenzív üzemi termelés szükséges, a meglévő üzemek egy részét fejleszteni kellett. Új üzemek építésével a teljes termelési vertikumban az új fajok aránya növelhető. Magyarországon a haltermelő gazdaságokban megtermelt étkezési halnak nagyon alacsony a feldolgozási aránya.

Az árualap növelése érdekében a magas biológiai értékű halállomány előállításához, és újratermeléséhez elengedhetetlenné vált a tógazdaságok (halastavak) és halkeltetők modernizálása, technológiai fejlesztése, valamint új halastavak létesítése. Magyarországon a halfogyasztás mértéke igen alacsony, az egészséges táplálkozás érdekében ennek növelése indokolttá vált.

„A halászati ágazat strukturális támogatása" intézkedés összetett globális célrendszere az ágazat **jövedelmi helyzetének javítását**, a tógazdaságokban és halfeldolgozó üzemekben megtermelt hozzáadott érték növelését, a kapcsolódó munkahelyek megtartását, illetve létrehozását, valamint az alacsony hazai halfogyasztás növelését tűzte ki céljául. Mindezeket a termelékenység és hatékonyság növelésével, technológiai korszerűsítéssel és új elemként iparági innováció támogatásával kívánta megvalósítani.

Az intézkedés a tógazdaságok halastó építéseire, korszerűsítésére, telepi infrastruktúrájának fejlesztésére, a korszerű (innovatív) haltermelési technológiák bevezetésére, továbbá a környezet-védelmi követelmények messzemenő figyelembevétele mellett a geotermikus energiát hasznosító, iparszerű haltermelő rendszerek építésének és korszerűsítésének támogatására irányult. Ezeken kívül a már meglévő halfeldolgozók kapacitásának kihasználtság-javítását és új, kisméretű halfeldolgozók létesítését, valamint a halválaszték bővítése mellett, az új termékek piacra történő bevezetését is szolgálta. A termelői szervezetek marketing és egyéb tevékenységének támogatásával az intézkedés hozzájárult a halfogyasztás kismértékű növekedéséhez.

Az intézkedésre allokált forrás a 2007. év végéig 94%-ban került lekötésre, ezért a fennmaradó források felhasználása érdekében a 2008. évben két alkalommal ismételten megnyitásra került a pályázati lehetőség.

3.2.3.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

77. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Kötelező saját erő
		Euró	Euró	Euró	Euró
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	**2004 - 2006**	5 730 918	4 389 882	1 341 036	5 730 918

Forrás: AVOP PKD

Az AVOP 1.2 „A halászati ágazat strukturális támogatása" intézkedés pénzügyi tervében a teljes időszakra a közkiadások 5,73 M eurót tettek ki. A prioritáson belüli többi intézkedésektől eltérően az 1.2 intézkedés támogatását a HOPE finanszírozza. A közforrások aránya a teljes intézkedésre vetítve legfeljebb 50%-ban lett meghatározva, de ez alintézkedésenként különböző mértékű.

78. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés 2004-2009 időszak eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	86	55	63,95	53	61,63	51	59,30
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	57	32	56,14	30	52,63	30	52,63
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	11	9	81,82	9	81,82	7	63,64
1.2.3 Természetes vízi halászat	1	0	0,00	0	0,00	0	0,00
1.2.4 Promóció	11	9	81,82	9	81,82	9	81,82
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	6	5	83,33	5	83,33	5	83,33

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az intézkedésre a 2004-2009 időszakban összesen 86 db pályázatot nyújtottak be. A legnépszerűbb alintézkedés az **„Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása és halkeltetők korszerűsítése”** alintézkedés volt, a pályázatok 66%-a erre az alintézkedésre került benyújtásra.

A „Természetesvízi halászat” és „Termelői szervezetek támogatása” alintézkedések iránt nem mutatkozott érdeklődés a potenciális pályázók körében, így ezen két alintézkedés forrásai a többi alintézkedésre kerültek átcsoportosításra. A **természetes-vízi halászat** alintézkedésre azért nem sikerült pályázókat mozgósítani, mivel a lehetőségek meglehetősen korlátozottak voltak, és csak néhány nevesített eszközbeszerzésre nyújtottak támogatási lehetőséget. A potenciális „kis” pályázók túl kicsik és tőkeszegények ilyen jellegű pályázatok megvalósításához, valamint a halászok nevében pályázó halászati szövetkezetek még nem készültek fel egy ilyen „közös” pályázatra. Mivel a természetes vizek halászata szorosan összefügg környezetvédelmi kérdésekkel, a tárca a következő támogatási időszakban komplex, nagyobb területet érintő és integráló jellegű pályázatok megvalósítására szándékozik kiemelt figyelmet fordítani. A természetes-vízi halászatra az új - 2007-2013 programozási időszakra elfogadott - program kiemelt figyelmet fordít.

A 2005-ös kezdeti nehézségek után 2006. év végére az intézkedésre allokált keret nagy része lekötésre került. 2007. évben az intézkedésen belül a *„1.2.4. Promóció”*, valamint *az „1.2.6. Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben”* c. alintézkedés újra megnyitásra került.

79. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés 2004-2009 időszak eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	1,46	3,17	1,79	1,56	1,45
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése		2,57	1,25	1,04	1,03
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése		0,31	0,26	0,25	0,15
1.2.3 Természetes vízi halászat		0,01	0,00	0,00	0,00
1.2.4 Promóció		0,17	0,17	0,17	0,16
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása		0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben		0,12	0,12	0,11	0,11

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Az AVOP indításának elején meghatározott támogatási keret-részesedés (1,36%) végül lekötésre és kifizetésre került. Az 1,46 Mrd Ft összes közkiadásra 1,56 Mrd Ft értékben történt támogatási szerződés kötése, de a pályázói visszalépések, és a támogatás visszavonásának eredményeként a befejezett projektek értéke (1,43 Mrd Ft) nem érte el a tervezett közkiadási összeget.

A HOPE esetében a kedvezményezettek felé engedélyezett 2.881.007.500 Ft (30.120.025 Euró) összegű elszámolható költség a Záró Költségnyilatkozatban az ÁFA korrekció - 11.229.050 Ft (116.643 Euró) elszámolható összes költség - összegével csökkentve került beállításra, így a Záró Költségnyilatkozatban igazolt összes elszámolható költség 2.850.887.475 Ft (11.112.407 Euró). Az ÁFA összege a kedvezményezettektől nem került visszakövetelésre tekintettel arra, hogy a magyar ÁFA törvény EU irányelveknek történő ellentmondásáért a kedvezményezetek nem tehetők felelőssé. Az intézkedés bevezetőjében leírt okból kifolyólag azonban a kedvezményezettek felé engedélyezett összes elszámolható költség belső forrásaránya – EU-hazai–magán – eltér a KH által a Költség-nyilatkozatban szerepeltetett forrásaránytól.

Az intézkedés iránt az ágazat képviselői részéről az érdeklődés kicsinek mondható, melynek az egyik oka, hogy az alintézkedések túlnyomó többségében a támogatás intenzitás alacsony mértékű (46%) volt. A gazdálkodók mintegy kivárták a magasabb támogatás intenzitású pályázati lehetőséget, mely az új programozási időszak (ÚMVP) fejlesztési támogatásait jellemzi. Annak ellenére volt kicsi az érdeklődés a pályázati felhívás nyújtotta fejlesztési lehetőség iránt, hogy döntés született a kevésbé népszerű alintézkedésekre allokált források átcsoportosításáról a nagyobb érdeklődésre számot tartó alintézkedések javára.

Az intézkedésben kizárólag olyan pályázatok kaphattak támogatást, ahol az üzem megfelelt, vagy a pályázatban szereplő fejlesztés eredményeként megfelelővé vált a környezetvédelem általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, a higiéniai és állatjóléti feltételekre vonatkozó 1998. évi XXVIII. törvény, továbbá a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet előírásainak.

Az **1.2.1 Akvakultúra** c. alintézkedés a korábbi tapasztalatoknak megfelelően a legismertebb és legnépszerűbb fejlesztési célnak bizonyult. A potenciális pályázók (megközelítőleg 400 gazdaság) több mint 10%-a nyújtott be pályázatot a tejes időszakban. Ezen alintézkedésre beérkezett támogatási igény kielégítése csak forrásátcsoportosítással volt biztosítható oly módon, hogy a többi alintézkedésre a tervezetnél alacsonyabb összegű támogatási igény jelentkezett, és a források átcsoportosítására vonatkozó döntést az AVOP MB is jóváhagyta.

Az **1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése** c. alintézkedésre a teljes időszakban 11 pályázat érkezett be, 0,31 Mrd Ft támogatási igénnyel. Különösen figyelemre méltó ez az összeg az alacsony számú (20 db alatti) hazai potenciális pályázó ismeretében. Nem voltak jogosultak támogatásra a kiskereskedelmi tevékenységek, és azok a beruházások, amelyek nem emberi felhasználásra irányuló termékek előállításával foglalkoztak, kivéve, ha azok kizárólag a halászati melléktermékek feldolgozását és forgalmazását végezték.

Az **1.2.3 Természetes vízi halászat** c. alintézkedésre beérkezett egyetlen pályázat – mely pályázói visszalépéssel végződött - után nem kerültek újabb pályázatok benyújtásra. A sikertelenség oka részben a potenciális pályázói kör alacsony pályázati felkészültsége volt, illetve a projektek relatív alacsony összköltsége, különösen a pályázati folyamat időigényéhez és összetettségéhez viszonyítva.

Tekintettel arra, hogy az alintézkedés iránt pályázói érdeklődés nem mutatkozott, a 2006. év folyamán a források teljes összege – az AVOP MB döntése értelmében - az első alintézkedésre került átcsoportosításra.

Az **1.2.4 Promóció** c. alintézkedés a sikeres alintézkedések közé tartozik, különösen igaz ez a 2006-os évre, amikor megduplázódott az előző években beérkezett pályázatok száma. A sikeresség a téma újdonsága miatt is különösen értékelendő, ugyanakkor a beérkezett pályázatok szakmai tartalmukban is magas színvonalúak voltak.

Az **1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása** c. alintézkedésre sem 2007-ben sem pedig az azt megelőző időszakban nem érkezett be pályázat. Tekintettel arra, hogy az alintézkedés iránt pályázói érdeklődés nem mutatkozott, a 2006. év folyamán a források teljes összege – az AVOP MB döntése értelmében az első alintézkedésre került átcsoportosításra.

Az **1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben** c. alintézkedésre a teljes pályázati időszak alatt mindössze 6 db pályázat került benyújtásra, 0,12 Mrd Ft támogatási igénnyel.

A beérkezett pályázatok alacsony száma azzal indokolható, hogy az alintézkedés speciális terület fejlesztését célozta meg, mely szakterületen csak egy szűk potenciális pályázói kör folytat tevékenységet.

3.2.3.1.1. Pénzügyi megvalósítás (2008-2009)

80. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	10	9	9	18
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	5	4	4	11
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	2	2	2	4
1.2.3 Természetes vízi halászat	0	0	0	0
1.2.4 Promóció	1	1	1	2
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0	0	0	0
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	2	2	2	1

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

2008. év nyarán két alkalommal is megnyitásra került az akvakultúra támogatása alintézkedés, azzal a céllal, hogy a legnépszerűbb alintézkedés törekvéseit a még fel nem használt forrással segítsék megvalósulni. Az alintézkedésre 5 pályázat érkezett összesen, de egy pályázó visszalépése miatt csak 4 projekt esetében került sor szerződéskötésre.

A 2008. évi pályázási lehetőség második fordulójában megnyitásra került a többi érdeklődésre számot tartó alintézkedés is, melyekre további 4 pályázat érkezett be. A pályázati lehetőség megnyitása végül sikeresen zárult, és minden pályázó teljesíteni tudta a kiírás feltételeit.

A korábbi években szerződött pályázók kifizetéseivel együtt a 2008. évben összesen 18 pályázat esetében került sor kifizetésére, jelentős részben az 1.2.1 alintézkedésen belül.

81. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	0,24	0,15	0,15	0,38
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	0,18	0,08	0,08	0,29
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	0,03	0,03	0,03	0,07
1.2.3 Természetes vízi halászat	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.4 Promóció	0,02	0,02	0,02	0,01
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0,02	0,02	0,02	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évben beérkezett pályázatok támogatási igénye 0,24 Mrd Ft volt. A visszalépett pályázó 0,09 Mrd Ft támogatási igényű pályázatának sikertelensége miatt mindössze 0,15 Mrd Ft értékben történt IH támogatási döntés és szerződéskötés. Az összes kifizetés érték közel egyharmadának kifizetésére került sor a 2008. évben.

A 2009. évben IH támogatásra már nem került sor azonban az 1.2 intézkedés (1.2.6 alintézkedése) esetében 2 pályázat szerződéskötése áthúzódott 2009-re, melynek támogatási összege 0,02 Mrd Ft volt. Ugyanakkor az 1.2 intézkedés esetében 9 db pályázat esetében került sor 0,15 Mrd Ft összegű kifizetésre, mely az alintézkedések között a következő módon oszlott meg: 1.2.1 alintézkedés esetében 4 pályázat 0,08 Mrd Ft összegben, 1.2.2. alintézkedés keretében 2 db pályázat esetében 0,03 Mrd Ft összegben, az 1.2.4 alintézkedés esetében 1 pályázatot érintően 0,02 Mrd Ft összegben, míg az 1.3.6 alintézkedés vonatkozásában 2 pályázat esetében 0,02 Mrd Ft összegben.

3.2.3.2 Regionális megoszlás

82. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**86**	**55**	**53**	**51**
Nyugat-Dunántúl	2	1	1	1
Közép-Dunántúl	5	2	2	2
Közép-Magyarország	22	10	10	9
Dél-Dunántúl	15	10	10	10
Észak-Magyarország	7	6	6	6
Észak-Alföld	24	17	15	14
Dél-Alföld	11	9	9	9

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Regionális megoszlás tekintetében kiemelkedő az alföldi és Közép-magyarországi régió. Az értékelés a pályázó székhelye szerinti adatokat tartalmazza, amely esetenként eltér a projektek megvalósítási helyétől. Az ágazat Magyarország földrajzi adottságai alapján jelentős szerepet játszó területei az alföldi és Dél- dunántúli területek, így a megvalósítási helyek is ehhez igazodva alakultak.

Az összesen beérkezett 86 db pályázatból végül 51 db projekt támogatása valósult meg.

83. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**3,17**	**1,79**	**1,56**	**1,45**
Nyugat-Dunántúl	0,10	0,01	0,01	0,01
Közép-Dunántúl	0,06	0,03	0,03	0,03
Közép-Magyarország	1,21	0,22	0,22	0,15
Dél-Dunántúl	0,33	0,26	0,25	0,25
Észak-Magyarország	0,10	0,10	0,10	0,10
Észak-Alföld	1,08	0,88	0,67	0,64
Dél-Alföld	0,29	0,29	0,29	0,29

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Éppúgy, mint darabszámban, értékben is az észak-alföldi és közép-magyarországi régiókból érkezett a legtöbb pályázat. A közép-magyarországi régióban volt a legtöbb sikertelen pályázat, ugyanis a beérkezett projektek támogatási igényének (1,21 Mrd Ft) mindössze 11%-a valósult meg, 0,15 Mrd Ft értékben. Ez azonban nem jelent teljes sikertelenséget, ugyanis több esetben átdolgozás, hiánypótlás után újra beadásra kerültek a pályázatok.

3.2.3.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

84. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**10**	**9**	**9**	**18**
Nyugat-Dunántúl	2	1	1	0
Közép-Dunántúl	0	0	0	0
Közép-Magyarország	1	1	1	3
Dél-Dunántúl	1	1	1	3
Észak-Magyarország	4	4	4	1
Észak-Alföld	2	2	2	6
Dél-Alföld	0	0	0	5

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A táblázatból látható, hogy a 2008. évben beérkezett és szerződött pályázatok nagyobb részének a kifizetése is megtörtént még abban az évben. A nyugat-dunántúli és észak-magyarországi pályázatok kifizetésére pedig a következő év elején került sor.

85. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,24**	**0,15**	**0,15**	**0,38**
Nyugat-Dunántúl	0,10	0,01	0,01	0,00
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,00
Közép-Magyarország	0,02	0,02	0,02	0,03
Dél-Dunántúl	0,05	0,05	0,05	0,04
Észak-Magyarország	0,06	0,06	0,06	0,01
Észak-Alföld	0,02	0,02	0,02	0,19
Dél-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,10

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések értékének 50%-a az észak-alföldi régióhoz kötődik, 0,19 Mrd Ft értékben. A 2009. évi kifizetések 36%-a (0,05 Mrd Ft) a dél-dunántúli, 38%-a pedig (0,06 Mrd Ft) az észak-magyarországi régióból pályázók részére került kifizetésre.

3.2.3.3 A pályázatok minősége

Az alábbi fejezetben a 2004-2009 időszakban beérkezett és értékelt pályázatok minőségét és sikerességét vizsgáljuk, külön kitérve a 2008. és 2009. évekre.

86. táblázat – Az AVOP 1.2. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
	db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	86	10	12	13	15	0	0	1	1	3	3	27	31
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	57	10	18	9	16	0	0	0	0	0	0	19	33
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	11	0	0	2	18	0	0	1	9	3	27	6	55
1.2.3 Természetes vízi halászat	1	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	1	100
1.2.4 Promóció	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	6	0	0	1	17	0	0	0	0	0	0	1	17

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az 1.2 intézkedés pályázatairól általánosságban elmondható, hogy széles skálán mozgott a kidolgozottságuk minősége, összességében nagyon vegyes kép alakult ki. Voltak jól átgondolt, jól kidolgozott pályázatok, de volt több pontatlanságot tartalmazó pályázat is. A pályázók több esetben igénybevettek pályázatírói segítséget, azonban ez sem nyújtott garanciát jó minőségű pályázat összeállítására.

A jogosulatlanság miatt elutasított pályázatok 11,63%-os arányát a jogszabályi környezet változása okozta, ugyanis több pályázó is a régebbi dokumentumokat használata pályázata benyújtásához. Ez a probléma azonban könnyen kezelhető volt, a pályázatokat az új adatlapon újra benyújtották, így nem megfelelő hiánypótlás miatt nem volt sikertelen pályázat.

A pályázói visszalépések viszonylag magas aránya (18,6%) mellett az IH általi elutasítás, illetve támogatás visszavonása összességében alacsony arányú (1%).

87. táblázat – Az AVOP 1.2. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	3,17	0,76	0,65	0,00	0,03	0,11	1,55
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	2,57	0,76	0,58	0,00	0,00	0,00	1,34
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	0,31	0,00	0,06	0,00	0,03	0,11	0,20
1.2.3 Természetes vízi halászat	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01
1.2.4 Promóció	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Az intézkedés legnépszerűbb alintézkedésében, az akvakultúra támogatásában volt a legtöbb sikertelen pályázat, darabszámban és értékben is. A természetes-vízi halászat témakörben beérkezett egyetlen pályázat nem részesült támogatásban, mivel a pályázó visszalépett.

3.2.3.3.1. Pályázatok minősége (2008-2009)

88. táblázat – Az AVOP 1.2. intézkedés sikertelen pályázatai (2008) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	10	0	1	0	0	0	1
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	5	0	1	0	0	0	1
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	2	0	0	0	0	0	0
1.2.3 Természetes vízi halászat	0	0	0	0	0	0	0
1.2.4 Promóció	1	0	0	0	0	0	0
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0	0	0	0	0	0	0
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	2	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A 2008. évben beérkezett pályázatok közül egy pályázat nem került a pályázatkezelés következő szakaszába a pályázó visszalépése miatt. A 2009. évben nem történt pályázói visszalépés, azonban egy pályázat támogatásának visszavonásáról született határozat, mivel a pályázónak köztartozásai voltak.

89. táblázat – Az AVOP 1.2. intézkedés sikertelen pályázatai (2008) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	0,24	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,10
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	0,18	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,10
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.3 Természetes vízi halászat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.4 Promóció	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évben az akvakultúra témakörben benyújtott, majd visszalépett egyetlen sikertelen pályázat 0,10 Mrd Ft értékű támogatási igényű volt.

Az intézkedésen belül 2009. évben visszavonásra kerülő pályázat támogatási igénye 0,03 Mrd Ft volt. A 2006. év végén benyújtott, majd a következő évben szerződött pályázat a pályázó köztartozása miatt lett sikertelen. A pályázat halfeldolgozó felújítását célozta meg.

3.2.3.4. A kedvezményezettek típusai

90. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésben 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (%, Mrd Ft, db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.2 intézkedés: A halászati ágazat strukturális támogatása			1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése			1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése			1.2.3 Természetes vízi halászat		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	1,56	53	100	1,04	30	100	0,25	9	0	0,00	0
Belföldi természetes személy	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0
Mikrovállalkozás	58,33	0,91	23	75,00	0,78	18	24,00	0,06	2	0,00	0	0
Kisvállalkozás	21,15	0,33	14	17,31	0,18	7	44,00	0,11	4	0,00	0	0
Középvállalkozás	17,95	0,28	14	7,69	0,08	5	32,00	0,08	3	0,00	0	0
Nagyvállalkozás	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	2,56	0,04	2	0,00	0,00	0	0,00	0	0	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.2.4 Promóció			1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása			1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,17	9	0	0,00	0	100	0,11	5
Belföldi természetes személy	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0
Mikrovállalkozás	11,76	0,02	1	0,00	0	0	54,55	0,06	2
Kisvállalkozás	11,76	0,02	1	0,00	0	0	18,18	0,02	2
Középvállalkozás	52,94	0,09	5	0,00	0	0	27,27	0,03	1
Nagyvállalkozás	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	23,53	0,04	2	0,00	0,00	0	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. Pályázat (db) és támogatási összeg

A teljes időszakban szerződött pályázatok (53 db) közül a szerződések összértékét tekintve, a mikrovállalkozás a meghatározó, hiszen az összes támogatás 43%-át (db), értékét tekintve pedig 58%-át képviseli (0,91 Mrd Ft). A halászati ágazat magyarországi méretét tekintve meglehetősen kicsi, kevés szereplős. Az 53 db szerződés 38 különböző halászati vállalkozáshoz kapcsolódik. Mikro-, kis- és középvállalkozások esetében is voltak olyan pályázók, akik több pályázattal is sikeresen részt vettek a támogatási programban.

Az iparág struktúrájából adódóan sem a nagyvállalatoknál, sem a belföldi természetes személyeknél nem volt jellemző, hogy pályázatot nyújtottak volna be.

3.2.3.4.1. Kedvezményezettek típusai (2008-2009)

91. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésben 2008-ban kifizetett pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (%, Mrd Ft, db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.2 intézkedés: A halászati ágazat strukturális támogatása			1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése			1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése			1.2.3 Természetes vízi halászat		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,38	18	100	0,29	11	100	0,07	4	100	0,00	0
Belföldi természetes személy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mikrovállalkozás	58,97	0,22	8	64,26	0,19	6	50,72	0,04	2	0	0	0
Kisvállalkozás	29,34	0,11	6	33,31	0,10	4	5,75	0	1	0	0	0
Középvállalkozás	11,69	0,04	4	2,43	0,01	1	43,53	0,03	1	0	0	0
Nagyvállalkozás	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.2.4 Promóció			1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása			1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,01	2	100	0,00	0	100	0,00	1
Belföldi természetes személy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mikrovállalkozás	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kisvállalkozás	76,42	0,01	1	0	0	0	0	0	0
Középvállalkozás	23,58	0	1	0	0	0	100	0	1
Nagyvállalkozás	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. Pályázat (db) és támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések arányai a teljes időszak eredményeihez hasonlóan alakultak.

92. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2004-2009 között szerződött pályázatok kedvezményezettjei tevékenységi kör (TEÁOR) szerinti megoszlásban (db, %)

TEÁOR szerinti megnevezés	Szerződött pályázatok száma	%	Szerződött pályázatok értéke (Mrd Ft)	%
Halászat	26	49%	0,60	38%
Haltenyésztés	17	32%	0,65	41%
Halfeldolgozás	6	11%	0,15	10%
Húsfeldolgozás, -tartósítás	2	4%	0,04	3%
Műszaki kutatás, fejlesztés	1	2%	0,02	1%
Nincs kiválasztva	1	2%	0,10	6%
Összesen	**53**	**100%**	**1,56**	**100%**

Forrás: EMIR 2009. június 09. pályázat (db) és támogatási összeg

Az intézkedés specifikus iparági fókuszából adódóan elsősorban halászattal, haltenyésztéssel, és halfeldolgozással foglalkozó vállalkozások pályáztak.

A pályázatok számát tekintve több a halászati projekt, azonban ezek kisebb projektek voltak, kisebb támogatási igénnyel, mint a haltenyésztésre irányuló pályázatok. A pályázatok nagyobb része irányult felújításra illetve korszerűsítésre, és csak kevesebb része új beruházásra, építésre.

3.2.3.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

93. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	3,97	100%	2,41	100	1,56	100%
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	2,72	69%	1,68	90,15	1,04	67%
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	0,75	19%	0,50	7,29	0,25	16%
1.2.3 Természetes vízi halászat	0,00	0%	0,00	0,00	0,00	0%
1.2.4 Promóció	0,19	5%	0,02	2,56	0,17	11%
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0,00	0%	0,00	0,00	0,00	0%
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0,31	8%	0,20	0,00	0,11	7%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az AVOP megvalósítási időszaka alatt szerződött pályázatok támogatási igényéhez (1,56 Mrd Ft) 2,41 Mrd Ft saját forrás tartozik, amely az összes kiadás 61%-át teszi ki. Az intézkedésen belül az 1.2.1 Akvakultúra alintézkedés esetében a legmagasabb ez az arány (62%), míg a Promóciós alintézkedésnél a legalacsonyabb (10%).

3.2.3.5.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

94. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedésre 2008-ban szerződött pályázatainak pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás 2008		Saját forrás 2008		Támogatás 2008	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	0,35	100	0,20	100	0,15	100
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	0,22	62,86	0,14	70,00	0,08	53,33
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	0,08	22,86	0,05	25,00	0,03	20,00
1.2.3 Természetes vízi halászat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.4 Promóció	0,02	5,71	0,00	0,00	0,02	13,33
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0,03	8,57	0,01	5,00	0,02	13,33

Forrás: EMIR 2008. december 31.

A 2008-ban szerződött pályázatok támogatási igénye és saját forrás aránya a teljes időszak eredményeivel hasonló arányt mutat.

Az 1.2.6 alintézkedés esetében 2009-ben szerződött 2 pályázat saját forrása 0,01 Mrd Ft volt és 0,02 Mrd Ft támogatási összegben került sor a szerződés megkötésére.

3.2.3.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

95. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés 2004-2009 időszakban a kedvezőtlen adottságú területen megvalósuló projektjei (db, Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Támogatási igény	
	db	Mrd Ft
1.2 A halászati ágazat strukturális támogatása	5	0,11
1.2.1 Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	4	0,07
1.2.2 Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	1	0,04
1.2.3 Természetes vízi halászat	0	0,00
1.2.4 Promóció	0	0,00
1.2.5 Halászati termelői szervezetek támogatása	0	0,00
1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0	0,00

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az 1.2 intézkedésen belül összesen 5 db kedvezőtlen adottságú területen megvalósított pályázatra kötöttek szerződést, két alintézkedésen belül összesen 0,11 Mrd Ft támogatási igény mellett.

3.2.3.7 Indikátorok

A 1.2. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblában szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

96. táblázat – Az AVOP 1.2 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	**Szerződéskötések száma a tevékenységek típusa szerint:**		
	1.2.1. Akvakultúra. Tógazdaságok és intenzív üzemi haltermelő rendszerek építése, felújítása és halkeltetők korszerűsítése (db)	25	32
	Épített tavak	6	9
	Felújított tavak	12	23
	Felújított halkeltető	5	1
	Épített, felújított iparszerű haltermelő rendszerek	2	4
	1.2.2. Halfeldolgozók építése, felújítása (db)	7	9
	Épített halfeldolgozók száma	5	0
	Felújított halfeldolgozók száma	2	9
	1.2.3. Természetesvízi halászat (pályázatok száma, db)	25	0
	1.2.4. Promóció (pályázatok száma, db)	18	9
	1.2.5. Termelői szervezetek támogatása (pályázatok száma, db)	2	0
	1.2.6. Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben (db)	5	5
	Az épített vagy korszerűsített termelési egységek száma (db)	32	41
	Bevezetett új termékek száma (db)	6	9
	Természetes vízi halászati eszköz beruházások értéke (€)	740 000	0
	Felújított vagy korszerűsített iparszerű haltermelő rendszerek száma (db)	2	3
Eredmény	A támogatott halgazdaságok, halászati vállalkozások száma	130	38
	Támogatott halastavak területe (ha)	200	461,3
	A feldolgozott termékek mennyiségének növekedése (t/év)	300	796,95
	A támogatott üzemek hektáronkénti kibocsátása (€/év)	1400	3100
	A minőségtanúsítvánnyal rendelkező, új halászati termékek száma a támogatott üzemekben (db)	3	0
Hatás	Támogatott üzemek bruttó hozzáadott értékének növekedése (%)	2,5	
	A támogatásnak köszönhetően létrehozott és megtartott munkahelyek száma (darab) munkaerő egyenértékben számítva (FTE, AWU)*	180	150,48
	A hazai hal termelés növekedése (t/év) – bruttó érték	400	763,4

Forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedésre elkülönített közösségi támogatási keret az átcsoportosítások és a pályázati lehetőségek újbóli megnyitásának eredményeképpen lekötésre került.

A magyarországi halászati ágazat célul tűzte ki a haltermelés fejlesztését, és az AVOP 1.2 intézkedés nagyban hozzájárult a célok megvalósulásához. Míg a korábbi években csökkenés volt a jellemző mind a tógazdasági haltermelés, mind a természetes-vízi zsákmány bruttó mennyiségi adatait tekintve, 2003-tól kimutatható a haltermelés növekedése. A 2003-2006 közötti időszakban az éves bruttó haltermelés (tógazdasági és intenzív üzemi termelés együtt) 20%-kal növekedett, és a természetes-vízi zsákmány éves mennyisége is 15%-kal lett több.

A program elején tervezett haltermelési növekedéshez képest jobb eredményeket tudott elérni az ágazat, melyben közrejátszott az előző években többségében HOPE támogatással megvalósított új, illetve felújított halastavak termelése is.

A magyar halászati ágazat stratégiai céljai között szerepel a lakossági halfogyasztás növelése, és a kimutatások a 2002- 2006 közötti időszakban közel 23%-os növekedést tudtak igazolni.

Összességében elmondható, hogy az intézkedés sikeresnek tekinthető. A 2004-2006-os időszak tapasztalatai a 2007-2013-as időszak tervezése során figyelembe lettek véve.

Elmondható, hogy a potenciális pályázók megismerték az új társfinanszírozott rendszert, többségük „pályázóképes" és sikeresen vehetnek részt a következő, 2007-2013-as programozási időszakban. A magyar halászati szektor kis mérete és a potenciális pályázók kis száma a hatékony, akár személyre szabott kommunikációs tevékenységet is lehetővé teszi.

Az **1.2.1 Akvakultúra** c. alintézkedés a korábbi tapasztalatoknak megfelelően a legismertebb és legnépszerűbb fejlesztési célnak bizonyult. A potenciális pályázók 10%-a nyújtott be pályázatot a teljes időszakban. A tervezett 25 db helyett 32 db szerződés megkötése valósult meg. Az alintézkedésen belül halastavak építésében és felújításában a megvalósulás felülmúlta a tervezett eredményt. Halkeltetők felújítására viszont nem volt akkora igény, mint az iparszerű haltermelő rendszerek építésére és felújítására.

Az **1.2.2 Halfeldolgozók építése, felújítása** c. alintézkedés eredményességét már az alacsony számú potenciális pályázó által benyújtott 11db pályázat beérkezése is mutatja. Végül 9 szerződéskötésre került sor, mindegyik esetben halfeldolgozó felújítása témában.

Annak, hogy az **1.2.3 Természetes vízi halászat** támogatására nem történt szerződéskötés, a potenciális pályázói kör alacsony pályázati felkészültsége, illetve a projektek relatív alacsony összköltsége volt az oka. A tevékenységet jellemzően bérmunkába kiadva, kisszerszámos halászok végzik. A potenciális pályázói kör nem tőkeerős és a szükséges önrész biztosítása is gondot okozott.

Az **1.2.4 Promóció** c. alintézkedés is a sikeres alintézkedések közé tartozik, annak ellenére, hogy a tervezett eredménynek a fele valósult meg. A sikeresség a téma újdonsága miatt is különösen értékelendő, a beérkezett pályázatok szakmai tartalmukban magas színvonalúak voltak. A halászati ágazat és a halfogyasztás népszerűsítése mára új dimenzióba jutott. Az OMÉK-on (Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás) való megjelenés lehetőséget adott az ágazat és a szakma bemutatására éppúgy, mint a halfogyasztás növekedésének elősegítésére.

Az **1.2.5 Termelői szervezetek támogatása** c. alintézkedésre nem érkezett pályázat.

A tervezettnek megfelelően alakult a pályázói kör mozgósítása **az 1.2.6 Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben** c. alintézkedésre, ahol 5 db szerződéskötés történt.

A halfeldolgozókkal kapcsolatos támogatások tervezett eredményeinek túlteljesítésével egyidejűleg a bevezetett új termékek száma is jobban alakult a tervezettnél.

A támogatott halgazdaságok száma a természetes-vízi halászat ágazat már említett problémákkal terhelt volta miatt vált alulteljesítetté. A tervezett 130 vállalkozás támogatása túltervezettnek tűnik.

A **támogatott halastavak területére** vonatkozó indikátor mutatja leginkább az alintézkedés sikerességét. A 230%-os teljesülés rendkívülinek mondható a teljes programban.

A feldolgozott termékek mennyiségének növekedése indikátor esetében az értékek megadásakor a pályázók nem csak az AVOP program ezen intézkedés támogatásának köszönhető növekedést vették figyelembe, hanem egyéb hatásokat is, ezért a fenti táblázat eredményei nem mutatnak pontos eredményt.

A támogatott üzemek hektáronkénti kibocsátása a tervezettnél jobb megvalósulást mutat, azonban számításánál itt is eltérő adatokat vettek figyelembe a pályázók. Nem csak a támogatott tevékenység hektáronkénti kibocsátását vették figyelembe, hanem a teljes üzem kibocsátását. A halászati ágazatnak a mezőgazdasági üzemekhez képest jó a megtérülése, de csak haltermelésből nagyon nehezen érhető el 3100 euró/év/ha kibocsátás.

Az intézkedés globális céljai között szerepel a halfeldolgozó egységekben és a támogatott gazdaságokban a hozzáadott érték növelése, munkahelyek létrehozása és megtartása a halászati

szektorban, valamint az alacsony hazai halfogyasztás növelése, melyek megvalósulását a **hatás indikátorok** mutatják.

A támogatott gazdaságok bruttó hozzáadott érték növekedésének meghatározása nehézségekbe ütközött. A gazdálkodók által szolgáltatott alapadatok felhasználása nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az indikátor mérésére kért adatok, azaz az árbevétel és a fedezet összegek egyik része a Társaságok egész működésére vetített információkat tartalmazza, másik része pedig a támogatott projektek működésére vetített információkat.

Munkahelyek létrehozása és megtartása a halászati szektorban az intézkedés megvalósulása során jó eredménnyel zárult. A tervezett eredmény 83%-ban valósult meg. Az ágazatban a munkahelyteremtésben korlátozottabbak a lehetőségek, a 150,48 AWU egységben számított eredmény 25,03 AWU létrehozott munkahelyből, és 125,45 AWU megtartott munkahelyből áll.

A **hazai haltermelés növekedése** a program elején tervezett 400 t/év átlagnál nagyobb ütemben valósult meg. A fogyasztásra szánt étkezési hal (élősúlyban mérve) termelési adatait vizsgálva a 2004. évtől a 2008. évig összességében 3.817 t növekedés mutatható ki. (Forrás: FAO éves jelentések). A dinamikus és egyenletes növekedés 2008-ban ugyan a gazdasági válság hatására megtorpant, de a lassulás remélhetőleg nem folytatódik. A növekedés nem kizárólag a kapacitás növelésének köszönhető, a biztonsági intézkedések és a tenyésztéstechnológia fejlesztése is közrejátszott abban, hogy az időszakban 763,4 t/év volt az átlagos növekedés. A 2008. évben megvalósított akvakultúrát támogató beruházások haltermelésre ható eredményei a következő 1-2 évben realizálódnak.

Az intézkedés pályázói közül az Aranyponty Halászati Zrt. pályázatait és projektjeit emeljük ki, és mutatjuk be, mint az intézkedés céljait sikeresen megvalósító projektet.

Az Aranyponty Halászati Zrt. az első magyar magán halászcégként kezdte meg működését 20 évvel ezelőtt. A cég tulajdonosa végigjárta a szakmai ranglétrát, részese lehetett a magyarországi modern halszaporítási és nevelési technológiák kialakításának és elterjesztésének, számos más országban működött közre szakértőként, halkeltető állomások létesítésében, vagy akár komplett fejlesztési tervek, pl. Algéria édesvízi halászati fejlesztésének kidolgozásában. A közel 1500 hektáron gazdálkodó, nemzetközi hírű szakember az egyetlen halász, akit a Magyar Köztársaság Lovagkeresztjével tüntettek ki.

Az Aranyponty Halászati Zrt. 6 helyen üzemeltet halastórendszereket, az árutermelést „folyamatos" halászat mellett végzik, nagy- és kiskereskedelmi értékesítést, ivadék és tenyészanyag termelést, kísérleti, szaporítási és előnevelési feladatokat, valamint fajtaminősítési és génbank fenntartási feladatokat is ellátnak. Exportra főleg ragadozó halat, ivadékot, illetve biohal tenyészanyagot értékesítenek.

Haltenyésztéssel foglalkozó középvállalkozás, a 2008. évben 400 M Ft árbevételt és 60 M Ft fedezetet ért el.

Az Aranyponty Halászati Zrt. az AVOP programban 4 sikeres pályázattal vett részt, melyek a következők voltak:

97. táblázat

Intézkedés	Projekt megnevezése	Igényelt támogatás	Projekt forrásai összesen	Igényelt támogatási arány
		HUF	HUF	
AVOP 1.2.6	A csuka (Esox lucius) innovatív tenyésztés-technológiájának bevezetése	32 999 903	48 010 847	69%
AVOP 1.2.4	Halfogyasztást ösztönző műsoranyag elkészítése	20 000 000	23 659 000	85%
AVOP 1.2.4	Halra Magyar! Minőségi magyar halfogyasztás ösztönzése, karácsonyi műsorok, reklám- és promóciós anyagok készítése	15 000 000	17 880 000	84%
AVOP 1.2.4	Különleges minőségű bio-haltermékek kifejlesztése és piaci bevezetése Magyarországon	19 992 025	19 992 025	100%
Összesen		**87 991 928**	**109 541 872**	**80%**

A Promóció alintézkedés célkitűzései az alacsony hazai halfogyasztás növelése, halászati termékek feldolgozásának, marketingjének és promóciójának fejlesztése, fogyasztásösztönző rendezvények támogatása volt az Irányító Hatóság által elismert szervezetek által.

Az Aranyponty Halászati Zrt. szakmai színvonalával, széleskörű kapcsolatrendszerével, kiterjedt értékesítési csatornáival hitelesen és kiváló minőségben tudta megvalósítani a támogatás céljait.

A 2008. évi pályázata karácsony előestéjének délutánján a közszolgálati televízió csatornáján került bemutatásra „Halra Magyar!" címmel. Tradicionális karácsonyi étel – halászlé pontyból - elkészítését tanulhatták meg a nézők a cég tulajdonosától és a bajai többszörös halfőző bajnoktól. Az egyórás műsor alatt a nézők nem csak a hagyományos halétel készítésével ismerkedhettek meg, hanem ennek az ősi szakmának a történetével is, valamint a régi magyar halételekkel és a halhoz illő borok világával. A nézők azt is megtudhatták, hogy hogyan halászunk ma, és milyen ételek készülnek ebből az egészséges, tápláló alapanyagból.

Különleges minőségű bio-haltermékek kifejlesztése és piaci bevezetése:

Az Aranyponty Zrt. olyan, államilag elismert és biominősítéssel ellátott haltermékeket kíván a magyar piacra bevezetni, amely nem csak az egy főre eső halfogyasztást fogja megnövelni, de az egészségre gyakorolt hatása is bizonyított tény. A projekt fő célkitűzése, hogy a bioélelmiszerek között a biohal is elismert és főként ismert legyen. A könnyen elkészíthető, friss, illetve félkész termékeket a fogyasztó a sikeres piaci bevezetés után a legtöbb nagy áruházlánc polcain is megtalálja. A pályázat lehetőséget nyújtott arra is, hogy egy új program indulhasson az általános közétkeztetés javítására is, hiszen a diákok, a kisgyermekek, és a betegek egészséges étkeztetése nemcsak fontos cél, de amennyiben javul a közétkeztetés minősége, az igény is megnő a halból készült termékek iránt.

A csuka (Esox Lucius) innovatív tenyésztés-technológiájának bevezetése:

A cég a csuka eddig ismeretlen intenzív tápos nevelési technológiáját vezette be, a Veszprémi Egyetem halászati kutatócsoportjának szakmai segítségével. A projekt célja volt a csuka mesterséges takarmányra alapozott nevelési módszerének üzemi szintű kifejlesztése. Kidolgozásra került a csuka medencés, ketreces és tavi tápos nevelési technológiája, mely például szolgálhat a többi haltermelő számára, ezáltal hozzájárulva az ágazat profittermelő képességének növeléséhez, és munkahelyek teremtéséhez.

A társaság a következő időszakban turisztikai tevékenységek fejlesztését, geotermikus energiával fűtött keltetőház és ivadéknevelő építését tervezi a Halászati és Öntözési Kutatóintézettel, valamint céljai között szerepel egyetemekkel kutatási-fejlesztési programok indítása is. A halfogyasztást és a szakma népszerűsítését az AVOP-on kívül is számos helyen folytatják - médiában, tévéműsorban, halászati múzeumban, nádi iskolában.

3.2.4. AVOP 1.3. „Fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedés

A nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan Magyarországon is megfigyelhető volt a mezőgazdasági tevékenységet főfoglalkozásként (teljes munkaidőben) végző munkaerő egyre kedvezőtlenebb korösszetétele, elöregedése. Az egyénileg gazdálkodó gazdaságvezetők átlagéletkora a program indítása előtt 55 év volt. Viszonylag kevés azoknak a fiataloknak a száma, akik főfoglalkozásként a mezőgazdasági alaptevékenységet választják, pedig az agrárgazdaság jövője szempontjából fontos, hogy fiatal, jól képzett és felkészült vállalkozók gazdaságilag életképes üzemet hozzanak létre, amely munkahelyet is teremt.

Az 1. prioritás **1.3 intézkedése a „Fiatal gazdálkodók induló támogatása**” címmel a fiatal - tőkével még nem rendelkező – gazdák részére a mezőgazdasági termelő tevékenység megkezdését és a gazdasági életképesség elérését, továbbá a gazdálkodást már megkezdőknek, a gazdasági életképesség elérését tűzte ki céljául. Ezen társadalmi csoport támogatása a korábbi, nemzeti támogatási rendszerekben nem volt gyakorlat, 1998-tól 2003-ig a fiatal agrárvállalkozók közül azok pályázhattak, akik komoly induló tőkével rendelkeztek, így tájékoztatással kellett mozgósítani a potenciális pályázói kört. „A fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedés népszerűsítésére, a pályázatok színvonalának javítása érdekében 2006. elejétől kezdődően az FVM egy rendezvénysorozatot indított 19 megyei helyszínen. Ennek eredményeként az intézkedés az egyik legnépszerűbb intézkedése lett az I. prioritásnak a beérkezett pályázatok száma alapján, továbbá javult a pályázatok minőségi színvonala is.

A rendezvényeken a fiatal gazdálkodók részletes tájékoztatást kaptak pénzintézeti előadóktól a birtokfejlesztési és agrárfejlesztési hitelfelvételi lehetőségekről, a pályázati felhívásról, valamint a pályázati adatlap kitöltéséről. A résztvevők tájékoztatást kaptak a beérkezett pályázatokkal kapcsolatos problémákról, – példákon keresztül bemutatva – a pályázatkezelési– és pályázatértékelési folyamatról. A résztvevők kérdéseire adott válaszok, továbbá az egyéni konzultációk is segítették a pályázatok sikeres és önálló elkészítését.

A teljes időszakról elmondható, hogy kevés volt azoknak a pályázatoknak a száma, amelyek gazdaság átvételére irányultak. Az induló gazdálkodók többnyire tőkeszegények voltak, szakmai képzettségükön kívül sok esetben nem tudtak anyagi háttérre alapozni. Ezek kiküszöbölésére került bevezetésre az előleg felvételi lehetőség – nemzeti forrás terhére –, valamint a költségek, pályázati felhívásban meghatározott felső támogatási összegig történő támogatása.

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak átlagéletkorának javítása miatt folyamatos feladat a fiatal gazdálkodók termelésbe való bevonása, ezt a célt jól szolgálta egy ilyen jellegű támogatás.

A támogatásnak – az indulás elősegítésén kívül – beruházás ösztönző hatása is volt, hiszen a pályázó életkorának függvényében bizonyos bekerülési költségig ugyanazon beruházásnál lényegesen magasabb „támogatásintenzitás” érhető el, mint az egyéb beruházási támogatások esetében.

A rendelkezésre álló – az AVOP pénzügyi tervben e célra meghatározott – támogatási források felhasználásra kerültek, és a tervnek megfelelően nőtt a fiatal vállalkozók által vezetett gazdaságok száma.

3.2.4.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

98. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	**2004 - 2006**	7 317 507	5 488 129	1 829 378	0

Forrás: AVOP PKD

Közösségi hozzájárulás és nemzeti hozzájárulás tekintetében is nagyobb az intézkedés támogatottsága, mint az 1.2. illetve 1.4. intézkedéseké. A pályázók saját forrás biztosítására nem voltak kötelezve (csak a támogatási összeg maximuma került meghatározásra és nem támogatási intenzitás %), hiszen az intézkedés éppen a fiatal – a tőkével még nem rendelkező - gazdák elindulását, és a gazdasági életképesség elérését, továbbá a gazdálkodást már megkezdőknek a gazdasági életképesség elérését tűzte ki céljául.

A célok eléréséhez a kritériumoknak megfelelő, első gazdaságot alapító, fiatal vállalkozók pályázat útján, vissza nem térítendő egyszeri tőkejuttatást, és a gazdaság indításához felvett hitel futamideje alatt kamattámogatást vehettek igénybe. Ezek a juttatások segítették a gazdaság beindítását, a gazdálkodás eredményessé tételét, a környezetvédelem alapvető követelményeinek megteremtését.

A „Fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedésre 5,49 M EURÓ közösségi hozzájárulás mellett 1,83 M EURÓ nemzeti hozzájárulás került allokálásra a pénzügyi tervben.

99. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés 2004-2009 időszak eredményei (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	681	285	41,85	280	41,12	270	39,65

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az intézkedést a 2004. évi megnyitása óta nagy népszerűség övezte. A potenciális pályázók körében a sikeresen szerződött kedvezményezettek még tovább fokozták a pályázatírási kedvet. A pályázatok 48%-a a 2006. évben került benyújtásra. A teljes időszak alatt 280 db támogatási szerződés aláírására került sor, amely kevesebb, mint fele a beérkezett pályázatoknak. A pályázatok szakmai elbírálásának tapasztalatai nagyon vegyes képet mutatnak a pályázatok minőségéről. A pályázók nagyon sok gazdaságilag életképes, üzleti modellel alátámasztott vállalkozás átvételére, illetve fejlesztésére vonatkozó pályázatot nyújtottak be, de a fenti táblázat számaiból is látható, hogy sok pályázat került elutasításra a pályázatok befogadását követően. Az elutasítás okai, a tipikus hibák a későbbiekben részletesen bemutatásra kerülnek a pályázatok minősége fejezetben.

100. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés 2004-2009 időszak eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	1,87	4,76	2,02	1,97	1,89

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A program indításakor az intézkedésre allokált forrás (1,87 Mrd Ft) többszörösére (255%) érkezett be támogatási igény. A sikertelen pályázatok nagy aránya miatt volt ilyen hosszú ideig nyitva az intézkedés pályázati kiírása, és ezért került befogadásra 4,76 Mrd Ft összegű támogatási igény. Az Irányító Hatóság végül 2,02 Mrd Ft támogatási igény odaítéléséről hozott döntést, melyből 1,89 Mrd Ft értékű támogatás valósult meg.

3.2.4.1.1. Pénzügyi megvalósítás (2008-2009)

101. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	0	0	16

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

Pályázatok benyújtására 2006 májusa után már nem volt lehetőség. A 2007. évre még néhány szerződés megkötése áthúzódott, de a 2008. évben már csak az utolsó 16 db pályázat esetében történt kifizetés.

102. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0,00	0,00	0,00	0,05

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések értéke 0,05 Mrd Ft, amely mindössze 2%-a a teljes kifizetésnek.

A 2009. évben IH támogatásra és szerződéskötésre már nem került sor. azonban az 1.3 intézkedés esetében már csak 1 db kedvezményezett számára 0,005 Mrd Ft összegű kifizetésre került sor.

3.2.4.2. Regionális megoszlás

Az előző fejezetekben bemutatásra kerültek az 1.3. intézkedés eredményei naturálisan, illetve összegszerűen kifejezve. Az alábbiakban bemutatásra kerül ezen adatok regionális megoszlása.

103. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**681**	**285**	**280**	**270**
Nyugat-Dunántúl	82	37	36	36
Közép-Dunántúl	53	23	23	20
Közép-Magyarország	43	9	9	9
Dél-Dunántúl	70	27	27	25
Észak-Magyarország	58	25	25	25
Észak-Alföld	175	76	72	69
Dél-Alföld	200	88	88	86

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az 1.3. intézkedésre beérkezett pályázatok regionális megoszlása az 1. prioritás többi intézkedéseivel teljesen azonos képet mutat, azaz a legtöbb pályázat (55%) Magyarország jellegzetes agrárterületeiről érkezett,elsősorban az észak-alföldi és a dél-alföldi régiókból. A megkötött szerződések regionális megoszlása hasonló arányokat mutat, a dél-alföldi régióból 30%-ban, az észak-alföldi régióból 26%-ban kerültek ki a megkötött szerződések.

104. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**4,76**	**2,02**	**1,97**	**1,89**
Nyugat-Dunántúl	0,58	0,26	0,25	0,25
Közép-Dunántúl	0,38	0,17	0,16	0,14
Közép-Magyarország	0,29	0,07	0,07	0,07
Dél-Dunántúl	0,47	0,19	0,19	0,17
Észak-Magyarország	0,39	0,17	0,17	0,17
Észak-Alföld	1,21	0,54	0,50	0,48
Dél-Alföld	1,44	0,64	0,63	0,61

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Mivel a pályázatok támogatási igénye a pályázati kiírásban maximálva volt, és a pályázók ki is használták ezt a maximumot, a támogatási összegek regionális megoszlása megegyezik a pályázatok darabszámának megoszlásával.

3.2.4.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

105. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedésre 2008-ban kifizetett pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**0**	**0**	**16**
Nyugat-Dunántúl	0	0	0	3
Közép-Dunántúl	0	0	0	0
Közép-Magyarország	0	0	0	1
Dél-Dunántúl	0	0	0	1
Észak-Magyarország	0	0	0	4
Észak-Alföld	0	0	0	0
Dél-Alföld	0	0	0	7

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A 2008. évi néhány kifizetés regionális megoszlása az alacsony darabszám és az alacsony érték miatt nem nyújt sok információt.

106. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedésre 2008-ban kifizetett pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,05**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,01
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,00
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,01
Dél-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,00
Észak-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,01
Észak-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,00
Dél-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,02

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések megoszlását a fenti táblázat mutatja.

3.2.4.3 Pályázatok minősége

Az 1.3 intézkedés esetében a 2004-2005. évben tapasztalt, a pályázatok minőségére vonatkozó problémák az országos népszerűsítő és tájékoztatási körút eredményeképpen 2006-ban lényegesen csökkentek. Már a 2006. évben értékelt pályázatok esetében is jelentős minőségi javulás volt megfigyelhető.

107. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
	db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	681	225	33	23	3	147	22	7	1	1	0	403	59

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A pályázati kiírásban részletesen felsorolásra kerültek a pályázó személyére vonatkozó jogosultsági kritériumok, ám ennek ellenére nagyon sok pályázat került elutasításra jogosulatlanság miatt. A pályázónak 40 év alattinak kellett lennie, szakmai végzettségét igazolnia kellett, a mezőgazdasági tevékenységet egyéni vállalkozóként, főfoglalkozásban, a gazdaság vezetőjeként kellett végezni, kvótát kellett igazolni, megfelelő értékesítési lehetőségeket kellett bemutatnia, ám ezeket az előírásokat sokan nem vették figyelembe. Az elutasított pályázatok közül 76 pályázó újra megpróbált támogatáshoz jutni, és pályázatuk átdolgozásával, majd újbóli benyújtásával sokan végül megvalósíthatták céljaikat.

Az IH döntéssel elutasított 147 db pályázat a jogosultsági kritériumoknak ugyan megfelelt, de a szakmai érékelésen a pályázat kidolgozottsága alulmaradt az elvárt színvonalnak. A pályázóknak vállalásokat kellett tenniük a projekt megvalósítására és fenntartására. Vállalniuk kellett, hogy a mezőgazdasági tevékenységet a gazdasági életképesség elérésének időpontjától legalább 5 évig egyéni vállalkozóként, főfoglalkozásban, a gazdaság vezetőjeként folytatják; illetve, hogy az átvett üzem már megfelel a PKD VIII. 7. mellékletben foglalt környezetvédelmi, higiéniai és állatjóléti jogszabályok előírásainak, vagy pedig a kötelezően teljesítendő feltételek megteremtését a tevékenység megkezdését követő öt éven belül kellett vállalniuk.

108. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	4,76	1,54	0,16	1,03	0,04	0,01	2,78

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A sikertelen pályázatok számának magas aránya a teljes pályázati idő alatt az elutasított támogatási igények magas arányát is jelenti. Jogosulatlanság és nem megfelelő hiánypótlás miatt 1,54 Mrd Ft támogatási igény került elutasításra, és e mellett 1,03 Mrd Ft összegű igény az IH részéről a szakmai értékelés során. A pályázatok benyújtása utáni, illetve szerződéskötés utáni visszalépések nem voltak jellemzőek a pályázati folyamatban, arányuk 4% alatt maradt mind darabszám, mind támogatási összeg tekintetében.

3.2.4.3.1. Pályázatok minősége (2008-2009)

A 2008. és 2009. években nem volt sikertelen pályázat az 1.3 „Fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedésben.

3.2.4.4. A kedvezményezettek típusai

Az alábbiakban a szerződött pályázatok kedvezményezettjeinek megoszlását vizsgáltuk. A vizsgálatot két szempont alapján végeztük el, egyrészt a pályázók vállalkozásának típusa, illetve mérete, valamint a pályázók tevékenységi köre alapján, TEÁOR szám szerinti besorolásban.

109. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedésre 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (%, Mrd Ft, db)

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.3 intézkedés: Fiatal gazdálkodók induló támogatása		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	1,97	280
Belföldi természetes személy	5,58	0,11	16
Mikrovállalkozás	94,42	1,86	264
Kisvállalkozás	0,00	0	0
Középvállalkozás	0,00	0	0
Nagyvállalkozás	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,00	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	0,00	0	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

A teljes időszak alatt szerződött állomány 94%-a mikrovállalkozás, 6%-a belföldi természetes személy, ami összhangban van azzal, hogy ezen intézkedés főleg mikrovállalkozások támogatására irányult.

3.2.4.4.1 Kedvezményezettek típusai (2008-2009)

110. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedés 2008-ban kifizetett pályázatainak kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (%, Mrd Ft, db)

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.3 intézkedés: Fiatal gazdálkodók induló támogatása		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,49	16
Belföldi természetes személy	0	0	0
Mikrovállalkozás	100	0,49	16
Kisvállalkozás	0	0	0
Középvállalkozás	0	0	0
Nagyvállalkozás	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db) és támogatási összeg

A 2008 és 2009. években történt kifizetések csak mikrovállalkozásokat érintettek.

111. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedésre 2004-2009 között szerződött pályázatok kedvezményezettjei tevékenységi kör (TEÁOR) szerinti megoszlásban (db, %)

TEÁOR szerinti megnevezés	Szerződött pályázatok száma	%	Szerződött pályázatok értéke (Mrd Ft)	%
Gabonafélék, egyéb, máshova nem sorolt növény termelése	119	43%	0,84	43%
Zöldség, dísznövény termelése	36	13%	0,25	13%
Gyümölcs, fűszernövény termelése	32	11%	0,22	11%
Egyéb állatok tenyésztése	24	9%	0,16	8%
Szarvasmarha-tenyésztés	18	6%	0,12	6%
Juh-, kecske-, lótenyésztés	18	6%	0,12	6%
Vegyes gazdálkodás	11	4%	0,08	4%
Sertéstenyésztés	6	2%	0,05	2%
Baromfitenyésztés	6	2%	0,04	2%
Egyéb	10	4%	0,07	4%
Összesen	**280**	**100%**	**1,97**	**100%**

Forrás: EMIR 2009. június 09. pályázat (db) és támogatási összeg

A teljes időszak szerződéseit figyelembe véve messze kimagaslik a növénytermesztési ágazat, mint a fiatal gazdák által preferált mezőgazdasági ágazat. A „gabonafélék, egyéb, máshova nem sorolt növény termelése” kategóriában történt a legtöbb szerződéskötés (43%) összesen 0,84 Mrd Ft értékben.

3.2.4.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

112. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	2,51	100%	0,54	22%	1,97	78%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az AVOP 1.3 intézkedés szerződött pályázatainak pénzügyi megvalósulása jobb eredménnyel zárult, mint amelyre az intézkedés első évi tapasztalatai alapján számítani lehetett. A támogatási keret végül megfelelő minőségű pályázatokkal lekötésre került. A pályázati kiírás szerint a pályázók által igényelhető támogatási összeg volt maximálva.

3.2.4.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

113. táblázat – Az AVOP 1.3 intézkedés 2004-2009 időszakban a kedvezőtlen adottságú területen megvalósuló projektjei (db, Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Támogatási igény	
	db	Mrd Ft
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	10	0,07

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A teljes időszakban kötött szerződések közül mindössze 10 - székhely szerint- pályázó származik kedvezőtlen adottságú területről. Pályázataik összesen 0,07 Mrd Ft támogatási igényt tartalmaznak.

3.2.4.7. Indikátorok

A 1.3. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

114. táblázat – Az AVOP 1.3. intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A fiatal gazdálkodók elfogadott pályázatainak száma (db)*	254	285
	ebből: nők által benyújtott pályázatok száma (db)	45	39
	A pályázók kor szerinti összetétele (fő)		
	25 év alatti	180	76
	25-30 év közötti	50	104
	30-35 év közötti	14	66
	35-40 éves	10	37
	Az elfogadott pályázatok száma irányultságuk szerint (db)		
	új gazdaság indítása	174	249
	gazdaság átvétele	80	36
Eredmény	Fiatal gazdák által művelt terület (ha)	2 540	2 712
	A fiatal gazdálkodók támogatás révén létrehozott gazdaságainak száma	379	345
	Gazdaságot átvevő gazdaságvezetők átlagos életkora	25	30
Hatás	A létrehozott és megtartott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (AWU)	274	233

Forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedés céljai szoros összhangban voltak a prioritás 1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” intézkedés céljaival. Mindkét intézkedés kiemelten kezelte az agrárszektorban tevékenykedő nők arányának növelését, a mezőgazdasági munkaerő korstruktúrájának javítását, és a mezőgazdaság környezetre gyakorolt hatásainak figyelembe vételét a fejlesztések során.

A fiatal gazdálkodók támogatására tervezett **szerződéskötések számát** az indulási nehézségek ellenére végül is meghaladta a teljes időszakban megkötött szerződések száma, ami az intézkedés sikerességét mutatja, továbbá azt, hogy hitelt a gazdák alig vettek igénybe, így nem használták ki a nagyobb támogatási lehetőséget. Mivel ennek a társadalmi csoportnak a támogatása a korábbi nemzeti támogatási rendszerekben, és a SAPARD-ban sem volt jelen, ezért a potenciális pályázók tapasztalatlanok voltak a pályázatírásban. A magas számú elutasítás okai az előbb elhangzottakra vezethetőek vissza. A beérkezett pályázatok nagy száma azonban azt is mutatja, hogy a fiatalok keresték a lehetőséget önálló gazdaság létrehozására, azonban sok esetben a pályázóknak segítségre, képzésre volt szükségük.

Az Irányító Hatóság 285 db pályázatot támogatott, és ezzel némiképp a tervezettnél jobb eredmény valósult meg. Nőket viszont nem sikerült akkora mértékben bevonni a támogatottak körébe, mint a tervezett mérték.

Magyarországon az évek során jelentősen megnőtt a mezőgazdaságban dolgozók átlagéletkora. Míg a hatvan év fölötti korosztályból több mint 300 ezren, addig a harminc év alattiak közül mindössze 15 ezren gazdálkodnak. Tovább csökkent a gazdaságok száma is. Ezen tendenciák lassítására, illetve megfékezésére volt hivatva az intézkedés. A pályázati felhívás alapján a 18 és 40 év közötti korcsoport pályázhatott támogatásra. A kormegbontás szerinti indikátorokból látszik, hogy a 25 év alatti korosztály kisebb aktivitást mutatott a pályáztatás során, mint ahogy az az intézkedés tervezésekor meghatározásra került. Az induló gazdálkodók kor szerinti összetétele nem egészen a tervezett szerint alakult. A programban sikeresen résztvevő fiatal gazdák átlagos életkora 30 év lett a tervezett 25 évvel szemben, azonban ez nem a program sikertelenségét jelenti, hanem egy esetleges

optimistább tervezést. A program folytatására szükség van, és a mezőgazdaságban dolgozók átlag-életkorának javítása némiképp lassabb folyamat lesz.

Az AVOP 1.3 intézkedés keretében a pályázók előnyben részesítették az új gazdaságok indítását a meglévő gazdaságok átvételénél.

Az intézkedés eredményeként a **fiatal gazdálkodók által művelt terület** nagysága a támogatott pályázatok számához hasonlóan meghaladja a tervezett értéket. 2.712 ha területen gazdálkodnak az intézkedés során támogatáshoz jutott fiatal gazdálkodók, amely 107%-os teljesülést jelent.

Az intézkedés célkitűzése a **munkahelyek létrehozására, illetve megtartására** volt, és ez az indikátormutatók 85%-os megvalósulása alapján jónak mondható.

Összességében elmondható, hogy a rendelkezésre álló – az AVOP pénzügyi tervben e célra meghatározott – támogatási források felhasználásra kerültek, és a tervnek megfelelően növekszik a fiatal vállalkozók által vezetett gazdaságok száma. Ugyanakkor lényeges változás a korszerkezet javulásában akkor várható, ha a gazdaság átvétele ösztönzésre kerül, és a későbbi programon (ÚMVP) belül a fiatal gazdák támogatása intézkedésre nagyobb támogatási összeg kerül megállapításra.

A fiatal gazda, akinek projektje a következőkben bemutatásra kerül, a dél-alföldi, tehát a legjellegzetesebb agrár-régióban gazdálkodik.

A támogatásban részesített tevékenység a gazdaság méretének és adottságainak megfelelő mértékű, nagy biológiai értékű alapanyagnak a - gazdaság beindításához szükséges mennyiségű - beszerzése volt.

Pálinkó Józsefné a 7 650 000 Ft támogatást húshasznú szarvasmarhát tenyésztő vállalkozás indításához szükséges tenyészállatok beszerzésére kapta.

Az első ellési ciklus 2007 nyarán megtörtént, az 50 üszőből 48 ellett meg és 46 borjat tudott felnevelni. A teheneket a borjaikkal szakaszosan villanypásztorban legeltette. Az állomány szép, egészséges volt, a borjak szépen fejlődtek.

2008-ban tovább növelte az állományt, 32 db növendék tenyészüszővel, a tenyészbikákat pedig lecserélte charolais fajtára.

Télre az állatokat mélyalmos karámba telepítette, melyet jól viseltek az állatok. A borjak az anyjukkal együtt voltak, de külön borjúóvodákban abraktakarmányt, kukorica és tritikálé keveréket kaptak pótlásként. A saját termelésű takarmányból még eladásra is maradt.

A borjakat 2008 februárjában választotta le, majd májusban értékesítette Olaszországba. A növendékeket továbbtartásra szállították ki, 317 kg/db volt az átlagsúlyuk.

A telep első szaporulata nagyon jól sikerült, az új vemhesítést 2008. augusztus elején kezdte, 2009-ben már 82 db tehén ellését várta.

A 32 éves fiatal gazda a pályázat befogadásakor 1,5 ha területet művelt, a záró mérföldkő benyújtásakor pedig már 164 ha-t.

A 2008. évi gazdálkodása 21,2 M Ft árbevételt eredményezett, amely az előző évi árbevétel 169,5%-a.

A támogatás révén a pályázó egy munkahelyet tartott meg.

Mind a projektek megvalósítását és fenntartását ellenőrző hivatal, mind a vállalkozó sikeresnek és példaértékűnek értékelik a projektet. A gazda támogatásával a program több célja is egyidejűleg megvalósult:

- sikerült egy gazdaságilag életképes üzemet létrehozni,
- munkahelyet megőrizni,
- a fiatal gazdálkodó által a mezőgazdasági munkaerő korösszetétele javult,
- és mivel nő a vállalkozó, még a női gazdálkodók növelésére irányuló célt is megvalósította.

3.2.5. AVOP 1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” intézkedés

Az AVOP 1. prioritás 1.4 intézkedésének célja a mezőgazdasági termelésben résztvevők szakmai tovább- és átképzésének támogatása. Az intézkedés indokoltsága, hogy Magyarországon az egyéni gazdaságok irányítóinak szakképzettsége meglehetősen alacsony mértékű volt. A jó minőségű, versenyképes termékek gazdaságos előállítása azonban alapos és széleskörű ismereteket igényel. A változó piaci körülményekhez való sikeres alkalmazkodás több szakterület célirányos ismereteinek elsajátításán és alkalmazásán alapul.

Az ország EU-hoz való csatlakozása számos új ismeret elsajátítását igényelte az agrárgazdaságban tevékenykedőktől. Ezek egyrészt a gazdaságok működtetéséhez, másrészt az alternatív – mezőgazdasághoz társítható – tevékenységekhez (például élelmiszer-feldolgozás) szükségesek.

Az intézkedés a megfelelő számú, szakmailag magas szintű képzést nyújtani tudó képző szervezet kiválasztását, és az általuk nyújtott mezőgazdasági szakismeretekre, technológiai és szabályozási ismeretek bővítésére, illetve a piaci érvényesüléshez szükséges gazdálkodási, vállalkozási ismeretek és készségek fejlesztésére irányuló képzések támogatását tűzte ki célul. A szerződött pályázatok minősége alapján megállapítható, hogy a megvalósításra kerülő képzések teljesítették az intézkedés ezen céljait.

A képzési programokon részt vett gazdálkodók háromnegyed része szerzett uniós agrárgazdasági ismereteket, fele környezetvédelmi és a jó mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozó ismereteket, zömében a növénytermesztés és a kertészet terén. Lényegesen kisebb igény jelentkezett az állattenyésztési képzések szervezésére. Nagy érdeklődés volt a gazdálkodók részéről a vállalkozási és farm menedzsment ismereteket, valamint az alternatív jövedelemszerzési lehetőségeket oktató képzések iránt is.

A megvalósult képzések harmada tartalmazott a környezetkímélő, fenntartható gazdálkodás módszereire, és a mezőgazdasági termelés környezetvédelmi szabályaira vonatkozó ismereteket, mely képzések hatásaként csökkenhet a mezőgazdaság által okozott környezetterhelés.

3.2.5.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

115. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	**2004 - 2006**	4 589 207	3 441 904	1 147 303	709 477

Forrás: AVOP PKD

Az 1.4 intézkedés 4,59 M euró közkiadást – 3,44 M euró közösségi hozzájárulás mellett – biztosított a szakmai továbbképzéshez kapcsolódó célok megvalósításához a program teljes időszakára.

116. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés 2004-2009 időszaki eredményei (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	63	38	60,32	38	60,32	35	55,56

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A program teljes időszaka alatt összesen 63 db pályázat érkezett be. A Döntés Előkészítő Bizottság által javasolt, és az IH részéről támogatott valamennyi projektek támogatásban részesült, és a pályázókkal a támogatási szerződés aláírásra került. 2010. április 18-ig 35 db pályázat esetében történt kifizetés. Az egyetlen, még a pályázatkezelés folyamatában lévő projekt esetében az MVH szabálytalansági eljárást indított és elállt a szerződéstől, mert a pályázó a projektben vállalt teljesítés 75%-át nem érte el.

117. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés 2004-2009 időszaki eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1,17	2,51	1,33	1,29	1,02

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A teljes időszakban beérkezett pályázatok (63 db) támogatási igénye (2,51 Mrd Ft) a program indulásakor tervezett 1,17 Mrd Ft összes közkiadás 215%-a. Ezzel szemben a program teljes időszakában 38 db pályázat esetében történt szerződéskötés 1,29 Mrd Ft összegben, illetve 35 db pályázat került kifizetésre összesen 1,02 Mrd Ft összegben. Végül a tervezett keret 85%-ban került felhasználásra, amely eredményt a szerződéskötés után visszalépett és visszavont néhány pályázat viszonylag magas támogatási igénye magyaráz.

3.2.5.1.1 Pénzügyi megvalósítás (2008-2009)

118. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	0	0	18

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

Pályázat benyújtására a 2006. év után már nem volt lehetőség. A 2007. évre néhány szerződés megkötése még áthúzódott, de inkább a projektek megvalósítása volt a jellemző. A szerződött pályázók közel 50%-a nyújtott be elszámolást a 2008. év során (18 db), de még így is maradt kifizetés a 2009. évre (3 db pályázat, 0,04 Mrd Ft támogatási összeg).

119. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,27

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

IH döntés és szerződéskötés a 2008. évre már nem húzódott át. A 2008. év az utolsó néhány projekt megvalósításának illetve kifizetésének éve volt. A pályázók részére 0,27 Mrd Ft összegű támogatás került kifizetésre. A 2009. évre maradt 3 db pályázat utolsó elszámolásainak kifizetése 0,04 Mrd Ft támogatási összeggel valósult meg.

3.2.5.2 Regionális megoszlás

120. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**63**	**38**	**38**	**35**
Nyugat-Dunántúl	0	0	0	0
Közép-Dunántúl	3	1	1	1
Közép-Magyarország	21	14	14	12
Dél-Dunántúl	4	2	2	2
Észak-Magyarország	9	7	7	6
Észak-Alföld	12	9	9	9
Dél-Alföld	14	5	5	5

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az intézkedés a beérkezett pályázatok száma alapján a közép-magyarországi régióban, majd az alföldi régiókban volt a legnépszerűbb. Nyugat-Dunántúli székhellyel rendelkező képző szervezet egy sem pályázott támogatásért. Fontos hangsúlyoznunk azonban, hogy a pályázatokat benyújtó intézmények képzéseinek helyszínei nem korlátozódnak a pályázó székhelye szerinti régióra. Így például a nyugat-dunántúli gazdálkodók is részesülhetnek támogatott képzésben, annak ellenére, hogy ebben a régióban egyetlen képző szervezet sem nyújtott be pályázatot.

A nyugat-dunántúli és közép-dunántúli régiónak az intézkedésben való kismértékű részesedése az alábbi okokra vezethető vissza.

E két régióban a gazdálkodók száma kisebb, mint a többi régióban, amely kisebb képzési igényt is jelent. Ezt alátámasztják a felnőttképzés korábbi tapasztalatinak adatai is (pl. 2006. évben az agrárjellegű felnőttképzésben a fenti két régióban 700 fő/régió vett részt, míg a többi régióban 2.500 fő/régió volt az átlag). A képzéssel foglalkozó szervezetek száma is követi ezt az arányt. Példaként kiemelhetjük, hogy a nyugat-dunántúli régióban található Zala megyében 1 agrárképzéssel foglalkozó szakképző iskola található, míg a hasonló nagyságú területtel rendelkező, dél-alföldi régióban elhelyezkedő Csongrád megye agrárszakképző intézményeinek száma 9.

121. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésre 2004-2009 időszakban beérkezett pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2004-2009	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**2,51**	**1,33**	**1,29**	**1,02**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,00
Közép-Dunántúl	0,10	0,06	0,06	0,05
Közép-Magyarország	0,51	0,23	0,20	0,13
Dél-Dunántúl	0,26	0,13	0,13	0,13
Észak-Magyarország	0,35	0,21	0,20	0,14
Észak-Alföld	0,57	0,40	0,40	0,34
Dél-Alföld	0,72	0,31	0,31	0,23

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A teljes időszakban beérkezett pályázatok támogatási összegeit vizsgálva látható, hogy a közép-magyarországi régióból érkezett jelentős számú pályázat a projektek támogatási igényét tekintve már nem mutat kiemelkedő eredményt. Ugyanez tapasztalható a pályázatkezelési folyamat többi, fent bemutatott szakaszainál is. A különbséget az okozza, hogy a közép-magyarországi régióból egy képző szervezet jól kidolgozott képzési programjaival – amely főleg EU agrárgazdasági ismeretek, a KAP szabályozásai; környezetvédelem, „Jó mezőgazdasági gyakorlat"; élelmiszerbiztonság témaköröket foglalta magában – 10 db pályázatot nyújtott be, és kapott támogatást ahhoz, hogy több régióban is megvalósítsa a képzéseket. Ezek kisebb költségvetésű, OKJ képzettséget nem nyújtó képzések voltak.

A fenti táblázatból az is látszik, hogy az alföldi régiókban kevesebb, de nagyobb költségvetésű és támogatási igényű projektek valósultak meg.

3.2.5.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

122. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésre 2008-ban kifizetett pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**0**	**0**	**18**
Nyugat-Dunántúl	0	0	0	0
Közép-Dunántúl	0	0	0	1
Közép-Magyarország	0	0	0	4
Dél-Dunántúl	0	0	0	1
Észak-Magyarország	0	0	0	3
Észak-Alföld	0	0	0	6
Dél-Alföld	0	0	0	3

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A fenti táblázat szerint az észak-alföldi régióban valósult meg a legtöbb projekt, a legkevesebb pedig a dunántúli régiókban.

123. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésre 2008-ban kifizetett pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,27**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,00
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,04
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,08
Dél-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,02
Észak-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,01
Észak-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,07
Dél-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,06

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évi kifizetések darabszáma és a kifizetések értéke azt mutatja, hogy nagyobb projektek elszámolásai húzódtak el inkább, de a kifizetés egyenletesnek mondható.

3.2.5.3 A pályázatok minősége

124. táblázat – Az AVOP 1.4. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított		IH döntés előtt visszalépett		IH döntéssel elutasított		Szerződéskötés után visszalépett		Szerződéskötés után visszavont		Összes sikertelen	
	db	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	63	15	24	2	3	7	11	1	2	1	2	26	41

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A programidőszak alatt beérkezett pályázatok számához viszonyítva a 41,3%-os sikertelenség magasnak mondható. A pályázatkezelés első szakaszában főként a pályázók figyelmetlensége, jogosultsági kritériumok figyelmen kívül hagyása és nem megfelelő, illetve késve tett hiánypótlásának következményeként a pályázatok 23,8%-a került elutasításra. Az IH döntéssel elutasított pályázatok szakmai minősége nem felelt meg az elvárásoknak, de ezek közül néhány átdolgozásra került, amelyek ezt követően és ismételt benyújtás után támogatásban részesültek, és megfelelő minőségben valósultak meg.

125. táblázat – Az AVOP 1.4. intézkedés sikertelen pályázatai (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2004-2009	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	2,51	0,58	0,13	0,47	0,07	0,09	1,34

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A sikertelen pályázatok támogatási összegeit tekintve az arány még rosszabb, hiszen a pályázatok 53%-a volt sikertelen, azonban ez az eredmény tartalmazza az átdolgozott és újra benyújtott pályázatokat is. A pályázatok elbírálóinak a szakmai színvonal megtartása fontos kritérium volt a támogatás odaítélésekor, hiszen az intézkedés a szakmailag magas szintű képzést nyújtani tudó képző szervezetek kiválasztását tűzte ki céljául.

3.2.5.3.1. Pályázatok minősége (2008-2009)

A 2008. és 2009. években visszalépés nem történt a pályázók részéről. A szabálytalansági eljárás miatt folyamatban lévő egyetlen visszavonás pedig az eljárás azon szakaszában van még, hogy nem jelenik meg a pályázat a sikertelen pályázatok között.

3.2.5.4. A kedvezményezettek típusai

126. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésben 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.4 intézkedés: Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	1,29	38
Belföldi természetes személy	0	0	0
Mikrovállalkozás	15,50	0,2	15
Kisvállalkozás	7,75	0,1	2
Középvállalkozás	0	0	0
Nagyvállalkozás	0	0	0
Non-profit szervezet AH-on belül	41,09	0,53	10
Non-profit szervezet AH-on kívül	35,66	0,46	11

Forrás: EMIR 2010. április 18. Pályázat (db) és támogatási összeg

A teljes időszak alatt kötött szerződések darabszámát illetően a mikrovállalkozások 15 db pályázatából 10 db egy szervezethez tartozik, és ez jelentős hatást gyakorol az eredményekre. Nem jellemző ugyanis, hogy mikrovállalkozások nagy arányban lennének jelen az agrárképzéseket nyújtó szervezetek piacán, bár a táblázatból ez úgy tűnik. Sokkal inkább az államháztartáson belüli és kívüli non-profit szervezetek aktivitása jellemző, melyekkel a támogatások értékét tekintve hasonló arányban kötött az MVH szerződéseket.

127. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésre 2004-2009 között szerződött pályázatok kedvezményezettjei tevékenységi kör (TEÁOR) szerinti megoszlásban

TEÁOR szerinti megnevezés	Szerződött pályázatok száma	%	Szerződött pályázatok értéke (Mrd Ft)	%
Máshova nem sorolt felnőtt- és egyéb oktatás	22	58%	0,53	41%
Szakmai középfokú oktatás	2	5%	0,14	11%
Máshova nem sorolt egyéb közösségi, társadalmi tevékenység	2	5%	0,11	9%
Felsőoktatás	1	3%	0,06	5%
Uzleti élet szabályozása	1	3%	0,04	3%
Uzletviteli tanácsadás	1	3%	0,00	0%
Egyéb	9	23%	0,40	31%
Összesen	**38**	**100%**	**1,29**	**100%**

Forrás: EMIR 2009. június 09. Pályázat (db) és támogatási összeg

Az intézkedés szerződéseinek 58%-a „Máshová nem sorolt felnőtt- és egyéb oktatás” kategóriába tartozó tevékenységi körű kedvezményezettel került megkötésre 0,53 Mrd Ft közösségi támogatási értékben. Az egyéb kategóriában szereplő 9 pályázó nem jelölte meg TEÁOR besorolását.

3.2.5.4.1. Kedvezményezettek típusai (2008-2009)

128. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedésben 2008-ban kifizetett pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	1.4 intézkedés: Szakmai továbbképzés és		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,27	18
Belföldi természetes személy	0	0	0
Mikrovállalkozás	2,404	0,01	1
Kisvállalkozás	3,262	0,01	1
Középvállalkozás	0	0	0
Nagyvállalkozás	0	0	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	53,06	0,14	7
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	41,27	0,11	9

Forrás: EMIR 2008. december 31. Pályázat (db) és támogatási összeg

A mikrovállalkozások kifizetései már a korábbi években befejeződtek, 2008-ban a nagyobb projektek több tételből összetevődő elszámolásaira került sor. A 2009. évre maradt 3 db pályázat is ebből a körből került ki 0,04 Mrd Ft támogatási összegben.

3.2.5.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

129. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés 2004-2009 időszakban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1,48	100%	0,19	13%	1,29	87%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A teljes időszakban szerződött pályázatok összes kiadásának 87%-a (1,29 Mrd Ft) közösségi, illetve nemzeti hozzájárulásból, 13%-a (0,19 Mrd Ft) pedig saját forrásból valósult meg. A speciális roma agrárképzések esetében 100%-os támogatási arány is elérhető volt.

3.2.5.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

Az 1.4. intézkedésben nem volt kedvezőtlen adottságú területen megvalósuló projekt, azonban a képzések résztvevői között lehetett olyan gazdálkodó, aki ilyen területen gazdálkodik, erről azonban nem készült felmérés.

3.2.5.7. Indikátorok

Az 1.4. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása a számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé. A pályázati felhívásnak megfelelően a képzési projekt keretében tartott egyes tanfolyamok képzési időtartama nem haladta meg az egy évet. A szerződéskötések harmada ugyan a 2007. évben történt, de ezek a projektek is megvalósultak a következő év végéig. A hatályba lépett 38 db szerződésből szerződéskötés után két pályázó visszalépett a megvalósítástól; szabálytalanság megállapítása miatt pedig kettő projekt támogatását visszavonták, így az alábbi táblázat a 34 db megvalósított projekt indikátoradatait tartalmazza.

130. táblázat – Az AVOP 1.4 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	Az EU-továbbképzésben részesült szaktanárok száma	230	76
	A szervezett tanfolyamok száma	800	556
	Gazdálkodási ismereteiket fejlesztő gazdálkodók száma (és aránya) képzési irányonként	24 000	15 110
	· EU agrárgazdasági ismeretek, a KAP szabályozásai	20 000	10 381
	· Környezetvédelem, „Jó mezőgazdasági gyakorlat”	14 000	6 966
	ebből növénytermesztés, kertészet	8 000	5 440
	állattenyésztés, állattartás	6 000	2 514
	· Állatvédelem	6 000	2 973
	· Élelmiszerbiztonság	2 000	4 460
	· ökológiai termelési és biogazdálkodási ismeretek,	2 000	2 247
	· vállalkozási, farm menedzsmentképzés	4 000	5 763
	· alternatív jövedelemszerzés lehetőségei,	1 500	5 196
	A tovább-és átképzésben részesülő fiatal (40 év alatti) gazdálkodók száma	7 500	5 878
	A tovább-és átképzésben részesülő gazdálkodók közül a nők aránya (%)	15	25 %
	Agrárképzésben résztvevő romák száma	900	569
Eredmény	A képzést eredményesen befejezők száma	20 000	14 861
	A képzést eredményesen befejezők aránya	83	98 %
Hatás	Az OKJ szakképzettséget szerzők száma	15 000	5 912
	A vidéken élő nők, a fogyatékosság ill. megváltozott munkaképesség miatt hátrányos helyzetű személyek és a roma kisebbséghez tartozók (romák) képzettségének emelkedése	5 200	-

Forrás: EMIR 2009. június 9.

Az intézkedés keretében **megszervezett tanfolyamok száma** a tervezetthez képest mintegy 70%-ban teljesült. Az elmaradás oka, hogy a képző szervezetek nehezen tudták teljesíteni a pályázati feltételeket, elsősorban a pénzügyi fedezet garanciáját, valamint problémát okozott számukra a képzéssel kapcsolatos költségek megelőlegezése, így a képzések szervezése lassan indult. A jogcím keretében történő lassú forrásfelhasználás miatt a támogatási keretösszegből átcsoportosítás történt, a csökkentett forrás maradéktalanul felhasználásra került.

Az intézkedés keretében szakmai képzésben részesült gazdálkodók száma a tervezett érték 63%-át érte el.

A szervezett tanfolyamok számának 70%-os teljesülésének az oka, hogy a tervezett átlagos tanfolyami létszámhoz (30 fő/tanfolyam) képest kevesebb fővel (27 fő/tanfolyam) valósultak meg a tanfolyamok.

A képzést tartó tanárok EU-s felkészítésére a tervezettnél jelentősen kisebb mértékben került sor, melynek valószínűsíthető oka az, hogy amire a projektek elindultak, a legtöbb képző szervezet már más keretek között megoldotta a tanárok EU-s továbbképzését, ugyanis 2003-ban valamennyi OKJ szerinti agrár-szakképesítés kötelező elemévé vált az EU-s ismeretek oktatása.

A megvalósult **képzések szakmai tartalmá**ra vonatkozó indikátorok jelzik, hogy a gazdálkodók mely területeken tartották fontosnak ismereteik gyarapítását. Az EU agrárgazdasági ismeretei és a KAP viszonylag kisebb érdeklődést váltott ki a tervszámhoz képest. Hasonló mértékű volt az érdeklődés a Környezetvédelem és a Jó Mezőgazdasági Gyakorlat iránt is. Megjegyzendő azonban, hogy ezen belül számottevő eltérés tapasztalható a növénytermesztés, kertészet (68%) és az állattenyésztés (42%) között. Ez a tendencia vélhetően az ágazatok közötti volumen eltolódást tükrözi. Az állatvédelmi ismeretek megszerzése iránt szintén kisebb volt az érdeklődés a tervezetthez képest.

A vidékfejlesztés szempontjából örvendetes, hogy az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek témakört a vártnál sokkal több gazdálkodó (346%) választotta, ami arra utal, hogy a gazdálkodók fontosnak tartják a több lábon állást. Hasonlóan nagy érdeklődés kísérte az élelmiszerbiztonsági ismereteket tartalmazó képzéseket, amit a tervezetthez képest sokkal nagyobb részvételi szám (223%) jelez.

Az intézkedés tervezése során folytatott vizsgálatok alapján érzékelhető volt a gazdálkodók farm menedzsmenttel és ökonómiával kapcsolatos ismereteinek hiánya. Az e témakörrel foglalkozó

képzéseken való nagyarányú részvétel (144%) igazolta, hogy a gazdálkodók is tudatában vannak ennek, és igyekeznek pótolni a hiányzó ismereteket. Fokozott érdeklődés volt tapasztalható az ökológiai gazdálkodásra és biotermelésre vonatkozó képzések iránt is, amit a tervezetthez képest nagyobb részvétel jelez.

A képzésben részesült fiatal gazdálkodók száma elmarad a tervezettől, azonban az összes képzésben részesült gazdálkodók számához viszonyítva arányuk nagyobb (39%) mint a tervezett (31%). Ez a fiatal gazdálkodók továbbképzés iránti fokozottabb igényére utal. A képzésben részesült nők aránya (25%) jelentősen meghaladja a tervezett értéket (15%). Tekintettel arra, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó nők aránya kb. 15%, a 25%-os részvételi arány arra utal, hogy a mezőgazdasági ágazatban dolgozó nők nagyobb hajlandóságot mutatnak a képzéseken való részvételre, mint a férfiak. A képzésben részesült romák száma a tervezetthez képest kisebb (63%), azonban az összes képzésben részesült gazdálkodó számához viszonyított arányuk (3,77%) gyakorlatilag megegyezik a tervezettel (3,75%). A képzést megkezdő gazdálkodók 98%-a eredményesen befejezte a képzést, ami a tervezettnél (89%) is magasabb, ,és arra utal, hogy a gazdálkodók kellő motivációval, elkötelezettséggel vállalkoztak a képzésre, valamint arra, hogy a képzések megfelelő színvonalúak voltak és kielégítették a gazdálkodók igényeit.

Az intézkedés tervezése során az összes képzésen belül az OKJ szerinti képzések aránya nagyobbra lett tervezve, mert a korábbi tapasztalatok szerint a gazdálkodók szívesebben vesznek részt az államilag elismert bizonyítványt adó képzéseken, mint azokon, amelyek ilyet nem nyújtanak. Az intézkedésben az összes képzésben részesült gazdálkodó közül csak 39% vett részt OKJ szerinti képzéseken. Ennek valószínű oka az, hogy az OKJ-s képzések jellemzően hosszabb időtartamúak és költségesebbek, így a gazdálkodók – a kis önrész ellenére is – a vártnál kevesebb hajlandóságot mutattak az OKJ-s képzéseken való részvétel iránt.

Összességében megállapítható, hogy az intézkedés eredményes volt. A pályázati nehézségek ellenére a tervezett részvételi arány 70%-a teljesült. Az intézkedés végrehajtása fontos tapasztalatot nyújtott a jövőre vonatkozóan, miszerint a pályázati eljárás egyszerűsítése szükséges a jövőben.

A beruházási támogatások alapvetően különböznek a képzési támogatástól. Ez nagyon sok problémát okozott az AVOP eljárásrend kialakítása során. Az AVOP esetében problémaként merült fel, hogy a szakképesítést nem adó képzések esetében a pályázó képző szervezetek által összeállított képzési programok színvonala meglehetősen különböző volt. Az AVOP esetében nem volt közvetlen kapcsolódás a képzési intézkedés és a többi intézkedés között. Ezáltal a képzési intézkedés nem szolgálta eléggé direkt módon az AVOP megvalósulását.

A következőkben bemutatásra kerül az intézkedés legsikeresebbnek értékelhető projektje.

A szakképzési tevékenység minőségét az InterClaster Nonprofit Kft. nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkező, kiemelkedően magas tudományos fokozattal és oktatási, felnőttképzési ismeretekkel rendelkező szakember partnerei biztosították a projekt során.

A bemutatásra kerülő projektjükkel mintaértékű program bevezetését célozták meg az agrár-szakképzés területén. A Dél-Alföldi Régiót, mint első célterületet követően az ország más régióiba is tovább vihető a projekt.

A képzés célja volt, hogy az ágazatban tevékenykedők megfelelő képzettséggel rendelkezzenek a piaci ismeretek területén, megismerjék a termesztés biológiai alapjait, az integrált ökológiai termesztési technológiákat, a pre- és poszthárveszt tevékenység elemeit.

Cél volt, hogy a termelők a helyes gazdálkodási gyakorlat követelményei szerint folytassák tevékenységüket. A környezetvédelmi elvárások, a vegyszerek használatára vonatkozó előírások szigorodása a tudatos használatra történő felkészülést teszi szükségessé, amely egyaránt szolgálja a gazdálkodó érdekét (költségkímélés), a vásárló igényét (kevesebb vegyszer a termékekben), és a környezetvédelmet.

A tanfolyamok során nyilvánvalóvá vált, hogy a termelők igénylik az új információkat, mivel ők is úgy ítélik meg, hogy a termelés egyre magasabb szintjét csak egyre magasabb felkészültséggel érhetik el.

Cél volt továbbá, hogy a fokozódó specializációra építve egyenletes minőségű, élelmiszerbiztonsági szempontból kifogástalan áruval legyenek képesek megjelenni a piacon, amely megalapozza, hogy az általuk megtermelt áru piacképességének biztosításán keresztül erősödjenek piaci pozícióik.

A társaság 83,4 M Ft összegű támogatásban részesült, amelyből 95,0 M Ft összköltségű projekt valósult meg. A pályázat a második legnagyobb támogatási összegű pályázat volt az intézkedésen belül. A 29 db tanfolyamot 1.105 fő kezdte el és 1.100 fő fejezte be eredményesen. A gazdálkodók az alternatív jövedelemszerzés lehetőségeiről, élelmiszerbiztonságról, EU agrárgazdasági ismeretekről, a KAP szabályozásairól, környezetvédelemről és farmmenedzsmentről szerezhettek új ismereteket.

Az intézkedés specifikus céljai között szereplő fejlesztési irányok megvalósításában ez a pályázat kiemelten jó eredményt ért el. A pályázatok közül ez a pályázat élen járt az agrárszektorban dolgozók, ezen belül az egyes társadalmi rétegek és csoportok, a vidéken élők, a női gazdálkodók, az agrártermelésben résztvevő romák szakismeretének, szakmai színvonalának emelésében. A képzésben részt vett gazdálkodók közül 424 női gazdálkodó volt és 340 roma származású.

A képzési projektben az oktatáshoz kapcsolódóan 17 könyv került kiadásra, összesen 10.250 db példányszámban. A könyvek a Debreceni Egyetem professzorai segítségével a szakmai és a köznyelv közötti stílusban készültek abból a célból, hogy a tanfolyamokon megszerzett tudásanyagot a résztvevők pontosabban, mélyebben is elsajátíthassák, és a tananyaghoz a későbbiekben is hozzáférhessenek. Az 5 alapkönyv átfogó gazdálkodással kapcsolatos témákat dolgoz fel, 6 könyv gyümölcstermesztési, 6 pedig zöldségtermesztési ismereteket nyújt.

3.3. *AVOP 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása*

3.3.1. Áttekintés - AVOP 2. prioritás

A 2. prioritás keretében az élelmiszer-feldolgozás modernizálását célzó beruházások valósulhattak meg. Az Európai Unió támogatásával a SAPARD program keretében kezdődtek meg a fejlesztések az élelmiszeripar területén, ahol jelentős lemaradások voltak a nyugat-Európai versenytársakhoz képest, a tőkehiány következtében az élelmiszerhigiéniai követelmények sem feleltek meg maradéktalanul az export piac elvárásainak. A SAPARD program nyújtott először pénzügyi támogatást azon beruházások megvalósításához, amely a műszaki és minőségi felzárkózást segítette. Ennek folytatásaként az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program elindításával lehetőség nyílt a szektor számára a megkezdett fejlesztések folytatására, illetve azon pályázók esetében, akik a versenytársak fejlődését, és ezáltal szerzett versenyelőnyét megtapasztalták, új beruházások valósultak meg. A célok meghatározásában a program kialakítói nagy hangsúlyt fektettek a folytonosságra, amelyet az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program is tovább vitt, az előző két programmal megegyező eredményekkel.

13. ábra

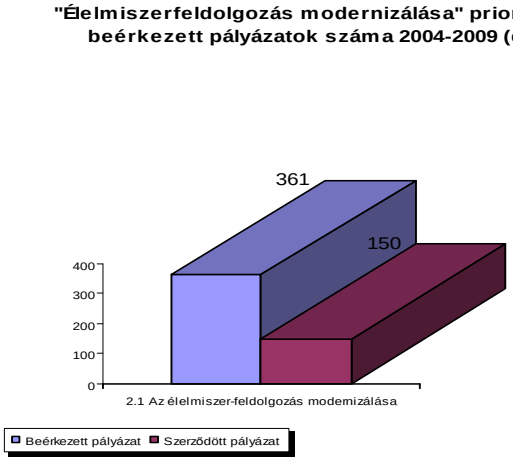

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program, azaz az AVOP sikerességét az is mutatja, hogy a SAPARD program befejezése után a rendelkezésre álló teljes támogatási keret majdnem 2,5-szerese volt a beérkezett igény. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a kitűzött célok többsége a versenyképesség javítására irányult, amely a későbbiekben, a projektek megvalósítása után konkrét gazdasági eredményekre lesz váltható. A prioritás célkitűzései az új technológiák bevezetésével, a piacra jutás feltételeinek és a termékek minőségének javításával, az élelmiszerbiztonság növelésével közvetlenül szolgálják a versenyképesség megteremtését és fokozását. A célkitűzések közvetlenül és közvetetten segítséget nyújtanak az élelmiszer-feldolgozók környezetvédelmi előírásainak teljesítéséhez, a melléktermékek és a hulladékok megfelelő kezeléséhez.

A prioritás keretében leszerződött pályázatok általában a prioritás több célját is – a szigorodó Európai uniós előírások miatt - szolgálják.

Fontos kiemelni, hogy az AVOP végrehajtása során már főként azok a környezetterhelést csökkentő beruházások kerültek előtérbe, amelyeknek célja nem a kötelező szintű előírásoknak való megfelelés volt, hanem annál magasabb szintű, valóban környezettudatos fejlesztés. A környezet-

terhelés csökkentése stratégiai cél, azonban ezen cél megvalósítása nagyon nehéz feladat. Ez a fajta beruházás típus a nem termelő beruházások közé tartozik, effektív gazdasági haszna nincsen, és általában nagy költségekkel jár. A kötelező előírások betartásának költségigénye is rendkívül magas, az ezen felüli, környezettudatos fejlesztést kizárólag támogatással lehet ösztönözni. Az új termékek fejlesztését, ill. innovációt célzó pályázatok pedig a későbbiekben minden bizonnyal még inkább előtérbe kerülnek, amikor a termelési hatékonyság és a korszerűsítések révén elérik a versenyképességhez szükséges szintet. Ezek alapján előre jelezhető volt, hogy a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban az innovációt célzó, és a környezetvédelmet szolgáló támogatásokra jelentős és fokozódó igény jelentkezik majd. Ezt a feltételezést már az új program első időszakának számai is alátámasztják. Kijelenthető azonban, hogy az innovációs kezdeményezések, és elsősorban az innovációs eredmények bevezetésének száma - tőkehiány miatt - még mindig nagyon alacsony. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program több intézkedésen keresztül ösztönzi az innováció kezdeményezését és az innovációs eredmények hasznosulását, mivel a hazai vállalkozások számára ez lehet a versenyképesség növelésének egyik záloga. Összességében tehát elmondható, hogy a támogatások jelentős mértékben elősegítik a kitűzött célok elérését.

3.3.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

A 2. prioritáson belül egyetlen intézkedés található, a „2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése”, ezért a 2. prioritás és a 2.1. intézkedés előrehaladásának elemzése összevontan történik.

131. táblázat – Az AVOP 2. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	**2004-2006**	59 196 895	44 397 671	14 799 224	88 795 343

Forrás: AVOP PKD

A 2.1 intézkedés keretében 2005. december 7-i hatállyal a pályázatok benyújtási lehetősége felfüggesztésre került, amely a későbbiekben sem került feloldásra tekintettel a támogatási keret kimerülésére. Az intézkedés népszerűségét és a célok sikeres meghatározását igazolja a nagy érdeklődés, és a rövid időn belül beérkezett jelentős számú pályázat. A felfüggesztést követően a 2006. évben a korábban – 2004-2005. közötti időszakban – beérkezett pályázatok kerültek feldolgozásra, értékelésre. A pályázatok elbírálását követően 2007-2009. között az Irányító Hatóság és az MVH területi igazgatóságok közösen szakértői támogatással biztosították a projektek céljainak minél eredményesebb megvalósulását, melynek keretében a kifizetések zökkenőmentes bonyolítására, és az ellenőrzésre fektettek nagy hangsúlyt. Az intézkedés sikeréhez az is hozzájárult, hogy a pályázók jelentős része egy jól átgondolt, középtávon megvalósítandó fejlesztési ütemet tervezett meg, amelyhez a SAPARD program lezárásával az AVOP biztosította a támogatási keretet.

132. táblázat – Az AVOP 2. prioritás eredményei 2004-2009 (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	361	155	42,94	150	41,55	142	39,34

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program rendkívül népszerű volt tekintve, hogy a rövid – a kiírástól számított 18 hónap – pályáztatási időszak alatt 361 pályázat érkezett be. Forráshiány következtében azonban a beérkezett pályázatok több mint fele elutasításra került. A rendelkezésre álló forrásból összesen 150 darab pályázat kapott lehetőséget a szerződéskötésre, azaz a kitűzött fejlesztési cél megvalósításra. A 2. prioritás keretében 142 db pályázat esetében történt kifizetés.

14. ábra

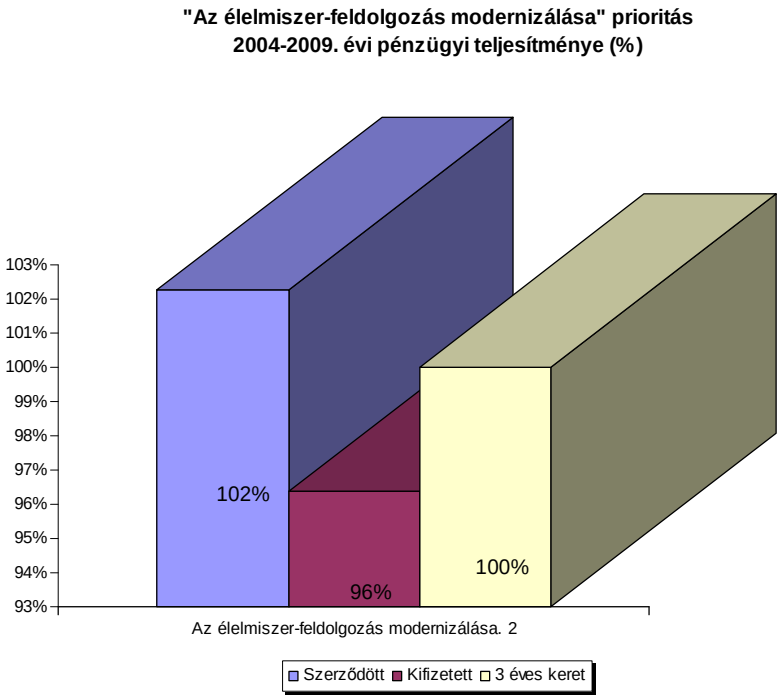

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A fenti ábrából jól látszik, hogy a kifizetés állomány elmarad a szerződött állománytól. Mivel ezen projektek többségének az elbírálása a program elindítása után nem sokkal, 2005-ben megtörtént, így a megvalósításuk is lezajlott. A szerződött és kifizetett/befejezett állomány közötti különbség oka a megvalósítási időszak sikertelenségével indokolható, hiszen 6 esetében a pályázat visszavonásra került és 6 pályázó pedig visszalépett.

133. táblázat – Az AVOP 2. prioritás eredményei 2004-2009 (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	15,10	35,22	16,63	15,44	14,55

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A 2. prioritás keretében az élelmiszer-feldolgozás modernizálására összesen 15,10 Mrd Ft támogatási keret állt rendelkezésre. A források teljes körű lehívása érdekében a rendelkezésre álló keret nemzeti forrásból többlet kötelezettségvállalási kerettel került kiegészítésre, így összesen 16,63 Mrd Ft támogatási összegben kerültek projektek támogatásra (IH támogatás révén), majd 15,44 Mrd Ft összegben sikerült szerződést kötni. A szerződéses állományból összesen 14,55 Mrd Ft került kifizetésre.

3.3.1.1.1. Pénzügyi megvalósítás (2008-2009)

A 2. prioritásnál a 2008-2009. közötti időszakban a projektek megvalósítása zajlott. Az MVH területi igazgatóságok és az Irányító Hatóság hangsúlyt fektetett a zökkenőmentes kifizetések koordinálására, és a projektek sikeres megvalósításának segítésére, illetve ellenőrzésére.

134. táblázat – Az AVOP 2. prioritás 2008. évi eredményei (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	0	0	0	17

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A 2008. évben 17 db pályázat került részlegesen vagy teljes egészében kifizetésre.

135. táblázat – Az AVOP 2. prioritás 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	0,00	0,00	0,00	1,76

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A fentiekben említett 17 db pályázatra 2008-ban összesen 1,76 Mrd Ft került kifizetésre.

Az AVOP 2. prioritás esetében a 2009. évben olyan esemény, amely pénzmozgással járt volna, nem történt.

3.3.1.2. Regionális megoszlás

A jelentés előző részeiben részletesen bemutatásra kerültek a 2. prioritás eredményei naturális, illetve fiskális értékekben kifejezve. Az alábbiakban az adatok regionális megoszlását ismertetjük.

136. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása 2004-2009 (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**361**	**155**	**150**	**142**
Nyugat-Dunántúl	33	20	20	18
Közép-Dunántúl	29	9	8	7
Közép-Magyarország	65	32	32	31
Dél-Dunántúl	48	21	21	21
Észak-Magyarország	54	13	12	11
Észak-Alföld	79	37	34	31
Dél-Alföld	53	23	23	23

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A 2. prioritással kapcsolatban elmondhatjuk, hogy a 2004-2009 közötti időszakban beérkezett pályázatok regionális megoszlása viszonylagosan egyenletes, egyedül a Közép-dunántúli régióból érkezett a beérkezett pályázatok átlagához képest kevés pályázat (29 db), míg az Észak-alföldi régióból, naturáliában és értékben egyaránt kimagaslóan sok pályázat érkezett (79 db).

A kifizetések esetében is ugyanaz mondható el, mint a beérkezettek esetében, minthogy az Észak-alföldi és a Közép-magyarországi régióban volt a legtöbb pályázat. A területi megoszlás

nagyságrendileg követi Magyarország feldolgozóiparának regionális eloszlását, azaz az alföldi régiók mellett Közép-Magyarország és Dél-Dunántúl esetében volt nagyobb érdeklődés, és jelentősebb számú sikeres pályázat.

137. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása 2004-2009 (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett	IH	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**35,22**	**16,63**	**15,44**	**14,55**
Nyugat-Dunántúl	3,22	2,00	1,93	1,83
Közép-Dunántúl	3,63	1,21	0,81	0,73
Közép-Magyarország	8,39	4,62	4,39	3,96
Dél-Dunántúl	5,28	3,11	2,96	2,96
Észak-Magyarország	3,81	0,83	0,77	0,59
Észak-Alföld	6,63	2,63	2,47	2,38
Dél-Alföld	4,26	2,23	2,11	2,10

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A fentiekben naturáliában felállított sorrend az összegben történő regionális megbontásnál már nem áll fent. A Közép-magyarországi régió esetében ugyanis több nagyobb értékű projekt is megvalósításra került, ezáltal összességében a 2. tengely esetében ebben a régióban történt a legnagyobb összegű kifizetés. Ennek oka, hogy az említett régióban található Magyarország legnagyobb húsfeldolgozó üzemeinek a székhelye, amelyek számára az AVOP 2. prioritás lehetőséget nyújtott egy-egy nagyobb beruházás megvalósításához. A beruházásoknak köszönhetően a húsfeldolgozó üzemek jelentősen javítani tudtak versenyképességükön és működésük hatékonyságán.

3.3.1.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

A 2. prioritásnál a 2008-2009. közötti időszakban a projektek megvalósítása zajlott. A feladatok a kifizetésre és a megvalósításra, illetve annak ellenőrzésére korlátozódott.

15. ábra – Az AVOP 2. prioritásra kifizetett pályázatok számának regionális megoszlása 2008 (db)

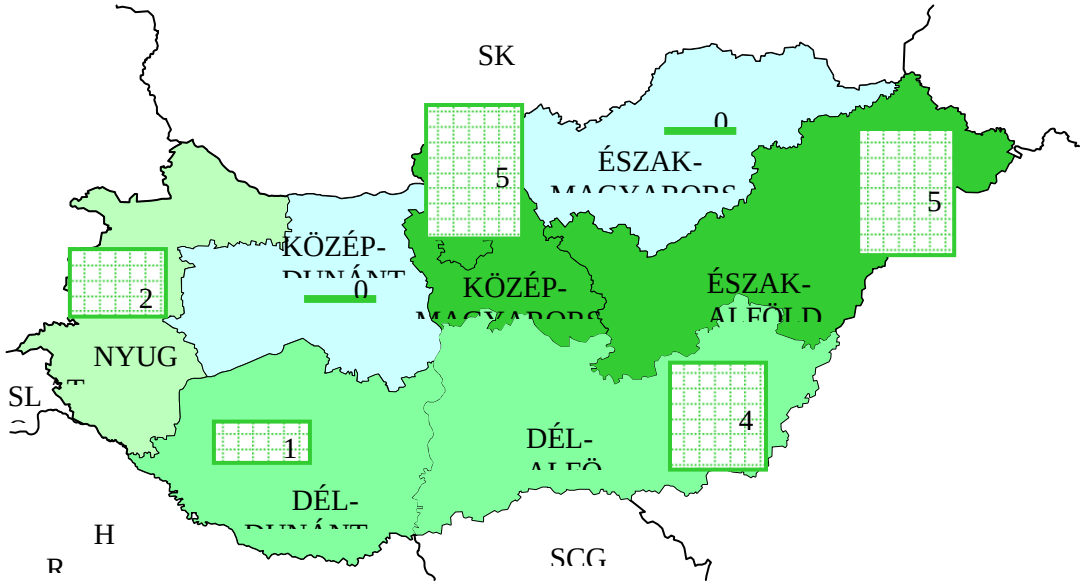

Forrás: EMIR 2008. december 31.

2008. évben 17 db pályázat került részlegesen vagy teljes egészében kifizetésre, amelynek a regionális megoszlása a fenti térképről olvasható le.

16. ábra – Az AVOP 2. prioritásra kifizetett pályázatok regionális megoszlása 2008 (Mrd Ft)

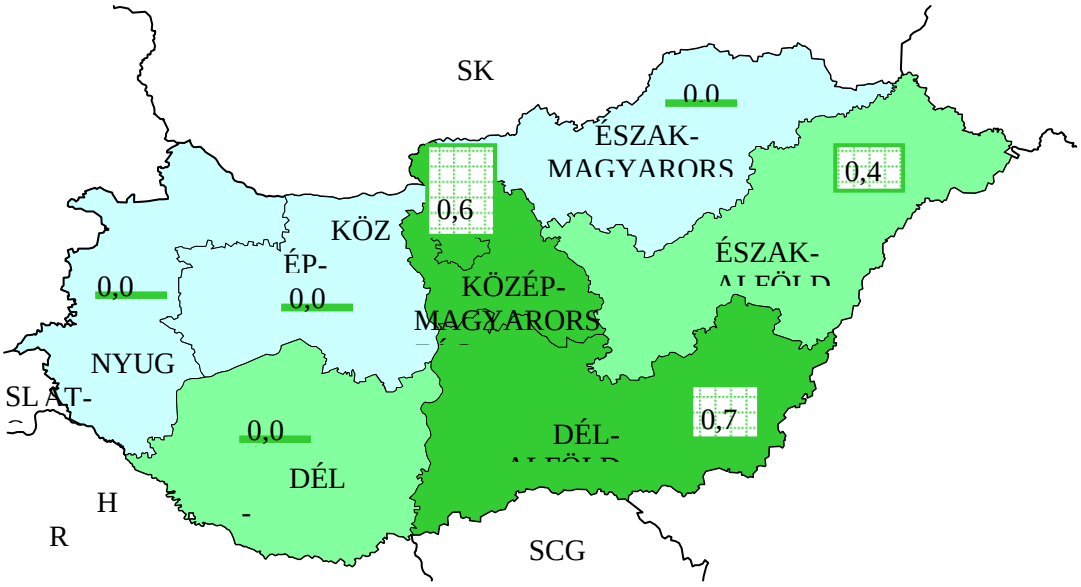

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A fentiekben említett 1,8 Mrd Ft összegből többségében az alföldi régiók, illetve a Közép-magyarország területén működő társaságok projektjei kerültek támogatásra. A Nyugat-, illetve a Dél-dunántúli régiók projektjei 2008-ban összesen kevesebb, mint 70 M Ft összegű támogatásban részesültek.

3.3.1.4. A pályázatok minősége

A 2. prioritás esetében a pályáztatás még 2006-ban lezárult, így a következő években főként a projektek megvalósítása és az elszámolás volt a legfontosabb feladat. Ennek tükrében a sikertelen pályázatok közül a szerződéskötés előtt sikertelennek ítélt projektek (183 db) még a 2004-2006 közötti időszakban meghiúsultak, míg a szerződéskötés utáni visszalépések (7 db), illetve visszavonások (5 db) a 2007-2009 időszakában történtek. A szerződéskötés előtt meghiúsult pályázatok többsége forráshiány miatt került elutasításra vagy azért, mert a pályázatok a pályázati felhívás felfüggesztése után kerültek benyújtásra. Az ilyen pályázatok számára az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program biztosíthat lehetőséget egy esetleges fejlesztés megvalósításához.

138. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra beérkezett sikertelen pályázatok megoszlása 2004-2009 (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	db	db	db	db	db	db	db
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	361	53	81	49	7	5	195

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A szerződéskötés után visszavont pályázatok közül 4 esetben a korábban kifizetésre került támogatási összegek még nem teljes mértékben kerültek visszafizetésre, melyet a pénzügyi

megvalósítást bemutató táblázat kifizetett, és befejezett projektek naturális és összegbeli különbsége is mutatja.

139. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra beérkezett sikertelen pályázatok megoszlása 2004-2009 (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	35,22	4,19	7,32	6,54	0,30	0,85	19,20

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

Ugyan az IH által hozott elutasító döntés kevesebb pályázatot érintett, mint az előtte lévő pályázatkezelési szakaszok esetében, mégis forráshiány miatt a nagyobb forrásigényt jelentő pályázatok már nem kerülhettek támogatásra.

A következő térkép azt szemlélteti, hogy hogyan alakult a 2004-2009 között beérkezett, illetve sikertelen pályázatok megoszlása darabszámuk alapján százalékban, vagyis mely régiók pályáztak sikeresebben.

17. ábra – Az AVOP 2. prioritásra beérkezett sikertelen pályázatok regionális megoszlása 2004-2009 (db)

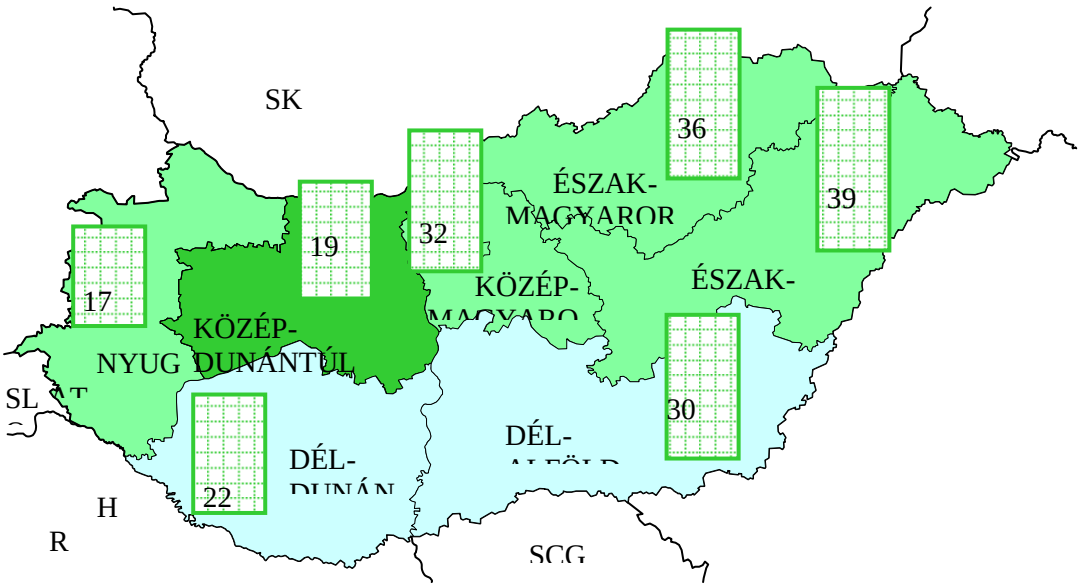

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Jól körvonalazott regionális eltérések jellemzik a pályázatok minőségét. Általánosságban elmondható, hogy a beérkezett és a sikertelen pályázatok arányaiban nagyságrendileg hasonló megoszlást mutatnak. Ha a 2004-2009. években összesen beérkezett pályázatok arányában kívánjuk elemezni a pályázatok sikerességét, akkor elmondhatjuk, hogy a Dél-dunántúli régióban benyújtott pályázatok voltak a legsikeresebbek. Átlagosan 43% körül mozgott a sikertelen pályázatok aránya a kumulált beérkezett pályázatok számához képest. Az Észak-magyarországi régió esetében volt a legmagasabb a sikertelen pályázatok aránya, mintegy 65%. A régiók többsége esetében a pályázatok átlagosan 50%-a

volt sikertelen, melynek jelentős része az előkészítő szakaszban, azaz az IH döntés előtt elutasított, illetve visszalépett pályázat.

3.3.1.4.1. Pályázatok minősége (2008-2009)

A 2. prioritásnál a 2008-2009 közötti időszakban a projektek megvalósítása zajlott. A feladatok a kifizetésre és a megvalósításra, illetve annak ellenőrzésére korlátozódtak. Ennek következtében sikertelen pályázatról ebben az időszakban csak a szerződéskötés utáni visszalépésekkel, illetve visszavonásokkal kapcsolatban beszélhetünk.

„Az élelmiszer-feldolgozás modernizálását" célzó intézkedés keretein belül 1 db pályázat került visszavonásra a 2008. évben, megközelítőleg 23 M Ft értékben. 2009-ben ilyen esemény nem történt.

3.3.1.5. A kedvezményezettek típusai

Az alábbiakban a 2004-2009 közötti időszakban szerződött pályázatok kedvezményezettjeinek megoszlását vizsgáltuk a pályázó társaságok típusa szerint.

140. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban 2004-2009

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	15,44	150
Belföldi természetes személy	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	20,79	3,21	27
Kisvállalkozás	11,98	1,85	34
Középvállalkozás	41,13	6,35	65
Nagyvállalkozás	25,19	3,89	23
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	0,91	0,14	1

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

A vizsgálatot két szempont alapján végeztük el, egyrészt a pályázó társaságok típusa, másrészt a pályázók tevékenységi köre alapján, TEÁOR szám szerinti besorolásban.

A pályázó társaságok típusa alapján a 2. prioritás keretében támogatott pályázók – egy pályázat kivételével – valamennyien profitorientált vállalkozások. A mikro-vállalkozások esetében 27 db támogatott pályázat került kifizetésre összesen 3,2 Mrd Ft összegben. A kisvállalkozások esetében megfigyelhető, hogy a 34 db pályázatra kapott 1,9 Mrd Ft támogatás mértéke jóval alacsonyabb, mint más társaságtípusok esetében. A középvállalatok köréből került ki a legtöbb pályázó (65 db), ebből a körből összesen 6,4 Mrd Ft-ra kötöttek támogatási szerződést. A nagyvállalatok a pályázatok darabszámában nem, összegben azonban jelentős nagyságrendet (23 db) képviselnek, a szerződések

összege eléri a 3,9 Mrd Ft-ot. Ennek oka, hogy az általuk megvalósítani kívánt projektek teljes forrásigénye jóval magasabb volt, mint a közép vagy annál kisebb vállalkozások esetében.

A 2. prioritás esetében a támogatott pályázatok megoszlása **tevékenységi kör szerint** igen nagy változatosságot mutat. A szerződéses pályázatok közül a két legmagasabb arányt képviselő ágazat a húsfeldolgozás és –tartósítás, valamint a bortermelés, amelynek aránya a teljes szerződéses összeg mintegy 47%-a, azaz ebből a két ágazatból érkezett a legtöbb igény, egyaránt darabszámra és összegre vetítve. Mindkét ágazat esetében meghatározó fejlesztési elem az exportképesség növelése. A naturália adatokat figyelembe véve kiemelendők még a baromfihús feldolgozására, tartósítására, illetve az ebből származó készítmények gyártására vonatkozó pályázatok, valamint nem elhanyagolható az egyéb zöldség és gyümölcs feldolgozásához kapcsolódó tevékenységek fejlesztésére beérkezett pályázatok száma, és támogatási igényük mértéke sem. A kertészet és a hozzá kapcsolódó feldolgozóipar fejlesztése kiemelt prioritásként szerepel a 2007-2013-as programozási időszak stratégiai céljai között. A hazai zöldség és gyümölcstermő területre alapozva a zöldség-gyümölcs feldolgozó ipar új, innovatív termékek és technológiák bevezetésével az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében hosszú időre megalapozhatja versenyképességét. A kisebb ágazatokban érezhető, hogy a tőkeszegénységből fakadó hátrányok elsődlegesen a fejlesztést, az innovációt csökkentik.

141. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra 2004-2009 között szerződött pályázatok kedvezményezettjei tevékenységi kör (TEÁOR) szerinti megoszlásban

TEÁOR szerinti megnevezés	Szerződött pályázatok száma	%	Szerződött pályázatok értéke (Mrd Ft)	%
Húsfeldolgozás, -tartósítás	30	20,0	4,04	26,2
Bortermelés	26	17,3	2,95	19,1
Tejtermék gyártása	14	9,3	1,29	8,3
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	16	10,7	1,41	9,1
Máshova nem sorolt egyéb élelmiszer gyártása	4	2,7	0,46	3,0
Egyéb gyümölcs-, zöldségfeldolgozás	20	13,3	1,28	8,3
Haszonállat-eledel gyártása	14	9,3	0,71	4,6
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	10	6,7	0,96	6,2
Fűszer, ételízesítő gyártása	2	1,3	0,07	0,4
Húsáru-nagykereskedelem	1	0,7	0,03	0,2
Malomipari termék gyártása	7	4,7	0,84	5,5
Gyümölcs-, zöldséglé gyártása	2	1,3	0,53	3,4
Egyéb	4	2,7	0,86	5,5
Összesen	**150**	**100,0**	**15,44**	**100,0**

Forrás: EMIR 2009. június 9. pályázat (db) és támogatási összeg

3.3.1.5.1 Kedvezményezettek típusai (2008-2009)

A 2. prioritásnál a 2008-2009 közötti időszakban a projektek megvalósítása zajlott. Ennek következtében a kedvezményezettek típusai alapján történő bontást csak a kifizetés-állomány alapján tudjuk a 2008-as időszakra bemutatni:

142. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra 2008-ban kifizetett pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	1,76	17
Belföldi természetes személy	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	17,65	0,60	3
Kisvállalkozás	11,76	0,16	2
Középvállalkozás	58,82	0,83	10
Nagyvállalkozás	11,76	0,17	2
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	0,00	0,00	0

Forrás: EMIR 2009. december 31. pályázat (db) és támogatási összeg

A 2. prioritás 2008. évi kifizetései között többségében középvállalkozások projektjeinek támogatása szerepel mind összegben (830 M Ft), mind naturáliában (10 db). Tekintve, hogy a 2008. évi adatok csupán projektek támogatásának részleges kifizetését takarják elsősorban, így ennek elemzése, illetve következtetések levonása nem lehetséges. Elemzés készítésére a kumulált – már a fentiekben szerepeltetett – adatok alkalmasak igazán. 2009-ben a vállalkozások kedvezményezettenkénti megbontása nem lehetséges tekintve, hogy ebben az évben kifizetés nem történt.

3.3.1.6. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A 2. prioritásra vonatkozóan a rendelkezésre álló keret már 2006-ban lekötésre került. A pénzügyi megvalósulás esetében kitűzött célok megvalósulásáról elmondhatjuk, hogy a szerződések száma és a felhasználás mértéke a korábban elvártak szerint alakult.

143. táblázat – Az AVOP 2. prioritásra szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása 2004-2009 (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	48,49	100%	33,05	68%	15,44	32%

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A 2004-2005-es időszakban a kifizetéseknél tapasztalt lassú felfutás 2006-ra – a beérkezett pályázatok hatékony feldolgozásának és a megvalósítás zökkenőmentessé tételének köszönhetően –

csökkent, és a kifizetések üteme felgyorsult, melynek köszönhetően a kezdetben lefektetett célok maradéktalanul megvalósulhattak.

3.3.1.7. Indikátorok

Az AVOP 2. prioritása célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

144. táblázat – A 2. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
			EMIR
Output	A leszerződött projektek száma	200	150
Eredmény	Élelmiszerbiztonság növelését célzó fejlesztések értékének aránya (%)	10	9
	A környezetterhelés csökkentését célzó fejlesztések értékének aránya (%)	15	10

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A támogatott pályázatok átlagos támogatási igénye a tervezettnél magasabb volt, így a program kidolgozása során becsült 200 db pályázatnál kevesebb kedvezményezett juthatott támogatáshoz.

A prioritás elsődleges célja a vállalkozások versenyképességének javítása volt. A pályázatok ennek megfelelően alapvetően a versenyképességet növelő beruházásokra irányultak, de számos projekt az élelmiszerbiztonsági, valamint a környezetvédelmi feltételek javítását szolgáló fejlesztéseket is magában foglalta. Mivel a fejlesztések komplex beruházások megvalósítására irányultak, és ezen beruházások esetében a legnagyobb forrásigényű fejlesztési célt kellett a projekt céljaként számszerűsítve is megjelölni, így az indikátorok csak a kiemelt cél teljesülését mutatják be. A pályázatok számát tekintve 13% körül mozog az élelmiszerbiztonságot célzó beruházások aránya, míg értékben ez csak 9%. Ennek oka, hogy ezen beruházások megvalósítására jóval kevesebb összeget szánnak a pályázók, mint egy versenyképességet javító, gyorsan megtérülő projekt esetében.

Bár a komplex beruházások célkitűzésenkénti forrásigénye nem került kigyűjtésre, a döntés-előkészítő és a pályázatokat nyomon követő munka alapján valószínűsíthető, hogy az élelmiszerbiztonsági és környezetterhelést csökkentő beruházások értéke a tervezettnél (10 ill. 15%) magasabb volt, ha az összes – akár részfeladatként – megvalósított pályázatot vizsgáljuk.

A 2. prioritás indikátorai között szereplő hatásindikátor értékének meghatározása nem volt lehetséges. Ez a mutató határozza meg a hozzáadott érték növekedését az élelmiszer-feldolgozó ipar területén. A meghatározás kudarcának oka kettős: egyrészt az **alapadatok tartalma** másrészt a **makrogazdasági helyzet változása** nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az alapadatokkal kapcsolatban fennálló probléma lényege, hogy a bekért információ, azaz az árbevétel és a fedezet összegére vonatkozó adatok a kedvezményezett Társaságok egészének működésére vetített információkat tartalmazzák, ennek következtében a projekt hatása – főleg a közép- és a nagyvállalatok esetében – nem kimutatható. A 2. tengely pályázóinak többsége viszont a közép- és nagyvállalatok körébe tartozik. Vegyük példának a Szerencsi Mezőgazdasági Zrt.-t, amely összesen 32 M Ft támogatást nyert el a húsfeldolgozó üzem technológiájának korszerűsítéséhez. A Társaság összesen forgalma 3,5 Mrd Ft, a lejelentett eredményhatás 168 M Ft, ezzel szemben az árbevétel változás 174 M Ft. Természetesen az eredmény, illetve az árbevétel változás jelen esetben a Társaság egészére vonatkozó adat, és nem a 32 M Ft-os fejlesztés eredménye. A példából az is látszik, hogy a 2004-2005

közötti időszakban – összgazdasági értelemben, és csak az élelmiszer-feldolgozást nézve is – a gazdasági helyzet sokkal stabilabb képet mutatott. A 2004-es évben 4,9% volt a GDP (ezen belül a feldolgozóipar 5,1% körül mozgott), így 2008-ra 1% körül volt a növekedés (az ágazat pedig 0%-ot tudott csak felmutatni). Az infláció jelentős gazdasági visszaesést jelentett a szektorra nézve. Továbbá ez a kép sokkal negatívabb a közép- és nagyvállalatok esetében, ahol az eddig meglévő pénzügyi stabilitásukat vesztették el a Társaságok.

A **2.1 intézkedés** célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

145. táblázat – Az AVOP 2.1 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény EMIR
Output	Az elfogadott pályázatok száma (db)	200	155
	A támogatott projektek száma operatív célok szerint (db)		
	- Szerkezet-átalakítást szolgáló fejlesztések	20	16
	- Korszerűsítést és termelési költségek csökkentését szolgáló fejlesztések	55	55
	- Új, magasabb feldolgozottságú, innovatív termékek előállítására irányuló fejlesztések	35	34
	- A különböző értékesítési csatornákhoz való alkalmazkodást elősegítő fejlesztések	15	7
	- Élelmiszerbiztonsággal és minőséggel összefüggő fejlesztések, beleértve az organikus és ICM termékeket	35	20
	- A környezetterhelést csökkentő, valamint a hulladékok/veszélyes hulladékok elkülönített gyűjtését és kezelését szolgáló, a feldolgozó üzem területén belüli fejlesztések, korszerűsítések	25	9
	- A munka feltételeit javító fejlesztések	15	4
	A támogatott projektek száma, szakágazatok szerint (db)		
	Hús	45	41
	Tej és tejtermék	25	13
	Tojás és baromfi	30	12
	Egyéb állati termék	5	4
	Gabonafélék	15	5
	Olajnövények	5	2
	Fehérjenövények	10	1
	Bor	25	25
	Gyümölcs és zöldség	30	18
	Egyéb termékek	10	16
Eredmény	A támogatott vállalkozások száma összesen (db)	150	151

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A program teljes időszakában a 2. prioritáson, illetve a 2.1 intézkedésen belül a tervezett 200 támogatott pályázat 77,5%-ban (155 db) teljesült. Leggyakoribb a leszerződött pályázatok esetében a korszerűsítést célzó beruházások (55 db), melyet az innováció és az új termékek fejlesztését (34 db) célzó beruházások követnek, de kedvező a szerkezetátalakítás (16 db), az élelmiszerbiztonsággal és minőséggel összefüggő fejlesztések (20 db) aránya is. A környezetterhelés csökkentését célzó fejlesztés már jelenleg is fontos célja a beruházásoknak, hiszen 9 pályázat tűzte ki ezt célul, és a

várakozások szerint ennek aránya a jövőben tovább fog nőni. A legkisebb érdeklődést kiváltó célok – ahogy azt már a korábbi éves előrehaladási jelentésekben megemlítettük – az értékesítési csatornákhoz való alkalmazkodás (7 db), illetve a munka feltételeit javító fejlesztések (4 db) voltak. Már a célértékekben is látható volt, hogy előreláthatóan az érdeklődés inkább a versenyképesség javítását célzó fejlesztésekre irányul, mint az olyan fejlesztésekre, ahol – úgymond másodlagos – közvetlen eredményhatást ki nem váltó beruházások megvalósítása volt a cél.

Az indikátor-mutatókból kiderül, hogy a tervezetthez képest kevesebb a támogatott vállalkozás. Ennek oka, hogy a tervezés során előre jelzett egy projektre jutó támogatási igény magasabb lett, mint a tervezett volt. Ebből kifolyólag ugyanannyi rendelkezésre álló forrás mellett kevesebb projekt támogatására kerülhetett sor.

Az alábbiakban egy olyan projekt kerül bemutatásra, amelynél a pályázó (Hajdúsági Gabonaipari Rt.) sikeresen tudott pályázni első körben a SAPARD, majd az AVOP és végül az ÚMVP keretein belül elérhető forrásokra. A források elnyerésével egyrészt olyan technológiai fejlesztéseket tudott megvalósítani, amelyek jelentősen javítottak a cég versenyképességén, illetve új (export) piacokra való bejutást tett lehetővé a Társaság számára. A

SAPARD program keretében egy 1,4 Mrd Ft összértékű beruházással – amelyből 250 M Ft volt a támogatás – egy modern malomüzem létrehozása valósult meg, majd az AVOP keretében a malomhoz tartozó siló, illetve egy kukoricaszárító üzem felújítását hajtották végre 300 M Ft értékben, amelyből a támogatás 120 M Ft volt. Végül az ÚMVP lehetőséget biztosított egy újabb malom rekonstrukció megvalósítására, amelynek a támogatási összege 400 M Ft. Mindhárom projekt szorosan illeszkedik az alaptevékenységhez. A megvalósítással kimutathatóan nőtt a versenyképesség a jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben is, hiszen közel 230 M Ft eredménynövekedést realizáltak a projekt megkezdése előtti időszakhoz képest. A Társaság fajlagos mutatói nagyságrendekkel javultak. Bár a létszám az elmúlt

években csökkent, azonban a menedzsment egyöntetű véleménye szerint a fejlesztések nélkül a Társaság teljes egésze megszűnt volna, és mind a 400 fő leépítésre került volna. Figyelembe véve a jelenlegi 230 alkalmazotti létszámot, a fejlesztés egyértelműen sikernek könyvelhető el.

További sikert jelent a minőségi fejlődés. A korábbi malomüzem technológiája nem tette lehetővé a teljes körű fertőtlenítést, hiszen a legtöbb eszköz fából készült, amely a mai higiéniai feltételeknek nem felel meg. A mostani zárt technológia fém alapanyagokkal váltotta ki a korábbi megoldásokat.

3.4. *AVOP 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése*

3.4.1. Áttekintés - AVOP 3. prioritás

A prioritás céljai a vidéki térségekben kialakult gazdasági és társadalmi hátrányok csökkentése, ezen belül a vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi helyzetének javítása, a vidék építészeti, kulturális és természeti értékeinek megőrzése, a vidéki térségek településképének fejlesztése. Az összetett célrendszer megvalósulásának 3 éves közkiadás kerete 112 M euró. A 3. prioritás részesedése az AVOP költségvetéséből 26,5%. A vidéki térségek fejlesztése prioritást az alábbi intézkedések megvalósítása szolgálta:

- 3.1. intézkedés: Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
- 3.2. intézkedés: A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
- 3.3. intézkedés: Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- 3.4. intézkedés: LEADER+.

A prioritás intézkedései az AVOP többi intézkedésével egyetemben először 2004 márciusában kerültek meghirdetésre. Ez alól csak a LEADER+ intézkedés volt kivétel, amely intézkedés első fordulójának meghirdetésére 2005-ben került sor.

A prioritás egyes intézkedéseit kiemelkedő érdeklődés kísérte, melyet a jelentős számú beérkezett pályázat, illetve a rendelkezésre álló szerény forrásösszegekhez viszonyított nagymértékű forrás-túligénylés is alátámaszt. Először a 3.3. „Falufejlesztés és - megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése" intézkedés (a felfüggesztés időpontja: 2004. október 1.), majd a 3.2. „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése" intézkedés, 3.2.21. „Kimondottan mező-gazdasági és erdészeti célokat szolgáló (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása" alintézkedések kerültek felfüggesztésre (a felfüggesztés időpontja: 2004. december 8.). A rendkívüli érdeklődésnek köszönhetően a 3.2 intézkedés esetében már a 2004-ben benyújtott pályázatok támogatási igénye elérte a rendelkezésre álló 3 éves keret nagyságát, a 3.3 intézkedés esetében pedig jóval meghaladta azt. Ezért a fenti intézkedés és alintézkedés a programozási időszak alatt többször nem került meghirdetésre.

A többi intézkedésre 2005-ben és 2006-ban újra lehetett pályázni. 2005-ben javult a népszerűsége a „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedésnek, főként a falusi turisztikai fejlesztések kapcsán. Ugyanakkor elkezdődött a LEADER+ intézkedés megvalósítása, amely iránt óriási érdeklődés mutatkozott országszerte. Ezzel 2005-ben kiegyenlítettebbé vált a prioritás megvalósításának intézkedések közötti megoszlása. 2005. augusztus 1-én a 3.2. intézkedés többi alintézkedése is felfüggesztésre került. A prioritás többi intézkedése esetén elmondható, hogy főként a falusi turisztikai fejlesztések népszerűsége miatt, és az FVM tájékoztatási és képzési tevékenységeinek köszönhetően 2006-ban tovább nőtt a 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedés iránti érdeklődés. A 2005-ben elindult és országszerte óriási érdeklődést, és aktivitást kiváltó LEADER+ intézkedés jelentős előrehaladást ért el, hiszen 2006 elején sor került a kiválasztott gesztor szervezetekkel történő szerződéskötésre, melyek 2006 közepén meghirdették vidékfejlesztési terveiket. Ezt követően elkezdődhetett a LEADER+ intézkedés tényleges céljainak megvalósítása.

2007-ben a 3. prioritás keretén belül csak a 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedés és a 3.2.3. „Földterület-fejlesztés, melioráció" alintézkedés keretén belül maradt pályázható forrás, ezért az év folyamán ezekre a jogcímekre volt lehetőség meghatározott, viszonylag rövid ideig pályázni. Leghamarabb a 3.1.3. „Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése" c. alintézkedés került fel-függesztésre 2007. január 24-én. Legtovább a 3.1.2. „Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje" c. alintézkedésre lehetett pályázni, amelynek felfüggesztésére 2007. május 15-én került sor. A 2007. év folyamán a legjelentősebb tevékenység a LEADER+ intézkedésre beérkezett pályáztok fel-dolgozása volt.

2008-ban már nem volt lehetőség pályázatok benyújtására, az év legjelentősebb tevékenysége a támogatások kifizetése volt, amely tevékenység átnyúlt a 2009-es év első felére.

A fentiek alapján elmondható, hogy a prioritáson belül az intézkedések megvalósítása nem egy ütemben zajlott. Amíg a 3.2 és 3.3 intézkedésekre a pályázatok nagy része 2004-ben beérkezett, a 3.1 intézkedésre a programidőszak első évében viszonylag kevesen pályáztak, a 3.4 intézkedés pedig nem indult el ebben az évben. Az utóbbi két intézkedés 2006-ban vált igazán népszerűvé a pályázók körében. Ekkorra a 3.2 és 3.3 intézkedéseknél már a kifizetések domináltak, amelyek 2008-ra néhány pályázattól eltekintve lezárultak.

A 3. prioritás intézkedései iránti érdeklődés, illetve a rendelkezésre álló források magas felhasználási szintje igazolja, hogy az intézkedések valós szükségleteket fogalmaztak meg, illetve egyes intézkedések esetén az igények jóval meghaladták a program kínálta pénzügyi lehetőségeket.

3.4.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

A 3. prioritás megvalósulását kiemelkedően eredményesnek tekinthetjük, hiszen a 2004-2006. évekre tervezett 112,01 M euró közkiadás keret teljes egészében lekötésre került, illetve a források teljes lehívása érdekében nemzeti forrásból kiegészített többlet kötelezettségvállalási keretre is történtek szerződéskötések.

146. táblázat – Az AVOP 3. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
3. Vidéki térségek fejlesztése	2004-2006	112 008 511	84 006 380	28 002 131	31 913 750
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése		16 059 395	12 044 545	4 014 850	2 808 343
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése		52 944 640	39 708 479	13 236 161	22 690 561
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése		23 848 626	17 886 469	5 962 157	1 625 883
3.4. LEADER+		19 155 850	14 366 887	4 788 963	4 788 963

Forrás: AVOP PKD

3.4.1.2. Keret meghatározás – átcsoportosítások

Az AVOP 3. prioritás PKD-ban rögzített pénzügyi tervében az AVOP megvalósítása során az alábbi módosításokra/forrásátcsoportosításokra került sor.

A **3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”** intézkedés közkiadás keretéből 2 Mrd Ft (7.843.137 Euró) összegű támogatási keret került átcsoportosításra a **3.3 „Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése”** intézkedésre a beérkezett nagy összegű támogatási igény fedezése érdekében. A forrásátcsoportosításra vonatkozó döntést a 2005. június 16-ai AVOP MB ülés hagyta jóvá.

A **3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”** intézkedés esetében további 0,35 Mrd Ft (1.372.549 Euró) összegű közkiadás keret átcsoportosítására került sor a **3.3 „Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése”** intézkedésre. Ezt a forrásátcsoportosítási döntést az AVOP MB 2005. augusztus 24-i írásbeli eljárása (FB 3993/2006) keretében hagyta jóvá.

Szintén az AVOP MB 2005. augusztus 24-i írásbeli eljárása (FB 3993/2006) keretében került elfogadásra a **3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”** intézkedés közkiadás keretén belüli, alintézkedések közötti forrásarány átcsoportosítás, melynek keretében a *Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje* alintézkedés forrásaránya 25%-ról 35%-ra, az *Agrár tevékenységek diverzifikációja* alintézkedés forrásaránya 45%-ról 25%-ra, az *Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése* alintézkedés forrásaránya 20%-ról 30%-ra módosult, a *Kézműipari tevékenység fejlesztése* alintézkedés forrásaránya pedig változatlan maradt (10%).

A **3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”** intézkedés közkiadás keretén belüli, alintézkedések közötti forrásarány átcsoportosításra utoljára a 2007. november 28-ai AVOP MB ülés keretében került sor. Ekkor a *Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje* alintézkedés forrásaránya 35%-ról 30%-ra, az *Agrár tevékenységek diverzifikációja* alintézkedés forrásaránya 25%-ról 19%-re, az *Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése* alintézkedés forrásaránya 30%-ról 46%-ra, a *Kézműipari tevékenység fejlesztése* alintézkedés forrásaránya pedig 10%-ról 5%-ra módosult.

A **3.2. „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése”** intézkedés közkiadás keretén belüli, alintézkedések közötti forrásarány átcsoportosítást először a 2005. október 17-ei AVOP MB ülés hagyott jóvá, ekkor *a Földterület fejlesztés, melioráció* alintézkedés forrásaránya 45%-ról 29%-ra, a *Mezőgazdasági vízkészlet gazdálkodás* alintézkedés forrásaránya 45%-ról 65%-ra, míg *A mezőgazdaság fejlődéséhez szükséges infrastruktúra fejlesztése és korszerűsítése* alintézkedés forrásaránya 10%-ról 6%-ra módosult. Ezt követően a beérkezett igényekhez történő forráskeret megteremtése érdekében ismételt módosításra került sor a **3.2. „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése”** intézkedésen belül, az alintézkedések közötti közkiadás keretarányokat módosítása érdekében, melyet a 2007. november 28-ai AVOP MB ülés hagyott jóvá. Az MB döntés értelmében a *Földterület fejlesztés, melioráció* alintézkedés forrásaránya 29%-ról 28,95%-ra, a *Mezőgazdasági vízkészlet gazdálkodás* alintézkedés forrásaránya 65%-ról 63,22%-ra, míg *A mezőgazdaság fejlődéséhez szükséges infrastruktúra fejlesztése és korszerűsítése* alintézkedés forrásaránya 6%-ról 7,83%-ra módosult.

3.3 „Falufejlesztés és - megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése” intézkedésre először a 2005. június 16-ai AVOP MB ülés hagyott jóvá 2 Mrd Ft (7.843.137 Euró) összegű közkiadás keret átcsoportosítást a **3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”** intézkedés kerete terhére. Ezt követően további 0,35 Mrd Ft (1.372.549 Euró) összegű közkiadás keret átcsoportosítása került elfogadásra a **3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”** intézkedés kerete terhére, az AVOP MB 2005. augusztus 24-i írásbeli eljárása (FB 3993/2006) keretében.

3.4.1.3. Pénzügyi megvalósulás

A 2004-2009 közötti időszakban beérkezett és szerződött pályázatok számát mutatja a lenti táblázat, ill. ábra. Mind a beérkezett pályázatok számát mind pedig a szerződések számát tekintve a LEADER+ intézkedés eredménye (3.857 db, ill. 2.724 db) kiemelkedik a prioritás négy intézkedése közül. A pénzügyi teljesítményt bemutató táblázattal összevetve azonban jól látható, hogy a LEADER+ prioritáson belüli aránya a támogatási igényt tekintve jóval elmarad a pályázatok számának prioritáson belüli arányától, amely az intézkedésre jellemző alacsony összegű projektméretből következik. Ugyanez jellemző a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedésre, amely beérkezett pályázat és szerződött darabszámát tekintve (1.096 db, 461 db) a prioritáson belül a második legjelentősebb intézkedés, ellenben forrásigénye a négy intézkedés közül a legalacsonyabb.

147. táblázat – Az AVOP 3. prioritás 2004-2009 időszaki eredményei (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
3. Vidéki térségek fejlesztése	6 037	3 939	3 807	3 473
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1 096	499	461	402
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	618	381	379	374
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének	466	247	243	242
3.4. LEADER+	3 857	2 812	2 724	2 455

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A beérkezett és szerződött pályázatok aránya a LEADER+ intézkedés keretén belül a legkedvezőbb, a beérkezett pályázatok 70,62%-a eljutott a szerződéskötésig. Ez az arány a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés esetén a legrosszabb, 42,06%. A 3.2 és 3.3. intézkedésnél a benyújtott pályázatok 61,33% és 52,15 %-ánál került sor a támogatási szerződések megkötésére.

18. ábra – A „Vidéki térségek fejlesztése” prioritásra beérkezett és szerződött pályázatok száma 2004-2009 (db)

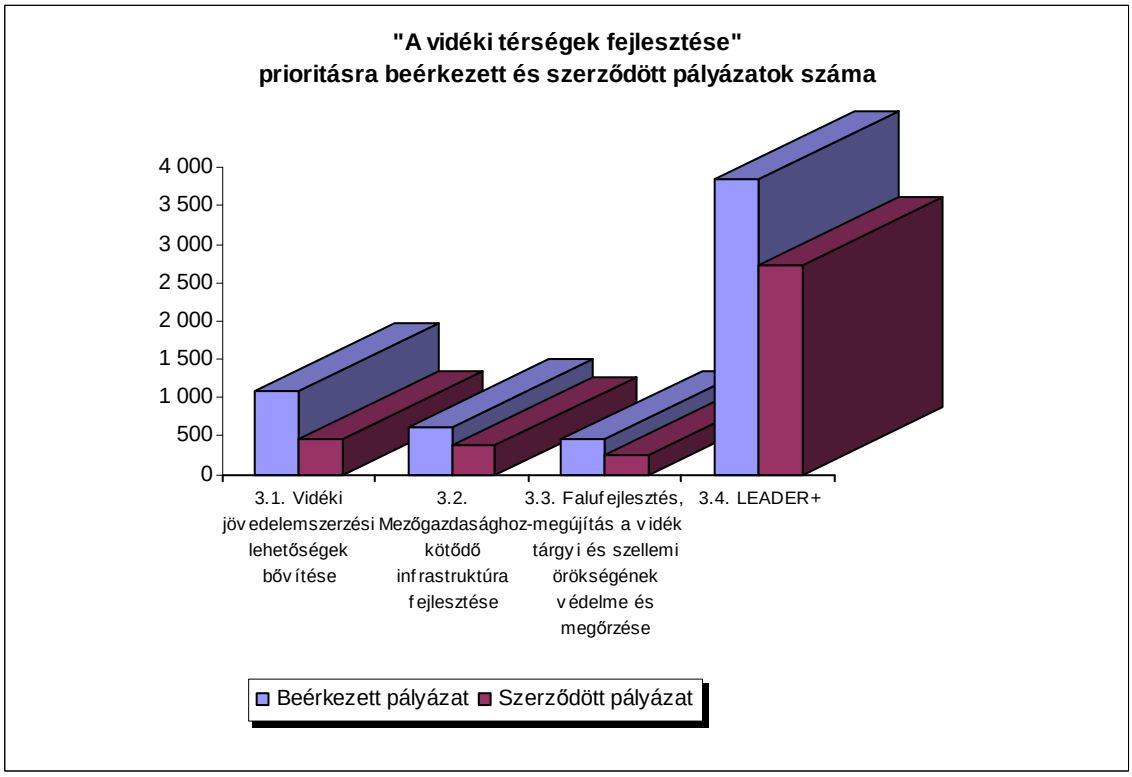

Forrás: EMIR 2010. április 18.

19. ábra – A „Vidéki térségek fejlesztése” prioritás pénzügyi teljesítménye (%) 2004-2009

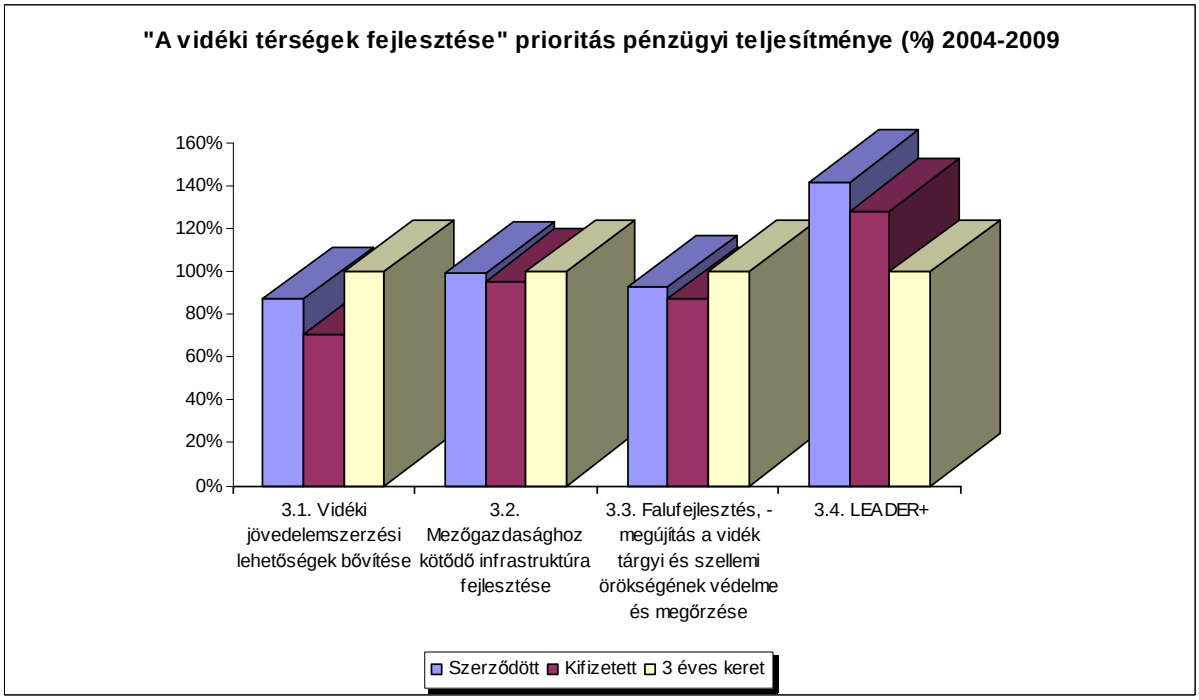

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A prioritáson belül a szerződött és a kifizetett összeg a 3.1, 3.2 és 3.3 intézkedésnél megközelíti, a 3.4 intézkedés esetén – ami a Záró Költségnyilatkozatból pénzügyi korrekcióként levonásra került - pedig jóval meghaladja a három évre tervezett keretösszeget. A rendelkezésre álló keret arányában a kifizetett támogatás mértéke a legkedvezőtlenebb a 3.1 intézkedésnél, mindössze 70,73%. A fenti arány kedvezőbben alakult a 3.3 (87,34%) és a 3.2 (95,56%) intézkedés esetében. A LEADER+ intézkedésnél a keret lehívását célzó pótlólagos többlet kötelezettségvállalási források bevonásának köszönhetően, a kifizetett összeg a tervezett keret 128,69%-a.

148. táblázat – Az AVOP 3. prioritás 2004-2009 időszaki eredményei (Mrd)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3. Vidéki térségek fejlesztése	28,56	55,52	30,59	29,50	27,39
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	4,10	9,23	3,92	3,57	2,90
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	13,50	23,79	13,97	13,37	12,90
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	6,08	12,53	5,80	5,63	5,30
3.4. LEADER+	4,88	9,97	6,90	6,92	6,27

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A fenti táblázatban egy esetben látható, hogy a 3.4 intézkedésen belül az IH támogatás összege a szerződött támogatási összegnél alacsonyabb. Ez a 3.4.4 alintézkedés esetében tapasztalható, ahol a közbeszerzési eljárást követően kötött szerződés kiegészítő közbeszerzési eljárást követően módosításra került és a szerződött összeg is megemelésre került, de ez, mivel ezen intézkedés esetében a kedvezményezett az FVM volt, az IH támogatási adatlapon nem került átvezetésre csak a

szerződésben került módosításra, amit szintén az IH vezető hagyott jóvá. Ezen szerződés a LEADER Központot érintette, melyre engedélyezett kifizetések a Záró Költségnyilatkozatból levonásra kerültek pénzügyi korrekció keretében.

A lenti ábrán jól látható, hogy a prioritáson belül a legjelentősebb összeg a 3.2 „Mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése" intézkedés, azon belül a mezőgazdasági utak kialakítása és fejlesztése alintézkedésre került felhasználásra. A többi három intézkedés forrásfelhasználása között nincs nagyságrendi különbség.

20. ábra – A „Vidéki térségek fejlesztése" prioritás pénzügyi teljesítménye (Mrd HUF) 2004-2009

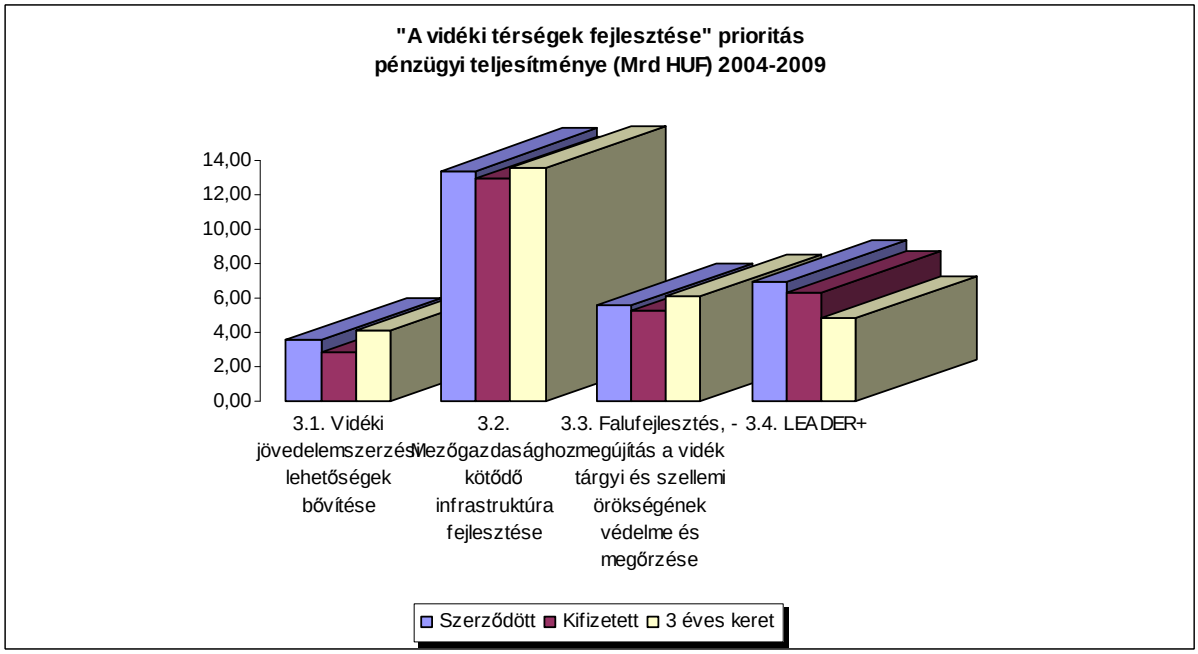

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.1.3.1. Pénzügyi terv és megvalósulás (2008-2009)

A 3. prioritásra 2008-ban már nem lehetett pályázatot benyújtani. Ebben az évben a 2007-ben benyújtott kérelmek esetében mindössze 122 db pályázat esetében került sor IH döntésre 1,02 Mrd Ft értékben, és 222 db pályázat 1,19 Mrd Ft összegű szerződéskötése történt meg. Az év legjelentősebb feladatát a kifizetések jelentették, amelyek a prioritás mind a négy intézkedését érintették. Összesen 6,73 Mrd Ft támogatás kifizetésére került sor, amely 2.432 db pályázatot érintett. Ebből a legjelentősebb mennyiséget, 2.140 db-ot, melynek összege 4,03 Mrd Ft, a LEADER+ intézkedés keretén belül fizették ki.

149. táblázat – Az AVOP 3. prioritás 2008. évi eredményei (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
3. Vidéki térségek fejlesztése	0	122	222	2 432
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	86	72	209
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	6	6	70
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének	0	0	0	13
3.4. LEADER+	0	30	144	2 140

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat db

150. táblázat – Az AVOP 3. prioritás 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3. Vidéki térségek fejlesztése	0,00	1,02	1,19	6,73
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0,00	0,59	0,52	1,12
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,00	0,38	0,38	1,44
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0,00	0,00	0,00	0,13
3.4. LEADER+	0,00	0,05	0,29	4,03

Forrás: EMIR 2008. december 31.

A kifizetések 2009-ben is folytatódtak. 2009 végéig 186 db pályázat (0,72 Mrd Ft) kifizetésére került sor, amelyből a legnagyobb részt, 145 db-ot (0,33 Mrd Ft) a 3.4 intézkedés képviselte, 35 db-ot (0,19 Mrd Ft) pedig a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedésre keretén belül fizették ki. A 3.2 intézkedés esetében 5 pályázat tekintetében 0,2 Mrd Ft kifizetésére került sor, míg a 3.3 intézkedés esetében 1 pályázat vonatkozásában 0,0009 Mrd Ft került kifizetésre.

3.4.1.4. Regionális megoszlás

A 3. prioritás forrásainak lekötése a területi kiegyenlítés szempontjából kedvező módon alakult. A vidéki térségek helyzetét részletező rész az ország keleti régióinak, illetve az aprófalvas Dél-Dunántúli régió kedvezőtlen gazdasági, demográfiai helyzetét támasztja alá statisztikai adatokkal. A 3. prioritás forrásainak több mint fele (55,25%) a legelmaradottabb 3 régióban (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Dunántúl) került lekötésre. A források jelentős hányada (13,2%) a mezőgazdaságilag legjelentősebb régióba, a Dél-Dunántúlra került.

21. ábra – Az AVOP 3. prioritás szerződött pályázatainak regionális megoszlása (db) (2004-2009)

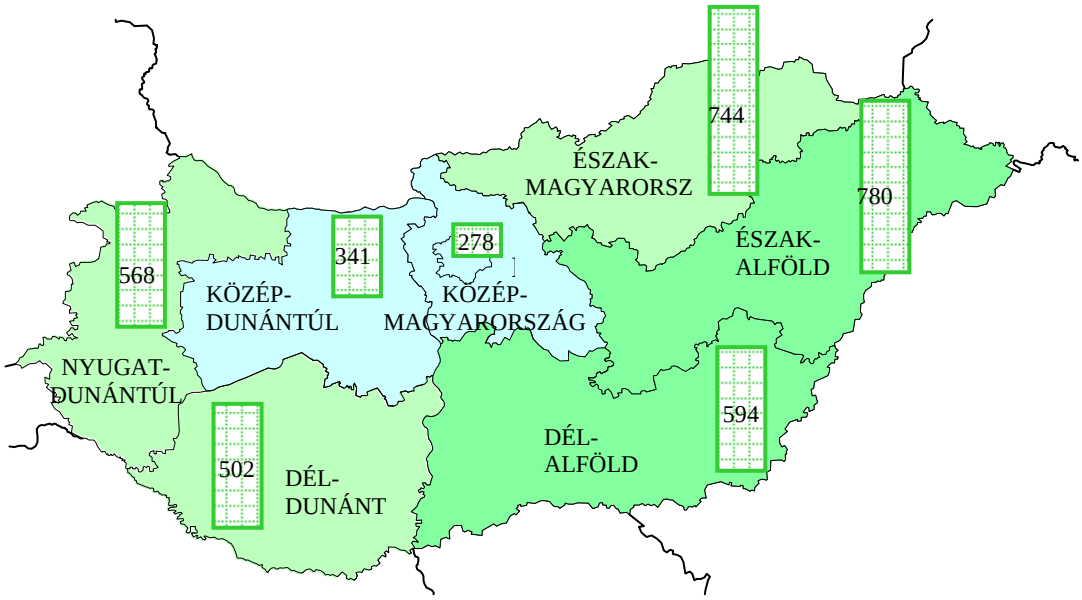

Forrás: EMIR 2010. április 18.

22. ábra – Az AVOP 3. prioritásra szerződött pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft) (2004-2009)

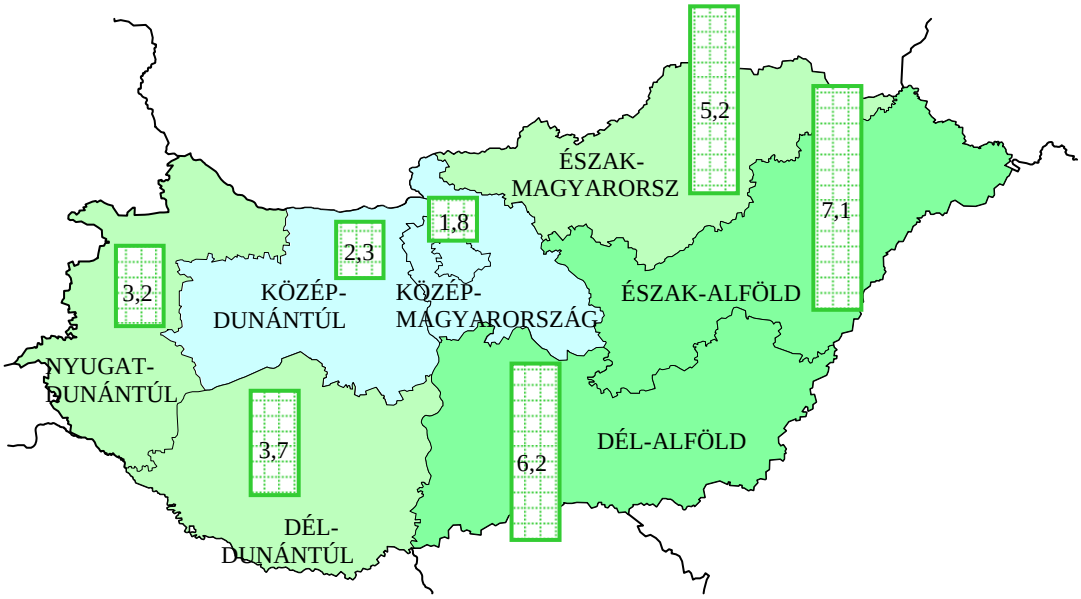

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.1.4.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

2008-ban még minden régiót érintett IH döntés, szerződéskötés és kifizetés. Az IH döntéseket tekintve a legnagyobb elmaradás az Észak-Magyarországi Régióban volt tapasztalható, annak köszönhetően, hogy 2007-ben ebbe a régióba érkezett be a legtöbb pályázat (77 db). Mind a szerződéskötéseket, mind pedig a kifizetéseket tekintve a legnagyobb pályázati darabszám kezelését az Észak-Alföldi (87 db, 484 db) és az Észak-Magyarországi régió (77 db, 470 db) végezte.

151. táblázat – Az AVOP 3. prioritásra 2008 évben beérkezett pályázatok és a szerződött pályázatok támogatási igényének regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**122**	**222**	**2 432**
Nyugat-Dunántúl	0	8	8	341
Közép-Dunántúl	0	9	11	238
Közép-Magyarország	0	3	5	148
Dél-Dunántúl	0	14	21	363
Észak-Magyarország	0	54	77	470
Észak-Alföld	0	19	87	484
Dél-Alföld	0	15	13	388

Forrás: EMIR 2008. december 31.

A támogatási összegeket tekintve az Észak-Magyarországi és az Észak-Alföldi régió mellett, a 2008-as évben a Dél-Dunántúli régióban került sor jelentős mértékű forrás lekötésére és kifizetésére.

152. táblázat – Az AVOP 3. prioritásra 2008 évben beérkezett pályázatok és a szerződött pályázatok támogatási igényének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**1,02**	**1,19**	**6,73**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,04	0,03	0,60
Közép-Dunántúl	0,00	0,05	0,05	0,60
Közép-Magyarország	0,00	0,01	0,02	0,30
Dél-Dunántúl	0,00	0,32	0,34	1,00
Észak-Magyarország	0,00	0,35	0,38	1,47
Észak-Alföld	0,00	0,17	0,29	1,60
Dél-Alföld	0,00	0,08	0,08	1,16

Forrás: EMIR 2008. december 31.

2009-ben minden régióban csak kifizetések történtek, kiugróan a legnagyobb arányban az Észak-Alföldi régióban (104 db, 0,6 Mrd HUF). Jelentős számú kifizetés történt ezen kívül az Észak-Magyarországi régióban is (41 db, 0,35 Mrd HUF).

3.4.1.5. A pályázatok minősége

A prioritáson belül a teljes időszakban a benyújtott pályázatok számának 37,02%-a, a beérkezett forrásigénynek pedig a 46,63%-a volt sikertelen, vagy a döntéshozó, vagy a pályázó döntésének következtében. A legnagyobb számban és a legjelentősebb összeget érintően előforduló sikertelenségi ok, prioritás és az intézkedések szintjén is a jogosulatlanság vagy a nem megfelelő hiánypótlás (a sikertelen pályázatok számának 51,54%-a, forrásösszegének 51,10%). Jelentős arányú az IH döntéssel

elutasított pályázatok száma is (23,67%), amely esetben gyakori volt, a pályázatok minőségétől független elutasítási ok, a forráshiány. Az IH döntéssel elutasított pályázatok forrásigénye a sikertelen pályázatok forrásigényének 33,99%-át teszi ki. A különböző stádiumokban visszavont vagy visszalépett pályázatok aránya a sikertelen pályázatokon belül 24,79%, forrásaránya 14,91%.

153. táblázat – Az AVOP 3. prioritás beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	db	db	db	db	db	db	db
3. Vidéki térségek fejlesztése	6 037	1152	289	529	191	74	2235
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1 096	447	80	59	46	9	641
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	618	112	32	91	4	1	240
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	466	138	3	78	1	2	222
3.4. LEADER+	3 857	455	174	301	140	62	1132

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A sikertelen pályázatok intézkedések közötti arányában magasan a legjelentősebb a 3.4 intézkedés (50,65%). A pályázatok gyenge minőségére utal, hogy a sikertelenség oka ennél az intézkedésnél 40,19%-ban a jogosulatlanság vagy a nem megfelelő hiánypótlás.

A 3.2 és 3.3 intézkedéseknél a többihez viszonyítva magas az IH döntéssel elutasított pályázatok aránya (37,92%, 35,14%), amelynek oka az intézkedés túligénylése miatt fellépő forráshiány.

154. táblázat – Az AVOP 3. prioritás beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3. Vidéki térségek fejlesztése	55,52	13,22	2,76	8,80	0,77	0,33	25,88
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	9,23	3,97	0,79	0,47	0,35	0,07	5,65
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	23,79	4,09	1,43	4,34	0,16	0,03	10,05
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	12,53	4,37	0,14	2,21	0,05	0,09	6,85
3.4. LEADER+	9,97	0,80	0,41	1,79	0,22	0,14	3,35

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A sikertelen pályázatok forrásigényének megoszlása intézkedésenként az eltérő átlagos projektméret miatt nem korrelál a darabszámokkal. A prioritáson belül forrásigény esetén a 3.2 intézkedés aránya a legnagyobb (38,82%) a sikertelen pályázatok támogatási igényében. Ennek csaknem fele (43,18%) IH döntéssel elutasított pályázat, amely esetben a legjelentősebb ok a

forráshiány volt. Az elutasítás oka 40,70%-ban jogosulatlanság, vagy nem megfelelő hiánypótlás volt. A 3.3 intézkedés aránya a sikertelen pályázatok forrásigényében 26,46%. A sikertelenség okainak megoszlásában kiemelkedik a jogosulatlanság és a nem megfelelő hiánypótlás (63,80%), valamint az IH döntéssel elutasított (32,26%) forrásigény. Az intézkedéseket összehasonlítva a beérkezett forrásigényhez képest a sikertelen pályázatok forrásigényének aránya a 3.1 intézkedésnél a legmagasabb (61,21%), ezen belül is dominál a minőségi problémák miatt elutasított pályázatok aránya (43,01%). A sikertelen pályázatok forrásigényét tekintve a LEADER+ intézkedés aránya a legalacsonyabb.

3.4.1.5.1. A pályázatok minősége (2008-2009)

Mivel 2008-ban pályázatértékelés nem történt, ezért a sikertelen pályázatok az értékelést követő szakaszban keletkeztek, 87,5%-ban szerződéskötés utáni visszalépésből. A sikertelen pályázatok 83,33%-a a LEADER+ intézkedésből származik, ami nem meglepő, hiszen a prioritáson belül kifizetett teljes pályázatmennyiség arány hasonló, 87%.

155. táblázat – Az AVOP 3. prioritás 2008-ban beérkezett pályázatainak sikertelensége (db)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
3. Vidéki térségek fejlesztése	0	0	3	3	105	9	120
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	0	2	0	14	1	17
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	0	0	0	2	1	3
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	0	0	0	0	0	0
3.4. LEADER+	0	0	1	3	89	7	100

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat db

A sikertelen pályázatok forrásigényének arányai a 2008-as évben nem teljesen követik a pályázati darabszámok arányait. Legnagyobb arányban, a támogatási igényt illetően is a szerződéskötés utáni visszalépés volt jellemző (80,43%) prioritás szinten, ugyanakkor az összes sikertelen pályázatból a LEADER+ 34,78%-os aránya mellett ugyanennyit mutat a 3.2 intézkedés, és jelentős arányt képvisel (26,09%) a 3.1 intézkedés sikertelen pályázatainak forrásaránya is. A pályázatok számainak arányaihoz viszonyított különbség az eltérő átlagos projektméretekből fakad. A LEADER+ 100 db sikertelen pályázatának ugyanakkora a támogatási igénye, mint a 3.2 intézkedés 3 db sikertelen pályázatának.

156. táblázat – Az AVOP 3. prioritás 2008-ban beérkezett pályázatainak sikertelensége (Mrd Ft)

Prioritás/intézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3. Vidéki térségek fejlesztése	0,00	0,00	0,02	0,01	0,37	0,06	0,46
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0,00	0,00	0,02	0,00	0,11	0,01	0,12
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,03	0,16
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4. LEADER+	0,00	0,00	0,00	0,01	0,14	0,02	0,16

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

3.4.1.6. A kedvezményezettek típusai

A teljes programidőszakban az önkormányzatok adták a leszerződött pályázatok legnagyobb részarányát (44,18%), és ez a kedvezményezetti csoport kötötte le a források több mint felét (55, 59%). Az önkormányzatoknak ez a jelentős dominanciája a prioritást alkotó intézkedések jellegéből adódott. A 3.2 „Mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése" intézkedés keretén belül legnépszerűbb alintézkedés a mezőgazdasági utak fejlesztése volt. Mivel a jelenlegi külterületi úthálózat csaknem teljes mértékben önkormányzati tulajdonban van, a pályázók zöme is ebből a körből került ki. A 3.3 „Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése" intézkedés keretén belül támogatható tevékenységek szintén zömmel önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok (potenciális közösségi terek) és közterületek fejlesztését tették lehetővé. A LEADER+ intézkedés megvalósításánál is meghatározó volt az önkormányzatok jelenléte.

157. táblázat – Az AVOP 3. prioritásra szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társasági típusa szerinti megoszlásban (2004-2009)

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3. prioritás: Vidéki térségek fejlesztése			3.1. intézkedés: Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése			3.2. intézkedés: Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	29,50	3807	100	3,57	461	100	13,37	379
Belföldi természetes személy	14,13	2,56	538	44,25	1,33	204	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	14,95	4,48	569	43,17	1,67	199	14,78	1,95	56
Kisvállalkozás	5,41	2,56	206	7,16	0,35	33	22,96	1,96	87
Középvállalkozás	0,87	0,58	33	0,87	0,05	4	4,75	0,51	18
Nagyvállalkozás	0,16	0,22	6	0,00	0,00	0	1,06	0,19	4
Non-profit szervezet ÁH-on belül	44,18	16,40	1682	0,00	0,00	0	55,15	8,60	209
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	9,15	2,70	773	4,56	0,15	21	1,32	0,18	5

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.3. intézkedés: Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése			3.4. intézkedés: LEADER+		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	5,63	243	100	6,92	2724
Belföldi természetes személy	0,00	0,00	0	12,26	1,23	334
Mikrovállalkozás	2,33	0,13	4	11,38	0,73	310
Kisvállalkozás	0,00	0,00	0	3,16	0,25	86
Középvállalkozás	0,00	0,00	0	0,40	0,02	11
Nagyvállalkozás	0,51	0,03	1	0,04	0,00	1
Non-profit szervezet ÁH-on belül	77,46	4,36	172	47,76	3,44	1301
Non-profit szervezet ÁH-on kívül	19,70	1,11	66	25,00	1,25	681

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A vállalkozásokat a prioritás céljainak megfelelően elsősorban a mikro-, kis- és közép-vállalkozások képviselték. Ők kötötték le a prioritás megvalósulására fordított források 25,83%-át, amely a támogatott pályázatok 21,23%-át érintette.

A civil szervezetek elsősorban a LEADER+ és a 3.3 „Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése" intézkedés keretében részesültek támogatásban. Részesedésük a forrásokat tekintve 9,15%, a pályázati darabszámot tekintve pedig 20,30%.

Jelentősnek mondható a természetes személyek támogatottsága is, amely főként a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedés falusi szállásadóit érintette, illetve a LEADER+ intézkedés keretén belül a helyi értékek bemutathatóvá tételét, közösségi rendezvények és kisebb turisztikai fejlesztések finanszírozását tette lehetővé.

3.4.1.7. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A 3. prioritás 2004-2006-os időszakra vonatkozó támogatás intenzitásai alintézkedésenként változóak. A LEADER+ esetén a program megvalósítása során alkalmazott módosítások következtében az akciócsoportoknak lehetőségük nyílt a PKD-ban meghatározott támogatási arányok maximum 10%-os csökkentésére. A prioritáson belül megvalósított fejlesztések forrásmegosztását az alábbi táblázat szemlélteti.

158. táblázat – Az AVOP 3. prioritásra szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3. Vidéki térségek fejlesztése	45,54	100	16,04	100	29,50	100
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	8,49	18,65	4,92	30,67	3,57	12,10
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	19,91	43,72	6,54	40,75	13,37	45,33
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	7,60	16,69	1,97	12,26	5,63	19,10
3.4. LEADER+	9,53	20,92	2,61	16,24	6,92	23,47

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.1.7.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

A 2008-as évben megkötött szerződések forrásösszetételét az alábbi táblázat szemlélteti.

159. táblázat – Az AVOP 3. prioritásra 2008-ban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás 2008		Saját forrás 2008		Támogatás 2008	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3. Vidéki térségek fejlesztése	2,34	100	1,14	100	1,19	100
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1,23	52,72	0,71	62,53	0,52	43,33
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,58	24,69	0,20	17,06	0,38	31,98
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4. LEADER+	0,53	22,59	0,23	20,40	0,29	24,68

Forrás: EMIR 2008. december 31.

2009-ben nem történt újabb szerződéskötés.

3.4.1.8. Indikátorok

A program prioritás szintű indikátorainak teljesülését az alábbi táblázat mutatja.

160. táblázat – Az AVOP 3. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	Helyi vidékfejlesztési programjuk megvalósításával támogatott helyi akciócsoportok száma (db)	30-40	70
Eredmény	A falusi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák számának növekedése (%) (2000 – 2002 évek átlaga = 100%)	20	30
	A támogatott vállalkozások száma (beleértve a LEADER+-t is) (db)	3140,00	648 vállalkozás 533 természetes személy
	A falumegújítással és/vagy helyi piacok és felvásárló-helyek fejlesztésével érintett települések száma (db)	250,00	269
Hatás	A 3. prioritás intézkedései keretében nyújtott támogatásnak köszönhetően a vidéki térségekben megőrzött és létrehozott munkahelyek száma munkaerő egyenértékben (FTE, AWU) (db)	500,00	Létrehozott: 491,5 db Megtartott: 4419 db

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A tervezett és megvalósult **output indikátor** értékek közötti eltérés egyik oka az intézkedés iránt tanúsított nagy érdeklődés következtében beérkezett nagyszámú pályázat.

A falusi magánszálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának változását mutató **eredmény indikátornál** a megvalósult eredmény meghaladja a tervezett értéket.

A falusi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák száma 2000-től 2007-ig a következőképpen alakult:

161. táblázat – A falusi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák számának alakulása 2000-től 2007-ig (db)

	Vendég-éjszakák száma a falusi szállásadásban							
év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Magyarország	518 488	528 489	575 530	586 529	495 637	567 880	572 949	703 502

Forrás: KSH

A vendégéjszakák számában 2004-ben jelentős visszaesés történt, amelynek fő oka a rendkívül kedvezőtlen csapadékos tavasz és nyár volt. Ez jelentősen visszavetette a falusi turizmus forgalmát, sok vállalkozás megszűnését okozta, amelynek hatása a 2004-es kedvezőtlen évet követő években jelentkezett igen erőteljesen. A falusi vendéglátók száma 2007-re sem érte el a 2001-es szintet.

162. táblázat – Falusi vendéglátók számának alakulása 2000-től 2007-ig (db)

	Falusi vendéglátók száma							
év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Magyarország	6 109	6 675	6 806	7 264	7 431	7 341	6 659	6 482

Forrás: KSH

Ennek a visszaesésnek a hatására a falusi szállásadásban eltöltött vendégéjszakák száma csak 2006-ban közelítette meg a 2002-es értéket. Ezzel a visszaeséssel a program tervezésekor nem lehetett számolni. 2007-ben jelentős növekedés volt tapasztalható a vendégéjszakák számát tekintve. Ez a növekedés főként annak köszönhető, hogy a falusi turizmus szabályozására ebben az évben új

jogszabály lépett életbe. Az új szabályozás alapján a falusi szállásadóknak lehetőségük nyílt saját termékeik helyben, falusi vendégasztal formájában történő értékesítésére, így szolgáltatási körük bővülhetett. Kedvező hatással volt a tevékenység folytatására az a változtatás is, hogy a falusi vendéglátásból származó adómentes jövedelem határa ebben az évben 400 ezer Ft-ról 800 ezer Ft-ra emelkedett.

A vendéglátók és vendégéjszakák számának alakulását összehasonlítva látható, hogy a szolgáltatási körök bővítésével (pl. falusi vendégasztal, sport, szabadidős szolgáltatások és programok) és az adómentes sáv növelésével főként a meglévő szálláshelyek kihasználtsága javult.

A mutató teljesülése szempontjából a már megvalósult szálláshelyek működtetésének van jelentősége, hiszen a KSH a már működő szálláshelyeken realizálódott vendégéjszakák számát regisztrálja. Így a támogatásból megvalósult fejlesztések hatása a 2006-os, 2007-es években mutatkozik leginkább.

A támogatott vállalkozások számát mutató **eredmény indikátor** tervezett és megvalósult értéke között jelentős eltérés mutatkozik. A támogatási szerződéssel rendelkező vállalkozások száma a lekérdezés időpontjában 648 db, amely jelentősen elmarad a célértéktől. Ennek egyik oka, hogy a többnyire jövedelemtermelő beruházásokat, vagyis a vállalkozásokat támogató 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedés esetén az eredetileg tervezett összegnek csupán 86,83%-a került szerződéssel lekötésre.

A másik ok, hogy a prioritás keretén belül leszerződött pályázatok között rendkívül magas arányban voltak jelen önkormányzatok, (44,19%), és igen magas volt a civil szervezetek (20,31%), valamint a természetes személyek aránya is (14,11%). Ezeknek az arányoknak a kialakulását a LEADER+ intézkedés befolyásolta a leginkább. A LEADER+ intézkedésen belül a vállalkozások támogatása, illetve a gazdaságfejlesztés rendkívül alulreprezentált volt. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a közösségi alapú gazdaságfejlesztés idő és tapasztalat igényes, amely a LEADER+ intézkedés megvalósítása során korlátozottan állt rendelkezésre. A vállalkozásokhoz egyrészt kevésbé jutott el az információ az intézkedés keretén belül rendelkezésre álló lehetőségekről, mint az önkormányzatokhoz. Egyszerűbb volt megvalósítani egy rendezvényt, képzést, vagy tanulmányt, mint valós vállalkozásfejlesztési tevékenységeket generálni.

Az önkormányzatok rendkívüli aktivitása és dominanciája az intézkedésen belül szintén főként a közszféra fejlesztéseinek számát gyarapította.

A falumegújítással és a helyi piacok kialakításával érintett települések számát mutató **eredmény indikátor** esetén a megvalósult eredmény (269 db település) meghaladja a tervezett célértéket (250 db település).

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő **hatás indikátor** tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége, főleg a LEADER+ intézkedés esetén igen alacsony, annak ellenére, hogy az MVH többször is felszólította a pályázókat az adatszolgáltatási kötelezettségükről, mégsem érkezett be megfelelő mennyiségű és minőségű adat.

Az egyes intézkedéseknél a monitoring adatbázis nem FTE-ben tartalmazza a létrehozott és megtartott munkahelyeket, hanem azok darabszámát rögzíti.

Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, ugyanakkor magyarázza a tervezetthez képest többszörös értéket, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma.

Az alacsony arányú EMIR adatbázis kitöltöttség nem nyújt valós képet a prioritás foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról.

3.4.2. AVOP 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés

Az intézkedés a mezőgazdaságon kívüli (falusi turizmus, kézművesség), vagy azon belüli tevékenységi körök bővítését, egyedi, minőségi élelmiszertermékek előállítását, a nem élelmiszer célú termelés és feldolgozás fejlesztését (például energiaültetvények, gyógynövény, kozmetikumok, stb.), és az előállított termékek értékesítési lehetőségeinek javítását támogatja.

Az intézkedés pályázati jogcímei először 2004 januárjában kerültek meghirdetésre. 2004-ben az intézkedés keretén belül kötelezettségvállalás nem történt, a támogatott tevékenységek iránti érdeklődés 2005-ben kezdett növekedni, és az első szerződések megkötésére is 2005-ben került sor. A 2005-ös év folyamán először a 3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése alintézkedés, majd a későbbiekben az intézkedés minden jogcíme felfüggesztésre került. Annak érdekében, hogy a legjobb pályázatok kerülhessenek kiválasztásra, az IH döntését a felfüggesztésig beérkezett összes pályázat értékelése után hozta meg, így a szerződések megkötése sok esetben áthúzódott a 2006-os évre. A 3.1 intézkedés mind a négy alintézkedésének 2005. évi felfüggesztést követően 2006-ban az intézkedésre vonatkozó pályázási lehetőség újra megnyílt. Az intézkedés iránti érdeklődés 2006-ban tovább növekedett. A legnépszerűbb továbbra is a 3.1.3. Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése alintézkedés volt, ezért ennek felfüggesztésére került legkorábban sor, 2007 januárjában, mivel jóval több pályázat került benyújtásra, mint amennyi forrás rendelkezésre állt. A többi alintézkedésre 2007 májusáig lehetett pályázatokat benyújtani.

2008-ban a 2007-ben beérkezett pályázatokkal kapcsolatos IH döntésre, szerződéskötésre és kifizetésekre került sor. A kifizetések 33 db pályázat esetében áthúzódtak 2009 első felére.

Az intézkedés keretén belül főként falusi szálláshelyek kialakítására, fejlesztésére, szolgáltatásaik bővítésére került sor. A diverzifikációs alintézkedésen belül dominált a kis, helyi élelmiszer feldolgozók fejlesztése (pálinka, lekvár, méz, gyümölcslé, hús, gomba, spárga, sütőüzem, stb.) illetve a gyümölcs, csonthéjas és energiaültetvények telepítése, gépesítése. A marketing alintézkedést főként a borászatok és a zöldség-gyümölcs TÉSZ-ek tudták kihasználni termékeik népszerűsítését szolgáló kiadványok készítésére, arculattervezésre, kiállítások anyagainak elkésztésére, bemutatóhelyek kialakítására, piackutatások készítésére stb. A mindössze 20 db kézműves pályázat bemutatóműhelyek kialakítását, eszköz és gépbeszerzést tartalmaz fa (játék, hordó, bútor), vessző, mézeskalács, üvegtermékek készítéséhez.

3.4.2.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

Az alábbi táblázat az intézkedés 3 éves pénzügyi tervét mutatja.

163. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	**2004-2006**	16 059 395	12 044 546	4 014 850	2 808 343

Forrás: AVOP PKD

A 3.1. intézkedésre, a program teljes időszakában, 16,06 M euró közkiadás – 12,04 M euró közösségi hozzájárulás mellett – áll rendelkezésre a fejlesztési célok megvalósítására. Az intézkedés nehézkes indulása, az első két évben beérkezett alacsony számú pályázat miatt forrásátcsoportosításra került sor.

A teljes programidőszakra vonatkozó eredménytáblázatokból kiolvasható, hogy az intézkedésen belül a 3.1.3 „Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése” alintézkedés volt magasan a legnépszerűbb. Az

alintézkedés forrásaránya a beérkezett pályázatok esetében meghaladta, a kifizetett pályázatok esetében pedig megközelíti az intézkedés pénzügyi súlyának a felét.

A legkisebb érdeklődés a 3.1.4 „Kézműipari tevékenység fejlesztése" alintézkedés iránt mutatkozott. Mindössze 37-en pályáztak és 18 pályázat esetében történt kifizetés. Igen alacsony mindössze 0,15 Mrd Ft volt a kifizetett kézműves pályázatok forrásigénye.

164. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés eredményei (2004-2009) (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1096	499	45,53	461	42,06	402	36,68
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	299	136	45,48	134	44,82	114	38,13
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	139	71	51,08	68	48,92	62	44,60
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	621	273	43,96	240	38,65	208	33,49
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	37	19	51,35	19	51,35	18	48,65

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A pályázatok darabszámát tekintve a beérkezett pályázatok mindössze 36,68%-a került eddig kifizetésre. A pályázatok több mint fele nem jutott el az IH döntésig.

165. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	4,10	9,23	3,92	3,57	2,90
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja		2,64	1,16	1,12	0,92
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje		1,65	0,73	0,68	0,55
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése		4,65	1,87	1,62	1,29
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése		0,29	0,16	0,15	0,15

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18.

A szerződött pályázatok forrásigénye a közkiadási keret 87,07%-át teszi ki. Itt is érvényes az a megállapítás, hogy a legkisebb forrásigényű 3.1.4-es alintézkedésnél a legmagasabb a kifizetett pályázatok forrásigénye a beérkezetthez képest (51,72%), a legalacsonyabb ez az arány (27,7%) a legnépszerűbb 3.1.3-as alintézkedésnél.

A 4,10 Mrd Ft-os 3 éves keretre a program teljes időtartama alatt 461 db szerződéses kötelezettségvállalás született 3,57 Mrd Ft értékben. Ez alapján a tervezett teljes támogatási forrás közel 87,07%-a került lekötésre. Az eredetileg rendelkezésre álló keret mindössze 70,73%-a került kifizetésre.

Összességében elmondható, hogy az intézkedés iránt a programozási időszak alatt fokozatosan nőtt az érdeklődés. Idővel nőtt az intézkedéssel kapcsolatos pályázási kedv, emelkedett a benyújtott pályázatok száma és minősége.

3.4.2.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás (2008-2009)

2008-ban új pályázatok benyújtására már nem volt lehetőség. 86 db pályázat esetén került sor IH döntésre. Ezek a pályázatok a 2007-ben újból meghirdetett 3.1.3 „Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése" alintézkedés keretén belül nyertek támogatást 0,59 Mrd Ft értékben. A szerződött és a kifizetett pályázatok számában is a 3.1.3 alintézkedés dominál, azonban főként a kifizetéseknél jelentős számban és értékben van jelen a 3.1.1 „Agrártevékenységek diverzifikációja" (65 db, 0,34 Mrd Ft) és a 3.1.2 „Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje" (39 db, 0,27 Mrd Ft) alintézkedés is.

166. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	86	72	209
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	0	0	5	65
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0	0	8	39
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	0	86	59	98
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0	0	0	7

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

2008-ban az intézkedésre eredetileg tervezett 4,1 Mrd Ft 12,68%-ára, azaz 0,52 Mrd Ft-ra történt kötelezettségvállalás és ebben az évben került kifizetésre a teljes keret 27,32%-a.

167. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0,00	0,59	0,52	1,12
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	0,00	0,00	0,04	0,34
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0,00	0,00	0,08	0,27
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	0,00	0,59	0,40	0,48
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0,00	0,00	0,00	0,04

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

2009-ben már csak 35 db pályázat támogatási igényének kifizetése történt 0,19 Mrd Ft értékben. A kifizetések az egyes alintézkedések között a következők szerint osztódnak meg: 3.1.1 alintézkedés esetében 7 db pályázatra 0,02 Mrd Ft, 3.1.2 alintézkedés esetében 8 db pályázatra 0,06 Mrd Ft, 3.1.3 alintézkedés esetében 19 db pályázatra 0,09 Mrd Ft, 3.1.4 alintézkedés esetében 1 db pályázatra 0,01 Mrd Ft.

3.4.2.2. Regionális megoszlás

Az alábbi fejezet a 3.1 intézkedés pályázatainak és forrásigényének regionális megoszlását mutatja be.

168. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (2004-2009) (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**1 096**	**499**	**461**	**402**
Nyugat-Dunántúl	79	38	36	34
Közép-Dunántúl	89	26	24	23
Közép-Magyarország	81	28	27	24
Dél-Dunántúl	163	46	44	40
Észak-Magyarország	322	179	157	137
Észak-Alföld	184	109	102	88
Dél-Alföld	178	73	71	56

Forrás: EMIR 2010. április 18.

169. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (2004-2009) (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett	IH	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**9,23**	**3,92**	**3,57**	**2,90**
Nyugat-Dunántúl	0,61	0,28	0,26	0,23
Közép-Dunántúl	0,75	0,19	0,17	0,15
Közép-Magyarország	0,77	0,23	0,22	0,18
Dél-Dunántúl	1,32	0,39	0,36	0,32
Észak-Magyarország	2,40	1,20	1,05	0,82
Észak-Alföld	1,68	0,93	0,85	0,69
Dél-Alföld	1,69	0,70	0,66	0,51

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A fenti táblázatok szemléltetik, hogy az intézkedés iránt a teljes programidőszakot tekintve a legnagyobb érdeklődés az Észak-Magyarországi régióban mutatkozott. Innen érkezett be a teljes programidőszakra vetítve a pályáztok közel 29,38%-a, az összes támogatási igény 26%-át képviselve. A kifizetett pályázatok között a régió részesedése még jelentősebb, pályázatok darabszámát tekintve 34,08% és forrásarány szerint 28,28%. Az Észak-, és Dél-Alföldi régiókból származó pályázók köréből nagyságrendileg a pályáztok 18%-a, a Dél-Dunántúli régióból pedig a pályáztok 14%-a került benyújtásra. A kifizetett pályázatok darab és forrásarányában a két alföldi régió teljesítménye már jobban elválik egymástól. Észak-Alföld kifizetett pályázatainak aránya 20,95%, Dél-Alföldé 13,93%, Dél-Dunántúlé 10%. Forrásarányaikat tekintve a részesedésük 23,79%, 17,59% és 11,03%. A Nyugat-,és Közép-Dunántúli régióban az érdeklődés alacsonyabb volt, innen a pályázatok 7-, illetve 8%-a érkezett. Az intézkedés iránti legalacsonyabb érdeklődés a legkevésbé vidékies adottságokkal rendelkező Közép-Magyarországi régióban volt tapasztalható.

3.4.2.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

170. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**86**	**72**	**209**
Nyugat-Dunántúl	0	5	3	14
Közép-Dunántúl	0	6	5	12
Közép-Magyarország	0	1	1	7
Dél-Dunántúl	0	11	10	20
Észak-Magyarország	0	39	35	74
Észak-Alföld	0	15	10	52
Dél-Alföld	0	9	8	30

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

171. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,59**	**0,52**	**1,12**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,04	0,03	0,08
Közép-Dunántúl	0,00	0,05	0,04	0,07
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,03
Dél-Dunántúl	0,00	0,08	0,07	0,11
Észak-Magyarország	0,00	0,25	0,24	0,36
Észak-Alföld	0,00	0,11	0,07	0,30
Dél-Alföld	0,00	0,06	0,07	0,18

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008-as eredmények is az Észak-Magyarországi, az Észak-Alföldi és a Dél-Alföldi régió jelentőségét mutatják mind a pályázatok darabszámát, mind pedig a felhasznált forrásokat tekintve.

A 2009-es évben az Észak-Alföldi régióban történt a legtöbb kifizetés (16 db, 48,48%), ugyanakkor a kifizetett összeget tekintve az Észak-Magyarországi régió képviseli a legmagasabb arányt (0,077 Mrd Ft, 47,42%).

3.4.2.3 A pályázatok minősége

172. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	db	db	db	db	db	db	db
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1096	447	80	59	46	9	641
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	299	131	21	9	14	4	179
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	139	47	14	4	5	1	71
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	621	256	41	45	26	4	372
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	37	13	4	1	1	0	19

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az intézkedés kedvezményezettjeinek döntő többségét kitevő természetes személyek és mikro-vállalkozások, a viszonylag alacsony projektköltségvetésből nem tudtak pályázati szaktanácsadó céget finanszírozni, ami megmutatkozott a pályázatok minőségén. A pályázatok minőségéről a jogosulatlansági okok, a nem megfelelő hiánypótlás, illetve az IH döntéssel elutasított pályázatok száma és aránya nyújt információt.

173. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	9,23	3,97	0,79	0,46	0,35	0,07	5,64
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	2,64	1,22	0,18	0,09	0,10	0,04	1,62
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	1,65	0,60	0,22	0,06	0,05	0,00	0,93
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	4,65	2,06	0,35	0,32	0,20	0,03	2,95
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0,29	0,09	0,04	0,01	0,01	0,00	0,14

Forrás: EMIR 2010. április 18.

A teljes programidőszakban az intézkedésre benyújtott pályázatok számának és forrásigényének igen magas aránya (58,5%; 61,11%) vált különböző okok miatt sikertelenné még a megvalósítás megkezdése előtt. A sikertelen pályázatok közül a legnagyobb az aránya mind a pályázatok darabszámát, mind pedig támogatási igényét tekintve a minőségi hiányosságok miatt elutasított pályázatoknak (69,74%; 70,39%). Ez az arány tartalmazza a jogosultság és teljesség vizsgálatát megelőző, annak feltételéül szolgáló minimum kritériumok nem teljesítéséből eredő elutasításokat is. Ezekben az

esetekben a pályázatok a benyújtáskor nem teljesítették a felhívásban szereplő alapvető formai és tartalmi kritériumokat, így a pályázatok további vizsgálat nélkül elutasításra kerültek. Sok esetben a hiánypótlási felszólításban szereplő dokumentumok benyújtásának elmulasztása volt az elutasítás oka. Kisebb mértékben ugyan, de előfordultak a műszaki, technológiai és szakmai előírásoknak történő nem megfelelés, illetve pénzügyi megalapozatlanság miatt elutasított pályázatok is.

A 3.1.3 „Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése" alintézkedésnél a legmagasabb a sikertelen pályázatok számának és igényelt támogatásnak aránya (59,9%; 63,4%). Ugyanez az arány a 3.1.4 „Kézműipari tevékenységek fejlesztése" intézkedésnél a legalacsonyabb (51,35%; 48,28%), ugyanakkor itt a legmagasabb a minőségi problémák miatt sikertelenné vált pályázatok számának aránya (68,42%). A támogatási igényeket vizsgálva a minőségi hiányosságok miatt elutasított pályázatok forrásigényének aránya az összes sikertelen pályázat forrásigényén belül a 3.1.1. „Agrártevékenységek diverzifikációja" alintézkedésnél a legmagasabb.

3.4.2.3.1. A pályázatok minősége (2008-2009)

Az intézkedés keretén belül a 2008. évben értékelt pályázatból mindössze 17 db minősül sikertelennek. A sikertelenség oka 14 esetben szerződéskötés utáni visszalépés volt. Mivel 2008-ban szinte csakis a 3.1.3 „Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése" alintézkedés pályázatainak szerződéskötése és kifizetése történt, ezért a sikertelen pályázatok is csaknem teljes mértékben ebből az alinézkedésből kerültek ki.

Az intézkedés keretében benyújtott pályázatok viszonylag magas elutasítási arányának okait kutatva megállapítható, hogy a pályázó kisebb vidéki vállalkozások jelentős része nem tudott megfelelni a gazdasági életképesség szigorú követelményének, mert pl. két veszteséges éve volt. Számos esetben kértek volna megkezdett beruházáshoz, vagy rendezetlen tulajdonviszonyú ingatlan fejlesztéséhez támogatást, de az építési tervdokumentációk hiányosságai miatt is sok pályázat nem érte el a támogatáshoz szükséges minimum pontszámot.

174. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés 2008-ban feldolgozott pályázatainak sikertelensége (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	0	2	0	14	1	17
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	0	0	0	0	1	0	0
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0	0	0	0	0	0	0
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	0	0	2	0	13	1	16
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

175. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés 2008-ban értékelt pályázatainak sikertelensége (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0,00	0,00	0,02	0,00	0,11	0,01	0,12
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	0,00	0,00	0,02	0,00	0,09	0,01	0,11
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

3.4.2.4 A kedvezményezettek típusai

A támogatni kívánt célcsoportnak megfelelően alakított pályázható fejlesztési érték viszonylag alacsony felső határa, illetve a támogatható tevékenységek jellege meghatározta az intézkedés iránt érdeklődő pályázói kört, amelynek döntő része a mikrovállalkozások és természetes személyek közül került ki. A legnépszerűbb alintézkedés a 3.1.3. Idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése volt, amely tevékenység esetén a jogszabályi háttérből adódóan a tevékenységet folytatók legnagyobb része nem vállalkozó, hanem természetes személy. A többi alintézkedésnél a mikrovállalkozások domináltak.

176. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (2004-2009)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.1 intézkedés: Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése			3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja			3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	3,57	461	100	1,12	134	100	0,68	68
Belföldi természetes személy	44,25	1,33	204	23,88	0,25	32	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	43,17	1,67	199	64,93	0,70	87	51,47	0,38	35
Kisvállalkozás	7,16	0,35	33	10,45	0,16	14	13,24	0,11	9
Középvállalkozás	0,87	0,05	4	0,75	0,01	1	4,41	0,04	3
Nagyvállalkozás	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on belül	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	4,56	0,15	21	0,00	0,00	0	30,88	0,15	21

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése			3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	1,62	240	100	0,15	19
Belföldi természetes személy	71,25	1,08	171	5,26	0,002	1
Mikrovállalkozás	25,42	0,48	61	84,21	0,13	16
Kisvállalkozás	3,33	0,06	8	10,53	0,03	2
Középvállalkozás	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Nagyvállalkozás	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet ÁH-on belül	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.2.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A következő táblázat a 3.1. intézkedés megvalósulása során felhasznált pénzügyi források megoszlását mutatja intézkedés és alintézkedés szinten a programozás teljes időszaka alatt.

177. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (2004-2009) (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	8,49	100	4,92	100	3,57	100
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	2,97	34,97	1,85	37,62	1,12	31,35
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	1,05	12,39	0,38	7,64	0,68	18,94
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	4,07	47,87	2,45	49,72	1,62	45,39
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0,41	4,78	0,25	5,12	0,15	4,31

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.2.5.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

A következő táblázat a 3.1. intézkedés megvalósulása során felhasznált pénzügyi források megoszlását mutatja intézkedés és alintézkedés szinten, 2008 tekintetében.

178. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedésre 2008-ban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás 2008		Saját forrás 2008		Támogatás 2008	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	1,23	100	0,71	100	0,52	100
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	0,11	9,11	0,07	9,82	0,04	8,14
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0,10	7,96	0,02	2,98	0,08	14,84
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	1,02	82,93	0,62	87,20	0,40	77,02
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

2009-ben szerződéskötés nem történt.

3.4.2.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

A 3.1. intézkedés keretén belül a teljes programozási időszakban 26 db pályázat szerződéskötésére került sor, amelyek megvalósítási helye kedvezőtlen adottságú terület.

179. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés kedvezőtlen adottságú területen megvalósuló projektjei (db, Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Támogatási igény	
	db	Mrd Ft
3.1 Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	26	0,21
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	7	0,05
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	3	0,03
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	16	0,12
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0	0,00

Forrás: EMIR 2010. április 18.

Összességében elmondható, hogy a programidőszak alatt fokozatosan nőtt az intézkedéssel kapcsolatos pályázói kedv, egységnyi időre vetítve emelkedett a benyújtott pályázatok száma és minősége.

3.4.2.7. Indikátorok

Az AVOP 3.1 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő szám-szerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

180. táblázat – Az AVOP 3.1. intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A támogatott pályázatok száma (db), amelyből	730,00	493
	Diverzifikáció	220,00	135
	Marketing	240,00	71
	Idegenforgalom	180,00	268
	Kézműves	70,00	19
	Mikrovállalkozás	470,00	190
	KKV	320,00	35
Eredmény	A támogatott vállalkozásokból piacra kerülő termékek/szolgáltatások hozzáadott értékének növekedése (%)	20,00	n/a
Hatás	A létrehozott és megőrzött munkahelyek száma (db), amelyből	260,00	Létrehozott: 142 Megtartott: 333
	nők által betöltött munkahelyek	150,00	Létrehozott: 61
	Dél-Alföld	57,00	Létrehozott: 59 Megtartott: 168
	Észak-Alföld	49,00	Létrehozott: -2 Megtartott: -13
	Észak-Magyarország	44,00	Létrehozott: 31 Megtartott: 58,5
	Közép-Magyarország	10,00	Létrehozott: 3 Megtartott: 7
	Közép-Dunántúl	31,00	Létrehozott: 7 Megtartott: 2

	Dél-Dunántúl	47,00	Létrehozott: 24 Megtartott: 61
	Nyugat-Dunántúl	21,00	Létrehozott: 19,5 Megtartott: 49,5

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A támogatott pályázatok számát, típusát és a kedvezményezettek minősítési kódját tartalmazó **output indikátor** tervezett és megvalósult értékei között jelentős eltérések mutatkoznak. A megvalósult értékek egyedül az idegenforgalmi pályázatok számát tekintve haladják meg a tervezettet. Az eltérés egyik oka, hogy az intézkedésről források kerültek átcsoportosításra más intézkedésre. A másik ok, hogy a célérték meghatározásánál a tervezők kisebb projektméretekkel, így egy projektre jutó kisebb támogatási összeg igénnyel kalkuláltak. Az intézkedés keretén belül a támogatási szerződéssel rendelkező pályázatok átlagos támogatási igénye 7,74 millió Ft. A tervezett átlagos támogatási igény az indikátor és három évre tervezett költségvetése, valamint az output indikátor alapján 5,61 millió Ft.

Az intézkedés indikátorai között szereplő hatásindikátor értékének meghatározása nem volt lehetséges. Ez a mutató határozza meg a hozzáadott érték növekedését a piacra kerülő termékek és szolgáltatások területén. A meghatározás kudarcának oka kettős: egyrészt az **alapadatok tartalma** másrészt a **makrogazdasági helyzet változása** nem tette lehetővé a mutató értelmezését és elemzését. Az alapadatokkal kapcsolatban fennálló probléma lényege, hogy a bekért információ, azaz az árbevétel és a fedezet összegére vonatkozó adatok a vállalkozások egész működésére vetített információkat tartalmazzák, ennek következtében a projekt hatása – főleg a több tevékenységet végző, nagyobb forgalommal rendelkező vállalkozások esetében – nem kimutatható. A makrogazdasági helyzet változásának hatását mérni nem tudjuk. Az mindenképpen biztos, hogy a gazdasági válság, amely jelentősen meghatározta az elmúlt évek gazdasági teljesítőképességét, nagymértékben rontotta az eredményeket és azok elemezhetőségét.

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő **hatás indikátor** tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége alacsony. A 493 db pályázatból 137 db pályázat (27,73%) tartalmaz információt a létrehozott munkahelyek száma vonatkozásában, 176 db pályázatnál (35,63%) találunk adatot a megtartott munkahelyek számára.

Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, ugyanakkor magyarázza a tervezetthez képest jóval magasabb értéket, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma.

A rendelkezésre álló adatok összesítését tartalmazza a fenti táblázat.

Követendő jó gyakorlatként említhető az intézkedés keretén belül megvalósult „on-farm" diverzifikációs projekt, amely mezőgazdasági termékek hozzáadott értékének növelését és mezőgazdasági tevékenység keretében keletkező melléktermék élelmiszeripari és nem élelmiszeripari hasznosítását célozta. A projekt konkrét tartalma a szövetkezet tevékenységének diverzifikálása céljából olajsajtoló üzem kialakítása. Az üzem hidegen sajtolt növényolaj-ipari termékek (tökmag, sió és szőlőmag olaj) előállítását végzi.

A kedvezményezett kisvállalkozás formájában 1998. óta 87,09 ha bérelt földterületen, saját gépparkkal folytat mezőgazdasági tevékenységet. Fő tevékenységi köre a pályázat benyújtásának évében: gyümölcstermesztés: szilva 27,6 ha, meggy 8,5 ha. A gyümölcstermesztési ágazat 2006. évben 13.000.000 Ft árbevételt generált a szövetkezet számára. Gabonatermesztés: búza 13,52ha, kukorica 5,67 ha, napraforgó 3,25 ha, tritikálé 7,03 ha és rozs 1,44 ha. A megtermelt mennyiséget kétféleképpen hasznosítják, egy részét értékesítik, másik részét állati takarmányozásra használják fel. Dohánytermesztés: 10,76 ha-os területen a teljes betakarított mennyiség (17 t) értékesítésével a

Szövetkezet 1.693.000 Ft árbevételre tett szert. Állattenyésztés: 25 db mangalica anyakoca, mely az állattenyésztési ágazat jövőbeni beindításának az alapjául szolgál. Értékesítésre nem kínált állatot.

A fejlesztés tartalma: A szövetkezet mezőgazdasági tevékenységét alapvetően a diverzifikáció útján tervezte továbbfejleszteni. Célja tömegtermékek helyett alacsony tőkeigényű, kis-léptékű élelmiszer-feldolgozó kapacitás megteremtésével a piaci réseket kielégítő, speciális, magas hozzáadott értéket képviselő áruk, magas minőségben történő előállítása. A támogatott beruházással a cég portfóliója az alábbi termékekkel bővül: tökmagolaj, szőlőmag-olaj, dióolaj.

A beruházás 45%-os támogatási kapacitással, 13 millió Ft támogatásból valósult meg. Mivel a fejlesztés a múlt évben zárult, ezért jelenleg csak a tökmagolaj előállítása indult be az újonnan létrehozott üzemben. A terméket kisüveges kiszerelésben értékesítik, a legnagyobb felvásárló a TESCO. A termékek értékesítése megoldott, az alapanyag ellátás problémás, mert a hazai tökmag legnagyobb részét exportra termelik.

Jelenleg folynak a szőlőmag olaj előállításának és csomagolásának előkészületei. Várhatóan jövő évben ennek a terméknek a nagyobb mennyiségű előállítása is megkezdődik.

A fejlesztést a szövetkezet fejlesztési stratégiájával egybevágó támogatási konstrukció megjelenése tette lehetővé. Gazdasági fenntarthatóságát a cég kereskedelmi kapcsolatai és tagságának elkötelezettsége biztosítják. Az üzem közel van a speciális, egyedi, egészséges élelmiszereket korlátlanul felvevő Budapesthez, továbbá az olaj előállítását szolgáló alapanyagokhoz (érdi dió, baracskai tökmag, etyeki szőlőmag). Távlati cél a termékek és a technológia biominősítése, a termékek egyediségének növelése: például a növényi olajok fűszerezése, ízesítése, vagy az extra szűz olajok gyártása. Az új termék szerkezethez a marketing stratégia újragondolása, valamint új értékesítési csatornák kiépítése, pl. mintaboltot kíván kialakítani az üzemépületben található irodában, valamint bolthálózat kialakítását tervezi a nagyobb városokban.

A támogatás hatása, a fejlesztés fő eredményei: támogatás nélkül a fejlesztés nem jött volna létre. A cég korábban részesült hazai forrásból ültetvénytelepítés támogatásban (12 millió Ft), AVOP gépvásárlás (23 millió Ft) öntözés (7 millió Ft) és mezőgazdasági útfejlesztés (3 millió Ft) támogatásban. Ez a fejlesztés egy teljesen új profil, a több lábon állás megvalósítását tette lehetővé.

Az új termék előállításából (egyelőre a tökmagolaj) tárgyévben 10-15 millió Ft árbevétel várható. A következő évben, a teljes termékskála előállításával 30 millió Ft árbevétel növekedéssel számolnak.

A szövetkezet a fejlesztés előtt 3 fő főállású és 10 fő részmunkaidős foglalkoztatottal dolgozott. A fejlesztés hatására 2 fő teljes állásban történő foglalkoztatására nyílt lehetőség.

A fejlesztés megfelel a sikeres diverzifikáció alapvető feltételeinek. Mezőgazdasági alapanyag termelést kiegészítő, innovatív termékfejlesztést hajtottak végre. A kialakított végtermék magas feldolgozottsági fokú, ugyanakkor alacsony beruházás igényű, amelyre várhatóan a fizetőképes kereslet és az egészséges életmódot népszerűsítő kampányok mellett növekvő kereslet várható.

3.4.3. AVOP 3.2. „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése" intézkedés

Az intézkedés a mezőgazdasági termeléshez és termékértékesítéshez szükséges hiányzó infrastruktúra megteremtését, vagy a meglévők fejlesztését kívánja támogatni. A támogatás a mezőgazdasággal foglalkozó népesség számára nyújt segítséget (magasabb minőségi színvonal elérése a termékek esetében, nagyobb termésbiztonság, alacsonyabb költségekkel történő előállítás, mozgatás és értékesítés a környezetterhelés egyidejű csökkentése mellett).

Az intézkedés pályázati jogcímei 2004 januárjában kerültek meghirdetésre. A pályázatok feldolgozása a SAPARD Program szeptemberi zárása után kezdődhetett meg.

Az intézkedés legnagyobb érdeklődésre számot tartó 3.2.21 alintézkedése 2004. december 7-én felfüggesztésre került a 2004-ben rendkívül nagyszámban beérkezett pályázat (229 db) miatt, amelynek közpénz igénye elérte a teljes intézkedés 2004-2006-os időszakára allokált keretének 88%-át. A felfüggesztés 2005 augusztusában a teljes intézkedésre kiterjesztésre került annak érdekében, hogy a beérkezett pályázatok feldolgozása határidőben megtörténhessen. A felfüggesztés a 3.2.1 és 3.2.3 alintézkedés esetében 2006 januárjában feloldásra került, azonban áprilisban a 3.2.1 alintézkedésre vonatkozó pályázatok benyújtása ismét felfüggesztésre került, így 2006 áprilisától már csak a 3.2.3 alintézkedésre lehetett pályázatot benyújtani. 2007-ben egyedül a 3.2.3. alintézkedés volt pályázható, amelynek felfüggesztésére 2007. február végén került sor.

2005-ben érkezett be a pályázatok csaknem fele (304 db). Ebben az évben a pályázatok értékelése volt a fő tevékenység, IH döntésre és kötelezettségvállalásra 2005-ben került először sor, ebben az évben megkezdődtek a kifizetések is. A 2005 és 2006-os években történt a szerződéskötések zöme. 2007-ben ugyan még mindig érkezett be 8 db pályázat a 3.2.3 alintézkedésre, de ebben az évben már a kifizetések domináltak, amely tevékenység csökkenő mennyiségben ugyan, de a 2008-as évre is áthúzódott. 2009-ben már csak 5 db kifizetés történt.

2008-ban nem volt lehetőség pályázat benyújtására. Ebben az évben a támogatások kifizetése volt a meghatározó tevékenység.

3.4.3.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

Az alábbi táblázat az intézkedés 3 éves pénzügyi tervét mutatja.

181. táblázat – Az AVOP 3.2 intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	**2004-2006**	52 944 640	39 708 479	13 236 161	22 690 561

Forrás: AVOP PKD

A teljes programidőszakban összesen 618 db pályázatot nyújtottak be az intézkedésre, amelyből 374 db (60,52%) a záró jelentés készítésének befejezéséig kifizetésre került. A legnépszerűbb alintézkedésnek a 3.2.21 „Mezőgazdasági utak fejlesztése" alintézkedés bizonyult, amelyre összesen 264 db pályázat érkezett, ebből 148 db (56,06%) sikeresen kifizetésre került. Hasonlóan népszerű volt a 3.2.12 „Vízkárelhárítás kollektív beruházásai" alintézkedés 164 db benyújtott és 116 db sikeres pályázattal (70,73%). A 3.2.3 „Földterület fejlesztése, melioráció", 3.2.1.1 „Öntözőrendszerek kollektív fejlesztése" és a 3.2.2.2 „Mezőgazdasági üzemek energiaellátás" alintézkedések viszonylag alacsony érdeklődést váltottak ki. A legkedvezőbb a beérkezett és kifizetett pályázatok aránya a 3.2.1.1 „Öntözőrendszerek kollektív fejlesztése" alintézkedésnél, ahol 33 db beérkezett pályázatból 26

került kifizetésre. A legkedvezőtlenebb ez az arány a 3.2.2.2 „Mezőgazdasági üzemek energiaellátása” alintézkedésnél, mindössze 40,43%.

182. táblázat – Az AVOP 3.2 intézkedés eredményei (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	618	381	61,65	379	61,33	374	60,52
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	33	26	78,79	26	78,79	26	78,79
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	164	116	70,73	116	70,73	116	70,73
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	264	150	56,82	150	56,82	148	56,06
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	47	21	44,68	20	42,55	19	40,43
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	84	52	61,90	51	60,71	49	58,33
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	26	16	61,54	16	61,54	16	61,54

Forrás: EMIR 2010. április 18.

183. táblázat – Az AVOP 3.2 intézkedés eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	13,50	23,79	13,97	13,37	12,90
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások		1,49	1,21	1,13	1,11
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai		5,41	3,26	3,20	3,18
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása		12,60	7,11	6,89	6,55
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által		0,97	0,36	0,30	0,26
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása		1,67	1,02	0,95	0,90
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció		1,67	1,01	0,90	0,90

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18.

Az intézkedésre tervezett forrás (13,5 Mrd Ft) 95,56%-a (12,9 Mrd Ft) felhasználásra került. A keret legnagyobb része (51,53%), 6,89 Mrd Ft mezőgazdasági úthálózat fejlesztésre került lekötésre. Legkisebb forrásigény a mezőgazdasági vállalkozások energiaellátása alintézkedésnél jelentkezett, mindössze 0,3 Mrd Ft (2,24%).

3.4.3.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás (2008-2009)

184. táblázat – Az AVOP 3.2 intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	6	6	70
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	0	0	0	7
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	0	0	0	40
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	0	0	0	10
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0	0	0	2
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	0	0	0	6
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	0	6	6	5

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

2008-ban mindössze 6 db meliorációs pályázattal kapcsolatos IH döntésre és szerződéskötésre került sor. 70 db pályázat kifizetése történt 1,44 Mrd Ft értékben, amely a teljes keret 10,67%-a. A legjelentősebb mértékű kifizetés a 3.2.12 „Vízkárelhárítás kollektív beruházásai” alintézkedést érintették 0,62 Mrd Ft értékben.

185. táblázat – Az AVOP 3.2 intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,00	0,38	0,38	1,44
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	0,00	0,00	0,00	0,18
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	0,00	0,00	0,00	0,62
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	0,00	0,00	0,00	0,26
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0,00	0,00	0,00	0,03
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	0,00	0,00	0,00	0,07
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	0,00	0,38	0,38	0,29

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

2009-re 5 db pályázat kifizetése maradt 0,20 Mrd Ft értékben, amelynek eloszlása az alintézkedések között egyenletes volt. A 3.2.12 alintézkedés esetében 1 db pályázatra 0,03 Mrd Ft, a 3.2.21 alintézkedés esetében 1 db pályázatra 0,06 Mrd Ft, a 3.2.22 alintézkedés esetében 1 db pályázatra 0,01 Mrd Ft, a 3.2.3 alintézkedés esetében 2 db pályázatra 0,10 Mrd Ft összegben került sor kifizetésre.

3.4.3.2. Regionális megoszlás

Az alábbi fejezet a 3.2. intézkedés pályázatainak és forrásigényének regionális megoszlását mutatja be.

186. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedés beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (2004-2009) (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**618**	**381**	**379**	**374**
Nyugat-Dunántúl	75	49	49	49
Közép-Dunántúl	39	21	21	21
Közép-Magyarország	31	15	14	13
Dél-Dunántúl	75	41	41	40
Észak-Magyarország	80	34	34	34
Észak-Alföld	156	110	110	107
Dél-Alföld	162	111	110	110

Forrás: EMIR 2010. április 18.

187. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedésre beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (2004-2009) (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett	IH	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**23,79**	**13,97**	**13,37**	**12,90**
Nyugat-Dunántúl	2,11	1,28	1,24	1,18
Közép-Dunántúl	1,41	0,83	0,82	0,81
Közép-Magyarország	1,16	0,54	0,47	0,43
Dél-Dunántúl	3,38	1,78	1,63	1,59
Észak-Magyarország	3,34	1,29	1,25	1,26
Észak-Alföld	5,94	4,14	3,96	3,75
Dél-Alföld	6,45	4,12	4,00	3,88

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A program teljes időszakában a 3.2. „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése" intézkedés iránt volt a legnagyobb az érdeklődés a prioritáson belül. Pályázati kedv elsősorban Magyarország klasszikus mezőgazdasági területeiről, az Észak-Alföldről, illetve a Dél-Alföldről jelentkezett. Ebből a két régióból érkezett a pályázatok több mint fele mind darabszámot, mind a beérkezett támogatási igények értékét figyelembe véve (51,13%; 52,08%). A szerződött pályázatok számát és forrásigényét tekintve e két régió részesedése még jelentősebb, mint a beérkezett pályázatoknál (58%; 59,54%). Az intézkedés iránt a legcsekélyebb érdeklődés a legvárosiasabb Közép-Magyarországi régióban volt.

3.4.3.2.1 Regionális megoszlás (2008-2009)

2008-ban is a két alföldi régióban került kifizetésre a legnagyobb darabszámú pályázat (28 db; 15 db), ugyanakkor ebben az évben Észak-Magyarországon is 12 db pályázatot fizettek ki. A kifizetések értékét tekintve az Észak-Alföldi, Észak-Magyarországi és Dél-dunántúli régió volt a legjelentősebb.

188. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedés 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**6**	**6**	**70**
Nyugat-Dunántúl	0	0	0	6
Közép-Dunántúl	0	0	0	1
Közép-Magyarország	0	0	0	2
Dél-Dunántúl	0	3	3	6
Észak-Magyarország	0	2	2	12
Észak-Alföld	0	1	1	28
Dél-Alföld	0	0	0	15

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázatok (db)

189. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedésre 2008-ban beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,38**	**0,38**	**1,44**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,04
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,02
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,02
Dél-Dunántúl	0,00	0,23	0,23	0,30
Észak-Magyarország	0,00	0,09	0,09	0,31
Észak-Alföld	0,00	0,06	0,06	0,49
Dél-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,26

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2009-es kifizetések (5 db pályázat, 0,20 Mrd Ft) Észak-Magyarországot (2 db), Észak-Alföldet (2 db) és Dél-Alföldet (1 db) érintették.

3.4.3.3. A pályázatok minősége

Az intézkedésen belül a sikertelen pályázatok darabszámának aránya a teljes programidőszak során 38,83%. Az igényelt támogatásokat tekintve ez az arány valamennyivel magasabb, 42,2%. A 3.2.22. A mezőgazdasági vállalkozások energiaellátása c. intézkedésnél volt a legmagasabb mind a sikertelen pályázatok (57,45%), mind pedig ezek forrásigényének aránya (67,01%). Ennél az alintézkedésnél a sikertelenséget a darabszámot tekintve 70,37%-ban, a forrásarányt tekintve pedig 72,31%-ban minőségbeli hiányosságok, jogosulatlanság okozta. A legsikeresebbnek a 3.2.11 Az öntözőrendszeri fejlesztésekre irányuló kollektív beruházások bizonyultak, ahol a pályázatoknak mindössze 21,21%, a beérkezett forrásigénynek pedig 18,79%-a vált sikertelenné. Ennek oka az, hogy ezeket a pályázatokat nem egyéni pályázók, hanem többségében vízgazdálkodási társulatok nyújtották be, jellemzően magas minőségben. Az intézkedés átlagához viszonyítva kedvezőbb a sikertelenségi arány a 3.2.12 és a 3.2.3. alintézkedéseknél, ahol a pályázatok zömét úgyszintén vízgazdálkodási vagy talajvédelmi társulatok nyújtották be.

A sikertelen pályázatok 46,67%-ánál és a forrásigény 40,74%-ánál a sikertelenség oka jogosulatlanság, vagy nem megfelelő hiánypótlás volt.

190. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedés beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	db	db	db	db	db	db	db
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	618	112	32	91	4	1	240
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	33	3	1	3	0	0	7
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő	164	34	9	4	0	0	47
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli	264	39	6	68	2	0	115
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának	47	19	5	2	0	1	27
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak	84	11	7	14	2	0	34
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	26	6	4	0	0	0	10

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A sikertelenség okát tekintve meg kell jegyezni, hogy a 3.2.21. Mezőgazdasági utak fejlesztése intézkedés esetén igen magas az IH által elutasított pályázatok darabszámának (59,13%) és forrásigényének (64,06%) aránya. Ennek oka a jelentős érdeklődésből kifolyólag, forráshiány miatt elutasított pályázatok magas aránya.

191. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedés értékelt pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	23,79	4,09	1,43	4,34	0,15	0,03	10,05
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	1,49	0,08	0,02	0,18	0,00	0,00	0,28
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	5,41	1,38	0,57	0,21	0,00	0,00	2,15
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	12,60	1,62	0,28	3,60	0,12	0,00	5,62
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0,97	0,47	0,10	0,05	0,00	0,03	0,65
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	1,67	0,21	0,14	0,31	0,03	0,00	0,69
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	1,67	0,34	0,32	0,00	0,00	0,00	0,66

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

3.4.3.3.1. A pályázatok minősége (2008-2009)

2008-ban nem érkeztek be újabb pályázatok. Két esetben fordult elő, hogy szerződéskötés után visszalépett a pályázó, egy esetben pedig visszavonták a támogatást összesen 0,16 Mrd Ft értékben.

192. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedés 2008-ban értékelt pályázatainak sikertelensége (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	0	0	0	2	1	3
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	0	0	0	0	0	0	0
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő	0	0	0	0	0	0	0
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli	0	0	0	0	2	0	2
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának	0	0	0	0	0	1	1
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak	0	0	0	0	0	0	0
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

193. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedés 2008-ban értékelt pályázatainak sikertelensége (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,03	0,16
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,00	0,12
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,03
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

3.4.3.4. A kedvezményezettek típusai

Az intézkedésből a kedvezményezettek típusa szerint az önkormányzatok nyerték a legtöbb támogatást (209 db nyertes pályázat; 55,15%) és ők részesültek a legnagyobb mértékben a forrásokból (8,6 Mrd Ft; 64,28%). A legnépszerűbb alintézkedés a mezőgazdasági úthálózat fejlesztése volt. A külterületi utak zöme önkormányzati tulajdonban van, amelyeknek saját forrás és pályázati lehetőségek híján nem állt módjukban külterületi úthálózatuk fejlesztése, karbantartása. Ezért igen nagy érdeklődésre tartott számot az alintézkedés, amelynek fő nyertesei az önkormányzatok voltak. A vízkárelhárítás létesítményei is zömmel önkormányzati tulajdonban vannak, így a 3.2.12 alintézkedés nyertese is főként ez a csoport, valamint a helyi piacok fejlesztését (3.2.23 alintézkedés) is a

települések önkormányzatai végezték. További jelentős kedvezményezetti csoport a mikro- és a kisvállalkozások köre, a források 14,78% és 22,96%-ának elnyerésével. Ezek a vállalkozások főként energiaellátásuk, öntözőrendszereik fejlesztésére és meliorációs műveletekre kaptak támogatást az intézkedés keretein belül.

194. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedésre szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (2004-2009)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.2. intézkedés: Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése			3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások			3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai			3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	13,37	379	100	1,13	26	100	3,20	116	100	6,89	150
Belföldi természetes személy	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	14,78	1,95	56	15,38	0,25	4	10,34	0,21	12	7,33	0,50	11
Kisvállalkozás	22,96	1,96	87	69,23	0,67	18	49,14	1,06	57	3,33	0,13	5
Középvállalkozás	4,75	0,51	18	15,38	0,21	4	3,45	0,05	4	2,00	0,10	3
Nagyvállalkozás	1,06	0,19	4	0,00	0,00	0	0,86	0,07	1	0,67	0,07	1
Non-profit szervezet AH-on belül	55,15	8,60	209	0,00	0,00	0	34,48	1,73	40	86,00	6,05	129
Non-profit szervezet AH-on kívül	1,32	0,18	5	0,00	0,00	0	1,72	0,09	2	0,67	0,04	1

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által			3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása			3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	0,30	20	100	0,96	51	100	0,90	16
Belföldi természetes személy	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	65,00	0,20	13	9,80	0,07	5	68,75	0,71	11
Kisvállalkozás	10,00	0,01	2	5,88	0,06	3	12,50	0,04	2
Középvállalkozás	15,00	0,03	3	5,88	0,06	3	6,25	0,06	1
Nagyvállalkozás	5,00	0,03	1	1,96	0,02	1	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on belül	0,00	0,00	0	74,51	0,73	38	12,50	0,09	2
Non-profit szervezet AH-on kívül	5,00	0,04	1	1,96	0,02	1	0,00	0,00	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

3.4.3.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A következő táblázat a 3.2. intézkedés megvalósulása során felhasznált pénzügyi források intézkedés és alintézkedés szintű megbontását mutatja.

A 3.2. intézkedés megvalósulását kiemelkedően eredményesnek tekinthetjük, hiszen a 2004-2006. évre tervezett 13,5 Mrd Ft közkiadás keretéből 13,37 Mrd Ft értékben került sor szerződéskötésre, azaz a keret gyakorlatilag 99,11%-ban felhasználásra került az adott céloknak megfelelő projektek támogatásával.

195. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedésre szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	19,91	100	6,54	100	13,37	100
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	1,97	4,33	0,85	5,28	1,13	3,81
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	4,54	9,98	1,34	8,38	3,20	10,85
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	9,11	20,01	2,22	13,87	6,89	23,36
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0,70	1,53	0,40	2,48	0,30	1,02
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	2,08	4,56	1,12	7,00	0,95	3,23
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	1,51	3,32	0,61	3,78	0,90	3,06

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.3.5.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

2008-ban a 2004-2006. évre tervezett 13,5 Mrd Ft közkiadás keretből összesen 0,38 Mrd Ft közkiadás szerződéssel történő lekötésére került sor, amely a teljes keret mindössze 2,8%-a.

196. táblázat – Az AVOP 3.2. intézkedésre 2008-ban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás 2008		Saját forrás 2008		Támogatás 2008	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,58	100	0,20	100	0,38	100
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	0,58	100,00	0,20	100,00	0,38	100,00

Forrás: EMIR 2008. december 31.

3.4.3.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

A 3.2. intézkedés keretén belül nem történt kedvezőtlen adottságú terület fejlesztésére vonatkozó szerződéskötés.

3.4.3.7. Indikátorok

Az AVOP 3.2 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulása az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok teljesülésével válik mérhetővé.

197. táblázat – Az AVOP 3.2 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2006)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A támogatott pályázatok száma (db), amelyből	560,00	381
	utak	200,00	150
	Energia	125,00	21
	vízgazdálkodás és melioráció	165,00	158
	helyi piacok	170,00	52
Eredmény	Fejlesztéssel érintett mezőgazdasági vállalkozások és települések száma (db), amelyből	2 015,00	14 026 vállalkozás 496 település
	Önkormányzat	305,00	496
	Mikrovállakozás	299,00	n.a.
	KKV	1 360,00	n.a.
	női vállalkozó (fő)	40,00	36,00
	Dél-Alföld	443,00	8455 vállalkozás 212 település
	Észak-Alföld	383,00	737 vállalkozás 6 település
	Észak-Magyarország	342,00	868 vállalkozás 50 település
	Közép-Magyarország	81,00	483 vállalkozás 16 település
	Közép-Dunántúl	242,00	676 vállalkozás 24 település
	Dél-Dunántúl	363,00	928 vállalkozás 73 település
	Nyugat-Dunántúl	161,00	1879 vállalkozás 115 település
Hatás	A létrehozott és megőrzött munkahelyek száma (db), amelyből	100,00	280 létrehozott 2473 megtartott
	nők által betöltött munkahelyek	30,00	100 létrehozott 631 megtartott
	Dél-Alföld	22,00	192 létrehozott 1568 megtartott
	Észak-Alföld	19,00	7 létrehozott 238 megtartott
	Észak-Magyarország	17,00	21 létrehozott 109 megtartott
	Közép-Magyarország	4,00	0 létrehozott 141 megtartott
	Közép-Dunántúl	12,00	13 létrehozott 42 megtartott
	Dél-Dunántúl	18,00	31 létrehozott 95 megtartott
	Nyugat-Dunántúl	8,00	16 létrehozott 280 megtartott

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A támogatott vállalkozások számát mutató **output indikátor** tervezett és megvalósult értéke között jelentős eltérés van a „mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fej-

lesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által" és a „helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása" alintézkedésnél, amelynek oka, hogy az intézkedés összes alintézkedése esetén a tervezők kisebb projektméretekkel számoltak. A pályázatok döntő többsége azonban a maximális támogatást igényelte, zömmel nagyobb fejlesztések valósultak meg a kisebb, alacsony összköltségű pályázatok helyett. Ez csökkentette az adott forráskeretből támogatható pályázatok számát. Ez főként a mezőgazdasági utak fejlesztése alintézkedésre igaz, amelyre forrásátcsoportosítás történt a többi alintézkedés terhére.

A fejlesztéssel érintett vállalkozások és települések számát mutató **eredmény indikátor** esetén a megvalósult eredmény jelentősen meghaladja a tervezettet. Ennek oka, hogy a tervezett értékek meghatározásánál a tervezők a fejlesztéssel közvetlenül érintett (támogatott) vállalkozásokon és településeken felül csupán azokkal a várható vállalkozás és településszámmal kalkuláltak, amelyek működését a pályázat alapján a fejlesztés közvetlenül, vagy közvetett módon pozitívan befolyásolja, illetve amelyek valamilyen módon részesülnek a fejlesztés pozitív hatásaiból (pl. egy mezőgazdasági út több gazdálkodónak teszi lehetővé a táblák könnyű, gyors megközelítését, ugyanez vonatkozik az öntözőrendszerekre és meliorációra vonatkoztatva, de a falusi piacoknak is több település jelentheti a vonzáskörzetét). Ezzel szemben az adatbázis adatait vizsgálva nyilvánvalóvá vált, hogy a pályázók jelentős része nem így értelmezte az érintett gazdaságok száma c. indikátort. A megadott irreálisan magas számokból (ahol 100 feletti érték szerepel, ott valószínűsíthető a téves értelmezés) következtethető, hogy a pályázók ezen része a megvalósulás helyét adó kedvezményezett település összes vállalkozásának számát adta meg. A pályázatok 65%-a (247 db) adott meg adatot az érintett vállalkozások számára (14.026 db). Ebből nyilvánvalóan hibás, vagy hiányos adatközlésnek minősül az a 40 db pályázat, ahol az érintett vállalkozások száma 0 db. 100 feletti érintett vállalkozást 39 db pályázó jelölt meg. A legmagasabb szám 830 db érintett vállalkozás, az átlag érték pedig projektenként 56,56 db érintett vállalkozás (ebben nincsen benne a pályázók azon 35%-a, amelyek az MVH többszöri felszólítása ellenére sem szolgáltattak adatot).

A pályázók által megadott érintett vállalkozások esetén nincs megadva a mikrovállalkozás, KKV és női vállalkozó felbontás. A női vállalkozók számát a logikai indikátorokból nyertük ki, amely a támogatott vállalkozásokat veszi alapul. Az adat tartalma tehát az, hogy 36 db olyan vállalkozás kapott támogatást, amelyet nő vezet.

A pályázók 67%-a adott (255 db) meg adatot érintett települések száma vonatkozásában, amelynek összértéke 496 db.

Az alábbi táblázat a kedvezményezett települések és vállalkozások számát mutatja a kedvezményezett típusa szerint lebontva. Azok a települések és vállalkozások, amelyeknek egynél több pályázata került támogatásra, a nyertes pályázatok számától függetlenül egyszer szerepelnek a kalkulációban.

198. táblázat – A 3.2 intézkedés kedvezményezettjei minősítési kód szerint

Kisvállalkozás	Középvállalkozás	Mikrovállalkozás	Nagyvállalat	Nonprofit szervezet államháztartáson belül	Nonprofit szervezet államháztartáson kívül	Végösszeg
35	11	39	4	166	5	260

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő **hatás indikátor** tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége igen alacsony. A 381 db pályázatból mindössze 71 db pályázat (18,64%) tartalmaz információt a létrehozott munkahelyek száma vonatkozásában, 149 db pályázatnál (39,11%) találunk adatot a megtartott munkahelyek számára.

Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, ugyanakkor magyarázza a tervezetthez képest többszörös értéket, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás

keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma.

Az alacsony arányú kitöltöttség nem ad valós képet az intézkedés foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról. A rendelkezésre álló adatok összesítését tartalmazza a fenti táblázat.

Az intézkedés keretén belül főként külterületi mezőgazdasági bekötőutak fejlesztésére került sor (burkolat felújítás és a hozzá kapcsolódó műtárgyak helyrehozatala). A felújított, vagy megépített utak sok esetben nem kizárólag mezőgazdasági területek elérhetőségét tették lehetővé, hanem az egyes települések közötti rövidebb összeköttetést is megteremtették.

A második legjelentősebb fejlesztési terület a vízkárelhárítás létesítményeinek kollektív fejlesztése volt (csatornák felújítása, karbantartása, záportározók építése, szivattyútelepek fejlesztése, vízfolyások rekonstrukciója, mederrendezése). Kisebb léptékben előfordultak társulásos formában szivattyútelepek fejlesztései, öntözőcsatornák építése.

A mezőgazdasági üzemek energiaellátása többnyire a hálózatos energiaellátás biztosítását (villany, gáz) jelentette, de akadt néhány példa szélturbinára, biomassza és termálfűtés kiépítésére is.

A helyi piacok fejlesztésével vidéki települések kaptak fedett, portalanított, parkolókkal, egészségügyi helységekkel ellátott kulturált értékesítő helyeket.

3.4.4. AVOP 3.3. „Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése" intézkedés

Az intézkedés főként a községek lakókörnyezetének, a települések fizikai állapotának és összképének fejlesztését és megőrzését támogatja, valamint a természeti és épített értékek – elismerésük és ápolásuk mellett – esetenként új funkció telepítésével párhuzamosan történő újrahasznosítását. A beérkezett rendkívül nagyszámú pályázat bizonyítja azt, hogy az intézkedés valós szükségletekre épül. Az érintett települések szintjén várhatóan teljesülnek az intézkedés specifikus céljai, nevezetesen a vidéki települések és környezet javítása, az épített, természeti és kulturális örökség, és helyi identitás megőrzése, megújítása.

Az intézkedés pályázati jogcímei 2004-ben kerültek meghirdetésre. A nagy számban beérkezett pályázat (466 db) és azok jelentős forrásigénye (49,5 M euró, 12,53 Mrd Ft) miatt, – ahol az intézkedés esetében a benyújtott pályázatok száma a teljes 2004-2006-os időszakra rendelkezésre álló források 207%-át fedte le, – az intézkedés 2004. október 1-jén felfüggesztésre került. Az intézkedés nem került újból megnyitásra.

Az intézkedés keretén belül 2004-ben érkezett be az összes pályázat, kötelezettségvállalás ebben az évben nem történt. A támogatási szerződések csaknem teljes mértékben 2005-ben köttettek, ebben az évben jelentős mértékű kifizetés is történt. A kifizetések legnagyobb része 2006-ban lezajlott. 2007-ben 74 db, 2008-ban 13 db pályázat kifizetésére került sor.

Az intézkedés iránti rendkívüli érdeklődés oka, hogy a SAPARD előcsatlakozási programot megelőzően nem állt hasonló tartalmú fejlesztési lehetőség a vidéki települések rendelkezésére. Az AVOP-ot megelőző SAPARD program szinte azonos tartalmú intézkedésére rendkívül nagyarányú volt a forrás túligénylés. A SAPARD program keretein belül forráshiány miatt visszautasított falufejlesztési pályázatok többsége az AVOP-ban ismét benyújtásra került.

Az intézkedés keretében támogatott pályázatok nagy része épület-felújításra irányult, és csak kisebb mértékben irányultak környezeti zöldfelületek, tájkép és táji elemek javítására. A támogatott beruházások így döntő részben a falukép javítását célozták, illetve a közösségi épületek, terek kialakítását, elősegítve ezáltal az épített kulturális örökség megőrzését, a környezet javítását, ami hatással van a vidéki térégből történő elvándorlás mérséklésére, és az életkörülmények, környezet javítására.

3.4.4.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

Az alábbi táblázat az intézkedés 3 éves módosított pénzügyi tervét mutatja.

199. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	**2004-2006**	23 848 626	17 886 469	5 962 158	1 625 883

Forrás: AVOP PKD

Az intézkedés keretén belül beérkezett pályázatoknak mindössze 52,15%-a jutott el a szerződéskötésig. Az alacsony arány egyik fő oka a forráshiány miatt történő elutasítás volt.

200. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedés eredményei (2004-2009) (db,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	466	247	53,00	243	52,15	242	51,93

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A beérkezett forrásigény 44,93%-a került támogatási szerződéssel lekötésre. A leszerződött forrásösszeg 94,32%-a kifizetésre került.

201. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedés eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	6,08	12,53	5,80	5,63	5,30

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

3.4.4.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás (2008-2009)

2008-ban 13 db pályázat kifizetésére került sor 0,13 Mrd Ft értékben.

202. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	0	0	13

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

203. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0,00	0,00	0,00	0,13

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

2009-ben 1 db pályázat kifizetése történt az Észak-Magyarországi régióban, 0,0009 Mrd Ft értékben.

3.4.4.2. Regionális megoszlás

Az alábbi fejezet a 3.3. intézkedés pályázatainak és forrásigényének regionális megoszlását mutatja be.

204. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedésre beérkezett pályázatok számának regionális megoszlása (2004-2009) (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**466**	**247**	**243**	**242**
Nyugat-Dunántúl	94	54	52	52
Közép-Dunántúl	54	24	24	24
Közép-Magyarország	49	21	21	20
Dél-Dunántúl	62	32	32	32
Észak-Magyarország	72	46	45	45
Észak-Alföld	80	53	52	52
Dél-Alföld	55	17	17	17

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

205. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedésre beérkezett pályázatok értékének regionális megoszlása (2004-2009) (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett	IH	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**12,53**	**5,80**	**5,63**	**5,30**
Nyugat-Dunántúl	1,77	0,94	0,92	0,86
Közép-Dunántúl	1,61	0,53	0,51	0,47
Közép-Magyarország	1,49	0,60	0,57	0,52
Dél-Dunántúl	1,60	0,85	0,83	0,82
Észak-Magyarország	1,88	1,20	1,19	1,11
Eszak-Alföld	2,50	1,30	1,24	1,16
Dél-Alföld	1,69	0,38	0,38	0,36

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A 3.3. „Falufejlesztés, - megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” intézkedés iránti érdeklődés viszonylag egyenletes regionális eloszlást mutat a beérkezett pályázatok darabszámát és értékét tekintve. A legnagyobb érdeklődés a Nyugat-Dunántúli, Észak-Alföldi és Észak-Magyarországi régiókban mutatkozott. Ezek a régiók vezetnek a szerződött és kifizetett pályázatok darabszámát tekintve is, így elmondható, hogy a nagyszámú elutasítások aránya régiós szinten egyenletesen oszlott el.

3.4.4.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

2008-ban a kifizetések igazodtak a korábban kifizetett pályázatok arányához. A legnagyobb mértékű kifizetés az Észak-Alföldi, az Észak-Magyarországi és a Nyugat-Dunántúli régióban történt.

206. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedésre 2008-ban beérkezett pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**0**	**0**	**13**
Nyugat-Dunántúl	0	0	0	2
Közép-Dunántúl	0	0	0	1
Közép-Magyarország	0	0	0	1
Dél-Dunántúl	0	0	0	1
Észak-Magyarország	0	0	0	3
Észak-Alföld	0	0	0	5
Dél-Alföld	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

207. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedésre 2008-ban beérkezett pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,13**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,02
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,01
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,01
Dél-Dunántúl	0,00	0,00	0,00	0,01
Észak-Magyarország	0,00	0,00	0,00	0,02
Észak-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,06
Dél-Alföld	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

3.4.4.3. A pályázatok minősége

A beérkezett pályázatok 47,63%-a minősült sikertelennek. A sikertelen pályázatok legnagyobb aránya 62,16%-a minőségi problémák miatt került elutasításra. Az IH döntéssel, zömmel forráshiány miatt elutasított pályázatok aránya a sikertelen pályázatok között 35,14%. Ennél az intézkedésnél rendkívül alacsony, csupán 1,80% a visszalépések aránya.

208. táblázat – Az AVOP 3.3 intézkedés beérkezett pályázatok sikertelensége (2004-2009) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződésköt és után visszalépett	Szerződésköt és után visszavont	Összes sikertelen
	db	db	db	db	db	db	db
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	466	138	3	78	1	2	222

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

209. táblázat – Az AVOP 3.3 intézkedés beérkezett pályázatok sikertelensége (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződésköt és után visszalépett	Szerződésköt és után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	12,53	4,37	0,14	2,21	0,05	0,09	6,85

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az összes beérkezett támogatási igény 54,67%-a bizonyult sikertelennek. Ennek 63,8%-át jogosulatlanság miatt visszautasított pályázatok forrásigénye adja, amely a pályázatok minőségi hiányosságaira utal.

3.4.4.3.1. A pályázatok minősége (2008-2009)

Az intézkedés keretén belül 2008-ban, illetve 2009-ben nem történt visszalépés, sem visszavonás.

3.4.4.4 A kedvezményezettek típusai

Az intézkedés keretén belül a támogatható tartalomból következően a legjelentősebb és a tulajdonképpeni kizárólagos pályázói csoportot az önkormányzatok és a civil szervezetek jelentették. Az intézkedés keretén belül kizárólag önkormányzatok (70,78%) és civil szervezetek (27,16%) részesültek támogatásban, amelynek oka, hogy az intézkedés keretében főként közcélú, nem jövedelemtermelő beruházások voltak támogathatók.

210. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedés szerződött pályázatainak kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (2004-2009)

Prioritás/intézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.3 intézkedés: Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és		
	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	5,63	243
Belföldi természetes személy	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	1,65	0,13	4
Kisvállalkozás	0,00	0,00	0
Középvállalkozás	0,00	0,00	0
Nagyvállalkozás	0,41	0,03	1
Non-profit szervezet ÁH-on belül	70,78	4,36	172
Non-profit szervezet AH-on kívül	27,16	1,11	66

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

2008-ban és 2009-ben szerződéskötés nem történt.

3.4.4.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

A következő táblázat a 3.3. intézkedés során felhasznált pénzügyi források intézkedés szintű forrásmegoszlását az alábbi táblázat mutatja.

211. táblázat – Az AVOP 3.3. intézkedésre szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (2004-2009) (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.3 Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	7,60	100	1,97	100	5,63	100

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.4.5.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

A 2008-ban és 2009-ben az intézkedés keretein belül nem történt szerződéskötés.

3.4.4.6. Indikátorok

Az AVOP 3.3 intézkedés célkitűzéseinek megvalósulását az alábbi táblázatban szereplő számszerűsített indikátorok mutatják.

212. táblázat – Az AVOP 3.3 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2006)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A támogatott pályázatok száma (db), amelyből	210,00	243
	Épület felújítás	153,00	207,00
	Települési és település környéki zöldfelületek	40,00	19,00
	Tájkép, táji elemek	17,00	25,00
Eredmény	A fejlesztéssel érintett települések száma (db)	200,00	217,00
Hatás	Mennyiben és milyen módon járult hozzá a településen végrehajtott fejlesztés a lakosság életminőségének javulásához?	kvalitatív mutató	lásd alább: kérdőív kiértékelése.

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A fejlesztések többsége a településképet egységesítő, általában a településközpontban található középületek homlokzat felújításait, az azokat körülvevő zöld közterületek megújítását, parkok, játszóterek építését, utcabútorok és táblák telepítését tartalmazta.

Az épületek külső-belső felújításával új közösségi terek jöttek létre, gyakran műemlék épületekből pl. malom, vágóhíd, régi kúria újrahasznosításával. A felújított épületek új funkcióit, annak kihasználtságát, és a település gazdaságára és közösségeire gyakorolt hatását a kérdőív kiértékelését tartalmazó rész részletezi. Az intézkedésből jelentős számú különböző felekezethez tartozó egyházi létesítmény felújítására került sor. A településkép javításához hozzátartozott a különböző műemlékek, emlékhelyek helyreállítása is.

A táji elemek javítása főként vízfolyások, tavak, fasorok, elhagyott bányaterületek revitalizációját jelentette.

A tervezett és megvalósult értékek nem térnek el számottevően egymástól. Az intézkedés keretén belül 243 db pályázat jutott el a szerződéskötésig. A logikai indikátor tábla alapján a szerződéssel rendelkező pályázatokból 207 db tartalmaz valamilyen formában épület felújítást, legyen az egységes településkép kialakításához szükséges középületek homlokzat felújítása, műemlék épület rekonstrukciója, közösségi célú külső-belső felújítás, vallási, vagy egyéb történelmi épület felújítása.

19 db pályázat tartalmaz települési vagy település környéki zöldfelület megújítást, és 25 db projekt célja tájképi, táji elemek megújítása volt. 6 db pályázatnál komplexen jelenik meg az épület, zöld felület és táji elem felújítás.

A fejlesztéssel érintett települések száma 217 db. Ebből a számból és a támogatott pályázatok számából látható, hogy több település egynél több fejlesztést valósított meg.

Az intézkedésnek az érintett lakosság életminőségére gyakorolt hatását kérdőíves felmérés útján vizsgáltuk. A kérdőív feleletkiválasztós és kifejtő kérdéseket egyaránt tartalmazott. 72 db kitöltött kérdőív érkezett be, amelynek regionális megoszlását az alábbi táblázat tartalmazza.

213. táblázat – A beérkezett kérdőívek regionális megoszlása (db,%)

Régió	db	%
Dél-Alföld	4	6%
Dél-Dunántúl	12	17%
Észak-Alföld	9	13%
Észak-Magyarország	16	22%
Közép-Dunántúl	9	13%
Közép-Magyarország	2	3%
Nyugat-Dunántúl	20	28%
Végösszeg	72	100%

A fejlesztések típusát tekintve a kitöltött kérdőívek jól reprezentálják az intézkedésen belül támogatott fejlesztések arányát. A válaszadók több mint fele a falumegújítás keretében épület külső-belső felújítását végezte el, új funkciók betelepítésével. A kitöltött kérdőívek 29%-a jött olyan válaszadótól, aki táji elem felújítását végzete, 17% pedig települési zöldfelület és homlokzat felújítást valósított meg.

214. táblázat

1. Milyen típusú fejlesztés valósult meg a településén az AVOP falufejlesztés és -megújítás intézkedésének forrásából?	**db**	**%**
épület külső - belső felújítás, az épület új funkcióval történő ellátása	39	54
tájképi, táji elemek felújítása	21	29
települési zöldfelület fejlesztés és homlokzat felújítás	12	17
Végösszeg	72	100

Arra a kérdésre, hogy „Elősegítette-e a beruházás gazdasági tevékenységek beindulását, növekedését a településen?” 71 db válasz érkezett. A válaszok 61%-ában arról számol be a kérdőív kitöltője, hogy a fejlesztés elősegítette a meglévő gazdasági tevékenységek működését, illetve 6 esetben hozzájárult új tevékenységek létrejöttéhez.

215. táblázat

2. Elősegítette-e a beruházás gazdasági tevékenységek beindulását, növekedését a településen?	**db**	**%**
egyáltalán nem járult hozzá, a projektnek nem volt hatása gazdasági tevékenységek fenntartására vagy létrehozására;	18	25%
elősegítette, a projekt közvetetten pozitívan hatott néhány meglévő gazdasági tevékenység fenntartására, illetve közvetetten hozzájárult néhány új tevékenység létrehozásához	38	53%

jelentős mértékben elősegítette: a projekt közvetlen hatására új gazdasági tevékenység jött létre, vagy már működő tevékenység bővült, maradt működőképes	6	8%
nem tudok róla	9	13%
nem válaszolt	1	1%
Végösszeg	72	100%

A kérdés kifejtős részében a kérdezettek többsége a fejlesztés idegenforgalmi vállalkozásokra gyakorolt pozitív hatásairól számol be. Jó példa a pozitív gazdasági hatásra, hogy a felújított templom látogatottsága folyamatossá vált, ezáltal a település térségi turisztikai desztinációvá vált, és jogosulttá vált Turisztikai Desztináció Menedzsment pályázat benyújtására. Más településen konferencia, illetve rendezvényszervezés vált lehetővé a fejlesztés kapcsán. Vendéglátóhelyek és szálláshelyek nyíltak felújított turisztikai célpontok közelében. Van olyan település, ahol a templomfelújítás és a látogatottság növekedéséből származó jövedelem tette lehetővé, hogy a gyülekezet a helyi iskola és óvoda fenntartójává váljék. Táji elemek felújítása következtében régebben sűrűn látogatott helyeken (pl. holt Duna öblei) újra felbukkantak a pihenni vágyók. Ezeken a helyeken egyre gyakoribbak a szervezett szabadidős rendezvények és a családi programok. A települések kulturális, művészeti programkínálata is nőtt a támogatásokból kialakított közösségi terek kínálta lehetőségek kapcsán. Ez a kérdezettek szerint érezhetően növeli az érintett településeken a fogyasztást és a turisztikai adóbevételeket.

Nem turisztikai fejlesztésekre is érkezett néhány példa. Említésre került, hogy felújított településrész mellett megjelentek a befektetői igények, illetve kereskedelmi tevékenység indult a fejlesztésnek köszönhetően. Épületek új funkciókkal történő ellátására jó példa idősek otthona létesítése a felújított épületben, amely funkció a helyi konyha jobb kapacitáskihasználását tette lehetővé, ezáltal nőtt az azt ellátó helyi vállalkozások forgalma. Más jellegű pozitív hatás, hogy az önkormányzat közmunkásokat foglalkoztat többek között a pályázati támogatásból kialakított parkok, játszóterek karbantartására (virágosítás, kapálás, kaszálás, fűnyírás, hó eltakarítás, fabútorok karbantartása stb.), ezáltal biztosítva néhány család megélhetését.

216. táblázat

3. Elősegítette-e a beruházás szociális, kulturális, egyéb közösségi és szabadidős stb. tevékenységek, szolgáltatások vagy szerveződések kialakulását, fejlődését?	**db**	**%**
elősegítette: a projekt közvetetten pozitívan hatott a települési közösségi életére	44	61%
jelentős mértékben elősegítette, a projekt közvetlen hatására új közösségi tevékenység/szolgáltatás/szerveződés jött létre, vagy már meglévő bővült, maradt működőképes;	22	31%
nem tudok róla	6	8%
egyáltalán nem járult hozzá, a projektnek sem közvetve sem közvetetten nem volt hatása a települési közösség életére,	0	0%
Végösszeg	72	100%

A fenti válaszok alapján egyértelmű, hogy az intézkedés jelentős mértékben elősegítette a településen a közösségi tevékenységek élénkülését. Több kérdőív szabadidős, kulturális, a településükért tenni vágyó embereket tömörítő egyesületeinek létrehozásáról számol be. Ezek a szerveződések a támogatás hatására jöttek létre azáltal, hogy a működésükhöz szükséges helyszínt, a tevékenységükhöz szükséges kezdő lökést, az érintettek „találkozását” a támogatott fejlesztés hozta létre. A felújított épületek a legkülönbözőbb tevékenységeknek adnak helyet. Ezek egyrészt a település kulturális és közösségi életének alapjai, pl. nép- és latintánc csoport, dalkör, nyugdíjas klub, polgárőr kör, faluszépítő kör, Pilates torna, baba-mama klub, nyári napközis tábor, erdei iskola, könyvtár, kultúrház, művészeti központ, kézműves ház, tájház és bemutatótér, fiatalok háza, egészségcentrum, interaktív műhelyek, színjátszó kör, nőegylet stb. Másrészt gazdasági és szociális funkciókat ellátó terekké váltak, pl. e-magyarország pont, forrásközpont, turisztikai információs központ, irodai szolgáltatások, gondozó ház, idősek otthona, stb.

A felújított terek különböző kulturális, oktatási és szabadidős közösségi rendezvények helyszínéül is szolgálnak, pl. idősek napja, gyermeknap, falunap, borverseny, alapítványi, községi és magánrendezvények, kiállítások, hangversenyek. A beruházások eredményeképpen olyan megfelelő színvonalú közösségi helyszínek alakultak ki, amelyek különböző korosztályú, földrajzi elhelyezkedésű, különböző szociális körülmények között élő emberek találkozási helyéül szolgálnak. Többen említik azt a jelentős eredményt, hogy a fiatalok a helyi kocsma helyett a számukra kialakított közösségi helyszíneken töltik el szabadidejüket (pingpong, csocsó stb.).

A megújított zöldfelületek a helyi lakosok kedvelt találkozóhelyévé váltak, amelynek karbantartásában az önkormányzatokon kívül a lakosság is részt vesz.

217. táblázat

4. Az Ön megítélése szerint milyen ezen szociális, kulturális, egyéb közösségi és szabadidős stb. tevékenységek, lehetőségek népszerűsége, kihasználtsága?	**db**	**%**
alacsony	7	10%
közepesen kihasznált	36	50%
nagyon népszerű	27	38%
nem válaszolt	2	3%
Végösszeg	72	100%

A válaszadók fele szerint a támogatással létrehozott fejlesztések kihasználtsága közepes, javítható, 38%-uk viszont a nagyon népszerű kategóriába sorolta az új létesítmények kihasználtságát.

218. táblázat

5. Elősegítette-e a beruházás a település és az azt körülvevő táj környezeti állapotának javulását?	**db**	**%**
egyáltalán nem járult hozzá: a projektnek nem volt hatása a település környezeti állapotára	7	10%
elősegítette: a projekt közvetetten pozitívan hatott a település környezeti állapotának javulására (pl. a fejlesztés hatására a lakosság szemléletmódja változott, jobban ügyelnek a környezetükre)	34	47%
jelentős mértékben elősegítette: a projekt közvetlen hatására a település és az azt körülvevő táj környezeti állapota jelentős mértékben javult	29	40%
nem tudok róla	2	3%
Végösszeg	72	100%

A válaszadók többsége (87%-a) szerint a támogatott fejlesztések elősegítették a település, és az azt körülvevő táj környezeti állapotának javulását. Igen magas arányban nyilatkozták a kérdezettek (40%), hogy ez a pozitív hatás jelentős volt. A szöveges indoklásokban szinte mindenhol megjelenik, hogy a fejlesztés eredményeképpen kialakult rendezett környezet jelentős szemléletformáló hatással bír, csökkent a közterületi szemetelés, az emberek jobban odafigyelnek saját portáik rendben tartására, közösségi munkával tartják karban és szépítik tovább környezetüket. Ez a tevékenység a fejlesztés közvetett eredményeképpen sok helyen tudatossá és szervezetté vált. Többen említik, hogy a fejlesztés megvalósulásával a településen élők komfortérzete, így a közhangulat javult. A lakosság igénye megnőtt a közterületi rendre és a lakóhelyük értékeinek megőrzésére; a fejlesztések hatására támogatott települések adottságai jobban érvényesülnek, vonzzák a látogatókat külföldről és belföldről egyaránt.

219. táblázat

6. Elősegítette-e a beruházás a vidék kulturális hagyományainak, épített és természeti örökségének megóvását, fenntartható használatát?	**db**	**%**
egyáltalán nem járult hozzá: a projektnek nem volt hatása a vidék kulturális, épített és természeti örökségének védelméhez)	6	8%
elősegítette: a projekt közvetetten pozitívan hatott a vidék kulturális, épített vagy természeti örökségének megőrzésére (pl. a fejlesztés hatására a lakosság szemléletmódja változott, felfedezték és tudatosan védik értékeiket)	29	40%
jelentős mértékben elősegítette: a projekt közvetlen hatására kulturális, épített vagy természeti örökség megóvása történt, ennek fenntartható használata hosszútávon biztosítottá vált	30	42%
nem tudok róla	7	10%
Végösszeg	72	100%

A válaszadók 82%-a pozitívan értékeli az intézkedés kulturális, épített és természeti értékek megtartására és fenntartható hasznosítására gyakorolt hatását. 42%-uk ezt a hatást jelentősnek ítélte meg. A konkrét értékmegőrzés mellett (építészeti értékkel bíró épületek felújítása, újrahasznosítása) ennél a kérdésnél is sok válaszban megfogalmazódott a fejlesztések szemléletformáló hatásának jelentősége. A helyi lakosság felismerte a kulturális örökségben rejlő értékeket, azok megőrzésének fontosságát. Az ősök által épített templomok, várak, kúriák felújítása a jelen társadalom megmaradását, belső megerősödését szolgálja. A történelmi jelentőségű épületek megőrzése nemcsak idegenforgalmi fontossággal bír, hanem a helyi lakosság és a környező települések egyéb fejlesztési területeken történő összefogását, helyi identitás érzését is erősíti. Ennél a kérdésnél is sokhelyütt említik a válaszadók, hogy a helyi lakosság hozzáállása a közterületi rend megóvásával kapcsolatosan jelentősen megváltozott, nagyobb mértékű és hatékonyabb a polgári összefogás a vandalizmus ellen, a település közterületeinek szépítése, rendben tartása érdekében.

Többen említik, hogy a támogatásból felújított épület azóta saját forrásból képessé vált a továbbfejlődésre.

Az előző kérdésekre adott válaszok különböző szempontokból részletezik, hogy hogyan járult hozzá az intézkedés a településen élők életminőségének javulásához. Nem meglepő tehát, hogy az összegző kérdésre adott válaszok összhangban vannak a korábbi kérdésekre adott válaszokkal. A válaszadók 63%-a szerint az intézkedés jelentős mértékben járult hozzá a településen élők életminőségének javulásához. 33%-uk ezt a hatást nem érzi jelentősnek, csupán 3% adott negatív választ a kérdésre.

220. táblázat

7. Az Ön véleménye szerint milyen mértékben járultak hozzá a fejlesztés egyéb eredményei az érintett településen élők életminőségének javításához?	**db**	**%**
egyáltalán nem járult hozzá	2	3%
jelentős mértékben hozzájárult	45	63%
nem járult hozzá jelentős mértékben	24	33%
nem válaszolt	1	1%
Végösszeg	72	100%

A kérdésre adott szöveges indoklások szintén sok párhuzamosságot mutatnak a korábbi kifejtős válaszokkal.

Összefoglalva: az intézkedésnek jelentős közösségfejlesztési hatása volt. Életre hívott, és helyet ad olyan civil szerveződéseknek és tevékenységeknek, amelyek célja a település és a település közösségi életének gazdagítása (hagyományőrzés, faluszépítés, sport, kultúra, szabadidős programok, stb.). Erőteljes szemléletformáló hatása volt a helyi közösségekre mind a települési és szűkebb lakókörnyezet ápolása, megújítása terén, mind a helyben megtalálható értékek felismerése és megőrzése, de az

igényesség és nyitottság terén is. A rendezett környezet és a kulturált közösségi terek hatására javult a közhangulat, erősödött a helyben élők hovatartozás érzése, élénkült a közösségi élet és tenni akarás. A jelentős közösségi hatás mellett az intézkedésnek gazdasági eredményei is vannak. Több helyütt új gazdasági tevékenységek bővítésének (főként idegenforgalom) teremtette meg a lehetőséget a támogatott beruházás.

3.4.5. AVOP 3.4 „LEADER+ intézkedés”

Az intézkedés célja a LEADER+ megközelítés erősítése a helyi fejlesztésekben, partnerségi alapon, helyi szinten megtervezett és végrehajtott integrált területi alapú fejlesztési stratégiák megvalósítása révén.

A LEADER+ megvalósítása a prioritás többi intézkedésével szemben 2004-ben nem kezdődött el. Az intézkedés elindítása a korábbi tapasztalatoktól és a többi hagyományos támogatási konstrukciótól eltérő ismereteket igényelt. 2004 első felében megkezdődtek az első alintézkedés, a 3.4.11. „Készségek elsajátítása” megvalósításához szükséges előkészületek, megtörtént a nyílt nemzetközi közbeszerzési tenderkiírás összeállítása, valamint az intézményi felkészülés. 2005-ben lezajlott a képzéseket bonyolító képzőszervezet kiválasztása (PROMEI Kft.) és az országos lefedettségű két lépcsős képzési folyamat. Az általános felkészítés alapján a helyi együttműködési kezdeményezések akciócsoportokat hoztak létre, vázolták helyi vidékfejlesztési tervüket, amelyeket úgyszintén 2005-ben a 3.4.12 alintézkedés keretében nyújtottak be ún. elő-szelekcióra.

A 2006. évben megtörtént a helyi akciócsoportok kiválasztása, és ezzel lezárult a 3.4.12 alintézkedés kétfordulós pályáztatásának második fordulója is. A hatalmas pályázói érdeklődésre és az esetleges lemorzsolódásokra való tekintettel a Pénzügyminisztérium nemzeti hozzájárulás – többletkötelezettségvállalás - formájában többletforrást biztosított a program lebonyolításához, és a keretek százszázalékos felhasználásához, melynek köszönhetően az eredetileg tervezett 40-50 akciócsoport helyett 70 akciócsoport került kiválasztásra és támogatásra.

A kiválasztott akciócsoportok működési költségeinek fedezésére a gesztor szervezet és az IH közötti szerződések még 2006-ban megköttettek, és a kifizetések zöme is ebben az évben megtörtént.

A 3.4.2 „Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák” alintézkedés keretén belül 2006 nyarán megjelentek a helyi akciócsoportok pályázati felhívásai. A pályázati felhívások iránt kimagaslóan nagy érdeklődés mutatkozott. 2006. szeptember 11-én felfüggesztésre került a helyi pályáztatás, majd 2006. október végén egy hónapra újra megnyílt a pályázati lehetőség a maradék források lekötése céljából. Tekintettel a beérkezett nagyszámú pályázatra, valamint a pályázatértékelés hagyományostól eltérő, hosszabb eljárási folyamatára (helyi értékelés és javaslattétel beiktatása), a pályázatok értékelése zömében átnyúlt a 2007-es évre. Az intézkedés keretén belül az IH döntések és a szerződéskötések jelentős részére 2007-ben került sor. A kifizetések többsége pedig a 2008-as évre nyúlt át.

A 3.4.4 „Kommunikációs hálózatépítés Európai, nemzeti és regionális szinten” alintézkedés esetében fontos kiemelni, hogy tekintettel arra, hogy a LEADER Központ és koordinációs egységgel kötött szerződés alapján történt teljesítések és kifizetés engedélyezések jogosultságában a nemzeti hatóságok nem értettek egyet, így az EU pénzügyi érdekeinek védelme érdekében a program zárás során az a döntés született, hogy a LEADER Központ felé engedélyezett kifizetések EU felé Költségnyilatkozatban elszámolt összege pénzügyi korrekció keretében a Záró Költségnyilatkozatból levonásra került. Ez a teljes időszak tekintetében mindösszesen (EU és hazai forrás) 783.676.507 Ft összegű kifizetést jelent, illetve 2.360.394,38 Euró EU forrás levonást a záró költségnyilatkozatból. Ezáltal az IH semlegesítette a projekt közösségi forrásokra gyakorolt kockázatát. Az IH nemzeti hatáskörben szabálytalansági eljárást kezdeményezett a LEADER Központtal szemben.

Figyelembe véve azt, hogy a fenti döntés a 3.4.4 alintézkedés esetében csak a program zárás során született meg, és az alintézkedés egyetlen kedvezményezettjével kötött szerződés alapján a teljesítésre sor került, ezért ezen alintézkedés eredményei is bemutatásra kerülnek a Záró Jelentésben, kiemelve azt, hogy végül az IH döntése értelmében ezen szerződés keretében engedélyezett kifizetések a Záró Költségnyilatkozatból levonásra kerültek.

3.4.5.1. Pénzügyi terv és megvalósulás

A 3.4. intézkedés 2004-2006-os időszakra vonatkozó pénzügyi tervét az alábbi táblázat mutatja.

221. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Indikatív saját forrás
		Euró	Euró	Euró	Euró
3.4. LEADER+	**2004-2006**	19 155 850	14 366 887	4 788 963	4 788 963

Forrás: AVOP PKD

A teljes programidőszakban a LEADER+ intézkedésre érkezett be a legjelentősebb számú pályázat (3.857 db).

222. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés eredményei (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
3.4. LEADER+	3857	2812	72,91	2724	70,62	2455	63,65
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	56	47	83,93	47	83,93	46	82,14
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása	189	70	37,04	70	37,04	70	37,04
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák	3 609	2694	74,65	2606	72,21	2338	64,78
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	3	1	33,33	1	33,33	1	33,33

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A legjelentősebb alintézkedés a 3.4.2 „Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák” 2006-ban került meghirdetésre. A rendkívüli érdeklődésnek köszönhetően, és a pályázatok benyújtására rendelkezésre álló viszonylag rövid idő ellenére nagyszámú pályázat (3.609 db) érkezett. A pályázatok feldolgozása átnyúlt a 2007-es évre. Ekkor történt az IH döntések és a szerződéskötések többsége. 2008-ban az alintézkedésen belül 30 db projekt támogatásáról döntött az IH (0,05 Mrd Ft), 144 db szerződéskötés történt (0,29 Mrd Ft). A 2008-as év legjelentősebb tevékenysége a kifizetés volt. Ekkor történt a kifizetések 87,31%-a (2.140 db), és a felhasznált összeg 66,83%-ának kifizetése (4,03 Mrd Ft).

Az alábbi táblázatban egy esetben látható, hogy a 3.4.4 alintézkedés esetében az IH támogatás összege a szerződött támogatási összegnél alacsonyabb. Ezen alintézkedés esetében a közbeszerzési eljárást követően kötött szerződés kiegészítő közbeszerzési eljárás után módosításra került és a szerződött összeg is megemelésre került, de ez, mivel ezen intézkedés esetében a kedvezményezett az FVM volt, az IH támogatási adatlapon nem került átvezetésre csak a szerződésben került módosításra, amit szintén az IH vezető hagyott jóvá. Ezen szerződés a LEADER Központot érintette, melyre engedélyezett kifizetések a Záró Költségnyilatkozatból levonásra kerültek pénzügyi korrekció keretében.

223. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.4. LEADER+	4,88	9,97	6,90	6,92	6,27
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések		0,98	0,11	0,11	0,11
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása		1,47	0,97	0,97	0,93
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák		6,96	5,26	5,06	4,46
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása		0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten		0,57	0,57	0,78	0,78

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A „Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák" projektjeinek kifizetése mellett 2008-ben 64 db kifizetés történt a 3.4.12 „Helyi akciócsoportok kiválasztása" alintézkedés keretén belül az akció-csoportok működtetését végző gesztorszervezetek számára (0,29 Mrd Ft).

3.4.5.1.1. Pénzügyi terv és megvalósulás (2008-2009)

224. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés 2008. évi eredményei (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
3.4. LEADER+	0	30	144	2140
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	0	0	0	0
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása	0	0	0	64
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfeilesztési stratégiák	0	30	144	2075
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása	0	0	0	0
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0	0	0	1

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

A 3.4.3. „Térségek közötti együttműködések támogatása" alintézkedés a programidőszak alatt nem indult el.

A 3.4.4 „Kommunikációs hálózatépítés Európai, nemzeti és regionális szinten" alintézkedés keretében, közbeszerzési eljárás során 2006-ban került sor az erre a célra létrehozott Nemzeti LEADER Központ és koordinációs egység kiválasztására, valamint a szerződéskötésre. Az egység szerződés szerint 2007. december 31-ig látta el feladatát. A LEADER Központ finanszírozására 0,78 Mrd Ft-ot fordítottak, amelyből 0,2 Mrd Ft kifizetése átnyúlt 2008-ra.

225. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés 2008. évi eredményei (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.4. LEADER+	0,00	0,05	0,29	4,03
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása	0,00	0,00	0,00	0,29
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák	0,00	0,05	0,29	3,55
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0,00	0,00	0,00	0,20

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

2009-ben további 145 db kifizetés történt (0,33 Mrd Ft), amelyből 1 db a gesztorszervezetek támogatását szolgálta (0,06 Mrd Ft) – 3.4.12 alintézkedés -, 133 db a stratégiák megvalósítására irányuló projektek kifizetése volt (0,26 Mrd Ft) – 3.4.2 alintézkedés - és 1 db a LEADER Központ finanszírozására fordítódott (0,012 Mrd Ft), 3.4.4 alintézkedés. A LEADER Központ felé engedélyezett kifizetések EU felé Költségnyilatkozatban elszámolt összege pénzügyi korrekció keretében a Záró Költségnyilatkozatból levonásra került.

3.4.5.2. Regionális megoszlás

Az alábbi fejezet a 3.4. intézkedés pályázatainak és forrásigényének regionális megoszlását mutatja be.

226. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedésre beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (2004-2009) (db)

Régiók	Beérkezett	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	db	db	db	db
Összesen	**3 857**	**2 812**	**2 724**	**2 455**
Nyugat-Dunántúl	544	449	431	393
Közép-Dunántúl	385	284	272	256
Közép-Magyarország	441	219	216	206
Dél-Dunántúl	563	389	385	361
Észak-Magyarország	700	531	508	404
Észak-Alföld	671	538	516	453
Dél-Alföld	553	402	396	382

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

227. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedésre beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (2004-2009) (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett	IH	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**9,97**	**6,90**	**6,92**	**6,27**
Nyugat-Dunántúl	1,05	0,86	0,82	0,72
Közép-Dunántúl	1,15	0,84	0,81	0,74
Közép-Magyarország	1,62	0,50	0,50	0,46
Dél-Dunántúl	1,14	0,86	0,86	0,81
Észak-Magyarország	1,95	1,52	1,69	1,51
Észak-Alföld	1,57	1,20	1,14	0,99
Dél-Alföld	1,49	1,13	1,11	1,05

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

A 3.4. intézkedés keretén belül beérkezett pályázatok regionális eloszlása alapján kiemelkedik az Észak-Magyarországi (700 db) és az Észak-Alföldi régió (681 db). A Közép-Dunántúli régióban volt a legkisebb az érdeklődés az intézkedés iránt (385 db) beérkezett pályázat.

A Közép-Magyarországi régió részesedése a kifizetett támogatások tekintetében is a legcsekélyebb (7,32 %; 0,46 Mrd Ft).

A kifizetetések darabszámának arányához viszonyítva kiugró összeg kifizetésére került sor az Észak-Magyarországi régióban. A 3.4.4 „Kommunikációs hálózatépítés Európai, nemzeti és regionális szinten, alintézkedés keretében kifizetett nagy értékű (0,43 Mrd Ft) projekt kifizetésével magyarázható, amely a Nemzeti LEADER Központ tevékenységéhez kötődik, és mely a programzárás zárás során hozott döntés értelmében a Záró Költségnyilatkozatból levonásra került pénzügyi korrekció keretében.

3.4.5.2.1. Regionális megoszlás (2008-2009)

A szerződéskötéseket és a kifizetéseket tekintve 2008-ban a legjelentősebb munka az Észak-Alföldi régióban zajlott (76 db; 399 db). A kifizetéseket tekintve ehhez az értékhez közelített az Észak-Magyarországi régió (381 db).

228. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedésre 2008. évben beérkezett és támogatott pályázatok számának regionális megoszlása (db)

Régiók	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
Összesen	**0**	**30**	**144**	**2 140**
Nyugat-Dunántúl	0	3	5	319
Közép-Dunántúl	0	3	6	224
Közép-Magyarország	0	2	4	138
Dél-Dunántúl	0	0	8	336
Észak-Magyarország	0	13	40	381
Észak-Alföld	0	3	76	399
Dél-Alföld	0	6	5	343

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

229. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedésre 2008. évben beérkezett és támogatott pályázatok értékének regionális megoszlása (Mrd Ft)

Régiók	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
Összesen	**0,00**	**0,05**	**0,29**	**4,03**
Nyugat-Dunántúl	0,00	0,00	0,01	0,47
Közép-Dunántúl	0,00	0,00	0,01	0,49
Közép-Magyarország	0,00	0,00	0,01	0,25
Dél-Dunántúl	0,00	0,00	0,03	0,59
Észak-Magyarország	0,00	0,02	0,06	0,78
Észak-Alföld	0,00	0,00	0,16	0,74
Dél-Alföld	0,00	0,02	0,01	0,72

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A forrásfelhasználást tekintve 2008-ban csakúgy, mint a teljes programidőszakban a keleti régiók részesedtek nagyobb mértékben a LEADER+ támogatásból.

A 2009-es kifizetéseket tekintve a legnagyobb számú tranzakció az Észak-Alföldi és az Észak-Magyarországi régióban zajlott.

3.4.5.3. Pályázatok minősége

Az alábbi fejezetben a feldolgozott pályázatok minőségét és sikerességét vizsgáljuk. A teljes programidőszakban beérkezett pályázatok 29,35%-a bizonyult sikertelennek. A sikertelenség leggyakrabban előforduló oka a pályázatok minőségbeli hiányosságai voltak: jogosulatlanság, vagy nem megfelelő hiánypótlás (a sikertelen pályázatok 40,19%-a, a beérkezett pályázatok 11,80%-a). A különböző stádiumban visszavont, vagy visszalépett pályázatok aránya a sikertelen pályázatokon belül szintén jelentős, 33,22% (a beérkezett pályázatok 9,75%-a). Az IH döntéssel elutasított pályázatok aránya a sikertelen pályázatok között 15,37% (a beérkezett pályázatok 4,51%-a).

Az alintézkedések között a 3.4.2. „Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoportok helyi fejlesztési programjának megvalósítása” alintézkedésnél volt a legnagyobb arányú a sikertelen pályázatok száma, 30,09%, amelynél dominált a jogosulatlanságból és nem megfelelő hiánypótlásból eredő elutasítások aránya (41,80%).

230. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedés beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	db	db	db	db	db	db	db
3.4. LEADER+	3857	455	174	301	140	62	1132
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	56	0	0	9	0	0	9
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválsztása	189	1	2	33	0	1	37
3.4.2. Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoport helyi fejlesztési programjának megvalósítása	3 609	454	172	259	140	61	1 086
3.4.3. A vidéki térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködésének, kapcsolatépítésének támogatása	0	0	0	0	0	0	0
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	3	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

A beérkezett támogatási igénynek 33,60%-a bizonyult sikertelennek. Itt az IH döntéssel elutasított támogatási igények dominálnak (a sikertelen pályázatok forrásigényének 53,43%-a, a teljes beérkezett forrásigény 17,95%-a). A legjelentősebb arányt az alintézkedések között a sikertelennek minősült pályázatok támogatási igényeit tekintve is a 3.4.2. „Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoportok helyi fejlesztési programjának megvalósítása" alintézkedés képviseli 59,70%-kal (a beérkezett igény 28,74%-a).

231. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedés beérkezett pályázatainak sikertelensége (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított	IH döntés előtt visszalépett	IH döntéssel elutasított	Szerződéskötés után visszalépett	Szerződéskötés után visszavont	Összes sikertelen
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.4. LEADER+	9,97	0,80	0,41	1,79	0,22	0,14	3,35
3.4.11. Képző szervezet kiválaasztása / Leader+ beszerzések	0,98	0,00	0,00	0,87	0,00	0,00	0,87
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválsztása	1,47	0,02	0,00	0,46	0,00	0,01	0,48
3.4.2. Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoport helyi fejlesztési programjának megvalósítása	6,96	0,78	0,41	0,47	0,22	0,13	2,00
3.4.3. A vidéki térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködésének, kapcsolatépítésének támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

3.4.5.3.1. Pályázatok minősége (2008-2009)

232. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedés 2008-ban feldolgozott pályázatainak sikertelensége (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	db	db	db	db	db	db	db
3.4. LEADER+	0	0	1	3	89	7	100
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	0	0	0	0	0	0	0
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválsztása	0	0	0	0	0	0	0
3.4.2. Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoport helyi fejlesztési programjának megvalósítása	0	0	1	3	89	7	100
3.4.3. A vidéki térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködésének, kapcsolatépítésének támogatása	0	0	0	0	0	0	0
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0	0	0	0	0	0	0

Forrás: EMIR 2008. december 31. pályázat (db)

Az intézkedés keretén belül a 2008-as év folyamán csak a 3.4.2. alintézkedésnél történt elutasítás, vagy visszalépés. Ez annak is köszönhető, hogy a többi alintézkedés 2008-ra már lezárult, vagy csupán korlátozott számú kifizetés történt ebben az évben. 2008-ban 97 esetben lépett vissza pályázó (0,16 Mrd Ft), 3 esetben az IH döntött a pályázat elutasítása mellett (0,01 Mrd Ft).

233. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedés 2008-ban feldolgozott pályázatainak sikertelensége (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	Jogosulatlan + nem megfelelő hiánypótlás miatt elutasított 2008	IH döntés előtt visszalépett 2008	IH döntéssel elutasított 2008	Szerződéskötés után visszalépett 2008	Szerződéskötés után visszavont 2008	Összes sikertelen 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
3.4. LEADER+	0,00	0,00	0,00	0,01	0,14	0,02	0,17
3.4.11. Képző szervezet kiválaasztása / Leader+ beszerzések	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválsztása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.2. Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoport helyi fejlesztési programjának megvalósítása	0,00	0,00	0,00	0,01	0,14	0,02	0,17
3.4.3. A vidéki térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködésének, kapcsolatépítésének támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

3.4.5.4. A kedvezményezettek típusai

A 3.4 intézkedés esetében a támogatottak megoszlását **tevékenységi kör szerint nehéz elemezni,** hiszen a kiírás nem minden esetben tette kötelezővé a tevékenységi kör megjelölését. Az adatok csak a 3.4.2 alintézkedés esetében értékelhetők, ahol a szerződött pályázatok közül az értékelhető pályázatok többsége az „általános közigazgatás” kategóriájába sorolható.

234. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedésre 2004-2009 között szerződött pályázatok kedvezményezettjei a tevékenységi kör (TEÁOR) szerinti megoszlásban

TEÁOR szerinti megnevezés	Szerződött pályázatok száma	%	Szerződött pályázatok értéke (Mrd Ft)	%
Területen kívüli szervezet	36	1%	0,06	1%
Általános közigazgatás	724	27%	1,63	24%
Egyéb szálláshely	76	3%	0,07	1%
Oktatás	89	3%	0,11	2%
Nem besorolható egyéb	236	9%	0,30	4%
Nincs kiválasztva	1347	49%	3,13	45%
Egyéb	216	8%	1,62	23%
Összesen	**2724**	**100%**	**6,92**	**100%**

Forrás: EMIR 2009. június 9. pályázat (db) és támogatási összeg

A LEADER+ intézkedés forrásainak több mint 72,76%-ában önkormányzatok (47,76%) és civil szervezetek (25,00%) részesültek. Ebből kifolyólag az intézkedésen belül legjelentősebb számban előforduló tevékenységi körök, amelyekre ezen szervezetek pályázhattak, az e két szervezetre jellemző „általános közigazgatás" vagy a „máshova nem sorolható szabadidős, szórakoztató vagy közösségi, társadalmi tevékenység". A vállalkozásokra a turizmussal és a kisléptékű helyi élelmiszerspecialitásokkal összefüggő tevékenységi körök előfordulása jellemző.

Számottevő még a jövedelemtermelő beruházások kedvezményezettjei közül a belföldi természetes személyek (12,26%) és a mikro- és kisvállalkozások részesedése is (11,38%; 3,16%) amelyek a 3.4.2. alintézkedés keretén belül részesültek támogatásban.

A közszféra és a civil szervezetek jelentős szerepvállalásához vezethetett az is, hogy a nyertes akciócsoportok tagságán, és a döntéshozó testületen belül is e kettő aránya igen magas a gazdasági szervezetek rovására. A 2006-ban rögzített adatok alapján készült tanulmány az alábbi arányokat mutatta ki.

23. ábra

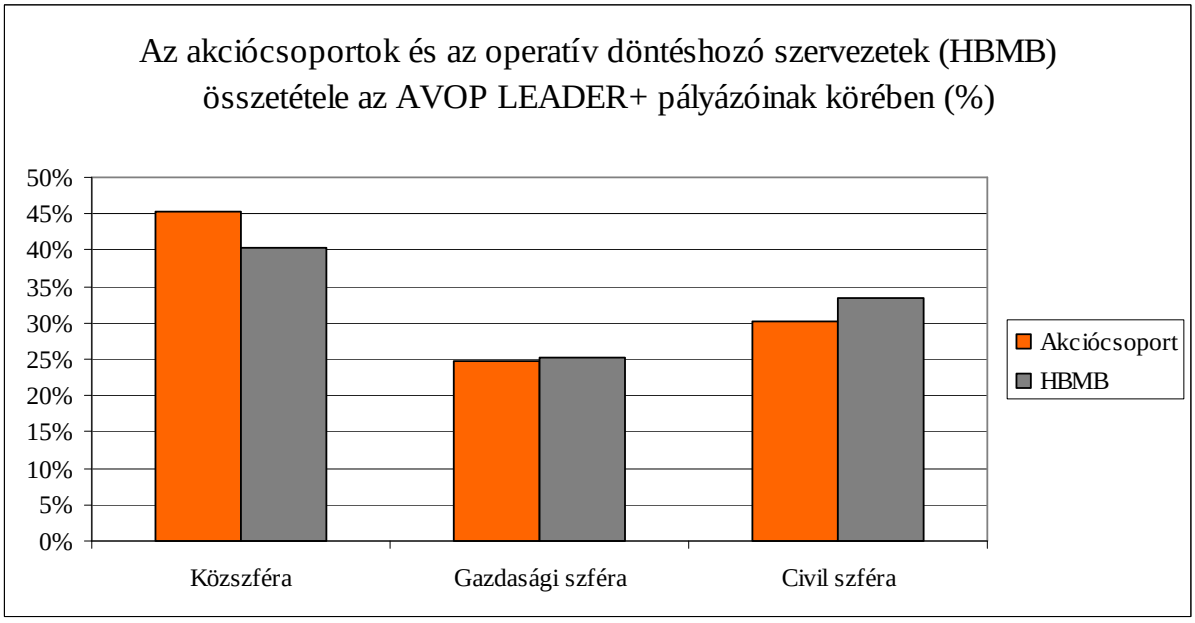

Forrás: „A LEADER kísérlettől a LEADER+-ig: azonosságok és különbségek a hazai LEADER jellegű programokban" (2006, Szerző: Kovács Katalin)

A projektek benyújtására rendelkezésre álló rövid idő sem a vállalkozásoknak kedvezett. Az önkormányzatok alapvetően több információval rendelkeztek az intézkedésen belüli lehetőségekről, így hamarabb tudtak reagálni a megjelenő pályázati felhívásokra.

235. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedésre szerződött pályázatok kedvezményezettjei a társaság típusa szerinti megoszlásban (2004-2009)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.4 intézkedés: LEADER +			3.4.1.1. Képző szervezet kiválasztása			3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválsztása		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	6,92	2724	100	0,11	47	100	0,97	70
Belföldi természetes személy	12,26	1,23	334	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Mikrovállalkozás	11,38	0,73	310	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Kisvállalkozás	3,16	0,25	86	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Középvállalkozás	0,40	0,02	11	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Nagyvállalkozás	0,04	0,00	1	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on belül	47,76	3,44	1301	100,00	0,11	47	87,14	0,85	61
Non-profit szervezet AH-on kívül	25,00	1,25	681	0,00	0,00	0	12,86	0,12	9

Intézkedés/alintézkedés megnevezése - kedvezményezettek típusa	3.4.2. Korlátozott számban kiválasztott helyi akciócsop. helyi fejlesztési programjának megvalósítása			3.4.3. A vidéki térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködésének, kapcsolatépítésének támogatása			3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten		
	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db	%	Mrd Ft	db
Összesen	100	5,06	2606	100	0,00	0	100	0,78	1
Belföldi természetes személy	12,78	0,45	333	0,00	0,00	0	100,00	0,78	1
Mikrovállalkozás	11,90	0,73	310	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Kisvállalkozás	3,30	0,25	86	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Középvállalkozás	0,42	0,02	11	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Nagyvállalkozás	0,04	0,00	1	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on belül	45,78	2,48	1193	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Non-profit szervezet AH-on kívül	25,79	1,13	672	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db) és támogatási összeg

3.4.5.5. Pénzügyi megvalósulás, szerződött támogatási összeg forrásösszetétele

Az alábbi tábla a 3.4 intézkedés forrásmegosztását mutatja. A támogatás intenzitás alintézkedésenként és fejlesztési célonként eltérő.

236. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (2004-2009) (Mrd Ft, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás		Saját forrás		Támogatás	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.4. LEADER+	9,53	100	2,61	100	6,92	100
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	0,11	1,18	0,00	0,00	0,11	1,62
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása	1,00	10,48	0,03	1,26	0,97	13,94
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák	7,64	80,16	2,58	98,66	5,06	73,11
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0,78	8,19	0,00	0,00	0,78	11,33

Forrás: EMIR 2010. április 18.

3.4.5.5.1. Pénzügyi megvalósulás (2008-2009)

Az alábbi tábla a 3.4 intézkedés forrásmegosztását mutatja, 2008 tekintetében.

237. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés 2008-ban szerződött pályázatok pénzügyi megvalósulása (Mrd Ft,%)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Összes kiadás 2008		Saját forrás 2008		Támogatás 2008	
	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%
3.4. LEADER+	0,53	100	0,23	100	0,29	100
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák	0,53	100,00	0,23	100,00	0,29	100,00
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31.

3.4.5.6. Kedvezőtlen Adottságú Területen megvalósuló projektek

A 3.4. intézkedés keretén belül 2008-ban 6 db projekt valósult meg kedvezőtlen adottságú területnek minősített helyszínen, 0,01 Mrd Ft értékben. Ez a 2008-ban lekötött szerződésállomány 3,45%-a.

238. táblázat – Az AVOP 3.4. intézkedés 2008-ban a kedvezőtlen adottságú terülten megvalósuló projektjei

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Támogatási igény		
	db	Euró	Mrd Ft
3.4. LEADER+	6	47 102	0,01
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása / Leader+ beszerzések	0	0	0,00
3.4.12. Helyi akciócsoportok kiválasztása	0	0	0,00
3.4.2. Kísérleti, integrált vidékfejlesztési stratégiák	6	47 102	0,01
3.4.3. Térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködés támogatása	0	0	0,00
3.4.4. Kommunikációs hálózatépítés európai, nemzeti és regionális szinten	0	0	0,00

Forrás: EMIR 2008. december 31.

3.4.5.7. Indikátorok

A 3.4. intézkedés célkitűzéseinek megvalósulását az alábbiakban szereplő számszerűsített indikátorok mutatják.

239. táblázat – Az AVOP 3.4 intézkedés indikátorainak alakulása (2004-2006)

Indikátor típus	Indikátor megnevezése	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény
Output	A helyi vidékfejlesztési tervük végrehajtásában támogatott helyi akciócsoportok száma (db)	40-50	70,00
Eredmény	A támogatott szervezetek száma (db), amelyből	1220,00	1811
	mikrovállalkozás	580,00	259
	KKV	60,00	75
	Önkormányzat	280,00	675
	társadalmi szervezet és alapítvány	170,00	505
	Egyéb	30,00	312
	női munkavállaló (fő)	340,00	n.a.
	Dél-Alföld	268,00	253
	Észak-Alföld	232,00	352
	Észak-Magyarország	207,00	362
	Közép-Magyarország	49,00	93
	Közép-Dunántúl	146,00	192
	Dél-Dunántúl	220,00	249
	Nyugat-Dunántúl	98,00	309
Hatás	A létrehozott és megőrzött munkahelyek száma (db), amelyből	140	69,5 létrehozott 1613 megtartott
	nők által betöltött munkahelyek	28	31 létrehozott 973,5 megtartott
	Dél-Alföld	31,00	32,5 létrehozott 1129 megtartott
	Észak-Alföld	27,00	0 létrehozott 0 megtartott
	Észak-Magyarország	24,00	0 létrehozott 0 megtartott
	Közép-Magyarország	6,00	0 létrehozott 0 megtartott
	Közép-Dunántúl	17,00	12 létrehozott 363 megtartott

	Dél-Dunántúl	25,00	21 létrehozott 118 megtartott
	Nyugat-Dunántúl	11,00	9 létrehozott 308 megtartott

Forrás: EMIR 2009. június 09.

A tervezett és megvalósult **output indikátor** értékek közötti eltérés oka az intézkedés iránt tanúsított nagy érdeklődés következtében beérkezett nagyszámú pályázat. Ennek hatására nemzeti többlet- kötelezettségvállalási forrás biztosításával a tervezettnél nagyobb számú akciócsoport támogatására kerülhetett sor. A kiválasztott 70 db akciócsoportból 2009. augusztus 31-re 69 db sikeresen lezárta a tevékenységét.

A támogatott szervezetek számát mutató **eredmény indikátor** megvalósult értéke az összes szervezetre vonatkozóan jóval meghaladja a tervezettet. Az eredmények egy szervezetet csak egyszer vesznek figyelembe, függetlenül attól, hogy a támogatott szervezet hány alkalommal nyert el támogatást. A kedvezményezettek típusát tekintve az önkormányzatok és egyéb társadalmi szervezetek száma több mint duplája a tervezettnek, ugyanakkor a vállalkozások száma nem éri el azt. Az intézkedésből túlnyomó többségben nem jövedelemtermelő, közösségi fejlesztések kaptak támogatást. Ugyanakkor az „egyéb" kategória meghaladja a tervezett összeg tízszeresét. Ebbe tartoznak a természetes személyek is, amelyek többségében a mikro-vállalkozásokhoz hasonló jövedelemtermelő beruházásokra kaptak támogatást. Ezt figyelembe véve a vállalkozói típusú és a nem jövedelemtermelő fejlesztések közötti arány megközelíti a tervezettet. A támogatott szervezetek számának tervezettet meghaladó mennyisége az intézkedésre átcsoportosított addicionális forrásoknak is köszönhető.

A támogatott szervezetek száma a Dél-Alföldi régiót kivéve mindenhol meghaladja a tervezett értéket. A legnagyobb pozitív irányú eltérés a Nyugat-Dunántúli régióban mutatkozik (211 db támogatott szervezet). A pályázói aktivitás és sikeresség jóval meghaladta a várt értéket az Észak-Magyarországi és az Észak-Alföldi régióban is.

A létrehozott és megtartott munkahelyek számát jelölő **hatás indikátor** tekintetében a monitoring adatbázis feltöltöttsége igen alacsony. A 2.696 db pályázatból mindössze 298 db pályázat (11%) tartalmaz információt a létrehozott munkahelyek száma vonatkozásában, 365 db pályázatnál (14%) találunk adatot a megtartott munkahelyek számára. Az adatok megfelelőségét megkérdőjelezi, hogy a legtöbb esetben a pályázók nem a fejlesztés közvetlen hatásaként létrehozott és megtartott munkahelyeket jelölték meg, hanem új munkahelyek esetén a vállalkozás keretén belüli létszámnövekedést, megtartott munkahelyeknél pedig a teljes létszámot adták meg. Erre utal sok projekt esetén a létrehozott és megtartott munkahelyek magas száma. Az alacsony arányú kitöltöttség nem ad valós képet a LEADER+ intézkedés foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról. A rendelkezésre álló adatok összesítését tartalmazza a fenti táblázat.

A létrehozott munkahelyek száma a megtartott munkahelyek nélkül a Dél-Alföldi, Közép-Dunántúli, Nyugat-Dunántúli és a Dél-Dunántúli régióban is megközelíti a létrehozott és megtartott munkahelyek tervezett számát.

A régiókban létrehozott és megtartott munkahelyek számának összege azért magasabb a teljes létrehozott és megtartott munkahelyszámnál, mert egyes projektgazdák több régióban is megvalósítottak fejlesztéseket, így az ő foglalkoztatási eredményük több régióban is szerepel.

A LEADER+ intézkedés keretén belül rendkívül sokféle kezdeményezés kapott támogatást. A megvalósításban résztvevők véleménye alapján elmondható, hogy a támogatott ún. nem beruházás jellegű fejlesztések, pl. közösségi rendezvények (falunapok) és a különböző tanulmányok, képzések száma igen magas volt, hasznosságuk azonban sok esetben megkérdőjelezhető.

Egy készülő tanulmány a LEADER+ intézkedés 2008. januári szerződésállományát alapul véve az alábbi arányokat mutatta ki a tervezett és megvalósult fejlesztések témakörök szerinti megoszlását tekintve: a tervezett fejlesztések közül a támogatási igényt alapul véve kiemelkedő volt a turizmus (30%) és az egyéb gazdaságfejlesztés (25%) aránya. 10-15% között mozgott a szolgáltatások fejlesztése, a nem beruházás jellegű fejlesztések és a falumegújítás jellegű fejlesztések aránya. 5%

alatt terveztek kiegészítő infrastruktúra fejlesztéseket és a természeti értékek megújítását. Ezzel szemben a felhasznált forrásokat vizsgálva a szolgáltatásfejlesztés, és a nem beruházás jellegű fejlesztések kötötték le a legjelentősebb forrásokat (25% és 20% felett). A tervezett turizmus és egyéb gazdaságfejlesztésnek csupán a fele valósult meg, amely a turisztikai fejlesztések esetén a források 16%-át, a beruházás jellegű projekteknek pedig mindössze 12-13%-át jelentette.

A gazdaságfejlesztés alacsony aránya megmutatkozik a kedvezményezettek között a vállalkozások alacsony arányában is.

A támogatott projektek darabszámában még inkább kiemelkedik a nem beruházás jellegű pályázatok aránya, ez csaknem eléri a 30%-ot. A turisztikai fejlesztések, a falumegújítás és a szolgáltatások fejlesztése egyaránt 15% körül mozog. A kiegészítő infrastruktúra fejlesztések és a természeti érték megújítását célzó projektek száma 5% alatt marad.

24. ábra

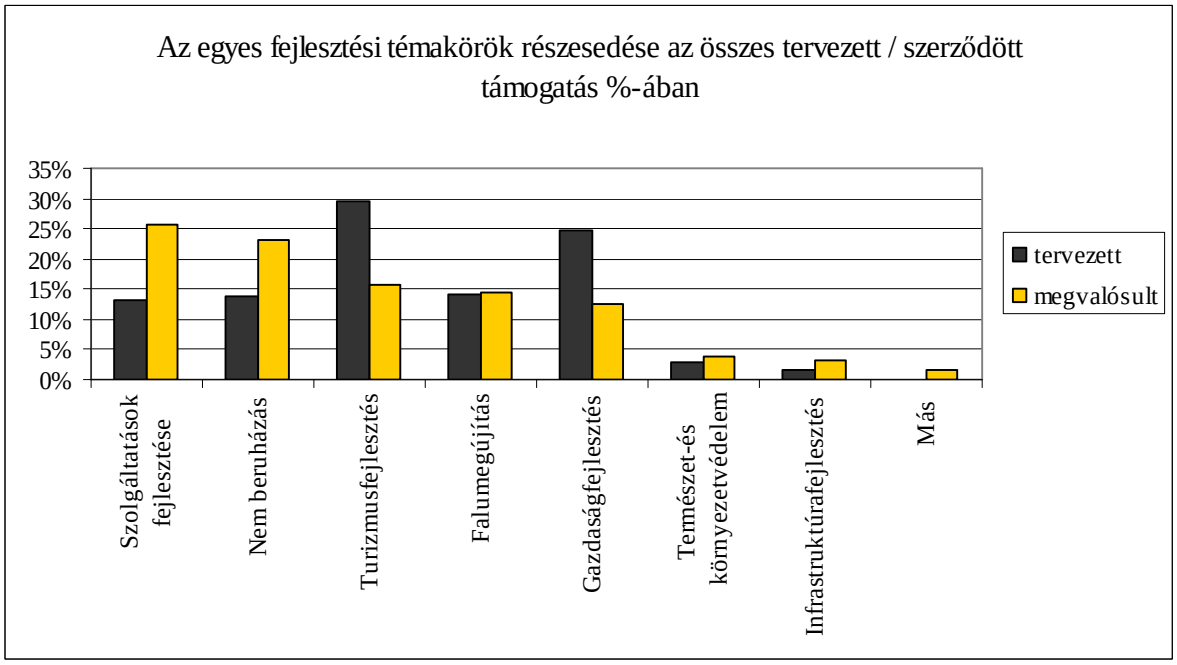

Forrás: TEIR, 2008

25. ábra

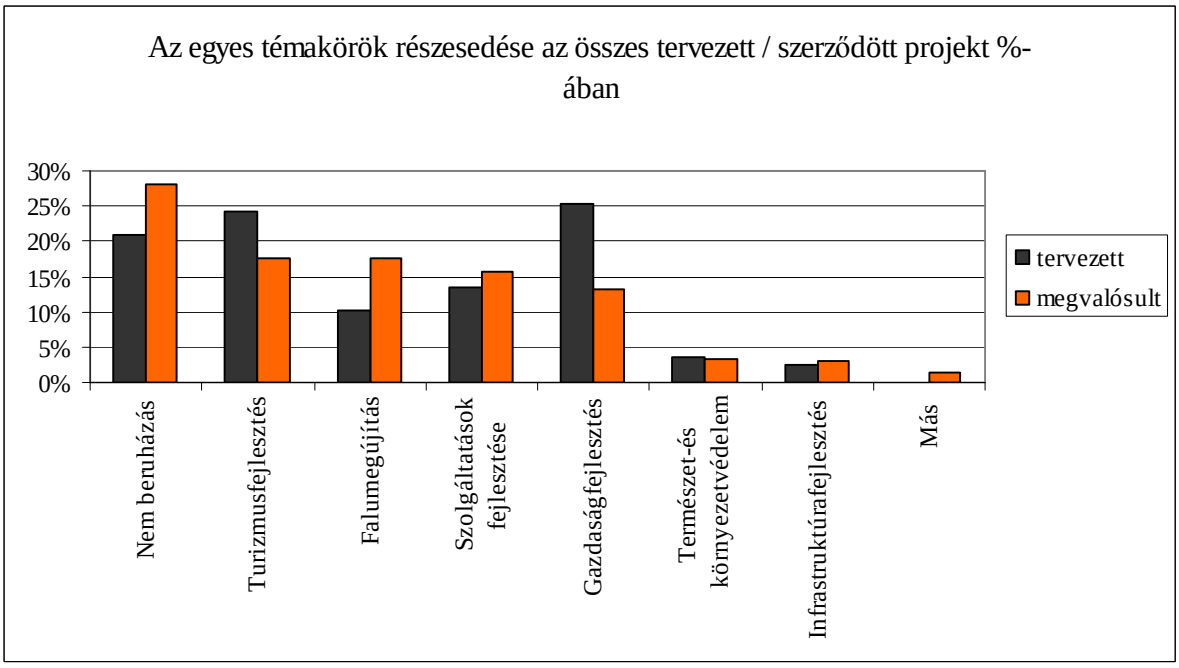

Forrás: TEIR, 2008

3.5. *AVOP 4. prioritás: Technikai Segítségnyújtás*

3.5.1. Áttekintés - AVOP 4. prioritás

A 4. prioritás és ezen belül a 4.1 intézkedés az AVOP hatékony lebonyolítását segítette elő, az általános tájékoztatás és felkészítés, a tervezés, pályázatkészítés és a fejlesztések konkrét végrehajtása során. Az intézkedés alapvető fontosságú célkitűzése az volt, hogy a programmal (AVOP) kapcsolatos szükséges információk időben, közérthető módon jussanak el az érintettekhez, kedvezményezettekhez, illetve értékelhető, ellenőrizhető visszajelzés is érkezzen a program végrehajtásáról. Az intézkedés az AVOP mindhárom prioritásához kapcsolódó valamennyi intézkedés megvalósítása során a végrehajtás intézményrendszere oldaláról felmerülő technikai, tartalmi jellegű kérdések, problémák megoldását támogatta, segítette.

Az intézkedés kedvezményezettei a végrehajtó közigazgatási szervek voltak: az FVM és az MVH.

Az intézkedés keretében megkötött szerződések a hatályos közbeszerzési eljárások - a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény - alapján kerültek megkötésre, amelynek során törvényi célkitűzés volt a verseny tisztasága, az átláthatóság és ellenőrizhetőség.

A nyilvánosság megteremtése a közbeszerzési törvény által előírt pályáztatás keretében hirdetményi rendszerrel, nyilvános tájékoztatási kötelezettségekkel (pl. ajánlatok bontása, eredményhirdetés, szerződéskötésről szóló tájékoztatók, stb.) és nyilvános dokumentumokkal (pl. szerződés, tanulmányok) valósult meg, amely dokumentumok az FVM honlapján megtekinthetők.

3.5.2. Pénzügyi terv és eredményesség

A 4. prioritáson belül egyetlen intézkedés található, a **„4.1. Technikai segítségnyújtás (AVOP)”,** ezért a 4. prioritás és a 4.1. intézkedés előrehaladásának elemzése összevontan történik.

A Technikai segítségnyújtás intézkedés forrásának felhasználása két alintézkedés keretében valósult meg:

- 4.1.1. Monitoring, a program megvalósulásának nyomon követése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósításához
- 4.1.2. Információnyújtás, a közvélemény tájékoztatása, a Program megfelelő végrehajtásához szükséges irányítási, monitoring és értékelési informatikai rendszer beszerzése és beüzemeltetése.

240. táblázat – Az AVOP 4. prioritás pénzügyi terve (Euró)

Prioritás/intézkedés megnevezése		Közkiadások összesen	Közösségi hozzájárulás	Nemzeti hozzájárulás	Egyéb hozzájárulás
		Euró	Euró	Euró	Euró
4.1 Technikai segítségnyújtás	**2004-2006**	10 535 717	7 901 787	2 633 930	0

Forrás: AVOP PKD

A Technikai Segítségnyújtás intézkedés két alintézkedésére mindösszesen 147 pályázat került benyújtásra. A pályázók/kedvezményezettek által igényelt támogatás összege 2,75 Mrd Ft volt. Az 147 beérkezett pályázatból az IH mindösszesen 144 pályázatot támogatott, amelyek támogatás igénye 2,69 Mrd Ft volt.

241. táblázat – Az AVOP 4. prioritás eredményei (2004-2009) (db, %)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett	IH támogatott		Szerződött		Kifizetett	
	db	db	%	db	%	db	%
4.1. Technikai segítségnyújtás	147	144	97,96	144	97,96	141	95,92
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomonkövetése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósulásához (előkészítés kiválasztás, ellenőrzés)	53	52	98,11	52	98,11	52	98,11
4.1.2. Információ nyújtás, a közvélemény tájékoztatása	94	92	97,87	92	97,87	89	94,68

Forrás: EMIR 2010. április 18. pályázat (db)

Az IH által megítélt támogatások a Közbeszerzési Törvény előírásaival összhangban, nyílt és átlátható módon, az FVM belső szabályozásával összhangban került szerződéssel lekötésre, felhasználásra.

A program teljes időszakában összesen 141 esetben történt kifizetés, 2,77 Mrd Ft értékben, amelyből – 8 pályázat esetében - 0,15 Mrd Ft kifizetése a 2008. évben történt.

Az alábbi táblázatban a 4.1 intézkedésen belül tapasztalható az, hogy az IH támogatás összege a szerződött támogatási összegnél alacsonyabb, illetve a szerződött összeg a kifizetett összegnél. Ez azért fordult elő, mert 2 projekt esetében a projekt adatlap módosítására sor került tekintettel arra, hogy a szerződő fél a megítélt támogatás egy részét már nem kívánta felhasználni, így annak érdekében, hogy az ismételten lekötésre kerülhessen az IH döntés összegének csökkentésére került sor a szerződés módosítására azonban nem került sor. Ugyanakkor egy projekt esetében az EMIR adatbázisban többlet kifizetésként jelenik meg az az egyösszegű előleg kifizetés, mely nem elszámolásra, hanem visszafizetésre került, ez okozza az EMIR lekérdezésben a kifizetett összeg és a szerződött összeg közötti különbséget, de összességében a kifizetett összeg nem haladta meg a szerződött összeget.

242. táblázat – Az AVOP 4. prioritás eredményei (2004-2009) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Közkiadások összesen	Beérkezett igény	IH támogatott	Szerződött	Kifizetett
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
4.1. Technikai segítségnyújtás	2,69	2,75	2,68	2,74	2,77
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomonkövetése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósulásához (előkészítés kiválasztás, ellenőrzés)		1,73	1,66	1,72	1,86
4.1.2. Információ nyújtás, a közvélemény tájékoztatása		1,02	1,02	1,02	0,90

Közkiadás: PKD keret 255 Ft/Euró árfolyamon
Forrás: EMIR 2010. április 18. támogatási összeg

3.5.2.1. Pénzügyi terv és eredményesség (2008-2009)

A 4. prioritásnál a 2008-2009. közötti időszakban többségében a projektek megvalósítása és zárása zajlott. A 2008. évben egy esetben történt szerződéskötés 0,7 M Ft értékben. Az összes többi esetben az IH a zökkenőmentes kifizetések koordinálását és a projektek sikeres megvalósítását segítette, illetve ellenőrizte.

243. táblázat – Az AVOP 4. prioritás eredményei (2008) (db)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	db	db	db	db
4.1. Technikai segítségnyújtás	1	1	1	8
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomonkövetése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósulásához (előkészítés kiválasztás, ellenőrzés)	0	0	0	1
4.1.2. Információ nyújtás, a közvélemény tájékoztatása	1	1	1	7

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 2008. évben 8 darab kifizetés történt összesen 150 M Ft összegben, 2009-ben 2 pályázat esetében történt kifizetés 20 M Ft értékben a Technikai Segítségnyújtás keretén belül.

244. táblázat – Az AVOP 4. prioritás eredményei (2008) (Mrd Ft)

Intézkedés/alintézkedés megnevezése	Beérkezett igény 2008	IH támogatott 2008	Szerződött 2008	Kifizetett 2008
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
4.1. Technikai segítségnyújtás	0,00	0,00	0,0007	0,16
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomonkövetése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósulásához (előkészítés kiválasztás, ellenőrzés)	0,00	0,00	0,0000	0,01
4.1.2. Információ nyújtás, a közvélemény tájékoztatása	0,00	0,00	0,0007	0,15

Forrás: EMIR 2008. december 31. támogatási összeg

A 4.1.1. és a 4.1.2 alintézkedés keretében az alábbi tevékenységek valósultak meg:

Értékelések, éves jelentések, humánerőforrás-fejlesztés

- Értékelés (mid-term update értékelés)
- Kapacitás monitoring (termékpálya vizsgálat)
- Kiegészítő kapacitások (létszámbővítés FVM, MVH)
- Monitoring Bizottság működtetéséhez kapcsolódó tevékenységek (MB teljes körű lebonyolítása, projektlátogatás)
- NHST, Halászati Operatív Program SKV (Stratégiai Környezeti Vizsgálat) értékelése
- AVOP éves végrehajtási beszámolók
- A 2007-2013 közötti Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program ex ante értékelése
- A 2007-2013 közötti Halászati Operatív Program (HOP) ex ante értékelése

Ellenőrzések

- Rendszerellenőrzések
- AVOP projektek helyszíni ellenőrzése
- Az AVOP pályáztatási rendszer rendszerellenőrzése során tett megállapítások alapján készített intézkedési terv végrehajtásának utóellenőrzése az Irányító Hatóságnál és a Közreműködő Szervezetnél

Szakértői, ügyvédi megbízások

- Megbízás 2007-2013 NAVP ex ante értékelés közbeszerzési eljárás lefolytatása tárgyában
- Megbízás HOP ex ante értékelés közbeszerzési eljárás lefolytatása tárgyában

- Megbízás(ok) a tájékoztatási tevékenységekhez kapcsolódó közbeszerzési eljárások lefolytatására
- AVOP 2005. évi jelentés és mid-term értékelési jelentés fordíttatása
- Az EMIR adatbázis indikátorainak felülvizsgálata és programozása

Eszközbeszerzés

- Számítástechnikai eszközök beszerzése, ellenőrzési munkát támogató nyilvántartási szoftver és hardver beszerzése
- AVOP arculatos reklámeszközök beszerzése

Tanulmányok

- Az AVOP egyes prioritásai/intézkedései végrehajtásának vizsgálatán alapuló, a 2007-2013-as programozási időszakra, EMVA-ra vonatkozó adatokat, következtetéseket és javaslatokat tartalmazó tanulmányok készíttetése
- az AVOP intézkedései pontozási rendszerének vizsgálatán alapuló, egyúttal a 2007-2013. programozási időszakra az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében készülő intézkedésekre vonatkozó pontozási metodika meghatározását segítő tanulmány elkészítése.

Kiadványok, folyóiratok

- Az AVOP LEADER+ intézkedésének keretében kiválasztásra került, eredményesen teljesített nyertes akciócsoportok bemutatása külön - egyedi - kiadványokban
- Folyóiratok mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási projektek és programok, elsősorban AVOP - LEADER+ bemutatását célzó számainak megvásárlása
- Kiadványok készítése, könyv megrendelés (négynyelvű audit terminológiai segédkönyv, Kulcs a sikeres EU pályázatokhoz 2)
- Kiadványok (magazinok) régiós bontásban az AVOP keretében pályázott kedvezményezettek megvalósult beruházásainak bemutatásával, és rövid tájékoztatással a 2007-2013. időszak programjáról

Képzések

- Szakmai tréningek (program koordinációs szervezetfejlesztési tréning, Európaiság és Protokoll-képzés, LEADER képzés, „Milyen a jó pályázat?”, „Kommunikáció”, „Ellenőrzés a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap rendszerében” és „Közbeszerzés” című képzéseken való részvétel)
- Egynapos képzés a kistérségi vidékfejlesztési menedzserek és a falugazdász-hálózat számára az AVOP pályázati jogcímeivel kapcsolatosan, valamint elért eredményeiről (2006. április 4.)
- Képzés a fiatal gazdálkodók induló támogatása intézkedés keretében támogatást nyert fiatal gazdák részére a mezőgazdasági vállalkozások menedzselése és sikeres gazdaságok bemutatása, tapasztalatszerzés céljából (2 alkalommal 3 napos időtartamban, 2006. november 27-29. és 2006. december 4-6.)
- Külföldi (Spanyolország) szakmai továbbképzés Strukturális Alapokkal foglalkozó belső ellen-őrök részére (2006. február 13-15.)
- Közbeszerzési törvényváltozások és praktikum 2006-ban című képzésen/konferencián való rész-vétel (2006. október 19.)

Tájékoztatási tevékenységek

- Médiabeszerzés az AVOP tájékoztatási és PR feladatainak ellátása, eddigi eredményeinek bemutatása céljából (televízió, rádió, országos napi és szaklapok)
- Az AVOP IH közleményeinek megjelentetése két országos napilapban (egyes intézkedések/al-intézkedések 2005. augusztus 1-je óta hatályos felfüggesztésének feloldásáról, valamint az AVOP még pályázható intézkedéseiről/alintézkedéseiről)
- MVH (AVOP Közreműködő szervezet) AVOP tájékoztatási tevékenységének finanszírozása
- Call center kialakítása és működtetése a fiatal gazdálkodók részére

- Nemzetközi workshop megszervezése és teljes körű lebonyolítása a fiatal gazdálkodók részére (2006. február 24. és 25.)
- Két alkalommal 2 napos workshop szervezése és bonyolítása az AVOP végrehajtásának tapasztalatai, következtetések, előremutató javaslatok készítése tárgyában (2006. március 23-24. és 2006. április 13-14.)
- Vidékfejlesztés jövőjéről szóló konferencián való részvétel Hollandiában (2006. május 18-19.)
- Az AVOP eredményeinek népszerűsítése a XI. Országos Főépítészeti Konferencián, amelynek vezérgondolata „A FALU" (2006. szeptember 6-8.)
- AVOP LEADER+ „helyi akciócsoportok kiválasztása" tevékenységének eredményhirdetése - konferencia megrendezése (2006. március 13.)
- Az AVOP pályázatok esélyegyenlőségi tapasztalatai (előadás - előkészítés - adatbázis készítés), előadás tartása az AVOP pályázatok esélyegyenlőségi tapasztalatairól
- LEADER+ intézkedésben nyertes térségek bemutatása a „Vidék Napja"c. televíziós műsor keretében (2006. március 25.)
- Az AVOP által elért eredmények, tapasztalatok és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) 2007. évi lehetőségeinek bemutatása A Falu c. szakfolyóiratban
- Nyertes LEADER+ akciócsoportokat bemutató könyv valamint kapcsolódó szerzői és szomszédos jogok teljes körű megvásárlása
- Az AVOP LEADER+ intézkedésének 2007 évig elért eredményeinek bemutatása a Duna Televízióban.
- Részvétel „Állami támogatásokkal kapcsolatos eljárások és végrehajtás" c. szemináriumon
- Kerekasztal beszélgetés készíttetése az AVOP keretében pályázatot benyújtott és támogatást elnyert személyekkel, szervezetek képviselőivel, akik ismertették az AVOP és a LEADER+ Program tapasztalatait,
- Az AVOP eredményeinek ismertetése a „Pénzt, de honnan és hogyan? - Gazdálkodjunk okosabban! Kkv-nak, önkormányzatoknak és kistérségi társulásoknak!" című regionális konferenciasorozaton.
- I. Magyar LEADER Expo-n 31 magyar (427 település) és 4 külföldi akciócsoport részvétele mellett az FVM AVOP LEADER+ Programmal kapcsolatos tájékoztatási és tanácsadási tevékenysége
- AVOP eredmények kommunikálása megyei és országos napilapokban, televízióban, rádióban.

Informatikai (EMIR) rendszer fejlesztése

- EMIR alkalmazással kapcsolatos képzés biztosítása, illetve az EMIR használatával és továbbfejlesztésével kapcsolatos igények professzionális kielégítése

Tanulmányok

- Az ÚMVP Stratégiai Környezeti Vizsgálata
- Az AVOP végrehajtásának vizsgálatán, tapasztalatain alapuló, ÚMVP-re vonatkozó adatokat, következtetéseket és javaslatokat tartalmazó tanulmányok készíttetése, amelyek beépültek az ÚMVP-be.

3.5.3. A pályázatok minősége

A Technikai Segítségnyújtás intézkedésre beérkezett pályázatok közül minden pályázat megfelelt a minimum kritériumoknak.

3.5.4. A kedvezményezettek típusai

Tekintettel arra, hogy az intézkedésnek két kedvezményezettje volt: a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint az Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, így elmondható, hogy a TS esetében mindkét kedvezményezett államháztartáson belüli non profit szervezet, míg **tevékenységi kör szerint** - kivétel nélkül - az általános közigazgatás csoportjához tartoznak.

3.5.5. Indikátorok

245. táblázat – Az AVOP 4. prioritás indikátorainak alakulása (2004-2009)

Indikátor típusa	Indikátor	Tervezett eredmény	Megvalósult eredmény 2009-ig
Output	Elkészített és kiosztott általános tájékoztatást nyújtó kiadványok száma (brosúrák, szórólapok) (db)	10 000	692 200
	Képzésben részesültek száma, (fő)	2 000	2070
	A közvélemény tájékoztatása, reklám megjelenések száma (db); televízióban (hirdetés, rövidfilmek, riportok) sajtóban (például: sajtóközlemények, cikkek) egyéb (vásárok, szakkiállítások, fórumok, előadások)	150	118
	Megrendezett konferenciák, szemináriumok, „workshop”-ok száma (db/év)	15-20	7
	Kitöltött kérdőívek száma (kérdőívek a hatékony kampány érdekében), (db)	1 000	110
	Szakértői megbízások száma (db)	4	34
	A Monitoring Bizottság üléseinek száma (db)	6	9
	Tanulmányutak száma (db)	10	4
	Tanulmányok száma (db)	2	17
Eredmény	A képzéseket, konferenciákat eredményesen befejezők száma (fő, %)	2000	2070
	A közvélemény reklám kampány után történő kérdőíves felmérésének eredménye (%)	%-os eltérés a kampány előtt kitöltött ívektől	n.a.
Hatás	A Strukturális Alapokról átfogó ismeretekkel rendelkezők számának bővülése (%)	5000	n.a.
	Az AVOP ismertségének növekedése (%)	20	n.a.
	Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program keretében sikeres pályázatot benyújtók számának változása (%)	15	n.a.

Forrás: EMIR 2009. június 9.

A megvalósított projektek indikátorai alapján látható, hogy a kitűzött célok esetében a tájékoztató kiadványok tekintetében jelentősen meghaladtuk a kitűzött célt.

Jelentős előrehaladás volt tapasztalható a képzésben részesültek, tanulmányok készítésében és a közvélemény tájékoztatását célzó kampányok szervezése tekintetében.

A szakértői megbízások számának tervezésénél nem vettük számításba, hogy az AVOP egyes prioritásai/intézkedései végrehajtásának részletes, átfogó vizsgálatán alapuló szakértői megbízások (tanulmányok készítése) milyen nagy segítséget nyújthatnak a 2007-2013 közötti programozási

időszakra készítendő Új Magyarország Vidékfejlesztési Program kidolgozásához, ezért nagy a különbség a tervezett és megvalósult eredmények között.

4. Pénzügyi megvalósítás

Ebben a fejezetben kerül ismertetésre az AVOP lebonyolításának pénzügyi előrehaladása - a 2010. április 18-ai állapotnak megfelelően -, amely során először a kedvezményezettek részére történő kifizetések, majd az Európai Bizottság felé igazolt közkiadások alakulását és a Bizottság által teljesített átutalásokat, illetve az AVOP pénzügyi forrásait biztosító EMOGA és HOPE alapok előrehaladását mutatjuk be. Részletesen szemléltetjük a Kifizető Hatóság által előrejelzett közösségi hozzájárulás igények teljesülését.

A jelentésben szereplő **pénzügyi adatok** elsődleges **forrása** az Egységes Monitoring és Információs Rendszer (**EMIR**) 2010. április 18-ai lekérdezése. Az adatok kumulált adatok, de a Bizottsággal történő elszámolás adatai éves bontásban is feltüntetésre kerültek.

Elszámolás az EU Bizottsággal

A 1260/1999/EK Tanácsi Rendelet 29. cikkének (2) bekezdésében felsorolt elszámolási lehetőségek közül Magyarország a **HOPE** esetében az **összes elszámolható költség alapú elszámolás**t míg az **EMOGA** esetében **közpénz alapú elszámolás**t választotta.

A kedvezményezettek számára engedélyezett elszámolható költségek és támogatások EU-hazai-magán forrásaránya eltér az EU Bizottságtól történt lehívások EU-hazai-magán forrásarányától két esetben.

Az EMOGA esetében a költségvetési forrásból gazdálkodó intézmény – SA95 szerint közszféra besorolású - kedvezményezetteknél, illetve a HOPE esetében. Az EMOGA esetében az a költségvetési forrásból gazdálkodó intézmények saját ereje helyi támogatásként került figyelembevételre.

A HOPE esetében a 2792/1999/EK tanácsi rendelet IV. mellékletének 2. pontja a műveletek csoportba sorolásról, és a kapcsolódó 3. számú táblázat alapján, alintézkedésenként eltérően, a PKD-ban rögzített EU-hazai-magán forrásarányos szerint került sor az elszámolások engedélyezésére és kifizetésére. A Kifizető Hatóság a Költségnyilatkozat összeállítása során a 1260/1999/EK tanácsi rendelet 32 cikk (3) bekezdése alapján az időközi kifizetési kérelmet intézkedés szinten állította össze, minden alintézkedés esetében egységesen az engedélyezett elszámolható összköltség alapján a következő arányok szerint állította be a Költségnyilatkozatba: HOPE 38,3%, nemzeti társfinanszírozás 11,7%, magán finanszírozás 50%.

Rugalmassági küszöb

A programzáráshoz kapcsolódóan fontos megemlíteni azt az EU Bizottsági módszertant, amely értelmében a záróegyenleg kiszámításánál lehetőség van ún. **rugalmasságra**. Ennek megfelelően egy jobban teljesítő intézkedés kisegítheti az azonos prioritáson belüli rosszabbul teljesítő intézkedést, illetve az adott operatív programon/alapon belül a rosszabbul teljesítő prioritásokat bizonyos mértékig kisegíthetik a jobban teljesítő prioritások. Ez a **rugalmassági mérték** eredetileg maximum 2%-ban került meghatározásra, azonban az abszorpció biztosítása és a program végrehajtásának könnyítése érdekében **az Európai Bizottság C (2009) 960 sz. döntése értelmében a maximum 2%-os mértéket maximum 10%-ra módosította (rugalmassági küszöb),** tehát adott prioritás esetén lehetőség van az AVOP PKD pénzügyi táblájában rögzítettnél maximum 10%-kal magasabb kumulált összeg elszámolására.

Fontos hangsúlyozni, hogy az AVOP esetében csak az EMOGA által finanszírozott intézkedések esetében értelmezhető ez a rugalmasság, ugyanis a HOPE és az EMOGA, mint két különböző alap közötti rugalmasságot/átjárhatóságot a fent említett rendelkezés nem biztosítja.

A rugalmassági szabályt a Kifizető Hatóság (Pénzügyminisztérium) alkalmazza a záró elszámolás, Költségnyilatkozat összeállítása során.

Kötelezettségvállalás/abszorpció

Az AVOP IH kötelezettségvállalással, illetve szerződéssel lekötötte az AVOP PKD pénzügyi tervében az egyes intézkedésekre/alintézkedésekre allokált teljes közkiadás keretet.

Az AVOP források maximális felhasználása érdekében, az AVOP IH a kötelezettségvállalások során alkalmazta a többlet-kötelezettségvállalás technikáját. A többlet-kötelezettségvállalási keret nemzeti forrásból – a mindenkor hatályos Költségvetési Törvényben foglaltak szerint - került biztosításra. Az AVOP végrehajtási időszakában mindösszesen **az AVOP közkiadás kerete 12%-ának megfelelő többlet-kötelezettségvállalási keret került biztosításra és lekötésre.**

A többlet-kötelezettségvállalás ellenére sem volt azonban biztosítható az AVOP közkiadás keretének 100%-os felhasználása, ami egyrészt a gazdasági válság következtében gyengülő forint árfolyam változásának köszönhető, másrészt a szerződések alacsonyabb összegből történő megvalósításának, illetve visszalépések, visszavonások miatti lekötött keretek fel nem használásának volt betudható. Szintén gyengítette az abszorpciós képességet, hogy egy bizottsági audit eredményeképpen Magyarország pénzügyi korrekció keretében visszafizette a 2005-2006 években támogatott arányos ÁFA összegét, mely a magyar ÁFA törvény EU Bizottsági ÁFA irányelvnek történő meg nem felelése miatt vált szükségessé.

Forint és Euró alkalmazása

A Bizottság által jóváhagyott **Program-kiegészítő Dokumentum (PKD) pénzügyi táblája euróban tartalmazza az AVOP kereteket és indikatív, tervezéskori árfolyamként 255 Ft/euró alkalmazásával a Ft kereteket.**

A kötelezettségvállalásra és szerződéskötésre, illetve a kedvezményezettel történő elszámolásra minden esetben Forintban került sor. A kötelezettségvállalási keretek forint összegét a mindenkor hatályos Költségvetési Törvény rögzítette és ez alapján történt a keretfigyelés is kötelezettségvállalás előtt.

Az előző fejezetekben, az egyes prioritások és intézkedések eredményeinek bemutatásánál minden adat; mind a keretek – PKD tervezéskori 255 Ft/euró árfolyamon -, mind a beérkezett támogatási igény, IH döntés keretében megítélt támogatás, szerződött összeg, és a kedvezményezettek felé teljesített kifizetések adatai forintban kerültek megjelenítésre, tekintettel arra, hogy az AVOP végrehajtása során alkalmazott devizanem a forint volt, így mind a kötelezettségvállalás, mind a szerződéskötések, mind a kifizetések forintban valósultak meg.

Jelen pénzügyi fejezetben kizárólag az első táblázat tartalmazza **forint**ban az adatokat, mivel az a **kedvezményezetteknek történt kifizetések adatait** tartalmazza.

A többi pénzügyi táblázat a **Kifizető Hatóság** (Pénzügyminisztérium) által bonyolított, **az Európai Bizottság felé történő elszámolások adatait** tartalmazza, melyek lebonyolítása euróban történik, ezért tehát az adatok is euróban kerültek feltüntetésre. Ezekben a táblázatokban forint összegeket nem tüntetünk fel, de tájékoztatásként pontosítjuk, hogy a forint alapú kifizetések euróra történő átszámítását a Kifizető Hatóság az Európai bizottság felé történő **elszámolásokra meghatározott árfolyamon** végezte, mely kifizetésenként eltérő.

Elszámolhatósági/jogosultsági határidő

Fontos kiemelni, hogy a 2008-ban bekövetkezett pénzügyi válság következtében a gazdasági növekedés jelentősen lelassult, ez pedig közvetlen hatással volt a tagországok társadalmi-gazdasági helyzetére, ami befolyásolta, nehezítette a támogatott projektek megvalósítását, befejezését. Ezért az Európai Bizottság 2008. december 12-én kelt levelében felajánlotta a tagállamok számára, hogy a 2000-2006-os (AVOP esetében 2004-2006-os) operatív programok, köztük az AVOP esetében is kérelmezzék **az elszámolhatóság végső határidejének módosítását 2008. december 31-ről 2009. június 30-ra**. A Bizottság ezáltal lehetővé tette, hogy a tagország kérésére a 1260/1999/EK rendelet 30(2) és 14(2) cikkei értelmében a pénzügyi zárás időpontja a fentieknek megfelelően módosuljon, és ezzel összefüggésben a programok végső zárásának határideje is 2010. szeptember 30-ra módosuljon.

Az AVOP esetében a határidő hosszabbítását különösen indokolta, hogy a LEADER+ projektek, illetve a halászati projektek esetében kétséges volt, hogy megvalósításuk 2008. december 31-ig, befejeződik, így az **AVOP** Irányító Hatóság, a közösségi forráslehívás maximalizálása érdekében - a másik négy Operatív Program Irányító Hatóságához hasonlóan - élt a **hosszabbítás** kérelmezésének lehetőségével, mely hosszabbítási kérelmet az **Európai Bizottság C(2009) 1133 sz. határozatában hagyott jóvá**.

A fentiek értelmében az AVOP jogosultsági határideje 2009. június 30-ra változott, ami azt jelentette, hogy **minden kedvezményezett által 2009. június 30-ig pénzügyileg is teljesített számla jogosult** támogatásra.

Pénzügyi korrekciók/Bizottság felé összeállított Záró Költségnyilatkozat igényelt támogatás összegét csökkentő tételek

Az AVOP lebonyolítása során több olyan **levonást/pénzügyi korrekció**t is alkalmaztunk, melyek az **EU Bizottsági elszámolást csökkentik**, **viszont** a kedvezményezettektől nem minden esetben kerültek visszakövetelésre, tehát a **kedvezményezettek részére történt kifizetési adatokat nem változtatják**, így a kedvezményezetteknek történt kifizetések összegei eltérnek az EU Bizottságtól lehívásra került összegektől.

A Bizottság 2005. évi auditja során vitatta a támogatásra eső vissza nem igényelhető arányos ÁFA támogatásának jogosultságát, és megállapította, hogy a magyar ÁFA törvény nem állt összhangban a Tanács 77/388/. (EGK) 6. Irányelvével, így az ÁFA törvény alapján vissza nem igényelhető ÁFA nem volt jogosult támogatásra. Magyarország elfogadta a Bizottság álláspontját, így ezen jogcímen kifizetett támogatás 2007. évben benyújtott Költségnyilatkozatokból levonásra került. Ezt követően, a fenti Bizottsági döntés értelmében, a Záró költségnyilatkozatok összeállításakor ismét ellenőrzésre kerültek a 2007. évi levonást követően engedélyezett 2005-2006. évi teljesítésű számlák, az arányos Áfa támogatás szempontjából, és további arányos Áfa támogatási összegek kerültek levonásra a záró költségnyilatkozatokból, a levonás végrehajtását követően beérkezett elszámolások keretében benyújtott 2005-2006-os teljesítésű számlák alapján, melyek arányos Áfa támogatást tartalmaztak. Tehát az egyik nagy volumenű levonás/pénzügyi korrekció a támogatásra eső vissza nem igényelhető arányos Áfa összegének a levonása volt 2007-ben és a Záró Költségnyilatkozatból. A nemzeti és az EU-s Áfa szabályozás közötti ellentmondás alapján keletkező jogosulatlanság nem a kedvezményezett hibája, így az ilyen alapon kifizetett arányos ÁFA támogatás a kedvezményezettől nem kerül visszakövetelésre.

A nemzeti hatóságok bizonyos projektek esetében nem jutottak közös álláspontra, a támogatott projektek jogosultságát illetően, így az EU pénzügyi érdekeinek védelme érdekében, az AVOP zárása során az a döntés született, hogy ezen projektek esetében, a kedvezményezett felé engedélyezett kifizetések, illetve a Bizottság felé elszámolt költségek a Záró Költségnyilatkozatból levonásra kerülnek, mely levonásra/pénzügyi korrekcióra a Záró Költségnyilatkozat összeállításakor sor került. Ezáltal az IH semlegesítette a projekt közösségi forrásokra gyakorolt kockázatát. A Záró Végrehajtási jelentés összeállításának időpontjában ez 8 AVOP projekt esetében jelentett pénzügyi korrekciót.

A pénzügyi korrekció által érintett projektek **teljes mértékben nemzeti forrásból kerülnek finanszírozásra**. E levonások pontos összegeit jelen fejezet táblázatai részletesen tartalmazzák.

Természetesen az EU-tól lehívásra kerülő támogatási összegeket tovább csökkentik a **szabálytalansággal érintett projektek** esetében előírt követelések alapján befolyt összegek levonásai.

Intézkedések/alintézkedések számozása

A dokumentum koherenciájának érdekében, jelen fejezetben is szükséges megemlíteni az **intézkedések** - alintézkedések **számozásának** problémáját. 2003-ban, az AVOP PKD készítésénél az intézkedések/alintézkedések (1. és 3. prioritások esetében) tévesen kerültek számozásra, és ezen téves számozás alapján került kialakításra a pályázatok meghirdetésekor alkalmazott intézkedés/alintézkedés kódszámrendszer, mely az EMIR-ben is így került alkalmazásra. A hibára az első költségnyilatkozat EU Bizottsághoz történő benyújtásakor derült fény. A Bizottság kérésének megfelelően a számozást mind a PKD-ban, mind pedig a Költségnyilatkozatban javítani kellett. A záró jelentésben, így a jelen

fejezetben szereplő egyes intézkedések számozása már a módosított helyes számozást tartalmazó PKD-nak megfelelő.

4.1. *A kedvezményezett számára teljesített kifizetések*

Az alábbi adatok a program teljes időtartamát, tehát a 2004-2009 közötti elszámolhatósági időszakot foglalják magukba – külön megjelenítve a 2008. év adatait.

A programmegvalósítás teljes időtartama folyamán, az AVOP Irányító Hatósága mindösszesen 7.228 db pályázat (melyből 55 db HOPE) esetében hozott támogató döntést – 122,33 Mrd Ft támogatási összegről, melyből a HOPE által társfinanszírozott támogatási összeg 1,79 Mrd Ft.

Ha csak a 2008. év adatait nézzük, akkor az IH 132 db pályázat (melyből 9 db HOPE) esetében hozott támogató döntést 1,17 Mrd Ft támogatási összegről, melyből a HOPE által társfinanszírozott pályázatok 0,15 Mrd Ft támogatási összeget képviselnek.

Szerződéskötésre a program teljes időszaka alatt mindösszesen 7.041 db pályázat (melyből 53 db HOPE) esetében került 116,25 Mrd Ft összegben, melyből a HOPE által társfinanszírozott projektek támogatási összege 1,56 Mrd Ft.

Ha csak a 2008. év adatait nézzük, akkor 232 db pályázat (melyből 9 db HOPE) esetében került sor szerződéskötésre 1,34 Mrd Ft összegben, melyből a HOPE által társfinanszírozott projektek támogatási összege 0,15 Mrd Ft.

Az AVOP teljes végrehajtási időszakát tekintve kifizetésre mindösszesen 6.583 db pályázat (melyből 51 db HOPE) esetében került sor - 109,22 Mrd Ft támogatási összegben, melyből a HOPE által társfinanszírozott projektek támogatási összege 1,45 Mrd Ft.

Ha csak a 2008. év adatait nézzük, akkor 2.681 db pályázat (melyből 18 db HOPE) esetében került sor kifizetésre 13,22 Mrd Ft összegben, melyből a HOPE által társfinanszírozott projektek támogatási összege 0,38 Mrd Ft.

A program zárásáig teljesített összes kifizetés (109,22 Mrd Ft) közel 91%-a (99,19 Mrd Ft) utólagos számlaalapú kifizetés volt. A teljesített előleg kifizetések (10,03 Mrd Ft) közel 92%-ával (9,2 Mrd Ft) számoltak el számlával a pályázók. Az el nem számolt előleg vagy visszafizetésre kerül a kedvezményezettek által, vagy követeléskezelési eljárás keretében behajtásra.

246. táblázat – A kedvezményezett számára teljesített kifizetések (nemzeti forrással) 2004-2009

Prioritás / intézkedés / alintézkedés	utólagos számla-alapú kifizetés	összes előleg kifizetés	elszámolt előleg kifizetés*	kifizetés összesen	Pénzügyi korrekciók	
					Áfa	Egyéb**
	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft	Mrd Ft
	A	B	C	D=A+B		
AVOP	**99,19**	**10,03**	**9,20**	**109,22**	**3,6365**	**1,2516**
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	**61,08**	**3,44**	**3,17**	**64,51**	**3,1118**	**0,3436**
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	**57,28**	**2,87**	**2,69**	**60,15**	**3,0818**	**0,3436**
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	8,59	0,80	0,70	9,39	0,2474	0,0000
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	24,96	1,45	1,40	26,41	1,2629	0,3436
1.1.3. Minden agrárágazatot érintő új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	21,18	0,45	0,44	21,63	1,5249	0,0000
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	0,16	0,02	0,00	0,19	0,0035	0,0000
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	1,76	0,11	0,11	1,88	0,0394	0,0000
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	0,62	0,03	0,03	0,65	0,0036	0,0000
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	**1,26**	**0,19**	**0,18**	**1,45**	**0,0151**	**0,0000**
1.2.1. Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	0,92	0,12	0,12	1,03	0,0104	0,0000
1.2.2. Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	0,13	0,02	0,02	0,15	0,0001	0,0000
1.2.3. Természetes vízi halászat	-	-	-	-	-	-
1.2.4. Promóció	0,13	0,03	0,03	0,16	0,0046	0,0000
1.2.5. Halászati termelői szervezetek támogatása	-	-	-	-	-	-
1.2.6. Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	0,08	0,02	0,02	0,11	-	-
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	**1,82**	**0,08**	**0,07**	**1,89**	**0,0146**	**0,0000**
1.3.1. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	1,82	0,08	0,07	1,89	0,0146	0,0000
1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	**0,72**	**0,30**	**0,23**	**1,02**	**0,0004**	**0,0000**
1.4.1. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0,72	0,30	0,23	1,02	0,0004	0,0000
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	**12,92**	**1,63**	**1,43**	**14,55**	**0,4478**	**0,0000**
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	**12,92**	**1,63**	**1,43**	**14,55**	**0,4478**	**0,0000**
2.1.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	12,92	1,63	1,43	14,55	0,4478	0,0000
3. Vidéki térségek fejlesztése	**22,61**	**4,78**	**4,60**	**27,39**	**0,0769**	**0,9080**
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	**2,62**	**0,28**	**0,24**	**2,90**	**0,0149**	**0,0000**
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	0,87	0,05	0,04	0,92	0,0053	0,0000
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0,46	0,09	0,07	0,55	0,0003	0,0000
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	1,16	0,14	0,12	1,29	0,0065	0,0000
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	0,13	0,01	0,01	0,15	0,0028	0,0000
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	**10,29**	**2,62**	**2,56**	**12,90**	**0,0548**	**0,0917**
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	0,91	0,20	0,20	1,11	0,0099	0,0000
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	2,43	0,75	0,72	3,18	0,0048	0,0000
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítá	5,22	1,33	1,31	6,55	0,0130	0,0000
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	0,26	0,00	0,00	0,26	0,0162	0,0000
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	0,76	0,14	0,14	0,90	0,0088	0,0250
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	0,71	0,19	0,19	0,90	0,0020	0,0667
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	**4,32**	**0,98**	**0,95**	**5,30**	**0,0072**	**0,0000**
3.3.1. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése	4,32	0,98	0,95	5,30	0,0072	0,0000
3.4. LEADER+	**5,38**	**0,90**	**0,85**	**6,27**	**0,0000**	**0,8164**
3.4.11. Képző szervezet kiválasztása, LEADER+ beszerzések	0,11	0,00	0,00	0,11	0,0000	0,0000
3.4.12. A helyi akciócsoportok kiválasztása	0,69	0,24	0,23	0,92	0,0000	0,0000
3.4.2. Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoport helyi fejlesztési programjának megvalósítása	3,99	0,46	0,42	4,46	0,0000	0,0327
3.4.3. A vidéki térségek egymás közötti és nemzetközi együttműködésének, kapcsolatépítésének támogatása	-	-	-	-	0,0000	0,0000
3.4.4. Nemzeti LEADER Központ Koordinációs Egység	0,59	0,20	0,20	0,78	0,0000	0,7837
4. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**2,59**	**0,18**	**0,00**	**2,77**	**0,0000**	**0,0000**
4.1. Technikai segítségnyújtás(AVOP)	**2,59**	**0,18**	**0,00**	**2,77**	**0,0000**	**0,0000**
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomon követése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósításához (előkészítés, kiválasztás, ellenőrzés)	1,68	0,18	0,00	1,86	0,0000	0,0000
4.1.2. Információnyújtás, a közvélemény tájékoztatása	0,90	0,00	0,00	0,90	0,0000	0,0000

Megjegyzések
* azon előleg kifizetéseket tartalmazza, amelyekkel azóta a kedvezményezett számlákkal elszámolt
**8 db projekt engedélyezett elszámolásainak Záró Költségnyilatkozatból történő kiemelése

A feltüntetett kifizetési adatok tartalmazzák e fejezet bevezetésében említett és a fenti táblázatban részletezett Záró Költségnyilatkozatból levont **pénzügyi korrekciók** összegeit is, melyek tehát

nem kerültek levonásra a kedvezményezettek számára teljesített kifizetésekből, hanem nemzeti forrásból kerülnek finanszírozásra. A pénzügyi korrekció részletes kimutatását a táblázat két utolsó oszlopa tartalmazza.

4.2. *Pénzügyi kapcsolat az Európai Bizottsággal*

A program kezdeti időszakában az Európai Bizottság felé benyújtásra kerülő költségnyilatkozatok összeállításáért az Irányító Hatóság felelt, amit a Kifizető Hatóság ellenőrzött és benyújtott a Bizottság felé. A hazai jogszabályok változása miatt 2007-től a Kifizető Hatóság állította össze és nyújtotta be a költségnyilatkozatokat az Európai Bizottság felé.

4.2.1. Az Európai Bizottság felé igazolt közkiadások (lehívások)

Az alábbi táblázat évenkénti, továbbá prioritásonkénti és intézkedésenkénti bontásban tartalmazza a Bizottság felé igazolt költségeket, melyek már a pénzügyi korrekció összegével csökkentett összegek.

247. táblázat – Az Európai Bizottság felé igazolt költségek (WP1 10-es pénzügyi tábla) 2004-2010 (Adatforrás: KH)

CCI szám:	**2003 HU 061 PO 001**								
OP:	**AVOP**								
Év:	**2010**								
Prioritás / Intézkedés	**Teljes közkiadás 2004-2006 [1] PKD keret**	**Igazolt közkiadás 2004 [2]**	**Igazolt közkiadás 2005 [2]**	**Igazolt közkiadás 2006 [2]**	**Igazolt közkiadás 2007 [2]**	**Igazolt közkiadás 2008 (2010) [2]**	**Igazolt közkiadás kumulált 2004-2010 [3]**	**Kumulált igazolt közkiadás aránya a PKD kerethez viszonyítva**	**Egyéb**
	M euró	**M euró**	**M euró**	**M euró**	**M euró**	**M euró**	**M euró**	**%**	**M euró**
	A	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G=B+C+D+E+F**	**H=G/A**	**I**
AVOP	**422,84**	**0**	**54,19**	**201,79**	**94,55**	**64,54**	**415,07**	**98,16**	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	**241,09**	**0**	**45,48**	**132,09**	**35,45**	**21,54**	**234,56**	**97,29**	
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	223,46	0	45,19	127,50	28,09	17,14	217,92	97,52	
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	5,73	0	0,13	0,81	2,10	2,51	5,56	96,95	
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	7,32	0	0,16	3,44	3,31	0,30	7,22	98,62	
1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	4,59	0	0,00	0,33	1,95	1,59	3,87	84,27	
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	**59,20**	**0**	**5,65**	**22,41**	**16,76**	**8,67**	**53,50**	**90,37**	
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	59,20	0	5,65	22,41	16,76	8,67	53,50	90,37	
3. Vidéki térségek fejlesztése	**112,01**	**0**	**0,93**	**42,69**	**39,86**	**33,66**	**117,14**	**104,58**	
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	16,06	0	0,19	2,17	3,24	5,42	11,03	68,66	
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	52,94	0	0,10	24,25	24,89	8,74	57,98	109,52	
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	23,85	0	0,45	15,81	7,65	0,62	24,52	102,83	
3.4. LEADER+	19,16	0	0,19	0,46	4,08	18,87	23,60	123,22	
4. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**10,54**	**0**	**2,13**	**4,60**	**2,47**	**0,67**	**9,87**	**93,70**	
4.1. Technikai segítségnyújtás(AVOP)	10,54	0	2,13	4,60	2,47	0,67	9,87	93,70	
[1] Azok az összegek, melyek alapján Alapok hozzájárulásait számoljuk (a teljes hároméves AVOP PKD keret - közösségi + nemzeti) [2] A megjelölt évre vonatkozóan a Kifizető Hatóság által igazolt közkiadás (közösségi + nemzeti) [3] A Kifizető Hatóság által igazolt kumulált közkiadás (közösségi + nemzeti)									

A Kifizető Hatóság a 2008-2010. évek során EMOGA esetében 62,03 M euró, HOPE esetében 2,51 M euró közkiadást igazolt az EU Bizottság felé. A Záró végrehajtási jelentés záró dátumáig mindösszesen 415,07 M euró közkiadást igazolt a KH, ami a teljes AVOP közkiadás keret 98,16%-a. A 2004-2010 közötti időszakban igazolt kiadásokból EMOGA által társfinanszírozott 409,51 M euró,

HOPE által társfinanszírozott 5,56 M euró, így az AVOP-ra jóváhagyott teljes közkiadás keret EMOGA által társfinanszírozott projektek esetében 98,18%, HOPE társfinanszírozás esetében pedig 96,95%.

Az EU Bizottság felé benyújtott és benyújtásra kerülő költségnyilatkozatokból történt levonások/pénzügyi korrekciók

A Bizottság 2005. évi auditja során vitatta a támogatásra eső vissza nem igényelhető arányos ÁFA támogatásának jogosultságát, és megállapította, hogy a magyar ÁFA törvény nem állt összhangban a Tanács 77/388/. (EGK) 6. Irányelvével, így az ÁFA törvény alapján vissza nem igényelhető ÁFA nem volt jogosult támogatásra. Magyarország elfogadta a Bizottság álláspontját, így ezen jogcímen kifizetett támogatás 2007. évben benyújtott Költségnyilatkozatokból levonásra került. A levont összeg az EMOGA esetében 10.240.561,43 Euró, míg a HOPE esetében 44.389,89 Euró közösségi forrás volt.

Ezt követően, a fenti Bizottsági döntés értelmében, a Záró költségnyilatkozatok összeállításakor ismét ellenőrzésre kerültek a 2007. évi levonást követően engedélyezett 2004-2005. évi teljesítésű számlák, az arányos Áfa támogatás szempontjából, és további arányos Áfa támogatási összegek kerültek levonásra a záró költségnyilatkozatokból, az alábbiak szerint: HOPE arányos Áfa levonás 284,24 Euró; EMOGA levonás 222.604,93 Euró közösségi forrás.

Továbbá az EMOGA költségnyilatkozatból levonásra került még 8 projekt teljes támogatási összegének EU-s része, összesen 3.689.407,64 Euró összegben.

Mindösszesen tehát a program lebonyolítása során a 2004-2010 időszakra vonatkozóan, 14.197.248,13 Euró került levonásra a költségnyilatkozatokból.

A fenti táblázat adatai tehát már ezeknek a levonásoknak az összegeivel korrigált, - tehát csökkentett - véglegesen igazolt közkiadásokat tartalmazzák, az alábbi táblázat pedig szintén intézkedésenkénti bontásban részletezi az alkalmazott levonások összegeit.

248. táblázat – Pénzügyi korrekciók

Prioritás / Intézkedés	Alap	Pénzügyi korrekció arányos ÁFA levonás (közösségi)		Pénzügyi korrekció egyéb levonás (közösségi)	
		M euró	db	M euró	db
AVOP	**EMOGA + HOPE**	**10,51**	**2151**	**3,69**	**8**
	EMOGA	**10,46**	**2138**	**3,69**	**8**
	HOPE	**0,04**	**13**	**0,00**	**0**
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	**EMOGA + HOPE**	**9,01**	**1942**	**0,98**	**4**
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	EMOGA	8,92	1906	0,98	4
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	***HOPE***	0,04	13	0,00	0
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	EMOGA	0,04	22	0,00	0
1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	EMOGA	0,00	1	0,00	0
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	**EMOGA**	**1,28**	**111**	**0,00**	**0**
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	EMOGA	1,28	111	0,00	0
3. Vidéki térségek fejlesztése	**EMOGA**	**0,22**	**98**	**2,71**	**4**
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	EMOGA	0,04	41	0,00	0
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	EMOGA	0,16	49	0,25	2
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	EMOGA	0,02	8	0,00	0
3.4. LEADER+	EMOGA	0,00	0	2,45	2
4. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**EMOGA**	**0,00**	**0**	**0,00**	**0**
4.1. Technikai segítségnyújtás(AVOP)	EMOGA	0,00	0	0,00	0

Az alábbi táblázat a Bizottság felé igazolt összes közkiadás alakulását és érintett projektek darabszámát mutatja intézkedésenként a PKD kerethez viszonyítva. Ugyanakkor kitér a Záró

Végrehajtási Jelentés készítésének időpontján befejezetlen projektek számát, mely egyrészt a lezáratlan szabálytalansági ügyekből másrészt a folyamatban lévő bírósági vagy közigazgatási eljárásokból adódik össze.

249. táblázat – Igazolt közkiadások a programzáráshoz (Adatforrás: KH)

Prioritás / Intézkedés	Alap	Teljes közkiadás 2004-2006 [1] PKD keret	Igazolt teljes közkiadás kumulált 2004-2010 [2]	Közösségi közkiadás 2004-2006 PKD keret [3]	Igazolt közösségi közkiadás kumulált 2004-2010 [4]	Igazolt közkiadás aránya a PKD közkiadás kerethez viszonyítva	Érintett projektek száma [5]	Befejezetlen projektek száma	Befejezetlen projektekből függő szabálytalansági ügyek száma	Befejezetlen projektekből - bírósági vagy állam-igazgatási eljárással érintett projektek száma
		M euró	M euró	M euró	M euró	%	db	db	db	db
AVOP	**EMOGA + HOPE**	**422,84**	**415,07**	**317,22**	**311,39**	**98,16**	**6 491**	**54**	**36**	**18**
	EMOGA	**417,11**	**409,51**	**312,83**	**307,13**	**98,18**	**6 439**	**18**	**0**	**18**
	HOPE	**5,73**	**5,56**	**4,39**	**4,26**	**96,95**	**52**	**0**	**0**	**0**
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	**EMOGA + HOPE**	**241,09**	**234,56**	**180,91**	**176,01**	**97,29**	**2 763**	**35**	**22**	**13**
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	EMOGA	223,46	217,92	167,59	163,44	97,52	2 462	14	12	2
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása*	***HOPE***	5,73	5,56	4,39	***4,26***	96,95	52	0	0	0
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	EMOGA	7,32	7,22	5,49	5,41	98,62	271	2	1	1
1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	EMOGA	4,59	3,87	3,44	2,90	84,27	30	19	9	10
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	**EMOGA**	**59,20**	**53,50**	**44,40**	**40,12**	**90,37**	**142**	**2**	**2**	**0**
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	EMOGA	59,20	53,50	44,40	40,12	90,37	142	2	2	0
3. Vidéki térségek fejlesztése	**EMOGA**	**112,01**	**117,14**	**84,01**	**87,85**	**104,58**	**3 393**	**17**	**12**	**5**
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	EMOGA	16,06	11,03	12,04	8,27	68,66	385	4	2	2
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	EMOGA	52,94	57,98	39,71	43,49	109,52	375	1	1	0
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	EMOGA	23,85	24,52	17,89	18,39	102,83	241	0	0	0
3.4. LEADER+	EMOGA	19,16	23,60	14,37	17,70	123,22	2 392	12	9	3
4. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**EMOGA**	**10,54**	**9,87**	**7,90**	**7,40**	**93,70**	**141**	**0**	**0**	**0**
4.1. Technikai segítségnyújtás(AVOP)	EMOGA	10,54	9,87	7,90	7,40	93,70	141	0	0	0

[1] Azok az összegek, melyek alapján Alapok hozzájárulásait számoljuk (a teljes hároméves AVOP PKD keret, közösségi + nemzeti)
[2] a Kifizető Hatóság által igazolt kumulált közkiadás (közösségi + nemzeti)
[3] a teljes hároméves AVOP PKD keret közösségi része
[4] a Kifizető Hatóság által igazolt közkiadás közösségi része, mely az EU Bizottságtól lehívásra kerül
[5] a Kifizető Hatóság által Költségnyilatkozatba állított kiadások esetén az érintett projektek darab sáma
* HOPE esetében igazolt összes költség 11,11 M euró, a PKD összes költség kerete 11,46 M euró

Az alábbi táblázat a Bizottság felé igazolt összes közkiadás megbontását mutatja az AVOP PKD-ban rögzített beavatkozási kódok szerint.

250. táblázat

Prioritás / Intézkedés	Társfinanszírozó alap	Beavatkozási terület	Igazolt közkiadás 2004-2010	
			M euró	Az OP/Alap teljes igazolt közkiadásának %-ban
AVOP	**EMOGA + HOPE**		415,07	**100,00%**
	EMOGA		409,51	**100,00%**
	HOPE		5,56	**100,00%**
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	**EMOGA + HOPE**		**234,56**	**57,28%**
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása (1.1)	EMOGA	111	217,92	**53,21%**
1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása	*HOPE*	*144, 143, 414*	*5,56*	*100,00%*
Akvakultúra (1.2.1)		*144*	4,37	*78,74%*
Feldolgozás és értékesítés (1.2.2); Reklám (Promóció 1.2.4.)		*143*	0,89	*16,06%*
Innovatív intézkedések (1.2.6)		*414*	0,29	*5,14%*
1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása (1.3)	EMOGA	112	7,22	1,76%
1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	EMOGA	113, 128	3,87	0,94%
Mezőgazdasági jellegű szakképzés		*113*	3,69	*0,90%*
Erdőgazdasági és halászati szakképzés		*128*	0,18	*0,04%*
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	**EMOGA**		**53,50**	**13,06%**
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	EMOGA	114	53,50	13,06%
3. Vidéki térségek fejlesztése	**EMOGA**		**117,14**	**28,60%**
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	EMOGA	1304, 1307, 1310, 1311	11,03	2,69%
Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje (3.1.2)		*1304*	2,08	*0,51%*
Mezőgazdasági tevékenységek és a mezőgazda-sághoz közeli tevékenységek diverzifikációja (3.1.1)		*1307*	3,55	*0,87%*
Idegenforgalmi tevékenységek ösztönzése (3.1.3)		*1310*	4,85	*1,18%*
Kézműves tevékenységek ösztönzése (3.1.4)		*1311*	0,55	*0,13%*
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	EMOGA	1301, 1308, 1309	57,98	14,16%
Földterület fejlesztés, melioráció (3.2.3)		*1301*	3,15	*0,77%*
Mezőgazdasági vízkészlet gazdálkodás (3.2.11 - öntözés; 3.2.12 - vízkárelhárítás)		*1308*	18,00	*4,40%*
A mezőgazdaság fejlődéséhez szükséges infrastruktúra fejlesztése és korszerűsítése (3.2.21; 3.2.22; 3.2.23)		*1309*	36,84	*9,00%*
3.3. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése (3.3)	EMOGA	1306	24,52	*5,99%*
3.4. LEADER+	EMOGA		23,60	5,76%
4. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**EMOGA**		**9,87**	**2,41%**
4.1. Technikai segítségnyújtás(AVOP)	EMOGA	411, 412, 413, 414, 415	9,87	2,41%
Előkészítés, megvalósítás, monitoring		*411*	6,27	*1,53%*
Kiértékelés		*412*	0,38	*0,09%*
Tanulmányok		*413*	1,44	*0,35%*
Innovációs tevékenységek		*414*	0,00	*0,00%*
Információnyújtás, a közvélemény tájékoztatása		*415*	1,78	*0,44%*

4.2.2. Az Európai Bizottság által teljesített kifizetések

A benyújtott költségnyilatkozatokat az Európai Bizottság ellenőrzi és csak ezt követően kerül sor a közösségi hozzájárulás kifizetésére.

Az operatív programok likviditásának biztosítására az Európai Bizottság 2004-2005-ben előleget utalt át, amely a közösségi hozzájárulás 16%-a volt.

Az alábbi táblázatok alaponkénti bontásban mutatják be az EU Bizottság által teljesített közösségi hozzájárulás kifizetések – előleg átutalások és időközi átutalások - alakulását.

A Bizottság az AVOP esetében mindösszesen 50,75 M euró előleg kifizetését teljesítette (melyből HOPE 0,70 M euró).

Az időközi kifizetési kérelmekben szereplő igazolt és Bizottság által átutalt közkiadások értéke az EMOGA esetében 2008. év végére elérte a 95%-ot, a HOPE esetében pedig 90,9%-ot.

A Bizottság tehát 2008. év végéig összesen 250,42 M euró időközi kifizetést teljesített (melyből HOPE 3,29 M euró), és 2008. év végére tehát a Bizottság által teljesített kifizetések elérték a rendelkezésre álló AVOP keret 94,9%-át.

251. táblázat – Az Európai Bizottság által átutalt közösségi hozzájárulás összesítve 2004-2008 (Adatforrás: KH)

EMOGA összesen		Euró
Közösségi forrás (keret)	A	312 828 868,00
Előleg átutalás 2004-2005	B	50 052 618,00
Időközi átutalás 2004-2008	C	247 134 801,00
Átutalás összesen	D=B+C	**297 187 419,00**
A közösségi forrás arányában	E=D/A	***95,00%***

HOPE összesen		Euró
Közösségi forrás (keret)	A	4 389 882,00
Előleg átutalás 2004-2005	B	702 380,92
Időközi átutalás 2004-2008	C	3 287 664,00
Átutalás összesen	D=B+C	**3 990 044,92**
A közösségi forrás arányában	E=D/A	***90,9%***

EMOGA és HOPE összesen		Euró
Közösségi forrás (keret)	A	317 218 750,00
Előleg átutalás 2004-2005	B	50 754 998,92
Időközi átutalás 2004-2008	C	250 422 465,00
Átutalás összesen	D=B+C	**301 177 463,92**
A közösségi forrás arányában	E=D/A	***94,9%***

4.2.2.1. Az Európai Bizottság által átutalt előleg kamatainak felhasználása

Az Európai Bizottság által átutalt előlegeket csak azt követően és olyan mértékben kezdte Magyarország felhasználni, hogy történt kifizetés a kedvezményezettek részére.

Az operatív program végrehajtása kezdetén az Európai Bizottság által átutalt előleg a Kifizető Hatóság Magyar Államkincstárnál vezetett OP/Alap számlájára került. Tekintettel arra, hogy ezen számlák nem kamatozó számlák, az előlegekkel kapcsolatban kamat nem keletkezett.

4.3. *Az egyes alapok pénzügyi előrehaladásnak bemutatása*

Az alábbi táblázat alaponként mutatja be a Kifizető Hatóság által igazolt közkiadást és annak közösségi hozzájárulás összegét, illetve az EU Bizottság által átutalt közösségi hozzájárulás összegét.

252. táblázat – Alaponkénti pénzügyi kapcsolat az Európai Bizottsággal 2004-2009

Alap	Igazolt közkiadás [1]	Igazolt közösségi hozzájárulás [2]	Időközi átutalás az Európai Bizottságtól	Igazolt összes költség (HOPE) [3]
	M euró	M euró	M euró	M euró
	A	B	C	D
EMOGA	409,51	307,13	247,13	0,00
HOPE	5,56	4,26	3,29	11,11
AVOP Összesen	**415,07**	**311,39**	**250,42**	**11,11**

[1] 2004-2009-re vonatkozóan a Kifizető Hatóság által igazolt közkiadás (közösségi + nemzeti)
[2] 2004-2009-re vonatkozóan a Kifizető Hatóság által igazolt közkiadás közösségi (uniós) része (időközi átutalás igénylés)
[3] Mivel a HOPE esetében az elszámolás **összköltségi alapon** történik

Adatforrás: KH

A táblázatból látható, hogy az EMOGA Záró költségnyilatkozat 307,13 M EURÓ közösségi forrás lehívását tartalmazza, melynek több mint 80%-át utalta át a Bizottság 2008-ig, időközi átutalás keretében. A HOPE esetében a Záró költségnyilatkozat 4,26 M EURÓ közösségi forrás lehívását tartalmazza, melynek több mint 77%-a került átutalásra 2008-ig.

4.4. *Pénzügyi előrejelzés 2008-ra*

Az operatív program tényleges pénzügyi előrehaladására vonatkozóan nem álltak rendelkezésre tapasztalatok, ezért a tényleges átutalások 2005-ben messze elmaradtak az előrejelzésektől, összefüggésben a projektek megvalósításának lassú elkezdésével. 2006-tól már a meglévő szerződésállomány és a kedvezményezettek ütemezése jobban megalapozta az éves pénzügyi előrejelzéseket, és 120%-os túlteljesítéssel, javított a 2005-ös előrejelzés alulteljesítésén is.

Az alábbi táblázatból látható, hogy 2008-ban a Kifizető Hatóság által előrejelzett 11,46 M euró kifizetése, az EMOGA esetében 100%-ban, a HOPE esetében pedig 80%-ban teljesült (a 2008. évi utolsó költségnyilatkozat kifizetésének 2009-re tolódása miatt, illetve a halászati projektek megvalósításának csúszása miatt).

253. táblázat – Az Európai Bizottságnak benyújtott éves előrejelzések teljesülése (2004-2008/2009)

Operatív Program_Alap	Előrejelzés	Európai Bizottság által átutalt közösségi hozzájárulás	Teljesülés %-ban
	euró	euró	%
	A	B	C=B/A
2004			
AVOP EMOGA	31 652 299	31 282 886,00	98,8%
2005			
AVOP EMOGA	104 050 311	42 841 647,00	41,2%
2006			
AVOP EMOGA	120 976 680	146 056 903,00	120,7%
2007			
AVOP EMOGA	77 005 989	65 546 487,00	85,1%
2008			
AVOP EMOGA	11 459 496	11 459 496,00	100,0%
2009			
AVOP EMOGA	0	0,00	n/a

Operatív Program_Alap	Előrejelzés	Európai Bizottság által átutalt közösségi hozzájárulás	Teljesülés %-ban
	euró	euró	%
	A	B	C=B/A
2004			
AVOP HOPE	587 747	438 988,00	74,7%
2005			
AVOP HOPE	728 783	359 528,87	49,3%
2006			
AVOP HOPE	289 549	468 008,89	161,6%
2007			
AVOP HOPE	2 010 448	912 832,28	45,4%
2008			
AVOP HOPE	1 991 029	1 604 398,13	80,6%
2009			
AVOP HOPE	0	206 288,75	n/a

Adatforrás: Kifizető Hatóság

5. Programmenedzsment

5.1. *Monitoring, értékelés és a támogatások koordinációja (KTK és OP szinten)*

5.1.1. Az AVOP irányítási rendszerének működése

5.1.1.1. Az AVOP Irányító Hatóság bemutatása

Az AVOP Irányító Hatósága a tagállam által az Operatív Program (AVOP) menedzsmentjére kijelölt szervezet, amely felelős a támogatások hatékony és szabályszerű megvalósításáért, valamint az érintett térségek, ágazatok fejlesztési lehetőségeinek maximális kiaknázását elősegítő, hatékony és szabályszerű végrehajtásáért.

Az Európai Unió a 1260/1999-es tanácsi rendeletben szabályozza az Irányító Hatóság feladatait, ugyanakkor az FVM Szervezeti és Működési Szabályzata (SZMSZ) rögzíti az AVOP IH feladatait, kötelezettségeit, valamint szabályozza az IH Strukturális Alapok kezelésével kapcsolatos feladatait.

A 2199/2002 (VI.26.) Korm. Határozat értelmében az AVOP lebonyolításáért felelős Irányító Hatóság (IH) az FVM szervezetén belül került kijelölésre.

Az AVOP IH a KTK keretében megvalósuló többi operatív program irányító hatóságával ellentétben a 130/2006 (VI.16.) Korm. Rendelet értelmében 2006. június 1-től nem került integrálásra a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség keretében. Az AVOP Irányító Hatóságot továbbra is az FVM, azon belül a közösségi ügyekért felelős szakállamtitkár vezeti, míg az irányító hatósági feladatok ellátását az Agrár-vidékfejlesztési Főosztály végzi.

2004-ben a program kezdetekor az irányító hatósági feladatokat az Irányító Hatósági Főosztály látta el, majd az FVM-en belül végbement szervezeti változásoknak köszönhetően az IH működéséhez kapcsolódó feladatokat, 2007-től, az Irányító Hatósági Főosztályból, és más szakfőosztályokból újonnan kialakított Agrár-vidékfejlesztési Főosztály látja el.

Az Agrár-vidékfejlesztési Főosztályon belül történik az AVOP végrehajtás irányítása – program menedzsment, pénzügy, monitoring, MB Titkárság -, illetve az új programozási időszak – 2007-2013 - esetén az ÚMVST, valamint az ÚMVP tervezése és későbbi végrehajtása, amely lehetőséget teremt a programok végrehajtása során felgyülemlett gyakorlati tapasztalatok cseréjére. Az AVF látta el a SAPARD záráshoz valamint az NVT végrehajtásához kapcsolódó feladatokat is.

A főosztály sokrétű feladatinak, valamint a 2007-2013 közötti programozási időszakban jelentkező feladatok hatékony ellátása érdekében 2007-től struktúrájában is átalakult, így kialakításra került hat osztály, melyből két osztály (Pénzügyi és Monitoring Osztály, Horizontális Ügyekért Felelős Osztály) foglalkozik közvetlenül az AVOP lebonyolításával.

A szervezeti átalakítások az AVOP végrehajtásában részt vevő osztályok közül a Program Menedzsment Osztályt érintették, mely először átalakult Kommunikációs és Koordinációs Osztállyá, majd 2008 szeptemberében beolvadt a Horizontális Ügyekért Felelős Osztályba. Az osztály az újonnan jelentkező feladatok mellett továbbra is ellátja az AVOP menedzselését, beleértve a TS keret felhasználásának bonyolítását és a kommunikációt, valamint ellátja az egész főosztályra kiterjedő jogi feladatokat is.

A Pénzügyi és Monitoring Osztály feladatai szintén kibővültek az új programozási időszakban jelentkező feladatokkal, valamint 2008 közepétől a programzárásra történő felkészüléssel. Ez az osztály felel a zárási feladatok koordinálásáért, a zárás lebonyolításáért, beleértve a záró végrehajtási

jelentés elkészítését, és a Monitoring Bizottság, valamint az Európai Bizottság számára történő benyújtását.

A Horizontális Ügyekért Felelős Osztály feladatai az alábbi személyi állomány segítségével kerülnek végrehajtásra:

- 1 fő osztályvezető (egyben főosztályvezető-helyettes)
- 1 fő ellenőrzési és szabálytalansági szakreferens
- 2 fő jogi szakreferens
- 1 fő TS szakreferens
- 1 fő ÚMVP koordinátor (programkoordinátor)
- 1 fő szerkezetátalakítási referens

Az AVOP Pénzügyi és Monitoring Osztály feladatai az alábbi személyi állomány segítségével kerülnek végrehajtásra:

- 1 fő osztályvezető
- 3 fő pénzügyi szakreferens
- 3 fő monitoring és értékelési szakreferens
- 1 fő EMIR szakreferens.

Az AVOP tekintetében az Európai Bizottsággal való kapcsolattartásért a főosztályvezető-helyettes felelős.

Az Irányító Hatóság operatív tevékenységei:

- Egyeztetések a Közreműködő Szervezettel (KSZ) a jogszabályi változásokra, végrehajtással kapcsolatos könnyítésekre, szakmai iránymutatásokra vonatkozóan. A jogszabályi változásokon túlmenően a gyakorlati pályáztatást egyszerűsítő javaslatok is átvezetésre kerültek.
- Intézményi garancia, rendezett munkaügyi kapcsolatok, IH vezetői utasítások a végrehajtásra vonatkozóan.
- Egyes pályázatokkal kapcsolatos állásfoglalás meghozatala.
- Monitoring tevékenység és adatszolgáltatás, folyamatos tájékoztatás a pályázatok megvalósításának előrehaladásáról, a hatékony megvalósítás érdekében szükséges döntések előkészítése érdekében.
- A Döntés-előkészítő Bizottságok (DEB) tevékenységének felügyelete, amely elsősorban jogi-, szakmai állásfoglalást jelentett a még érintett pályázatok esetében.
- Pályázati felhívások módosítása szoros munkakapcsolatban az MVH-val.
- Az AVOP Működési Kézikönyvének frissítése, módosítása, jóváhagyása
- Közlemények megjelentetése a pályázási lehetőségek megnyitásáról, felfüggesztéséről.
- PKD módosítások (külön bekezdésben kerül részletesen bemutatásra)
- Felkészülés a Programzárásra és a Programzárás végrehajtása

Az Irányító Hatóság legfontosabb feladata, hogy segítse az IH vezetőt tevékenységében. Ennek megfelelően, valamint a 1260/1999/EK rendelet értelmében az Európai Bizottság és a minisztérium más szervei, valamint a kormányzat és a szakmai szervezetek között koordinációs feladatokat lát el, napi munkájában jogalkotási, szabályozási, egyeztető és irányító feladatkörrel rendelkezik.

IH vezetői értekezlet

Az AVOP pályázatok feldolgozásának, a források elosztásának, a Program előrehaladásának közvetlen és folyamatos figyelemmel kísérése, valamint a Program végrehajtásában résztvevő szervezetek összehangolt munkája biztosítása érdekében az IH vezető heti rendszerességgel ún. Irányító Hatósági vezetői értekezleteket hívott össze. Az értekezletre meghívást kapott az IH és a KSZ minden érintett képviselője, valamint az egyes intézkedések kidolgozásában érintett minisztériumi szakfőosztályok, különös tekintettel az intézkedésenkénti Döntés-előkészítő Bizottságokra, az KTK IH AVOP-ért felelős munkatársai, valamint külső szakértők az aktuális napirendi pontoknak megfelelően.

Az értekezlet elsődleges célja volt a Közreműködő Szervezet beszámoltatása, az IH vezetői ellenőrzés és felügyelet biztosítása a KSZ felett, a pályázatok feldolgozásának (értékelés, DEB-ek munkája), a kifizetések folyamatosságának figyelemmel kísérése, szükség esetén közvetlen beavatkozás a folyamatokba.

Az IH vezetői ülések keretében megvitatásra kerültek azon problémák, melyek az AVOP lebonyolítását bármilyen módon megnehezítették volna, itt születek meg a problémák megoldására irányuló döntések, vagy további szükséges intézkedések kerültek meghatározásra. Születtek döntések eljárásrendi egyszerűsítések, pályázati felhívások módosításának ügyében, tájékoztató IH közlemények megjelentetése tárgyában, és az intézkedések közötti forrásátcsoportosításokra irányuló kezdeményezések is ezen ülések keretében indultak. Az EMIR továbbfejlesztési igénye is rendszeres napirendi pontként szerepelt, továbbá itt kerültek felvetésre a humánerőforrás- és kapacitásfejlesztésre vonatkozó kérdések is.

2006 őszétől az IH vezetői értekezleteket szakállamtitkári értekezletek váltották fel, melyek lényegében ugyanazt a funkciót töltik be, mint az IH vezetői értekezletek, és a mai napig heti rendszerességgel kerülnek összehívásra.

5.1.1.2. Az AVOP Közreműködő Szervezet bemutatása

Az MVH szervezeti változásainak bemutatása

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalt a 81/2003.(VI.7.) Korm. rendelet 2003. július 1-i hatállyal hozta létre, jogelődje az Agrárintervenciós Központ és a SAPARD Hivatal volt. Az MVH megalakulásával egységes szervezetbe koncentrálódott a KAP két fő pillérének (a hagyományos agrárpiacszabályozásnak és az agrár-vidékfejlesztésnek) magyarországi végrehajtása.

Az MVH szervezete egy budapesti székhelyű hivatali központból és tizenkilenc megyei kirendeltségből áll. Az MVH jogalanyiság tekintetében teljesen integrált, a vidéki kirendeltségek nem önálló jogi személyek, hanem az egységes országos illetékességű hivatal megyei irodái. A megyei kirendeltségek közül hét kirendeltség egyes – elsősorban a vidékfejlesztési intézkedésekhez kapcsolódó – feladatok tekintetében regionális illetékességgel rendelkezik, ennek megfelelően a regionális illetékességű kirendeltségek belső szervezete, valamint humán erőforrás összetétele eltér a többi kirendeltségétől. (Ezeken a kirendeltségeken koncentrálódik a műszaki, közgazdasági valamint jogi szaktudású és gyakorlatú munkatársak jelentős hányada.)

Az MVH-nál, mint közreműködő szervezetnél **2004. év** folyamán jelentős átalakításra került sor, ennek megfelelően módosult az SZMSZ is.

A Vidékfejlesztési Igazgatóságon a SAPARD feladatok központi pályázatkezelési feladatainak megszűnésével, továbbá a monitoring terület hivatali szintű központosításával megszűnt a Vidékfejlesztési és Önkormányzati Pályázatok Osztálya, a Mezőgazdasági és Vállalkozási Pályázatok Osztálya, az Értékelő és Elemző Osztály, továbbá a Vidékfejlesztési Összefoglaló Osztály, továbbá –

szakmai irányítási szempontok figyelembevételével – a Gazdasági Igazgatóságról a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságára (VTI) került a Pénzügyi Engedélyezési Osztály.

Az AVOP fejlesztési feladatok csökkenésével az AVOP Fejlesztési Osztály – a feladatok kiterjesztésével és a korábbi központi pályázatkezelési osztályok munkatársainak részleges átcsoportosításával – átalakult, Központi Pályázatértékelési Osztályként működött. 2004. szeptember 1-től december 1-ig az osztályon belül két csoport alakult, az AVOP Igazgatási csoport és a SAPARD Igazgatási csoport, a Vidékfejlesztési Igazgató közvetlen irányításával. 2004. december 1-én ebből az osztályból kiválva alakult meg az Élelmiszeripari Pályázatkezelési Osztály (ÉPO), amely átvette a regionális kirendeltségektől az AVOP élelmiszeripari pályázatkezelést, a Döntéselőkészítési Osztály (DEO) feladatait, amely az AVOP DEB-ek munkáját támogatta, továbbá a Vidékfejlesztési, Koordinációs és Monitoring Osztály (VKMO) feladatait, mely fejlesztéssel, koordinációval és monitoring tevékenységgel foglalkozott.

A pályázat-feldolgozás intézményrendszerének fejlesztése során elsődleges szempont a folyamatok gyorsítása és a kapacitás megerősítése, a kézikönyvek (eljárásrendek) korszerűsítésének és a kommunikáció, ügyfélszolgálati tevékenység javításának eszközeivel.

2006. április 1-én az ÉPO és a DEO összevonásra került Központi Pályázati Osztály (KPO) néven, amely folytatta a DEO korábbi AVOP döntés előkészítő tevékenységét.

A feladatstruktúrában **2007-től** változások álltak be összefüggésben az Európai Unió finanszírozási alapjainak átalakításával. Az AVOP intézményi helyzetét a 2007-es év során legjelentősebb mértékben az ÚMVP jogcímek elindulása illetve az ennek során kialakult átállási és kapacitásproblémák hatása befolyásolta.

Az MVH-nál, mint Közreműködő Szervezetnél az év folyamán két új Szervezési és Működési Szabályzat (SZMSZ) került kiadásra, melyek a Hivatal szervezetében bekövetkezett változásokat tartalmazza.

A 2007. április 1-től hatályos SZMSZ az AVOP folyamatok tekintetében a Pénzügyi Igazgatóság AVOP-SAPARD Kifizetési Osztályát érintette, az AVOP feladatokhoz kötődő kifizetési feladatokat az EMVA Kifizetési Osztály vette át. Ezen kívül az igazgatóságon a változás érintette még az AVOP-SAPARD Könyvelés Osztályt, ennek feladatait az EMVA Könyvelési Osztály vette át.

A Jogi Főosztályon a Jogi és Szerződéskötési Osztály helyébe a Vidékfejlesztési Támogatások Jogi Osztálya lépett.

A Titkársági Főosztályhoz tartozó Másodfokú Döntéseket Előkészítő Osztály átalakult Jogorvoslati Osztállyá.

2007. december 5-től új SZMSZ lépett hatályba, mellyel újabb szervezeti változások történtek a 2007. évet érintően.

Az EMVA végrehajtási feladatok megindulásával a Hivatal több újabb EMVA végrehajtással foglalkozó osztályt alakított ki. Az AVOP Programot illetően a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságát érintette az átszervezés, ahol a Vidékfejlesztési Koordinációs és Monitoring Osztály (VKMO) és a KPO feladatait a SAPARD, AVOP és Monitoring Osztály (SAMO) vette át.

Az Elnök alá tartozó Titkársági Főosztályból kivált a Jogorvoslati Osztály és külön Főosztállyá alakult Jogorvoslati Főosztály néven. Az AVOP másodfokú döntésekkel ezen az új főosztályon alakult Beruházási Támogatások Jogorvoslati Osztálya foglalkozik.

A Regionális Irodáknál három osztály szűnt meg: Pályázatkezelési, Kérelemkezelési és Számlakezelési, helyükre Normatív Támogatások Kérelemkezelési Osztálya, EMVA Beruházások Kérelemkezelési Osztálya és a Vidékfejlesztési Osztály lépett. Az AVOP helyszíni ellenőrzési feladatait a Kirendeltségeken továbbra is a Helyszíni Ellenőrzési Osztály, a jogi feladatokat pedig a Törzskari és Jogi Osztály látja el.

2007. szeptember 11-ét követően változott a szabálytalanságok kezelése. Ettől az időponttól kezdve a szabálytalanságokat már nem a Vidékfejlesztési Támogatások Jogi Osztálya folytatja le,

hanem a Kirendeltségek Jogi Osztálya, kivételt képeznek ez alól olyan esetek, amikor az ügy bonyolult, szerteágazó, precedens jellegű, vagy összeférhetetlenség áll fenn a kirendeltségi szinten való döntés esetén, ekkor az ügyet a Vidékfejlesztési Támogatások Jogi Osztályára továbbítják.

2008 márciusában átkerült a program monitoring feladat a Vidékfejlesztési Támogatási Igazgatóságról a Szervezési és Koordinációs Főosztályra (SZKF). A funkció átadása az egyes részlegek eredményességét mérő és értékelő controllinghoz adatokat szolgáltató monitoring függetlenségét és objektivitását biztosította.

A **2009.** évi SZMSZ módosítás nem érintette az AVOP végrehajtásában érdekelt szervezeteket, csupán annyi változtatás történt, hogy a SAMO neve SAPARD, AVOP és Vidékfejlesztési Osztályra (SAVO) változott, mivel a nevezett osztály már ÚMVP végrehajtási feladatokat is ellát.

5.1.2. A program megvalósítása során szerzett tapasztalatok, felmerült problémák és megoldásaik

Belső problémák

- Magas fluktuáció.
- A pályázatok értékelését támogató információs bázisok szűkössége.
- A projektek értékelési rendszerének folyamatos továbbfejlesztési szükséglete.
- A projektértékelők ismereteinek menet közbeni fejlesztése.

Pályázói problémák

- Hosszú távú szemlélet, hosszú távra szóló beruházások háttérbe szorulása.
- A megvalósítással összefüggő kötelezettségek alulbecsülése.

A pályázati kiírások és követelmények gyengeségei

- A támogatásra jogosultak köre tágnak mondható.
- Problémát jelentett, hogy a támogatható tevékenységek kapcsán a 2.1 Mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése intézkedés nem támogatta a másodlagos mezőgazdasági alapanyagok feldolgozását, amelyek feldolgozása viszont az ANNEX I-ben szereplésük miatt, a GVOP-ból is kizárásra került, mint támogatható tevékenység, az alapanyag jellegén keresztül.
- A halászati intézkedésnél a támogatási felső határ megállapítása okozott problémákat a potenciális pályázóknak.
- Az értékelők megfontolásra javasolták közbeszerzési minták kidolgozását (feltétel- és értékelési szempontrendszerrel), melyek nagyobb biztonságot, kellő mértékig standardizált eljárást és átlátható közbeszerzési eljárást eredményeztek.
- A fenntartási kötelezettség teljesítésének nehézségei.

Jogszabályi változások

A közpénzek védelmét szem előtt tartva fontos volt a támogatási rendszerek egyszerűsítése, a lehetséges kedvezményezettek és a lebonyolító szervezetek adminisztrációs terheinek csökkentése. A támogatási rendszerek egyszerűsítése révén biztosítható volt, hogy a fejlesztések gyorsabban és hatékonyabban valósuljanak meg. Több fontos jogszabály született a támogatási feltételek javítása, egyszerűsítése, az ügyintézés és a kifizetések felgyorsítása érdekében.

A program megvalósítását befolyásoló belföldi jogszabályok két nagy csoportot alkottak. Az egyikbe a kedvezményezettek gazdálkodási, fejlesztési és nyilvántartási feltételeit, közigazgatási kapcsolatait tartalmazó rendelkezések, a másikba az AVOP lebonyolítását irányító szervezetek kötelezettségeire vonatkozó központi előírások tartoztak. Mindkét körben nagy számban születtek új,

és a meglévőket módosító rendelkezések. Alig volt olyan szabályozási elem, amelynek valamely lényeges, az AVOP megvalósításával is összefüggő része ne módosult volna.

5.1.2.1. Folyamatok javítása, a folyamatok időigénye, a folyamatok gyorsítása érdekében megtett lépések

2005. II. negyedévében továbbfejlesztésre került a pályázati rendszer, újabb fejezetekkel bővült az AVOP Működési Kézikönyv és a könnyebb alkalmazhatóság érdekében módosítás történt a fejezetek belső struktúráján.

Az azóta eltelt időszakban a pályáztatás valamennyi szakaszát illetően kiegészítő intézkedések, szabályozások váltak szükségessé a működés zavartalanságának biztosítása érdekében. 2005. május-júniusban elsősorban a jogszabályi háttér változásai miatt, másrészt a különböző külső és belső ellenőrzések megállapításainak átvezetése céljából, harmadsorban pedig a gyakorlati alkalmazás során felszínre került problémák egységes kezelése érdekében, felülvizsgálatra és módosításra kerültek:

- a pályázati felhívások (ezek 2005. 06. 19-én léptek hatályba),
- az új felhívásokhoz tartozó pályázati csomagok, valamint
- az előbbiekkel összhangban az AVOP Működési Kézikönyv (2005. 05. 31-i verzió) - egységes szerkezetbe foglalva.

Az AVOP program végrehajtását alapvetően az Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR) támogatja. A rendszer nehezen tudta kezelni az AVOP végrehajtása során megjelenő, csak az AVOP-ra jellemző speciális igényeket, ezért a rendszer folyamatos fejlesztésre szorult. A 2006. évi fejlesztések a szabálytalanságkezelési-, a nyomon követés-, az ellenőrzési modulokat érintették, de a LEADER+ intézkedés végrehajtásának kései kezdése miatt a LEADER speciális igényeihez is „menet közben” kellett végrehajtani a fejlesztéseket. Az EMIR gyakorlati felhasználhatósága sokat javult. Az egyedi fejlesztés következtében megjelentek az EMIR-ben az AVOP specialitások rögzítésének lehetőségei.

2004. év

Az AVOP pályázatok benyújtása 2004. május 3-tól folyamatos volt, de érdemi feldolgozásuk – a SAPARD szerződéskötések 2004. szeptember 30-i lezárása után – 2004. október 1-én kezdődhetett el.

A SAPARD program lezárása miatt az AVOP pályázatok feldolgozása tolódott.

A DEB-ek 2004-ben megtartották alakuló üléseiket, illetve megtörtént az ügyrend elfogadása is.

Az AVOP intézményi helyzetét 2004-ben legjelentősebb mértékben a SAPARD Program kifuttatása, az AVOP május 3-i kezdése, illetve az ennek során kialakult átállási és kapacitásproblémák hatása befolyásolta.

Az Irányító Hatósági Főosztály 20 fővel kezdte meg működését (később ez a szám bővült a TS keret terhére felvett munkatársakkal), azonban a főosztály nem kizárólag az AVOP IH feladatok ellátásával foglalkozott. Feladata volt még a SAPARD program Irányító Hatósági feladatainak, valamint a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) Program Menedzsment Egység feladatainak ellátása is.

Mivel az AVOP intézményrendszere döntően a SAPARD végrehajtására kiépült intézmény-rendszerre épült, így mind az IH, mind pedig a KSZ munkatársai komoly, az AVOP-nál hasznosítható SAPARD lebonyolítási tapasztalatokkal rendelkeztek a program indításakor.

Az IH és a KSZ munkatársai a képzési tervnek megfelelő képzéseken vettek részt, néhányan pedig részidős képzési formában felsőoktatási intézményeknél folytattak tanulmányokat.

2004-ben került sor az AVOP pályázati felhívások és csomagok kidolgozására is, azonban a PKD időközi változásai miatt a pályázati dokumentáció tekintetében módosítások átvezetésére volt szükség. A módosított pályázati felhívások az IH vezetőjének jóváhagyásával 2004. július 30-án jelentek meg. A módosított pályázati csomagokat és a teljes MKK-t az IH vezetője augusztus 5-én hagyta jóvá.

A pályázatkezelési és döntés-előkészítési folyamat felgyorsítása érdekében több intézkedés történt 2004-ben, nevezetesen:

- az MVH eljárásrendjének áttekintése, korszerűsítése, az irányítás hatékonyságának növelése, a Működési Kézikönyv módosítása,
- az MVH személyi állományának bővítése, kizárólag AVOP-pal foglalkozó munkatársak felvétele,
- a pályázatkezelés egyszerűsítése.

2005. év

Az Irányító Hatóság az előző évben kialakult szervezettel, valamint a TS keret terhére bővített 5 fő személyi állománnyal látta el az AVOP-pal szorosan összefüggő feladatait. A Minisztérium vezetésében és a főosztályi, irányítási szerkezetben végrehajtott kisebb változtatás az Irányító Hatóság és a Közreműködő Szervezet közötti koordinációt szakmailag és az ügyvitel szempontjából egyaránt javította.

2005. II. negyedévében továbbfejlesztésre került a pályázati rendszer, újabb fejezetekkel bővült az AVOP Működési Kézikönyv. A könnyebb alkalmazhatóság érdekében az egyes fejezetek belső struktúrája átalakult. A továbbfejlesztett és egységes szerkezetbe foglalt MKK egyrészt tartalmazta a jogszabályi háttér változásai miatt szükségessé vált módosításokat, másrészt a különböző külső és belső ellenőrzések megállapításait.

A folyamatok javítását szolgálták a 2005. elején megjelent **jogszabály-módosítások,** melyek többek között az előleg igénybevételének lehetővé tételével, és a biztosíték-nyújtási rendszer módosításával javították a pályázás feltételeit.

A pályázati rendszer és a kapcsolódó teljes pályázati dokumentáció felülvizsgálatát megelőzően, illetve annak során megtörtént a folyamatok időigényének tapasztalatokon alapuló felmérése és átvilágítása, illetve ennek eredményeként a szükséges létszám megtervezése, bővítése, átcsoportosítása. A folyamatok gyorsítását szolgálta a végrehajtás folyamatos, szoros nyomon követése és számonkérése.

A pályáztatás valamennyi szakaszát illetően kiegészítő intézkedések, szabályozások váltak szükségessé a működés zavartalanságának biztosítása érdekében. 2005 májusában és júniusban elsősorban a jogszabályi háttér változásai miatt, másrészt a különböző külső és belső ellenőrzések megállapításainak átvezetése céljából, harmadsorban pedig a gyakorlati alkalmazás során felszínre került problémák egységes kezelése érdekében, felülvizsgálatra és módosításra kerültek:

- a pályázati felhívások (ezek 2005. 06. 19-én léptek hatályba),
- az új felhívásokhoz tartozó pályázati csomagok, valamint
- az előbbiekkel összhangban az AVOP Működési Kézikönyv (2005. 05. 31-i verzió) - egységes szerkezetbe foglalva.

A szervezetek összehangolt munkájának biztosítása érdekében, az IH heti rendszerességgel tartott Irányító Hatósági vezetői üléseket, melyen mind az MVH, mind a szakfőosztályok, mind pedig a KTK IH felelős vezetői, szakemberei képviseltették magukat. Az IH vezetői ülések keretében kerültek megvitatásra, azon problémák, melyek az AVOP lebonyolítását bármilyen módon nehezítették, és itt születtek meg a problémák megoldására irányuló döntések, vagy kerültek meghatározásra a szükséges további intézkedések.

A pályázati felhívások közül többet, az intézkedéshez rendelt keretek, pályázatok támogatási igényéhez viszonyított szűkössége miatt ideiglenesen, vagy véglegesen fel kellett függeszteni.

2006. év

2006-ban az Irányító Hatóság tevékenységét az operatív tevékenységek elvégzése mellett a kifogáskezelés és a méltányossági kérelmek kezelése is meghatározta. Az öt operatív program közül az AVOP egyedüliként biztosított lehetőséget kifogások benyújtására. Elsősorban az I. és III. prioritásra érkeztek kifogások, melyek minden esetben egyedi elbírálás alá estek a szakfőosztályok bevonásával. Meghatározóak voltak a „Fiatal gazdák induló támogatása" c. intézkedésre beérkezett kifogások, melyek jellemzően az elkülönült gazdaság értelmezését vitatták. A kifogások magas száma egybevág azzal, hogy ennél az intézkedésnél volt a legnagyobb az elutasítások aránya.

2006-ban az AVOP IH egy specifikus, **ügyfél tájékoztató központ** (call center) létrehozását kezdeményezte, amely a fiatal gazdák számára nyújtott segítséget, és hasznos információt az agrártámogatási rendszerről, az elérhető támogatásokról. Erre azért volt szüksége, mert az 1.3. Fiatal gazdák induló támogatása c. intézkedésre benyújtott pályázatok 34%-a formai vagy szakmai okból elutasításra került. Így nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdák nem rendelkeznek kellő információval a támogatási lehetőségek igénybevételéről. A call center 2006. december 31-ig működött.

Továbbá, az 1.3. intézkedéssel kapcsolatban az IH megbízásából konferenciasorozat került megszervezésre az FVM megyei földművelésügyi hivatalai által. Az ország 19 megyéjében előadásokat szerveztek, amelyek keretében ismertetésre került az 1.3. intézkedés pályázati felhívása, a hitelfelvételi lehetőségek, valamint a pályázók útmutatást kaptak a pályázati adatlap kitöltéséhez.

A 2006-ban végbement szervezeti változásoknak köszönhetően az AVOP Működési Kézikönyve is módosításra került, melyet az IH vezetője 2006. július 31-én jóváhagyott. A MKK élő dokumentum, ezért azt rendszeresen aktualizálni, frissíteni kell. A Kézikönyv célja a mindenkori legjobb gyakorlat napi alkalmazásának elősegítése, ezért a Kézikönyvbe beépítésre kerültek az új irányelvekre és módszerekre vonatkozó útmutatások.

2007. év

2007-ben az AVOP végrehajtásának súlypontja már nem elsősorban a beérkezett pályázatok feldolgozására helyeződött, hanem előtérbe került a kedvezményezettek részére történő kifizetések teljesítése, a kifizetések ütemének felgyorsítása, valamint a megvalósítás nyomon követése, monitoringja, ellenőrzése. Az Irányító Hatóságot több esetben keresték meg tájékoztatás kérésével szakmai és társadalmi szervezetek. Nagy hangsúly helyeződött a „LEADER+" intézkedés hatékony lebonyolítására, és az ezzel kapcsolatos tájékoztatási és kommunikációs feladatokra.

Az Irányító Hatóság a program sikeres végrehajtása érdekében különböző formában nyújtott segítséget a lehetséges kedvezményezetteknek. Közleményeket jelentetett meg a Minisztérium és az MVH honlapján, szakmai fórumokon tájékoztatta a kedvezményezetteket a kifizetések menetéről, a szerződéskötések üteméről. Az IH összefoglaló anyagot jelentetett meg az AVOP keretében sikeresen megvalósult projektekről.

Az Irányító Hatóság az Állami Számvevőszék és a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal munkatársainak biztosította a zavartalan munkát, rendelkezésre bocsátotta a kért dokumentumokat, DEB emlékeztetőket, valamint személyes konzultációk keretében adott felvilágosítást az egyes lépésekről.

2008. év

2008-ban az AVOP Irányító Hatóság a program sikeres végrehajtása érdekében különböző módon nyújtott segítséget a potenciális kedvezményezetteknek.

Az 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása" c. intézkedés esetében támogatási forrás-maradvány képződött a visszalépéseknek, valamint a tervezettnél alacsonyabb támogatási összeggel megvalósított beruházásoknak köszönthetően. Az AVOP Irányító Hatósága a források lekötése

céljából közleményt adott ki, mely értelmében az 1.2.1. „Akvakultúra", „Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése" c. alintézkedések 2008. június 2-tól 2008. június 30-ig megnyitásra kerültek. Az első megnyitásra azonban nagyon kevés számú pályázat érkezett be, így az abszorpciós célok maximális teljesülése érdekében az AVOP Irányító Hatósága döntött a halászati intézkedés ismételt megnyitásáról 2008. augusztus 27. és szeptember 29. között.

A Döntés-előkészítő Bizottsági üléseken megvitatásra kerültek az intézkedésre beérkezett pályázatok, és köszönhetően a sikeres, második körös megnyitásnak a DEB által támogatásra javasolt pályázatok támogatási igénye lekötötte a rendelkezésre álló forrásokat.

2009. év

2009-ben a válság következtében a kedvezőtlen gazdasági környezet különösen hátrányosan érintette az AVOP 1.3. Fiatal gazdák induló támogatása intézkedés kedvezményezettjeit, mivel a mezőgazdasági tevékenységet a működtetési kötelezettség alatt kizárólag főfoglalkozásban végezhetik.

A fentiekre tekintettel az AVOP PKD 1.3. Fiatal gazdák induló támogatása intézkedés *„A projektkiválasztás kritériumai szakasz 5. bekezdésében foglalt „mezőgazdasági tevékenységet egyéni vállalkozóként főfoglalkozásban végzi"* jogosultsági kritérium enyhítéséről döntött az AVOP IH, hivatkozással a Bizottság 817/2004/EK rendelet 39. cikkére, mely alapján a tagállam vis maior esetekben enyhíthet a kedvezményezettek kötelezettségvállalásain.

A nehéz gazdasági helyzetre való tekintettel egyes fiatal gazdálkodók a főfoglalkozásra vonatkozó jogosultsági előírást nehezen, vagy egyáltalán nem tudják teljesíteni, ezért egyedi kérelem alapján az AVOP IH lehetőséget biztosított részmunkaidőben a tevékenység ellátására. A kérelmet az MVH-nak alapos indoklás mellett kellett benyújtani, ezt követően a Hivatalnak 30 nap állt a rendelkezésére, hogy meghozza döntését.

A gazdasági és pénzügyi válság hatásai a beruházási projektek üzemeltetési kötelezettségeinek teljesítését is jelentős módon akadályozták. Ezzel kapcsolatban öt pályázó kereste meg az MVH kirendeltségét, akik jelezték, hogy az üzemeltetés időszaka alatt a beruházáshoz előírt feltételeket nem minden esetben tudták teljesíteni (pl.foglalkoztatotti létszám). Ezért az IH az AVOP projektek üzemeltetési kötelezettségének ideje alatt észlelt foglalkoztatáshoz kapcsolódó eltérésének kezelése tárgyában iránymutatást fogalmazott meg a Közreműködő Szervezet számára, melynek értelmében a kedvezményezetteknek lehetőségük van a pályázatban vállalt foglalkoztatási kötelezettségeiknek módosítására. A kedvezményezett részéről benyújtott indoklásnak tartalmaznia kellett a kedvezményezett által a problémák orvoslására és azok hatásainak minimalizálása érdekében megtett intézkedéseit, valamint az ezt alátámasztó dokumentumokat.

Amennyiben a benyújtott dokumentumok átvizsgálása során megállapításra került, hogy vis major vagy a kedvezményezettnek fel nem róható, objektív körülmények okozták az eltérést, és ezek az eltérések nem veszélyeztették a projektek működését, akkor az MVH regionális kirendeltségeinek hozzá kellett járulniuk a projekt részben megváltozott foglalkoztatással való fenntartásához.

Programzárás

2008. év egyik legfontosabb feladata a programzárásra történő felkészülés volt, mely 2009-ben folytatódott, azonban a zárással kapcsolatos feladatok a 2010. évben csúcsosodtak ki.

A program zárásával kapcsolatos munka nagy terhet és felelősséget ró az intézményrendszerre. A régi tagállamok tapasztalata mindenképpen azt mutatja, hogy a zárás sikeres végrehajtásához megfelelő felkészülés és szigorú ütemterv szükséges. A sikeres programzárás elengedhetetlen feltétele, hogy valamennyi szereplő tisztában legyen a feladat fontosságával, ütemezésével, valamint a zárás folyamatában betöltött szerepével

Az AVOP hatékony és eredményes zárása céljából az AVOP IH az MVH-val együttműködve zárási útmutatót készített, annak érdekében, hogy mindkét szervezeti egység maximálisan fel tudjon készülni a zárásra, együttműködve a zárásban érintett valamennyi szereplővel. Az Irányító Hatóság felelőssége nemcsak az Operatív Program végrehajtásában, hanem a zárás tekintetében is kiemelt jelentőségű; egyrészt saját feladatai, másrészt a KSZ feladatai előrehaladásának nyomon követése szempontjából.

Az AVOP **Irányító Hatóságon** (AVF, FVM) és a **Közreműködő Szervezeten** (MVH) kívül az alábbi intézmények vesznek részt a zárási folyamatokban:

- **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség** (NFÜ), mely szervezet közösségi támogatási keret szintjén figyeli, hogy minden 2004-2006 közötti operatív program egységes menetrend szerint, a szabályoknak megfelelően kerüljön lezárásra. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség az öt operatív program számára egységes útmutatót készített, amelyek segítenek a zárással kapcsolatos feladatok minél hatékonyabb és gördülékenyebb végrehajtásában.
- **Ellenőrző Hatóság** (KEHI) a zárónyilatkozat kiállításáért felel, és ezt megelőzően számos ellenőrzési feladatot lát el, köztük kiemelendő a záró ellenőrzés elvégzése. Az Irányító Hatóság záró végrehajtási jelentésének és a Kifizető Hatóság végső egyenleg átutalás igénylési dokumentációjának benyújtását követően a KEHI megvizsgálja a dokumentáció megfelelősségét.
- **Kifizető Hatóság** (PM) felel a végső egyenleg átutalási igénylés dokumentáció összeállításáért (költségnyilatkozat, költségigazoló nyilatkozat, átutalási kérelem, összefoglaló táblázat a behajtásra váró, behajtott és behajthatatlan követelésekről).

Elszámolhatósági időszak határidejének hosszabbítása

A 2004-2006-os időszak programjai esetében az elszámolhatósági időszak végét a hatályos jogszabályok 2008. december 31-ében határozták meg, kivéve az állami támogatások hatálya alá eső intézkedéseket, melyek esetében a végső elszámolhatósági határidő 2009. április 30-a volt.

Az elszámolhatósági időszak meghosszabbítását az Európai Bizottság indokolt esetben lehetővé teheti, így az elszámolhatósági időszak határideje 2009. június 30-ig kiterjeszthető volt.

Tekintettel a 2008. év végén begyűrűző válságra, az Európai Bizottság lehetőséget biztosított a tagállamoknak, hogy az elszámolhatósági időszak végét meghosszabbítsák. Az elszámolhatósági időszak 2009. június 30-ára történő meghosszabbítását- elsősorban a LEADER+ és a halászati projektek megvalósításának elhúzódása miatt - a többi operatív programhoz hasonlóan - az AVOP esetében is kezdeményezte az Irányító Hatóság az NFÜ-n keresztül. Az Európai Bizottság C(2009) 1133 sz. határozatában jóváhagyta Magyarország kérelmét, melynek értelmében az elszámolhatósági határidő 2008. december 31-ről 2009. június 30-ra módosult. Ez azt jelenti, hogy az elszámolhatósági időszak 2009. június 30-ra történő hosszabbításával a kedvezményezettek által 2009. június 30-ig pénzügyileg teljesített számlái esetében kerülhet sor az IH/KSZ általi kifizetés engedélyezésre.

Az elszámolhatósági időszak hosszabbításáról a kedvezményezettek tájékoztatása is kiemelten fontos volt. Az AVOP IH a KSZ közreműködésével felhívta a kedvezményezettek figyelmét az ezzel kapcsolatos kötelezettségeikre.

Az AVOP Irányító Hatóság felkészülése a programzárásra

A zárásra történő felkészülés valamint a sikeres zárás érdekében az AVOP IH az alábbi feladatokat látta el:

- Az NFÜ Útmutatójának 3. sz. melléklete alapján készített átfogó zárási ütemtervet alakított ki, az ütemtervet egyeztette és jóváhagyatta a zárásban érintett valamennyi szereplővel (NFÜ, PM, KEHI, KSz) Az AVOP IH az ütemtervben meghatározott feladatok teljesítését a zárás munkacsoportok alkalmával rendszeresen nyomon követte.

- Rendszeres időközönként zárás munkacsoport üléseket hívott össze az AVOP zárásban érintett valamennyi szereplő (PM, KEHI, KSz, NFÜ) bevonásával. A zárás munkacsoport a 2006 augusztusában elfogadott EU Bizottsági Iránymutatás „A 2000-2006. évek között a Strukturális Alapokból nyújtott támogatások zárásához" c. dokumentum, és az NFÜ által készített „Útmutató" tartalma szerint látta el feladatait. Az egyes munkacsoport-üléseken a zárásban érintett szereplők beszámoltak az elvégzett feladatokról, megvitatásra kerültek az aktuális kérdések, az ütemtervben meghatározott feladatok elvégzésére felelősök kerültek kijelölésre. Minden zárás-munkacsoport ülésről emlékeztető készült, mely megküldésre került a tagok részére.
- 2008 második felétől az IH rendszeresen részt vett az MVH által szervezett programzáró megbeszéléseken, melyeken elsősorban a pénzügyi zárással, szerződésmódosításokkal, végső elszámolásokkal, szabálytalanságokkal kapcsolatos kérdések kerültek áttekintésre.
- A zárási folyamatok összehangolása érdekében az AVOP IH a többi operatív program irányító hatóságával együtt rendszeresen részt vett a KTK IH zárási munkacsoport ülésein.
- Az AVOP IH zárással foglalkozó munkatársai rendszeres képzéseken, konferenciákon vettek részt a zárásra történő felkészülés, valamint információ-és tapasztalatcsere céljából annak érdekében, hogy a zárási feladatok minél hatékonyabban végrehajtásra kerüljenek:
  - 2008. február 21. Budapest „A 2000-2006-os Strukturális Alapokból finanszírozott Operatív Programok zárása"
  - 2008. szeptember 15. Brüsszel „A 2000-2006-os Strukturális Alapokból finanszírozott Operatív Programok sikeres zárása" („Towards a Successful Closure of Structural Funds 2000-2006 Programmes")
  - 2008. november 18. Budapest „A Technikai Segítségnyújtás intézkedés zárása"
  - 2008. november 21. Budapest „Zárás workshop olasz zárási szakértő bevonásával. Gyakorlati tapasztalatok bemutatása az egyes folyamatok, lépések, problémák vonatkozásában".
  - 2009. június 22. Budapest „I. NFT zárás – workshop az intézményrendszer számára".
- A zárási folyamat megkönnyítése érdekében az AVOP IH az NFÜ-vel együttműködve jogszabály módosításokat (pl. 217/1998 Korm. Rendelet, 360/2004. Korm. rendelet) kezdeményezett és hajtott végre.
- Módosította az AVOP Program-kiegészítő Dokumentumot annak érdekében, hogy a megmaradt források lekötésre, illetve a pénzügyi táblában a belső átcsoportosítások átvezetésre kerüljenek. A PKD módosítására az elszámolhatósági időszak végéig (2009.június 30) volt lehetőség.
- Elkészítette a PKD konszolidált változatát angol és magyar nyelven, mely dokumentum valamennyi, az AVOP esetében végrehajtott módosítást magában foglal. A PKD konszolidált változatát az AVOP IH 2009. június 30-ig benyújtotta az EU Bizottság részére.
- Az EU Bizottság COM (2006) 3424 sz. határozat *Iránymutatás a strukturális alapokból érkező támogatások (2000-2006) megszüntetéséről* 2. sz. melléklete értelmében, mely a támogatás lezárásáról szóló nyilatkozat elkészítésére és tartalmára vonatkozóan nyújt iránymutatást a 438/2001 rendelet 15. cikke alapján, a támogatás lezárásának előkészítése céljából az AVOP IH az MVH–val együttműködve az alábbi feladatokat hajtotta végre:
  - A 2009. június 30-ig meghosszabbított elszámolhatósági határidő végéig felmerült kiadások tekintetében valamennyi végső kedvezményezettől bekérte a végső elszámolási kérelmeket
  - Valamennyi intézkedés esetében a záró kifizetés iránti kérelemben ellenőrizte a végső kedvezményezetteknek ténylegesen kifizetett közösségi támogatás összegét
  - Kimutatást készített az AVOP-ra vonatkozó kiadások végleges összegéről és azt egyeztette a Kifizető Hatósággal, annak érdekében, hogy a KH minden jogosult kifizetett költséget figyelembe vegyen a záró Költségnyilatkozat összeállítása során
  - Egyeztette a költségnyilatkozatot az AVOP számviteli rendszerének nyilvántartásaival, és megbizonyosodott a megfelelő ellenőrzési nyomvonal rendelkezésre állásáról a végső kezdeményezett szintjéig. A számviteli rendszer működtetése az MVH (EMVA könyvelési osztály) feladata, az IH koordináló szerepet lát el a PM, NFÜ és MVH között (pl. leltár adatok megküldése kapcsán).

- Elvégezte az AVOP EMOGA és HOPE finanszírozású támogatásai keretében jóváhagyott projektekhez kapcsolódóan az MVH pénzügyi ellenőrzési és adatrögzítési tevékenységének ellenőrzését. Az IH a Forráslehívások ellenőrzése során, szúrópróbaszerűen, illetve az EMIR adatellenőrzése során felmerült kérdések kapcsán bekérte az MVH-tól a Forráslehíváshoz kapcsolódó számlákat és egyéb dokumentumokat ellenőrzésre. A vizsgálat célja a támogatások felhasználásának elszámolásához kapcsolódóan az EMIR-ben rögzített adatok valódiságának és pontosságának, valamint az alátámasztó dokumentumok és az első szintű ellenőrzés elvégzését dokumentáló ellenőrzési listák rendelkezésére állásának megállapítása, illetve az MVH pénzügyi ellenőrzési tevékenységének felülvizsgálata volt.
- Együttműködött a Pénzügyminisztériummal a záró költségnyilatkozat elkészítése, záró egyenleg számítása, szabálytalanságok jelentése tekintetében.
- Összegyűjtötte, ellenőrizte és nyomon követte a szabálytalansági vizsgálat eljárások adatait, valamint a követeléskezelési adatokat az NFÜ útmutató 7/b mellékletében – EMIR 14.2-es lekérdezés - foglaltaknak megfelelően, együttműködve az MVH, a Welt és PM NAO munkatársaival
- Ellenőrizte, hogy valamennyi hiba-és szabálytalanságkezelés a 438/2001. rendelet 4. és 10. cikke szerint végzett ellenőrzések, az Európai Bizottság által és az Európai Számvevőszék által végzett pénzügyi ellenőrzések, valamint az egyéb nemzeti szervek által végzett pénzügyi ellenőrzések tekintetében megfelelő módon történt.

- Jelen dokumentum keretében összeállította a záró végrehajtási jelentést, melyet az Európai Bizottság zárási útmutató (Guidelines on closure of assistance) 1. sz. melléklete szerinti adattartalom és formanyomtatvány alapján készített el. A záró végrehajtási jelentés elkészítéséhez az alábbi feladatokat végezte el az MVH bevonásával:
  - Adatgyűjtés, adatok összesítése
  - Monitoring adatok egyeztetése, kiegészítő adatbekérés a kedvezményezettektől
  - Adatelemzés
  - Az EMIR adatainak felülvizsgálata: adatok feltöltöttségének ellenőrzése, hiányzó adatok rögzítése, eltérések esetén adatjavítás.

▪

A Közreműködő Szervezet felkészülése a programzárásra az AVOP sikeres lebonyolítása érdekében

Az MVH tevékenységének alapvető célja a rendelkezésre álló támogatási keretek teljes-mértékű felhasználása, valamint a rendelkezésre álló források ütemes felhasználásának elősegítése volt. A Hivatal a kedvezményezetteket segítette abban, hogy a 2008. szeptember 30-i határidőig a támogatási szerződésben meghatározott fejlesztések kivitelezését befejezzék, és az utolsó támogatási elszámolásaikat benyújtsák. Ez a határidő az elszámolhatósági határidő 2009. június 30.-ra történő meghosszabbításával folyamatosan módosult, első körben 2009. március 31-re majd egyedi, indokolt esetekben ettől későbbi időpontra is engedélyezésre került a forrásfelhasználás maximalizálása érdekében, de szem előtt tartva a végső számla jogosultsági határidőt (2009. június 30.).

A program sikeres lebonyolítása érdekében az MVH felgyorsította a benyújtott számlák ellenőrzését és a kifizetéseket minden esetben a megszabott határidő előtt teljesítette. A korábbi években tapasztalt késedelmek megszűntek.

A Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóság (VTI) a pénzügyi megvalósulás naprakész megfigyelése, heti jelentésekbe foglalása mellett 2008-ban a korábbi éves felmérés helyett, negyedévente felmérte az operatív program fizikai előrehaladását is. Részletes előrejelzések készültek a zárás időpontjáig elérhető megvalósulási állapotról.

Az AVOP zárás hatékony végrehajtása érdekében a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága, amely a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalon belül felel az AVOP megvalósításáért, körlevélben fordult a regionális illetékességű kirendeltségekhez (RIK). Ebben felhívta a vezetők figyelmét, hogy tájékoztassák a gazdálkodókat az utolsó elszámolás benyújtásának legkésőbbi

határidejéről. A témában született egy VTI iránymutatás is (6/2007). A határidőre ugyanis nem csak az elszámolni kívánt számlákat, hanem az üzembe helyezési és működési engedélyt bizonyító dokumentumokat is meg kellett küldeni a Hivatal részére. A szükséges hatósági engedélyek beszerzésére különös figyelmet kellett fordítani az élelmiszeripari beruházások, az állattartó telepek, a termény- és takarmánytároló illetve szárító létesítmények használatba vételénél. Ezek beszerzése gyakran a kedvezményezett szándéka ellenére elhúzódott, ezért egyes esetekben az elszámolási határidőt is módosítani kellett.

Az MVH zárással kapcsolatos feladatait részletesen az MVH által készített AVOP zárás útmutató c. dokumentum tartalmazza.

Dokumentumok rendelkezésre állása, megőrzése, a kedvezményezettek tájékoztatása

A zárásra történő felkészülés egyik kiemelkedő eleme volt a keletkezett nagy mennyiségű dokumentumok archiválása olyan formában, hogy mind a zárás folyamán végrehajtásra kerülő hazai ellenőrzések, mind a záró dokumentumok benyújtását követő Európai bizottsági ellenőrzések során valamennyi releváns dokumentum projektszinten rendelkezésre álljon az Irányító Hatóság, a Közreműködő Szervezet és a kedvezményezettek esetében.

Az ellenőrzésekre való felkészülés érdekében az Nemzeti Fejlesztési Ügynökség a záráshoz önellenőrzési listát készített, melyek a zárási útmutató 1. és 2. mellékletében találhatóak. Az önellenőrzési lista azon dokumentumokat tartalmazza, amelyek az Európai Bizottság általi zárásig bármikor ellenőrzésre kerülhetnek. Az önellenőrzési lista kitöltése nem kötelező, azonban egy kedvezményezett akkor áll készen a zárás dokumentációs követelményeinek teljesítésére, ha meggyőződött arról, hogy az ellenőrzési lista által megjelölt dokumentumok rendelkezésre állnak.

A kedvezményezettek tájékoztatása érekében az MVH honlapján közleményt jelentetett meg a zárással kapcsolatos különböző kötelezettségekről, köztük a dokumentumok megőrzésére vonatkozó kötelezettségről. Az NFÜ által készített önellenőrzési lista az MVH honlapján megjelent 30/2009. (III.27) számú közlemény 1. sz. mellékletében található.

A 1260/1999/EK rendelet 38. cikk (6) bekezdése rendelkezik a dokumentumok megőrzésére vonatkozó kötelezettségekről. A dokumentumok megőrzésének kötelezettsége azonban nemcsak az intézményi szereplőkre vonatkozik, hanem a kedvezményezettekre is

Az AVOP felkérte az MVH-t a projektszintű önellenőrzések elvégzésére, valamint a kedvezményezettek tájékoztatására és figyelmük felhívására a zárást követő dokumentum-megőrzési kötelezettségükre, az önellenőrzési lista rendelkezésükre bocsátására.

5.1.3. Szabálytalanságkezelés

A szabálytalanságkezelési eljárás során a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (a továbbiakban MVH) megvizsgálja az észlelt szabálytalanságot, csalást, az Európai Közösség vagy Magyarország pénzügyi érdekeit sértő vagy veszélyeztető egyéb cselekményt (a továbbiakban együttesen szabálytalanság), tisztázza a szabálytalanság észlelés megalapozottságát, és megfelelő jogkövetkezményt alkalmazza vagy intézkedést teszi.

Szabálytalanságkezelési eljárás indul a Pályázó/Kedvezményezett olyan cselekedete vagy mulasztása esetén, amivel a közösségi vagy a nemzeti jogszabályokat, rendelkezéseket, előírásokat vagy a támogatási szerződést megszegi, ezáltal sérti az Európai Unió általános költségvetését, vagy az Európai Unió által kezelt egyéb költségvetést, ezáltal az EU pénzügyi érdekeit, illetve a Magyar Köztársaság pénzügyi érdekeit.

A szabálytalanságkezelési eljárás során a következő érdemi döntések hozhatóak:

- Az eljárás megszüntetése intézkedés alkalmazása nélkül
- Intézkedés alkalmazása.

Annak eldöntése során, hogy a MVH mely intézkedést alkalmazza, figyelembe kell venni az Európai Unió és a Magyar Köztársaság pénzügyi érdekeit, a pályázati és a beruházási cél megvalósulását, a Kedvezményezett közrehatásának mértékét, felróhatóságát a szabálytalanság keletkezésében, valamint a szabálytalanság súlyát, gyakoriságát.

Amennyiben a szabálytalanságkezelési eljárás során megállapításra kerül, hogy a Kedvezményezettel szemben intézkedés nem alkalmazható vagy az nem célravezető, de a felek közötti jogviszony módosításra szorul, úgy az alábbi rendezési módok alkalmazhatók:

- szabálytalanságkezelési eljárás következtében kötött szerződés-módosítás
- „Kiegészítő megállapodás" kötése.

Az AVOP kifizetések, így a kapcsolódó szabálytalanságkezelési eljárások 2005-ben indultak meg. 2005 és 2007 között valamennyi eljárást a Jogi és Szerződéskötési Osztály (akkoriban Jogi és Szerződéskötési Osztály, jelenleg Vidékfejlesztési Támogatások Jogi Osztálya) folytatta le. A szabálytalanságkezelési eljárás 2007 szeptemberében megváltozott, ugyanis a 202/2006. (X. 5.) Kormányrendelet 24-28.§-ai módosították a 360/2004. (XII. 26.) Kormányrendelet szabálytalanságkezelésre vonatkozó rendelkezéseit. Ez alapján, illetve a módosult SZMSZ rendelkezéseiben rögzítettek lekövetése céljából teljes egészében új szabálytalanságkezelési eljárásrend került kidolgozásra (hatályos AVOP MKK - KSZ), amely a szabálytalanságkezelési eljárások lefolytatásának jelentős részét az MVH Kirendeltségek Jogi Osztályára delegálta. Így a korábbi gyakorlattól eltérően 2007 szeptemberétől már nem a Vidékfejlesztési Támogatások Jogi Osztálya kezeli a szabálytalanságkezelési eljárásokat, hanem a MVH Kirendeltségek Jogi Osztálya, kivételt ez alól olyan esetek képeznek, amikor a Kirendeltség-vezető úgy ítéli meg, hogy az ügy bonyolult, szerteágazó, precedens jellegű, vagy összeférhetetlenség áll fenn a kirendeltségi szinten való döntés esetén. Ekkor az ügyet a Vidékfejlesztési Támogatások Jogi Osztályára küldik.

Az MVH az általa lefolytatott eljárásokról minden esetben tájékoztatja az AVOP Irányító Hatóságát (AVOP IH). Az AVOP IH szabálytalanság felelőse rendszerezi és nyilvántartja az eljárásokat. Korábban az MVH saját hatáskörben döntött a szankciók alkalmazásáról, azonban a 360/2004. (XII. 26.) Kormányrendelet szabálytalanság kezelés fejezete módosításra került és előírta, hogy szankció alkalmazása esetén a szankciót az IH-nak kell jóváhagynia. Így minden olyan esetben, amikor az MVH egy eljárás során szankciót állapított meg, felterjesztette jóváhagyásra az Irányító Hatóságnak, amely azt felülvizsgálva hagyta jóvá az intézkedést.

Az Irányító Hatóság feladata továbbá a negyedéves OLAF szabálytalansági jelentések elkészítése és továbbítása a Kifizető Hatóság (KH) felé. A jelentések megküldésének határideje a negyedévet követő 6. hét. Az MVH által megküldött végleges jegyzőkönyvek, valamint az EMIR rendszer adatai alapján az AVOP IH szabálytalanság felelőse állítja össze a negyedéves OLAF Jelentéseket, amelyeket az IH megküld a KH részére. A megküldött jelentéseket a Kifizető Hatóság továbbítja az OLAF Koordinációs Irodának, mely OLAF adatbázist vezet a jelentett szabálytalan esetekről.

Az MVH által észlelt szabálytalanságok összetétele éves lebontásban

254. táblázat – Az MVH által észlelt összes eset/a megindított szabálytalansági eljárások száma intézkedésenkénti és észlelés éve szerinti bontásban

Intézkedés száma és megnevezése		2005	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
1.1.	Mezőgazdasági beruházások támogatása	35	93	85	23	33	5	**274**
1.2.	A halászati ágazat strukturális támogatása	0	3	3	2	2	0	**10**
1.3.	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	8	12	11	0	0	**31**
1.4.	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1	5	12	3	1	0	**22**
2.1.	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	1	14	7	4	0	0	**26**

3.1.	Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	4	15	42	39	16	0	**116**
3.2.	A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	20	15	3	5	0	**43**
3.3.	Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	15	15	2	0	0	**32**
3.4.	LEADER+	0	5	81	439	29	0	**554**
4.1.	Technikai segítségnyújtás	0	0	0	0	1	0	**1**
	Összesen	**41**	**178**	**272**	**526**	**87**	**5**	**1109**

2004. során az AVOP forráskeretéből kifizetésre nem került sor, így kifizetéssel kapcsolatos szabálytalanság sem történhetett.

2005. évben összesen 41 darab szabálytalansági eljárás indult. Az eljárások négy intézkedést érintettek. A legtöbb eljárás az *„1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása”* intézkedés esetében indult. Ennél az intézkedésnél 35 darab eljárást kezdeményezett az MVH. A *„3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”* intézkedés esetében 4 darab, az *„1.4 Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása”* és a *„2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése”* intézkedés esetében 1-1 Kedvezményezett ellen indult szabálytalanságkezelési eljárás. A *„4.1. Technikai segítségnyújtás”* intézkedés esetében nem került megindításra szabálytalansági eljárás. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása”* intézkedés esetében nem indult szabálytalanságkezelési eljárás.

2006. évben a *„4.1. Technikai segítségnyújtás”* intézkedés kivételével mind a kilenc megjelent intézkedés esetében indult szabálytalanságkezelési eljárás összesen 178 esetben. A legtöbb eljárás ebben az évben is az *„1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása”* intézkedés esetében indult (93 db), igaz, a benyújtott kérelmek száma is kiugróan magas ennél az intézkedésnél a többi intézkedéshez képest. A *„4.1. Technikai segítségnyújtás”* intézkedés esetében nem indult szabálytalansági eljárás. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása”* intézkedés esetében 3 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult.

2007. évben összesen 272 darab szabálytalansági eljárás indult. Az eljárások kilenc intézkedést érintettek. A legtöbb eljárás az *„1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása”* intézkedés (85 db) és a *„3.4. LEADER+”* (81 db) intézkedés esetében indult. A *„3.4. LEADER+”* intézkedésnél problémát jelentett a hiánypótlás késedelmes teljesítése. Néhány esetben fordult elő biztosíték hiánya, hatályba vételi engedély hiánya és hiánypótlással kapcsolatos problémák. A *„4.1. Technikai segítségnyújtás”* intézkedés esetében nem indult szabálytalansági eljárás. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása”* intézkedés esetében 3 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult.

2008. évben összesen 526 darab szabálytalansági eljárás indult. Az eljárások kilenc intézkedést érintettek. A legtöbb eljárás a *„3.4. LEADER+”* (439 db) intézkedés esetében indult, amely kiugróan magas volt a többi intézkedéssel kapcsolatban indított eljárásokhoz képest. Mindez azzal magyarázható, hogy ezen intézkedés esetében az AVOP egészéhez hasonlóan nagy számú szerződéskötésre került sor. Az ezen intézkedésre pályázók nagy része gyakorlatlan volt, az MVH pedig minden apróbb hiányosság, mulasztás esetén szabálytalansági eljárás indítását kezdeményezte. Az eljárások azonban többségükben olyan hiányosságot állapított meg, mely szerződés módosítással orvosolható volt és tényleges szabálytalanság megállapítására nem került sor. A *„4.1. Technikai segítségnyújtás”* intézkedés esetében nem indult szabálytalansági eljárás. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása”* intézkedés esetében 2 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult.

2009. évben összesen 87 darab szabálytalansági eljárás indult. Az eljárások hét intézkedést érintettek. A legtöbb eljárás az *„1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása”* intézkedés (33 db) és a *„3.4. LEADER+”* (29 db) intézkedés esetében indult. A *„4.1. Technikai segítségnyújtás”* intézkedés esetében 1 darab szabálytalansági eljárás indult jogosulatlan költségelszámolás miatt. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása”* intézkedés esetében 2 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult.

2010. évben az adatbázis lekérdezés időpontjáig – 2010.04.18. - összesen 5 darab szabálytalansági eljárás indult. Az eljárások egy intézkedést érintettek. Minden eljárás az *„1.1. A mezőgazdasági*

beruházások támogatása" intézkedés (5 db) intézkedés esetében indult. A *„4.1. Technikai segítségnyújtás"* intézkedés esetében nem indult szabálytalansági eljárás és az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása"* intézkedés esetében sem indult szabálytalanságkezelési eljárás.

Az összesen elindított (1109 darab) szabálytalansági eljárás 963 db projekt esetében került megindításra, tehát előfordult, hogy egy projekt tekintetében több eljárás is indult, különböző tárgyban és sokszor eltérő megállapítással. Az évek szerinti bontás alapján 2007-ben és 2008-ban indult a legtöbb szabálytalansági eljárás. Ezen évekre tehető az AVOP szerződései megvalósításának zárása. Kiugróan magas volt a *„3.4. LEADER+"* intézkedés esetében indított eljárások száma, amely összesen 554 darab volt 2005 és 2010 között, ez döntően a szerződések nagy számának és az MVH szabálytalanságkezelési eljárási gyakorlatának volt köszönhető, hiszen az MVH apróbb hibák, hiányosságok esetén is automatikusan szabálytalansági eljárás indítását kezdeményezte.

255. táblázat – Lezárult szabálytalansági eljárások száma, melyek esetében szabálytalanság megállapítására nem került sor, intézkedésenkénti és észlelés éve szerinti bontásban

Intézkedés száma és megnevezése		2005	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
1.1.	Mezőgazdasági beruházások támogatása	4	6	11	4	5	0	**30**
1.2.	A halászati ágazat strukturális támogatása	0	0	0	0	0	0	**0**
1.3.	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	2	3	3	0	0	**8**
1.4.	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	0	3	0	0	0	**3**
2.1.	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	0	0	1	1	0	0	**2**
3.1.	Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	0	7	10	2	0	**19**
3.2.	A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	0	1	0	2	0	**3**
3.3.	Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	1	1	1	0	0	**3**
3.4.	LEADER+	0	1	22	146	5	0	**174**
4.1.	Technikai segítségnyújtás	0	0	0	0	0	0	**0**
	Összesen	**4**	**10**	**49**	**165**	**14**	**0**	**242**

A fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a programozási időszak alatt indított szabálytalansági eljárások 22%-a esetében zárult le úgy az eljárás, hogy szabálytalanság megállapítására nem került sor.

256. táblázat – Lezárult szabálytalansági eljárások száma, melyek esetében szabálytalanság megállapítására került sor, intézkedésenkénti és észlelés éve szerinti bontásban

Intézkedés száma és megnevezése		2005	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
1.1.	Mezőgazdasági beruházások támogatása	31	87	72	18	19	5	**232**
1.2.	A halászati ágazat strukturális támogatása	0	3	3	2	2	0	**10**
1.3.	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	6	9	7	0	0	**22**
1.4.	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1	4	2	2	1	0	**10**
2.1.	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	1	12	6	3	0	0	**22**
3.1.	Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	4	15	35	29	12	0	**95**
3.2.	A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	20	14	3	2	0	**39**
3.3.	Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	14	14	1	0	0	**29**
3.4.	LEADER+	0	4	59	284	24	0	**371**
4.1.	Technikai segítségnyújtás	0	0	0	0	1	0	**1**
	Összesen	**37**	**165**	**214**	**349**	**61**	**5**	**831**

A programozási időszak alatt indított szabálytalansági eljárások 75%-a esetében zárult le úgy az eljárás, hogy szabálytalanság megállapítására került sor. A szabálytalan esetek 35%-a esetében

került sor a szerződés felmondása szankció alkalmazására. Ezen esetek intézkedésenkénti és évenkénti megbontását az alábbi táblázat mutatja.

257. táblázat – Lezárult szabálytalansági eljárások száma, melyek esetében a szabálytalanság megállapításra került és a „Szerződés felmondása" intézkedés alkalmazására került sor, intézkedésenkénti és észlelés éve szerinti

Intézkedés száma és megnevezése		2005	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
1.1.	Mezőgazdasági beruházások támogatása	4	18	17	7	13	5	**64**
1.2.	A halászati ágazat strukturális támogatása	0	1	0	1	2	0	**4**
1.3.	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	2	3	6	0	0	**11**
1.4.	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1	1	0	1	0	0	**3**
2.1.	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	0	4	2	1	0	0	**7**
3.1.	Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	4	13	15	10	0	**42**
3.2.	A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	0	0	0	1	0	**1**
3.3.	Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	0	2	0	0	0	**2**
3.4.	LEADER+	0	0	13	123	20	0	**156**
4.1.	Technikai segítségnyújtás	0	0	0	0	0	0	**0**
	Összesen	**5**	**30**	**50**	**154**	**46**	**5**	**290**

Az OLAF felé jelentett szabálytalansági esetek évenkénti megbontását az alábbi táblázat mutatja, melyből látható, hogy a programozási időszak alatt indított szabálytalansági eljárások 11%-a esetében érte el az érintett összeg az EU által rögzített értékhatárt, így jelentési kötelezettség alá tartoztak. Az OLAF felé a programozási időszak kezdetén már a szabálytalanság gyanúja is jelentésre került, így az alább részletezett szabálytalansági esetekből egy esetben került sor, arra, hogy az OLAF felé történt jelentést követően végül nem került sor a szabálytalanság tényének megállapítására.

258. táblázat – OLAF felé jelentett szabálytalansági esetek száma intézkedésenkénti és a negyedéves jelentés éve szerinti bontásban

Intézkedés száma és megnevezése		2005	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
1.1.	Mezőgazdasági beruházások támogatása	7	26	11	5	7	0	**56**
1.2.	A halászati ágazat strukturális támogatása	0	1	0	0	2	0	**3**
1.3.	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	3	0	2	2	0	**7**
1.4.	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	3	0	0	1	0	**4**
2.1.	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	1	1	1	1	0	0	**4**
3.1.	Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	8	5	5	12	0	**30**
3.2.	A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	1	0	0	0	0	**1**
3.3.	Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	1	1	1	0	0	**3**
3.4.	LEADER+	0	0	0	8	4	0	**12**
4.1.	Technikai segítségnyújtás	0	0	0	0	0	0	**0**
	Összesen	**8**	**44**	**18**	**22**	**28**	**0**	**120**

2005. évben összesen 41 darab szabálytalansági eljárás indult, amelyből 37 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 8 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 5 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása"). 4 darab szabálytalansági eljárás esetében „Szabálytalanság nem történt" döntés született. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása"* intézkedés esetében nem indult szabálytalanságkezelési eljárás.

2006. évben összesen 178 darab szabálytalansági eljárás indult, amelyből 165 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 44 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 30 darab

esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása"). 10 darab szabálytalansági eljárás esetében „Szabálytalanság nem történt" döntés született. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása"* intézkedés esetében 3 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult, amelyből 3 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 1 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 1 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása").

2007. évben összesen 272 darab szabálytalansági eljárás indult, amelyből 214 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 18 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 50 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása"). 49 darab szabálytalansági eljárás esetében „Szabálytalanság nem történt" döntés született. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása"* intézkedés esetében 3 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult, amelyből 3 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, az OLAF felé nem volt jelentési kötelezettség illetve egyik szerződésnél sem állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása").

2008. évben összesen 526 darab szabálytalansági eljárás indult, amelyből 349 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 22 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 154 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása"). 165 darab szabálytalansági eljárás esetében „Szabálytalanság nem történt" döntés született. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása"* intézkedés esetében 2 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult, amelyből 2 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, az OLAF felé nem volt jelentési kötelezettség illetve 1 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása").

2009. évben összesen 87 darab szabálytalansági eljárás indult, amelyből 61 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 28 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 46 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása"). 14 darab szabálytalansági eljárás esetében „Szabálytalanság nem történt" döntés született. Az *„1.2. A halászati ágazat strukturális támogatása"* intézkedés esetében 2 darab szabálytalanságkezelési eljárás indult, amelyből 2 darabnál született „Szabálytalanság történt" döntés, ebből 2 darab került jelentésre az OLAF felé illetve 2 darab esetében állt el az MVH a szerződéstől („Szerződés felmondása").

Az alábbi táblázatban részletesen bemutatásra kerülnek azon szabálytalansági eljárások, melyek esetében a Záró Végrehajtási Jelentés fordulónapjáig – 2010.04.18 – nem került sor a szabálytalansági eljárás lezárására és döntésre.

259. táblázat – Függő, szabálytalansági eljárások száma intézkedésenkénti és észlelés éve szerinti bontásban

Intézkedés száma és megnevezése		2005	2006	2007	2008	2009	2010	összesen
1.1.	Mezőgazdasági beruházások támogatása	0	0	2	1	9	0	**12**
1.2.	A halászati ágazat strukturális támogatása	0	0	0	0	0	0	**0**
1.3.	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	0	0	0	1	0	0	**1**
1.4.	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	0	1	7	1	0	0	**9**
2.1.	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	0	2	0	0	0	0	**2**
3.1.	Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	0	0	0	0	2	0	**2**
3.2.	A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0	0	0	0	1	0	**1**
3.3.	Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0	0	0	0	0	0	**0**
3.4.	LEADER+	0	0	0	9	0	0	**9**
4.1.	Technikai segítségnyújtás	0	0	0	0	0	0	**0**
	Összesen	**0**	**3**	**9**	**12**	**12**	**0**	**36**

Az adatbázis lekérdezésének időpontjáig tehát összesen 36 darab szabálytalansági eljárás volt még folyamatban, ami a programozási időszak alatt indított szabálytalansági eljárások 3%-a.

Típusproblémák

1. A Kedvezményezett eltért a pályázatában, szerződésében foglaltaktól (pl. részben eltérő rendezvényt valósított meg, más berendezéseket vásárolt meg előzetes engedélyeztetés nélkül), a változást a MVH-nak nem jelentette be, az MVH a módosítást az elszámolás benyújtásakor észlelte.

2. A Kedvezményezett a pályázatának befogadása előtt megkezdte a beruházást.

3. A Kedvezményezett 75%-ot meg nem haladó arányban valósította meg a projektet, vagy a benyújtott számlák egy részét az MVH elutasította, és ezáltal csökkent a számszerűen megállapított kötelezettségek teljesítettsége 75% alá.

4. A Kedvezményezett elmulasztotta a projekt megvalósítására rendelkezésére álló határidőt, pl. engedélyek beszerzésének elhúzódása, vagy anyagi problémák miatt.

5. A Kedvezményezett nem kezdte meg a beruházást a Támogatási Szerződés megkötésétől számított 60 napon belül.

6. A Kedvezményezett a hiánypótlási kötelezettségének határidőben nem tett eleget, illetve egyáltalán nem tett eleget.

7. A Kedvezményezett késedelmesen nyújtotta be az elszámolását.

8. A Kedvezményezett jogosulatlan költséget szeretett volna elszámolni.

LEADER+

A programban részt vevő Kedvezményezettek nagy száma, és tapasztalatlansága nagy mennyiségű szabálytalansági eljárás indításához vezetett. Ez indokolható azzal is, hogy a *„LEADER+”* intézkedésnek nem voltak előzményei Magyarországon. Másrészt az ügyek nagy száma azzal is magyarázható, hogy az MVH minden apró hiba, hiányosság észlelése esetében szabálytalansági eljárást kezdeményezett. A projektek nagyobb része olyan kis támogatási összegre volt jogosult, hogy ezen szerződések szabálytalanságai nem jelennek meg az OLAF negyedéves jelentésekben.

Elállások

A fent már említett okokból kifolyólag főleg a *„LEADER+”* intézkedés támogatási szerződései esetben állt el az MVH szabálytalanságkezelési eljárás során tapasztalt olyan hibák, hiányosságok, eltérések miatt, amelyek nem voltak orvosolhatóak, és amelyek miatt ezen projektek nem voltak támogatásra jogosultak.

A fenti típusproblémák voltak nagy arányban indokai a szerződéstől való elállás intézkedés alkalmazásának.

5.1.4. Az AVOP módosításai

Az AVOP Európai Bizottsághoz történő hivatalos benyújtására – a közel féléves egyeztető tárgyalásokat követően – 2003. december 22-én került sor, amelyet az Európai Bizottság 2004. június 21-én a C(2004)2322 számú határozatában hagyott jóvá.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium az AVOP-ot a 172/2004 (XII. 23.) FVM rendeletben hirdette ki.

A program módosítása érdekében Magyarország egy kérelmet nyújtott be az Európai Bizottsághoz, melyben a LEADER+ intézkedés lebonyolításával kapcsolatos módosítást terjesztett elő. A programmódosítási kérelmet a Bizottság B(2006)2204 számú határozatában hagyta jóvá 2006. május 30-án. Ugyanakkor a sikeres programzárás és a források minél nagyobb összegű lehívása

érdekében a KTK IH összefogásában elszámolhatósági határidő hosszabbítás iránti kérelem került benyújtásra, melyet az Európai Bizottság C(2009)1133 számú határozatában 2009. február 19-én hagyott jóvá.

5.1.4.1. Az AVOP Program-kiegészítő Dokumentum (PKD) módosításai

2004. év

Az AVOP Program Kiegészítő Dokumentumát (AVOP PKD) az AVOP Monitoring Bizottság tagjai 2004. július 6-i ülésükön tárgyalták, és az alábbi tartalmi módosításokat hagyták jóvá:

- az esélyegyenlőségi kérdéskör kiválasztási kritériumoknál történő jobb megjelenítése;
- a PKD-ban szereplő életképességi kritériumok változatlanul hagyása mellett, az SFH táblázat legújabb hozzáférhető adatokkal való frissítése;
- az NVT agrár-környezetgazdálkodási intézkedésében való részvétel előnyként történő figyelembevétele az AVOP keretén belül pályázók számára, az egyes AVOP intézkedések kiválasztási kritériumainak olyan módosítása, amely a fenti intézkedésben való részvétel esetén többletpont adásának a lehetőségét teremtheti meg;
- az ex-ante értékelés minden intézkedés esetében vizsgálja a vonatkozó prioritás céljainak való megfelelést;
- a PKD-ban a hozzájárulás mértékének meghatározása a „felső határérték" helyett, figyelembe véve az 1260/1999/EK rendeletben rögzített közösségi támogatási mértéket;
- az AVOP és a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv közötti konzisztencia a programozás és a végrehajtás szintjén, valamint a két program közötti pontos választóvonal meghatározása;
- „A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedés esetében a „Kiváló Magyar Élelmiszer" tanúsítvány, – mivel nem egyezik meg a közösségi szabályozással, – megszerzése nem támogatható az AVOP-ból. A szabályok összehangolása a 2081/92 minőségbiztosítási szabvánnyal;
- horizontális témák érvényesülésének pontosítása az egyes intézkedések esetében;
- „Technikai Segítségnyújtás" esetében a menedzsment kiadások összegének pontos meghatározása;
- pályázók regisztrációs követelményének meghatározása;
- kvóták esetében a jelenlegi kapacitásokra vonatkozó adatok frissítése. Minden támogatott szektor esetében, a jelenlegi, illetve a beruházások után tervezett kapacitások mértékének részletes elemzése.

Az Irányító Hatóság a javasolt módosításokat átvezette, és a kiegészített PKD-t 2004. október 4-én a Bizottság részére hivatalosan megküldte. Ez tartalmazza a 2004. július 5-én az Európai Bizottság szakértői által átadott, az Irányító Hatóság által elfogadott módosítási javaslatok kapcsán szükségessé vált változtatásokat is.

2005. év

Az AVOP Program-kiegészítő Dokumentum tartalma 2005-ben alapvetően nem változott. Néhány módosító javaslat elfogadásának következtében azonban kisebb mértékű módosítások történtek.

Az AVOP PKD-ban eszközölt módosítások elsősorban a pályázatok kritériumaival kapcsolatban felmerült változtatásokat és forrásátcsoportosításokat jelentettek az alábbi intézkedések tekintetében:

- 1.1. „A mezőgazdasági beruházások támogatása" – forrásátcsoportosítás, állami támogatás kapcsolása (kamattámogatás);
- 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása" – pályázati kritériumok módosítása;

- 1.3 „Fiatal gazdálkodók induló támogatása” – forrásátcsoportosítás, pályázati kritériumok módosítása, állami támogatás kapcsolása (kamattámogatás);
- 1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” - forrásátcsoportosítás, pályázati kritériumok módosítása;
- 2.1. „A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése” - állami támogatás kapcsolása (kamattámogatás);
- 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” – forrásátcsoportosítás, alintézkedések közötti forrásarány módosítás;
- 3.2. „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” – alintézkedések közötti forrás-reallokáció;
- 3.3. „Falufejlesztés,- megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” - forrásátcsoportosítás
- 3.4. „LEADER+” – pályázati kritériumok, támogatás intenzitások módosítása;
- „Technikai segítségnyújtás” – kedvezményezetti kör bővítése.

A fent említett módosítási javaslatokat tartalmazó módosított PKD-t az AVOP IH 2005. szeptember 28-án küldte meg a Bizottságnak. A Bizottság a PKD módosítást az alábbiak kivételével befogadta:

- „LEADER+” intézkedés módosítására irányuló javaslat;
- az AVOP-hoz kapcsolódó kiegészítő állami támogatások (kamattámogatás, hitelgarancia) bevezetésére irányuló javaslat.

A „LEADER+” esetében a Bizottság program módosítást tartott szükségesnek, melyre irányuló kérelem benyújtására 2005. évben már nem, csak 2006-ban került sor.

2006. év

A 2006. év során a PKD módosításai 3 intézkedést érintettek:

- az 1.2 „A halászati ágazat strukturális támogatása” intézkedés minden alintézkedését;
- a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés 3.1.2 „Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje” alintézkedését;
- a „LEADER+” intézkedést, amellyel összefüggésben a PKD két ízben is módosításra került.

Az 1.2 „A halászati ágazat strukturális támogatása” intézkedés módosítását az intézkedés forrásainak minél szélesebb körű lekötése tette szükségessé. A módosítás minden alintézkedést érintett.

A 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés 3.2.1 „Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje” alintézkedés módosítására azért volt szükség, mert a korábbi változatból hiányzott a 1493/1999 EK rendeletre való utalás, amely beemelhette volna a minőségi bortermelőket a lehetséges kedvezményezettek közé. A 2006. szeptember 1-jén hatályba lépett módosítás eredményeképpen fejlesztési támogatásban részesülhetnek a meghatározott termőhelyről származó minőségi bort, a védett eredetű bort, illetve a Tokaji borkülönlegességet előállító bortermelők.

A „LEADER+” intézkedés 2006. évi végrehajtása bonyolult problémákat vetett fel, amelyek megoldásai esetenként a PKD módosítását is igényeltek. A 2006. március 7-i AVOP Monitoring Bizottsági ülés alkalmával módosításra került a támogatás-intenzitás, illetve a döntés értelmében a Helyi Akciócsoportok fel lettek jogosítva arra, hogy a helyi sajátosságok figyelembe vételével a meghatározott támogatás-intenzitásnál kisebb mértékű intenzitást határozzanak meg – bizonyos feltételek teljesülése esetén.

A „LEADER+” intézkedést érintő másik PKD-módosítás a „LEADER+” intézkedés PKD-ban rögzített 4.2 és a 4.3 tevékenységek keretében elszámolható költségek körét módosította az intézkedés

sajátosságainak és a végrehajtás során szerzett gyakorlati tapasztalatok fokozott figyelembe vételével – ez utóbbi döntés 2006. szeptember 1-jén lépett hatályba.

2007. év

A 2007. év során a PKD módosításai 2 intézkedést érintettek a 3. prioritáson belül:

- 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedést,
- 3.2. „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése" intézkedést

Az Irányító Hatóság az AVOP Monitoring Bizottság jóváhagyását kérte az AVOP 3.1. és 3.2 intézkedéseken belüli alintézkedések közötti új forrásmegosztás érdekében. .

Szintén PKD módosításra volt szükség az Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) notifikációs eljárásához kapcsolódóan. A módosítást az indokolta, hogy a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv „EU környezetvédelmi, állatjóléti-és higiéniai követelményeinek való megfelelés támogatása" intézkedés támogatási lehetőségeit jelentős gazdálkodói réteg nem tudta igénybe venni. Ez a probléma a jogosultsági kritériumok egy részének feloldásával megoldásra került: bővült a támogatható állatfajok köre, illetve eltörlésre került a nagyállat-egység felső korlátja. Ez utóbbi miatt azonban szükségessé vált az AVOP 1.1.1. „Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása" c. alintézkedés módosítása, hiszen az AVOP és az NVT intézkedései közötti egyik határvonalat a támogatható nagyállat-egység szám jelentette.

2008. év

2008-ban nem került sor a PKD módosítására.

2009. év

Hivatkozással az Európai Bizottság 2009. március 2-án kelt E4/PD/ab-D(2009) 5980 ügyirat-számú levelére, az Irányító Hatóság 2009. nyarán elkészítette a PKD konszolidált változatát, amelynek eredményeképpen elkészült a minden módosítást magában foglaló angol és magyar PKD.

A PKD-ban ugyanakkor aktualizálásra kerültek a végrehajtásban résztvevő szervezetek (Irányító Hatóság, Közreműködős Szervezet) létszám-és működési adatai, melyek a különböző szervezeti változásokból kifolyólag módosultak.

A konszolidált változat 2009. június 30-án került benyújtásra az Európai Bizottság részére.

5.1.5. Az AVOP Monitoring Bizottság működése

A Nemzeti Fejlesztési terv előkészítési szakaszát követően 2003 májusától indult meg az EU Strukturális Alapok felügyeletét biztosító Monitoring Bizottságok összetételének kialakítása, felállítása.

A Monitoring Bizottság a program végrehajtását rendszeresen nyomon követő, az állami és a társadalmi szféra szereplőit széles körben magában foglaló stratégiai döntéshozatallal felruházott testület. A 1260/1999/EK rendelet 35 (3). cikkely értelmében a Monitoring Bizottság felelős a program megvalósításának minőségéért és eredményességéért.

Az AVOP monitoringjával kapcsolatos feladatok többek között:

- a Program-kiegészítő Dokumentum jóváhagyása, módosítása;

- az AVOP eredményeinek vizsgálata, értékelése, különös tekintettel a célkitűzések megvalósulására
- az Európai Bizottság felé benyújtandó éves jelentések és záró végrehajtási jelentés megtárgyalása és jóváhagyása

Az AVOP Monitoring Bizottsággal kapcsolatos titkársági feladatokat az Agrár-vidékfejlesztési Főosztály Pénzügy és Monitoring Osztálya látja el. A Monitoring Bizottság szavazati, illetve tanácskozási joggal rendelkező tagszervezeteinek, valamint az állandó meghívottak listáját részletesen az AVOP Program-kiegészítő Dokumentuma (PKD) tartalmazza.

Az AVOP Monitoring Bizottságnak az AVOP ügyrend értelmében a program indulásakor évente legalább kétszer kellett üléseznie, azonban a program megvalósításának a végéhez közeledve az AVOP IH a korábbi ülések tapasztalatait figyelembe véve kezdeményezte az ügyrend módosítását, melynek értelmében az MB évente kétszer történő ülésezése évi legalább egyre csökkent.

A 2008. június 11-i, AVF 3878/2008. sz. írásbeli eljárás keretében kezdeményezett AVOP MB ügyrendmódosítást az indokolta, hogy egyrészt a 2004-2006-os időszakra rendelkezésre álló pénzügyi források felhasználásra és döntő részben kifizetésre kerültek, másrészt az üléseken jelentősen csökkent az MB tagok részvétele és érdeklődése, ami szavazóképtelenséget eredményezett.

Az MB által jóváhagyott ügyrendmódosítás értelmében az AVOP MB munkarendje megváltozott, mely szerint a Monitoring Bizottság évi legalább két ülés helyett évi legalább egyszer ülésezik. Az elnöknek továbbra is megmaradt azon joga, hogy a szavazásra jogosult tagok egytizedének kérésére, vagy az Európai Unió Bizottságának javaslata alapján saját hatáskörben soron kívüli ülést hívjon össze.

Az AVOP MB - határozatai meghozatalánál - törekszik a konszenzusra. Amennyiben konszenzusos döntés nem születik, a tagok többségének egyetértésével hozza meg döntését.

Írásbeli eljárások

Az AVOP MB ügyrendje lehetőséget biztosít írásbeli állásfoglalásra, azaz írásbeli eljárásra. Erről az ügyrend „Az AVOP MB döntéshozatalának módja” cím (d) bekezdése rendelkezik az alábbiak szerint:

Amikor nincs lehetőség összehívni AVOP MB ülést, az AVOP MB elnöke döntéshozatal céljából írásbeli állásfoglalást kérhet a tagoktól. A Monitoring Bizottság tagjai az írásos előterjesztéssel kapcsolatban - a felkéréstől számított - 10 munkanapon belül fejthetik ki véleményüket. Amennyiben a tagok az elnök által meghatározott határidőn belül nem reagálnak a javaslatra, azt elfogadottnak kell tekinteni. Ellenszavazat esetén a tagnak döntését indokolnia, magyaráznia kell. Az írásbeli eljárás eredményéről az elnöknek értesítenie kell a tagokat. Határozott ellenvélemény esetén a döntést igénylő kérdés a következő AVOP MB ülésre beterjesztésre kerül.

MB ülések és írásbeli eljárások

2003. év

Az AVOP Monitoring Bizottság **2003**-ban két **előkészítő ülés**t tartott 2003. szeptember 18-án és december 19-én.

<u>2003. szeptember 18.</u>

AVOP MB alakuló ülése, a bizottsági ülés az Uniós tagságra való felkészülés jegyében zajlott. A napirendi pontok között szerepelt:

- Az AVOP végrehajtásában résztvevő Közreműködő Szervezet (Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal) és Kifizető Hatóság (Pénzügyminisztérium) feladatainak összefoglalása
- Az AVOP MB ügyrendjének megvitatása
- Az AVOP és a PKD megtárgyalása

Az ülésen a következő módosítások kerültek elfogadásra:

- A halászati ágazat strukturális támogatása intézkedés támogatási arányának 40%-ról 50%-ra módosítását a Monitoring Bizottság tárgyalta és jóváhagyta.
- Az AVOP MB ügyrendje módosításra került

2003. december 19.

Az MB ülés összehívásának oka a Program-kiegészítő Dokumentum, valamint az MB ügyrendjének elfogadása volt.

Az AVOP MB jóváhagyta, hogy mivel a halászat egy önálló strukturális alap, az FVM Vadászati és Halászati Főosztálya az MB teljes jogú tagja legyen.

A PKD „Mezőgazdasági beruházások támogatása" intézkedésre vonatkozóan beérkezett módosítási javaslatok megvitatásra kerültek. Az MB jóváhagyta, hogy az „Állattartó létesítmények fejlesztése" alintézkedésnél a trágyakezelést és elhelyezést szolgáló létesítményeken kívül azt, hogy a trágyafeldolgozást szolgáló létesítmények is szerepeljenek a PKD-ban, és ezek is támogathatóak legyenek.

A PKD-ban a IV. 6. bekezdésben ahol a támogatás maximális összegeként projektenként 60 millió Ft került meghatározásra, a Monitoring Bizottság jóváhagyta, hogy a támogatás felső határa projektenként 90 millió Ft-ra változzon.

Az MB megszavazta az AVOP intézkedésnél szereplő kiválasztási kritériumokra vonatkozóan, hogy az NVT támogatott célprogramjaiba történő bekapcsolódás prioritást élvezzen.

A PKD egyéb pontjaira vonatkozó észrevételeket írásban lehetett megtenni, és elküldeni az AVOP MB Titkárság részére.

2004. év

A 2004. év során az AVOP Monitoring Bizottság három alkalommal tartott ülést: *egy előkészítő* és *két hivatalos* ülést.

2004. február 6.

Az AVOP MB harmadik előkészítő ülésének témája az AVOP PKD megvitatása, melynek során 18 módosító javaslat fogalmazódott meg, melyet a Bizottság döntő részben jóváhagyott. A PKD további módosításainak végrehajtására munkacsoport alakult.

A „kiváló magyar termék" elnevezés alkalmazhatóságának vizsgálatáig a Bizottság elhalasztotta a szóban forgó definíció PKD-ban történő szerepeltetését.

A „kedvezőtlen adottságú térségek" lehatárolása, meghatározása pedig törvény keretében történik.

Az alábbiakban évenkénti bontásban kerülnek bemutatásra a Program végrehajtása során az **AVOP MB hivatalos ülései**nek legfontosabb döntései.

2004. július 6.

A napirend kiemelt pontjai voltak:

- az ügyrend elfogadása
- az AVOP Program-kiegészítő Dokumentum megtárgyalása és elfogadása (néhány vitatott kérdés utólagos tisztázását megelőlegezve).
- Ad hoc munkacsoportok megalakítása az alábbi kérdések, felvetések tisztázása érdekében:
  - esélyegyenlőségi kritériumok,
  - az életképességi (standard fedezeti hozzájárulással: SFH) kritériumok,
  - az AVOP és a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv összhangjának tisztázása.

2004. december 9.

Kiemelt napirendi pontok

- az ügyrend végső jóváhagyása
- tájékoztató a PKD helyzetéről, módosításairól
- döntés a kedvezőtlen adottságú területek lehatárolását végző munkabizottság létrehozásáról, a kedvezőtlen adottság mibenlétének tisztázásáig az ezen a jogcímen adott pótlólagos támogatás felfüggesztéséről
- beszámoló az AVOP intézkedések 2004. évi végrehajtásáról, a rendelkezésre álló forrásokról, és a felfüggesztett intézkedésekről
- beszámoló a Döntés Előkészítő Bizottságok megalakulásáról
- döntés a HOPE által finanszírozott intézkedések pályázatainak más ágazatoktól elkülönítetten történő kezeléséről
- döntés a „Mezőgazdasági beruházások támogatása" prioritáson belüli keretfelosztásról
- a kiemelkedően magas termés mennyiség elhelyezése érdekében, döntés a gabonatárolókra vonatkozó pályázatok kiemelt kezeléséről, illetve a kapcsolódó forrásallokációról
- tájékoztató a kommunikációs tevékenységről, illetve az EMIR információs rendszerről.

2005. év

Az AVOP Monitoring Bizottság 2005-ben két alkalommal – június 16-án és október 17-én – tartott *hivatalos ülést.*

2005. június 16.

Az MB tagjai megvitatták és a szavazás után elfogadták:

- az 1.1.2. alintézkedés, valamint a 3.3. intézkedés keretének növelésére irányuló előterjesztést, az 1.3., 1.4., illetve a 3.1. intézkedések terhére;
- 1.2., 1.3., 1.4. intézkedések pályázati kritériumainak módosítását;
- az AVOP 2004. évi Éves Végrehajtási Jelentését – az EU Bizottság észrevételeinek átvezetésének végrehajtásának feltételével

2005. október 17.

Az MB ülés megvitatta és a szavazás után elfogadta:

- a sikertelen írásbeli szavazás során felvetett forrás-reallokációs javaslatot a 3.2-es intézkedésen belül;
- az AVOP-hoz kapcsolódó állami támogatásokra (kamattámogatás, hitelgarancia) vonatkozó PKD módosítást az 1.1; 1.3 és 2.1 intézkedésekre;
- LEADER+ támogatásintenzitásra vonatkozó módosítást.

Írásbeli eljárások

A 2005. évben két sikeres – valamint egy sikertelen - *írásbeli eljárás*ra került sor.

2005. július 26-ai írásbeli szavazás keretében az MB elfogadta a LEADER+ intézkedésre vonatkozó PKD módosítási javaslatot, amelyet határozatképtelenség miatt a 2005. június 16-i MB ülés nem tudott jóváhagyni (az Európai Bizottság 2005 decemberében tájékoztatta az IH-t, hogy a kért módosítás program-módosítást igényel, melynek benyújtására 2005. évben már nem, csak 2006 év során került sor).

2005. augusztus 24-ei írásbeli szavazás keretében az MB elfogadta a 3.4 intézkedés keretének, 3.1 intézkedés terhére történő növelését, illetve a 3.1 alintézkedés aljogcímei közötti forrásmegosztás módosítását.

2005. december 9-én az MB tagok kérésére rendkívüli, közös AVOP-NVT Monitoring Bizottsági ülés került megrendezésre a 2007-2013-as programozási időszak tervezésének állásáról.

2006. év

Feladatainak ellátása érdekében az AVOP Monitoring Bizottság 2006-ban három alkalommal ülésezett.

<u>2006. március 7.</u>

A monitoring bizottsági ülés alkalmával az AVOP IH vezetője tájékoztatta az AVOP MB-t a Kormány által jóváhagyott többlet-kötelezettségvállalási keret prioritások és intézkedések közötti felosztásáról, amelynek értelmében többlet-forráshoz jutott mindhárom prioritás, az uniós források teljes körű lehívásának biztosítása érdekében.

Döntést igénylő napirendi pont a LEADER+ intézkedést érintő PKD-módosítás jóváhagyása volt, a módosítás értelmében a Helyi Akciócsoportok megkapták a lehetőséget a támogatási intenzitás módosítására a következő feltételekkel:

- a támogatási intenzitást csak csökkenteni lehet, ezt a Helyi Bíráló Monitoring Bizottság javaslata alapján a Helyi Akciócsoport állapítja meg jogcímenként;
- a csökkentés mértéke nem haladhatja meg a 10% pontot, azaz nem lehet alacsonyabb, mint 35% - jövedelemtermelő beruházás esetén; 75% - nem jövedelemtermelő beruházás esetén; 85% nem beruházás jellegű projektek esetén.

<u>2006. június 1.</u>

Az AVOP MB elfogadta az AVOP 2005. évi előrehaladásáról készült éves jelentést, továbbá tájékoztatást kapott a 2005. december 31-i állapothoz képest történt változásokról.

Részletes tájékoztatást kapott az AVOP MB a következő előadások során:

- tájékoztatás a LEADER+ intézkedés végrehajtásának aktuális állásáról és a LEADER+ Albizottság munkájáról;
- tájékoztatás az információs tevékenységről és a TS keret felhasználásáról;
- beszámoló AVOP sikerprojektekről;
- tájékoztatás a NAVP tervezésének aktuális állásáról, valamint a 2007-2013-as időszakban végrehajtandó igazolási tevékenységről.

2006. július 7.

Az ülés összehívását az AVOP IH-t érintő vezetőváltás, illetőleg az 1.2 „Halászati ágazat strukturális támogatása" és a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedésekkel összefüggő PKD-módosítás és a Helyi Akciócsoportok vidékfejlesztési tervének megvalósításával kapcsolatban az MVH által előzetesen jóváhagyott projekt-kiválasztási kritériumokra vonatkozó LEADER+ értékelőlap AVOP MB általi jóváhagyása tette indokolttá.

Az AVOP IH új vezetőjének bemutatkozását követően az AVOP MB kiegészítésekkel és módosításokkal elfogadta az MHV által előzetesen jóváhagyott projekt-kiválasztási kritériumokra vonatkozó LEADER+ értékelőlapot.

Az 1.2 „Halászati ágazat strukturális támogatása" és a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedésekre vonatkozó PKD-módosítási javaslatot azzal fogadta el az AVOP MB, hogy az IH további egyeztetéseket folytat az Európai Bizottsággal. (Az egyeztetéseket követően az AVOP MB írásbeli eljárás keretében fogadta el a fenti javaslatokat és a LEADER+ értékelőlap végleges változatát.)

Írásbeli eljárások

2006-ban két alkalommal került sor írásbeli eljárásra.

2006/1. írásbeli eljárás (2006. augusztus 18. – 2006. szeptember 1.):

Az eljárás során fogadta el az AVOP MB a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése" intézkedés PKD-beli módosítására vonatkozó, az Európai Bizottsággal előzetesen leegyeztetett javaslatot, a 2006. július 7-i AVOP MB ülésen jóváhagyott LEADER+ értékelőlap végleges változatát, a LEADER+ intézkedésre vonatkozó elszámolható költségekkel kapcsolatos PKD-módosítási javaslatot.

2006/2. írásbeli eljárás (2006. szeptember 26. – 2006. október 10.):

Ezen eljárás keretében hagyta jóvá az AVOP MB az 1.2 „Halászati ágazat strukturális támogatása" intézkedésre vonatkozó PKD-módosítási javaslatot.

További írásbeli eljárás előkészítését kezdte meg az IH a 2006-ban, az államigazgatásban bekövetkezett strukturális változások lekövetése céljából az AVOP MB Ügyrendjében megtörtént a változások átvezetése, amelynek az AVOP MB írásbeli eljárásban történő elfogadása 2007-ben történt meg.

2007. év

Az AVOP Monitoring Bizottság 2007-ben két alkalommal – június 21-én és november 28-án – tartott hivatalos ülést.

2007. június 21.

Az AVOP MB részletes tájékoztatást kapott az AVOP intézkedések előrehaladásáról, a 2006. évi végrehajtási jelentéséről, az információs tevékenységéről és a TS keret felhasználásáról, valamint az ÚMVP tervezésének folyamatáról.

Az AVOP Monitoring Bizottsága jóváhagyta az AVOP 2006. évi végrehajtási jelentést.

2007. november 28.

Az AVOP Monitoring Bizottság Elnöke röviden tájékoztatja az MB tagokat, hogy a korábbi MB üléseken, több esetben írásbeli szavazás által, illetve a MB üléseken elfogadott PKD módosításokat tartalmazó átdolgozott PKD hivatalos benyújtása az Európai Bizottsághoz megtörtént.

Részletes tájékoztatást kapott az MB az AVOP intézkedéseinek előrehaladásáról.

Döntést igénylő Napirendi pont az AVOP PKD módosítás - 3.1 és 3.2 intézkedéseken belüli forrásátcsoportosítás, mely indokoltsága, hogy teljes egészében szeretnék lekötni és lehívni a forrásokat, ami az IH megítélése szerint ezzel a döntéssel lehetővé válik.

Az átcsoportosítás két alintézkedést érintett a 3-as prioritáson belül: a vidéki térségek fejlesztésén belül a 3.1. Agrártevékenységek diverzifikációja alintézkedést, illetve a 3.2. A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztését.

Az AVOP MB azzal a kritériummal fogadta el a forrásátcsoportosítási javaslatokat, hogy ez csak és kizárólag akkor kerül hivatalosan benyújtásra a Bizottság részére, ha az előző PKD módosítás elfogadásra, illetve a konszolidált változat benyújtásra került.

Írásbeli eljárások

2007-ben két alkalommal került sor írásbeli eljárásra.

2007/1. írásbeli eljárás (2007. január 19. – február 2.):

Az AVOP MB írásbeli állásfoglalását, az NVT notifikációs eljárása, illetve az FVM strukturális átszervezése tette szükségessé:

- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv EU környezetvédelmi, állatjóléti-és higiéniai követelményeinek való megfelelés támogatása intézkedés támogatási lehetőségeit jelentős gazdálkodói réteg nem tudta igénybe venni. Ezen okból kifolyólag szükségessé vált az AVOP 1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása c. alintézkedés módosítása, hiszen az AVOP és az NVT intézkedései közötti egyik határvonalat a támogatható nagyállat-egység szám jelentette.
- ügyrend módosításra vonatkozó javaslat: 2006. júliusában a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban alapvető strukturális átalakítás történt. Ennek eredményeképpen Főosztályok szűntek meg, illetve kerültek összevonásra. A megfelelő minisztériumi szakmai képviselet érdekében szükséges, hogy esetenként egy főosztályról több szakember, más-más terület érdekeit képviselje az AVOP Monitoring Bizottságban. Javításra

kerültek azon minisztériumok elnevezései, amelyek szintén változtak az AVOP MB Ügyrendjének elfogadása óta, illetve a Titkársági kapcsolattartó, személyi változás miatt.

Az előterjesztett módosítási javaslatokat az MB tagok jóváhagyták.

2007/2. írásbeli eljárás (2007. augusztus 14. – 2007. augusztus 28.):

2007. augusztus 14-én az AVOP Irányító Hatósága az AVOP Program-kiegészítő Dokumentum módosítására írásbeli eljárást (FB 7909/2007) terjesztett elő. Az írásbeli eljárás keretében az AVOP Monitoring Bizottság jóváhagyását kérte az IH, az AVOP 3.1., továbbá az AVOP 3.2. intézkedésen belüli alintézkedések közötti új forrásmegosztás érdekében.

Az Ügyrend értelmében a szavazás eredmény alapján az MB nem fogadta el a javaslatot, így az a következő ülésre került ismételten előterjesztésre

2008. év

2008. december 11.

2008-ban az AVOP Monitoring Bizottság egy alkalommal tartott ülést, amely projektlátogatással egybekötött kihelyezett ülést volt, és 2008. december 11-én, Szarvason került megrendezésre.

Az ülésen az MB tagok tájékoztatást kaptak a z AVOP végrehajtásának előrehaladásáról, a pályázatok feldolgozásának állásáról, és a keretek kihasználtságáról.

Az ülés egyik kiemelt témája volt a programzárásra történő felkészülés. Az AVF vezetője egy rövid előadás keretében tájékoztatta a Monitoring Bizottságot a zárási feladatokról, az ütemtervről, a zárásban résztvevő szervezetek feladatairól, a záródokumentumok összeállításának lépéseiről. (A zárással kapcsolatos IH feladatok részletesen a későbbiekben kerülnek bemutatásra)

Írásbeli eljárás

2008. december 17-ei írásbeli eljárás

Hivatkozással az Európai Bizottság 2008. december 12-i levelére, melyben felajánlotta a tagállamoknak, hogy a 2000-2006-os (2004-2006-os) operatív programok, így az AVOP esetében a pénzügyi elszámolás végső határideje 2008. december 31-ről 2009. június 30-ra módosuljon, 2008. december 17-én az AVOP IH felkérte az MB tagokat, hogy gyorsított eljárás keretében szavazzanak írásban arról, hogy egyetértenek-e az AVOP esetében a fenti kezdeményezéssel.

A kezdeményezés oka, hogy a pénzügyi válság következtében a gazdasági növekedés jelentősen lelassult, ez pedig közvetlen hatással van a tagországok társadalmi-gazdasági helyzetére, nevezetesen a támogatott projektek befejezésére.

Az AVOP esetében az elszámolási határidő meghosszabbítását különösen indokolta, hogy a LEADER+ projektek, illetve a halászati projektek esetében a megvalósítás befejezése nem volt garantálható 2008. december 31-ig.

A Monitoring Bizottság a fenti kezdeményezésről támogatólag szavazott.

2009. év

2009-ben az MB összehívására nem került sor.

Írásbeli eljárás

2009. február 4-ei írásbeli eljárás

2009. február 4-én az MB írásbeli eljárás keretében szavazott az AVOP MB ügyrendjének módosítása ügyében.

Az ügyrend módosításának okai az FVM szervezeti átalakulása miatti változások; egyéb szervezetek nevének változása illetve átalakulása; időközben beérkezett észrevételek, megjegyzések voltak.

5.1.6. Partnerség

A Monitoring Bizottságok sikeres működésének egyik alapvető kulcsa a partnerség elvének érvényesülése. A partnerség elvének értelmében a központi kormányzati szervek és a regionális, gazdasági, szociális, civil és egyéb partnerek közösen felügyelik a Strukturális Alapokból származó támogatásokat, a pénzeszközök felhasználást.

A Monitoring Bizottságok nem-kormányzati tagjai összetételére vonatkozó partnerségi alapelveket a Fejlesztéspolitikai Koordinációs Tárcaközi Bizottság (FKTB) 15/2003 (VI.5.) sz. határozata fogalmazza meg.

Az AVOP MB felállításakor az Irányító Hatóság teljes mértékben figyelembe vette a fenti határozat ajánlásait, melynek értelmében a Monitoring Bizottságba a nem-kormányzati tagok között az alábbi partnerek kerültek meghívásra:

- szociális partnerek
- esélyegyenlőségi partnerek
- környezetvédő szervezetek (fenntartható fejlődés horizontális célkitűzése)
- önkormányzati szövetségek
- regionális szervetek
- egyéb szervezetek.

Az MB ügyrendje részletesen rendelkezik az Monitoring Bizottságba delegált tagokról, a szervezetek pontos megnevezéséről.

Az Irányító Hatóság az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program előkészítése és véglegesítése során több alkalommal bocsátotta a Programot, a Program-kiegészítő Dokumentumot társadalmi véleményezésre. A véleményezés központi (minisztériumi) kérésre decentralizáltan, a régiók és a megyék szintjén történt, amely az észrevételek központi összegzésével, minősítésével, illetve az elfogadott észrevételek dokumentumokba való beépítésével zárult.

A Monitoring Bizottság tagjai rendszeresen tájékozódhattak a Program előrehaladásáról az éves végrehajtási jelentésekből, véleményezhették azokat, illetve javasolhatták az Irányító Hatóságnak a Program által nyújtott támogatás olyan felülvizsgálatát, vagy módosítását, amely lehetővé tette a célok hatékonyabb elérését, vagy a támogatás kezelésének javítását.

5.1.7. A monitoring rendszer működése

A kedvezményezettet megillető támogatások biztosításán túl a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal feladata a projektek megfigyelése – monitoringja.

A projekt monitoring céljai:

- az eljárásrend által biztosított keretek között segítséget nyújtani a kedvezményezettnek,
- a tervtől való eltérések esetén az eltérések okainak feltárása, javaslat tétel a szükséges intézkedésekre,
- adatgyűjtés és feldolgozás a monitoring jelentésekhez.

A támogatott projektek monitoringja két szakaszra bontható:

- a beruházás, fejlesztés folyamatának figyelemmel kísérése (a megvalósítási kockázat kezelése),
- a működtetési időszak monitoringja (ex-post): a fejlesztés hatásainak mérése, a vállalt kötelezettségek teljesítésének, a jogosultsági kritériumok fennállásának és a beruházás támogatási célnak megfelelő használatának ellenőrzése.

A projektek megvalósításának és működtetésének időszaka alatt különböző szempontrendszer alapján történik a megfigyelés, annak érdekében, hogy a támogatások elérjék céljukat. A monitoring adatot gyűjt a projektek előrehaladásáról, és a tényleges adatokat összeveti a tervezett értékekkel. Az adatok hasznosításával mód nyílik a beavatkozásra, valamint a várható eredmények és hatások teljesülésének vizsgálatára.

A működtetés időszakában a megfigyelés a kedvezményezett által benyújtott éves jelentések elemzésével, valamint a helyszíni látogatásokkal (ex-post monitoring) valósul meg. A helyszíni ellenőrzés célja, hogy mintavétel alapján dokumentumok és/vagy helyszíni látogatások alapján megfigyeléseket végezzen. A helyszíni ellenőrök és az elemzési szakreferensek a tevékenységükről és a projektek működtetéséről gyűjtött adatokból statisztikákat készítenek. A megfigyelések eredményei alapján az MVH munkatársai elemzéseket, értékelést és statisztikákat készítenek.

Monitoring-jelentések

A monitoring-jelentések három szintje ismert: program-, intézkedés- és projektszint.

1. Program-szint: végrehajtási jelentések

Minden teljes naptári év végét követő hat hónapon belül a Bizottsághoz be kell nyújtani az AVOP éves ill. záró végrehajtási jelentéseket. A végrehajtási jelentéseket az MVH által szolgáltatott adatok és részjelentések alapján az AVOP Irányító Hatóság készíti el és az AVOP Monitoring Bizottság hagyja jóvá. Az AVOP MB jóváhagyását követően a végrehajtási jelentést minden év június 30-ig kell az Európai Bizottság számára benyújtani. Az AVOP Irányító Hatóságnak, a június 30-ig benyújtott végrehajtási jelentéshez hasonló szerkezetű, de kevésbé részletes jelentést kell készítenie az AVOP Monitoring Bizottság az év második felében esedékes ülésére. Az utóbbi jelentés nem kerül benyújtásra az Európai Bizottság számára.

2. Intézkedés-szint

Az AVOP Irányító Hatóságnak és a KTK Irányító Hatóságnak folyamatosan aktuális információkkal kell rendelkezniük a programok végrehajtásáról. Az információk elsődleges forrása az EMIR.

Rendkívüli és indokolt esetben – pl. az Európai Bizottság kérdése vagy bármilyen felmerülő probléma miatt – az AVOP Irányító Hatóság biztosítja, hogy a KTK Irányító Hatóság ad-hoc kérésre is kapjon információt az AVOP IH-tól.

3. Projekt-szint: projekt-végrehajtási jelentések

A kedvezményezetteknek a kifizetésekre vonatkozó igénylések alátámasztására jelentést kell készíteniük a projektek megvalósításáról, amit a Közreműködő Szervezetnek nyújtanak be. A projekt végrehajtásáról szóló jelentések szembesítik az elért eredményeket a számszerűsített előirányzatokkal, és minőségi információkat is tartalmaznak a végrehajtásra vonatkozóan.

Éves jelentések tervezése

A Kedvezményezett a Támogatási szerződéskötéskor jelentést nyújt be a projekt monitoring bázisadatokról (HE-21 jelű dokumentum). Ezt a dokumentumot a szerződés másolatával együtt a jogász dokumentáltan átadja a Vidékfejlesztési Osztály monitoring felelősének. A későbbiekben a Jogi Osztály az esetleges szerződésmódosításokról is küld egy másolati példányt a Vidékfejlesztési Osztálynak.

A vezető szakreferens a szerződéskötés dátuma és a mérföldkövek tervezett időpontja alapján meghatározza az EMIR-ben az éves jelentések tervezett időpontját (év-hónap-nap pontossággal), valamint a szakreferens rögzíti az EMIR-ben a HE-21 dokumentumon benyújtott projektre vonatkozó bázis és terv adatokat.

Megvalósítás ideje alatt küldött jelentések

Amennyiben a projekt megvalósítása egy évnél hosszabb ideig tart, úgy a szerződéskötést követő naptári év május 31-ig a Kedvezményezett jelentést készít a támogatás pénzeszközeinek eredményes felhasználásáról, a szerződéskötéskor vállalt terv adatok teljesüléséről és előrehaladásáról, melyet a területileg illetékes Kirendeltséghez nyújt be a HE-22 jelű dokumentumon. A beérkezett jelentéseket az illetékes RIK elemző munkatársa formailag és tartalmilag ellenőrzi, szükség esetén hiánypótoltatja, valamint az adatokat rögzíti az EMIR-ben.

Az utolsó Támogatásigénylési Csomag benyújtásakor a Kedvezményezett számot ad a megvalósított projektről, a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségek teljesüléséről, valamint a fejlesztés fizikai és pénzügyi mutatóiról. A jelentést a HE-23 jelű dokumentumon nyújtja be, melynek adatait a Vidékfejlesztési Osztály elemző szakreferense formailag és tartalmilag ellenőrzi, szükség esetén pótoltatja, és az adatokat rögzíti az EMIR-ben.

Működtetés ideje alatt küldött jelentés - Éves Fenntartási Jelentés

A végső kifizetést követően a kedvezményezetteknek jelentéseket kell készíteniük a projektek működtetéséről és eredményeiről, valamint a megvalósult fejlesztés hatásairól. A projekt jelentések alapján ítélhető meg az intézkedések és a programok eredményessége és hatékonysága.

Az Éves Fenntartási Jelentés beküldésének határideje a tárgyévet követő május 31. A Kedvezményezett jelentési kötelezettsége a záró *elszámolás befogadását követő naptól* 5 éven át (60 hónap) rendeltetésszerű üzemben tartási kötelezettsége van a pályázati pénz felhasználásával megvalósult beruházásra. A Kedvezményezettnek a végső kifizetés teljesítését követően az üzemeltetési kötelezettség ideje alatt *minden évben* éves fenntartási jelentést kell benyújtania.

A Jelentés értékelése

A program megvalósult pályázatainak figyelemmel kísérése a működtetési kötelezettség végéig a Kirendeltségek Vidékfejlesztési Osztályán dolgozó referensek illetve szakreferensek feladata.

A Kedvezményezett Éves Fenntartási Jelentése, és a projekt monitoring adatok alapján az Osztály referensei/szakreferensei elemzést végeznek a projekt működtetéséről, a vállalt kötelezettségek

teljesítéséről, értékelik a megvalósított projektek eredményeit, hatásait regisztrálják, továbbá a pályázat benyújtásakor vállalt tervadatokat összevetik az Éves Fenntartási Jelentés tartalmával, a ténylegesen megvalósult adatokkal.

A Vidékfejlesztési Osztály projektértékelése támogatja a helyszíni ellenőrök munkáját, az éves jelentésről készített projekt elemzések alapján az elemzési szakreferens javaslatot tesz a kockázati besorolásra. A Vidékfejlesztési Osztály a projekt monitoring mutatókról tájékoztatást ad a Helyszíni Ellenőrzés Osztályának. Amennyiben a helyszíni ellenőrzés során szükség van az elemző szakreferens speciális szakismereteire, a Helyszíni Ellenőrzési Osztály kérheti az elemző szakreferens második, vagy harmadik ellenőrként való részvételét a helyszíni ellenőrzéskor, ezáltal biztosítva az ellenőrzés magas színvonalát.

A megfigyelés során a Vidékfejlesztési Osztály ellenőrzi

- az adatszolgáltatás teljesítését,
- a jogosultsági kritériumok fennállását,
- a jelentés tartalmi és formai megfelelőségét,
- gazdálkodási adatait,
- továbbá a tényleges adatokat összeveti a terv adatokkal,
- gondoskodik a projektekkel kapcsolatos adatok rögzítéséről az EMIR rendszerben,
- az elemzés során észlelt hiányosságokat pótoltatja,
- illetve annak elmaradása esetén szankcionálást kezdeményez.

A monitoring-jelentések folyamata

a) A kedvezményezettek *projekt-végrehajtási jelentéseket* nyújtanak be az MVH-nak mint Közreműködő Szervezetnek.
b) Az MVH gondoskodik az adatok EMIR rendszerben történő rögzítéséről, továbbá, az MVH intézkedésszintű jelentéseket készít az AVOP Irányító Hatóság részére. (Az EMIR rendszerben nemcsak az MVH-tól, hanem az Irányító Hatóságtól és a Kifizető Hatóságtól származó adatok is szerepelnek.)
c) Az AVOP Irányító Hatóság intézkedésszintű jelentéseket küld a KTK Irányító Hatóság részére.
d) A KTK Irányító Hatóság szintén hozzáfér az EMIR rendszerbe bekerülő adatokhoz (ettől eltekintve, közvetlen adatszolgáltatás nincs az MVH és a KTK Irányító Hatóság között).
e) Az AVOP Irányító Hatóság elkészíti és az AVOP Monitoring Bizottság számára előterjeszti az AVOP féléves és éves (záró) végrehajtási jelentéseket.
f) Az AVOP Irányító Hatóság a Központi Monitoring Bizottság számára a monitoring-tevékenységről és tapasztalatokról féléves és éves jelentést készít.
g) A KTK Irányító Hatóság – az OP megvalósítási jelentésekre alapozva – elkészíti és a KTK Monitoring Bizottság számára előterjeszti a KTK féléves és éves (záró) végrehajtási jelentéseket.
h) Az AVOP Monitoring Bizottság jóváhagyását követően az AVOP Irányító Hatóság az Európai Bizottság számára benyújtja az AVOP éves illetve záró végrehajtási jelentéseket.

5.1.8. A végrehajtás során végzett értékelési munka és eredményei

5.1.8.1. A KTK-IH értékelési rendszere, értékelései

Értékelések elkészítésének menete

Az értékeléseket vagy az operatív program irányító hatósága, illetve a közreműködő szervezetek, vagy a központi szervezetei egységek – pl. KTK IH, Értékelési Főosztály –kezdeményezte. Az

értékelésekhez külső szakértőket kerültek igénybevételre, akiket az értékelés terjedelmétől és területétől függően ajánlatok, vagy közbeszerzések útján kerültek kiválasztásra.

Az értékelések menetének elemei:

- **útmutató**: az NFH Értékelési Osztálya (később Stratégiai és Értékelési Főosztály, (SÉF) 2004-ben módszertani útmutatót adott ki, amely az értékelésekkel kapcsolatos legfontosabb alapelveket tartalmazza;
- **munkacsoport** felállítása: ebben az érintett IH, KSz, illetve az Értékelési Osztály, és adott esetben a KTK IH vett részt;
- **feladatleírás** elkészítése, értékelő beszerzése: a konkrét feladatleírást a munkacsoport tagok is véleményezték, a beszerzést 2006-ot megelőzően az IH-k, azt követően az értékelő egység végezte;
- **értékelés lefolytatása**: értékelő szervezet közösen a fő érintett szervezeti egységgel elvégezte az értékelést (adatok, interjúk, korábbi anyagok, stb. alapján);
- értékelés **eredményeinek terjesztése**: az értékelés elkészültét követően az értékelők bemutatták az eredményeket, a nagyobb értékelések esetén, illetve több kisebb értékelés összekapcsolásával az értékelési egység konferenciát is szervezett. A konferencián nem csak az intézményi szereplők, hanem a területeke egyéb érintettjei is részt vettek;
- 2004-05-ben a Fejlesztéspolitikai Koordinációs Tárcaközi Bizottság **Értékelési Albizottsága (**ÉAB) is megtárgyalta a tervezett értékeléseket, illetve azok eredményeit.

Az értékelési rendszer felülvizsgálata, a 2008-ban kialakított értékelési keretek

Az NFÜ elnöke 2008. március 10-én elfogadta az I. Nemzeti Fejlesztési Tervre, valamint az Új Magyarország Fejlesztési Tervre vonatkozó értékelések tervét. A 2007-2009-es terv közel 40 értékelést tartalmaz. Az értékelések több mint fele 2008 folyamán elkészült, javarészt külső erőforrások bevonásával. Az értékelések végzése nem szigetszerű, egyszeri feladatok az NFÜ-nek, azok lebonyolítására évi félmilliárd forint áll rendelkezésre, az alábbi célokat tartva szem előtt:

- az értékelések piacának építésére, „tömeges” közbeszerzésének kezelésének megoldása;
- az értékelések nyilvánosságának megteremtése, presztízsének kialakítása; és
- az értékelések minőségének és megbízhatóságának állandósítása, értékelői szakma megalapozása.

A Stratégiai és Értékelési Főosztály ehhez olyan rendszert alakított ki, amelynek elemei kiterjednek:

- az értékelések megrendelőinek tudatos megrendelői tevékenységére;
- közbeszerzés útján kiválasztott értékelést végző cégekre; és
- az értékelések nyilvánosságáról és hasznosulására.

Tudatos megrendelői tevékenység

Az értékelési rendszerrel kapcsolatos megrendelői tevékenység főbb elemei a következők:

1. A rendszer központi eleme az elnöki utasításban közreadott, évente felülvizsgált, három éves kitekintésben a tervezett értékeléseket tartalmazó **Értékelési terv**. A terv a több programot érintő és horizontális értékeléseket több évre előre tartalmazza, az egyes konstrukciókra és eszközökre vonatkozó stratégiai és operatív értékeléseket viszont csak egy évre előre. A tervet évente ősszel felülvizsgáljuk, amikor újabb, az akkori igényeknek megfelelő értékelések szükségessége merül fel. A terv a piaci szereplők számára megbízható előrejelzést ad a várható megrendelésekről, amihez igazodva dedikált, illetve szakosodott kapacitást tudnak kiépíteni és fenntartani.

2. Az egyes értékeléseket projektszemléletben bonyolítjuk le, minden értékeléshez feladat-meghatározás (ToR), Projekt Irányító Bizottság (PIB), projektfelelős, minőségellenőr, indító jelentés, jelentési rend és a tapasztalatokat összegző tanulmány is tartozik. A **lebonyolítási rendet** a Működési Kézikönyv tartalmazza.

Értékelő cégek kétkörös kiválasztási rendszere közbeszerzéssel

Az eddig lefolytatott értékelések közbeszerzése során[5] számos tapasztalatra tettünk szert. A tervezett értékelések csak számunkra, a megbízó számára voltak előre tervezhetőek. A potenciális partnerek, az értékelések lefolytatói csupán az adott értékelésről szereztek tudomást, nem tudhatták, hogy a közeljövőben milyen újabb értékelés, milyen témában várható. Így az értékelő cégek akár olyan értékelés közbeszerzési felhívására is beadhatták ajánlatukat, mely nem vágott feltétlenül profiljukba. Egy előre ismert értékelési terv alapján könnyebbé válik kapacitásuk ütemezése, a szakértők alkalmazása, likviditási problémák megelőzése. A fentiek alapján szükségessé vált egy értékelői keretmegállapodás-rendszer kialakítása.

2008. november 25-én jelent meg a közbeszerzési felhívás 4 lotra (részre) vonatkozóan:

1. környezetvédelem
2. infrastruktúra-fejlesztés
3. gazdasági-társadalmai fejlesztés
4. operatív értékelések.

2009. első negyedévében sort került a 4 éves időtartamra szóló 4 keretmegállapodás megkötésére, részenként 6 céggel, konzorciummal. Az 1-3 részek stratégiai értékelések lefolytatására állnak rendelkezésre, a 4. lot operatív és intézményi értékelésekre.[6] A keretmegállapodásban részes cégek a közbeszerzés második fordulójában adnak konkrét ajánlatot az egyes értékelések elvégzésére.

Az értékelések nyilvánosságáról és hasznosításáról

2008. november 10-én az NFÜ elnöke elfogadta az értékelések nyilvánosságára és hasznosulására vonatkozó feladatokat.

A programértékelések két célt szolgálnak:

- Javaslatokat, ajánlásokat fogalmaznak meg a tervezés, végrehajtás, lebonyolítás részére;
- Tájékoztatják a közvéleményt illetve a politikai környezetet, mely alapján szakmai megalapozottságú viták alakulhatnak ki.

Az értékelések közpénzből történő finanszírozása is megköveteli, hogy az értékeléseket és azok megállapításait nyilvánosságra hozzuk, továbbá biztosítsuk hasznosításukat és hasznosulásukat.

Az értékelő illetve az NFÜ a nyilvánossághoz és hasznosuláshoz kapcsolódóan az alábbi feladatokat látja el. A következőkben felsoroltak abban az esetben is kötelezőek mind az NFÜ-re, mind az értékelőre nézve, ha egy adott értékelés nem az Értékelési terv alapján kerül megrendelésre és végrehajtásra, annak forrásszükségletét az IH nem a VOP 2.4.2 keretből, hanem saját TA – vagy egyéb – forrásából fedezi.

[5] NSRK és OP ex-ante értékelések, AT ex-ante értékelések, OP SKV-k, I. NFT programértékelések.

[6] Stratégiai értékelés: az operatív programok és azok egyedi fejlesztéspolitikai műveleteinek a nemzeti és közösségi szinten megfogalmazott gazdasági-társadalmi *célokhoz való hozzájárulás*át értékeli. Operatív értékelés: az operatív programok vagy valamely műveletének *végrehajtás*át értékeli annak hatékonyságának és eredményességének *javítása* érdekében.

Értékelő feladatai (melyek a szerződésében kerülnek rögzítésre):

- Az elkészült értékelő jelentés nyilvánosságra hozatala, legalább egy, értékeléseket tartalmazó honlapon. Bár az értékelések megrendelője az NFÜ, az értékelő jelentés a független értékelő saját véleménye. Az NFÜ nem feltétlenül fogadja el az értékelő jelentés minden egyes megállapítását;
- Az értékelés főbb megállapításait és javaslatait tartalmazó, magyar és angol nyelvű vezetői összefoglaló 2-3 oldalban történő elkészítése (előre meghatározott formátumban), honlapon való megjelentetése;
- Szakmai vita moderálása egy internetes fórumon az értékelés nyilvánosságra hozatalától számított 3 hónapon keresztül. Az időszak elteltével a fórumon elhangzottakból összefoglaló készítése;
- Az értékelés folyamatának, megállapításainak és javaslatainak előadása legalább egy szakmai/tudományos konferencián, majd a konferencián elhangzottak dokumentálása;
- Zárókonferencia szervezése az értékelésben érintett szélesebb kör számára.

NFÜ-SÉF által az alábbi információk www.nfu.hu-ra történő feltöltése:

- az értékelés főbb megállapításait és javaslatait tartalmazó magyar és angol nyelvű vezetői összefoglaló 2-3 oldalban (előre meghatározott formátumban);
- az NFÜ véleménye az értékelésről, reflexiók az értékelői javaslatokra (pl. stratégiai értékelésnél a későbbi tervezői gyakorlatba való beépítés nyugtázása, operatív értékelésnél – intézményi, végrehajtási kérdések – az érintett IH, illetve a KOR IH visszaigazolása vagy ellentmondása);
- az Üvegzseb Tv-nek való megfelelés érdekében az értékelési szerződés alapadatai (téma, értékelő cég, összeg).

Az értékelés honlapja végleges formáját 2009 szeptemberében nyerte el. Jelenleg magyar nyelven elérhetők az értékelések és az értékelésekről szóló összefoglalók (http://www.nfu.hu/ertekeles). Az értékelési szerződések adatai (http://www.nfu.hu/uvegzseb), valamint az Ügynökség értékelési terve (http://www.nfu.hu/ugynokseg) a honlapukon szintén megtalálható. Az értékelések tapasztalatait az Irányító Hatóság a végrehajtás során folyamatosan beépíti.

A főbb átfogó értékelések

2004 folyamán Magyarországnak nem volt jogszabályból adódó értékelési kötelezettsége a Közösségi Támogatási Keret megvalósítását illetően. A megvalósítás korai fázisára tekintettel igen korlátozott mértékben került sor olyan tevékenységekre, amelyek értékelés tárgyát képezhetik. Ugyanakkor 2004. során a KTK Irányító Hatóság a megvalósítás rendszerével kapcsolatos értékelő jellegű tanulmányokat készíttetett független szakértők bevonásával az alábbi területeken:

- **az ügyfélszolgálatok működése:** a felmérés az ügyfélszolgálatok elérhetőségére, az általuk nyújtott információs szolgáltatásra, az ügyintézés hatékonyságára koncentrált. A felmérés rávilágított az egységes szemlélet és tudásbázis, a kommunikációs készségek továbbfejlesztésének szükségességére. A felmérés megállapításai alapján az ügyfélszolgálatokat tovább fejlesztettük.
- **pályázati kiírások átvilágítása:** a tanulmány a pályázati kiírások és az operatív programban megfogalmazott stratégiai célok, illetve a források gyors, hatékony és eredményes felhasználásához szükséges feltételek összhangját vizsgálta. Rávilágított az adminisztratív-formai feltételek csökkentésének, a pályázati kiírások egyszerűsítésének és több vonatkozásban egységesítésének szükségességére. Az átvilágítás eredményeként kezdeményezett konkrét lépéseket tettek az irányító hatóságok az egyszerűsítés érdekében.

A strukturális alapok beavatkozásainak félidei, közbenső értékelése 2005 júniusában

A Regionális Politika Főigazgatóság azon javaslatára, hogy az új tagállamok készítsék el a megvalósítás rendszerének és a programok időközi eredményeinek értékelését. Magyarország pozitívan reagált – az értékelésre 2005. második felében kerül sor.

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal 2005 augusztusában kezdeményezte a strukturális alapok beavatkozásinak közbenső értékelését. Szoros együttműködésben az Operatív Programok és a Közösségi Támogatási Keret Irányító Hatóságaival kialakításra került egy közös dokumentumforma és tartalom.

Az Irányító Hatóságok által készített-készíttetett értékelési anyagokból az NFH készítette el a közös, egységes dokumentumot. Az értékelés alapjául az Európai Bizottság által kiadott útmutató (*The 2000-2006 Programming Period: Methodological Working Papers WORKING PAPER no 9 The Update of the Mid-term Evaluation of Structural Fund Interventions*) szolgált.

Külön tanulmány készült az NFT intézményrendszeréről. Az értékelésben mind az öt OP és a KTK IH részt vett, így az a strukturális alapok egész hazai intézményrendszerére kiterjed.

Közösségi Támogatási Keret intézményrendszerének félidei értékelése

Az Európai Bizottság a 2000-2006-os programozási időszakban is javasolta az új tagállamoknak, hogy értékeljék programjaik megvalósítását. A Bizottság kisebb volumenű értékelést javasolt, amely tekintettel arra, hogy a programok megvalósulása még kezdeti szakaszban volt, a végrehajtás rendszerére, rendelkezéseire terjedt ki.

Mindezek tükrében a Közösségi Támogatási Keret Irányító Hatóság és az NFH Elemző Értékelő Modellező Főosztály külső szakértő bevonásával félidei értékelést végzett.

Az értékelés általános céljai voltak a strukturális alapokból származó támogatások felhasználása hatékonyságának és eredményességének növelése, illetve a támogatásokat elosztó intézményrendszer fejlesztése. A tanulmány előkészítése és kidolgozása során különböző munkamódszerek alkalmazására került sor, a dokumentumelemzésen túl kérdőíves felmérések és interjúk is hozzájárultak az értékelés elvégzéséhez.

A KTK-t végrehajtó intézményrendszer működésének félidei értékelésének legfőbb megállapításai az alábbiak voltak:

- Az intézmények között, mind IH-KSz, mind KSz-KSz viszonylatban feladat és hatáskörbeli átfedések, párhuzamosságok találhatóak, amelyek a végrehajtást nehezítik, lassítják. Az intézményrendszer hatékonyságának növelése érdekében egyszerűsítésre, egységesítésre és a feladat-delegálás újragondolására van szükség.
- Az intézmények teljesítményének mérése, ösztönzése nem kap elegendő hangsúlyt.

Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv közbenső értékelése

2006 folyamán került sor a közbenső értékelések lefolytatására, illetve más, konkrét kérdést körüljáró értékelés elkészítésére. Ezen **értékelések jelentései letölthetőek** a www.fejlesztespolitika.gov.hu oldalról. Az I. NFT közbenső értékeléseinek eredményeit és következtetéseit 2006 novemberében nemzetközi konferencia keretében került megvitatásra.

2006 folyamán a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség és a szaktárcákban működő operatív programok irányító hatóságai szoros együttműködésben elkészítették az **I. Nemzeti Fejlesztési Terv és beavatkozásainak közbenső értékelését**.

A 2006-ban lezárult értékelés a következő megállapításokat tette:

- Az Európai Unió és a hazai átlagos jövedelemszint (praktikusan az egy főre eső GDP) közötti különbségek mérsékléséhez az I. NFT operatív programjai a hatásvizsgálatok szerint szignifikánsan hozzájárultak;
- Az értékelések ugyanakkor természetesen rámutattak problémákra mind a tervezés, a programozás, mind pedig a végrehajtás területén. A legtöbb probléma középpontjában a csatlakozás előtti hazai programok tapasztalatai összegyűjtésének, rendszerezésének és felhasználásának hiányosságai álltak.

A **fő tanulságok**at röviden az alábbi négy pontban lehet összefoglalni:

- Szorosabb együttműködésre van szükség a tervezés és a végrehajtás között annak érdekében, hogy a végrehajtási tapasztalatok könnyebben becsatornázódhassanak a tervezésbe.
- A beavatkozások hatásmechanizmusainak feltárására több figyelmet kell fordítani, ezzel ugyanis a programoknak mind a hatékonysága, mind a hatásossága növekedhet.
- A teljes EU-s intézményrendszer számára transzparensen és expliciten kell megfogalmazni a célrendszert, és ezt a lehető legmagasabb szintű jogszabályokban rögzíteni kell.
- A strukturális alapok végrehajtási rendszerét jelentősen egyszerűsíteni kell.

A megállapítások a 2007-13-as időszak támogatási rendszerének kialakításakor figyelembe vételre kerültek, így az új jogszabályokban[7] nagyobb szerepet kapott a hatékonysági cél.

Az I. NFT forráselosztási mechanizmusainak értékelése

Az értékelés során 7 kistérségben vizsgálták azokat a tényezőket, amelyek a leginkább befolyásolhatták, hogy milyen (mértékű, illetve darabszámú) fejlesztési támogatások jutottak egy-egy kistérségbe. Az értékelés megállapította, hogy a legfontosabb tényező a kistérségek aktivitása volt, a fejlet(len)ségi szint nem játszott meghatározó szerepet. Ezentúl az értékelés az eljárásrend egyszerűsítésére is tett javaslatokat, amelyek a közbenső értékelések javaslataival összhangban voltak.

A 2007-13-as időszak előkészítésével kapcsolatos átfogó értékelések

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség 2006-ban **ex ante értékeléseket indított** a 2007- 2013 időszak tervezési dokumentumaira vonatkozóan, melyek még mindig folyamatban vannak.

Az ex-ante értékelések főbb megállapításait a tervezési dokumentumok is tartalmazzák.

Az NFÜ az Európai Bizottság 2001/42 EK irányelvében és a 2/2005 (I. 11.) Korm. Rendeletben foglaltak értelmében **stratégiai környezeti vizsgálatokat** (SKV) indított a 2007-2013 időszak tervezési dokumentumaiban (NSRK és operatív programok) foglalt fejlesztési programok várható környezeti hatásainak előzetes vizsgálatára.

5.1.8.2. Az AVOP értékelése

Az AVOP keretében nyújtott támogatásokat a Program hatékonyságát mérő értékeléseknek kell alávetni. Az értékelés célja, hogy hozzájáruljon a program minőségének javításához, a program sikeres lebonyolításához, valamint a források hatékonyabb felhasználásához.

[7] 255/2006. (XII. 8.) Korm. rendelet a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának alapvető szabályairól és felelős intézményeiről

281/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a 2007-2013. programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási és ellenőrzési rendszerek kialakításáról

16/2006. (XII. 28.) MeHVM-PM együttes rendelet a 2007-2013 időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának általános eljárási szabályairól

Az AVOP ex-ante értékelése

Az ex-ante értékelés szerves részét képezte az Operatív Programnak és Program-kiegészítő Dokumentumnak.

Az AVOP és a Program-kiegészítő Dokumentum (PKD) ex-ante értékelését a rotterdami székhelyű holland ECORYS-NEI cég vezetésével, és a budapesti Nemzetközi Bankárképző Központ segítségnyújtásával értékelési szakemberekből álló független értékelő csoport végezte el. Az értékelésre 2003. április és decembere között került sor az FVM megbízása alapján.

Az értékelés az AVOP és annak Program-kiegészítő Dokumentuma (PKD) teljes körű elemzéséből, valamint – ezzel egy időben- az értékelő csoport által, az FVM, az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet (AKII) és a VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht. programért felelős kollégáinak nyújtott technikai segítségből állt, melynek célja a program fejlesztése az értékelési folyamat során.

Az AVOP kidolgozása már jelentősen előrehaladott állapotban volt, amikor az ex-ante értékelő csoport hivatalosan munkához látott. Az értékelők szorosan együttműködtek az FVM-mel és háttérintézményeivel.

Az ex-ante értékelés elsődleges céljai a következőek voltak:

- annak megállapítása, hogy vajon az Operatív Program alkalmas eszköz-e a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés előtt álló kihívások kezelésére
- annak felmérése, hogy az OP rendelkezik-e jól körülhatárolt, tárgyhoz tartozó és megvalósítható stratégiai pontokkal, prioritásokkal és célokkal
- segítségnyújtás a magyar hatóságoknak az Európai Bizottsággal folytatott tárgyalásoknál az AVOP elfogadásának tekintetében

Az ex-ante értékelő csoport az értékelés során számos javaslatot és ajánlást fogalmazott meg a program szerkezetének és tartalmának javítása érdekében, melyek beépítésre kerültek a programba. A végső ex-ante jelentés előtt egy helyzetfelmérő és négy technikai jelentés született. Az ex-ante értékelő csoport általános következtetéseként megállapította, hogy az AVOP átdolgozott, végső változata lényegesen jobb, mint az Európai Bizottsághoz korábban benyújtott munkapéldány.

Az AVOP PKD ex-ante értékelésekor az értékelés elsősorban az intézkedések leírására összpontosított, de az értékelés a Kommunikációs Tervvel és projekt-kiválasztási eljárással, a jogosultsággal és a kiválasztási kritériumokkal, illetve az esélyegyenlőséggel kapcsolatos fejezeteket érintette.

Az értékelőktől kapott visszajelzések és az Európai Bizottság észrevételei alapján az AVOP PKD kiegészítésre, továbbfejlesztésre került. Az értékelők megállapították, hogy a PKD továbbfejlesztett változata összhangban van az AVOP-pal.

Az AVOP időközi (mid-term) értékelése

A 2004-ben újonnan csatlakozott tagállamok esetében a rövid tervezési időszak ellenére is sor került az AVOP időközi értékelésére, amely egy ún. „mid-term update", azaz félidei értékelési jelentés keretében került benyújtásra az Európai Bizottság részére.

2005. november 18-án, közbeszerzési eljárás lefolytatását követően a Pricewaterhouse Coopers Könyvvizsgáló és a Gazdasági Tanácsadó Kft. által vezetett szakértői konzorcium megkezdte az AVOP időközi értékelését. Az értékelésben részt vett a PricewaterhouseCoopers Észtország, az Agrár-Európa Kft, valamint a Nemzetközi Bankárképző Kft.

Az értékelés célja az volt, hogy független külső értékelők objektív adatokra alapozott szakmai véleménye az AVOP intézkedéseinek relevanciájáról, előrehaladásáról, a kialakult projektösszetételről

kiegészítse a Program megvalósításáért felelős intézményrendszer és a tervezők addigi tudását, hozzájáruljon az AVOP sikeres végrehajtásához.

Az értékelők áttekintették a Program stratégiáját, megvizsgálták a Program általános előrehaladását, megvalósítását, valamint az értékelők összefoglaló jellegű következtetéseket vontak le a programról és javaslatokat tettek, ajánlásokat fogalmaztak meg a következő, 2007-2013-as programozási időszakra vonatkozóan.

Az értékelők főbb megállapításai a következők voltak:

- A célokat megalapozó, a vidékfejlesztésre vonatkozó koncepciók és stratégiák jelenleg még nem tekinthetők kellő mértékben kidolgozottnak.
- A Program intézkedés-struktúrája meglehetősen fragmentált: sok, egymástól elkülönült intézkedést és alintézkedést tartalmaz.
- Az AVOP nem helyez hangsúlyt célcsoportok beazonosítására.
- A különböző jogcímek szabad kombinálása az egyes célcsoportok igényeinek és adottságainak megfelelően nem biztosított.
- Az értékelők javaslata szerint a 2007-2013-as programnál a jogcímek kombinálását komplexebb projektek esetében több helyen is meg kellene engedni, a projektkiválasztási gyakorlatot ennek megfelelően átalakítani.
- Az egyes intézkedések között alig figyelhető meg egymásra épülés. Ez a gondolat megjelenik ugyan az AVOP-ban, de a pályázók nincsenek megfelelően informálva, hogy a „Kapcsolódás más projektekhez” cellában az elvárt szakmai tartalom pontosan mi.
- A túlzott forráskoncentráció megnehezítheti a közösségi és nemzeti vidékfejlesztési célok elérését.
- A vidékfejlesztés új megközelítésű beavatkozásai nem kaptak elegendő figyelmet.
- Intenzívebb tájékoztatási tevékenységre lenne szükség az új megközelítésű tevékenység népszerűsítése terén.
- A projektgenerálási tevékenységeknek nagyobb hangsúlyt kellene kapniuk.
- Az AVOP intézményrendszere jobbára csak egy passzív pályáztatói szerepet vállal fel. Az intézményrendszer nem folytat projektgenerálási tevékenységet (pl. tanácsadás, vagy központi szakmai programok révén). A szakmai szervezetek, érdekszövetségek sem vesznek részt kielégítő mértékben az ilyen típusú projektgenerálásban.
- Az AVOP partnerségi oldalának működése nem tekinthető kielégítőnek. A tapasztalatok szerint a feladatnak az érintettek szervezetei nem minden esetben, illetve nem megfelelő színvonalon tudtak megfelelni.
- A program céljainak és stratégiájának ismertsége a célcsoporton belül általában hiányos. Az agrár- és vidékfejlesztés célcsoportjainak egy része a partnerségben hagyományosan passzív.
- Az MVH – és részben a pályázók – által az AVOP megvalósítása során észlelt (saját és a pályázókra vonatkozó) problémákat az értékelők az alábbi fő pontokban csoportosították:
  - Belső problémák
  - Magas fluktuáció.
  - Megfelelő szintű tudásbázis hiánya.
  - Megfelelő értékelési módszertan hiánya.
  - Értékelők szakosodásának elmaradása.
  - Pályázói problémák
  - Hosszú távú szemlélet, hosszú távra szóló beruházások háttérbe szorulása.
  - A megvalósítással összefüggő kötelezettségek alulbecsülése.
  - Költségvetések megalapozatlansága, szakmai kidolgozatlansága
  - A támogatásra jogosultak köre tágnak mondható.
  - Problémát jelent, hogy a támogatható tevékenységek kapcsán a 2.1 Mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése intézkedés nem támogatja a másodlagos mezőgazdasági alapanyagok feldolgozását, amelyek feldolgozása viszont az ANNEX I-ben

szereplésük miatt, a GVOP-ból is kizárásra került, mint támogatható tevékenység, az alapanyag jellegén keresztül.

- A halászati intézkedésnél a halászati feldolgozók fejlesztésére az 50 milliós támogatási felső határ nagyon alacsony, ha az országos jelentőségű halfeldolgozó üzemeket is szeretné a pályázat megszólítani. Ezen kívül a mezőgazdasági utaknál kaptunk visszajelzést a pályázóktól, hogy a maximális támogatási összeg alacsony volta miatt a beruházás szakaszolására kényszerülnek (ti.: egy adott út különböző szakaszai egy-egy különálló pályázatot képeznek).
- Technikai jellegű, de alapvető kérdés, hogy a bekért igazolás megfelel-e a kiíró szándékának.
- Az értékelők megfontolásra javasolják közbeszerzési minták kidolgozását (feltétel- és értékelési szempontrendszerrel), melyek nagyobb biztonságot, kellő mértékig standardizált eljárást és átlátható közbeszerzési eljárást eredményeznének.
- A belső kérdőív eredményei szerint a fenntartási kötelezettség főleg a 3.1.2-es (minőségi mezőgazdasági termékek marketingje) és a 3.2.3.-as alintézkedéseknél (melioráció) okoz gondot. Előbbinél valóban tartalmi inkonzisztencia van: a marketingtevékenységtől nem várható el, hogy 5 évig tartson.

A mid-term értékelés 2005. évi befejezésekor már több intézkedés is felfüggesztésre került a 2005. évben beérkezett pályázatok nagy száma miatt. Ugyanakkor, a „Vidéki jövedelemszerzés támogatása" intézkedés Program-kiegészítő Dokumentumban történő módosításának kérdése felmerült.

Annak érdekében, hogy a lehetséges célcsoportokat elérje a Program, több hirdetés, cikk jelent meg különböző sajtótermékekben (lásd 5. melléklet), különböző brosúrákat készíttetett az Irányító Hatóság (lásd 6. melléklet és az FVM honlapja), továbbá, az FVM munkatársai részt vettek számos konferencián, ahol felvilágosítást adtak az AVOP lehetőségeiről a leendő pályázók részére.

Az értékelők ajánlásai a 2007-2013-as periódus tervezése során figyelembevételre kerültek.

Az AVOP ex-post értékelése

A HOPE-ra vonatkozóan a TANÁCS 1999. június 21-i 1260/1999/EK Rendelete a Strukturális Alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről 43. cikke értelmében 2009 nyarán elkezdődött a program ex-post értékekése. Az utólagos értékelés elvégzése az Európai Bizottság feladata, szorosan együttműködve a tagállammal és a végrehajtó hatósággal. Az értékelést a HOPE esetében az Ernst & Young által vezetett konzorcium végzi az alábbi partnerekkel egyetemben: AND INTERNATIONAL (Franciaország), INDEMAR (Spanyolország) és EURÓOFISH (Dánia).

Mivel az értékelést 2009. év végéig el kell végezni, már 2009 nyarán elkezdődtek az adatgyűjtési feladatok, valamint 2009 augusztusában, egy előzetesen megküldött, 36 kérdést tartalmazó kérdőív alapján telefonos interjúra is sor került az AVOP IH és az Ernst&Young munkatársa között.

Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv, azon belül az AVOP stratégiai jellegű értékelése

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség 2009 nyarán megkezdte a teljes I. Nemzeti Fejlesztési Terv, azon belül az AVOP stratégiai jellegű értékelésének előkészítését. Az értékelés keretében az NFÜ horizontális, stratégiai jellegű értékelést kíván készíttetni az I. NFT keretében megvalósult projektekre vonatkozóan, azok környezeti fenntarthatóság szempontjából mért teljesítményéről, valamint a fenntarthatóság szempontrendszerének érvényesítését segítő rendszer (követelményrendszer, intézményi keretek) megfelelőségéről, az esetleges alternatívák lehetőségeiről.

Az értékelési munka 2009 szeptemberében kezdődött el, az értékelés várható befejezése 2010 májusában lesz.

Az értékelői munkát szoros együttműködésben végzi az AVOP IH és az NFÜ, ezért megalakult a Projekt Indító Bizottság, melyre minden Irányító Hatóság delegál egy főt, aki az Irányító Hatóság véleményét és érdekeit képviseli az értékelés koordinálása során.

A 2007-2013-as programozási periódus értékelési tevékenysége

Az AVOP Irányító Hatóság felügyelete alatt már 2005-ben elindult az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, illetve a Nemzeti Halászati Stratégiai Terv és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, illetve a Halászati Operatív Program tervezése, amelynek során 2006. év folyamán megindult az ÚMVP és a HOP ex-ante értékelése.

Az értékelés főbb megállapításai beépítésre kerültek a programozási dokumentum egyes változataiba.

Az ÚMVST és az ÚMVP környezeti hatásait vizsgáló Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) az ex-ante értékelés keretein belül 2006-ban zajlott le a 2001/42/EK irányelv rendelkezéseinek megfelelően.

A HOP ex-ante értékelése 2007 februárjában lezárult, a HOP SKV 2007 júliusára elkészült, a jelentés megállapításai a HOP véglegesítése során figyelembevételre kerültek.

5.1.9. A monitoring és értékelési rendszer működésének hatékonysága

5.1.9.1. Az Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR)

Az **EMIR feladata** a strukturális alapok és a Kohéziós Alap támogatásával megvalósuló valamennyi projekt **teljes körű pályázati és pénzügyi adminisztráció**jának informatikai támogatása. Az alaprendszer kifejlesztésére 2003. augusztus és december között került sor.

A fejlesztő kiválasztása nyílt közbeszerzési eljárásban történt. Az EMIR kialakítására szóló megbízás odaítélésének fontos szempontja volt a gyorsaság – hiszen 2004 elejétől lehetősége nyílt hazánknak az uniós források felhasználásra - és a hasonló területen szerzett tapasztalat – tekintettel az idő rövidségére nem lehetett hibázni, működőképes rendszert kellett kialakítani.

Fentiek eredményeként az egyetlen nyílt, tömeges pályázati rendszerben (Széchenyi Terv) tapasztalatot szerzett informatikai cég került kiválasztása. Ennek köszönhető a mindössze néhány hónapos fejlesztési idő.

Az alaprendszer a Nemzeti Fejlesztési Terv (2004-2006 között pénzügyi időszak Strukturális Alapok, a Kohéziós Alap és az Equal források felhasználását támogatta. Ellentétben a nevével már az alaprendszer sem kizárólag monitoring információs rendszer volt, hanem számos menedzsment tevékenységet is támogatott. Ezt a rendszer továbbfejlesztése és alapfilozófiája szempontjából fontos megjegyezni. A kezdetektől egy olyan rendszer megalkotása volt a cél, amely a pályáztatás teljes folyamatának lekövetésével az ügyintézők és döntéshozók munkáját támogatja. Ezáltal hatékonyabban érvényesülhetnek a monitoring szempontok, mert nem csak a munkavégzés során bevitt adatok, hanem a teljes folyamat alatt keletkezett rendszerinformációk is elemezhetők és a workflow szembotjából nyomon-követhetők. Arról nem is beszélve, hogy a monitoring feladatok ellátásához szükséges információkat nem kell külön rögzíteni, hanem magában a rendszerben keletkezik ezáltal csökken a munkaterhelés és jelentősen megnő az adatok rendelkezésre állása. Összefoglalva az EMIR egységes menedzsment és monitoring rendszer.

Az első fejlesztési szakaszt követően 2004-2006 során a rendszer továbbfejlesztésére került sor főként a jogszabályi környezet követése az eljárásrend változások és a támogató funkciók hatékonyságának növelése érdekében.

A következő fejlesztési szakaszban (2007-2008) tovább folytatódott a jogszabályi, eljárásrendi környezet változásának nyomon-követése a fejlesztésben, valamint az ÚMFT alrendszer kialakítása, mely számos olyan – a rendszer egészét – érintő „alapfejlesztést" is magába foglalt, melye a munkafolyamatok automatizálását és a változások informatikai fejlesztéstől független követését (paraméterezhet felületek kialakítása) célozta.

Fontos megjegyezni a **fejlesztési folyamat megítélésénél az alábbi körülményeket**:

- az IT rendszer fejlesztése párhuzamosan folyt az intézményi és szabályozási környezet kialakításával – folyamatosan változó környezet, több típusú eljárásrend kialakulása, az eljárás-rendek (eltérő) fejlődése
- a közigazgatás által korábban ismeretlen folyamatokat kellett informatikailag támogatni – az intézményrendszer is tanulta az uniós források felhasználását
- nemzetközi szakértői vélemény szerint egy ilyen összetett rendszer kifejlesztése legalább 2 évig tart és a jogszabályi, illetve esetleges intézményi és eljárásrendi változások miatt folyamatos karbantartása szükséges. Ez a trend figyelhető meg a többi tagország esetén is, a rendszer össze-tettségétől és funkcionalitásától függő mértékben.

Az Egységes Monitoring Információs Rendszer által **támogatott munkafolyamatok**

A támogatási rendszer hatékony működtetése során négy típusú feladat egyidejű elvégzésének terhe nehezedik a végrehajtó intézményrendszerre. A támogatási rendszer végrehajtása során jelentős számú belső döntés előkészítő és pályázóknak küldendő külső dokumentum elkészítése szükséges. Az adminisztráció elvégzése mellett ugyanakkor el kell végezni a szakmai munkát, így pl. a pályázatok, kifizetési igények, projekt jelentések szakmai bírálatát, a pályázók és a közvélemény azonnali és naprakész tájékoztatását, valamint a támogatási programok nyomon követéséhez szükséges monitoring tevékenység. Ezen feladatokat a pályáztatás minden szakaszában végezni kell. Ennek megfelelően EMIR a pályáztatás összes szakaszára kiterjed, a támogatási rendszer végrehajtásában résztvevő minden érintett kör számára nyújt szolgáltatást, a pályázatkezeléshez, projektmenedzsmenthez (ideértve az ügyvitelt is) kapcsolódó összes munkaszakaszt támogatja.

Néhány fontosabb példa:

- elektronikus pályázás - pályázat elektronikus benyújtása;
- projekt és ügyfél regisztráció
- döntés-előkészítés – formai ellenőrzés, automatikus, félautomatikus értékelés, döntés;
- külső értékelés;
- szerződéskötés - költségszerkezet, ütemezés rögzítése, projekt számszerűsíthető célkitűzései rögzítése;
- nyomon követés – projekt-jelentések, a projekt számszerűsíthető tényeinek rögzítése, értékelése, jelentések elektronikus benyújtása;
- finanszírozás – számlaadatok rögzítése, átutalás, források lehívása (hazai és EU-s);
- elektronikus kifizetés igénylés – kifizetés igénylés és jelentések elektronikus benyújtása;
- számvitel;
- szabálytalanság - szabálytalansági vizsgálatok rögzítése;
- helyszíni ellenőrzés/szemle - projektek ellenőrzés jelentéseinek rögzítése;
- teljes körű statisztikai funkcionalitás - naprakész, előre programozott statisztikák, grafikus megjelenítés;
- internetes automatikus pályázó tájékoztatás – pályázatok életútjának követése;
- internetes, automatikus közvélemény tájékoztatás,
- automatikus adatkapcsolatok (APEH, VPOP, MÁK, TEIR[8])

[8] APEH: Adó és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal

VPOP: Vám és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága

- elektronikus helpdesk (EHD) - felhasználói bejelentések, kérdések, kezelése mind az üzemeltetés, mind a fejlesztés területén

26. ábra – Az EMIR által támogatott munkafolyamatok

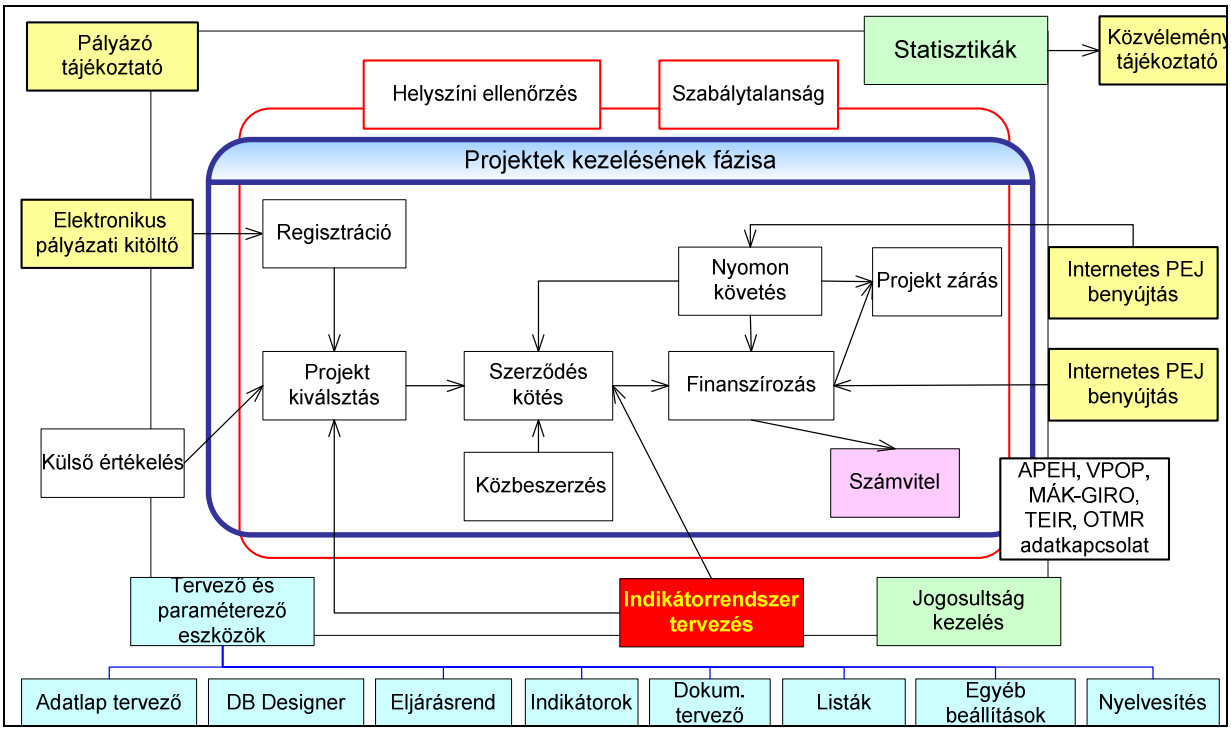

Az indikátorrendszer tervező funkció az ÚMFT alrendszerben elérhető, SA és KA alrendszerrel nincs összekötve, tehát automatikus paraméterezésre nem alkalmas.

Az Egységes Monitoring Információs Rendszer által **támogatott célcsoportok**

- pályázók – pl. forrástérkép, Internetes kereső
- projektgazdák – pl. pályázati életút-követés, elektronikus elszámolás
- közvélemény – Internetes közvélemény tájékoztató
- pályázatkezelők – iktatás, döntés-előkészítés, szerződés, kifizetés, monitoring
- tervezők-értékelők – indikátor rendszer
- intézményrendszer vezetői – statisztikák

MÁK: Magyar Államkincstár

TEIR: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

27. ábra – Összefoglaló az EMIR által támogatott munkafolyamatokról és célcsoportokról

Modul típusa	EMIR modulok	Felhasználói kör						Támogatott terület
		pályázó	projektgazda	közvélemény	pályázat-kezelő	értékelők[9]	vezetők	
Internetes modulok	Életút-követés	x						Projektciklus menedzsment
	On-line külső értékelés*				x			
	On-line kifizetés igény benyújtás		x					
	On-line projekt-jelentés benyújtás		x					
	Közvélemény tájékoztató	x	x	x	x			
Rendszermodulok	Pályázati kitöltő program	x						
	Iktatás				x			
	Projekt kiválasztás				x			
	Szerződés				x			
	Finanszírozás				x			
	Nyomon követés				x			
	Számvitel				x			
	Szabálytalanság				x			
	Helyszíni ellenőrzés				x			
	Végrehajtási statisztikák				x			
	Adatkapcsolat (APEH, VPOP, MÁK-GIRO, TEIR, OTMR)				x			
	Eljárásrend tervező*				x			Programciklus menedzsment
	Indikátor-tervező*				x	x		
	Fix statisztika				x	x	x	
	Dinamikus statisztika*				x	x	x	

* csak az ÚMFT alrendszer esetében, SA és KA vonatkozásában nem elérhető funkciók

A 2008-09-es években a hangsúly a projektek és programok záráshoz szükséges funkciók biztosításán volt. Ezek az eszközök már a korábbiakban is működtek, de a használatuk az utolsó két évben volt jelentős, ezért a tapasztalatokat ekkor építettük be.

Az Európai Bizottsággal való elektronikus adatcsere

A végrehajtási időszak alatt Magyarország is az SFC rendszert használta az Európai Bizottsággal való elektronikus adatcsere során. Ez egyrészt jelentette a programozási adatok frissítését, ami elsősorban a Program-kiegészítő dokumentumokhoz kapcsolódott, a pénzügyi táblák és jelentések feltöltését, illetve az Európai Bizottsággal való elszámolást, amit a Kifizető Hatóság végzett. Az adatok töltése és frissítése a teljes időszak alatt folyamatos volt

5.1.9.2. Az AVOP és az EMIR

2004. év végéig az AVOP tekintetében közel négyezer pályázathoz kapcsolódóan közel nyolc és fél ezer iktatott irat került rögzítésre az EMIR-ben. Már nyáron elindult az iktatási és döntés-előkészítési modul, bár ezek a modulok is a végleges formájukat csak október elején érték el. Munkavégzésre alkalmassá vált a finanszírozási modul. Elkezdődött a szerződés modul paraméterezése – de ennek bevezetése még nem történt meg.

A nagymértékben eltérő rendszerű LEADER+ intézkedésnek szerződéskötési és finanszírozási modulja sok munkát igényel, ám az év során már ezek formája is körvonalazódik.

[9] A támogatási rendszer céljainak megvalósulását értékelő szakértők.

Az alrendszerek szintjén vizsgálva az EMIR 2004-ben a Strukturális Alapok alrendszer mellett csupán a Kohéziós Alap alrendszert kezelte még.

2005-ben az EMIR infrastruktúra jelentős bővítésen esett át.

- Lezárult és átadásra került a nyomon-követés modul, a szabálytalanság modul, illetve a számviteli modul.
- Az ellenőrző szervek együttműködésével elkészült az ellenőrzési modul specifikációja.
- Kifejlesztésre kerültek a menedzsment feladatokat támogató funkciók. Pl. számos statisztikai lekérdezés került kifejlesztésre.
- Ebben az évben került létrehozásra az EMIR helpdesk szervezete.
- Fejlesztésre került az EMIR és az Országos Támogatási Monitoring Rendszer (OTMR) adatkapcsolata, amellyel a projektenkénti támogatáshalmozódása és a pályázók köztartozás-mentességének vizsgálata vált gördülékennyé.
- Az év során került bevezetésre az NFH honlapján elérhető automatizált napi frissítésű statisztikai felület, valamint a nyertes projektekről szóló kéthetente frissülő lista.
- Elkezdődött a tesztelése az elektronikus számlakitöltő programnak. A tesztelést követően a teljes körű, illetve Web-alapú működtetésének elindítása 2006-ban valósult meg.
- Az év végén az Irányító Hatóság elindította az EMIR monitoring moduljának fejlesztését az éves jelentések, és a standard indikátor táblák monitoring adatigényének, és az érintett szervezetek különböző adatokra vonatkozó igényeinek biztosítása érdekében. A munka 2006 júniusáig tartott, ennek során a szakértők az AVOP-hoz kapcsolódó összes lehetséges indikátort összegyűjtötték, illetőleg a kedvezményezettektől újra bekérték azokat. Komoly problémát jelentett, hogy a kedvezményezettek vagy nem, vagy pedig hibásan töltötték ki a kérdőívben az adatokat.

2006 folyamán az EMIR újabb infrastruktúra bővítésen esett át, amely még több felhasználó kapcsolódását, és sikeres munkavégzését tette lehetővé.

Elkezdődött az egységes NFÜ EMIR Helpdesk munkáját támogató elektronikus szoftver fejlesztése.

Átadásra került az ellenőrzési- és a követeléskezelési modul. Elindult az elektronikus számlakitöltő program web-alapú működtetése.

2006 júniusáig tartott a monitoring modul fejlesztése, amelynek során megtörtént az AVOP-hoz kapcsolódó összes lehetséges indikátor összegyűjtése, kifejlesztésre kerültek az AVOP specifikumainak megfelelő kiegészítő indikátor adat lekérdezések, meghatározásra kerültek az éves végrehajtási jelentések mellékletét képező standard indikátor táblák kitöltését lehetővé tevő logikai indikátorok.

Az Országos Támogatási Monitoring Rendszer (OTMR) adatainak felhasználása érdekében kifejlesztésre került az OTMR modul, amelyhez kapcsolódóan 2006 májusában közvetlen adatkapcsolat került kialakításra az APEH és a VPOP köztartozás-figyelési rendszereivel. A két rendszerrel kialakított kapcsolat heti és havi ütemezésben szolgáltat adatot az EMIR-nek, megfelelve ezzel a vonatkozó jogszabályi kötelezettségeknek.

Az EMIR az alrendszerek szintjén ebben az évben már nyolc fő alrendszerből állt: Strukturális Alapok, Kohéziós Alap, PEA, EQUAL, PHARE és átmeneti támogatások, Schengen-, EGT- és ÚMFT alrendszer.

2007. év során megtörtént a rendszert kiszolgáló szerverpark és eszközök bővítése, valamint optimalizálása a felmerülő igényeknek megfelelően.

Az EMIR Helpdesk egyes jogosultsági igényeket és fejlesztési igényeket már augusztustól az új elektronikus felületen kezelte, majd októbertől a hibabejelentésekre, paraméterezési valamint szolgáltatási feladatok bejelentésére is alkalmassá vált a szoftver.

Sor került az elektronikus számlakitöltő program teljes körű bevezetése. A monitoring adatszolgáltatás terén a különböző mutatók kiszámításához és az adatlapok kitöltéséhez komoly segítséget nyújtott az MVH által összeállított kitöltési útmutató. Az év folyamán került az IH-nál használatba vételre a GIRO rendszer.

A programozási adatok frissítése a KTK IH által, valamint a pénzügyi táblák és jelentések feltöltése a rendszerben a KH által, direkt eléréssel történt.

Bár az EMIR nincs összekapcsolva az Európai Bizottság INFOSYS informatikai rendszerével, a két rendszer egymással teljesen kompatibilis, és alkalmas az AVOP - HOPE indikátorainak mérésére, szűrésére.

2008-ban az AVOP keretében már nem az új projektek feldolgozása, hanem a meglévőek kezelése, azok teljes életútjának menedzselése volt a fő feladat. Az év folyamán közel 50 ezer új iktatás került a rendszerbe.

Az egyes modulokon olyan finomítások történtek, mint pl. a szabálytalansági modulban a megoldott szabálytalanságok után a kifizetés folytatódásának kérdése. Megoldásra kerültek a kerekítésekkel kapcsolatos problémák.

Az év folyamán egyes meglévő lekérdezések módosítása, javítása történt meg, valamint új, átfogóbb statisztikák fejlesztése valósult meg.

2009-ben a kiszolgáló szerverpark újabb nagymértékű bővítése történt. A munkálatokat előre egyeztetett időpontban, több lépésben a rendszerek rövid leállása mellett végezték el.

A rendszer 11.210 db AVOP pályázatot kezelt. Az év harmadik negyedévére az EMIR-ben iktatott AVOP dokumentumok száma majdnem elérte a 250 ezer darabot.

2009-ben **a hangsúly a projektek és programok záráshoz szükséges funkciók biztosításán volt**. Az év folyamán a statisztikák további bővítése zajlott. Kifejlesztésre került egy speciális AVOP zárásjelentés egyedi lekérdezés. Kifejlesztésre került a projektek pénzügyi zárása funkció, valamint a szabálytalanságok, követelések lekérdezése.

5.2. *Pénzügyi ellenőrzés*

5.2.1. Az Európai uniós támogatások ellenőrzése

Az államháztartási belső pénzügyi ellenőrzési (ÁBPE) rendszer

Magyarországon a pénzügyminiszter felelős pénzügyi irányítási és kontroll, valamint a belső ellenőrzési rendszerek szabályozásáért, fejlesztéséért, koordinációjáért és harmonizációjáért az egész államháztartási belső pénzügyi ellenőrzési (ÁBPE) rendszer tekintetében a hazai és nemzetközi támogatásokra vonatkozóan.

Az ÁBPE rendszer fejlesztéséről szóló Stratégia, illetve az Áht.-ban kapott felhatalmazás alapján a Pénzügyminisztérium **Ellenőrzési rendszer-fejlesztési osztálya** (korábban Ellenőrzési Rendszer Fejlesztési Főosztálya, más néven Központi Harmonizációs Egység - KHE) felelős a fent említett feladatok ellátásáért. Ezentúl felelős az uniós és a nemzetközi „legjobb gyakorlatok” és sztenderdek alapján az ellenőrzési (kontroll és audit) módszerek fejlesztéséért, illetve az ÁBPE területén a rendszeres és fenntartható szakképzési rendszerek kereteinek megteremtésért. A Pénzügyminisztérium tevékenysége magában foglalja az Európai Unió Strukturális és Kohéziós Alapjai és az Előcsatlakozási Eszközök pénzügyi ellenőrzéséhez (kontroll és audit) kapcsolódó jogszabályok és

javaslatok kidolgozását. A költségvetési szervek pénzügyi irányítás és kontroll, valamint belső ellenőrzési feladatai vonatkozásában a költségvetési szervek belső ellenőrzéséről szóló 193/2003 (XI. 26.) Korm. rendelet, az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet, az Európai Uniós előcsatlakozási eszközök és az Átmeneti Támogatás felhasználásának pénzügyi tervezési, lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendjéről szóló 119/2004 (IV. 29.) Korm. rendelet, valamint a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai, az EQUAL Közösségi Kezdeményezés program és a Kohéziós Alap projektek támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 360/2004 (XII. 26.) Korm. rendelet tartalmaz előírásokat.

A vonatkozó jogszabályok, módszertani útmutatók, eljárások, sztenderdek és kézikönyvek kidolgozásakor a Pénzügyminisztérium figyelembe veszi a megfelelő uniós előírásokat, irányelveket, kézikönyveket, valamint az IIA sztenderdeket és a „legjobb gyakorlatokat". Az IIA sztenderdek lefordításra kerültek és a magyar fordítást a PM közzétette honlapján és a Pénzügyi Közlönyben, az Etikai Kódex és a Belső Ellenőrzési Charta szintén kidolgozásra került, és a pénzügyminiszter - koordinációs és harmonizációs szerepkörében – ajánlásként közzétette azokat. A Pénzügyminisztérium kiadott továbbá egy Belső Ellenőrzési Kézikönyv (BEK) mintát, összhangban a nemzetközileg elfogadott belső ellenőrzési sztenderdekkel és az Európai Bizottság ellenőrzési kézikönyvével. A BEK minta tartalmazza többek között a Strukturális és Kohéziós Alapok ellenőrzésére vonatkozó módszertani útmutatókat, amelyek aktualizálására a jogszabályi háttér változása miatt 2005. március-áprilisában sor került. A gazdálkodási szakemberek és ellenőrök munkáját segítő ellenőrzési nyomvonal, kockázatkezelés és szabálytalanságok kezelése módszertani útmutatót a Pénzügyminisztérium 2005. januárjában tette közzé. Valamennyi fent említett kézikönyv és módszertani útmutató megtalálható a PM honlapján, méghozzá az azóta frissített változatban: www.pm.gov.hu.

A strukturális alapok támogatásainak pénzügyi lebonyolításáról szóló jogszabály

2004-ben az Európai Unió Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 233/2003. (XII. 16.) Korm. rendelet szabályozta az Európai Unió Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakítását.

Az 5-15%-os ellenőrzéseket a KEHI, valamint az OP IH-kat és a Kohéziós Alap KSZ-eket működtető központi költségvetési szervek belső ellenőrzési egységei végezték. Az irányítási és kontroll rendszerek rendszerellenőrzését a KTK IH-t és a Kohéziós Alap IH-t működtető NFH belső ellenőrzési egysége és a KEHI látta el, míg a Kifizető Hatóság a kiadások megfelelő igazolása érdekében a pénzügyi lebonyolítás tekintetében végzett rendszerellenőrzéseket. Az OP irányító hatóságokat, illetve a Kohéziós Alap közreműködő szervezeteket működtető minisztériumok és szervezetek belső ellenőrzési egységei a közreműködő szervezetek, lebonyolító testületek és kedvezményezettek által működtetett pályáztatási és pénzügyi lebonyolítási rendszer ellenőrzését folytatták le.

Az uniós források ellenőrzéséért felelős szervezeti egységek felállítása több esetben késedelmesen történt meg, ami akadályozta a rendszer- és mintavételes ellenőrzések tervezését és végrehajtását csakúgy, mint az intézményi rendszer fejlesztését. A belső ellenőrzési kapacitás bővítésének korlátozottsága, a költségvetési források szűkössége kockázatokat jelentettek az uniós támogatásokra vonatkozó ellenőrzési kritériumok teljesülésére vonatkozóan.

Ezen tényezők vezettek 2005-ben az ellenőrzés intézményrendszerében és irányításában bekövetkezett alábbi változásokhoz:

- Az új jogi szabályozás - a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai, az EQUAL Közösségi Kezdeményezés program és a Kohéziós Alap projektek támogatásainak fogadásához kapcsolódó

pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet – a KEHI kizárólagos hatáskörébe utalta az 5-15%-os mintavételes ellenőrzések elvégzését. E megoldás egyszerűsíti a műveletek mintavételes ellenőrzésének koordinációját, és a KEHI kezében összpontosítja a kockázatok meghatározását és az ellenőrzendő minták kiválasztását.

- 2005. évtől kezdődően nem a Strukturális Alapok OP IH-kat és a Kohéziós Alap közreműködő szervezeteket működtető központi költségvetési szervek belső ellenőrzési egységei felelősek a mintavételezésen alapuló ellenőrzések végrehajtásáért. Felelősségi körükbe a rendszer- és teljesítményellenőrzések tartoznak, azonban továbbra is jogosultak mintavételezésen alapuló ellenőrzésekre. Emellett a szabálytalanságok felderítését is el kell végezniük.
- A KEHI a 438/2001 EK Rendelet 10. cikkével és az 1386/2002 EK Rendelet 9-11. cikkével kapcsolatos rendszerellenőrzéseket végez. Emellett a Nemzeti Fejlesztési Hivatal belső ellenőrzési egysége is jogosult rendszerellenőrzéseket végezni a teljes intézményrendszer esetében.
- A nemzeti ellenőrzési stratégiát és az összesített éves ellenőrzési tervet a KEHI foglalja össze és küldi meg az EU Bizottságának.

A 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet 2006. évi módosítására elsősorban a szabálytalanságok kezelésével kapcsolatos szabályok részletezése, pontosítása miatt került sor, ugyanakkor a módosítások egyéb témaköröket is érintettek:

- Sor került új fogalmak bevezetésére, valamint a korábbi fogalmak pontosítására, a vonatkozó EK rendeletekkel történő harmonizálására. A módosítás a korábbiaknál részletesebben szabályozza a szabálytalanságok kezelésével kapcsolatos eljárásokat.
- A rendszerellenőrzések, valamint az 5-15%-os ellenőrzések vonatkozásában módosult az Európai Bizottság (EB) felé küldendő nemzeti ellenőrzési stratégia és a nemzeti éves ellenőrzési terv tartalma, összhangban az Európai bizottsági ellenőrzések ajánlásaival. Az egyértelműség érdekében meghatározásra kerül az 5-15%-os ellenőrzések mintavételezési alapja.
- Az ellenőrzések megállapításai hasznosulásának minél hatékonyabb és eredményesebb nyomon követése érdekében kiegészítésre kerültek az intézkedési tervekre vonatkozó különleges szabályok

A 2007. év folyamán a 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet további módosítására került sor. A módosítások magukban foglalták a szabálytalanságok kezelésével kapcsolatos szabályok további részletezését, a különböző jelentések megküldésének eljárásrendjének változásait, illetve az 1. számú mellékletben foglalt vezetői nyilatkozat – a közreműködő szervezeti, illetve irányító hatósági feladatok ellátásához kapcsolódó belső kontroll rendszerek hatékony, eredményes és gazdaságos működtetéséről – szövegezésének pontosítását.

2008-09-ben a pénzügyi irányítás és kontroll területén sem az elvekben, sem a feladatokban nem volt jelentős módosítás. Az intézményrendszer a 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendeletben szabályozottaknak megfelelően járt el.

Módszertani mutatók

A módszertani iránymutatások területén 2005. év folyamán felülvizsgálatra került a strukturális alapokra vonatkozó kézikönyv minta a 2004. decemberben történt jogszabály-módosításnak megfelelően (360/2004. (XII.26.) Korm. rendelet). Emellett a folyamatba épített ellenőrzések területén kiadásra kerültek módszertani útmutatók az ellenőrzési nyomvonalra, a kockázatkezelésre, valamint a szabálytalanságok kezelésére vonatkozóan:

- Ellenőrzési nyomvonal: a kiadott útmutató segíti a költségvetési szerveket saját folyamataik feltérképezésében és jobb megismerésében, melynek segítségével a hiányzó vagy éppen túlburjánzó kontroll pontok felülvizsgálatára is lehetőség nyílik.

- Kockázatkezelés: a dokumentum célja olyan keret kialakítása a közszféra egészére, amely segíti a költségvetési szerveket a szervezet tevékenységét fenyegető kockázatok feltárásában, értékelésében és mérésében, valamint azok kezelésében.
- Szabálytalanságok kezelése: ebben a témában a strukturális intézkedésekre vonatkozó uniós szabályokban jelentek meg az alapvető rendelkezések. A magyar útmutató elsődleges célja a szabálytalanságok definíciójának tisztázása volt. A legfontosabb szabályok a szabálytalanságok kezelésére vonatkozóan először az uniós alapok lebonyolítására vonatkozó hazai jogszabályokban jelentek meg.

A felsorolt három FEUVE (folyamatba épített, előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés) módszertani útmutató alkalmazása kötelező az államháztartásban működő összes költségvetési szerv számára. A Pénzügyminisztérium Központi Harmonizációs Egysége folyamatosan figyelemmel kíséri ezek alkalmazását és szakmailag támogatja a jobb és hatékony irányítási és ellenőrzési rendszerek kialakítását, egyúttal az útmutatókat a tapasztalatok, és a szabályozási környezet változása miatt folyamatosan frissíti. A PM emellett újabb fontos lépést tett a vezetői elszámoltathatóság megerősítése érdekében: 2006-tól minden évben az éves beszámolóhoz kapcsolódóan a felügyelt költségvetési szervek vezetőinek alá kell írniuk és felügyeleti szervüknek meg kell küldeniük egy nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy az irányítási és ellenőrzési rendszereik megfelelően működnek.

A strukturális alapokból származó támogatások felhasználását segítő módszertani útmutatások területén 2006-ban kiadásra került a 438/2001 EK rendelet 4. cikke szerinti ellenőrzések vonatkozásában elkészített bizottsági iránymutatás magyar nyelvű változata. A Központi Harmonizációs Egység az OLAF Koordinációs Iroda, a Kifizető Hatóság, a Pénzügyminisztérium Központi Harmonizációs Egység, valamint az irányító hatóságok és közreműködő szervezetek résztvevőiből kialakított munkacsoport szakmai támogatása mellett kidolgozta az uniós forrásokkal kapcsolatos szabálytalanságok kezelésének eljárásrendjére vonatkozó módszertani útmutatót. Az útmutató segítséget próbál nyújtani az irányító hatóságok, közreműködő szervezetek, valamint a kifizető hatóság szabálytalanságokkal kapcsolatos feladatainak ellátásában, különösen az alábbi területeken:

- a szabálytalanság gyanújának megjelenésétől kezdődően az intézkedések meghozataláig szükséges egységes eljárásrend kialakítása;
- a szabálytalanságok uniós szabályozásnak megfelelő jelentéstételi kötelezettségének eljárási rendje;
- a jellemző szabálytalansági esetek példatárának kiadása.

A Pénzügyminisztérium az EU által nyújtott Átmeneti Támogatás keret felhasználásával létrehozott egy Módszertani és Képzési Központot, amelynek célja, hogy az államháztartási belső pénzügyi ellenőrzés területén szükséges képzéseket és módszertani fejlesztéseket biztosítsa, különös tekintettel az uniós támogatások lebonyolítási tevékenységében résztvevő intézmények pénzügyi és ellenőrzési szakembereinek képzésére. A 2007. év folyamán megtörtént az első képzés megtartására, továbbá közbeszerzési eljárással kiválasztásra kerültek a Központ technikai eszközökkel való ellátását és az e-learning tananyag kidolgozását végző vállalkozók.

Az uniós támogatások ellenőrzése területen elengedhetetlenül szükséges képzések biztosítása érdekében a PM Központi Harmonizációs Egység 2007-ben is szervezett konferenciát és műhelymunkát a lebonyolításban résztvevő intézményrendszer pénzügyi irányítási és ellenőrzési feladatokat ellátó munkatársai számára. Fentieken kívül – szintén az Átmeneti Támogatás keretéből megvalósuló – Twinning Light program keretében a Német Szövetségi Pénzügyminisztérium szakértői által tartott előadásokon és műhelymunkákon elhangzott gyakorlati tapasztalatok is valós segítséget nyújtanak az uniós támogatások ellenőrzése elvégzése során.

2008-09 folyamán újabb, az NFT-t érintő útmutató elkészítésére nem került sor, ugyanakkor megtörtént a 2007-13-as időszakra vonatkozó három, a strukturális alapokból származó támogatások

felhasználását segítő módszertani útmutató kidolgozására, melyek témája: felkészülés uniós auditokra, szabálytalanságkezelés, illetve a verifikációs ellenőrzések.

Éves jelentések

Az EU Bizottságnak küldendő jelentési kötelezettség esetében a PM véleményének figyelembevételével a KEHI-nek kell elkészítenie az éves összefoglaló jelentést a 438/2001 EK Rendelet 10-12. cikke és az 1386/2002 EK Rendelet 9-11. cikke szerinti végrehajtásról. A KTK IH és a KA IH az irányítási és kontroll rendszer változásairól szóló jelentést készítik el. A KEHI pedig a fenti jelentésekből el készíti az éves összefoglaló jelentést és elküldi az EU Bizottságának.

A KEHI, mint független zárónyilatkozat kiállító szerv – a támogatások végső igazolása után – figyelembe véve az általa és az illetékes szervek által készített korábbi ellenőrzési jelentések megállapításait, következtetéseit, kibocsátja a zárónyilatkozatot. A nyilatkozatot a pénzügyminiszter kapja meg az EU Bizottsághoz történő továbbításra.

A KEHI által elkészítendő éves ellenőrzési jelentés (438/2001 EK Rendelet 13. cikke és az 1386/2002 EK Rendelet 12. cikke) tartalmazza az ellenőrzések összefoglalását és a főbb megállapításokat, a szükséges javító intézkedéseket és az ellenőrzések ajánlásaival összhangban lévő nyomon követési intézkedéseket.

Az Európai uniós támogatások ellenőrzése 2008-09-ben

Az Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai, az EQUAL Közösségi Kezdeményezés program és a Kohéziós Alap projektek támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet továbbra is a lebonyolítás alapjait képezte.

2008-09-ben a pénzügyi irányítás és kontroll területén sem az elvekben, sem a feladatokban nem volt jelentős módosítás. Az intézményrendszer a 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendeletben szabályozottaknak megfelelően járt el.

A kapcsolódó korábbi útmutatók továbbra is érvényben voltak, 2008-09 folyamán újabb, az NFT-t érintő útmutató elkészítésére nem került sor, ugyanakkor megtörtént a 2007-13-as időszakra vonatkozó három, a strukturális alapokból származó támogatások felhasználását segítő módszertani útmutató kidolgozására, melyek témája: felkészülés uniós auditokra, szabálytalanságkezelés, illetve a verifikációs ellenőrzések.

5.2.2. Az AVOP lebonyolításához kapcsolódó ellenőrzések

Az ellenőrzési feladatokat részletesen az Európai Unió Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi, lebonyolítási és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 1260/1999/EK rendelet valamint a 360/2004 (XII.26) Korm. rendelet szabályozza.

Rendszerellenőrzéseket végezhet a Közösségi Támogatási Keret Irányító Hatóságot működtető Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ)- korábban Nemzeti Fejlesztési Hivatal (NFH)- belső ellenőrzési egysége, valamint a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal és az Állami Számvevőszék.

Tekintettel az Európai Unió Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi, lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 360/2004 (XII.26) Korm. rendeletben foglaltakra, az AVOP belső ellenőrzési tevékenységének ellátásával kapcsolatos feladatokat a Minisztérium önálló belső ellenőrzési egysége (Ellenőrzési Főosztály) látja el.

Az uniós strukturális alapok felhasználása keretében elvégzett műveletek a 438/2001/EK bizottsági rendelet 4. cikke szerinti (első szintű) ellenőrzését a közreműködő szervezet (MVH) végzi.

A zárónyilatkozat kiadása a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal feladata.

A jelen fejezetben bemutatott intézkedésekre vonatkozó ellenőrzések az intézkedések EMIR-ben szereplő azonosító kódja szerint zajlottak, azonban a záró végrehajtási jelentés teljes anyagában az intézkedések számozása már a módosított, helyes számozást tartalmazó PKD-nak megfelelően került feltüntetésre.

5.2.2.1. Külső ellenőrzések

Külső ellenőrzéseket a következő szervek végeztek:

- Állami Számvevőszék (ÁSZ)
- Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI)
- Pénzügyminisztérium Nemzeti Programengedélyező Iroda (PM NAO)
- EU Bizottság
- Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ)

A különböző ellenőrző szervek által végzett ellenőrzések évenkénti bemutatása

2005. év ellenőrzései

A Kormányzatai Ellenőrzési Hivatal (KEHI) által végzett ellenőrzések

A KEHI a Strukturális Alapok támogatásának felhasználásában érintett intézményi kör (FVM, MVH) **rendszerellenőrzése** keretében 35 esetben végzett vizsgálatot melyből a 1.1.3 Minden agrárágazatot érintő erő-és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatását, 26 esetben, a 1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatását 6 alkalommal, a 4.1.1 Technikai segítségnyújtás intézkedést 1 esetben vizsgálta.

Továbbá két alkalommal a KEHI a Strukturális Alapok támogatásainak fogadásához kapcsolatos pénzügyi –és számviteli ellenőrzéseket, valamint a Strukturális Alapok támogatásának felhasználásában érintett intézményi kör rendszerellenőrzését végezte.

A KEHI megállapításai elsősorban az AVOP feladatok pontos lehatárolására, ezen belül a helyszíni ellenőrzés és a számlakezelési feladatokat ellátó szervezetek funkcionális elkülönítésére, a regionális kirendeltségeken az AVOP feladatok más feladatoktól történő elkülönítésére, valamint az AVOP feladatok SzMSz és ügyrend szerinti elkülönülésére irányultak. A KEHI felhívta a figyelmet a szabálytalanságkezelési eljárás jogszabályokkal történő összehangolására, az aktuális humánerőforrás kapacitások megoldására, az EMIR modulok jogszabályoknak megfelelő alkalmazására (pontos, hiánytalan adatbevitel), a támogatási szerződések formanyomtatványainak véglegesítésére, valamint a belső ellenőrzési kézikönyv jogszabályi hivatkozásainak aktualizálására.

A rendszerellenőrzés során tett megállapítások végrehajtására az akkori Irányító Hatósági Főosztály 2005 augusztusában intézkedési tervet készített.

Az intézkedési tervben szereplő feladatok teljesítéséről 2005 októberében, majd 2006 januárjában monitoring anyag készült, amelynek eredményeképpen a megállapítások végrehajtásra kerültek.

Az Állami Számvevőszék által végzett ellenőrzések

Az Állami Számvevőszék által végzett külső ellenőrzéseknél kétféle ellenőrzési típust figyelhetünk meg. A Magyar Köztársaság költségvetése végrehajtásának ellenőrzése évente ismétlődő vizsgálat. Az ellenőrzés elsősorban nem az AVOP ellenőrzését célozta, azonban érintette azt is.

A másik típusú vizsgálatok körébe azon egyedi ellenőrzések tartoznak, amelyeket az Állami Számvevőszék az éves ellenőrzési terve alapján hajtott végre. A vizsgálati területek között az AVOP-ra vonatkozó ellenőrzések is előfordultak.

Az Állami Számvevőszék **2005-ben nem végzett ellenőrzést**.

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal által végzett ellenőrzések

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal 2005-ben „KTK pályáztatási eljárás rendszerellenőrzés”-ét végezte el, mellyel kapcsolatban intézkedési terv végrehajtására nem volt szükség.

EU Bizottság ellenőrzései

Az EU Bizottság az RDO/2005/08 sz. alatt az AVOP irányítási és Ellenőrzési rendszerét vizsgálta. A megküldött záróokmány pénzügyi korrekció alkalmazása nélkül zárta le az ellenőrzést. Tekintettel arra, hogy a Bizottság megállapította, hogy a magyar ÁFA törvény nem volt összhangban az EU Bizottság ÁFA irányelvével, így a 2004-2005 évi teljesítésű számlák esetében támogatott le nem vonható ÁFA tekintetében Magyarország levonást eszközölt.

A Pénzügyminisztérium Nemzeti Programengedélyező Irodája 2005-ben az AVOP tekintetében nem végzett ellenőrzést

2006. év ellenőrzései

A KEHI által végzett ellenőrzések

A KEHI **2006. évben az FVM-nél és az MVH-nál összesen 29 ellenőrzést folytatott le,** melynek keretében az AVOP projektek és a lebonyolítási rendszer, valamint a rendszerellenőrzés, hitelesítési és igazolási tevékenység vizsgálatára került sor.

A mintavételes ellenőrzés keretében 49 **projekt vizsgálatára került sor** a következő intézkedésekre vonatkozóan: 4.1.1 Technikai Segítségnyújtás (3 projekt); 2.1 Mezőgazdasági termék-feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése (32 projekt); 1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása (6 projekt); 3.3 Falufejlesztés és a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése (6 projekt) 1.1.3 Minden agrárágazatot érintő erő-és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása (2 projekt).

A KEHI megállapításai az alábbi területeket érintették:

- 1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházásoknál 3 esetben, a 3.3 Falufejlesztés és a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése intézkedésnél 2 esetben, a 2.1 Mezőgazdasági termékfeldolgozásának és értékesítésének fejlesztése intézkedésnél 1 esetben szabálytalanság gyanúja merült fel, így a KEHI szabálytalansági eljárás lefolytatását kezdeményezte
- több projekt kapcsán megfogalmazódott, hogy a kedvezményezettektől meg kell követelni az elkülönített számviteli rendszert, illetve számviteli politikájuknak rögzítenie kell az AVOP támogatás kezelésének szabályait.
- A megállapítások a TS intézkedés esetében az Ámr. egységes nyomtatványhasználatára a személyi kiadásokhoz kapcsolódó dologi költségek nyilvántartására, a Mezőgazdasági termékek feldolgozása és értékesítése intézkedés esetében a 80%-os támogatási határ betartására, a hitelesítési jelentés kiegészítésére, valamint a nyertes pályázók listájának közzétételére vonatkoztak.
- Az egyes projektek vizsgálata során talált hiányosságok a felszámolási eljárás alá vont kedvezményezettek esetére vonatkozó eljárásrendet, a Kedvezményezett vagyonbiztosítási szerződésének ellenőrzését és a Kedvezményezett a részére előírt különböző tájékoztatási kötelezettségek végrehajtását, valamint az együttes rendelet által előírt tájékoztatási és közzétételi kötelezettség

teljesítését (OP éves megvalósítási jelentések, OP értékelési jelentések, OP IH Monitoring Bizottság különböző dokumentumainak internetes honlapon történő megjelenítése) érintették.

- az AVOP MKK releváns fejezetének módosítására, a Hitelesítési Jelentés pontosítására, valamint az alvállalkozói számlák esetében az el nem számolható költségek ellenőrzésére irányuló törekvések.

Az IHF megtette a szükséges intézkedéseket, az eljárások lefolytatásra kerültek, illetve a megállapítások végrehajtásra kerültek.

Az Állami Számvevőszék által végzett ellenőrzések

2006-ban egy alkalommal került sor az MVH-nál az **állami költségvetés 2005. évi költségvetése végrehajtásának ellenőrzésé**re, melynek keretében az ÁSZ azt vizsgálta, hogy az AVOP fejezeti kezelésű előirányzatainak teljesítésénél és a pénzügyi- számviteli elszámolásnál, valamint a költségvetési beszámolásnál érvényesültek-e a költségvetési szervekre vonatkozó egyéb jogszabályok, valamint a jogi szabályozás és az állami irányítás egyéb eszközeinek előírásai.

Az ÁSZ az FVM-nél egy alkalommal a Nemzeti Fejlesztési terv **AVOP részének** értékelését végezte el. Az ellenőrzések intézkedések megtételét nem igényelték.

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal által végzett ellenőrzések

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség az ERNST&YOUNG pénzügyi szervezet közreműködésével egy alkalommal Strukturális alapok kifizetési folyamatának **rendszerellenőrzés**ét végezte el az FVM-nél. Az ellenőrzés az IH Működési Kézikönyve felülvizsgálatával, a GIRO rendszer használatával, valamint a Közreműködő szervezet ellenőrzésével kapcsolatban tett megállapításokat. Az IH az ellenőrzés megállapításaira vállalt intézkedéseket teljesítette.

Az MVH-nál egy alkalommal a Strukturális alapok kifizetési folyamatainak ellenőrzése valósult meg, mely ellenőrzés intézkedési terv készítését nem indokolta.

EU Bizottság ellenőrzései

Az EU Bizottság **2006-ban nem végzett ellenőrzést**.

A Pénzügyminisztérium Nemzeti Programengedélyező Irodája

2006-ban az AVOP tekintetében **nem végzett** ellenőrzést.

2007. év ellenőrzései

A Kormányzatai Ellenőrzési Hivatal (KEHI) által végzett ellenőrzések

A KEHI 2007. évben az FVM-nél és az MVH-nál **31 ellenőrzést** folytatott le, melyek a következők voltak:

1) Az AVOP operatív program pályáztatási és szerződéskötési **rendszerellenőrzése**, különös tekintettel a tájékoztatás és nyilvánossági követelmények betartásának ellenőrzésére

Az ellenőrzés tárgyköre kockázatelemzés alapján alapvetően a pályáztatási, szerződéskötési, tájékoztatási és nyilvánossági folyamatok hiányosságaira utaltak. A vizsgálat célja annak megállapítása volt, hogy az Irányító Hatóság a pályáztatási, a szerződéskötési és a tájékoztatási rendszert a vonatkozó közösségi, illetve hazai jogszabályok figyelembevételével alakította-e ki, továbbá a rendszer biztosítja-e a pályázatok hatékony feldolgozását, a támogatások odaítélésének átláthatóságát, megalapozottságát, az operatív célok megvalósítását. A KEHI azt vizsgálta, hogy a 2004-2006. évig

tartó támogatási időszak alatt történtek-e lépések a rendszer átláthatóbbá tételére, hatékonyságának növelésére, illetve a vizsgált intézmény végzett-e a rendszer esetleges hiányosságait feltáró ellenőrzéseket.

A megállapítások az FVM Szervezeti Működési szabályzatának az AVF-re / IH-ra vonatkozó feladataira, a Döntés Előkészítő Bizottság feladataira és tagjai összeférhetetlenségi nyilatkozatára, az informatikai rendszer fejlesztésére, valamint az alvállalkozói információszolgáltatási és ellenőrzéstűrési kötelezettségek érvényesítésére vonatkoztak.

A vizsgálat 3 esetben a 1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások pályázatoknál javasolt szabálytalansági eljárást.

Az 1.2.1 Akvakultúra halászati intézkedéseknél a támogatási szerződések elszámolható költségeinek arányait javasolta felülvizsgálni.

Az ellenőrzés megállapításaira a következő intézkedések valósultak meg:

- A pályázat értékelésében résztvevők a 14/2004. (VIII.13.) együttes rendeletnek (ill. a 2007. évi XVII. Törvény (MVH törvény) 68. §-nak) megfelelő tartalmú összeférhetetlenségi nyilatkozat tételi kötelezettségének szabályozása az összeférhetetlenségről és titoktartásról szóló 15/2007. számú MVH Elnöki Utasítás kiegészítésével.
- Az AVOP MKK Szerződéskötés és a hozzá kapcsolódó egyéb jogi eljárások c. fejezetének mellékleteit képező támogatási szerződésminták kiegészítése arra vonatkozóan, hogy amennyiben a Kedvezményezett vállalkozót, vagy fővállalkozót vesz igénybe, a vállalkozási szerződésben rögzíteni kell az alvállalkozók 448/2004/EK Bizottsági rendelet szerinti, az ellenőrző szervezetek felé fennálló információ-szolgáltatási kötelezettségét is.
- A 2007-2013. támogatási időszakra vonatkozó végrehajtási jogszabályok, szabályzatok kidolgozása, átdolgozása, a támogatások elbírálása, odaítélése során - az új rendszertől függően - az előírt pozitív diszkrimináció érvényesítésének figyelembe vétele, illetve a véleményezésre megkapott jogszabályok esetében észrevételezés.
- Az EMVA tervezésében és végrehajtásában résztvevő egységek gondoskodnak arról, hogy a programban és a jogszabályokban megfogalmazott horizontális elvárások maradéktalanul érvényesítésre kerüljenek az értékelő lapok megtervezésén és felhasználásán keresztül, valamint arról, hogy a programban a pályázók a horizontális elvárások teljesítésének értékelésekor valamennyi intézkedés esetében egységes értékelési szempontok alapján történő elbírálásban és egységes pontozásban részesülnek.
- Az EMVA tervezésében, véleményezésében részvevő egységek gondoskodnak arról, hogy amennyiben jogszabályi előírás van rá, illetve a pályázatok/kérelmek életképességének objektív elbírásához nélkülözhetetlen az üzleti terv, az legyen a pályázat/kérelem kötelező melléklete.

2)Az SA-ból támogatott AVOP programok **5 százalékos mintavételes ellenőrzése**

Az AVOP 438/2001/EK Bizottsági rendelet 10. cikke szerinti 5 százalékos mintavételes ellenőrzése keretében összesen 51 kiválasztott projektet vizsgáltak következő intézkedésekre vonatkozóan:

- 2.1 Mezőgazdasági termékfeldolgozásának és értékesítésének fejlesztése (10 projekt)
- 1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása (25 projekt)
- 3.3 Falufejlesztés és a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése (2 projekt)
- 1.1.3 Minden agrárágazatot érintő erő-és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása (3 projekt),
- 1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások fejlesztése (7 projekt)
- 1.2.1 Akvakultúra (3 projekt) valamint a
- 3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésre irányuló kollektív beruházások (1 projekt)

Az egyes projektek során az ellenőrzés célja annak megállapítása volt, hogy az ellenőrzés tárgyát képező projekt keretében történt kifizetések szabályszerűek voltak-e, a projekt végrehajtása megfelelt-e a vonatkozó jogszabályokban, belső eljárásrendekben és a támogatási szerződésben előírtaknak, illetve az ellenőrzési nyomvonalnak.

A KEHI által jelzett hibák javításra kerültek a megadott határidőre. Ugyanakkor a könyvelés folyamatosságát szoftverhibák akadályozták (EMIR feldolgozási sebessége, rendelkezésre állási ideje, egy-egy könyvelési naplóban egyszerre csak egy ember tud dolgozni), mely hibákról az MVH tájékoztatta az IH-t és az NFÜ-t.

Az Állami Számvevőszék által végzett ellenőrzések

Az Állami Számvevőszék 2007-ben végzett vizsgálata kiterjedt az FVM **költségvetési fejezeti ellenőrzésére**, az **uniós tagsággal összefüggő befizetések** teljesítésére, valamint a **2006.évi költségvetés teljesítésére**.

Az állami költségvetés 2006. évi költségvetése végrehajtásának ellenőrzése keretében az ÁSZ azt vizsgálta, hogy az AVOP fejezeti kezelésű előirányzatainak teljesítésénél és a pénzügyi- számviteli elszámolásnál, a költségvetési beszámolásnál érvényesültek-e Korm. rendelet és a költségvetési szervekre vonatkozó egyéb jogszabályok, valamint a jogi szabályozás és az állami irányítás egyéb eszközeinek előírásai.

A másik vizsgálat az **uniós támogatások hazai monitoring és ellenőrzési rendszere működésének ellenőrzése** volt. Az ellenőrzés célja annak értékelése volt, hogy az uniós támogatások hazai monitoring és ellenőrzési rendszerének működése eredményesen és hatékonyan szolgálta-e a támogatási programok stratégiai céljainak elérését.

Az ÁSZ javaslatot tett az Uniós támogatások hazai monitoring és ellenőrzési rendszere működésére mely javaslatok a 2007-2013 ciklus tervezése során megvalósultak.

A fenti tárgykörökben az ÁSZ az FVM-nél öt, az MVH-nál két alkalommal végzett ellenőrzést.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által végzett ellenőrzések

A 2007. évben **nem került sor ellenőrzésre.**

EU Bizottság ellenőrzései

A Bizottság 1 alkalommal hajtott végre ellenőrzést (RDO/2007/010 számú vizsgálat), melynek keretében az EMOGA Orientációs Alapjából finanszírozott AVOP irányítási és ellenőrzési rendszerét vizsgálta.

A vizsgálat kiterjedt a Mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése, a Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, a Minden agrárágazatot érintő új erő- és munkagépek technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása, valamint a Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése intézkedésekre és alintézkedésekre.

A vizsgálat kiemelt figyelmet fordított a pályázatkezelés, a szerződéskötés, a kifizetési folyamatok és az ellenőrzések rendszerére, különös tekintettel az elszámolható költségek szabályszerűségére. A Bizottság a fenti ellenőrzés kapcsán bilaterális egyeztetést tartott. A bilaterális egyeztetést követően a nyitva maradt kérdések tisztázására vonatkozó válaszanyagot az FVM megküldte az Európai Bizottság részére, mely szervezetnek az ügy jelen szakaszában további kérdése nem merült fel.

PM NAO által végzett ellenőrzések

A **Pénzügyminisztérium Nemzeti Programengedélyező Irodája 2007-ban** az AVOP tekintetében **nem végzett** ellenőrzést.

2008. év ellenőrzései

A Kormányzatai Ellenőrzési Hivatal (KEHI) által végzett ellenőrzések

A KEHI 2008-ban az FVM-nél és az MVH-nál **tíz ellenőrzést folytatott** le, melyek a következők voltak:

1)AVOP projektekre és lebonyolítási rendszerére vonatkozóan 2005-2007. években vizsgálatok alapján tett javaslatok végrehajtásának **utóellenőrzése**

A KEHI az utóellenőrzés eredményeként 36 megállapítást tett az AVOP projektekre és lebonyolítási rendszerére vonatkozó, a 2005 és 2007 közötti vizsgálatok alapján tett javaslatok végrehajtásának ellenőrzése eredményeként. A megállapításokra készített intézkedési tervben rögzített feladatok megvalósításra kerültek.

2) A Strukturális Alapokból támogatott AVOP 438/2001/EK Bizottsági rendelet 10. cikke szerinti **5 %-os mintavételes ellenőrzése**

A KEHI az AVOP 438/2001/EK Bizottsági rendelet 10. cikke szerinti 5 százalékos mintavételes ellenőrzése keretében kiválasztott 20 projekteket vizsgálta mely vizsgálat 16 jogcímre terjedt ki. Az ellenőrzés célja a kiválasztott projektekre történt kifizetések szabályszerűségének vizsgálata, valamint annak vizsgálata, hogy a projektek végrehajtása megfelelt-e a vonatkozó jogszabályokban, belső eljárásrendekben és a támogatási szerződésben előírtaknak, illetve ellenőrzési nyomvonalnak.

A vizsgálat eredményeként a KEHI 15 megállapítást tett. A megállapításokra készített intézkedési tervben rögzített feladatok végrehajtásra kerültek

3) A pénzügyi lebonyolítási folyamatok és nyilvántartási feladatok, valamint a szabálytalanságok kezelésének 438/2001/EK Bizottsági rendelet 10. cikke szerinti **rendszerellenőrzése az AVOP lebonyolításában részt vevő intézményrendszerben**

A vizsgálat célja az AVOP eljárásrend betartásának ellenőrzése volt. A vizsgálat eredményeként a KEHI 13 megállapítást tett. A megállapításokra készített intézkedési tervben rögzített feladatok megvalósításra kerültek.

4) A KEHI a fent bemutatott vizsgálatokon felül az MVH-nál a 2007. évi létszámcsökkentéshez biztosított költségvetési támogatás jogszerű igénybevételének és a létszámcsökkenés végrehajtásának ellenőrzése tárgyban végzett vizsgálatot, az FVM-nél végzett vizsgálat tárgya pedig az AVOP rendszerellenőrzése, pénzügyi, szabálytalansági és nyilvántartási feladatokra vonatkozó ellenőrzés volt.

Az Állami Számvevőszék által végzett ellenőrzések

Az ÁSZ 2008-ban a Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetése végrehajtásának ellenőrzését végezte az MVH-nál melynek keretében azt vizsgálták, hogy az AVOP fejezeti kezelésű előirányzatainak teljesítésénél és a pénzügyi- számviteli elszámolásnál, a költségvetési beszámolásnál érvényesültek-e a jogi szabályozás és az állami irányítás egyéb eszközeinek előírásai. A vizsgálat 9 alacsony kockázatú megállapítást tett, melyek egyeztetése és korrekciója megtörtént.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által végzett ellenőrzések

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség az FVM-nél egy alkalommal végzett ellenőrzést melynek célja a strukturális alapokból finanszírozott projektek és programok zárásának ellenőrzése volt.

A jelentés a zárásra való felkészülés feladatainak elvégzésére fogalmazott meg javaslatokat. Az NFÜ az ellenőrzés során jelentős, illetve kockázattal járó megállapítást nem tett. A 4 megállapításhoz kapcsolódó intézkedési terv végrehajtása 2008. december 31-ig teljesült.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség az MVH-nál egy alkalommal végzett ellenőrzést mely ellenőrzések kiterjedtek a projekt zárás és programzárás feladataira, a program zárását veszélyeztető tényezőkre.

A zárási feladatok felgyorsítására a szükséges intézkedések megtörténtek.

EU Bizottság ellenőrzései

Az EU Bizottság **2008-ban nem végzett ellenőrzést**.

PM NAO által végzett ellenőrzések

A Pénzügyminisztérium a költségigazolás alátámasztása érdekében tényfeltáró vizsgálatot végzett az MVH-nál, melynek keretében egy 48 számlából álló mintán vizsgálta a 2008. I-III. negyedéves időszakot. Az ellenőrzés megállapításai javításra kerültek, költségvetési szankciót nem igényeltek.

2009. év ellenőrzései

A Kormányzatai Ellenőrzési Hivatal (KEHI) által végzett ellenőrzések

A KEHI 2009-ban az FVM-nél és az MVH-nál **25 vizsgálatot folytatott** le.

A jelentés három esetben tett javaslatot szabálytalansági eljárás lefolytatására, és egy esetben a KEHI a fajlagos költségek tisztázása miatt vizsgálatot rendelt el. A jelentések kitértek az IH MKK aktualizálására, pénzügyi feladatváltozásból eredő MKK módosítására valamint az EMIR-ben nyilvántartott adatok egyezőségére.

A vizsgálat kitért a KEHI által tett javaslatok utóellenőrzésére is.

A szabálytalansági eljárások és vizsgálatok megindítását az IH kezdeményezte, a megállapítások rendezést nyertek.

A KEHI által 2009-ben elvégzett vizsgálatok közül kiemelendő a Strukturális Alapokból támogatott AVOP 438/2001/EK Bizottsági rendelet 10. cikke szerinti mintavételes ellenőrzés.

A KEHI mintavételes ellenőrzésének a célja annak megállapítása, hogy az ellenőrzés tárgyát képező projekt keretében a felmerült, igazolt kifizetések szabályszerűek voltak-e, továbbá a projekt végrehajtása megfelelt-e a vonatkozó jogszabályokban, belső eljárásrendekben és a különböző szerződésekben előírtaknak. Az ellenőrzés során a KEHI 20 projektet vizsgált meg a következő intézkedésekre/alintézkedésekre vetítve

- 1.1.1 Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása: 1 db projekt
- 1.1.2 Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása: 1 db projekt
- 1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása: 1 db projekt
- 1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása: 1 db projekt
- 1.2.1. Akvakultúra: 1 db projekt
- 1.3. Fiatal gazdák induló támogatása: 2 db projekt
- 1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása: 2 db projekt
- 3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése: 3 db projekt (3.2.3. 3.2.22 és 3.2.23. sz. alintézkedéseknél 1-1 projekt, vizsgálata)
- 3.3. Falufejlesztés és a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése: 1 db projekt
- 3.4.2. LEADER+: 5 db projekt
- 3.4.4. LEADER +: 1 db projekt
- 4.1.1. Technikai segítségnyújtás: 1 projekt

Az Állami Számvevőszék által végzett ellenőrzések

A 2009-ben lezajlott ellenőrzés tárgya a XIX. Uniós fejlesztések fejezet - többek között (TÁMOP, TIOP, ROP) - AVOP fejezeti kezelésű előirányzatainak 2008. évi költségvetés végrehajtásának

ellenőrzése, különös tekintettel a szabályozottságra, a pénzügyi és számviteli politika terén, az előirányzatok felhasználására. A vizsgálatról készített jelentéstervezetet az MVH véleményezte, a végleges jelentés elkészült.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által végzett ellenőrzések

A Nemzeti fejlesztési Ügynökség 2009-ben nem végzett ellenőrzést

EU Bizottság ellenőrzései

Az EU Bizottság 2009-ben a szabálytalanságából eredő követelések a behajtott, függő követelések és a visszavonások témában végzett ellenőrzést (Regio J1/DK/fz 2010 970086), így az AVOP esetében a pénzügyi korrekció keretében 2007-ben visszavont összegek (ÁFA levonás) ellenőrzését végezte az MVH-nál, mely ellenőrzésről készült jelentés első változata véleményezésre megérkezett a záró jelentés készítésének időpontjáig. A jelentés végleges változata 2010 második felében várható.

PM NAO által végzett ellenőrzések

A PM NAO a költségigazolás alátámasztása érdekében négy különböző ellenőrzést bonyolított le az MVH-nál: korábbi időszakról fennmaradó 2008. IV. negyedéves időszak, a 2009. I. negyedév tényfeltáró látogatása, valamint 2009. II. és III. negyedévre vonatkozóan egy 18 számlából álló minta vizsgálata.

Az ellenőrzési jelentés kapcsán az MVH nem készített intézkedési tervet, mivel a vizsgálat megállapításai költségvetési szankciót nem igényelnek.

5.2.2.2. Belső ellenőrzések

Az AVOP végrehajtásának belső ellenőri vizsgálatát az MVH Belső Ellenőrzési Főosztályon (BEF) belül a Vidékfejlesztési Támogatások Belső Ellenőrzési Osztálya (VT BEO) végezte a program indulásától kezdve, és végzi e jelentés összeállításának időpontjában is. A SAPARD program végrehajtásának ellenőrzésében szerzett tapasztalatok jól hasznosultak a Strukturális Alapok keretében megnyíló AVOP intézkedések vizsgálata során is.

A VT BEO a SAPARD vizsgálatok mellett folyamatosan készült az új vidékfejlesztési program szakszerű fogadására, majd amikor az első AVOP intézkedések meghirdetésre kerültek, megkezdte azok végrehajtásának szisztematikus ellenőrzését. A vizsgálati megközelítés és az ellenőrzési módszertan folyamatosan változott, újabb és újabb megoldásokkal tették eredményesebbé és hatékonyabbá a vizsgálatokat. A leglényegesebb előrelépést a kockázatelemzés mind szélesebb körű alkalmazása jelentette.

Az AVOP végrehajtásának ellenőrzése 2005-ben kezdődött meg, amikor az egyes vidékfejlesztési intézkedések végrehajtásának első, azaz a pályázatkezelési fázis ellenőrzésére került sor. Mivel a pályázatkezelési szakaszban a Regionális Kirendeltségek látták el ezt a faladatot, valamennyi kirendeltségen elvégezték a rendszer működésének vizsgálatát. A folyamat ezen első elemének vizsgálatán keresztül kapott a belső ellenőrzés átfogó képet a program végrehajtásról. Véletlenszerű és a pénzegységalapú (MUS) mintavétel szabályai szerint került kiválasztásra az adott vizsgálat alapjául szolgáló projektek köre. Ebben az időszakban kirendeltségenként külön-külön jelentések készültek a vizsgálatok eredményéről, majd egy összefoglaló jelentésben szintetizálásra kerültek a vizsgált eljárásra vonatkozó megállapítások.

A következő időszakban a belső ellenőri vizsgálatok során az AVOP végrehajtás soron következő eljárási elemeinek ellenőrzése (döntés előkészítés, szerződéskötés, számlakezelés és helyszíni ellenőrzés, szabálytalanságkezelés, stb.) már egy-egy összefoglaló vizsgálat keretében került elvégzésre, függetlenül attól, hogy az adott eljárási elem végrehajtása a Hivatalon belül hány szervezetei egységet (kirendeltséget, központi szakmai osztályt, illetve főosztályt/igazgatóságot) érintett. A belső

ellenőri jelentések megállapításai és javaslatai ugyanakkor annak a szervezeti egységnek szóltak, amelynek a vizsgált tételekre intézkedési tervet kellett készíteni.

Minden AVOP eljárási funkció rendszervizsgálatára egy alkalommal került sor, így a vizsgált időszak – valamennyi esetben – a program indulásától a vizsgálat időpontjáig terjed.

Az elvégzett ellenőrzések teljes, rendezett vizsgálati dossziéja, mely a vizsgálat során elvégzett valamennyi belső ellenőri munka dokumentálását, benne az audit bizonyítékokat tartalmazza, egy munkaszámon – mely a táblázatban azonosítóként van megjelölve – a Belső Ellenőrzési Főosztály irattárában fellelhető.

260. táblázat – Az AVOP végrehajtásának rendszerellenőrzései időrendben (2005-2009)

sor-szám	azonosító	megnevezés	feladat
1	STR 007	AVOP pályázat kezelés Veszprém	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a Veszprém Megyei Kirendeltségen
2	STR 009	AVOP pályázat kezelés. Zala	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a Zala Megyei Kirendeltségen
3	STR 010	AVOP pályázat kezelés. Miskolc	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a BAZ Megyei Kirendeltségen
4	STR 011	AVOP pályázat kezelés összefoglaló	AVOP pályázatkezelés vizsgálatának összefoglaló jelentése
5	STR 012	AVOP pályázat kezelés. Élip.	AVOP pályázatkezelés vizsgálata az Élelmiszeripari Pályázatkezelési Osztályon
6	STR 015	AVOP pályázat kezelés. Szeged	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a Csongrád Megyei Kirendeltségen
7	STR 016	AVOP pályázat kezelés Nyíregyháza	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kirendeltségen
8	STR 017	AVOP pályázat kezelés Kaposvár	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a Somogy Megyei Kirendeltségen
9	STR 018	AVOP pályázat kezelés. Főpeki	AVOP pályázatkezelés vizsgálata a Fővárosi és Pest Megyei Kirendeltségen
10	STR 019	AVOP pályázat kezelés Összefoglaló	AVOP pályázatkezelés vizsgálatáról összefoglaló jelentés készítése
11	STR 020	AVOP TS ellenőrzése	AVOP TS ellenőrzése, eljárásrendjének kidolgozása
12	STR 021	AVOP pályázatok, egységes	AVOP pályázatok, egységes szemléletű végrehajtás érvényesülése
13	STR022	AVOP döntés-előkészítés	AVOP pályázatok döntés-előkészítési tevékenységének vizsgálata
14	STR 024	AVOP DEB döntések vizsgálata	Az AVOP DEB döntéseit támogató tevékenység vizsgálata (VTI DEO)
15	STR 025	AVOP szerződéskötés vizsgálata	AVOP szerződéskötési tevékenység vizsgálata (Regionális Illetőségű kirendeltségek)
16	STR 026	LEADER+	LEADER+ program keretében beérkezett pályázatok kezelése rendszerének vizsgálata
17	STR 027	VKMO monitoring és koordinációs tevékenység vizsgálata	A VKMO-n végzett monitoring és koordinációs tevékenység vizsgálata a vidékfejlesztési programok végrehajtásával összefüggésben
18	STR 028	AVOP számlakezelés és helyszíni ellenőrzés átfogó vizsgálata	AVOP számlakezelés és helyszíni ellenőrzés átfogó vizsgálata
19	STR 029	A vidékfejlesztési pályázatok nyilvántartásba vételével, archiválásával kapcsolatos vizsgálat	A vidékfejlesztési pályázatok (SAPARD, AVOP, LEADER+) érkeztetésével, nyilvántartásba vételével, archiválásával kapcsolatos tevékenység vizsgálata
20	STR 030	A vidékfejlesztési programok utóellenőrzése	A vidékfejlesztési programok utóellenőrzése
21	STR 031	AVOP szabálytalanságkezelés	Az AVOP projektek végrehajtása során felmerült szabálytalanságok kezelésének vizsgálata

22	STR 032	AVOP LEADER+ helyi akciócsoportok szinten végzett pályáztatás és bírálati tevékenység	AVOP LEADER+ helyi akciócsoportok szinten végzett pályáztatás és bírálati tevékenység
23	STR 033	AVOP kifizetési, könyvelési, jelentéstételi, követeléskezelési és központi helyszíni ellenőrzési tevékenységek vizsgálata,	A folyamatba épített ellenőrzési feladatkör ellátásának vizsgálata, aláírás jogosultságok ellenőrzése, kedvezményezettek számára történő kifizetések, és esetleges visszautalásokkal történő elszámolások ellenőrzése. AVOP engedélyezési, kifizetési és könyvelési funkciók vizsgálata.
24	STR 034	AVOP másodfokú döntések	AVOP másodfokú döntések
25	STR 035	AVOP program végrehajtásának összevont utóellenőrzése	Intézkedési tervek végrehajtásának összevont ellenőrzése.
26	STR 036	AVOP Monitoring tevékenység vizsgálata	Az AVOP monitoring tevékenységek vizsgálata azzal a jelleggel, hogy mennyiben felelnek meg az írott eljárásrendnek.
27	STR 037	AVOP LEADER+ összevont vizsgálat regionális kirendeltségeken	Az AVOP LEADER+ Program végrehajtása során benyújtott elszámolások számlakezelésének, pénzügyi engedélyezésének és a kapcsolódó helyszíni ellenőrzésnek a vizsgálata.
28	STR038	AVOP TS vizsgálata	A MVH eljárása megfelel-e az MKK előírásainak
29	SAP082	SAPARD, AVOP, LEADER+ iratkezelés vizsgálata	A SAPARD, AVOP, LEADER+ programok iratkezelésének az érdekében kialakított szervezet, belső szabályozás, létszám- és technikai feltételek ellenőrzése.

.Az AVOP program végrehajtásának belső ellenőri vizsgálatai tovább folytatódnak az MVH azon szervezeti egységei tekintetében, ahol a program működtetési szakasza még feladatokat ad. Így a monitoring, a területi ellenőrzés, a szabálytalanságkezelés, a követeléskezelés, stb. belső ellenőri vizsgálata a következő időszakban is részét képezi a Vidékfejlesztési Támogatások Belső Ellenőrzési Osztály stratégiai és éves ellenőrzési tervének.

Az FVM-en belül az AVOP vizsgálatát kezdetben a Belső Ellenőrzési Osztály végezte, majd a szervezeti változások következtében a BEO átalakult, és Igazgatási Informatikai és Ellenőrzési Főosztály néven folytatja tevékenységét.

A belső ellenőrzési vizsgálatok évenkénti bemutatása

2005. év belső ellenőrzései

Az MVH által végzett ellenőrzések

2005. évben kezdte el a BEF VT BEO **az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) végrehajtásának vizsgálatát**. Elsőként a regionális illetékességű kirendeltségek, illetve az Élelmiszeripari Pályázatkezelési Osztály pályázatkezelési tevékenységének ellenőrzésére került sor.

A vizsgálat során több jelentősnek mondható megállapításra került sor, amelyek az alábbi területeket érintették:

- eljárásrend szerinti munkavégzés
- információáramlás az MVH és a MÁK TMO között
- a hiánypótlás folyamata és tartalma
- a pályázatok értékelésének gyakorlata, egységes szemlélete
- az értékelés keretében végzett pontozás gyakorlata, egységes szemlélete, megközelítése
- pályázati kiírások szövegezésének pontosítása
- a bekért anyagok körének elégségessége

- a feldolgozási határidők betartása.

Az ellenőrzés realizálása során a VT BEO intézkedési terv készítését javasolta. Az intézkedési tervek elkészültek, végrehajtásuk megtörtént. Az intézkedési tervek végrehajtását utóellenőrzés keretében vizsgálta a BEF.

FVM Belső Ellenőrzési Főosztály által végzett ellenőrzések

Az FVM BEF **2005-ben három ellenőrzést folytatott** le, két esetben az MVH-nál, egy esetben az FVM-nél. A vizsgálatok a következőkre irányultak:

1) Az SA-ból érkező pénzeszközök **AVOP pályáztatási rendszer rendszervizsgálata**

Az FVM az ellenőrzés kapcsán 9 megállapítást fogalmazott meg, amelyek teljesítésére intézkedési terv készült. Az intézkedési tervben foglalt feladatok a megadott határidőre teljesültek. Az FVM által megfogalmazott hiányosságok megszüntetésére az alábbi előrelépések történtek: MVH feladatarányos létszám-meghatározására történő javaslat készítése; az AVOP kivitelezésében érintett szervezeti egységek pontos feladat lehatárolása; szankcionálási javaslat az AVOP pályázatokkal kapcsolatos visszaélések, csalások eseteire; pályázati csomagok aktualizálása; AVOP Működési Kézikönyv aktualizálása.

2) Az AVOP IH és az AVOP KSZ **pénzügyi lebonyolítási rendszerének szabályozottsága**

Az FVM vizsgálat célja az AVOP IH és a Közreműködő Szervezet által kialakított és működtetett pénzügyi lebonyolítási rendszer vizsgálata volt. A vizsgálatot követően az FVM BEF az ellenőrzési jelentésében három megállapítást fogalmazott meg, amelyek teljesítésére intézkedési terv készült. Az intézkedési tervben jelölt feladatok az SzMSz, az ügyrendek és elnöki körlevelek módosítását, összehangolását, a FEUVE érvényesülését, a hiányzó ellenőrzési nyomvonalak elkészítését, valamint a munkaköri leírások pontosítását érintették.

3) A strukturális alapokból érkező pénzeszközök pályáztatási rendszerének rendszervizsgálata keretében az AVOP IH Működési kézikönyve, az SZMSZ-ben felsorolt feladatok pontosítása valamint a Döntés Előkészítő Bizottságok működése került vizsgálat alá.

Az IH a javaslatok alapján megtette a szükséges intézkedéseket.

2006. év belső ellenőrzései

Az MVH által végzett ellenőrzések

A BEF VT BEO fő **feladatait 2006. évben is a vidékfejlesztési programok végrehajtásával kapcsolatos ellenőrzési feladatok jelentették**. Az osztály ellenőri időfelhasználásának mintegy 2/3 részét az AVOP kötötte le. Az AVOP Program már meghatározó részarányt képviselt a VT BEO ellenőrzésein belül.

Ebben az évben került sor **az AVOP Technikai Segítségnyújtás** (AVOP TS) intézkedés belső ellenőrzési **eljárásrendjének kidolgozására**.

Elnöki kérésre, az ellenőrzési programban szerepelt az „**Egységes szemléletű végrehajtás érvényesülése az AVOP pályázatok elbírálása során" című vizsgálat**. Ez utóbbi ellenőrzés kiterjesztése valamennyi regionális kirendeltséget érintette, egyaránt kezelte a pályázatkezelés, a szerződéskötés, a számlakezelés és a helyszíni ellenőrzés területét.

A regionális illetékességű megyei kirendeltségeken több teljes körű, átfogó vizsgálat történt az alábbiak szerint:

- AVOP szerződéskötési tevékenység
- Az AVOP LEADER+ program keretében beérkezett pályázatok kezelésének rendszere
- AVOP számlakezelés és helyszíni ellenőrzés

- Egységes szemléletű végrehajtás érvényesülése az AVOP pályázatok elbírálása során (célvizsgálat)

Ellenőrzésre kerültek a központi szervezeti egységek is:

- AVOP DEB döntéseit támogató tevékenység (VTI DEO)
- Az LEADER+ program keretében beérkezett pályázatok kezelésének rendszere (LO)

Elvégezték továbbá **a vidékfejlesztési programok** (köztük az AVOP) belső ellenőri vizsgálatainak átfogó **utóellenőrzését**.

AVOP ellenőrzések megállapításai:

- AVOP szerződéskötési tevékenység vizsgálata

Az AVOP támogatás keretében a gazdaságilag legnagyobb érdeklődésre számot tartó intézkedések egy időben kerültek megnyitásra. A támogatások elnyerése érdekében – a támogatási keretek kimerülésétől tartva – a pályázók között éles verseny alakult ki. Ennek eredményeképpen rövid idő alatt olyan nagyszámú pályázatot nyújtottak be a kirendeltségekre, ami munkacsúcsot okozott a pályázatkezelés és kifizetés minden szakaszában, így a szerződéskezelés területén is. A megkötésre váró szerződések nagy száma miatt a feladatot csak a munkatársak szűk kapacitással rendelkező területekre való átcsoportosításával lehetett megoldani. A kampányjellegű munkacsúcsot csak egyedi vezetői intézkedésekkel, túlmunkával és fokozott ellenőrzéssel lehetett levezényelni.

A kirendeltségek jogi osztályainak (csoportjainak) dolgozói az ellenőrzött időszakban az eljárásrend szerint végezték feladataikat. Az előforduló kisebb hibák, késedelmek nem veszélyeztették az EU illetve a Magyar Köztársaság költségvetésének pénzügyi érdekeit.

Több megyei kirendeltségen nem alakították ki az SZMSZ szerinti Jogi Osztályt. A Kirendeltségeken nem állt rendelkezésre az SZMSZ-en túl ügyrend a jogi munka végzéséhez. Szakmai felügyeleti cél-, illetve általános ellenőrzésre a kirendeltségeken nem került sor.

AVOP LEADER+ Program keretében beérkezett pályázatok kezelése rendszerének vizsgálata

Az ellenőrzött időszakban a LEADER Osztály munkatársai és a kirendeltség illetékes szakreferensei az eljárásrendnek megfelelően végezték munkájukat. Az eljárásrendben az egyes feladatokhoz rendelt határidők lényegében betartásra kerültek. A LEADER Osztály a Program előrehaladásának, végrehajtásának ütemében kidolgozta az eljárásrendet. Az eljárásrend alkalmas a pályáztatásra, illetve a támogatásban részesülő pályázatok kiválasztására.

A vizsgálat során tapasztalt hiányosságok, az eljárásrend, illetve egyes dokumentumok használatba adásának késedelme, az MKK néhány előírását felülíró gyakorlat nem veszélyeztette a feladatok megfelelő végrehajtását. Az egyes pályázatok értékelése folyamatában (eredeti értékelés, ellenőrző értékelés, egyeztető értékelés) eltérések voltak találhatók.

Egységes szemléletű végrehajtás érvényesülése az AVOP pályázatok elbírálása során (célvizsgálat)

A vizsgálat lényegében azt volt hivatott feltárni, hogy az egyes kirendeltségek a különböző munkafolyamatokban mennyire alkalmaznak azonos, illetve miben és milyen mértékben eltérő gyakorlatot. A vizsgálat egyaránt érintette a pályázatkezelés, a szerződéskötés, a számlakezelés és a helyszíni ellenőrzés területét. A vizsgálat lényegi megállapításai a következők voltak:

Az AVOP Program eljárásrendjében meghatározott előírások ellenére az egyes kirendeltségeknél a folyamatok egyes pontjain sajátos megoldások alakultak ki, melyek azt eredményezték, hogy az egységes eljárásrend ellenére nem volt egységes a végrehajtás. Ennek okai:

- a szabályozásokat nem egységesen értelmezték,
- egyes kérdésekben a pályázati felhívások hiányosak voltak,
- szabályozások néhány területen nem voltak, vagy nem kellően voltak részletesek,

- eltérő megoldásokat alkalmaztak,
- a korábbi SAPARD program hasonló eljárásrendi lépései mélyen rögződtek, és megjelentek az AVOP Program eljárásának a gyakorlatában is,
- a regionális kirendeltségek eltérő adottságai (személyi-tárgyi feltételek – benyújtott pályázatok száma) miatt is jelentkeztek eltérések.

Az egységes szemlélet kialakítását akadályozta, hogy az információáramlás túlságosan egyirányú volt (a kirendeltségek felől a központ felé). Több esetben a kirendeltségek egymás közötti konzultációjával kerültek megoldásra a problémák. Ez a gyakorlat sem segítette az egységes végrehajtás feltételeit.

A DEB döntéseit támogató tevékenység vizsgálata

Az ellenőrzés keretében megvizsgálták a döntés-előkészítés tevékenységének folyamatait. Megállapították, hogy a Központi Pályázati Osztály munkavégzése az eljárásrendekben lefektetetteknek megfelelően történt, intézkedési terv kidolgozása nem szükséges.

A vizsgálat alá vont időszakban az AVOP MKK vonatkozó eljárásrendje több ízben módosításra került. Az alapjogosultsági listákat két elnöki körlevél érintette. Az eljárásrendben előírt konzultációs lap használata a gyakorlatban nem valósult meg, az információk bekérése telefonon, illetve e-mailen történt. Az eljárás ebben a formában gyorsabb és hatékonyabb, és az ügylet dokumentálása is megvalósult.

A Vidékfejlesztési programok végrehajtását szabályozó dokumentumok aktualizálási, nyilvántartási és elérési rendszere, és annak működése (célvizsgálat)

A Vidékfejlesztési Koordinációs és Monitoring Osztály (VKMO) által nyilvántartott és CD-re másolt AVOP Működési Kézikönyv verziók nem egyeztek meg az intraneten közzétett AVOP Működési Kézikönyv verziókkal, a 2006. évi verziókat nem is tartalmazták.

Az AVOP pályázati felhívások csak két alkalommal kerültek nyomtatásban is közzétételre, holott még sok gazdálkodó, illetőleg potenciális kedvezményezett nem rendelkezett számítógéppel, valamint internet hozzáféréssel.

Az AVOP Működési Kézikönyvek nyomtatott formában nem kerültek nyilvántartásba vételre és archiválásra. A gyakori módosítás miatt az MKK kezelése nehézkes, körülményes volt. A Működési Kézikönyvek különféle verziószámai 2006-ban, egységes szerkezetben nem kerültek archiválásra.

FVM Belső Ellenőrzési Főosztály által végzett ellenőrzések

Az FVM BEF 2006-ben az FVM-ben és az MVH-ban **hat ellenőrzést folytatott**, az alábbiak szerint:

Az SA-ból érkező pénzeszközök AVOP pályáztatási lebonyolítási rendszerellenőrzésének utóvizsgálata

Az ellenőrzés a 2005-ben végzett pályáztatási lebonyolítási rendszerellenőrzésének utóvizsgálata két alkalommal volt. A vizsgálat során sor került a 2005-ben készített intézkedési tervben szereplő vállalt intézkedések végrehajtásának monitoringozására.

Az AVOP pénzügyi lebonyolítási rendszerének utóvizsgálata

Az ellenőrzés a 2005-ben végzett az AVOP IH és a Közreműködő Szervezet által kialakított és működtetett pénzügyi lebonyolítási rendszerellenőrzés utóvizsgálatára két alkalommal került sor. A vizsgálat során sor került a 2005-ben készített intézkedési tervben szereplő vállalt intézkedések végrehajtásának monitoringozására.

Az AVOP pályázatok helyszíni ellenőrzése

Az ellenőrzés a KSZ. előleg ellenőrzési feladatára valamint kilenc pályázat esetében az AVOP 1.1.3 intézkedés megvalósulására terjedt ki.

Az ellenőrzés javasolta az MVH MKK módosítását mely teljesült.

2007. év belső ellenőrzései

Az ellenőrzés területén 2007-ben kiteljesedő **AVOP program esetében 7 vizsgálatra**, az **AVOP LEADER+ intézkedéseit illetően pedig 1 vizsgálatra került sor**.

A VT BEO által 2007-ben végzett AVOP ellenőrzések

- AVOP központi helyszíni ellenőrzés (rendszerellenőrzés)
- AVOP engedélyezési, kifizetési és könyvelési funkciók vizsgálata (rendszerellenőrzés)
- AVOP program jelentéstételi tevékenysége
- vizsgálata (rendszerellenőrzés)
- AVOP szabálytalanságkezelés (rendszerellenőrzés)
- AVOP másodfokú döntések (rendszerellenőrzés)
- AVOP LEADER+ intézkedés helyi akciócsoport szinten végzett pályáztatás és bírálati tevékenység (rendszerellenőrzés)
- AVOP program összevont utóellenőrzések (rendszerellenőrzés)

2007. évben azok a folyamatok kerültek ellenőrzésre, amelyeket a BEF VT BEO még nem vizsgált, vagy a támogatási szerződésekben vállalt kötelezettségek teljesítése miatt ellenőrizni kellett.

AVOP számlakezelés és helyszíni ellenőrzés átfogó vizsgálata

A számlakezelés során ellenőrzésre került, hogy a kedvezményezettnek van-e 60 napot meghaladó, esedékessé vált és meg nem fizetett tartozása. Az ellenőrzés alapja az EMIR rendszerben az OTMR által rendelkezésre bocsátott információ volt. Az EMIR rendszer által biztosított információ csak az APEH és a VPOP felé fennálló tartozásokat szűrte ki. Nem adott információt ugyanakkor más adóhatóságok (pl. helyi önkormányzatok) felé fennálló esetleges tartozásokról.

Az AVOP ellenőrzések megkezdésekor még nem állt rendelkezésre az EMIR rendszerben helyszíni ellenőrzési modul. A helyszíni ellenőrzési jegyzőkönyvek EMIR-ben való rögzítése utólagosan történt meg Excel tábla segítségével. A monitoring jelentések adatbekérése és rögzítése utólag történt meg, nem a pályázatkezelés időszakában.

AVOP kifizetési, könyvelési, jelentéstételi, követeléskezelési és központi helyszíni ellenőrzési tevékenységének vizsgálata

A belső ellenőrzés együtt vizsgálta az AVOP végrehajtásának MVH központi szervezetek által végzett funkcióit: kifizetés, könyvelés, követeléskezelés és a központi helyszíni ellenőrzés.

AVOP szabálytalanságkezelés

A vizsgált 30 szabálytalansági eset vonatkozásában – a működési kézikönyvben leírtaknak megfelelően – egyetlen esetben sem került sor a 30 napos ügyintézési határidő túllépésére a JSZO területén. Azoknál az eseteknél, ahol a szabálytalanság elbírálása keretében nem volt szükség a kedvezményezett, szakértő vagy más szakfőosztály közreműködésére, az eljárás néhány nap alatt lezárult. Ellenkező esetekben gyakran jelentősen elhúzódott a teljes – a JSZO-n történő iktatástól az eljárás lezárásáig terjedő – ügyintézési idő.

Az elállással végződő esetekben a JSZO több esetben nem kapott számára megfelelően indokolt, jogszabályi hivatkozásokkal ellátott visszajelzést a kedvezményezett által kifogásolt döntésekről

azokban az esetekben, ahol a másodfokú döntés ellentétes volt az első fokú döntéssel, pedig szakmai iránymutatásként ez mindenképpen indokolt lett volna.

AVOP másodfokú döntések vizsgálata

Az AVOP másodfokú döntések szakszerű előkészítése, a kifogáskezelés részletes szabályozottsága és az írásos eljárásrend betartása miatt a belső ellenőrzés nem tárt fel hiányosságokat, ezért vezetői intézkedéseket az AVOP kifogáskezeléssel kapcsolatban nem javasolt.

AVOP program végrehajtásának összevont utóellenőrzése

A beküldött intézkedési tervek, valamint a végrehajtásról beküldött tájékoztatókkal történt összevetést követően maradt fenn azon intézkedések köre, ahol a jelentés kérdőíves módszerrel történő megkeresést javasolt.

AVOP LEADER+ helyi akciócsoport szinten végzett pályáztatás és bírálati tevékenység

Az ellenőrzés az MVH kijelölt kirendeltségein, illetve a kijelölt gesztor szervezetek székhelyén került megtartásra. Az elvégzett vizsgálat tapasztalatai alapján megállapítható volt, hogy a gesztor szervezetek törekedtek – a kirendeltség segítőkész felügyelete, iránymutatása, koordinálása mellett - az eljárásrend szerinti munkavégzésre.

Az AVOP LEADER+ program tervezettől hosszabb pályázatkezelési és döntési folyamata késleltette a program célkitűzéseit.

Vidékfejlesztési pályázatok utóellenőrzése

Összefoglalva megállapítható, hogy a vizsgált szervezeti egységek a Vidékfejlesztési Támogatások Belső Ellenőrzési Osztályának (VT BEO) megállapításait, javaslatait az intézkedési tervek elkészítésénél érvényesítették.

Vidékfejlesztési Támogatások követelés-kezelésének vizsgálata

A vizsgálat az AVOP kifizetési, könyvelési, jelentéstételi, követeléskezelési és központi helyszíni ellenőrzési tevékenységének vizsgálata keretében került megvalósításra.

FVM Igazgatási Informatikai és Ellenőrzési Főosztály ellenőrzései

Az FVM Ellenőrzési Főosztálya 15 projekt esetében hajtott végre ellenőrzést, melyek során a projektek helyszíni ellenőrzésének módszerét alkalmazták. Az ellenőrzés szinte valamennyi intézkedésre kiterjedt, melynek keretében az elszámolható költségek valódiságát, a projektek szerződés szerint teljesülését és a kivitelezés megkezdését vizsgálták.

Az ellenőrzés két projekt esetében szabálytalanság gyanúja miatt tett javaslatot szabálytalansági eljárás megindítására. Az AVOP IH vezetője kezdeményezte az MVH elnöke felé a szabálytalansági eljárás lefolytatását.

Az FVM Ellenőrzési Főosztálya elvégezte az AVOP pénzügyi lebonyolítási rendszerének utóvizsgálatát, mely során megállapította, hogy az Irányító Hatóság és a Közreműködő Szervezet az intézkedési tervben foglalt feladatait teljesítette, a rendszerellenőrzés során feltárt hiányok kiküszöbölésére tett intézkedések eredményesek voltak, így javaslat nem került megfogalmazásra.

2008.év belső ellenőrzései

A VT BEO az alábbi ellenőrzéseket végezte:

2007. évről áthúzódó ellenőrzések

- AVOP kifizetési, könyvelési, jelentéstételi, követeléskezelési és központi helyszíni ellenőrzési tevékenységek összevont vizsgálata
- AVOP összevont utóellenőrzés

2008. évi ellenőrzések

AVOP LEADER+ szerződéskötés, számlakezelés, kifizetés engedélyezés, helyszíni ellenőrzés eljárási funkciók együttes vizsgálata a regionális kirendeltségeken

Szerződéskötés: A szerződések megkötése során a dokumentumokban meghatározott határidőket a kirendeltségek nem minden esetben tudták tartani. Esetenként jelentős késedelmek is előfordultak. Több kirendeltség nem használta a Z0410 Ellenőrző jegyzéket, amely a főbb jogi, szerződéskötési eljárási folyamatok elvégzését és ellenőrzését (négy szem elve) igazolja és dokumentálja.

Számlakezelés/pénzügyi engedélyezés: Az elszámolásokban sok volt a hiba, hiányosság. A gesztor szervezetek nem végeztek érdemben előzetes ellenőrzést, a kedvezményezettek elszámolásai pontatlanok, hiányosak voltak, ezért sok elszámolás szorult hiánypótlásra.

Helyszíni ellenőrzés: Több kirendeltség helyszíni ellenőrzési osztályán a HE-04 (Szerződéskötés megtörtént – ellenőrzésre kerül) dokumentum nem került kitöltésre. A kirendeltségeknek csak egy része rögzítette a csak dokumentum alapú ellenőrzések megtörténtét az EMIR-ben. A helyszíni ellenőrzési osztályok leterheltsége magas volt, a leterheltséget tovább növelte a nagyszámú, ismétlődő dokumentum alapú ellenőrzések száma is (hiánypótoltatás).

AVOP monitoring tevékenység vizsgálata

Nem volt teljes körű sem a benyújtott, sem a rögzített adatszolgáltatások száma. A kirendeltségeknek nagy gondot jelentett a kedvezményezettek adatszolgáltatási fegyelmezetlensége. A kedvezményezettek jelentős része felszólítás ellenére sem küldte be a támogatási megállapodásban vállalt adatszolgáltatást. Az AVOP monitoring munka (adatrögzítés, elemzés, helyszíni ellenőrzés) gyakorlatilag az adatrögzítésre korlátozódott. Emberi erőforrás szűkösen állt rendelkezésre.

Az AVOP projektek monitoringjához nem állt rendelkezésre egységes eljárásrend.

AVOP program vizsgálatának összevont utóellenőrzése

Az utóellenőrzésbe bevont vizsgálatok által javasolt, intézkedési tervbe foglalt feladatok időközben nagyrészt túlhaladottá váltak. Az intézkedési tervekbe foglalt feladatok a monitoring adatbázis adatai alapján, és az érintettek jelzése szerint is végrehajtásra kerültek. A monitoring adatbázisban csak 2007. évi vizsgálathoz kapcsolódó adatok voltak fellelhetők.

FVM Igazgatási Informatikai és Ellenőrzési Főosztály ellenőrzései

Az Ellenőrzési Főosztály 21 projekt esetében végzett ellenőrzést a 2008. év folyamán.

Az ellenőrzés kiterjedt a projektek részletes ellenőrzésére a helyszíni ellenőrzés módszerével.

A vizsgálat egy esetben rögzítette a szabálytalanság gyanúját, melyben az MVH már korábban megindította az eljárást.

2009.év belső ellenőrzései

2009. évben megvalósult vizsgálatok:

SAPARD, AVOP, LEADER+ programok: iratkezelésének ellenőrzése (szabályszerűségi)

A SAPARD pályázati iratcsomagok selejtezésére - beleértve az elutasított pályázatokat is - a vonatkozó EU és hazai jogszabályok figyelembevételével legkorábban 2011. évben, az AVOP pályázati iratcsomagok selejtezésére pedig 2013. évben kerülhet sor.

Fentiekből adódóan az irattárak leterheltségének átmeneti növekedésével kell számolni, miután a különböző programok (SAPARD, AVOP, ÚMVP) iratanyagainak tárolása a SAPARD és az AVOP iratcsomagok selejtezésének megindulásáig egybeesik.

AVOP TS vizsgálata (szabályszerűségi)

A támogatási keretek meghatározása, bontása nem mindenben felelt meg az eljárásrend előírásainak. Elmaradt a keretek szakterület vezetőivel való egyeztetése (háromoldalú egyeztetés), véleményeztetése. A keretek folyamatosan a ráfordítások felmerülésének időpontjában kerültek kitöltésre. Szakterületenként előzetes keretfigyelés (keretbontás) a gyakorlatban nem valósult meg. A kötelezettség vállalások tevékenységeinek vizsgálatára Ellenőrzési lista nem állt rendelkezésre.

A számlakezelés, pénzügyi engedélyezés tevékenységei megfeleltek az eljárásrendben foglaltaknak.

SAPARD, AVOP, LEADER+ projektek működtetési monitoringjának ellenőrzése, különös tekintettel az eltérésekre (rendszerellenőrzés)

A vizsgálat jelenleg folyamatban van. Érdemi megállapításra az összefoglaló összeállításának időpontjáig nem került sor.

Összevont utóellenőrzés (SAPARD, AVOP, LEADER+, NVT, EMVA, EHA) (rendszerellenőrzés)

A 2009. év végén a megelőző időszak intézkedései végrehajtásának utóellenőrzésére kerül sor.

FVM Igazgatási Informatikai és Ellenőrzési Főosztály ellenőrzései

Az Ellenőrzési Főosztály 2009. évben nem végzett ellenőrzést.

5.3. *A megvalósítás során felmerült jelentős problémák és az ezek megoldására hozott intézkedések*

Nyilatkozat 1.
Az 1260/1999-es tanácsi rendelet 34. cikk 2. pontja alapján megfogalmazott bizottsági ajánlásokra, valamint az 1260/1999-es tanácsi rendelet 38. cikk 4. pontja alapján megfogalmazott korrekciós intézkedések meghozatalára vonatkozó bizottsági kérésre a program teljes időszaka alatt nem került sor

5.4. *A Technikai segítségnyújtás igénybevétele*

A Technikai segítségnyújtás intézkedés az AVOP hatékony lebonyolítását segítette elő, az általános tájékoztatás és felkészítés, a tervezés, pályázatkészítés és a fejlesztések konkrét végrehajtása során.

Alapvető fontosságú célkitűzése az volt, hogy a programmal kapcsolatos szükséges információk időben, közérthető módon jussanak el az érintettekhez, kedvezményezettekhez, illetve értékelhető, ellenőrizhető visszajelzés is érkezzen a program végrehajtásáról.

Az intézkedés az AVOP mindhárom prioritásához kapcsolódó valamennyi intézkedés megvalósítása során a végrehajtás intézményrendszere oldaláról felmerülő technikai, tartalmi jellegű kérdések, problémák megoldását támogatta, segítette.

A Technikai segítségnyújtás intézkedésen belül két alintézkedés keretében történt meg a feladatok, tevékenységek végrehajtása:

- 4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomon követése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósításához
- 4.1.2. Információnyújtás, a közvélemény tájékoztatása

Az intézkedés keretében – az AVOP végrehajtási időszakának éveiben, évek szerinti összesítésben bemutatva - az alábbi tevékenységek megvalósítására, végrehajtására került sor.

2004. évben elért eredmények

Az AVOP IH vezetői jóváhagyásra elkészítette a Technikai segítségnyújtás intézkedés felhasználásának feladat- és költségvetési kerettervét.

A soron kívüli megvalósításra váró tevékenységek egyike a 2004. évben a Technikai segítségnyújtási stratégia elkészítése, valamint a megvalósításához szükséges közbeszerzési eljárások előkészítése volt.

A középtávú tervek között szerepelt a kommunikációs akcióterv végrehajtása, a termelői kapacitás-monitoring előkészítése, a szakértői megállapodások elkészítése, specifikus képzések megszervezése, pályázók felkészítésével kapcsolatos tanácsadók igénybevétele, valamint a végrehajtás intézményrendszerén belül a szükséges létszámbővítés megkezdése.

Megtörtént a külső tanácsadók, szakértők felkérése az IH munkájának, a Közreműködő Szervezet munkájának, a Döntés-előkészítő Bizottságok munkájának támogatása céljából.

Négy projekt jóváhagyására és a szerződésük előkészítésére került sort a 2004. év végéig: tájékoztatási, jogi szakértői, területi főépítészi szakvélemények témakörökben.

Az AVOP-pal kapcsolatos kommunikációs feladatokhoz szükséges forrást részben saját, intézményi, részben központi (KTK) forrásból biztosítottuk.

A KTK információs és tájékoztatási tevékenység célja kettős volt, egyrészt a Strukturális Alapok közismertségének megteremtése, a széles közvélemény körében az EU tagságból adódó előnyök ismertetése, másrészt az átláthatóság biztosítása, a potenciális kedvezményezettek tájékoztatása az elérhető támogatásokról, az eljárási szabályokról. A kommunikáció fontos feladata volt, hogy megfelelő tájékoztatást adjon arról, hogy az uniós forrásokra minél több, megfelelő minőségben kigondolt és elkészített pályázat álljon rendelkezésre.

Rendezvényeken, kiadványokban és kézikönyvekben, valamint szórólapokon teljesítettük tájékoztatási kötelezettségeinket. Ezen kiadványok – az előkészületi munkák soron kívüliségére, valamint a TS források későbbi megnyílására tekintettel - nem a TS forrásból kerültek megvalósításra.

Elkészült a kedvezményezettek és a végrehatás hatóságai részére a kommunikációs eszközök helyes használatához segítséget nyújtó Arculati Kézikönyv.

Számos reklámeszköz került legyártásra az Unió és a támogatásokhoz kapcsolódó jelképekkel, szlogenekkel.

Az IH mind a sajtóban, mind az interneten közzétette a pályázati felhívásokat. Megjelentetett – ehhez kapcsolódóan – sajtóközleményeket, konferenciákon népszerűsített a pályázati lehetőségeket.

2005. évben elért eredmények

Tanulmányok, szakértői megbízások

- „A falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése" pályázatokhoz kiadásra kerülő területi főépítészi nyilatkozat kiadásának finanszírozása;
- az AVOP TS végrehajtására vonatkozó stratégia elkészítése és szakértői, jogi segítségnyújtás;
- Az AVOP IH kommunikációs feladatai elvégzéséhez használandó marketingkommunikációs eszközök megtervezése és kivitelezése tárgyában kiírandó eszközbeszerzéshez kapcsolódó segítségnyújtás, jogi tanácsadás;
- az AVOP végrehajtásáról szóló beszámoló dokumentum vázlatának, valamint egy ezzel kapcsolatos prezentációnak az elkészítése;
- Az AVOP IH kommunikációs feladatai végrehajtása tárgyában kiírandó médiabeszerzéshez kapcsolódó segítségnyújtás, illetve a fentiekre kiterjedő vállalkozási szerződés elkészítése, jogi tanácsadás;
- Az AVOP „Mezőgazdasági beruházások támogatása" c. intézkedés keretében benyújtott pályázatok értékelésének minőségbiztosítása független szakértő bevonásával (Az intézkedés szakmailag összetett beruházások jelentős összegű támogatására ad lehetőséget. A támogatási döntéseket megelőző pályázati értékelő munka a Döntés-előkészítő Bizottság (DEB) munkáját segíti elő);
- Monitoring rendszer működtetése a termelői kapacitások figyelésére - II. ütem (AKI);
- Termékpálya elemzések készíttetése;
- Az AVOP-pal összefüggő állattenyésztési kapacitáskorlátok betartásának ellenőrzésével kapcsolatos feladatok elvégzése (OMMI);
- Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) 2004. évi jelentésének elkészítésében szakértői segítségnyújtás igénybevétele;
- A „Mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése" c. intézkedésre beérkezett és az MVH által értékelt pályázatok döntésre való előkészítésének pénzügyi, gazdasági és szakmai alátámasztása független szakértők véleményének bevonásával (az AVOP élelmiszeripari pályázatok értékelésének minőségbiztosítása);
- AVOP Mezőgazdasági Gépkatalógus 2005-2006. évi elkészítése;
- Megbízási szerződés - az AVOP részterületeinek objektív vizsgálatáról és értékeléséről szóló projekt közbeszerzési eljárásának teljes lebonyolítása, és jogi segítségnyújtás;
- Az AVOP részterületeinek értékelése a PricewaterhouseCoopers Kft. által, amely közbeszerzési eljárás kertében folyt, és a kötelezően elkészítendő „mid-term update" (közbenső értékelés) dokumentumhoz kapcsolódó tevékenységeket tartalmazza;
- Független szakértő közreműködésének igénybevétele a Program-kiegészítő Dokumentum (PKD) szerkesztési és szaklektorálási munkájának elvégzése érdekében;
- Az AVOP pályáztatási rendszer rendszerellenőrzése során tett megállapítások alapján készített intézkedési terv végrehajtásának utóellenőrzése az Irányító Hatóságnál és a Közreműködő Szervezetnél.
- A hazai vidékfejlesztési programok, az AVOP eddigi tapasztalatai, különös tekintettel FVM szakmai rendezvények résztvevőinek véleményére" című tanulmány elkészítése;
- AVOP MKK pénzügyi fejezetének áttekintése, módosítása; ÁFA tanulmány készítése.

A program működtetéséhez kapcsolódó, végrehajtást segítő tevékenységek

- Eszközbeszerzések
- Informatikai beszerzések
- AVOP arculatos reklámeszközök készíttetése
- ellenőrzésekhez használt gépkocsipark fejlesztése, üzemeltetése, az MVH AVOP helyszíni ellenőrzéseinek lebonyolításához
- Létszámbővítés: MVH (AVOP KSZ) létszámkeret-bővítés, AVOP munkatársak képzésének finanszírozása, létszámbővítés az AVOP Irányító Hatóságán
- a belső ellenőrzés kapacitásnövelése: a rendszerellenőrzés, illetve a 5%-os mintavételes ellenőrzési tevékenység hatékonyabb és eredményesebb végrehajtásának elősegítése.

Monitoring Bizottság működtetéséhez kapcsolódó tevékenységek

- Tolmácsolás, tolmácstechnika Monitoring Bizottsági üléseken;
- Monitoring Bizottsági ülések szervezése;
- Monitoring Bizottság projektlátogatás.

Képzések

- „Közbeszerzési ismeretek az Európai uniós források kedvezményezettjeinek, valamint egyéb ajánlatkérőknek és ajánlattevőknek” című képzésen történő részvétel;
- LEADER+ képzés lebonyolítása;
- külföldi tanulmányutakon történő részvétel: Strukturális Alapok (SA) lebonyolítása, LEADER+, SA ellenőrzése;
- „Közbeszerzési gyakorlat” című képzésen való részvétel;
- „Milyen a jó pályázat?”, „Kommunikáció”, „Ellenőrzés a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap rendszerében” és „Közbeszerzés” című képzéseken történő részvétel.

Információs és tájékoztatási tevékenység, Kommunikációs kampány

A tájékoztatási tevékenység jogszabályi hátterét az alábbi jogszabályok adták:

- 1260/1999/EK rendelet alapján az IH felelőssége az általános tájékoztató tevékenység ellátása,
- 1159/2000/EK rendelet szabályozza a Strukturális Alapok által nyújtott támogatásokra vonatkozóan a tagállamok által teendő, a tájékoztatásra és a nyilvánosságra vonatkozó részletes intézkedéseket,
- 14/2004. (VIII.13.) TNM-GKM-FMM-FVM-PM együttes rendelete a strukturális alapok és kohéziós alap felhasználásának általános eljárási szabályairól II. Fejezet 6.§ Tájékoztatás és nyilvánosság.

A tájékoztatás célja kettős volt, egyrészt a széleskörű közvélemény (a gazdák, a vidéken élő emberek) tájékoztatása a Strukturális Alapokról és az EU szerepéről, másrészt az AVOP által nyújtott pályázati lehetőségek teljes körű nyilvánosságának biztosítása a célcsoportok számára.

A Kommunikációs Terv a Program-kiegészítő Dokumentum részét képezte, amelyben 2005 áprilisában kiegészítés, pontosítás történt, az alábbiak szerint:

- Pályázati felhívások megjelentetésével kapcsolatos pontosítások,
- IH-KSZ kommunikációs feladatainak lehatárolásának kiegészítése, pontosítása.

Az AVOP-ot érintően az Irányító Hatóság feladata a Kommunikációs tervben foglaltak végrehajtása, a közbeszerzések teljes lebonyolítása, beszámoló készítése az AVOP Monitoring Bizottság részére.

Az MVH feladata az ügyfélszolgálat működtetése, heti beszámoló készítése, kapcsolattartás a pályázókkal, részvétel a tájékoztatással kapcsolatban kiírt közbeszerzésekben.

A 2005. évben az AVOP IH által szervezett tájékoztatási tevékenységek az alábbiak voltak:

- Honlapon (mind az FVM, mind az MVH honlapján) való tájékoztatás a pályázati lehetőségekről, azok esetleges felfüggesztésről – újbóli megnyitásáról; a támogatási döntésekről; a megjelentetett kiadványokról; gyakran ismételt kérdésekről; a kötelezően közzéteendő dokumentumokról.
- Az írott, nyomtatott sajtóban számos publikációnk jelent meg az AVOP-ról.
  - „Kulcs a sikeres EU pályázatokhoz 2" című könyv megrendelése és az MVH valamint a szakfőosztályok rendelkezésére bocsátása. Az AVOP pályázatok elkészítésével kapcsolatos tudnivalókon kívül a kiadvány áttekintést nyújt az Európai uniós támogatásokról, és hogy miért érdemes pályázni;
  - Cikkek megjelentetése az Uniós Értesítő c. szaklapban.
- Kiadványokat jelentettünk meg az AVOP intézkedéseiről – külön-külön - mintegy 22 000 példányban, amelyeknek nagy sikere volt. Szórólapokat, plakátokat, jegyzetfüzeteket, könyvjelzőket és további reklámeszközöket készíttettünk a népszerűsítés és tájékoztatás érdekében.
- Rendezvényeket, képzéseket szerveztünk, és rendezvényeken, képzéseken vettünk részt az AVOP népszerűsítése, az addig elért eredményekről való széleskörű tájékoztatás érdekében, valamin, hogy munkatársaink felkészültségükkel mindig a maximális elvárásnak eleget tegyenek.
- Konferenciák és rendezvények szervezése;
- LEADER konferencia;
- „A régiók és a kormány az Európa Terv sikeréért" című regionális rendezvénysorozaton való részvétel;
- Az AVOP kommunikációja a XXI. Európai Vidékszociológiai Kongresszuson;
- Az Európai Unió strukturális alapjai magyarországi eredményeinek megismertetését és bemutatását szolgáló kommunikációs kampány.

Egyéb tevékenységek

- MVH (AVOP KSZ) AVOP tájékoztatási tevékenységének finanszírozása;
- Szerződés az AVOP IH kommunikációs feladatai elvégzéséhez használandó marketing-kommunikációs eszközök megtervezése és kivitelezése tárgyában;
- Szerződés az AVOP IH kommunikációs feladatai elvégzéséhez, a pályázati lehetőségek, eredmények publikációjához kapcsolódó nyomdai beszerzés tárgyában;
- Az AVOP LEADER+ intézkedését népszerűsítő és nyomon követését szolgáló műsorok elkészíttetése a Duna Televízió számára.

2006. évben elért eredmények

Tanulmányok, szakértői megbízások

- Megbízás 2007-2013 NAVP ex ante értékelés közbeszerzési eljárás lefolytatása tárgyában
- Megbízás HOP ex ante értékelés közbeszerzési eljárás lefolytatása tárgyában
- AVOP 2005. évi jelentés és mid-term éves jelentés fordíttatása
- Az EMIR adatbázis indikátorainak felülvizsgálata és programozása
- Az AVOP egyes prioritásai/intézkedései végrehajtásának vizsgálatán alapuló, a 2007-2013-as programozási időszakra, EMVA-ra vonatkozó adatokat, következtetéseket és javaslatokat tartalmazó tanulmányok készíttetése
- az AVOP intézkedései pontozási rendszerének vizsgálatán alapuló, egyúttal a 2007-2013. programozási időszakra az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében készülő intézkedésekre vonatkozó pontozási metodika meghatározását segítő tanulmány elkészítése
- A 2007-2013 közötti Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program ex ante értékelése
- A 2007-2013 közötti Halászati Operatív Program (HOP) ex ante értékelése
- EMIR alkalmazással kapcsolatos képzés biztosítása, illetve az EMIR használatával és továbbfejlesztésével kapcsolatos igények professzionális kielégítése.

A program működtetéséhez kapcsolódó, végrehajtást segítő tevékenységek

- **Eszközbeszerzés:** számítástechnikai eszközök beszerzése, ellenőrzési munkát támogató nyilvántartási szoftver és hardver beszerzése, AVOP arculatos reklámeszközök megrendelése
- AVOP projektek helyszíni ellenőrzése
- Az AVOP pályáztatási rendszer rendszerellenőrzése során tett megállapítások alapján készített intézkedési terv végrehajtásának utóellenőrzése az Irányító Hatóságnál és a Közreműködő Szervezetnél
- Kiegészítő kapacitások: létszámbővítés LEADER+ munkatársak felvétele az MVH-nál.

Képzések

- Egynapos képzés a kistérségi vidékfejlesztési menedzserek és a falugazdász-hálózat számára az AVOP pályázati jogcímeivel kapcsolatosan, valamint elért eredményeiről
- Képzés a Fiatal gazdálkodók induló támogatása intézkedés keretében támogatást nyert fiatal gazdák részére a mezőgazdasági vállalkozások menedzselése és sikeres gazdaságok bemutatása, tapasztalatszerzés céljából (2 alkalommal 3 napos időtartamban)
- Külföldi (Spanyolország) szakmai továbbképzés Strukturális Alapokkal foglalkozó belső ellenőrök részére
- Közbeszerzési törvényváltozások és praktikum 2006-ban című képzésen/konferencián való részvétel

Információs és tájékoztatási tevékenység

Az AVOP végrehajtása során a három kommunikációs felület (televízió, rádió, nyomtatott sajtó) használata úgy került kialakításra, hogy azok egymást tükrözve, egymást segítve, a médiumok sajátosságának megfelelő módon, de mégis egységes benyomást keltve szolgálják a kommunikáció sikerét.

A legrészletesebb, legtöbb adatot - információt tartalmazó hirdetéseket a 2006. évben a nyomtatott médián keresztül biztosítottuk, mivel a médium természetéből adódóan a befogadónak itt áll a rendelkezésére a legtöbb idő. Ezeken a felületeken az IH célja az volt, hogy felvilágosítást adjon az AVOP keretében rendelkezésre álló pályázati lehetőségekről, segítségforrásokról.

Az AVOP támogatások széles spektrumát és Magyarország sokszínűségét kilenc különböző film segítségével mutattuk be a Magyar Televízióban (köztelevízió) és a Tv2-n (kereskedelmi). A kilenc film kilenc nyertes pályázatot és azok megvalósításának helyét mutatta be. A filmek egységes stílusának érdekében egy, a „Magyar népmesék” című rajzfilm sorozat stílusára játszó rendezői koncepció mellett döntöttünk, amelyet a közbeszerzési eljárás során nyertes cég dolgozott ki. A filmek pozitív üzenetet közvetítettek, ugyanakkor nem mutattak be hamis képet a vidékről. A filmekben szereplő személyek a pályázók és alkalmazottaik, illetve a környék lakói voltak. A filmekben bemutatott képek a cselekvő, élő, fejlődő, de hagyományaihoz kötődő vidéket mutatták be, azt a sajtóhirdetésekben is megfogalmazott gondolatot fordította le képi nyelvre, hogy a magyar vidéket adottságai, és lakói tevékeny hozzájárulása teheti sikeressé a jövőben is, ám ehhez gyakran van szükség arra a külső segítségre, amely az AVOP-on keresztül áll rendelkezésére.

A rádió spotok szövegei tartalmilag az AVOP addig elért eredményeinek általános, adatokkal is alátámasztott bemutatására szolgáltak.

Hirdetéseket, cikkeket jelentettünk meg országos és megyei napilapokban, szaklapokban egyaránt. A Magyar Nemzet és Népszabadság országos napilapokban két alkalommal tettünk közzé közleményt. Az első alkalommal (2006. január 12.) az egyes AVOP intézkedések/alintézkedések 2005. augusztus 1-je óta hatályos felfüggesztésének feloldásáról, 2006. május 31-én pedig az AVOP még pályázható intézkedéseiről/ alintézkedéseiről.

Megyei napilapokban, HVG-ben, Szabad Földben, Magyar Mezőgazdaság című szaklapokban tájékoztatást adtunk, hogy az AVOP keretében 2004-2006 időszakban összesen 105 milliárd forint elnyerhető támogatás áll rendelkezésre a versenyképes mezőgazdasági alapanyag-termelés

megalapozására, az élelmiszer-feldolgozás modernizálására és a vidéki térségek fejlesztésére, valamint hogy a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítését ezen időszakban 3,8 milliárd forint értékben, a halászati ágazat strukturális támogatását pedig 1,4 milliárd forint értékben finanszírozza az Európai Unió és a Magyar Köztársaság Kormánya.

A különböző médiatípusok karakterisztikájához igazodó hirdetésekből, és az FVM AVOP-pal foglalkozó internetes oldaláról jól megjegyezhető módon értesülhetett a széleskörű közvélemény az AVOP adta pályázati lehetőségekről, valamint az AVOP nyertesek eredményeinek bemutatásáról.

Az AVOP workshop 2006 márciusában és áprilisában (2X2 nap) került megrendezésre közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott cég segítségével. A workshop egyedülálló volt abban, hogy célja nem csupán a tájékoztatás volt, hanem az eddig összegyűlt tapasztalatok, kérdések összefoglalása, azok megválaszolása is. A workshopra elsősorban olyan AVOP kedvezményezettek, valamint pályázatírók kerültek meghívásra, akik vagy több pályázatot írtak, vagy pedig több pályázat előkészítésében, végrehajtásában működtek együtt, mint tanácsadók. Aktívan bekapcsolódtak a munkába az FVM és az MVH képviselői közül a tematikus problémák szakértői. Ez a kiválasztott kör alkalmas volt arra, hogy fókuszcsoportos megbeszélések keretében egy előre meghatározott tematikát végigkísérve a résztvevők megtegyék az AVOP végrehajtásával kapcsolatos észrevételeiket, javaslatokkal, ötletekkel szolgáljanak a következő programozási időszakot illetően. A workshop egyben alkalmas volt arra, hogy a pályázatok során érintett felek beszélhessenek egymással, egymás munkáját jobban megértve elősegítsék a gyorsabb és problémamentesebb végrehajtást. A fentiek mellett természetesen nem szabad elfelejteni a workshop tájékoztatásban betöltött szerepét sem, hiszen sok résztvevő nemcsak azért ment el, hogy a tapasztalatait megossza másokkal, hanem azért is, hogy más kedvezményezettektől, pályázati tanácsadóktól tanuljon, gyakorlati tudnivalókat sajátítson el. Több sajtóorgánum meghívása és a megjelent riportok, cikkek szolgálták azt, hogy az AVOP eredményeket mindenki számára bemutathattuk, és a pályázati rendszerbe vetett bizalmat tovább növeltük.

A 2006. február 24. és 25. között megrendezett fiatal gazda két napos nemzetközi workshop témája a 2004-2006 közötti támogatási rendszer értékelése, különös tekintettel a fiatal gazdák támogatására volt. Három nyertes fiatal gazda esettanulmánya és a fiatal gazda támogatás döntés-előkészítő bizottsága is bemutatásra került.

Tekintettel arra, hogy az AVOP 1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása c. intézkedésre benyújtott támogatási pályázatok 34%-a formai vagy szakmai okból elutasításra került, nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdák igen kevés információval rendelkeztek az agrártámogatási rendszer, a fiatal gazda támogatásokról, aktualitásokról, ezért telefon és e-mail ügyfél tájékoztató központ (call center) került kialakításra és működtetésre 2006. december 31-ig.

Különböző rendezvények, konferenciák alkalmával is lehetőség nyílt az AVOP-pal kapcsolatos tájékoztatásra.

- Az AVOP LEADER+ intézkedésének népszerűsítése és a széleskörű tájékoztatás céljából a program „helyi akciócsoportok kiválasztása” tevékenységének eredményhirdetése és a kiválasztott akciócsoportok helyi programjainak tényleges elindítása alkalmából egy napos konferencia került megszervezésre 2006. március 13-án.
- A 2006. szeptember 6. és 8. között került megrendezésre a XI. Országos Főépítészeti Konferencia, amelynek vezérgondolata „A FALU” volt, jó alkalmat adott arra, hogy a résztvevőkkel ismertetni tudjuk az AVOP eredményeit, a LEADER+ intézkedés aktualitásait.

Az MTV1-en 2006. március 25-én a „Vidék Napja” című magazinsorozat keretén belül a LEADER+ program megvalósulása, a nyertes térségek bemutatására került sor egy egész napos televíziós műsor keretében.

Az AVOP pályázatok esélyegyenlőségi tapasztalatairól (előadás - előkészítés - adatbázis készítés) is tartottunk előadást. Részt vettünk számos konferencián, továbbképzésen.

2007. évben elért eredmények

Tanulmányok, szakértői megbízások

- NHST, Halászati Operatív Program SKV (Stratégiai Környezeti Vizsgálat) értékelése
- AVOP 2006. évi végrehajtási beszámoló elkészítése
- Az ÚMVP Stratégiai Környezeti Vizsgálata
- Az AVOP végrehajtásának vizsgálatán, tapasztalatain alapuló, ÚMVP-re vonatkozó adatokat, következtetéseket és javaslatokat tartalmazó tanulmányok készíttetése, amelyek beépültek az ÚMVP-be.

Információs és tájékoztatási tevékenység

- Az AVOP által elért eredmények, tapasztalatok és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) 2007. évi lehetőségeinek bemutatása A Falu c. szakfolyóiratban
- Nyertes LEADER+ akciócsoportokat bemutató könyv valamint kapcsolódó szerzői és szomszédos jogok teljes körű megvásárlása
- Az AVOP LEADER+ intézkedésének 2007 évig elért eredményeinek bemutatása a Duna Televízióban.
- Részvétel „Állami támogatásokkal kapcsolatos eljárások és végrehajtás" c. szemináriumon
- Kerekasztal beszélgetés készíttetése az AVOP keretében pályázatot benyújtott és támogatást elnyert személyekkel, szervezetek képviselőivel, akik ismertetik az AVOP és a LEADER+ program tapasztalatait,
- Az AVOP eredményeinek ismertetése a „Pénzt, de honnan és hogyan? - Gazdálkodjunk okosabban! Kkv-nak, önkormányzatoknak és kistérségi társulásoknak!" című regionális konferenciasorozaton.
- I. Magyar LEADER Expo-n a 31 magyar (427 település) és 4 külföldi akciócsoport részvétele mellett az FVM AVOP LEADER+ Programmal kapcsolatos tájékoztatási és tanácsadási tevékenysége
- AVOP eredmények kommunikálása megyei és országos napilapokban, televízióban, rádióban.
- Részvétel az NFÜ által szervezett közös tájékoztatási tevékenységben
- Hirdetések, kiadványok:
  - 20 oldalas kiadvány készítése 6 mutációban és az összes megyei napilapban színes mellékletként történő ingyenes megjelentetése. A kiadványokban nyertes projektgazdákkal készített interjúk és a helyszínen készített fotók kerültek bemutatásra az AVOP intézkedések eredményeinek országos és régiós bemutatását követően.
  - Felületfoglalás az összes megyei napilapban, kisméretű, színes szalaghirdetés formájában, amelyben tájékoztatást adtunk, hogy az Európai Unió és a Magyar Köztársaság 105 milliárd forinttal támogatta 2004 és 2006. között az AVOP keretében a kiváló minőségű magyar termékek előállítását és népszerűsítését, az élelmiszer-feldolgozás modernizálását és a falusi közösségek fejlesztését. Továbbá, hogy a következő hét évben folytatjuk a megkezdett munkát, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében (ÚMVP) rendelkezésre álló 1300 milliárd forintból új vidéket építünk és megteremtjük a versenyképes magyar agrárgazdaságot.
  - Felületfoglalás két országos napilapban (Népszabadság, Magyar Nemzet): a megyei napilapoknál ismertetett tartalommal jelentek meg 2-2 alkalommal.
  - Rádióspot készítése és sugárzása 25 helyi rádióban. A rádióspotok arról tájékoztatták Magyarország lakosságát, hogy az Európai Unió és a Magyar Köztársaság támogatásával 2004 és 2006. között megvalósult AVOP célja az volt, hogy megteremtse a feltételeket ahhoz, hogy a vidék kihasználhassa lehetőségeit, hogy a magyar vidék sikerre termett, amelyet 7000 nyertes pályázat több, mint 105 milliárd forint felhasznált támogatási összeg bizonyít.
  - TV spot elkészítése (35 mp), és 6 alkalommal történő sugárzása a 2 legnagyobb nézettségű adón.

- Kérdőíves felmérés a nyertes pályázók személyes megkeresésével. Pályázati folyamattal kapcsolatos kérdésekre 210 fős minta alapján kapott választ az IH. A felmérés alapján az AVOP pályázaton sikerrel szereplők „rutinos" pályázóknak tekinthetők, hiszen, 4/5-ük már korábban is részt vett pályázato(ko)n.
- A megjelenések az év végén, két ünnep között valósultak meg, amikor a lakosság több időt szánt az írott sajtó áttekintésére.

2008-2009. években végzett tevékenységek

Tekintettel arra, hogy az AVOP keretében rendelkezésre álló pénzügyi keret teljes mértékben felhasználásra került, mind a pályázók, mind a kedvezményezett hatóságok részéről, így nem számolhatunk be új tevékenységek végzéséről.

A korábbi évben elkészített kiadványokat eljuttattuk az MVH valamennyi kirendeltségére, hogy ott az érdeklődő, betérő ügyfelek részére is elérhetővé váljék.

Fenntartottuk, javítottuk, aktualizáltuk a honlapon elérhető információk körét, eleget téve a jogszabályi kötelezettségeknek is.

Valamennyi – az új 2007-2013. időszak népszerűsítésére vonatkozó - információs anyagunkban beszámoltunk, említést tettünk az AVOP elért eredményeiről, sikerességéről.

A **Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal**ban AVOP feladatok végrehajtására lehetőség nyílt a költségvetési előirányzaton felül az **AVOP Technikai Segítségnyújtás** intézkedés keretében történő határozott idejű foglalkoztatásra kiegészítő jelleggel. Az AVOP TS forrásból finanszírozott munkatársak alkalmazása a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (Ktv.) alapján zajlott, és a TS keretre felvett dolgozók kizárólag AVOP-pal kapcsolatos feladatokat láthattak el.

Az AVOP Technikai Segítségnyújtás keretből finanszírozott státuszokra **2004.** utolsó negyedévében kezdődtek a felvételek pályázatkezelési területre. A kirendeltségeken foglalkoztatott dolgozók létszáma 2004. december 31-én összesen 27 fő volt. A Technikai Segítségnyújtás intézkedés keretében foglalkoztatottak létszámát az alábbi táblázatok a negyedév végi létszámadatokat éves bontásban tartalmazzák.

261. táblázat – AVOP TS keretből foglalkoztatottak létszáma 2004-ben

	AVOP TS keret terhére foglalkoztatottak létszáma 2004-ban																							
	I. negyedév						II. negyedév						III. negyedév						IV. negyedév					
	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén m. Kirendeltség																			4					**4**
Csongrád m. Kirendeltség																			4					**4**
Fővárosi és Pest m. Kirendeltség																								
Somogy m. Kirendeltség																			3					**3**
Szabolcs-Szatmár-Bereg m. Kirendeltség																			7					**7**
Veszprém m. Kirendeltség																			4					**4**
Zala m. Kirendeltség																			5					**5**
Kirendeltségek összesen																			**27**					**27**
Területi Ellenőrzési Főosztály																								
Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága																								
Pénzügyi Igazgatóság																								
Belső Ellenőrzési Főosztály																								
Központ összesen																								
Hivatal összesen:																			**27**					**27**

Jelentősebb létszámbővítés **2005.** második negyedévében történt, amikor a TS keretből foglalkoztatottak munkaköre kibővült számlakezelési, jogi, helyszíni ellenőrzési feladatokkal. A legtöbb munkaóra ráfordítást igénylő terület azonban a pályázatkezelés maradt. A TS-en foglalkoztatottak 70%-a ebben a munkakörben tevékenykedett.

262. táblázat – AVOP TS keretből foglalkoztatottak létszáma 2005-ben

	AVOP TS keret terhére foglalkoztatottak létszáma 2005-ban																							
	I. negyedév						II. negyedév						III. negyedév						IV. negyedév					
	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén m. Kirendeltség	10					**10**	13	1	5		1	**20**	13	1	5		1	**20**	12	1	6		1	**20**
Csongrád m. Kirendeltség	11					**11**	12	4	5		1	**22**	13	4	5		1	**23**	12	5	8		1	**26**
Fővárosi és Pest m. Kirendeltség	2					**2**	5					**5**	4		1		1	**6**	4		2		1	**7**
Somogy m. Kirendeltség	9					**9**	9	2	2			**13**	9	1	3			**13**	8	2	3			**13**
Szabolcs-Szatmár-Bereg m. Kirendeltség	14					**14**	15	5	3		1	**24**	15	6	3			**24**	15	8	5		1	**29**
Veszprém m. Kirendeltség	8					**8**	11	1	1			**13**	11	1	1			**13**	11	1	1			**13**
Zala m. Kirendeltség	9					**9**	13	2	2			**17**	13	2	2			**17**	13	2	2			**17**
Kirendeltségek összesen	**63**					**63**	**78**	**15**	**18**		**3**	**114**	**78**	**15**	**20**		**3**	**116**	**75**	**19**	**27**		**4**	**125**
Területi Ellenőrzési Főosztály																								**2**
Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága						**4**						**11**						**12**						**12**
Pénzügyi Igazgatóság																								**4**
Belső Ellenőrzési Főosztály																								
Központ összesen						**4**						**11**						**12**						**18**
Hivatal összesen:	**63**					**67**	**78**	**15**	**18**		**3**	**125**	**78**	**15**	**20**		**3**	**128**	**75**	**19**	**27**		**4**	**143**

2006. harmadik negyedévéig fokozatosan növekedett az AVOP TS létszám. Az AVOP feladatok, valamint a TS forrás csökkenése miatt 2006. utolsó negyedévétől létszámcsökkenés figyelhető meg.

Az AVOP végrehajtása során kiegészítő feladatok elvégzésére legnagyobb mértékben a kirendeltségeknél volt szükség, ezért az AVOP TS keretre felvett munkatársak teljes létszámának 85%-a a kirendeltségéknél, 15%-a a központban dolgozott. A foglalkoztatottak 20%-a felsőfokú végzettségű, jelentős számban nyelvvizsgával rendelkező, magasan kvalifikált munkaerő.

263. táblázat – AVOP TS keretből foglalkoztatottak létszáma 2006-ban

	AVOP TS keret terhére foglalkoztatottak létszáma 2006-ban																							
	I. negyedév						II. negyedév						III. negyedév						IV. negyedév					
	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén m. Kirendeltség	7	3	10		1	**21**	6	4	10		1	**21**	6	4	11		1	**22**	5	4	11			**20**
Csongrád m. Kirendeltség	4	9	12		1	**26**	4	9	12		1	**26**	5	9	14		1	**29**	5	6	14		1	**26**
Fővárosi és Pest m. Kirendeltség	4		2		1	**7**	4		2		1	**7**	4		2		1	**7**	2		1		1	**4**
Somogy m. Kirendeltség	8	2	3			**13**	8	2	3			**13**	9	2	3			**14**	3	1	3			**7**
Szabolcs-Szatmár-Bereg m. Kirendeltség	11	8	8		1	**28**	11	8	8		2	**29**	12	5	12		3	**32**	12	5	12		3	**32**
Veszprém m. Kirendeltség	8	2	2			**12**	9	2	2			**13**	10	3	2			**15**	7	3	2			**12**
Zala m. Kirendeltség	9	4	4			**17**	10	4	4			**18**	10	4	4			**18**	3	2	4			**9**
Kirendeltségek összesen	**51**	**28**	**41**		**4**	**124**	**52**	**29**	**41**		**5**	**127**	**56**	**27**	**48**		**6**	**137**	**37**	**21**	**47**		**5**	**110**
Területi Ellenőrzési Főosztály						**3**						**2**						**3**						**3**
Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága						**12**						**10**						**10**						**9**
Pénzügyi Igazgatóság						**5**						**5**						**4**						**4**
Belső Ellenőrzési Főosztály						**1**						**1**						**1**						**1**
Központ összesen						**21**						**18**						**18**						**17**
Hivatal összesen:	**51**	**28**	**41**		**4**	**145**	**52**	**29**	**41**		**5**	**145**	**56**	**27**	**48**		**6**	**155**	**37**	**21**	**47**		**5**	**127**

2007. első negyedév végén az MVH-nál AVOP TS keret terhére foglalkoztatottak létszáma 125 fő volt. 107-fő a Regionális Illetőségű Kirendeltségeknél, 18 fő a Központban dolgozott. Az AVOP pályázatok kifutásával párhuzamosan a kirendeltségeken 2006-tól fokozatosan csökkent a pályázatkezeléssel foglalkozók létszáma. A 20 fő LEADER+ pályázatkezelő munkatárson kívül 3 fő foglalkozott pályázatkezeléssel. Az első negyedévben a kirendeltségeknél legnagyobb arányban TS keretre felvett dolgozó a Számlakezelési Osztályokon tevékenykedett (46 fő). Jelentős volt még a Helyszíni Ellenőrzési Osztályokon helyszíni ellenőrzéssel (24 fő) valamint elemzési szakreferensként monitoring tevékenységgel (9 fő) foglalkozók létszáma. Jogi feladatokat a régióknál 9 fő jogi szakreferens látott el. A központi egységeknél a LEADER Osztályon dolgozókon kívül a Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatóságán 5 fő, a Pénzügyi Igazgatóságon 4 fő, a Területi Ellenőrzési Főosztályon 3 fő, a Belső Ellenőrzési Főosztályon 1 fő foglalkozott AVOP végrehajtással a TS intézkedés keretében.

264. táblázat – AVOP TS keretből foglalkoztatottak létszáma 2007-ben

	AVOP TS keret terhére foglalkoztatottak létszáma 2007-ban																							
	I. negyedév						4. hó						5-10. hó						11-12 hó					
	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen	Pályázatkezelés	Helyszíni ellenőrzés	Számlakezelés	Elemzés	Jog	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén m. Kirendeltség	3	3	12	2		**20**	3	1	10	2		**16**	3					**3**						
Csongrád m. Kirendeltség	3	6	13	2	1	**25**	3		8	3		**14**	3					**3**						
Fővárosi és Pest m. Kirendeltség	2		1		1	**4**	2				1	**3**	2					**2**						
Somogy m. Kirendeltség	3	1	3			**7**	3					**3**	3					**3**						
Szabolcs-Szatmár-Bereg m. Kirendeltség	4	10	12	2	3	**31**	3		4			**7**	3					**3**						
Veszprém m. Kirendeltség	5	3	2	2		**12**	3		2			**5**	3					**3**						
Zala m. Kirendeltség	3	1	3	1		**8**	3					**3**	3					**3**						
Kirendeltségek összesen	**23**	**24**	**46**	**9**	**5**	**107**	**20**	**1**	**24**	**5**	**1**	**51**	**20**					**20**						
Területi Ellenőrzési Főosztály						**3**																		
Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága						**10**						**7**						**5**						**5**
Pénzügyi Igazgatóság						**4**						**1**												
Belső Ellenőrzési Főosztály						**1**																		
Központ összesen						**18**						**8**						**5**						**5**
Hivatal összesen:	**23**	**24**	**46**	**9**	**5**	**125**	**20**	**1**	**24**	**5**	**1**	**59**	**20**					**25**						**5**

2007-ben az AVOP Technikai Segítségnyújtás keretében foglalkoztatottak létszáma 59 főre csökkent. Ebből 25 fő LEADER-rel, 24 fő pedig jellemzően számlakezeléssel foglalkozott. 2007.

május 1-től az AVOP TS kereten kizárólag LEADER pályázatkezeléssel foglalkozó kollégák maradtak. Májustól októberig 25 munkatárs foglalkozott AVOP LEADER pályázatkezeléssel, novembertől már csak 5 fő a Központban. Novemberben és decemberben a létszám 5 fő volt.

Az MVH, mint kedvezményezett AVOP TS projektjei 2007-ben fizikailag lezárultak. **2008-ban** már nem foglalkoztatott dolgozókat AVOP TS terhére – az AVOP zárásához kapcsolódó feladatokat az MVH saját állományi létszámával biztosította –, ezért 2008. évi projekt előrehaladásról, foglalkoztatási adatokról nem lehet beszámolni.

Az MVH AVOP TS projektjei

A 2005. évben az MVH AVOP TS támogatást két projekt kapcsán vett igénybe, a projektek a végrehajtás során többször módosításra kerültek, illetve végrehajtásuk átnyúlt a 2006. évre.

A 2006. évben az MVH AVOP TS támogatási forrást három projekt kapcsán vett igénybe, a projektek támogatási összegei többször módosításra kerültek.

Egyrészt az MVH AVOP támogatáskezelés végrehajtása során kiegészítő feladatok személyi, dologi, felhalmozási kiadásait fedezte a támogatási forrás. A projektek végrehajtása során az MVH feladatok módosulása, új feladatok megjelenése miatt a projektek támogatási keretösszegei többször módosításra kerültek, növekedtek a projektek felhasználható AVOP TS forrásai.

Másrészt TS projekt az AVOP LEADER pályázatértékelési feladatra 7 határozott idejű munkavállaló személyi juttatását fedezte.

További cél volt az AVOP támogatás népszerűsítése, valamint az eredményeinek megismertetése a potenciális támogatottak körében, illetve a projektek megvalósulásában közvetlenül, vagy közvetve érintett nagyközönség számára. A projekt keretében megyei és országos lapokban, egy- vagy két sikeresen megvalósult projekt került bemutatásra. A projekt népszerűsítésének elősegítésére 2006 október hónapban az AVOP pályáztatásról és kész uniós projektekről megjelentek szakmai műsorok a gazdatévében (MTV).

5.5. *Információs és tájékoztatási tevékenységek, képzések*

5.5.1. Az irányító hatóságok által közösen végzett tájékoztatási tevékenység

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség a 2007. évre tervezett kommunikációját alapvetően a KTK IH és az OP IH-k közösen kivitelezett kommunikációs kampánya („GRANT kampány") dominálta az év első negyedévében, amelyet különböző kiegészítő tevékenységekkel, eszközökkel folyamatosan támogattunk. A **sikeres projektek bemutatása** a strukturális alapok hazai felhasználásának eredményességét hirdette, egy gyorsan és lendületesen fejlődő Magyarország képét tudatosította a közvéleményben, erősítette az Európai Unió imázsát, valamint ösztönzőleg hatott a potenciális pályázók körére, így projektgeneráló hatása volt a fennmaradó pályázati források tekintetében.

A több kommunikációs elemből álló kampány célja volt: egységes üzenettel és egységes arculattal bemutatni a strukturális alapok támogatásával megvalósult fejlesztéseket, elért eredményeket Magyarország valamennyi lakójának.

E mellett célunk volt még a kampányidőszak alatt és után is, hogy összességében javuljon a széles közvélemény körében az EU tagságból adódó előnyök megítélése, másrészt az **átláthatóság** biztosítása, azaz a potenciális kedvezményezettek tájékoztatása a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében elérhető támogatásokról, a hozzáférhető eljárásokról, a támogatási rendszer követelményeiről.

GRANT kampány

A kampány elsődleges célja volt, hogy az Európai Unió strukturális alapok magyarországi eredményeit a széles közvélemény megismerje Társadalmi Célú Reklám (TCR) felhasználásával. TV spotok, sajtóhirdetések és közterületi hirdetések (óriásplakátok, citylight plakátok) révén jelentek meg a kampányelemek. A kampány egységes arculatban jelenítette meg a GVOP, HEFOP, KIOP, ROP eredményeit. A központi szintű kommunikáció természetesen az AVOP-ot is magába foglalta.

Arculati megújulás

A 2007-es év során elkészült az új arculat, amely egyaránt vonatkozott az I. NFT, a Kohéziós Alap és az ÚMFT keretein belül támogatott fejlesztésekre. A támogatások felhasználásában résztvevő szereplők eltérő kommunikációs feladatai és kötelezettségei szükségessé tették azonos alapokra épülő, de különálló arculati kézikönyvek készítését az NFÜ, a Közreműködő Szervezetek, és a támogatási szerződéssel rendelkező projektgazdák, azaz a Kedvezményezettek számára. Ez utóbbi célcsoport számára három kézikönyv készült.

Sajtókapcsolatok, média együttműködés

2007. első **sajtóközleményei** az I. Nemzeti Fejlesztési Terv eredményeiről, várható és elért gazdasági és társadalmi hatásairól szóltak.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség elrendelte az I. NFT-hez kapcsolódó **kifizetések felgyorsítását, és ehhez sajtókampányt készített „Nagytakarítás program" címen**. Mind a kampány indulásakor, mind eredményes lezárásakor nagy volt a média érdeklődése, és az üzenetek média lefedettsége.

2007 áprilisától az **I. NFT keretében megvalósult projektek bemutatására „média együttműködés kampányt"** indítottunk, ezáltal tájékoztatva a széles közvéleményt az eredményekről. Több mint 40 millió forint értékben, több hónapon át az írott és az elektronikus média széles skáláját lefedve mutattunk be sikeres projekteket, és szólaltattunk meg projektgazdákat és uniós szakértőket.

A 2007-ben szervezett NFT Diákújságírói tanfolyam célja a sajtóval dolgozó diákok NFT-vel, s általában véve az Európai Unió regionálispolitikáival való jobb megismertetése volt.

Az NFT-EU diákújságírói tanfolyam meghirdetésénél nagy hangsúlyt helyeztünk mind az országos mind a regionális sajtóban való megjelenésre, és linkeket helyeztünk el a témához kapcsolódó és a célcsoport által gyakran látogatott honlapokon is.

Tájékoztató események, rendezvények

A személyes hangvétel, a minél életszerűbb kapcsolat és hiteles információáramlás megteremtése érdekében országos rendezvénysorozatot szerveztünk. Az Európai Uniós csatlakozás 2. évfordulójának napjával indítottuk el azt a Roadshowt, amely az operatív programok eredményeinek, s tartalmi elemeinek népszerűsítését célozta. Nyolc hónapon keresztül, bizonyos helyszíneken több alkalommal is – változó tematikával – szerveztünk fél napos eseményeket, ahol a széles lakossági célcsoportot és a szakmai érdeklődőket – eltérő műsor és programkínálattal – egyaránt az események helyszínére csábítottuk. Az érdeklődők megtudhatták, hogyan lehet uniós támogatást szerezni beruházásokhoz, fejlesztésekhez, valamint az Európaiság, az Európai országokhoz fűződő viszony témájában szerveződtek népszerű gyermek és felnőtt programok.

Sziget 2007

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség a Külügyminisztériummal közös szervezésben részt vett a 2007. augusztus 8-15. között megrendezésre került Sziget2007 kulturális és zenei Fesztiválon. A rendezvény ideje alatt interaktív fórum-beszélgetésekre került sor, ahol az NFÜ által felügyelt témák az Európai Unió horizontális alapelvei és a fejlesztéspolitikai célkitűzések köré szerveződtek közismert művészek és híres közéleti személyiségek részvételével. Ezek a témák, az esélyegyenlőség, a környezetvédelem és fenntartható fejlődés, ill. a városvédelem voltak.

A beszélgetések előtt és után a közreműködő szervezetek által delegált kollégák álltak rendelkezésre, adtak felvilágosítást az érdeklődőknek, ill. segítettek a különböző ajándéktárgyakért játszható játékokban (kvíz, plakátfestés, régiós puzzle…) melyek témái természetesen mind a fejlesztéspolitikai célkitűzések, I. NFT-s eredmények és uniós alapelvek köré voltak felépítve.

Kiadványok, promóciós anyagok

Emblémázott reklámtárgyakat készíttettünk, a Párizsban megrendezett fejlesztéspolitikai témájú kiállításra (papírtáska, esernyő, gravírozott üvegtartó, toll, stb.) és az augusztusban megrendezett Sziget2007 kulturális és zenei fesztiválra (műanyag toll, póló, kis törölköző, kitűző, mobiltartó nyakpánt, ajakbalzsam, mézeskalács, válltáska, stb.) is.

A NFT eredményességét hirdető, egy lendületesen fejlődő Magyarország képét tudatosító, az EU imázsát erősítő referenciafilmet készíttetett az NFÜ, az NFT sikeres projektjeinek bemutatásával, képi megjelenítésével. A film a 7 régiót érintően mutat be sikeresen megvalósított fejlesztéseket úgy, hogy az NFT minden fejlesztési területét felölelően kerüljenek megjelenítésre a fejlesztési minták.

Partnerség, társadalmi egyeztetések

„Az Év Projektje” díjátadó

Az NFÜ 2006-ban pályázatot hirdetett civil szervezetek, önkormányzatok, közintézmények és gazdálkodó szervezetek számára „Az év projektje” kitüntető cím elnyerésére. A címre minden olyan projektgazda pályázhatott, aki a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében, az operatív programokon nyertes pályázattal rendelkezett, és erről már hivatalos értesítést kapott az érintett irányító hatóság vezetőjétől. A pályázott projektek újszerűségét, ötletességét, példaértékűségét, valamint társadalmi és gazdasági hatását öttagú bíráló bizottság értékelte, így születtek meg a kategóriák nyertes projektjei.

Ügyfélszolgálat

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Központi Ügyfélszolgálata a 2007-es évben bevezette az ún. egykapus tájékoztatási rendszert, melynek lényege, hogy egy telefonszám (06-40/638-638) felhívásával az ügyfél mind az NFÜ ügyfélszolgálati, mind pedig a közreműködő szervezetek által nyújtott ügyfél-tájékoztatási szolgáltatásait egyaránt igénybe tudja venni, melyet közvetlen menübeválasztási

rendszer (IVR) kiépítésével biztosítottunk. A beérkező telefonbeszélgetések minőségbiztosítási okok miatt rögzítettük, mely hanganyagokat a vonatkozó jogszabályok szerint tároltak és archiváltak.

Belső Információs Rendszer

A Strukturális Alapok Belső Információs Rendszerének használatára kétoldalú megállapodás 19 szervezetekkel jött létre. Az Extranetet a központi hivatalok mellett elsősorban a regionális fejlesztési ügynökségek használták.

A legnépszerűbb modulnak hónapról-hónapra a „Vezetői Információk" modul bizonyult, míg az ügyfélmegkeresések rögzítésére és a gyakran ismételt kérdések menedzselésre alkalmas modulokat szinte csak a Pályázati Információs Központ munkatársai használták.

5.5.2. Az NFÜ központi egységei által végzett tájékoztatási tevékenységek

A központi ügyfélszolgálati és online tevékenységeket mindvégig ugyanazon egység végezte, de az egység neve, illetve szervezeti besorolása az NFT végrehajtásának 5-6 éve alatt többször is megváltozott. A 2004-ben a Nemzeti Fejlesztési Hivatalban működős EU Pályázati Információs Központ (EU PIK) a nevét tekintve a végrehajtás utolsó éveiben az Informatikai és Tájékoztatási Főosztály nevet viselte.

5.5.2.1. Ügyfélszolgálat

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal, már 2003 végén megkezdte az ügyfélszolgálati központ kialakítását, ami elsősorban a humán kapacitás megteremtését jelentette. Az új munkatársak a felvételüket követően a strukturális alapokról általános képzésben, majd a támogatási konstrukciók elindításával összhangban folyamatos szakmai képzésben részesültek.

A 2004-es induláskor a munkatársak közel 18 000 írásos (elektronikus, nyomtatott) és telefonos ügyfélmegkeresést fogadtak és válaszoltak meg, a megkeresések száma folyamatosan nőtt. A központi ügyfélszolgálat mellett működtek a közreműködő szervezetek ügyfélszolgálatai is. A nagyszámú megkeresések és az egyes ügyfélszolgálatok összehangolt tevékenységének igénye szükségessé tették az ügyfélszolgálatok működésének átvilágítását. Az átvilágítás elemzés kiemelte a folyamatos továbbfejlesztés, szakmai támogatás szükségességét.

Ennek jegyében az alábbi lépések történtek:

Ügyfélszolgálati képzés került megszervezésre a közreműködő szervezetek közel 70 munkatársának részvételével.

Az EU PIK 2004-ben előkészítette az ügyfélszolgálati koordinációs tevékenység ellátáshoz szükséges egységes tudásmenedzsment eszköz, belső információs rendszer (Extranet) kialakítását (ld. 0. pont).

2005-ben elkészült az egységes, átfogó ügyfélszolgálati kézikönyv, melyet valamennyi ügyfélszolgálat alkalmazott.

A 2006-os szervezeti változásokat követően (NFÜ mint integrált szervezet), megkezdődött a központi ügyfélszolgálat további fejlesztése, ami 2007-re ért be.

A 2007-es évben bevezette az ún. egykapus tájékoztatási rendszert, melynek lényege, hogy egy telefonszám (06-40/638-638) felhívásával az ügyfél mind az NFÜ ügyfélszolgálati, mind pedig a közreműködő szervezetek által nyújtott ügyfél-tájékoztatási szolgáltatásait egyaránt igénybe tudja venni, melyet közvetlen menübeválasztási rendszer (IVR) kiépítésével biztosítunk. A beérkező telefonbeszélgetések minőségbiztosítási okok miatt rögzítjük, mely hanganyagokat a vonatkozó jogszabályok szerint tárolunk és archiválunk. Az egyablakos ügyfél-tájékoztatási rendszer célja, hogy az intézményrendszer minden egyes ügyfélkapcsolati pontján azonos színvonalú és szakmai tartalmú

tájékoztatást kapjanak a pályázók, kedvezményezettek. Ennek biztosítása érdekében a dokumentáció háttér megteremtésén túl folyamatos minőségellenőrzést végzünk és képzéseket szervezünk.

2008-09-ben az ügyfélszolgálat tovább működött, bár a megkeresések száma NFT témában csökkent, és általában a projektek zárásához kapcsolódott.

Összességében a Központi Ügyfélszolgálat közel 150 000 ügyfélmegkeresést regisztrált, melyek többsége telefonon és e-mailben érkezett.

A pályázói célcsoportok – vállalkozások, civil szervezetek, önkormányzatok – számára az ügyfélszolgálat havi rendszerességgel Hírlevelet készített, melyek közel 20 000 címzetthez jutnak el minden alkalommal.

5.5.2.2. Belső Információs Rendszer

A Strukturális Alapok Belső Információs Rendszere (BIR) 2005-ben jött létre (akkor még Extranet néven), azt követően a fejlesztése folyamatos volt.

A rendszer bevezetéséhez elkészültek a felhasználói, kezelői szabályok és kézikönyvek. Ezek alapján a felhasználók képzése is megtörtént. A rendszerhez nem csak az NFÜ munkatársainak, hanem a többi intézményi szereplőnek is van hozzáférése. Figyelve a felhasználói statisztikát elmondhatjuk, hogy a BIR-t a központi hivatalok mellett elsősorban a regionális fejlesztési ügynökségek használták.

A legnépszerűbb modulnak hónapról-hónapra a „Vezetői Információk" modul bizonyult, míg az ügyfélmegkeresések rögzítésére és a gyakran ismételt kérdések menedzselésre alkalmas modulokat szinte csak az ügyfélszolgálat munkatársai használták.

A szükséges fejlesztési irányok meghatározása érdekében, a felmerült kérdésekről, illetve a koncepcionális lépésekről a kéthavonta összeülő Extranet Munkacsoport döntött, melybe minden felhasználó szervezet tagot delegálhatott. EZ a Munkacsoport az NFÜ integrálásával megszűnt.

A hatékony intézményközi kommunikáció és kapcsolatépítés nemzetközi standardjainak megismerése, illetve a tagállamok illetékes munkatársaival való tapasztalatcsere céljából 2007. márciusban kétnapos nemzetközi konferencia megszervezésére került sor.

A Belső Információs rendszert a programok zárását követően is használni fogják az érintettek, hiszen az ÚMFT-vel kapcsolatos információkat is tartalmaz.

5.5.2.3. Honlap

Már a Nemzeti Fejlesztési Hivatalnak is volt honlapja, ám az NFÜ integrálásával 2006-07-ben a fő feladat az Ügynökség honlapjának szerkesztése és portállá történő továbbfejlesztése volt, mely a fejlesztővel együttműködve folyamatosan ellátásra került. A fejlesztések a vonatkozó jogszabályi előírások és a megfogalmazott vezetői igények alapján történtek.

Az új portál egy olyan információs rendszer, mely a kapcsolódó alrendszerekkel együttműködve alkalmas az alapvető tájékoztatási kötelezettségeken túl a meghirdetett támogatási konstrukciókhoz kapcsolódó valamennyi ügyfél tájékoztatási és információs feladat egységes ellátására, valamint a közreműködő szervezetek információs tevékenységének felügyeleti jogkörrel történő koordinálására.

2007-ben az NFÜ honlap látogatóinak száma átlagosan 100.000 fő/hó, míg a letöltések száma 1.000.000 db/hó volt.

A közös NFÜ-s honlap mellett az OP specifikus honlapok tovább működtek, így a kedvezményezettek és érdeklődők a megszokott helyen is elérték a számukra releváns információkat.

Annak érdekében, hogy az NFT zárásáról folyamatos tájékoztatásban részesüljenek az érdeklődők, illetve kedvezményezettek, 2009-ben létrejött a honlapon belül az NFT zárási micro-site: http://www.nfu.hu/content/2174.

Összességében, a honlapon közzétett leglényegesebb, a támogatások felhasználásával kapcsolatos információk:

- pályázati kereső, amely elsősorban a programozási időszak elején jelentett nagy segítséget a támogatások iránt érdeklődők számára
- naponta frissülő statisztikai adatok a pályázatokról, támogatásokról
- a nyertes pályázók listája, amely folyamatosan frissül
- sikeres projektek
- zárással kapcsolatos információk
- egyéb közlemények
- jogszabályok.

5.5.3. Az AVOP IH által végzett tájékoztatási tevékenység

A tájékoztatási tevékenység jogszabályi hátterét az alábbi jogszabályok adják:

- 1260/1999/EK rendelet alapján az IH felelőssége az általános tájékoztató tevékenység ellátása,
- 1159/2000/EK rendelet szabályozza a Strukturális Alapok által nyújtott támogatásokra vonatkozóan a tagállamok által teendő, a tájékoztatásra és a nyilvánosságra vonatkozó részletes intézkedéseket,
- 14/2004. (VIII.13.) TNM-GKM-FMM-FVM-PM együttes rendelete a strukturális alapok és kohéziós alap felhasználásának általános eljárási szabályairól II. fejezet 6.§ Tájékoztatás és nyilvánosság.

A tájékoztatás célja kettős, egyrészt a széleskörű közvélemény (a gazdák, a vidéken élő emberek) tájékoztatása a Strukturális Alapokról és az EU szerepéről, másrészt az AVOP által nyújtott pályázati lehetőségek teljes körű nyilvánosságának biztosítása a célcsoportok számára. A tájékoztatás során fontos hangsúlyozni az AVOP szerepének, prioritásainak, célkitűzéseinek és intézkedéseinek részletes bemutatását, a pályázáshoz szükséges ismeretek minél alaposabb átadását. A kommunikáció fontos feladata volt, hogy minél több, megfelelő minőségben elkészített pályázat álljon rendelkezésre.

A kommunikáció során az AVOP IH hangsúlyt fektet az esélyegyenlőség, és a környezetvédelem szempontjainak a figyelembevételére, tudatosítására, az esélyegyenlőségi célcsoportokkal kapcsolatos társadalmi tudatformálásra, az előítéletek és sztereotípiák csökkentésére.

Az AVOP Program-kiegészítő Dokumentumban szereplő Kommunikációs Terv végrehajtását az AVOP Irányító Hatósága a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal bevonásával végezte. Az IH és az MVH közti feladatmegosztást, így a kommunikációs tevékenységet is, a 2004. július 15-én aláírt Együttműködési Megállapodás tartalmazza.

Az AVOP-ot érintően az Irányító Hatóság feladata a Kommunikációs tervben foglaltak végrehajtása, közbeszerzések teljes lebonyolítása, beszámoló készítése az AVOP MB részére.

Az MVH feladata az ügyfélszolgálat működtetése, heti beszámoló készítése, kapcsolattartás a pályázókkal, részvétel a tájékoztatással kapcsolatban kiírt közbeszerzésekben.

Az AVOP végrehajtásáról az FVM honlapja folyamatosan nyújtott tájékoztatást az érdeklődők és a pályázók részére. Az AVOP Monitoring Bizottsági ülések emlékeztetői és az éves jelentések szintén feltöltésre kerültek az FVM honlapjára, így tájékoztatást nyújtottak az AVOP Monitoring Bizottság tagjainak az eredményes munkájának támogatása céljából.

2004-ben elért eredmények

2004-ben az alábbi kommunikációs feladatok kerültek megvalósításra főként hazai forrásból, valamint a KTK Irányító Hatóság Technikai Segítségnyújtás forrásából:

- Az AVOP pályázati felhívásainak közzététele kormányzati honlapokon (FVM, MVH, NFH)
- Sajtótájékoztatók szervezése
- A Televízióban (MTV1) fő műsoridőben 21 alkalommal jelent meg információs spot, valamint az AVOP-pal kapcsolatos cikkek megjelenése az írott sajtóban.
- Mezőgazdasági kiállításon, vásáron való tanácsadási tevékenység.
- A „20 kérdés a SAPARD Programról, továbbélése az AVOP-ban" címmel tájékoztató anyag készítése (8 000 példányban).
- Az AVOP bemutatása a Nemzeti Fejlesztési Hivatal (NFH) által készített kiadványban, „Az Európai Unió által társfinanszírozott pályázatok rövid leírása" címmel (megjelent húszezer példányban), valamint több, az AVOP-ot népszerűsítő szórólap elkészítése.
- Rendszeres információnyújtás az AVOP kommunikációs tevékenységéről a Nemzeti Fejlesztési Hivatal Kommunikációs munkacsoport részére (MVH statisztikák, előadások, sajtómegjelenések).
- AVOP ismertető előadások megtartása (országos szinten kamarák, társadalmi szervezetek részére és a pályázatban érintettek fórumain).
- A Strukturális és Kohéziós Alapok Képző Központ (SAKK) képzési programja keretében az AVOP-ról készült tananyag lektorálása (a SAKK ingyenes e-learning tanfolyamokat indított AVOP témában).
- Vidékfejlesztést fémjelző logó használata, amely mind az AVOP, mind az NVT által hordozott tartalom és üzenet kifejezésére alkalmas, az EU által támogatott programok esetében kötelezően megjelenítendő Európa Terv és EU logója mellett.
- Szakmai konferencia az AVOP-ról, vidékfejlesztésről kistérségi menedzserek és civil szervezetek részvételével.
- „AVOP a megvalósítás útján. Kezdeti tapasztalatok, feladatok, lehetőségek" címmel konferencia multiplikátorok részére.
- Intelligens társadalom Szakmai Tudományos Társaság konferencia sorozatán való részvétel.
- Az IH vezetőjének védnöksége mellett „A régiók és a kormány az Európa Terv sikeréért" c. regionális rendezvény- és kiállítás sorozaton való részvétel. Előadások tartása és személyes információnyújtás az érdeklődőknek.
- LEADER fórum a kistérségi vidékfejlesztési menedzserek részére
- Egy AVOP-ról szóló, 15 oldalas dokumentum elkészítése és megjelentetése az Uniós Értesítő c. szaklapban (megjelenik havonta 3 500 példányban).

2005-ben elért eredmények

2005-ben a PKD mellékletét képző Kommunikációs Tervben pontosítások történtek a pályázati felhívások megjelentetésével kapcsolatban, valamint az IH-KSZ kommunikációs feladatai lehatárolásának kiegészítésére vonatkozóan.

Tekintettel arra, hogy a Kommunikációs Terv végrehajtása során a beszerzések jelentős része közbeszerzés köteles volt, a közbeszerzési eljárások lebonyolítására szerződtetett ügyvédi iroda kiválasztása után az IH elindította közbeszerzés köteles tájékoztatási tevékenységének végrehajtását.

Az IH a közbeszerzési eljárások alkalmassági feltételként írta elő, hogy a használt kívánt kommunikációs eszközök eredményességét az ajánlattevő az általánosan elfogadott olvasottsági, nézettségi, hallgatottsági és on-line látogatottság mérő/auditáló rendszerek adataival támassza alá.

A közbeszerzési eljárás lebonyolítását követően 2005 augusztusában elkészültek az AVOP egyes intézkedéseit bemutató *kiadványok* 22 000 példányban. 8 oldalas tájékoztató készült a LEADER+ programról, továbbá 25 000 db szórólap, 200 plakát készült az AVOP-ról, valamint 1 000 db jegyzetfüzet és könyvjelzők került nyomtatásra. 22 000 db kiadvány készült „ A mezőgazdasági beruházások környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai alapkövetelményei" ,valamint „20 kérdés az AVOP-ról" címmel.

Az AVOP végrehajtása során, a három kommunikációs felület (TV, rádió, nyomtatott sajtó) használata úgy került kialakításra, hogy azok egymást segítve, a médiumok sajátosságának megfelelő módón, de mégis egységes benyomást kelte szolgálják a kommunikáció sikerét.

Pályázati információk folyamatos elérhetőségének biztosítása az FVM és az MVH honlapján: AVOP pályázati felhívások tájékoztatók megjelentetése; hírek, közlemények, intézkedések felfüggesztésének folyamatos közzététele; kapcsolódó jogszabályok, a Monitoring Bizottság dokumentumaink elhelyezése, kiadványok, megjelent cikkek hozzáférhetővé tétele; nyertes pályázatok listájának közzététele az FVM és az MVH honlapján.

AVOP publikációk megjelentetése az írott sajtóban, mint pl. Uniós Értesítő, Piac és Profit magazin. A kiadványok 2005 februárjától 2005 augusztusáig jelentek meg, és olyan témákkal foglalkoztak, mint a LEADER+ és a Technikai Segítségnyújtás intézkedéseinek bemutatása, AVOP helyzetképek és aktualitások.

Az IH különböző rendezvényeken népszerűsítette az AVOP-ot: „A régiók és a kormány az Európa Terv sikeréért"; részvétel az ITársadalom Szakmai Tudományos Társaság konferencia sorozatán; „EU: belül tágasabb" országos információs és tájékoztató kampány; részvétel a 74. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon (OMÉK); az AVOP népszerűsítése kerekasztal beszélgetés keretében a XXI. Európai Vidékszociológiai Kongresszuson; előadások tartása francia, bolgár és török delegáció számára az FVM-ben; előadások tartása a Pályázatírók és Tanácsadók Országos Szövetsége, valamint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara részére.

Marketing-kommunikációs eszközök (reklámajándékok) készíttetése közbeszerzési eljárás lebonyolításával. Termékek átadása az MVH és kirendeltségei, az FVM vezetése és szakfőosztályai, az MB tagok és az OMÉK látogatói részére. Összesen mintegy 38 ezer db. reklámajándék készült az AVOP logó feltüntetésével.

Az AVOP IH munkatársai különböző képzéseken vettek részt 2005. április és november között: „Milyen a jó pályázat"; „Kommunikáció"; „Közbeszerzés és Közbeszerzési gyakorlat"; „Európaiság és Protokoll"; „Ellenőrzés a Strukturális és Kohéziós Alap rendszerében".

2006-ban elért eredmények

2006-ban az AVOP tájékoztatási és PR feladatainak ellátása a még pályázható intézkedések, és az elért eredmények bemutatására fókuszált.

A legrészletesebb, legtöbb adatot-információt tartalmazó hirdetéseket a nyomtatott médián keresztül biztosítottuk. Ezeken a felületeken az IH célja az volt, hogy felvilágosítást adjon az AVOP keretében rendelkezésre álló pályázati lehetőségekről.

Az AVOP támogatások széles spektrumát és Magyarország sokszínűségét kilenc különböző film segítségével mutattuk be a Magyar Televízióban és a Tv2-n. A kilenc film kilenc nyertes pályázatot és azok megvalósításának helyét jelenti. A filmek egységes stílusának érdekében egy, a „Magyar népmesék" című rajzfilm sorozat stílusára játszó rendezői koncepció mellett döntöttünk, amelyet a közbeszerzési eljárás során nyertes cég dolgozott ki. A filmekben szereplő személyek a pályázók és alkalmazottaik, illetve a környék lakói. A filmekben bemutatott képek a cselekvő, élő, fejlődő, de hagyományaihoz kötődő vidéket mutatják be, azt a sajtóhirdetésekben is megfogalmazott gondolatot fordítja le képi nyelvre, hogy a magyar vidéket adottságai, és lakói tevékeny hozzájárulása teheti sikeressé a jövőben is, ám ehhez gyakran van szükség arra a külső segítségre, amely az AVOP-on keresztül áll rendelkezésére.

A rádió spotok szövegei tartalmilag az AVOP addig elért eredményeinek általános, adatokkal is alátámasztott bemutatására szolgáltak.

Hirdetéseket, cikkeket jelentettünk meg országos és megyei napilapokban, szaklapokban egyaránt, mint pl. a Magyar Nemzet, Népszabadság, HVG, Szabad Föld, Magyar Mezőgazdaság.

A különböző médiatípusok karakterisztikájához igazodó hirdetésekből, és az FVM AVOP-pal foglalkozó internetes oldaláról jól megjegyezhető módon értesülhetett a széleskörű közvélemény az AVOP adta pályázati lehetőségekről, valamint az AVOP nyertesek eredményeinek bemutatásáról.

2006 márciusában és áprilisában (2X2 nap) AVOP workshop került megrendezésre, melynek célja nem csupán a tájékoztatás volt, hanem az eddig összegyűlt tapasztalatok, kérdések összefoglalása, azok megválaszolása is. A workshopra elsősorban olyan AVOP kedvezményezettek, valamint pályázatírók kerültek meghívásra, akik vagy több pályázatot írtak, vagy pedig több pályázat elő-készítésében, végrehajtásában működtek együtt, mint tanácsadók. Aktívan bekapcsolódtak a munkába az FVM és az MVH képviselői közül a tematikus problémák szakértői.

A 2006. február 24. és 25. között megrendezett fiatal gazda két napos nemzetközi workshop témája a 2004-2006 közötti támogatási rendszer értékelése, különös tekintettel a fiatal gazdák támogatására volt. Három nyertes fiatal gazda esettanulmánya és a fiatal gazda támogatás döntés-előkészítő bizottsága is bemutatásra került.

Különböző rendezvények, konferenciák alkalmával is lehetőség nyílt az AVOP-pal kapcsolatos tájékoztatásra:

- az AVOP LEADER+ intézkedés népszerűsítése és a széleskörű tájékoztatás céljából a program „helyi akciócsoportok kiválasztása” tevékenységének eredményhirdetése és a kiválasztott akciócsoportok helyi programjainak tényleges elindítása alkalmából egy napos konferencia került megszervezésre;
- a XI. Országos Főépítészeti Konferencia, amelynek vezérgondolata „A FALU” volt, jó alkalmat adott arra, hogy a résztvevőkkel ismertetni tudjuk az AVOP eredményeit, a LEADER+ intézkedés aktualitásait;
- az AVOP pályázatok esélyegyenlőségi tapasztalatai (előadás - előkészítés - adatbázis készítés). Előadás tartása az AVOP pályázatok esélyegyenlőségi tapasztalatairól, az AVOP és a vidéki nők lehetőségeiről a FAO nemzetközi szemináriumán.

Az AVOP IH munkatársai különböző hazai és nemzetközi képzéseken vettek részt 2006. február és október között: „Vidékfejlesztés jövője c. konferencia”, Hollandia; „LEADER+ „konferencia, Belgium; „Külföldi szakmai továbbképzés Strukturális Alapokkal foglalkozó belső ellenőrök részére”, Spanyolország; „Közbeszerzési törvényváltozások és praktikum 2006-ban”.

2007-ben elért eredmények

2007-ben- hasonlóan a 2006. évhez-, a legrészletesebb, legtöbb információt tartalmazó hirdetéseket a nyomtatott médián keresztül biztosította az IH, mivel a médium természetéből adódóan a befogadónak itt áll a rendelkezésére a legtöbb idő. Ezeken a felületeken 2007. évben az IH célja az AVOP által elért eredmények bemutatása volt.

Az AVOP támogatások felhasználását, az elért eredményeket az IH egy hirdetmény közzétételével induló, tárgyalásos, közösségi értékhatárt meghaladó szolgáltatási közbeszerzési eljárás lebonyolítása során kiválasztott vállalkozó segítségével valósította meg.

Az AVOP eredménykommunikációja során 2007 évben az alábbi tevékenységek valósultak meg:

- 20 oldalas kiadvány készítése 6 mutációban és az összes megyei napilapban színes mellékletként történő ingyenes megjelentetése. A kiadványokban nyertes projektgazdákkal készített interjúk és a helyszínen készített fotók kerültek bemutatásra az AVOP intézkedések eredményeinek országos és régiós bemutatását követően.

- Felületfoglalás az összes megyei napilapban, kisméretű, színes szalaghirdetés formájában, amelyben tájékoztatást adtunk, hogy az Európai Unió és a Magyar Köztársaság 105 milliárd forinttal támogatta 2004 és 2006. között az AVOP keretében a kiváló minőségű magyar termékek előállítását és népszerűsítését, az élelmiszer-feldolgozás modernizálását és a falusi közösségek fejlesztését. Továbbá, hogy a következő hét évben folytatjuk a megkezdett munkát, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében (ÚMVP) rendelkezésre álló 1300 milliárd forintból új vidéket építünk és megteremtjük a versenyképes magyar agrárgazdaságot.
- Felületfoglalás két országos napilapban (Népszabadság, Magyar Nemzet): a megyei napilapoknál ismertetett tartalommal jelentek meg 2-2 alkalommal.
- Rádióspot készítése és sugárzása 25 helyi rádióban. A rádióspotok arról tájékoztatták Magyarország lakosságát, hogy az Európai Unió és a Magyar Köztársaság támogatásával 2004 és 2006. között megvalósult AVOP célja az volt, hogy megteremtse a feltételeket ahhoz, hogy a vidék kihasználhassa lehetőségeit, hogy a magyar vidék sikerre termett, amelyet 7000 nyertes pályázat több mint 105 milliárd forint felhasznált támogatási összeg bizonyít.
- TV spot elkészítése (35 mp), és 6 alkalommal történő sugárzása a 2 legnagyobb nézettségű adón. A 2006. évben elkészített TV spotok közül 6 db került aktualizálásra. A filmekben bemutatott képek a cselekvő, élő, fejlődő, de hagyományaihoz kötődő vidéket mutatják be, azt a sajtóhirdetésekben is megfogalmazott gondolatot fordítja le képi nyelvre, hogy a magyar vidéket adottságai, és lakói tevékeny hozzájárulása teheti sikeressé a jövőben is, ám ehhez gyakran van szükség arra a külső segítségre, amely az AVOP-on keresztül álltak rendelkezésére.
- Kérdőíves felmérés a nyertes pályázók személyes megkeresésével.
- Az AVOP által elért eredményeket, tapasztalatokat és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007. évi lehetőségeit „A Falu" c. szakfolyóiratban (a vidékfejlesztők és környezet-gazdák folyóirata) is bemutattuk.
- Magyar LEADER Expo alkalmával 31 magyar (427 település) és 4 külföldi akciócsoport részvétele mellett az FVM AVOP LEADER+ Programmal kapcsolatos tájékoztatási és tanácsadási tevékenységet látott el 2007. március 29. és április 1. között. A rendezvény célja az volt, hogy a LEADER akciócsoportok számára bemutatkozási lehetőséget biztosításunk annak érdekében, hogy a magyar vidék összekovácsolódó közösségei vidéki turisztikai kínálatuk bemutatásán túl, elhozzák a fővárosba nagyszerű helyi termékeiket, kézműves remekeiket, bemutathassák gasztronómiai ajánlatukat és kulturális hagyományaikat.
- Az AVOP eredményeit és az ÚMVP 2007. évi lehetőségeit ismertettük a „Pénzt, de honnan és hogyan? - Gazdálkodjunk okosabban! Kkv-nak, önkormányzatoknak és kistérségi társulásoknak!" című regionális konferenciasorozat alkalmával is.

2008-ban és 2009-ben elért eredmények

2008-ban és **2009**-ben az AVOP IH kommunikációs tevékenysége leginkább a *programzárás* előkészítésére, és a pályázók felkészítésére fókuszált, szorosan együttműködve az MVH-val, mint Közreműködő Szervezettel.

2008 májusában az AVOP IH közleményt jelentetett meg az AVOP intézkedésekkel kapcsolatos szerződésmódosítások határidejéről, melynek értelmében felhívta a kedvezményezettek figyelmét, hogy az AVOP valamennyi intézkedésében a kedvezményezett által a jogokat és kötelezettségeket megállapító szerződésmódosítások 2008. május 31-ig kezdeményezhetők.

A közlemény megjelentetése, mely elérhető volt az MVH honlapján is, azt a célt szolgálta, hogy felhívja a pályázók figyelmét a projektekre vonatkozó elszámolások benyújtási határidejének be-tartására, ugyanis az MVH Regionális Kirendeltségeinek tájékoztatása alapján az elhúzódó szerződés-módosítások nagy száma veszélyeztette az elszámolási határidő betartását, ezáltal a zárási ütemtervben meghatározott feladatok időben történő teljesítését. Az elszámolási határidő be nem tartása különösen a LEADER+ intézkedésnél jelentett problémát.

A programzárás szervezett, előrelátó, programozott kommunikációjának lényeges momentumát képezte az MVH által a kedvezményezettek részére, a Támogatási Szerződés aláírásával egyidejűen rendelkezésre bocsátott „Tájékoztató az AVOP keretében nyújtott támogatásigénylésnek és kifizetések általános feltételeiről" c. dokumentum, amely az egyes intézkedésekhez és alintézkedésekhez kapcsolódóan írásos eligazítást nyújt többek között a projektek befejezésének szabályaira vonatkozóan.

A dokumentum minden évben a jogszabályi változásokat nyomon követve aktualizálásra kerül, és letölthető az MVH honlapjáról.

Az MVH **2009** márciusában közleményt jelentetett meg az AVOP pénzügyi zárását követően keletkező kötelezettségek rendezéséről.

2009 márciusában az AVOP IH az MVH –val együttműködve közleményt jelentetett meg az FVM és az MVH honlapján, melynek célja az volt, hogy felhívja a kedvezményeztettek figyelmét a projektek ellenőrzésére, valamint a dokumentumok megőrzési kötelezettségére. Az ellenőrzésekre való felkészülés érdekében az Nemzeti Fejlesztési Ügynökség a záráshoz önellenőrzési listát készített, ami azon dokumentumokat tartalmazza, amelyek az Európai Bizottság általi zárásig bármikor ellenőrzésre kerülhetnek.

5.6. *Az OP megvalósítását érintő jogszabályi változások*

5.6.1. A megvalósítást elősegítő jogszabályok

Az NFT végrehajtásának szabályozása érdekében, **2004-ben** a már meglévő hazai jogszabályok mellet az alábbi jogszabályok készültek el, és léptek hatályba:

- a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai, az EQUAL Közösségi Kezdeményezés program és a Kohéziós Alap projektek támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 360/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet (ezt megelőzően 2004-ben: az Európai Unió Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 233/2003. (XII. 16.) Korm. rendelet)
- strukturális alapok és a Kohéziós Alap felhasználásának általános eljárási szabályairól szóló 14/2004. (VIII. 13.) MEHVM-PM rendelet.

A végrehajtás első évében tapasztalható volt, hogy a támogatási rendszerekre általában jellemző nagymértékű adminisztráció rontja a támogatások felhasználásának hatékonyságát és eredményességét. A közpénzek védelmét szem előtt tartva fontos a támogatási rendszerek egyszerűsítése, a lehetséges kedvezményezettek és a lebonyolító szervezetek adminisztrációs terheinek csökkentése. A támogatási rendszerek egyszerűsítése révén biztosítható, hogy a fejlesztések gyorsabban és hatékonyabban valósuljanak meg. Több fontos jogszabály született a támogatási feltételek javítása, az ügyintézés és a kifizetések felgyorsítása érdekében.

Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló 52/2005. (III. 26.) Korm. rendelet lehetővé teszi, hogy a nagy beruházások kivételével megszüntethető a területfejlesztési tanácsok nyilatkozatának bekérése a pályázat benyújtásakor arról, hogy a pályázat illeszkedik a megye, illetve a térség jóváhagyott fejlesztési programjaiba, azt a tanács támogatja-e, részesíti-e pénzügyi támogatásban is, és mekkora annak mértéke. A rendelet szabályozza az előlegnyújtás rendszerét, nagyban megkönnyíti ennek igénybevételét - olyan esetekben is, ha azt a pályázat benyújtásakor nem igényelték. Ennek eredményeként a projektek megvalósítását nem akadályozzák a kedvezményezettek részéről esetlegesen felmerülő likviditási problémák.

Az Európai Unió strukturális alapjaiból és Kohéziós Alapjából származó támogatások hazai felhasználásáért felelős intézményekről szóló 1/2004. (I. 5.) Korm. rendelet módosításáról szóló 53/2005. (III. 26.) Korm. rendelet kiegészíti a KTK IH feladatait és megerősíti az operatív program irányító hatóságok feladat - és hatáskörét.

A Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai és az EQUAL Közösségi Kezdeményezés Program esetében alkalmazandó biztosítékokkal kapcsolatos szabályokról szóló 54/2005. (III. 26.) Korm. rendelet átlátható módon megfogalmazza azon általános és egyedi követelményeket, amelyek a támogatási szerződésben a kedvezményezettektől igényelt biztosítékok egységesítését és egyszerűsítését segítik elő. A rendelet a kérhető biztosítékok között differenciál a projekt tárgya és értéke, valamint a kedvezményezettek szerint.

A biztosítéki eszköz, az adók módjára való behajtás részletes szabályainak, vagyis eljárási rendjének szabályozása feltétlenül szükségessé vált. Ezt rendezte a jogszabálysértő, nem rendeltetésszerű vagy szerződésellenes módon felhasznált Európai uniós forrásokból származó és a kapcsolódó állami támogatások behajtásának eljárási rendjéről szóló 55/2005. (III. 26.) Korm. rendelet.

A **2005. évben** megkezdődött azon törvény előkészítése, amely a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szól, ennek megfelelően az engedélyezési eljárások gyorsítása irányában tesz hatékony lépéseket.

2005-ben került sor a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény átfogó módosítására annak érdekében, hogy a 2004 áprilisában elfogadott új közbeszerzési direktívák (Directive 2004/17/EC of the Euróopean Parliament and of the Council Coordinating the Procurement Procedures of Entities Operating in the Water, Energy, Transport and Postal Services Sectors, Directive 2004/18/EC of the Euróopean Parliament and of the Council on the Coordination of Procedures for the Award of Public Works Contracts, Public Supply Contracts and Public Service Contracts) rendelkezései átültetésre kerüljenek a hazai jogba. Részletesebben lásd. 6.2 Közbeszerzésekre vonatkozó bekezdést.

A **2006-os év** egyik legfontosabb új jogszabálya volt a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szóló 2006. évi LIII. törvény.

A törvény célja, hogy előmozdítsa a nemzetgazdasági szempontból jelentős beruházások által támasztott speciális igényeknek megfelelő szabályozási környezet kialakítását. Ezért a törvény a kockázatok kiküszöbölése, valamint az építésügyi engedélyezési eljárások felgyorsítása, és a hatóság hatékonyságának növelése érdekében számos módosító rendelkezést tartalmaz.

A kiemelt beruházások gyors és hatékony elbírálása ahhoz is szükséges, hogy az Európai Unió által a Kohéziós Alapból és a strukturális alapokból biztosított támogatások teljes egészében lehívhatók legyenek, hazánk társadalma és gazdasága így a csatlakozásból a lehető legtöbbet profitálhasson.

A korábbi jogszabályok közül csak a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjai és az EQUAL Közösségi Kezdeményezés Program esetében alkalmazandó biztosítékokkal kapcsolatos szabályokról szóló 54/2005. (III. 26.) Kormány Rendelet esetében került sor jelentősebb módosításra 2007-ben, melynek következtében bővült a biztosíték adási kötelezettség alól mentességet élvezők alanyi és tárgyi köre.

A **2007. év** legjelentősebb jogszabálya a közpénzből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény, amely szigorú összeférhetetlenségi szabályokat állapít meg azon természetes személyek, illetve államháztartáson kívüli szervezetek számára, akik Európai uniós forrásból egyedi döntés alapján, pályázati úton, vagy pályázati rendszeren kívül kívánnak támogatáshoz jutni. Az összeférhetetlen pályázókat a törvény eltiltja a pályázat benyújtásától és a támogatás elnyerésétől. Összeférhetetlen az, aki a támogatói döntés meghozatalában, vagy annak előkészítésében részt vesz, meghatározott közjogi tisztséget visel, vagy ezen személyekkel gazdasági érdekeltségben, hozzátartozói vagy politikai kapcsolatban áll.

2008-09-ben az NFT végrehajtásának jogszabályai érdemben nem módosultak.

5.6.2. Az AVOP-ot érintő specifikus jogszabályi változások

2004. év

2004-ben több olyan jogszabály lépett hatályba, amely meghatározta a Közösségi Támogatási Keret végrehajtási rendszerét.

A 2003. év előkészítés folytatásaként 2004 januárjában lépett hatályba az intézményi kérdéseket szabályozó 1/2004 (I. 5.) Kormányrendelet, valamint a 233/2003 (XII. 16.) Kormányrendelet, amely a Strukturális Alapok (és a Kohéziós Alap) pénzügyi lebonyolítását szabályozta.

Az Európai Unió Strukturális Alapjaiból és a Kohéziós Alapból származó támogatások hazai felhasználásáért felelős intézményekről szóló jogszabály rendelkezik az intézményrendszert képező intézmények státuszáról, feladatairól, felállításának módjáról. Az utóbb említett pénzügyi lebonyolítási rendelet szabályozta a tervezést, a pénzügyi lebonyolítás rendjét, az Európai Bizottság felé történő elszámolást szolgáló könyvvezetés és az adatszolgáltatás rendjét, a költségigazolást, a szabálytalanságok kezelését, valamint a folyamatba épített- és belső ellenőrzést. A rendeletet 2004. év végén újrakodifikálták, az új jogszabály a fenti kérdéseket tárgyaló módosított szövegét a 360/2004 (XII. 26.) Kormányrendelet tartalmazza. A rendeletben új elemként jelenik meg az EQUAL Közösségi Kezdeményezés pénzügyi lebonyolításának szabályozása, illetve a Közösségi Támogatási Keret technikai segítségnyújtás intézkedés – a többi intézkedéstől eltérő – lebonyolításával összefüggő feladatmegosztás.

A 2004. évi költségvetési törvény elfogadását követően sor került a Strukturális Alapokból (illetve ISPA/Kohéziós Alapból) származó támogatásokhoz kapcsolódó költségvetési előirányzatok felhasználásának szabályairól szóló együttes miniszteri rendelet kibocsátására (1/2004. (II. 16.) TNM-FMM-FVM-GKM-KvVM-PM e. r.). A rendelet tartalmazza az előirányzatokkal kapcsolatos előírásokat, és az ehhez kapcsolódó hatásköröket, melléklete pedig azokat az intézkedéseket, komponenseket, illetve kedvezményezetteket, amely esetében fejlesztési támogatás pályáztatás nélkül nyújtható.

Több hónapos előkészítést követően 2004 augusztusában sor került a 14/2004. (VIII. 13.) TNM-FVM-FMM-GKM-PM együttes rendelet kibocsátására, amely a Strukturális és Kohéziós Alapok felhasználásának általános eljárási szabályait tartalmazza. A Strukturális Alapok esetében a rendelet a pályázati eljárás teljes folyamatát szabályozza a pályázati kiírás elkészítésétől a támogatási szerződés megkötéséig, ezen túl pedig rendelkezéseket tartalmaz a támogatási szerződés módosítására, a közbeszerzési eljárásokra, projektjelentésekre, valamint a támogatás kifizetésének igénylésére vonatkozóan is. Az általános szabályok között rendelkezik az összeférhetetlenségről, az adatvédelemről, a tájékoztatási és nyilvánossági szabályokról, valamint az EMIR-ről.

Az IH és a KSZ együttműködésére a 110/2004 (VI.21.) FVM Rendelet az irányadó. A Rendelet rögzíti a KSZ feladatait az AVOP végrehajtásával kapcsolatban. Az IH és KSZ közötti együttműködési megállapodás ez alapján készült el, és került aláírásra 2004. július 15-ével.

Az Irányító Hatóság első Működési Kézikönyvét 2003. szeptember 4-én hagyta jóvá az IH vezetője, mely az időközben bekövetkezett szervezeti változások miatt átdolgozásra került. Az Irányító Hatóság Működési Kézikönyvéhez igazodva készült el a KSZ Működési Kézikönyve, melyet az IH vezetője szintén elfogadott.

Az AVOP támogatási jogcímei először az Európai Unió forrásaiból származó agrártámogatások, az azokhoz kapcsolódó, nemzeti költségvetésből nyújtott kiegészítő támogatások, valamint a nemzeti hatáskörben nyújtott agrártámogatások igénybevételének általános feltételeiről szóló 6/2004 (I. 22.) Kormány Rendelet 2. sz. mellékletében jelentek meg. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium az AVOP-ot a 172/2004 (XII. 23.) FVM rendeletben hirdette ki.

2005-ben több fontos jogszabály született a támogatási feltételek javítása, egyszerűsítése, az ügyintézés és a kifizetések gyorsítása, valamint a lebonyolító szervezetek adminisztrációs terheinek csökkentése érdekében.

2005. év

2005-ben az AVOP-ra vonatkozó, a pályázati felhívásokban hivatkozott uniós rendelkezések módosítására nem került sor, azonban a hazai jogszabályok több mint négyötödében történtek változások.

A program megvalósítását befolyásoló hazai jogszabályok két nagy csoportot alkotnak. Egyrészt módosultak a kedvezményezettek gazdálkodási, fejlesztési, nyilvántartási feltételeit, közigazgatási kapcsolatait tartalmazó rendelkezések, másrészt új és módosító rendelkezések születtek az AVOP lebonyolítását irányító szervezetek kötelezettségeire vonatkozóan.

A leglényegesebb változások az alábbiakban kerülnek bemutatásra:

- Lényegesen megváltoztak a pályázóknak folyósítható előlegre vonatkozó szabályok. A módosítás a nyertes pályázók számára lehetővé tette az előleg igénybevételét, ezáltal elősegítve a nyertes pályázatok megvalósításának mielőbbi megkezdését.
- Enyhültek a támogatáshoz biztosítandó biztosíték nyújtási feltételek, ezáltal, a drágább és szigorúbb pénzügyi fedezetek helyett a pályázók által könnyebben teljesíthető tárgyi biztosítékok elfogadását tették kötelezővé lebonyolításban résztvevő szervezetek számára.
- Egzaktabbá, a pályázók által könnyebben átláthatóvá és teljesíthetővé vált a közületek és non profit szervezetek pénzügyi és biztosítéki kötelezettségeit tartalmazó szabályrendszer.
- A nem szabályszerűen felhasznált támogatások visszafizettetésére, a kedvezményezett szerződésszegése esetén a biztosítékok érvényesítésére vonatkozó szabályok több ponton változtak. A támogatási szerződésből keletkező fizetési kötelezettségek behajtási eljárása az eddig követett polgári és bírói út helyett adóigazgatási jellegűvé vált, ezáltal gyorsítva az érvényesítés időszükségletét.
- Szigorodott a foglalkoztatás politikai követelmények megsértésének szankció rendszere, szorosabbá és dokumentáltabbá vált a követelmények teljesítése és a támogathatóság közötti kapcsolat. Ezzel egyidejűleg a vállalkozók foglalkoztatással összefüggő adminisztrációs kötelezettségei megnövekedtek.
- 2005. évi szabályok alapján, de csak 2006. január 1-től csökkent az Áfa mértéke, és megszűnt az arányosítási kötelezettség. A támogatásra eső ÁFA arány ismét visszaigényelhetővé vált, ezáltal a támogatható költségek köréből törlésre került.
- Kifejezetten az AVOP pályázói körét érintette, hogy az 1.1.5 Öntözési beruházások támogatása és a 3.2.11 Öntözőrendszer fejlesztése intézkedés potenciális kedvezményezettjeinek köre törvényi változás következtében a vízi társulatokkal bővült.
- Több lényeges technikai változás következett be a beruházások lebonyolításával összefüggő szakigazgatási jogterületeken (pl. közbeszerzés, ültetvény- és erdőtelepítés, építéssel összefüggő naplóvezetési és műszaki ellenőri nyilvántartások, stb.) is.
- 2005-ben került sor a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény átfogó módosítására annak érdekében, hogy a 2004 áprilisában elfogadott új közbeszerzési direktívák10 rendelkezései átültetésre kerüljenek a hazai jogba. A módosítás lehetőséget adott arra, hogy a törvény hatálybalépése (2004. május 31., a strukturális és kohéziós alapokból finanszírozott közbeszerzések tekintetében 2004. január 1.) óta a jogalkalmazás során szerzett tapasztalatok is beépítésre kerüljenek a szabályozásba.
- Szintén közbeszerzésekhez kapcsolódó módosítás az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 13/B § (1)-(2) bekezdésének kiegészítése. A törvény szerint a támogatás nem köthető olyan feltételhez, hogy az árut szállító, szolgáltatást nyújtó vagy építési beruházást megvalósító szervezetet (személyt) előzetesen válasszák ki. Ez a rendelkezés oda vezetett, hogy olyan esetekben, amikor a támogatott, a támogatás összege és tárgya előre meghatározott volt, nem lehetett előírni, hogy a kedvezményezett a közbeszerzési eljárását előzetesen folytassa le. A feltételes közbeszerzés alkalmazásának lehetősége a Kbt. egyik fontos vívmánya, ez a rendelkezés azonban aláásta annak alkalmazását. Az EU-projektek kedvezményezettjei alig-alig éltek a feltételes közbeszerzés lehetőséggel. Ez végső soron lassítja a támogatás felhasználását, ezért rossz az adófizetőknek is. Ezért bekerült a törvénybe, hogy ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy a támogatási kérelem elbírálását megelőzően közbeszerzési eljárás kerüljön megindításra, illetve, hogy az (1) bekezdés szerinti támogató - indokolt esetben - a támogatásért folyamodó szervezetet, személyt a támogatási kérelem elbírálását megelőzően közbeszerzési eljárás megindításra kötelezze.

[10] Directive 2004/17/EC of the Euróopean Parliament and of the Council Coordinating the Procurement Procedures of Entities Operating int he Water, Energy, Transport and Postal Services Sectors, Directive 2004/18/EC of the Euróopean Parliament and of the Council on the Coordination of Procedures for the Award of Public Works Contracts, Public Supply Contracts and Public Service Contracts

2006. év

A jogalkotás a **2006. évben** elsősorban az új programozási időszakra (2007-2013) való felkészülés jegyében telt. Az új hazai jogszabályok megalkotása során nemcsak a 2006-ban elfogadott közösségi jogi aktusok követelményeinek érvényesítése volt a cél, hanem a 2004-2006-os időszakban szerzett tapasztalatok, jó gyakorlatok érvényesítése is.

Az új jogszabályok azonban hatással voltak a korábban elfogadott, a 2004-2006-os időszakban támogatást nyert projektek megvalósítását érintő szabályokra is.

Annak érdekében, hogy a 2004-2006-os időszak kedvezményezettjei, és projektjeik egyenlő elbírálás alá essenek a 2007-től hatályos operatív programok kedvezményezettjeivel, azok a szabályok, amelyek a kedvezményezettek számára a korábbi szabályozáshoz képest kevesebb adminisztrációs terhet jelentenek, gyorsítják a támogatások kifizetését valamint részletesebben szabályozzák a korábban nem kellően egyértelmű előírásokat, beépítésre kerültek a korábbi szabályozásba is.

Fontos megemlíteni az ÁFÁ-ról szóló 1992. évi LXXIV. Törvény 38. § (1) és (4) bekezdéseinek 2006. január 1-jétől hatályos változását, amely alapján megszűnt az uniós támogatásban, így AVOP támogatásban részesülő kedvezményezettek támogatására eső ÁFA arányosítási kötelezettség.

2007. év

2007-ben az AVOP végrehajtásával kapcsolatos jogszabály módosítások főként adminisztrációs jellegű könnyítéseket, pontosításokat tartalmaztak:

- a biztosítékokra vonatkozó rendelkezések módosítása:
  - bővült azok köre, akik nem kötelesek biztosítékot nyújtani
  - a támogatási szerződésben rendelkezni kell a beruházási támogatással megvalósult vagyontárgyra vagyonbiztosításról
  - a támogatási szerződésben nem kell rendelkezni azonnali beszedési megbízásra való felhatalmazás benyújtásáról, amennyiben a támogatás kedvezményezettje jogszabály szerint biztosítékot nyújt
  - amennyiben a helyi önkormányzat projektje meghiúsul, vagy a támogatást szabálytalanul használja fel, a támogatás összegére inkasszó nyújtható be
  - nem kötelesek biztosítékot nyújtani a megvalósítási időszakra azok a kedvezményezettek, akik a támogatás kifizetését a projekt megvalósítását követően egy összegben kérelmezik
  - a választható biztosítékok köre kibővült az óvadékkal
  - a kötelező vagyonbiztosításra vonatkozó rendelkezések pontosításra kerültek
- a támogatási összeg számításához, utalásához kapcsolódó rendelkezések pontosítása
- ellenőrzésekre vonatkozó egyes rendelkezések módosítása:
  - a KEHI a rendszerellenőrzésekről készült ellenőrzési jelentést a jelentés lezárását követően haladéktalanul megküldi az Európai Bizottság részére (a pénzügyminiszter helyett)
  - az 5-15%-os ellenőrzésekről szóló jelentéseknek az Európai Bizottság által meghatározott módszertanoknak kell megfelelniük, nem pedig a pénzügyminiszter által meghatározott tartalmi és formai követelményeknek;
  - szabálytalansági eljárás néhány részletszabályának módosítása.

2008.év

2008-ban az AVOP-ot érintő alábbi hazai jogszabályokban történtek módosítások:

- Fontos módosítások történtek a 217/1998 (XII.30.) Korm. rendelet az államháztartás működési rendjéről egyes paragrafusaiban:

  - Változtak a jogosultságra vonatkozó szabályok általános szabályai, melynek értemében köztartozással rendelkezőkkel a köztartozás megfizetéséig támogatási szerződés nem köthető, illetve a szerződéskötést követően kialakuló köztartozás esetén támogatás nem folyósítható.
  - Változtak a tájékoztatásra és monitoringra vonatkozó rendelkezés adatszolgáltatásra vonatkozó egyes elemei.
  - Módosult a támogatások folyósítására vonatkozó rendelkezés, mely az előleg és az időközi kifizetések teljesítését szabályozza, illetve rendelkezik arról, hogy a kedvezményezett lejárt esedékességű, meg nem fizetet köztartozása esetén a köztartozás fenn álltáig az utalványozó köteles felfüggeszteni az esedékes támogatások folyósítását.
- Módosultak az 54/2005. Korm. rendelet biztosítékokkal kapcsolatos szabályai, ezen belül a támogatási szerződés tartalmi követelményeire vonatkozó rendelkezés, valamint a biztosítékok szabályai, melynek értelmében:
  - a támogatási szerződésben rendelkezni kell a beruházási támogatással megvalósult vagyontárgyra vagyonbiztosításról
  - nem kötelesek biztosítékot nyújtani:
- bármely kedvezményezett, ha a támogatás nem beruházási célú
- bármely kedvezményezett, ha a támogatás kutatás-fejlesztésre vagy innovációra irányul
- a megvalósítási időszakra azok a kedvezményezettek, akik a támogatás kifizetését a projekt megvalósítását követően, egy összegben kérelmezik
- Módosult a 14/2004. (VII.13) TNM-GKM-FMM-FVM-PM együttes rendelet a Strukturális alapok és a Kohéziós Alap felhasználásának általános eljárási szabályairól, értékelésre és bírálatra vonatkozó egyes rendelkezése, melynek értelmében:
  - az értékelés lezárásaként az értékelő – a központi program, a technikai segítségnyújtás és a normatív jellegű támogatás kivételével- részletes, pontozással alátámasztott szakmai véleményt fogalmaz meg, és indoklással ellátott javaslatot tesz a pályázat elbírálására
  - a Technikai Segítségnyújtási pályázatok és normatív jellegű támogatás esetében, továbbá ha a pályázati felhívással érintett pályázatok tekintetében nyújtható támogatás nem haladja meg a 25 millió Ft-ot, az IH vezetője a bíráló bizottság felállításától eltekinthet.
- Módosult a 360/2004. (XII.26) Korm. rendelet ellenőrzésre vonatkozó szabálya, mely szerint:
  - az EMIR-ben rögzített adatokat az EMIR üzemeltetője hetente, az adatok ellenőrzése után leválogatja, és továbbítja a Kincstár által működtetett monitoring rendszerhez
  - a Magyar Államkincstár a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által meghatározott közreműködő szervezetekkel közösen, illetve az NFÜ által meghatározott projekteknél önállóan is, elsőszintű helyszíni ellenőrzéseket végez.
- A belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK irányelv átültetésével összefüggő törvénymódosításokról szóló 2009. évi LVI. törvény lényegesebb, Közbeszerzési törvényt érintő rendelkezése egyrészt az, hogy a hivatalos közbeszerzési tanácsadói tevékenység végzésére vonatkozó rendelkezések pontosításra kerültek, másrészt a Ket-tel való összhang megteremtése is megtörtént.
- A közbeszerzési törvény egyik nagyon fontos módosítása, amely érint(het)i a kedvezményezetteket is a következő:
  - Az általános egyszerű eljárásban a támogatásból megvalósítandó közbeszerzés tekintetében egy személy, gazdálkodó - ha egyébként nem minősül ún. klasszikus ajánlatkérőnek (tehát pl. minisztérium, költségvetési szerv, önkormányzat stb.) - csak akkor köteles közbeszerzést lefolytatni, ha a közbeszerzését a költségvetés vagy az EU 75 %-ot meghaladó részben közvetlenül támogatja. Korábban már akkor is közbeszereztetnie kellett, ha többségi részben (50 %) közvetlenül támogatták. Ez a rendelkezés 2009. április 1-jétől hatályos, a 2008. évi CVIII. törvény rendelkezett a módosításról.

2009. év

2009-ben az AVOP-ot érintő alábbi hazai jogszabályokban történtek módosítások:

- Az 54/2005. Korm. rendeletben a biztosítékokra vonatkozó szabályok módosultak, így:
  - nem kötelesek biztosítékot nyújtani az alapítványok, közalapítványok és intézményeik, a közhasznú társaságok, a közhasznú szerveteknek minősülő non-profit gazdasági társaságok, a köztestületek, a társadalmi szervezetek
  - nem kötelesek biztosítékot nyújtani azok a kedvezményezettek, ha a projektet több kedvezményezett valósítja meg, és az egy kedvezményezettre eső megítélt támogatás összege nem haladja mega a 10 millió Ft-ot
  - a megvalósítási időszakra azok a kedvezményezettek, akik a támogatás kifizetését a projekt megvalósítását követően egy összegben kérelmezik
  - bármely projekt kedvezményezettje, ha a projektre megítélt támogatási összeg nem haladja meg a 25 millió Ft-ot.
- Fontos módosítások történtek a 217/1998 (XII.30.) Korm. rendelet az államháztartás működési rendjéről egyes paragrafusaiban:
  - változtak a jogosultságra vonatkozó szabályok általános szabályai, mely szerint amennyiben az előirányzat felhasználási szabályozása a támogatás feltételeként előírja, hogy a támogatás igénylőjének meghatározott nagyságrendű saját forrással kell rendelkezni, a rendelet meghatározza a saját forrásnak nem tekinthető források körét.
  - módosultak a fejlesztési támogatásokra vonatkozó további szabályok, melynek értelmében a támogatási igény benyújtása előtt megkezdett beruházáshoz, fejlesztéshez nem adható támogatás, kivéve a helyi önkormányzatok fejlesztési és vis major feladatainak támogatását.
  - változott a pályázat tartalmi követelményeire vonatkozó rendelkezés, mely értelmében a pályázónak írásbeli nyilatkozatot kell kérnie a pályázati felhívásban előírt biztosítékok támogatása esetén történő rendelkezésre bocsátásáról, valamint ahhoz történő hozzájárulásról, hogy a Kincstár által működtetet monitoring rendszerhez a jogszabályban meghatározott jogosultak számára hozzáférési lehetőséget biztosítson.
- A jogkövetkezményekre vonatkozó rendelkezésekben is módosulások történtek, így:
  - amennyiben a kedvezményezett a szerződésben vállat kötelezettségeit nem, vagy csak részben teljesíti, az igénybe nem vett támogatás visszavonásra kerül, illetve az igénybe vett támogatás egészét vagy arányos részét kamattal növelt összeggel vissza kell fizetnie
  - a kedvezményezett meghatározott időre kizárható az érintett támogatási rendszerből amennyiben a szerződésben rögzített kötelezettségét nem vagy csak részben teljesíti, az elfogadott céltól eltérő feladatot valósít meg, bejelentési és beszámolási, valamint ellenőrzéstűrési kötelezettségének nem tesz eleget, hamis adatot szolgáltat, a szabálytalanul felhasznált összeget nem vagy nem teljes mértékben fizeti vissza
  - módosultak a kötbérfizetés szabályai, melynek értelmében a támogatást nyújtó köteles a szerződésben késedelmi kötbért kikötni, ha az alábbiakban foglalt feltételek közül legalább egy bekövetkezik:
- a projekt előrehaladási jelentéstételi kötelezettségét határidőben nem teljesíti
- ellenőrzéstűrési kötelezettségének nem tesz eleget
- a projekt megvalósítása a kedvezményezettnek felróható okból a támogatási szerződésben meghatározott időponthoz képest hat hónapot meghaladóan késik
- módosult a támogatások folyósítására vonatkozó rendelkezés, melynek értelmében a kedvezményezett köteles visszafizetni az előleget a támogatást nyújtó szervezetnek, amennyiben a kedvezményezett nem nyújt be kérelmet időközi fizetésre a támogatást nyújtó szervezethez az előleg fizetésétől számított nyolc hónapon belül, illetve a benyújtott fizetési kérelem a támogatás nem rendeltetésének megfelelő használatát bizonyítja.
- Módosult a 360/2004. (XII.26) Korm. rendelet zárónyilatkozatok szabályaira vonatkozó rendelkezése, melynek értelmében a KEHI a zárónyilatkozat kiadásához szükséges ellenőrzéseket végez,

és jelentési tervezetét egyeztetés céljából megküldi az ellenőrzött szervezeteknek és a pénzügy-miniszternek.

6. Közösségi politikákkal való összhang

6.1. *Esélyegyenlőség és környezeti szempontú fenntarthatóság*

Az Európai Unió horizontális elveinek, vagyis az esélyegyenlőségnek és környezeti fenntarthatóságnak az érvényesítése a Közösségi Támogatási Keret integráns elemét képezi, valamennyi operatív program esetében általános jellegű, kiemelt fontosságú cél.

E célok értelmezése és teljesítése az intézményrendszer – és a pályázók – számára is komoly kihívást jelentett újszerűségük, illetve a szemlélet és tudatosság, tapasztalatok terén érezhető hiányosságoknak köszönhetően. A programok végrehajtásának évei során a horizontális témákkal kapcsolatban is egyre több tapasztalatot gyűjtött az intézményrendszer, így ezek integrálása folyamatosan javult.

Az esélyegyenlőségi és környezeti szempontú fenntarthatóságot a teljes időszak alatt és valamennyi OP esetében figyelembe vettük, külön horizontális referenseket neveztünk ki az IH-kon belül. A horizontális szempontok érvényesítését az alábbiak segítették:

- Monitoring Bizottságok Horizontális Albizottságainak létrehozása, horizontális stratégia;
- útmutatók, tananyagok, képzések, konferenciák, workshopok;
- kiadványok, best practice gyűjtemények, szakmai díjak;
- értékelések, kutatások;
- a horizontális elvek OP specifikus érvényesítése.

Az NFT végrehajtása mellett kiemelten kezeltük a 2007-13-as programozási időszakra történő felkészülést, így ennek jegyében a tapasztalatok összegzését és átadását a programok tervezésében résztvevő munkatársaknak. A tapasztalatok szisztematikus összegyűjtésében, rendszerezésében, valamint javaslatok megfogalmazásában nagymértékben támaszkodunk a Horizontális Albizottságok tagjaira és a civil szervezetek képviselőire. További fontos feladatnak tekintettük az intézményrendszer horizontális szempontok érvényesítése szempontjából történő továbbfejlesztését.

6.1.1. Monitoring bizottságok Horizontális Albizottságainak létrehozása, horizontális stratégia

2004-ben a KTK IH **horizontális stratégiát** dolgozott ki a horizontális célok érvényesítéséhez szükséges feltételek továbbfejlesztése érdekében. A stratégia tartalmazza a már elért eredmények, egyúttal gyengeségek elemzését, a jövőképet és célrendszert, a megvalósítás feltételrendszerét, a nyomon követés, kommunikáció és a partnerek bevonásának feltételeit.

A 2004-2005-ös évek folyamán valamennyi OP monitoring bizottságnál megalakultak a Horizontális Albizottságok, amelyek átlagban évente 1-2 alkalommal üléseztek. Ezeken az üléseken lehetőség nyílt a programok horizontális szempontú részletesebb monitoringjára, a tagok szakmai ismereteinek beépítésére, illetve a tagok kezdeményezésre elemzések, kutatások, stb. elvégzésére. Egyúttal az albizottságok tagjai szempontokat, javaslatokat fogalmaztak meg a tervezésben részt vevő szakértőknek arra vonatkozóan, miként lehetne mélyebben integrálni a horizontális szempontok érvényesítését az egyes tervezési szinteken (ÚMFT, OP, akciótervek).

6.1.2. Útmutatók, tananyagok, képzések

Még 2004-ben elkészültek **Esélyegyenlőségi és Környezetvédelmi Útmutatók,** amelyek világossá teszik a pályázók és a projektek értékelését végző szakemberek számára mindazon kritériumokat, amelyek teljesítése a horizontális célok egy-egy projekt keretében történő érvényesítéséhez szükségesek. A következő években a pályázói és intézményrendszeri tapasztalatok összegyűjtése után megtörtént az útmutatók aktualizálása. A munka keretében az egyes alapfogalmak (esélyegyenlőség, egyenlő bánásmód, környezeti szempontú fenntarthatóság stb.) közérthető módon tisztázásra kerültek, projekttípusokra lebontott szempontrendszer és konkrét projektpéldák is a pályázók rendelkezésére állnak. Az útmutatók a pályázási csomag részét képezik, és az NFÜ honlapjáról is elérhetőek.

Az útmutatókkal kapcsolatos gyakorlati ismeretek átadására, illetve a tagországi gyakorlat bemutatására **konferenciát,** a horizontális célok operatív program sajátosságainak megvitatására több **workshopot** szervezett a KTK IH az intézményrendszer számára – hazai és külföldi szakemberek, a civil szervezetek képviselőinek bevonásával.

Az aktualizált útmutatókra építve modulokból álló **tananyagok** kerültek kidolgozásra mindkét témában, amelyek lehetőséget nyújtanak az ismeretek távoktatás formájában való elsajátítására is.

Az útmutatók, valamint a tananyagok alapján 2005 őszén a **KTK IH képzést szervezett** az **irányító hatóságok, valamint a közreműködő szervezetek munkatársai számára**. A képzés elméleti és gyakorlati részből állt, mely utóbbi egy-egy projektlátogatást jelentett.

Az útmutatókat, tananyagokat szükség esetén frissítettük, de a végrehajtás utolsó éveiben – tekintettel arra, hogy a projektek a zárási szakaszba léptek – ezeken nem változtattunk.

6.1.3. Kiadványok, best practice gyűjtemények, szakmai díjak

Tekintettel arra, hogy a témák újdonságot jelentettek a támogatási rendszerben **25 ezer példányban megjelenő rövid kiadványt** állítottunk össze azzal a céllal, hogy felhívjuk a pályázók figyelmét a környezetvédelmi és esélyegyenlőségi célok fontosságára. A kiadvány különböző projektötletek segítségével mutatja be a horizontális témák integrálhatóságát és megvalósíthatóságát.

Best practice gyűjteményt készítettünk horizontális témában. A több füzetből álló sorozat részeként esélyegyenlőség és környezetvédelem témájában is külön füzet került kiadásra legjobb gyakorlatokat tartalmazva, operatív programonkénti megosztásban.

A témák hangsúlyozására, valamint a jó gyakorlatok elismerésére **szakmai díj létrehozására került sor** 2005-ben esélyegyenlőségi és környezetvédelmi kategóriákban, a díjat 2007-ig osztottuk ki. A díjakat nyertes projektek kaphatták öt projekttípusban (turizmus, ipar és gazdaságfejlesztés, agrár- és vidékfejlesztés, infrastruktúra, humán). A kiválasztás a közreműködő szervezetek és irányító hatóságok, majd pedig független külső szakértők bevonásával történt.

6.1.4. Értékelések, kutatások

A tapasztalatok összegzése, és további javaslatok megfogalmazása érdekében értékeléseket és kutatásokat rendeltünk meg. Ezek vagy több, vagy egy-egy OP-t érintettek.

Kiemelendőek az **önkormányzati és KKV szektorra kiterjedően** végzett **kutatások,** amelyek azt vizsgálták, hogy miként értelmezhetőek, és alkalmazhatóak a gyakorlatban az esélyegyenlőség és környezeti fenntarthatóság elvei. Ezzel kapcsolatosan tanulmányok, szakmai segédletek kerültek kiadásra, emellett előadások keretében ismertették a kutatók az eredményeket.

Értékelések elsősorban OP specifikusan készültek, a 2009-es év végén egy átfogó horizontális értékelésre kerül sor, amelynek eredményeit később csatornázzuk be.

6.1.5. A horizontális elvek érvényesítése az AVOP-ban

Az esélyegyenlőség és a környezeti fenntarthatóság szempontját az AVOP programdokumentuma az EU elvárásának megfelelően horizontális célként tartalmazta. Valamennyi operatív program esetében általános jellegű, kiemelt fontosságú cél volt.

Általános szempontként:

- megfogalmazta, hogy elsőbbséget élveznek azok a projektek, amelyek nők, romák, fogyatékkal élők foglalkoztatásának javítását és/vagy munkakörülményeik javítását eredményezték, illetve amelyek esetében a pályázó személye ezen csoportokból került ki és ezt a szempontot a pályázat-értékelés során az egyes intézkedéseknél különböző mértékben alkalmazza, illetve amelyek hozzájárulnak a környezet védelméhez, fenntartható módon használják a természeti erőforrásokat, és támogatták a környezetbarát termékeket, illetve szolgáltatásokat;
- nyomon követte a munkahelyteremtést célul tűző intézkedések esetén a nők által betöltött munkahelyek számát, illetve amely alintézkedésnél releváns a környezetvédelmi fejlesztéseket megvalósító fejlesztések arányát;
- az intézményrendszert tekintve rögzítette, hogy a Monitoring Bizottságban, Horizontális Albizottságban kapjanak helyet esélyegyenlőségi (egy szavazattal) és környezetvédelmi szervezetek;
- a program végrehajtásának kommunikációs terve specifikus célként szerepelteti a horizontális szempontok ismertetését, valamint kiemelt célcsoportként azokat, akiket ez érint.

Az AVOP Program-kiegészítő Dokumentuma tartalmazza azokat a jogosultsági, illetve kiválasztási kritériumokat, amely alapján biztosított az esélyegyenlőség és a környezeti fenntarthatóság szempontjának figyelembevétele.

6.1.6. Esélyegyenlőség

Valamennyi uniós forrásból támogatott fejlesztésben érvényesülniük kell az esélyegyenlőség elvének. Az esélyegyenlőségi politika a diszkrimináció tilalmán túl már konkrét lépések megtételének szükségességét is előírja. A közösségi jogalkotás alapját az Amszterdami Szerződés (1997) cikkei adják. Az AVOP már az induláskor is ezen elvek hangsúlyos érvényesítésére törekedett, de időközben a gyakorlatba való átültetés tapasztalatai is gazdagodtak.

Magyarországon **2003-ban jelent meg az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény.**

A 2004-ben indult AVOP programhoz készült egy **Esélyegyenlőségi Útmutató**. Ezt az Útmutatót mind a pályázók, mind az értékelők kötelesek voltak használni. Az útmutatóban lefektetett alapelv, hogy az esélyegyenlőség szempontja nem választható, azaz nem elhagyható. Mindenhol, ahol csak lehet, érvényesíteni kell. Nem tekinthető járulékos elemnek sem, mert kötelező alkalmazni. Az esélyegyenlőségi szempontokat a projekt előkészítésének és megvalósításának minden szakaszában érvényesíteni kell, így a tervezésben, megvalósításban, nyomon követésben és az értékelésben. Az AVOP program közreműködő szervezete a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, amely a pályázati adatlapokon kötelezte a pályázót, hogy adjon tájékoztatást, miként érvényesülnek a projekt megvalósulása során az esélyegyenlőség szempontjai. Az AVOP értékelő lapon pontozni kellett a horizontális hatást, melynek része az esélyegyenlőség. A horizontális cél hangsúlyos megjelenítése a projekt célrendszerében a pályázat értékelésekor adható pontszám 10%-át is eléri.

2006-ban az MVH az egyenlő bánásmód elve, az esélyegyenlőség érvényesülésének felmérése érdekében az AVOP pályázati csomagban egy **esélyegyenlőségi kérdőív**et is szerepeltetett, illetve a korábbi pályázókhoz is eljuttatta azzal a szándékkal, hogy átfogó képet nyerjen az elv alkalmazásáról az agrár-vidékfejlesztési pályázati rendszerben. Bár a pályázatok elbírálására ennek az adatlapnak nem volt hatása, (a pályázati adatlapon szerepeltetett válaszok kerültek értékelésre esélyegyenlőség szempontjából a pályázati elbírálás során), mégis, ez az esélyegyenlőségi adatlapként jelzett kérdőív egyfajta kötelező adatszolgáltatásként szerepelt, melyet a pályázók nagy számban töltöttek ki.

Az AVOP **esélyegyenlőségi adatlap** kibocsátása és elemzése 2006-ban az első kísérlet volt az esélyegyenlőséggel kapcsolatos főbb tények és kérdések feltérképezésére az agrár-vidékfejlesztés területén. Az adatlapot kötelező jelleggel minden nyertes pályázónak ki kell töltenie. Ezen adatlapok feldolgozás és értékelése folyamatos.

A jelentés **főbb megállapításai** a következők voltak:

- A jó szándékú közelítés ellenére a különböző csoportba sorolható pályázók nem igazán tudták beépíteni azt a felfogást pályázataikba, hogy a támogatások révén miként lehet csökkenteni a hátrányos helyzeteket, ráadásul kevés olyan példát ismernek, amely mintaként szolgálhat a gyakorlatban.
- Az AVOP prioritásai között szereplő állítás - mely szerint a vidéken nagy számban élő romák és más hátrányos helyzetű rétegek „egyes intézkedéseknél más pályázókhoz képest kiemelt kedvezményezettek lesznek” - megvalósulása helyett, a kérdőívből nyert adatok alapján inkább az valószínűsíthető, hogy a hátrányos helyzetű rétegek a valóságban nehezen jutnak el a pályázásig.
- Az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében a program a fő hangsúlyt a nők, hátrányos helyzetűek foglalkoztatására helyezi. Ez kétségtelenül rendkívül fontos, ugyanakkor sok magángazdaság, ahol a bevételek, adottságok nem teszik lehetővé új munkahely teremtését, nem találta értelmezhetőnek ezt a kérdést, miközben a családi gazdaságon belül nagyon sok más szempont fölvethető az esélyegyenlőséggel kapcsolatban. A beruházások, fejlesztések révén változhatnak olyan tényezők, melyek a háztartásban és vélhetően a családi gazdaságban dolgozó nők és családtagok helyzetén és körülményein is változtatnak. Tehát a pályázatok hatásainak csak munkahelyre vetítése sok pályázó - különösen a családi és magángazdaságok és civil és más, kis szervezetek - esetében nem mutatta fel azokat fontos járulékos hatásokat, amelyek esetleg a családban, háztartásban, munka-rendben, szociális körülményekben stb. jelentkeztek.
- Az esélyegyenlőséget segítő kedvezményrendszer (1-5 pont) néhány alintézkedésnél, illetve azonos pontszámok esetén előnyben részesítés nem tűnik elegendő eszköznek.
- Elviekben is fölvethető, hogy szabad-e egy horizontális elvet a pontozási rendszerben megjeleníteni, amelyben az elv egy adott pontszámot ér, azzal „behelyettesíthető”, vagy az elvnek a pontozási rendszeren kívül kell működnie. Fölvethető, hogy ezt az elvet szigorúbb szűrőként kell érvényesíteni az EU támogatások igénybevétele során.
- A pályázóknak mindössze egy töredék része mutatott kifejezett ellenszenvet az esélyegyenlőségi elv alkalmazása iránt. Ugyanakkor a többségnek a gyakorlati alkalmazásnál kevés a tapasztalata, eléggé tanácstalan vagy korábbi minták alapján cselekszik. A válaszokból levonható az általános következtetés, hogy az esélyegyenlőség megteremtéséhez még rengeteg tennivaló van Magyarországon.
- A pályázók többségének meggyőződése, hogy a mezőgazdaság elsősorban férfiak ágazata, a munkák nehézsége, a nehéz fizikai munkát, fizikai erőfeszítést igénylő jellege miatt.
- A mezőgazdasághoz még ma is differenciálatlanul a nehéz fizikai munka képzete társul, melyet csak férfiak, vagy jórészt férfiak végezhetnek. Vizsgálatra érdemes, hogy ez a múltból öröklött felfogás ma milyen valóságos társadalmi, gazdasági, életmódbeli és családi munkamegosztási elemekből tevődik össze, hisz a mezőgazdaság nehéz munkáit nők ugyanúgy elvégzik, mint férfiak.
- A fogyatékos és roma embereknek ma még marginális szerep jut a mezőgazdaságban, a megismert adatokból ezt a következtetést lehet levonni. Erről a kérdésről stratégiai szintű döntést kell hozni és több programozási cikluson átnyúló intézkedés-sorozatot kezdeményezni, összekapcsolva más operatív programok intézkedéseivel.

- A gépesítés, mint a legnépszerűbb alintézkedés nem növeli a foglalkoztatást, arra pedig a kérdőív nem ad választ, hogy a gépesítéssel miként változik a családi gazdaságon belül a helyzet, miként érinti ez a nőket, férfiakat, családi viszonyokat.
- A program utóértékeléséből és az EMIR adatbázis számítógépes értékeléséből pontosabb képet kaphatunk arról, hogy az esélyegyenlőségi elv milyen szerepet játszott a pályázati támogatások odaítélésénél, valóban kedvezményezett pozícióhoz juttatta-e azokat a célcsoportokat, amelyeket a program nevesített. A program számítógépes feldolgozásából kinyerhetők azok az adatok, amelyekkel az adatlapban föltett kérdéseknél árnyaltabb helyzetet lehet bemutatni az esélyegyenlőségre vonatkozó induló helyzetről.
- Veszély, hogy az esélyegyenlőség nem megfelelő kezelése, a feltételek nem megfelelő figyelembevétele, majd a kritériumrendszer nem kellő érvényesítése az esélyegyenlőség papíron maradásához, az ügy bagatellizálásához vezethet.
- Bár a kérdőív rengeteg információt biztosít és hozott felszínre, összességében korlátozott információforrásnak tekinthető több szempontból. A kérdőív csak a pályázók, a lehetséges kedvezményezettek véleményét kérdezte, de nem kérdezett rá a konkrét célcsoportok véleményére. (nők, romák, fogyatékosok, stb.). A megkérdezés módja, az adatlap szerkesztése az összetett kérdésekkel nem alkalmas célzottabb megállapításokra, csak a főbb számok, jelenségek megállapítására. Szükség lenne olyan kisebb mintákon lefolytatott rendszeres szociológiai természetű vizsgálatokra, amelyek feltárják a férfiak és nők szerepeit, a hátrányos helyzeteket és azok okait. E vizsgálatok részben összekapcsolódhatnának a KSH gazdaságszerkezeti és egyéb adatgyűjtéseivel és felvételeivel.

Az AVOP **LEADER+** esetében különösen érvényesültek az esélyegyenlőségi szempontok. Egyrészt többletpontot kaptak, másrészt azonos pontszámnál előnyben részesültek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok. Valamint 10%-kal magasabb keretösszeg állt rendelkezésére a hátrányos besorolású kistérségek településeinek.

Az esélyegyenlőség követelményének betartását az AVOP működtetési feltételei nem csak ösztönzéssel, hanem tiltó rendelkezéssel is elősegítik. 2007. év márciusától a támogatási szerződés megkötésének és az egyes folyósításoknak kizáró feltétele volt az, ha a kedvezményezettet az említett 2003. évi törvény alapján felállított Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárás alá vonta.

Az esélyegyenlőségi szempontok érvényesítésére 2008-ban már csak néhány újonnan meghirdetett halászati pályázat elbírálása során volt lehetőség. E mellett a projektek működés közben történő ellenőrzése során kíséri az MVH figyelemmel a nők, a fiatalok, a romák és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására vállalt kötelezettségek teljesítését.

6.1.7. Környezeti fenntarthatóság

A minimális környezet- és természetvédelmi követelményekre vonatkozó jogszabályoknak való megfelelés vállalása, szükség szerint szakhatósági engedélyekkel történő igazolása, a beruházás jellegű támogatási jogcímek esetén minden esetben jogosultsági kritérium. Egyes intézkedések esetén a környezeti fenntarthatóság célként is megjelenik és a kiválasztási szempontként szerepel.

Az **AVOP projektek** a környezeti fenntarthatóság megítélése igazoltatása szempontjából **két csoportra bonthatók**. Az egyik csoport a kizárólag **gépbeszerzéssel járó**, másik csoport az **építéssel is járó beruházások**. Az MVH a pályáztatási és a támogatás folyósítási rendszerét úgy alakította ki, hogy a környezetvédelmi szempontok érvényesüléséről az ennek megállapítására leginkább felkészült szakhatóság igazolása alapján győződjön meg.

A gépbeszerzésre vonatkozó szabályozás előírja az úgynevezett **Zöld Kártya** meglétét. A Zöld Kártya tanúsítja, hogy a gép megfelel a vonatkozó környezetvédelmi szabályoknak. A környezetvédelmi előírásoknak megfelelő járműveket lehet csak használatba helyezni, így a mezőgazdasági erőgépeknek is meg kell felelni ezen előírásoknak. A választható gépek körét Gépkatalógus

tartalmazza. Ebbe csak olyan gépek kerülhettek bele, amelyek környezetvédelmi tanúsítvánnyal rendelkeznek. A tanúsítványt a gyártóknak illetve a forgalmazóknak kell beszerezniük.

Az építéssel járó beruházásoknál kötelező **Környezetvédelmi igazolást** benyújtani az MVH-hoz, mind a pályázat a benyújtásakor, mind a megvalósítás és az üzemeltetés során. Ezt az igazolást a KvVM által felügyelt Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség területi szervei állították ki. A hatóság által kiállított igazolás tanúsítja, hogy a projekt környezetvédelmi szempontból megfelel a víz-, a levegő, és a talajvédelmi előírásoknak.

Az MVH az NFT megvalósításáért felelős Nemzeti Fejlesztési Ügynökség vezetésével működtetett, a civil szervezeteknek és állampolgároknak a környezetvédelmi szempontok érvényesítésébe bevonó rendszerhez is kapcsolódik. A pályázatok elbírálása során működtetett szűrő rendszer hatékonyságának köszönhetően 2008-ban a civil szervezetek és az állampolgárok sem jelezték, hogy az AVOP keretében támogatott projekt megsértette volna a környezetvédelmi előírásokat.

6.2. *Közbeszerzés*

Tekintettel arra, hogy a csatlakozási szerződés értelmében a **strukturális és kohéziós támogatások már 2004. január 1-től igénybe vehetőek voltak**, **nagy jelentősége volt annak, hogy sikerül-e a közbeszerzés rendszerét még a belépést megelőzően hozzáigazítani az EU rendszeréhez**.

Jóllehet az Országgyűlés már 2003 végén elfogadta az Európai Unió közbeszerzési direktíváival harmonizált közbeszerzési törvényt (2003. évi CXXIX. tv.), amelyet a strukturális és kohéziós alapokból finanszírozott közbeszerzések esetében 2004. január 1-jétől kellett alkalmazni, egyébként pedig 2004. május 1-jén lépett hatályba. Ugyanakkor a **közbeszerzési szabályok változása egyes programok, projektek esetében közel fél éves csúszást okozott,** ugyanis a **végrehajtáshoz elengedhetetlenül szükséges kormány- és miniszteri rendeletek** egészen a **csatlakozásig nem születtek meg**.

További problémát okozott, hogy az **új Kbt. a közbeszerzésre kötelezettek körét viszonylag szélesen határozta meg**, így jelentős számú kis- és középvállalkozási projekt is a törvény hatálya alá került. A GKM kezdeményezésére előterjesztett és az NFH által is támogatott módosítás következtében szűkült a közbeszerzési eljárás lefolytatására kötelezett kedvezményezettek köre, így a projektek gyorsabb és gördülékenyebb megvalósítása. A törvény módosítása 2004. november 7-én lépett hatályba.

A törvény helyes, jogszerű alkalmazásának elősegítése érdekében a KTK Irányító Hatóság az alábbi, az operatív programokat érintő tevékenységeket hajtotta végre 2004-ben:

- közbeszerzési **útmutatót** készített, amely az eljárás egyes lépésein végigvonulva mutatja be a törvény rendelkezéseit. Az útmutatóhoz kb. 100 db, az eljáráshoz kapcsolódó **nyomtatványt tartalmazó gyűjtemény** készült. Az útmutató elérhető a Nemzeti Fejlesztési Hivatal honlapján,
- közbeszerzési **képzés**t szervezett, amely 1+2 napos képzésen az intézményrendszer minden összesen 130 munkatársa vett részt (az Európai Bizottság megbízásából 2004 őszén a COWI cég által vezetett konzorcium közbeszerzési képzést tartott Magyarországon, ahol szintén az intézményrendszer munkatársai vehettek részt. Míg a KTK IH megbízásából tartott képzés a hazai közbeszerzési jogszabályokra koncentrált, a COWI munkatársai a nemzetközi szabályozással ismertették meg a résztvevőket),
- az SPP II. Phare program keretében **rövid távú közbeszerzési szakértőt** bocsátott az irányító hatóságok és a közreműködő szervezetek rendelkezésére.

2005-ben került sor a közbeszerzésekről szóló **2003. évi CXXIX. törvény** átfogó módosítására annak érdekében, hogy a 2004 áprilisában elfogadott új közbeszerzési direktívák[11] rendelkezései átültetésre kerüljenek a hazai jogba. A módosítás lehetőséget adott arra, hogy a törvény hatálybalépése (2004. május 31., a strukturális és kohéziós alapokból finanszírozott közbeszerzések tekintetében 2004. január 1.) óta a jogalkalmazás során szerzett tapasztalatok is beépítésre kerüljenek a szabályozásba.

A módosítás egyes esetekben kedvező szabályokat állapít meg a strukturális alapokból és a Kohéziós Alapból finanszírozott közbeszerzésekre, és egyértelművé tesz olyan jogintézményeket, amelyek az alkalmazás során eltérő jogértelmezéshez vezettek.

A törvény módosítása 2006 januárjában lépett hatályba. A támogatásból megvalósított közbeszerzésekre a módosítás eredményeként a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény az alábbi különös szabályokat tartalmazza:

- Meghatározott értékhatár felett az ajánlatkérőnek a Közbeszerzések Tanácsa által vezetett névjegyzékből hivatalos közbeszerzési tanácsadót kell bevonnia a közbeszerzési eljárásba. A kedvezményezettek által lefolytatott közbeszerzési eljárásokba független tanácsadót kell bevonni (más esetekben az ajánlatkérővel munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló is bevonható).
- Több pályázati kiírás megkövetelte, hogy a pályázathoz, a költségvetés alátámasztásaként a kedvezményezett árajánlatot csatoljon. A korábbi szabályozás alapján nem volt egyértelmű, hogy az árajánlatot benyújtó szervezet a közbeszerzési eljárás előkészítésébe bevont személynek minősül-e, és így ki kell zárni összeférhetetlenség miatt a közbeszerzési eljárásból, vagy sem. A módosítás egyértelművé tette, hogy nem minősül az eljárásba bevont személynek az olyan személy vagy szervezet, amelytől az ajánlatkérő a támogatásra irányuló igény (pályázat) benyújtásához szükséges árajánlatot kapott, feltéve, hogy az ajánlatkérő nem közölt vele a közbeszerzési eljárás során az összes ajánlattevő részére rendelkezésre bocsátott adatok körét meghaladó információt.
- Néhány eljárásban tapasztalható volt, hogy formai, az ajánlat minőségét nem befolyásoló okok miatt zártak ki ajánlattevőket, ezzel szűkítve a versenyt. Az általános szabályok szerint az ajánlatkérőnek az ajánlati felhívásban rendelkeznie kell arról, hogy a közbeszerzési eljárásban a hiánypótlás lehetőségét biztosítja-e, továbbá milyen körben biztosítja azt. Az Európai Unióból származó forrásból támogatott közbeszerzésekre irányuló eljárások esetében azonban előírás, hogy az ajánlatkérő legalább egy alkalommal köteles biztosítani a hiánypótlás lehetőségét.
- A korábbi szabályozás alapján csak az irányító hatóság, mint támogató kezdeményezhetett jogorvoslati eljárást a kedvezményezett közbeszerzése ellen a Közbeszerzési Döntőbizottságnál. A módosítás a közreműködő szervezetnek is megadta ezt a jogosultságot.

A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény az I. NFT végrehajtásának vonatkozásában 2007-2009-ben nem módosult.

A 2004-2006-os végrehajtási időszakban a támogatások felhasználására vonatkozó szabályokat megállapító 14/2004. (VIII. 13.) MEHVM-PM rendelet tartalmaz kifejezetten a támogatásokat érintő közbeszerzési részt. 2006 folyamán az alábbi főbb változások történtek:

- A rendelet meghatározza, hogy mely, a közbeszerzésekkel kapcsolatos dokumentumokat kell csatolni a projekt előrehaladási jelentésekhez. A kötelezően mellékelendő ajánlati, ajánlattételi, részvételi felhíváson és az ajánlatok elbírálásakor készített összegezésen felül a közreműködő szervezet, amennyiben a beküldött dokumentumok alapján feltehetően megsértették a közbeszerzésekre vonatkozó szabályokat, további információt kérhet a kedvezményezettől.

[11] Directive 2004/17/EC of the Euróopean Parliament and of the Council Coordinating the Procurement Procedures of Entities Operating in the he Water, Energy, Transport and Postal Services Sectors, Directive 2004/18/EC of the Euróopean Parliament and of the Council on the Coordination of Procedures for the Award of Public Works Contracts, Public Supply Contracts and Public Service Contracts

- A kedvezményezett, amennyiben közbeszerzési eljárása ellen jogorvoslati eljárást kezdeményeztek, köteles erről értesíteni a közreműködő szervezetet.
- A Kohéziós Alap projektekre előírt előzetes minőségbiztosítási szabályok az irányító hatóság döntése alapján alkalmazhatók a strukturális alapok esetében is.

A közreműködő szervezetekkel szorosan együttműködve a kezdetekben a Központi Pénzügyi és Szerződéskötő Egység, majd az NFH-n/NFÜ-n belül működő Európai Uniós Közbeszerzési Koordinációs és Szabályossági Egység (EKKE) részt vett a kedvezményezettek által lefolytatandó közbeszerzések felügyeletében, azok ellenőrzésében.

Szintén közbeszerzésekhez kapcsolódó módosítás volt a 2006. évben az államháztartásról szóló **1992. évi XXXVIII. törvény** 13/B § (1)-(2) bekezdésének kiegészítése. A törvény szerint a támogatás nem köthető olyan feltételhez, hogy az árut szállító, szolgáltatást nyújtó vagy építési beruházást megvalósító szervezetet (személyt) előzetesen válasszák ki. Ez a rendelkezés oda vezetett, hogy olyan esetekben, amikor a támogatott, a támogatás összege és tárgya előre meghatározott volt, nem lehetett előírni, hogy a kedvezményezett a közbeszerzési eljárását előzetesen folytassa le. A feltételes közbeszerzés alkalmazásának lehetősége a Kbt. egyik fontos vívmánya, ez a rendelkezés azonban aláásta annak alkalmazását. Az „uniós projektek" kedvezményezettjei alig-alig éltek a feltételes közbeszerzés lehetőségével. Ez végső soron lassítja a támogatás felhasználását, ezért rossz az adófizetőknek is.

Ezért bekerült a törvénybe, hogy ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy a támogatási kérelem elbírálását megelőzően közbeszerzési eljárás kerüljön megindításra, illetve, hogy az (1) bekezdés szerinti támogató - indokolt esetben - a támogatásért folyamodó szervezetet, személyt a támogatási kérelem elbírálását megelőzően közbeszerzési eljárás megindításra kötelezze.

6.2.1. 2008. és 2009. év

A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény az I. NFT végrehajtásának vonatkozásában 2008-2009-ben nem módosult.

A 2004-2006-os végrehajtási időszakban a támogatások felhasználására vonatkozó szabályokat megállapító 14/2004. (VIII. 13.) MEHVM-PM rendelet közbeszerzési részében leírtaknak megfelelően járt el az intézményrendszer.

6.2.2. Az AVOP és a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. Törvény

A törvény **2007.** évben történt főbb módosításai, és a fontosabb változások az alábbiakban foglalhatóak össze:

- hatályba léptek a dinamikus beszerzési rendszerre vonatkozó rendelkezések;
- hatályba léptek a védett foglalkoztató, illetőleg védett szervezeti szerződést kötött szervezetre vonatkozó rendelkezések;
- megtörtént a központosított közbeszerzésre vonatkozó szabályok beiktatása;
- hatályba lépett az a rendelkezés, mely szerint kizáró oknak számít az egyenlő bánásmód követelményének az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvénybe ütköző magatartás tanúsítása;
- hatályba lépett az a rendelkezés, mely szerint az összegezés átadása a távollevőknek haladéktalanul faxon vagy elektronikusan történik (ha így nem lehet, akkor haladéktalanul postára kell adni);

- hatályon kívül helyezte az alábbi rendelkezést: az ajánlatkérő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást alkalmazhat, ha a szerződést e fejezet szerinti nyílt, meghívásos vagy hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárásban megkötött keretmegállapodás alapján köti;
- az ajánlatkérőként szerződő fél a szerződés teljesítésének elismeréséről vagy az elismerés megtagadásáról írásban köteles nyilatkozni, illetve ennek speciális szabálya építési beruházás esetén. Az ajánlattevő értesíti az ajánlatkérőt arról, ha az alvállalkozóját kifizette.
- semmis a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződés azon rendelkezése, amely:
  - kizárja vagy korlátozza az ajánlatkérő szerződésszegése esetére irányadó jogkövetkezmények alkalmazását, vagy
  - a késedelmi kamatra vonatkozóan a Ptk. 301/A. §-ának (2) és (3) bekezdésében foglaltaktól a jogosult terhére tér el.
  - az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződésen alapuló ellenszolgáltatásból eredő tartozásával szemben csak a jogosult által elismert, egynemű és lejárt követelését számíthatja be.
- a szerződés teljesítéséről szóló tájékoztató kiegészül az alábbiakkal: ha a teljesítés eltérő időpont(ok)ban történik külön meg kell jelölni a szerződés teljesítésének az ajánlatkérő által elismert időpontját, továbbá az ellenszolgáltatás teljesítésének időpontját;
- az ajánlatkérő az (1) bekezdés szerinti hirdetmények Közbeszerzési Értesítőben történő megjelenését követően haladéktalanul gondoskodik a szerződés módosításáról, illetve teljesítéséről szóló tájékoztatónak - amennyiben rendelkezik honlappal - honlapján történő közzétételéről;
- a Tanács elnöke, alelnöke és tagja az országgyűlési képviselőkre vonatkozó szabályok szerint köteles vagyonnyilatkozatot tenni. Összeférhetetlenség miatt meg kell szüntetni a Tanács elnökének, alelnökének és tagjának a megbízatását, ha vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségének teljesítését megtagadja.

2008. évben egyszer módosult a **közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX.** törvény, mégpedig az egyes vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségekről szóló **2007. évi CLII. törvény** 2008. január 1-i hatállyal módosította a Kbt. vagyonnyilatkozat tételre vonatkozó szabályait.

Alapvető változásokat hozott a közbeszerzések szabályozásában a Kbt-t módosító **2008. évi CVIII. Törvény,** amelynek hatálybalépése három lépcsőben történik: 2009. április 1., 2010. január 1. és július 1.

A módosítás három fontos cél megvalósítását tűzi ki maga elé:

- a jelenlegi közbeszerzési rendszernél egyszerűbb, az ajánlatkérők és az ajánlattevők által áthatóbb eljárási rend kialakítása;
- azoknak a közbeszerzési rendelkezéseknek a kiigazítása, amelyek a közbeszerzési eljárások lefolytatása során értelmezési, alkalmazási nehézséget okoznak, és ezáltal nehezítik az egységes törvényalkalmazás kialakulását;
- olyan változtatások bevezetése, amelyek a közbeszerzési jogérvényesítést gyorsan és hatékonyan működő jogorvoslati rendszerben valósítják meg.

A törvény **lényegesebb rendelkezései** az alábbiak:

- A közbeszerzési rendszert egyszerűsítő módosítások: a közösségi értékhatárt el nem érő közbeszerzésekre egy új egyszerű közbeszerzési eljárást vezet be.
- A közbeszerzési eljáráshoz kapcsolódó adminisztratív terhek csökkentése:
  - Kizáró okok előzetes igazolási kényszerének megszüntetése
  - Az elektronikus hirdetményfeladás és a közbeszerzési eljárás elektronikus úton történő lefolytatásának kötelezővé tétele 2010. január 1-ével.
- A közbeszerzési eljárás átláthatóságát, nyilvánosságát, a verseny tisztaságát elősegítő módosítások
  - A közbeszerzési eljárással kapcsolatos adatoknak az ajánlatkérő honlapján történő közzététele

  - Átláthatósági megállapodás
  - A gazdasági verseny érvényesülését biztosítani kívánó módosítások
- Jogorvoslati eljárás korszerűsítését célzó módosítások
  - A szerződéskötési moratórium szabályainak változása
  - A közbeszerzési szerződés érvénytelenségének speciális esetei
  - Elektronikus jogorvoslati eljárás bevezetése 2010. január 1-től.
- Egyéb, jogalkalmazási tapasztalatokon alapuló módosítások
  - Erőforrást biztosító szervezet jogintézményének felülvizsgálata
  - Hiánypótlás szabályainak módosítása
  - Az irreálisan alacsony ellenszolgáltatás megítélésére vonatkozó szabályok módosítása

Az AVOP IH 2007. évben lefolytatott közbeszerzési eljárása

Az AVOP támogatások felhasználását, az elért eredményeket az IH, az **„AVOP eredmények kommunikálása”** tárgyában - 2007/S 68-083404. számon az Európai Unió Hivatalos Lapjában – megjelentetett, két szakaszból álló, hirdetmény közzétételével induló, tárgyalásos, közösségi értékhatárt meghaladó közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott vállalkozó segítségével mutatta be.

Az eljárás egy részvételi szakasszal indult, amelynek keretében kiválasztásra került az a részvételre jelentkező, akinek – érvényes jelentkezésére és alkalmasságára tekintettel - közvetlenül megküldtük az írásbeli ajánlattételi felhívást. Az elkészített és beadott ajánlatot, a bíráló bizottság, tárgyalásos eljárásban bírálta el, amelynek eredményeként – a végleges ajánlatnak megfelelően - megkötésre került a vállalkozási szerződés.

2008-ban és 2009-ben az AVOP IH nem folytatott le közbeszerzési eljárást.

6.3. *Állami támogatások*

A Pénzügyminisztériumon belül működik a Támogatásokat Vizsgáló Iroda (TVI), amely az állami támogatások („state aid”) versenyszempontú ellenőrzésének hazai központi koordináló szerve. Az operatív programok tervezése és megvalósítása során felmerülő, az állami támogatásokkal kapcsolatos feladatok, kérdések tisztázása, megoldása a TVI és az érintett intézmények együttműködésében került sor. Az erre vonatkozó hazai jogszabályi keretet 85/2004. (IV. 19.) Korm. rendelet tartalmazza, amely rendelkezik az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatásokkal kapcsolatos eljárásról és a regionális támogatási térképről.

Már az operatív program tervezésekor meg kellett határozni, hogy mely intézkedés keretében kerül sor a közösségi értelembe vett (EK Szerződés 87. cikk (1) bekezdése szerinti) állami támogatás nyújtására. Tekintettel arra, hogy ennek előfeltétele a támogatás alapjául szolgáló hazai szabályozás az Európai Bizottságnak történő bejelentése és engedélyezése, a tervezés során egyúttal az is vizsgálatra került, hogy a tervezett támogatások megfelelő jogszabályi alappal rendelkeznek-e, ún. létező támogatásnak minősülnek-e.

Az Európai bizottsági engedély megszerzése érdekében a notifikációs feladatokat a tárcáktól kapott információk alapján a TVI túlnyomó részt a csatlakozás előtt elvégezte. Az NFT pályázatai közül mindössze a Kutatás-fejlesztés prioritás három intézkedése elindítását kellett a hazai jogszabály késedelmes elfogadása miatt elhúzódó notifikációs eljárás miatt 2004-ben késleltetni.

A TVI központi szerepe mellett fontos, hogy valamennyi, az állami támogatásokkal érintett irányító hatóság és a közreműködő szervezet jártas legyen a témában. Annak érdekében, hogy az IH és KSz munkatársak megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek, a KTK IH a TVI bevonásával több alkalommal szervezett a témában szemináriumot külföldi szakember részvételével.

Az Irányító Hatóság az 1260/1999 Tanácsi rendeletben foglalt azon kötelezettségének, hogy a támogatási programjai működtetése során biztosítania kell annak a közösségi politikákkal való összhangját, alapvetően eleget tett. Az állami támogatási anyagi és eljárási szabályokban foglaltaknak megfelelt, amennyiben bejelentési kötelezettségének eleget tettek és csak az állami támogatási szabályoknak megfelelő támogatásokat nyújtotta. A vállalkozásoknak nyújtott támogatásokra vonatkozó, a TVI felé történő adatszolgáltatási kötelezettségének az irányító hatóság évente eleget tett.

Az operatív program teljes végrehajtási szakaszát tekintve elmondhatjuk, hogy az OP-ban jóváhagyott állami támogatási táblák szerinti létező támogatási programok alapján a támogatási döntések nagy része 2004-2006 során megszületett, míg a korábbi évek döntéseihez kapcsolódó kifizetések alapvetően a 2006-2008/09-es években realizálódtak.

Tekintettel az állami támogatási szabályok 2006/2007 fordulóján történő reformjára a 2007-13-as időszakra vonatkozó Nemzeti Stratégiai Referencia Keret (NSRK) kidolgozásába a TVI is bekapcsolódott. A tervezés során nagyrészt azonosításra kerültek az NSRK állami támogatási intézkedései, és megkezdődött a jogalkotási folyamat, amit befolyásolt, hogy sok esetben uniós állami támogatási szabályok hatálya is lejárt 2006 végén és az új közösségi szabályok is 2006. november-decemberben kerültek közzétételre.

A 2008/09-es években az OP-ban jóváhagyott állami támogatási táblák szerinti létező támogatási programok alapján született korábbi támogatási döntésekhez kapcsolódó kifizetésekre került sor.

6.4. *Társadalmi befogadás és a roma népesség társadalmi integrációjának elősegítése*

Az egyes operatív programokban megjelenített átfogó célkitűzések kiemelt hangsúlyt helyezünk a társadalmi befogadás erősítésére, és a hátrányos helyzetű, különösen roma népesség helyzetének javítására. Ennek érdekében a női – férfi esélyegyenlőség mellett a romák és fogyatékkal élők szempontjai is horizontális szintű témává emelkedtek a strukturális alapok hazai kezelésében. Mind a célzott programok, mind pedig a horizontális szintű elvárások az Európai uniós, illetve hazai releváns stratégiákkal összhangban születtek, különös figyelemmel a társadalmi befogadásról szóló közös memorandumban (Joint Inclusion Memorandum) foglaltakra, valamint a memorandumra épülő hazai intézkedési csomagra: a Nemzeti Cselekvési Tervre. A konkrét pályázati konstrukciók kidolgozásakor pedig a kiírók figyelemmel voltak a stratégiák tartalmára, valamint arra is, hogy az egyes pályázati célkitűzések között átfedés ne merüljön fel.

Az Európai Szociális Alapból finanszírozott programok esetében elsősorban célcsoport specifikusan nyílt lehetőség a társadalmi befogadás erősítésére például aktív munkaerőpiaci programokon keresztül, foglalkoztatás–barát gazdasági környezet megteremtésének ösztönzésével, oktatási–képzési programok indításával. Ezzel párhuzamosan az Európai Regionális Fejlesztési Alap által finanszírozott programoknál hangsúlyosabban regionális alapú differenciáláson keresztül valósulhatott meg a felzárkózás elősegítése (például egészségügyi infrastruktúra javításával az elmaradott régiókban), amelyhez a jogszabályi megalapozottságot a 64/2004. Kormányrendelet biztosította. A horizontális szempontból kiemelten kezelt célcsoportok mellett - releváns pályázati kiírások esetében – más célcsoportok szempontjai is megjelentek (pl. idősek, fiatal pályakezdők stb.), és amennyiben azok szakmailag megalapozottak voltak, az elbírálás során – azonos pontszám esetén – előnyt élveztek.

A roma népesség társadalmi integrációjának elősegítését az alábbi – relevancia miatt a horizontális témákkal kapcsolatos alpont keretében már részletesen ismertetett – konkrét lépésekkel kívántuk szolgálni:

- Esélyegyenlőségi Útmutató
- az útmutatóban foglalt elvek alapján minden egyes pályázati kiírás esetében a 14/2004. TNM-GKM-FMM-FVM-PM együttes rendelet 8§(5) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján – indokolt esetben – az adott kiíráshoz illeszkedően KTK IH javaslatokat és ajánlásokat fogalmaz

meg a roma célcsoport igényeinek beépítésére, illetve az értékelési szempontrendszerben való hangsúlyos megjelenítésére
- tananyag kifejlesztése
- a tananyag alapján képzés az intézményrendszer tagjai számára
- best practice gyűjtemény kiadása
- Roma Program Támogatási Hálózat létrehozása.

2006 folyamán a HEFOP Monitoring Bizottság Horizontális Témák Munkacsoportja előkészítette azt a kutatást, amely elősegítheti a roma támogatások és jogosultságok egyéni követésének lehetőségeit adatvédelmi szempontból. A kutatás elkészült és alapul szolgál a romák bevonásának nyomon követési koncepciójának kidolgozásához. Esélyegyenlőség témájában, elsősorban „Gender Mainstreaming"-re vonatkozóan kérdőívet töltöttek ki önkéntes alapon az IH munkatársai, vezetői, valamint a közreműködő szervezetek munkatársai és vezetői. Az eredményeket megkapták a vezetők további felhasználás céljából, a teljes tanulmányt a HEFOP IH a KTK IH közreműködésével eljuttatja valamennyi IH számára.

6.4.1. A Roma Program Támogatási Hálózat

Az egyes operatív programokban megjelenített átfogó célkitűzések kiemelt hangsúlyt helyeznek a társadalmi befogadás erősítésére, és a hátrányos helyzetű, különösen roma népesség helyzetének javítására. Egyértelművé vált, hogy ennek érdekében nem elegendő célzott támogatási konstrukciókat meghirdetni, hanem különös hangsúlyt kell fektetni a célcsoport elérésére, a projektek kidolgozásának majd végrehajtásának segítésére.

A **Roma Program Támogatási Hálózatot (RPTH)** még az Oktatási Minisztérium Hátrányos Helyzetű és Roma Gyermekek Integrációjáért Felelős Miniszteri Biztos Hivatala hozta létre 2005 márciusában. A szervezet 2005 decemberéig az Oktatási Minisztériumban, majd 2006 februárjától 2007. december 31-ig az Európai Szociális Alap Nemzeti Programirányító Iroda Társadalmi Szolgáltató Kht. (HEFOP KSz) keretein belül működött. 2008-tól a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség támogatása mellett működik tovább, immáron lehetővé téve a kapcsolódást valamennyi operatív programhoz.

Az RPTH azzal a céllal alakult, hogy szakmai és működési önállósággal országosan vezető szerepet töltsön be oktatási, képzési, foglalkoztatási és szociális területen a **romákat érintő, romák által működtetett regionális, térségi, vagy helyi projektfejlesztések technikai támogatásában**, függetlenül attól, hogy a fejlesztést állami intézmény vagy civil szervezet valósítja meg. A hálózat jelen tevékenységének átfogó célja a **roma civil szervezetek olyan Európai Uniós forrásokhoz való jutásának elősegítése,** amelyek valós, érdemi fejlesztési lehetőségeket kínálnak a roma kisebbség számára.

A Roma Program Támogatási Hálózat központi munkatársai (4 fő) Budapesten, míg a regionális szakértők (8 fő), pénzügyi tanácsadó (1 fő) az ország összes régióját lefedve dolgoznak. A regionális szakértők révén az RPTH gyakorlatilag az ország minden régiójában és minden megyéjében jelen tud lenni. Ez a feltétele, annak hogy azonnali, gyors technikai segítségnyújtást tudjon felkínálni az iroda, valamint, hogy a megjelenő pályázati lehetőségekről szintén mihamarabb, akár már a meghirdetést követő napokban értesüljenek a különböző roma szervezetek. Mindezeken felül a regionális szakértők segítségével folytatódhat a roma civil szervezeti adatbázis elkészítése. A központi iroda munkatársai folyamatos munkakapcsolatban vannak a regionális szakértőkkel, akiknek a munkáját is koordinálják. Fontos cél, hogy a régiókban dolgozó szakértők szakmai és érdekérvényesítő hálózatok létrejöttét segítsék elő a roma közösségek aktív részvételével.

6.4.1.1. Az RPTH kiemelt feladatai:

- **projektgenerálás** (projektmenedzsment-támogatás, segítségnyújtás pénzügyi tervezésben, jelentések és elszámolások elkészítésében);
- **projekttámogatás** (projektmenedzsment-támogatás, segítségnyújtás pénzügyi tervezésben, jelentések és elszámolások elkészítésében);
- **visszacsatolási folyamatok**, javaslattétel a pályázatok kiírói számára (a terepen szerzett információk továbbítása a pályáztatók, fejlesztési források felett rendelkezők irányába, illetve a pályázók környezete felé);
- közösségfejlesztés.

2007 januárjában külön honlap indult, amelynek látogatottsága folyamatosan nőtt, és akadt olyan 30 napos időszak is, amikor 5.000 felett volt az érdeklődő kattintások száma (http://www.rpth.siteset.hu/). A honlapon elérhető egy közel 200 roma civil szervezeti elérhetőséget tartalmazó adatbázis, amelyet az RPTH munkatársai folyamatosan frissítenek. Az adatbázist legfőképpen a hálózat munkatársai használják munkájuk során, emellett letölthető bármely érdeklődő számára. Valószínű, hogy több civil szervezet és közreműködő szervezet is használta azt, hiszen a 2007. évben több mint 10 ezer látogatást regisztráltak a honlapon.

Az RPTH a strukturális alapokból társfinanszírozott programok közül a HEFOP végrehajtásában vett részt a közreműködő szervezetekkel szoros együttműködésben. A 2008-as új szervezeti hovatartozás megteremtette a lehetőségét annak, hogy a feladatok a HEFOP-on túlmutassanak. Tekintettel arra, hogy a 2004-06-os időszak végrehajtása előrehaladott állapotban van, egyre nagyobb hangsúlyt kap az RPTH tevékenysége az ÚMFT támogatási konstrukcióival kapcsolatban. Az RPTH által végzett feladatok jelentőségének növekedését mutatja, hogy az ÚMFT-n belül már nem csak a kifejezetten humán projektek előkészítésében és végrehajtásában fognak közreműködni, hanem egyéb programokéban is.

A Roma Program Támogatási Hálózat egyértelmű céljaival, felkészült központi és regionális munkatársaival, már meglévő és folyamatosan bővülő kapcsolatrendszerével, valamint az eddigiekben összegyűjtött tapasztalataival egy olyan kezdeményezés ma Magyarországon, amely valós és konkrét segítséget nyújthat a roma civil szféra, és az általuk képviselt roma közösségek számára - függetlenül a mindenkori Kormány romákat érintő döntéseitől.

6.4.2. Kapcsolódás a Roma Integráció Évtizede Programhoz

A roma népesség társadalmi integrációjának elősegítését szolgálja az országos Roma Integráció Évtizede Program (RIÉP), mely alapvetően 4 területen: oktatás, foglalkoztatás, lakhatás, egészségügy kíván változásokat elérni a romák társadalmi helyzetének javítása érdekében. E célok eléréséhez - mind forrásmennyisége, mind eszköztára - tekintetében kiemelkedő jelentőségű eszközt képeznek az NFT, valamint az Új Magyarország Fejlesztési Terv programjai. Az NFT-n belül elsősorban a HEFOP, EQUAL, illetve a GVOP tartalmazott célirányos intézkedéseket.

6.4.3. A társadalmi befogadás elvének érvényesítése az AVOP-ban

A romák társadalmi beilleszkedését az **AVOP Program az *1.4. szakmai továbbképzés és átképzés támogatása*** című intézkedés keretében kiemelten kezelte. A pályázati kiírásokban a romák célcsoportként jelentek meg, speciális roma agrárképzés keretében a támogatás mértéke 100% volt. Az intézkedés a társadalomba való beilleszkedést az oktatáson keresztül segítette. Ezen kívül a többi intézkedés esetén is megjelent a hátrányos helyzetűek, roma népesség helyzetének javítására történő törekvés. A pályázatok elbírálása során többletpontot kaptak, illetve azonos pontszám esetén előnyt élveztek a horizontális szempontból kiemelten kezelt célcsoportok.

A roma népesség reintegrálását célzó kedvezmények az AVOP megvalósításának 2008. évi, a projektek lezárására és az elszámolásokra koncentráló szakaszában már csak kevésbé voltak érvényesíthetők. Mindemellett az Irányító Hatóság és az MVH egyaránt arra törekedett, hogy a magukat roma származásúnak tartó vállalkozók fejlesztéseiket sikeresen befejezzék, valamint a romákat foglalkoztató projektek is megvalósuljanak, a támogatási elszámolásaikat be tudják nyújtani. **Különösen a LEADER+ intézkedés** keretében sikerült nagy számban a **roma integrációt elősegítő** fejlesztéseket sikeresen lezárni.

6.5. *Közös Agrárpolitika*

Az AVOP és a PKD részletezi a 1257/1999 EK Tanácsi rendelet 37. cikkely 3. pontjának történő megfelelés feltételeit, amelyek a pályázati dokumentáción keresztül érvényesülnek.

A KAP első pillérében **2007** folyamán három olyan reformot hagyott jóvá a Tanács, amelynek vidékfejlesztési kihatásai is voltak:

- **A cukor termékpálya reform** keretében jóváhagyott szabályozás az iparág versenyképesebbé tételét, a piaci egyensúly megteremtését és a cukortermelők által finanszírozott szerkezetátalakítási alap létrehozását célozta. A reform életbelépése 2006-ban történt, de miután bevezetése több lépcsőben történik, 2007-ben is hatással volt az agrártermelésre.
- A zöldség-**gyümölcs reform** kapcsán a Magyarország számára rendelkezésre álló pénzügyi keretet, nevezetesen a jóváhagyott 4,76 millió euró támogatási összeget, termeléstől függetlenül (külön nemzeti boríték keretében) oszthatjuk szét azon gazdálkodók között, akik a kiválasztott referencia időszakban ilyen típusú támogatást kaptak. A reform további elemeiről röviden az alábbiak mondhatók:
  - A feldolgozóipari szerződése keretében termelt málna és eper termesztéséhez, 1700 hektár nagyságrendig, hektáronként 230 euró támogatás adható.
  - A termelői szervezetek esetében a működési alap támogatás intenzitása 60%-ra emelkedik, ami forrásnövekedést ugyan nem jelent, de a termelők által fizetendő önrész ezáltal csökkenthető. Ezen túlmenően kiegészítő nemzeti támogatás révén is csökkenthetők a termelői terhek. Nevezetesen kiegészítő nemzeti támogatás nyújtható a termelői önrész 80%-áig, mely támogatás 60%-át, bizonyos feltételek között az EU visszatéríti.
  - A válságmegelőzés és válságkezelés érdekében működtetett programok finanszírozását szolgáló keret 12%-kal nő, pontosabban a referencia év értékesítési árbevételének 4,1%-áról 4,6%-ára emelkedik.
  - A termelői csoportok termelői szervezetekké válásának elősegítésére emelt szintű pénzügyi támogatásban részesülhetnek. A működési és átalakulási támogatáshoz nyújtott támogatás megduplázódik és a felső határ 28%-kal bővül.
- A **borpiac**i **reform** elemei a következők:
  - az új szabályozás alapját képező „nemzeti borítékokat" a termőterület és a termésmennyiség alapján képezhetik a tagállamok. Magyarország nemzeti borítékja 2009-re, az eddigi 14,4 millió euró helyett 16,8 millió euróra nő, a 2015-re prognosztizált nemzeti boríték pedig 29,1 millió eurót tesz ki. A változások hatására a magyar szőlőkultúra fajlagos támogatottsága az új tagországok között a legmagasabb lett, de a régi tagországok közül meghaladjuk az osztrák és a portugál szintet.
  - továbbra is engedélyezett a must cukrozása, vagyis a bor alkoholfokának répacukor felhasználásával történő javítása. Az EU szőlőterületét 175 ezer hektárral kell csökkenteni, ami a teljes uniós szőlő-termőterület alig 5%-ára tehető.
  - A reform során felszabaduló források egy részét vidékfejlesztési támogatásokra, tehát a 2. pillérbe kell átcsoportosítani, a választható vidékfejlesztési intézkedések pl.
- Gazdaságok beruházásai, fiatal gazdálkodók
- Korai nyugdíj

- Agrár-környezetvédelem, tájvédelem, biogazdálkodás
- Beruházások más mezőgazdasági tevékenységre való átálláshoz
  - A telepítési jogok rendszere: 2015 végére megszűnik, nemzeti szinten azonban 2018-ig alkalmazható lesz.
  - A lepárlási rendszerek fokozatos megszüntetése: A krízislepárlás gyakorlata a tagállamok belátása szerint még legfeljebb négy évig, azaz 2011/12 végéig folytatható, ennek maximális kiadásai azonban az első évben nem haladhatják meg a nemzeti pénzügyi keret 20 százalékát, a második évben 15 százalékát, a harmadik évben 10 százalékát, a negyedik évben pedig 5 százalékát.
  - Az élelmezési célú alkohol lepárlásának gyakorlata négy év alatt fog fokozatosan megszűnni. Az átmeneti időszakban folyósított, termeléstől függő támogatást az egységes támogatási rendszer keretében nyújtott, termeléstől függetlenített támogatás váltja fel. A tagállamok igényelhetik majd a melléktermékek lepárlását, amelyet nemzeti keretükből fizethetnek a jelenleginél jóval alacsonyabb mértékben, fedezve a melléktermékek begyűjtésének és átalakításának költségeit.
  - Az egységes támogatási rendszer bevezetése: A termeléstől függetlenített egységes támogatási rendszer szerinti támogatásokat a tagállamok a szőlőtermesztők között osztják szét saját belátásuk szerint. A támogatás továbbá megillet minden olyan gazdát, aki szőlőültetvényét kivágja.
  - Szőlőtőke-kivágás: A hároméves időszakra szóló, önkéntes szőlőtőke-kivágási program 175.000 hektáros összterületet érint, és a támogatás mértéke a három év során csökken. A tagállamok leállíthatják a szőlőtőkék kivágását, ha az érintett terület meghaladja az adott tagállam szőlőtermő területének 8 százalékát vagy egy régió összterületének 10 százalékát. A kivágási programot a Bizottság is leállíthatja, ha az érintett terület eléri valamely tagállam szőlőültetvényeinek 15 százalékát. A tagállamok ezenkívül eltekinthetnek a kivágástól a hegyvidéki és meredek lejtős területeken, illetve környezetvédelmi okokból.
  - Borászati eljárások: a Bizottság felelősségi körébe kerül át az új borászati eljárások jóváhagyása és a meglévők módosítása; a Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Szervezet (OIV) által elfogadott borászati eljárásokat a Bizottság értékelni fogja, majd egyes eljárásokat be fog sorolni az elfogadott Európai uniós eljárások jegyzékébe.
  - A címkézés szabályainak javítása: Az Európai uniós minőségi bor fogalma a védett földrajzi jelzéssel és a védett eredet-megjelöléssel ellátott borokon fog alapulni. A régóta alkalmazott nemzeti minőségpolitikák oltalmat fognak élvezni. A címkézés egyszerűbbé válik, és például a földrajzi jelzés nélküli Európai uniós borok számára lehetővé teszi a szőlőfajta és az évjárat feltüntetését. Bizonyos hagyományos kifejezések és palackformák védettek lesznek.
  - Mustfelhasználáshoz nyújtott támogatás: Ez a támogatás jelenlegi formájában még négy évig adható. Az átmeneti időszak lejárta után a mustfelhasználási támogatásra fordított kiadások a szőlőtermelőket megillető és a termeléstől függetlenített támogatásokká alakíthatók át.

2008-2009.év

KAP állapotfelmérés

2007-2008 folyamán lezajlott a Közös Agrárpolitika ún. állapotfelmérése, amely a 2003 óta érvényben lévő KAP szabályokat tekintette át, illetve megtette a szükséges változtatásokat. Az állapotfelmérés eredményeként korszerűbbé, egyszerűbbé és ésszerűbbé válik a KAP, megszűnnek a mezőgazdasági termelőket érintő korlátozások, így azok jobban tudnak reagálni a piac jelzéseire és képesek lesznek megfelelni az új kihívásoknak. A változásoknak köszönhetően az Európai mezőgazdasági ágazat képes lesz megfelelő választ adni olyan új kihívásokra, mint az éghajlatváltozás, a hatékonyabb vízgazdálkodás és a biológiai sokféleség védelme, valamint a zöld energia termelése. A tagállamok segítséget tudnak nyújtani a tejtermelőknek az érzékeny térségekben, hogy igazodhassanak az új piaci helyzethez.

A reform lényegi elemei:

A tejkvóták fokozatos megszüntetése: Mivel a tejkvóták 2015 áprilisáig teljesen megszűnnek, a zökkenőmentes átállás érdekében 2009/2010 és 2013/2014 között évente egy százalékkal emelkedik a kvóta. Olaszország esetében az 5 százalékos emelésre egy lépésben, már 2009/2010-ben sor kerül. 2009/2010-ben és 2010/2011-ben azoknak a tejtermelőknek, akik 6%-nál nagyobb mértékben lépik túl tejkvótájukat, az előírt illetéknél 50%-kal magasabb illetéket kell fizetniük.

A támogatás függetlenítése: A 2003-as KAP-reform keretében a mezőgazdasági termelőknek nyújtott közvetlen kifizetések „függetlenítetté" váltak, azaz a kifizetések többé nem kapcsolódnak meghatározott termékek termeléséhez. Néhány tagállam azonban úgy döntött, hogy továbbra is fenntartja a termeléstől függő támogatások egy részét. Ezek a még fennálló, termeléstől függő támogatások is megszűnnek és átkerülnek az egységes támogatási rendszerbe, kivéve az anyatehénre, a kecskékre és a juhokra vonatkozó támogatásokat, ezek esetében ugyanis a tagállamok fenntarthatják a termeléstől függő támogatások jelenlegi szintjét.

Segítségnyújtás a speciális problémákkal küzdő ágazatoknak (a „68. cikk szerinti intézkedések"): A régi szabályok szerint a tagállamok ágazatonként a nemzeti felső határ 10%-át kitevő összegeket visszatarthatnak, amelyeket az adott ágazatban a környezet védelme és a termékek minőségének és forgalmazásának javítása érdekében hozott intézkedésekkel kapcsolatos közvetlen kifizetések céljára fordíthatnak. Ez a lehetőség sokkal rugalmasabbá válik. A pénzt már nem kell ugyanabban az ágazatban felhasználni; fordítható arra, hogy a hátrányos helyzetű régiókban tejet, marhahúst, kecske- és juhhúst, valamint rizst termelők vagy veszélyeztetett gazdálkodási ágak támogatást kapjanak; ebből a forrásból támogathatók továbbá kockázatkezelési intézkedések, például természeti katasztrófák hatását enyhítő biztosítási programok vagy az állatbetegségek esetére létrehozott közös alapok; és ez a lehetőség az egységes területalapú támogatási rendszert működtető tagállamok részére is nyitva áll.

Az egységes területalapú támogatási rendszer (SAPS) meghosszabbítása: Az egyszerűsített egységes területalapú támogatási rendszert alkalmazó uniós tagállamok 2013-ig folytathatják ezt a gyakorlatot, nem kötelező 2010-ig áttérniük az egységes támogatási rendszerre.

Kiegészítő támogatás az EU-12 mezőgazdasági termelőinek: Az EU 12 új tagállama 90 millió eurós támogatást kap a 68. cikk könnyebb alkalmazásához a mezőgazdasági termelőknek nyújtott közvetlen kifizetések teljes bevezetéséig.

A jelenleg felhasználatlan források hasznosítása: Az egységes támogatási rendszert alkalmazó tagállamok a nemzeti keretükben felhasználatlanul maradt forrásokat vagy a 68. cikk szerinti intézkedésekre fordíthatják vagy átcsoportosíthatják a vidékfejlesztési alapba.

Pénzeszközök átcsoportosítása a közvetlen kifizetésekből a vidékfejlesztés céljaira (moduláció): z 5.000 eurót meghaladó közvetlen támogatásban részesülő mezőgazdasági termelők számára nyújtandó kifizetéseket 5%-kal csökkentik, és az így keletkező pénzösszegeket a vidékfejlesztési alapba csoportosítják át. Ez a mérték 2012-re 10%-ra emelkedik. Az évi 300.000 eurót meghaladó kifizetések esetében további 4%-os csökkentésre kerül sor. Az így keletkező összegeket a tagállamok az éghajlatváltozás, a megújuló energiaforrások, a vízgazdálkodás és a biológiai sokféleség, illetve az ezekhez kapcsolódó innováció területét érintő programok megerősítésére, valamint a tejágazat kísérő intézkedéseire fordíthatják. Az így átcsoportosított összegekhez hozzájárul az EU 75, illetve a konvergenciarégiókban, ahol az átlagos GDP alacsonyabb, 90%-os társfinanszírozása.

Beruházási támogatás fiatal gazdáknak: A vidékfejlesztés keretében a fiatal gazdáknak adható beruházási támogatás összege 55.000 euróról 70.000 euróra emelkedik.

A területpihentetés eltörlése: Megszűnik az a követelmény, hogy a szántóföldi növényeket termelő gazdálkodóknak földjük 10%-át ugaron kell hagyniuk. Ennek köszönhetően a termelők a lehető legnagyobb mértékben kiaknázhatják termelési potenciáljukat.

Kölcsönös megfeleltetés: A mezőgazdasági termelők támogatásának feltétele bizonyos környezetvédelmi, állatjóléti és élelmiszerminőséggel kapcsolatos előírások betartása. Ha a mezőgazdasági termelő nem tartja be a szabályokat, akkor a számára kifizetendő támogatás csökkentésével kell számolnia. Ez az úgynevezett kölcsönös megfeleltetés egyszerűbbé válik azoknak

az előírásoknak az eltörlésével, amelyek a mezőgazdasági termelő felelőssége szempontjából nem relevánsak, vagy azokhoz nem kapcsolódnak. A rendszer új követelményekkel is kiegészül, amelyek segítségével megőrizhetők a területpihentetésből eredő kedvező környezeti hatások, és megoldhatók egyes vízgazdálkodási problémák.

Intervenciós mechanizmusok: A piaci kínálatot szabályozó intézkedések nem lassíthatják le a mezőgazdasági termelők által a piac jelzéseire adott válaszokat. A sertéshús esetében megszűnik az intervenció, az árpa és a cirok esetében pedig nullára csökken. A búza esetében az intervenciós időszakban tonnánkénti 101,31 eurós áron lesz lehetőség intervenciós felvásárlásra, legfeljebb 3 millió tonnás mennyiségig, az e feletti mennyiségre vonatkozóan pedig pályázati eljárásra kerül sor. A vaj és sovány tejpor esetében a felső határ 30.000 tonna, illetve 109.000 tonna lesz, ezen a mennyiségen felül az intervenció pályázati rendszerben történik.

Egyéb intézkedések: 2012-től sor kerül több kisebb támogatási rendszer termeléstől való függetlenítésére, és az egységes támogatási rendszerbe történő áthelyezésére. Megszűnik az energianövények támogatása.

Európai Gazdaságélénkítési Terv (EGT)

A 2008-ban elkezdődött gazdasági válság hatásainak csökkentése érdekében az Európai Tanács 5 milliárd eurós gazdaságélénkítő csomag elkülönítéséről határozott. Ezen összegből 1,02 milliárd euró szolgálja a vidékfejlesztést. A tagországokra leosztott összeg felhasználását a vidékfejlesztési programok módosításával kell biztosítani. A felhasználás lehetséges jogcímei a moduláció jogcímeit fedik le (új kihívások), valamint kiegészülnek a szélessávú internet infrastruktúra fejlesztésével a vidéki területeken. A pótlólagos összeget a tagországoknak 2012 végéig kell felhasználniuk.

A tejágazati válság kezelése

2009-ben a tej átvételi árak olyan drasztikus csökkenése ment végbe az egész EU területén, hogy a tejtermelő gazdák védelme érdekében a Bizottság kénytelen volt rendkívüli intézkedéseket tenni. Ezek értelmében a Bizottság engedélyezi a tagállamok számára, hogy állami támogatás formájában, egyszeri kifizetésként 15.000 eurónyi összegig támogatást folyósítsanak a termelőknek. Ez a lépés a Bizottság jelenlegi az irányú erőfeszítéseinek sorába illeszkedik, amelyek célja a tejtermelők bevételeinek stabilizálása, továbbá a más ágazatokban tevékenykedő gazdálkodók számára is nyitott. A döntés nyomán módosul az ideiglenes válsághelyzeti keretrendszer, amelyet a Bizottság 2009 januárjában fogadott el, és amely számos támogatási lehetőséget tartalmaz arra, hogy az Európai uniós vállalkozások könnyebben jussanak finanszírozáshoz. Az említett összeg 2010 végéig, vállalkozásonként egy alkalommal nyújtható. Az ezen új eszköz keretében létrehozott támogatási programoknak valamennyi termelő számára nyitottnak kell lenniük és az egyes tagállamok által már életbe léptetett egyéb általános válságkezelési intézkedéseket kell kiegészíteniük.

További intézkedések a tejágazatban:

- A Bizottság az EU költségvetése terhére 280 millió euró összegben további támogatási csomagot hoz létre a tejtermelők számára.
- Az intervenciós időszakot 2010 augusztusának végéig meghosszabbították.
- A közvetlen kifizetések 70 százaléka esetében a szokásosnál 6 héttel korábban (október 16-tól) megtörténhet a kifizetés.
- A Bizottság a termékválaszték és a program által támogatható korcsoport kibővítésével az iskolatej programot is tovább erősítette. Új ciklust nyitott meg továbbá a tejtermékek promóciójára irányuló intézkedések tekintetében.
- A tejágazat közép- és hosszú távú kilátásait magas szintű szakértői csoport vizsgálja, amely 2010 júniusára készíti el végleges jelentését.

Nyilatkozat 2.

Az Agrár- Vidékfejlesztési Operatív Program Irányító Hatósága kijelenti, hogy az Európai Tanács strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezést lefektető az 1260/1999. sz. rendeletének 12. cikkelye értelmében minden intézkedést megtett az adott támogatási keretek között annak érdekében, hogy biztosítsa a közösségi irányelveknek való megfelelést, beleértve a versennyel kapcsolatos szabályokat, az állami szerződésekről való döntésekkel kapcsolatos szabályokat, a környezet védelmével, a környezet javításával, a egyenlőtlenségek kiküszöbölésével, továbbá a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség biztosításával kapcsolatos szabályokat.

Ugyanezen rendelet 37(2)(e) cikkelye alapján az Agrár- Vidékfejlesztési Operatív Program Irányító Hatóság kijelenti, hogy minden tőle telhető intézkedést megtett annak érdekében, hogy biztosítsa a KTK-ban a közösségi strukturális támogatások szintjén a koordináció érvényesülését.

7. Globális támogatások

Nyilatkozat 3.

Az Agrár- Vidékfejlesztési Operatív Program Irányító Hatósága kijelenti, hogy az Operatív Program keretében a 1260/1999/EK rendelet 9. cikkelyének (i) pontjában meghatározott globális támogatását nem nyújtott és ugyanezen rendelet 25. cikkelyében meghatározott jelentős projektek végrehajtását nem támogatta a Program teljes időszakában.

8. Pénzügyi tervezés

Az AVOP keretein belül kölcsönök és kamattámogatás nyújtására, valamint befektetési alapok szolgáltatásainak igénybevételére nem került sor.

9. Mellékletek

9.1. *melléklet – Rövidítések jegyzéke*

ÁBPE	Államháztartási Belső Pénzügyi Ellenőrzés
Áht.	Államháztartásról szóló törvény
AVOP	Agrár-és Vidékfejlesztés Operatív Program
CCI szám	közös azonosítási kód
EB	Európai Bizottság
EK	Európai Közösség
EMIR	Egységes Monitoring Információs Rendszer
EMOGA	Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap
EU	Európai Unió
FEUVE	folyamatba épített, előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
GVOP	Gazdasági Versenyképesség Operatív Program
HEFOP	Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program
HOP	Halászati Operatív Program (2007-2013)
HOPE	Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz
IH	Irányító Hatóság
KA	Kohéziós Alap
Kbt.	Közbeszerzésekről szóló törvény
KEHI	Kormányzati Ellenőrzési Hivatal
KIOP	Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program
KKV	Kis- és középvállalkozás
KSz	közreműködő szervezet
KTK	Közösségi Támogatási Keret
KTK IB	Közösségi Támogatási Keret Irányító Bizottság
MÁK	Magyar Államkincstár
MKK	működési kézikönyv
MB	Monitoring Bizottság
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
NFH	Nemzeti Fejlesztési Hivatal
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NGO	civil szervezet
OP	Operatív Program
OTMR	Országos Támogatási Monitoring Rendszer
PEA	Európa Pályázat Előkészítő Alap
PkD	Program-kiegészítő Dokumentum
PM	Pénzügyminisztérium
RIK	Regionális Támogatások Igazgatósága (MVH)
ROP	Regionális Operatív Program
SA	Strukturális Alapok
TNM	tárca nélküli miniszter
TS	Technikai Segítségnyújtás
TVI	Támogatásokat Vizsgáló Iroda
ÚMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ÚMVST	Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv
VTI	Vidékfejlesztési Támogatások Igazgatósága (MVH)

9.2. *melléklet – Intézkedés-kód megfeleltetési tábla*

A pályázatok meghirdetésekor alkalmazott intézkedés / alintézkedés kódszámrendszer (EMIR szerint)	A PKD-ban alkalmazott intézkedés / alintézkedés kódszámrendszer
AVOP	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	**1.**
1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	**1.1.**
1.1.1. Állattenyésztést szolgáló építési beruházások támogatása	1.1.1.
1.1.2. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása	1.1.2.
1.1.3. Minden agrárágazatot érintő új erő- és munkagépek, technológiai és informatikai berendezések beszerzésének támogatása	1.1.3
1.1.4. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása	1.1.4.
1.1.5. Öntözési beruházások támogatása	1.1.5.
1.1.6. Meliorációs beruházások támogatása	1.1.6.
1.3. A halászati ágazat strukturális támogatása	**1.2.**
1.3.1. Akvakultúra. Tógazdaságok és iparszerű haltermelő rendszerek építése, felújítása, halkeltetők korszerűsítése	1.2.1.
1.3.2. Halfeldolgozók építése, bővítése, felújítása és korszerűsítése	1.2.2.
1.3.3. Természetes vízi halászat	1.2.3.
1.3.4. Promóció	1.2.4.
1.3.5. Halászati termelői szervezetek támogatása	1.2.5.
1.3.6. Innovatív technológiák bevezetése a haltenyésztésben	1.2.6.
1.4. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	**1.3.**
1.4.1. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	1.3.1.
1.5. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	**1.4.**
1.5.1. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	1.4.1.
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	**2.**
2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	**2.1.**
2.1.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	2.1.1.
3. Vidéki térségek fejlesztése	**3.**
3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	**3.1.**
3.1.1. Agrártevékenységek diverzifikációja	3.1.1.
3.1.2. Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	3.1.2.
3.1.3. Idegenforgalmi tevékenység fejlesztése	3.1.3.
3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése	3.1.4.
3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	**3.2.**
3.2.11. Öntözőrendszeri fejlesztésére irányuló kollektív beruházások	3.2.11
3.2.12. Vízkárelhárítás önkormányzati és/vagy magántulajdonban lévő létesítményeinek kollektív beruházásai	3.2.12.
3.2.21. Kimondottan mezőgazdasági és erdészeti célokat szolgáló szám nélküli (csak helyrajzi számmal ellátott) külterületi utak és a hozzájuk kapcsolódó létesítmények építése, felújítása	3.2.21.
3.2.22. Mezőgazdasági vállalkozások korszerű energiaellátásának kialakítása/fejlesztése, elsősorban a megújuló energia használat fejlesztése mezőgazdasági üzemek által	3.2.22.
3.2.23. Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása	3.2.23.
3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció	3.2.3.
3.4. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	**3.3.**
3.4.1. Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése	3.3.1.
3.5. LEADER+	**3.4.**
3.5.11. Képző szervezet kiválasztása, LEADER+ beszerzések	3.4.11.
3.5.12. A helyi akciócsoportok kiválasztása	3.4.12.
3.5.2. Korlátozott számban kiválasztott Helyi Akciócsoport helyi fejlesztési programjának megvalósítása	3.4.2.
3.5.4. Nemzeti LEADER Központ Koordinációs Egység	3.4.4.
4. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**4.**
4.1. Technikai segítségnyújtás (AVOP)	**4.1.**
4.1.1. Értékelés, monitoring, a program megvalósulásának nyomon követése, valamint egyéb segítségnyújtás a program hatékony megvalósításához (előkészítés, kiválasztás, ellenőrzés)	4.1.1.
4.1.2. Információnyújtás, a közvélemény tájékoztatása	4.1.2.

9.3. *melléklet – Függő projektek listája*

OP CÍME	Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program								
CCI SZÁM	2003 HU 061 PO 001								
PRIORITÁS	INTÉZKEDÉS 1)2)	PROJEKT AZONOSÍTÓ (EMIR)	PROJEKT CÍM	A KEDVEZMÉNYEZETT NEVE	IGAZOLT, KIFIZETETT KÖLTSÉG 3a) (euró)	AZ ELŐZŐRE ESŐ KÖZÖSSÉGI HOZZÁJÁRULÁS 3b) (euró)	BEFEJEZETLEN, MÉG NEM MŰKÖDŐ PROJEKTEK 4)	ADMINISZTRATÍV ELJÁRÁS MIATT FELFÜGGESZTETT PROJEKTEK 5)	BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS MIATT FELFÜGGESZTETT PROJEKTEK 5)
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.1.-2004-10-0023/0.7	Terménytároló építése	Száva Zoltán	90 453,85	67 840,39		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.1.-2004-10-0053/0.7	Takarmánytároló rendszer építése 2.	Kel-Feder Kft.	165 847,52	124 385,64		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.1.-2004-10-0055/0.7	Takarmánytároló rendszer építése	Kel-Feder Kft.	168 314,53	126 235,90		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.2.-2004-12-0015/0.7	Növényház és a kapcsolódó technológia megépítése	Peták József	244 144,41	183 108,31		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.2.-2005-03-0237/0.7	Magtár a kutasi úton	Asztag 2000 Kft	135 060,13	101 295,10		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.2.-2005-04-0002/0.7	Maczelka magtára	Asztag 2000 Kft	276 390,80	207 293,11		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.2.-2005-04-0116/0.6	Modern terményszárító, magtároló kapacitás Tépén	AGRO-LAZSU KFT (Jogelőd:Deák László)	251 849,74	188 887,30		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.3.-2004-08-0082/0.1	Zala-Gazda Szövetkezet öntözőtechnológiai beruházása 2004.	ZALA-GAZDA Raktározási, Beszerző és Értékesítő Mg.Szöv.	20 159,60	15 119,70		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.3.-2004-09-0200/0.2	MASCAR 3100 típusú bálacsomagoló beszerzése	Lakatos Huba	4 987,13	3 740,35		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.3.-2004-10-0228/0.2	Mezőgazdasági erőgép beszerzése	Répási Tibor	28 321,33	21 241,00		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.3.-2004-10-0305/0.7	Kisgazdaság géppparkjának korszerűsítése	Csamai Istvánné	12 424,76	9 318,57		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.4.-2005-02-0001/0.6	39,5 hektár almaültetvény létesítése	Hansa-Fruit Kft	235 978,11	176 983,58			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.5-05/1.-2006-01-0006/0.6	39,5 ha almaültetvényhez korszerű öntözőrendszer telepítése	Hansa-Fruit Kft	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása	AVOP-1.1.6-05/1.-2006-04-0001/0.1	Komplex talajjavítási beruházás	Sara Kft.	39 539,38	29 654,54		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	AVOP-1.4.1-05/1.-2005-08-0060/0.7	Ingatlan vásárlás	Gémes Károly	29 100,73	21 825,55		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.3. Fiatal gazdálkodók induló támogatása	AVOP-1.4.1-05/1.-2006-04-0022/0.2	Őshonos fajtatiszta mangalicasertés tenyésztése és hizlalása szabad (estenzív) tartásban	Kovács István	21 100,20	15 825,15			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1.-2004-12-0005/0.3	Mezőgazdasági és vidékfejlesztési felnőttképzési tanfolyamok a Szent István Egyetemen	Szent István Egyetem Gödöllő	72 767,56	54 575,64		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1.-2005-01-0002/0.3	Közép-magyarországi gazdák EU konform képzése	Szaktudás Kiadó Ház Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-02-0004/0.3	ERDŐGAZDA Kft. erdőgazdálkodási képzés	ERDŐGAZDA Agro-Erdészeti Fejlesztő Közhasznú Társaság	94 440,70	70 830,53		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-03-0001/0.3	EUREPGAP rendszer szerinti Jó Mezőgazdasági Gyakorlat kialakítására irányuló elméleti és gyakorlati képzés a Közép- Magyarország régióban	TQ Qualiteam Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-03-0001/0.3	EUREPGAP rendszer szerinti Jó Mezőgazdasági Gyakorlat kialakítására irányuló elméleti és gyakorlati képzés a Közép- Magyarország régióban	TQ Qualiteam Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-03-0005/0.7	Elméleti és gyakorlati képzés megvalósítása a Jó Mezőgazdasági Gyakorlat kialakítására EUREPGAP rendszer szerint a Dél-alföld régióban	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-03-0005/0.7	Elméleti és gyakorlati képzés megvalósítása a Jó Mezőgazdasági Gyakorlat kialakítására EUREPGAP rendszer szerint a Dél-alföld régióban	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0002/0.6	Jó mezőgazdasági gyakorlat kialakítására vonatkozó elméleti és gyakorlati képzés megvalósítása EUREPGAP rendszer szerint az Észak-alföldi régióban	TQ HUNNIA Gazdasági Tanácsadó Kft	9 621,46	7 216,10			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0003/0.3	EUREPGAP- GAP képzés a Közép- Magyarországi régióban	TQ HUNNIA Gazdasági Tanácsadó Kft	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0003/0.3	EUREPGAP- GAP képzés a Közép- Magyarországi régióban	TQ HUNNIA Gazdasági Tanácsadó Kft	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0004/0.4	KAP szabályozások szerinti tanúsítható agrárgazdasági ismeretek oktatása a Dél-Dunántúlon	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0004/0.4	KAP szabályozások szerinti tanúsítható agrárgazdasági ismeretek oktatása a Dél-Dunántúlon	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0005/0.6	Észak-Alföld térségben EU és KAP-nak megfelelő GAP oktatása	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	9 621,46	7 216,10			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0006/0.3	Európai Uniós tanúsítható agrárgazdasági ismeretek oktatása Közép-Magyarországon	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0006/0.3	Európai Uniós tanúsítható agrárgazdasági ismeretek oktatása Közép-Magyarországon	TQ Buda Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0007/0.1	Tanúsítható KAP szabályozások szerinti agrár ismeretek oktatása Nyugat-Dunántúlon	TQ Qualiteam Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-		x	
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0007/0.1	Tanúsítható KAP szabályozások szerinti agrár ismeretek oktatása Nyugat-Dunántúlon	TQ Qualiteam Tanácsadó, Szervező Kft.	-	-			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0009/0.7	Dél-Alföld térségben EU és KAP-nak megfelelő GAP oktatása	TQ HUNNIA Gazdasági Tanácsadó Kft	9 548,14	7 161,10			x
1. A versenyképes alapanyagtermelés megalapozása a mezőgazdaságban	1.4. Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	AVOP-1.5.1-05/1.-2006-04-0010/0.6	Tanúsítható Európai Uniós agrár ismeretek oktatása Észak-alföldön	TQ Qualiteam Tanácsadó, Szervező Kft.	9 621,46	7 216,10			x
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	AVOP-2.1.1.-2005-01-0017/0.2	Az AGROKOMPLEX Rt. pályázata takarmánykeverő üzemében hideg pellet olajbevonó technológia kiépítésére.	Agrokomplex C.S. Takarmánygyártó és Forgalmazó Rt.	53 846,10	40 384,58		x	
2. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása	2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése	AVOP-2.1.1.-2005-01-0017/0.2	Az AGROKOMPLEX Rt. pályázata takarmánykeverő üzemében hideg pellet olajbevonó technológia kiépítésére.	Agrokomplex C.S. Takarmánygyártó és Forgalmazó Rt.	53 846,10	40 384,58		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	AVOP-3.1.1-05/1.-2007-03-0017/0.2	Fácánkakas-nevelés Homokbödögén	Németh Zoltán	16 087,89	12 065,92		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	AVOP-3.1.2-05/1.-2006-10-0003/0.4	BIO ABC üzletlánc kialakítása	Gálosi Bárka Kft.	78 536,15	58 902,10		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	AVOP-3.1.3-05/1.-2006-11-0017/0.5	A "Kétkerék vendégház" falusi magánszálláshely kialakítása Mátraszentimre-Mátraszentlászló településen	Móczárné Szász Orsolya	-	-			x
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.1. Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése	AVOP-3.1.3-05/1.-2007-01-0064/0.3	Vendégház a Börzsöny patak partján	Batizi Zoltán	-	-			x
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.2. Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	AVOP-3.2.22.-2004-12-0001/0.2	Pitch Wind szélturbina telepítése	Lakatos Huba	55 507,93	41 630,93		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-0392/1.02	LEADER szakkollégium felállítása alternatív környezetgazdálkodási módszerek meghonosítására a Sokorón	Schmiedt Henrik	6 069,28	4 551,96		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-0462/6.05	"A múlt hagyománya a jövő alapja"	Jászszentandrás Község Tehetséges Gyermekeiért, Kultúrájáért, Művészetéért és Időskorú Polgáraiért Közalapítvány	-	-		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-1465/7.11	"Burgonya termesztésbe fogunk"	Fekete Szabolcs	-	-			x
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-1606/1.05	Gyerünk a falura!	Mondo Szolgáltató és Kereskedelmi BT.	-	-		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-1987/6.02	Kisvállalkozások versenyképességének fokozása és felkészítése az EU piaci kihívásaira tanácsadói szolgáltatás útján	Dr. Oláh Jenő	-	-			x
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-2014/4.01	Lakóház homlokzatbefelújítás	Vasvári Péter	1 786,79	1 340,09		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-2322/1.08	Becsvölgye Jövőjéért Egyesület	Becsvölgye Jövőjéért Egyesület	3 572,83	2 679,62		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-09-2332/1.08	"Mutatófa"	Becsvölgye Község Önkormányzat	4 890,37	3 667,78		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-10-0055/5.07	Faluház Domoszlón	Sidló Vilmos	-	-			x
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2006-12-0161/4.01	Lakóház homlokzat felújítása	Vasvári Péter	1 842,24	1 381,68		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2007-01-0033/1.03	Munkanélküliek nyelvi és számítástechnikai képzése Rábcatorok térségben	Börcsi Faluvédő és Művelődő Egyesület	-	-		x	
3. Vidéki térségek fejlesztése	3.4. LEADER+	AVOP-3.5.2.-2007-01-0036/1.03	Fiatalok a Rábcatorokban	Ifjúsági Szövetség a Kisalföldi Régióért	-	-		x	

(1) Az EMOGA Garancia Alapból finanszírozott és a 1257/1999 EK rend. 33. cikkelyének megfelelő intézkedések esetén a végrehajtás teljes költsége alapján kell feltüntetni.

(2) A HOPE-ból finanszírozott intézkedések esetén a pénzügyi végrehajtás teljes költsége alapján és a 366/2001 EK Rend IV Mellékletével összhangban kell feltüntetni.

3) A teljes igazolt költség (3a), és az erre eső közösségi hozzájárulás (3b) projektenként. Az OP pénzügyi táblában választott módszernek megfelelően a teljes költség, vagy a teljes közkiadás (HOPE esetén mindig teljes költség).

4) Helyezzen "X"-et a megfelelő oszlopba, és jelölje, hogy a projektet kívánja-e finanszírozni a következő tervezési időszak programjaiból, vagy nem.

4) Helyezzen "X"-et a megfelelő oszlopba.